SCRIITORI AROMÂNI

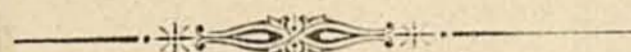
IN

SECOLUL AL XVIII

(CAVALIOTI, UCUTA, DANIIL)

DE

PER. PAPAHAGI

BUCUREȘTI
Inst. de Arte Grafice „CAROL GÖBL" S-sor Ion St. Rasidescu
16, STRADA DOAMNEI 16
1909.

SCRIITORI AROMÂNI

IN

SECOLUL AL XVIII

(CAVALIOTI, UCUTA, DANIIL)

DE

PER. PAPAHAGI

BUCUREȘTI
Inst. de Arte Grafice „CAROL GÖBL" S-sor Ion St. Rasidescu
16, STRADA DOAMNEI 16
22.377 1909.

PREFAȚA

In lucrarea de față, pe lângă reproducerea credincioasă a opului lui Ucuta și a cărticelei lui Daniil, precum și a tuturor cuvintelor aromâne din vocabularul lui Cavalioti, am ținut să puiu în lumină, în introducere, starea culturală a Aromânilor pela sfârșitul secolului al XVIII, când trăesc acești scriitori.

Am căutat să arăt, care a fost simțirea lor și să scot în evidență năzuințele de redeșteptare națională atât ale Aromânilor moscopoleni, cât și ale celor din Epir, după cum dovedesc mărturiile aduse.

Am vorbit despre însemnătatea lucrărilor acestea și am atins influența ce au putut exercità Aromânii aflători în Austro-Ungaria, la cari conștiința de neam erà mai deșteaptă și din atingerea cu ideile regeneratoare ale marilor iubitori de neam Samuil Micul, Gheorghe Șincai și Petru Maior.

Am spus tot ce am putut află despre imprimeria din Moscopole și despre scriitorii Cavalioti, Daniil și Ucuta.

Țiu să adaog ca completare la cele spuse la pag. 48—49 despre descoperirea lui Ucuta, că se datorește în bună parte părintelui Porfirescu, care l'a descoperit la un locuitor din Bitolia, originar din Ohrida, iar achizițiunea lui numai interesului depus de d-nii I. Papiniu, Ministrul României la Constantinopole, și I. Bianu, bibliotecarul Academiei Române, puși fiind în cunoștința acestui neprețuit document național de către d. N. Tacit.

Despre Ucuta a mai scris d. N. Bațaria câteva cuvinte în *Graiu Bun*, Anul I, No. 11 — 12, 1907,— unde i se reproduce și prefața — precum și d. N. Iorga în *Floarea Darurilor*, vol. II, No. 5, 1907 (Aprilie 29).

Incheind, țiu să exprim toată recunoștința mea călduroasă d-lui I. Bianu, pentru interesul de aproape arătat lucrării de față.

București, Martie, 1909.

Per. Papahagi.

INTRODUCERE

Niciodată simţirea naţională la Aromâni, n'a fost adormită. Ei s'au simţit în totdeauna Români, şi, după cum ne vom încredinţà, s'au mândrit cu originea lor romană.

Fără a mai amintì de cronicarii greci (1), cari ne transmit primele cunoştinţe despre ei, cari ni-i arată în luptă în contra împăraţilor bizantini şi a elementului grec, şi fraţi cu Românii din Dacia Traiană, raportându-ne la scriitorii noi, cari au scris despre dânşii după ocuparea Macedoniei de Turci, reiese lămurit că numai admiţând un sentiment sigur şi puternic de conştiinţă naţională luminată la Aromâni, ne explicăm de ce susţin ei stăruitor faţă de toţi cercetătorii, că-s de viţă romană. Bunăoară Pouqueville, cercetându-i şi interesându-se de originea Aromânilor după tradiţiile lor, aflà că ei îşi revendică cu mândrie originea romană (2). Acelaş lucru îl mărturiseşte

(1) Kekaumeni, *Strategikon*, ed. B. Wassiliewsky et V. Iernstedt; Anna Comnena [1083—1148], Ioan Kinnamos, cel dintâiu dintre Bizantini, care relevă originea romană a Românilor. (Cfr. G. Murnu, *Din Nichita Acominatos Honiatul*, pag. 8); Nichita Acominatos; Pachymer şi alţii. (cfr. Leake, *Researches in Greece*, pag. 362—382, şi alţii.

(2) Pouqueville, *Voy. de la Grèce*², II, pag. 328—329: «Les Megalovlachites qui habitent de nos jours les hautes montagnes du Pinde, que Nicétas appelle les Météores de la Thessalie, tels que ceux des cantons de Malacassis et d'Aspropotamos, *se prétendent*, sans fournir aucune preuve historique, *descendants des débris de l'armée de Pompée*, qui se réfugièrent dans les montagnes de Thessalie après la bataille de Pharsale...» «...Les Valaques Massarets ou Dessarets, qui restaurèrent Moschopolis, à laquelle ils donnèrent le nom de Voschopolis, ville des pasteurs, à cause de leur titre de Vlach, cette valeureuse peuplade, dont les tribus sont desséminées dans les cantons de Caulonias, de Ghéortcha, et jusqu'au voisinage de Durazzo, sont, *à les entendre, la postérité d'une colonie établie par Quintus Maximus*, dans

Cousinéry (1), grecul R. Rangabe (2), Néofit Duca (3), Leake (4), Κύριλλος, Philippide (5) şi alţii. Iar în poporul de jos, care n'a fost năpădit de cultura greacă, acest ales sentiment de rassă este adânc săpat în suflet.

Acestui sentiment se datoreşte şi faptul pentru care Aromânul se priveşte până în ziua de azi superior neamurilor conlocuitoare, precum şi sentimentului în credinţa îndreptăţită, că el le întrece pe toate, prin buna sa stare, prin hărnicia şi morala sa aspră, prin destoinicia sa, prin frumuseţea satelor sale bine populate (6), — mai toate bucurându-se în trecut de privilegii (7), recunoscute ca sate

la Taulantie, ou Musaché, d'où ils seraient passés dans les monts Candaviens au temps des invasions des barbares. ...«Pour ce qui est des tribus Valaques voisines du Parnasse et du Céphise de la Phocide, *elles prétendent avoir une origine commune avec les Megalovlachites;* **et toutes en général revendiquent avec orgueil le nom de Romounis, ou Romain.»**

(1) *Voy. dans la Macédoine,* Paris 1831, tom. I, pag. 16: «...*Această populaţiune* [aromână] *este curat romană...*», mai departe pag. 17: «limba lor ne face să-i cunoaştem; vorbesc mereu latineşte, şi dacă-i întrebăm, de ce naţie sunteţi? **ei răspund cu mândrie, Român».**

(2) *Pandora,* Atena, 1856: «Comparând figura, statura şi caracterul lor, se vede că ei sunt de rassă latină».

(3) Vezi mai jos.

(4) *Travels in northern Greece,* London 1835.

(5) K. Κυρίλου, Ἀπολογία ἱστορική, etc., 1815, pag. 86; 89: «Οἱ Βλάχοι τῆς Ηπείρου εἶναι μέτοικοι τῆς Βλαχίας. Τὸ μέρος, ὅπου κατ'ἀρχὰς ἐκατοίκησαν τῆς Θεσσαλίας ὠνομάσθη παρομοίως Βλαχία, ὡς φαίνεται εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς ἱστορικούς». Philippide, Γεωγραφικὸν τῆς Ρουμουνίας, tom. I, partea II, Leipzig 1816, pag. 28 şi urm.

(6) *Travels in northern Greece,* II, pag. 274; Rösler, *Rom. Stud.*, Leipzig 1871, pag. 102.

(7) Lejan, *Ethnogr. de la Turquie,* Paris 1861, pag. 61; Pouqueville, *Voy. de la Grèce*[2], II, pag. 159, 337, 391; cfr. Ami Boué, *La Turquie d'Europe,* Paris 1840, tom. IV, pag. 194—197; [Apostol Mărgărit], *Les Valaques du Pinde* (passim); Αραβαντινὸς, Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου, I, pag. 186, & 20: Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ οἱ ἐν τοῖς μεθόριοις τῆς Ἠπείρου καὶ Θετταλίας Βλάχοι διατηρήσαντες τὴν αὐτονομίαν των ἐπὶ ἱκανῷ διαστήματι, καὶ θεωροῦντες ἤδη, ὅτι ἔμελλον, ἵνα ὑποταχθῶσιν ἀναποφεύκτως καὶ καταστραφῶσιν ἕνεκεν τῆς περαιτέρω ἀντιστάσεώς των ἀπεφάσεσαν αὐθορμήτως τὴν ὑποταγὴν των *ὑπὸ ὅρον τοῦ διοικεῖσθαι ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς κατὰ καρὸν Βασιλομήτορος, ὅπερ ἐπιτυχόντες διετήρησαν εἶδος δημοκρατικοῦ τινος πολιτεύματος, ζῶντες ἀβλαβῶς καὶ ἀνεπηρεάστως, ἐν ᾧ αἱ γειτονιάζοντες ὁμόθρησκοι ὑπῆρχον ἐκτεθειμένοι εἰς μυρία δεινά.* [In notă]: *Τὸ τοιοῦτον πολίτευμα καὶ τὸ ἀνεπηρέαστον διετήρησαν αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος βλαχικαὶ κοινότητες μεχρὶ τῆς Σατραπείας τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ὅτι καὶ αὗται ἀποστερηθεῖσαι τῶν προνομίων των, ἐξηρ—*

independente, de Greci și azi încă numite κεφαλοχώρια, mai nici una moșie cum au fost și sunt mare parte din satele grecești și bulgărești din Peninsula balcanică—, prin mândrețea și soliditatea caselor sale, cari par niște adevărate castele (1), și prin alte virtuți.

Numeroase sunt, prin urmare, mărturiile că Aromânul și-a păstrat neatinsă conștiința națională și după ocuparea Peninsulei balcanice de Turci. Dar chiar dacă nici o mărturie, nici un document nu ne-ar vorbì despre aceasta, totuș tenacitatea cu care a știut el să-și păstreze neatinse datinele și credințele sale strămoșești și mai ales limba — dialectul cel mai arhaic român —, ar fi cea mai sigură și mai îndestulătoare dovadă. Există însă, afară de mărturiile cercetătorilor etnografi și afară de conservarea credincioasă a limbii, a datinelor și a credințelor sale străvechi, și dovezi puternice, că Aromânul, deși copleșit de veacuri, prin școală și biserică, de înrâurirea culturală elinească, n'a înțeles nicidecum și niciodată, ca să-și renege naționalitatea și limba sa, ci că s'a năzuit, când împrejurările priincioase i-au îngăduit, să-și creeze din limba sa de mamă un organ de desvoltare în sens național, de cultivare a inimii și de instruire a minții în sens curat românesc, silindu-se, cum mărturisește Neofit Duca, «să constitue o națiune deosebită» (2), indeferent dacă din

---

τῶντο ἐν τῆς διακρίσεως ἐκεῖνου, εἰς καὶ αἱ λοιπαὶ χῶραι. Διέπρεψαν δὲ μεταξὺ αὐτῶν αἱ κωμοπόλεις τοῦ Μετσόβου, τῶν Καλαῤῥυτῶν, καὶ Συῤῥάκου, αἱ ἀξιολογώτεραι καὶ μεχρὶ τῆς σήμερον»; ibidem, II, pag. 107—108, despre Μέτσοβον = Aminciu; I. Caragiani, *Stud. ist. a. Rom. din Pen.-Balc.*, 106—199 (apud I. Nenițescu, *op. cit.*, pag. 402 – 405).

(1) I. Nenițescu, *Dela Românii din Turcia Europeană*, București, 1895, pag. 63; I. Caragiani, *Stud. ist. a. Rom. din Pen.-Balc.*, pag. 109 – 110, apud I. Nenițescu, *op. cit.*, pag. 230.

(2) Aromânii, chiar trăind supt imediata înrâurire a culturii eline, din sentiment de rassă înnăscut, țineau să nu fie confundați cu Grecii. Interesant în privința aceasta este raportul dintre Aromânii și Grecii comunității ortodoxe din Viena, de pe la începutul sec. trecut. Pe diferitele cărți tipărite cu cheltueala comunității bisericii ortodoxe, se face în totdeauna mențiune de *Aromân*, numit când Βλάχος, când Ρωμαιο-Βλάχος, spre a nu se confundà cu Daco-românul. Astfel în Ἱστορία συνοπτικὴ τῆς Ἑλλάδος de Vasile Papa-Eftimiu, apărută la Viena în 1807 se menționează pe copertă: Προσφωνηθεῖσα δὲ τῇ Ἐντιμοτάτῃ Ἀδελφότητι τῶν ἐν Βιέννῃ ἐντοπίων Ρωμαιο-βλάχων [Greci și Români]; iar în Ἐπιτομὴ τῆς ἱερᾶς Ἱστορίας τῆς ἐκκλησίας de Aromânul

pricina goanei și prigoanei crâncene grecești (1), năzuința

Dimitrie Nicolae Darvari, tipărită la 1830, Viena, se zice: φιλοτίμῳ δὲ δαπάνῃ τῆς ἐν Βιέννῃ τῶν Γραικῶν καὶ Βλάχικων κοινότητος τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Τριάδος. Asemenea menționări sunt numeroase între anii 1800—1830. Tot aceasta reiese din actele procesului dintre Macedo-Români și Greci, pentru introducerea limbii române, ca limbă liturgică, în biserica «Μακεδονο-βλαχική» din Budapesta și despre care vorbim mai jos.

(1) Spre a se vedeà că Grecii au urmărit pas cu pas orice tendință de redeșteptare națională la Aromâni, de demult, socotesc necesar a reproduce aci pasagii din discuțiunea urmată între Neofit Duca și K. Chiril, cu privire la acțiunea de desnaționalizare, de grecizare a Aromânilor. Intr'o prefață (Λόγος τῶν ἀττικῶν ῥητόρων, Viena 1812, tom. I, pag. IX) către Grecii ortodocși de pretutindeni, Neofit Duca, îndemnându-i la învățarea limbii grecești, propune întrebuințarea clericilor, cari să știe și limbile națiunilor ce ar trebui să fie grecizate și anume cea slavă, ἥτις ἐχώρησεν ἀδίκως καὶ παραλόγως καὶ μέχρι τῶν κόλπων αὐτῶν τῆς Ἑλλάδος (pag. IX), cea aromână, ἔνθεν δὲ ὑπὸ τῆς Βλαχικῆς τῆς χωλῆς ταύτης καὶ μογιλάλου· ἥτις καὶ αὐτὴ νῦν ἐν φωτεινωτάτῳ αἰῶνι, καὶ ἐν σταθερᾷ μεσημβρίᾳ τῆς δόξης βαττκρίζει μεταξὺ τῶν ἑλλήνων, καὶ ἀπερυθριακῶς ὑποκρούζει, καὶ τὰ ὅλον ἐκ μέρους καταμολύνουσα (ibidem) și apoi cea albaneză, Ἄλλοθεν πάλιν ὡς ἐκ τῆς δύσεως ἡ Ἀλβανική, οὐκ οἶδ' ὁπόθεν κατὰ δυστυχίαν καὶ αὐτὴ παρεισφρήσασα, ἰσχυρῶς καταθρασύνεται τῆς δεσποίνης, καὶ πολὺ μέρος τῆς πατρώας ἡμῶν κληρουχίας ἀπέσπασε, καὶ πολλοὺς τῶν ὀρθοδόξων εἰς παλύτατον σκότος τῆς ἀμαθίας τῶν δογμάτων ἐξέωσε (ibidem). La pagina următoare își exprimă mirarea, că clerul grec n'a luat în trecut măsuri de urgență pentru paza, îndreptarea și evitarea de a se îndepărtà diferitele națiuni dela elementul grec. Arată măsurile de îndreptare și reorganizare a școalelor grecești, pentru ca revenind la Aromâni, să accentueze (pag. XIII): «Περὶ δὲ τῶν Βλάχων τῶν ἐν τοῖς ὄρεσι τῆς Ἑλλάδος πολλαχῆ κατοικούντων δὲν συστέλλομαι νὰ εἴπω καὶ παλιν, ὅτι οὗτοι ὀυ μόνον τὴν καθ' ἡμᾶς γλῶσσαν συμφέρει νὰ μάθωσιν, ἀλλὰ καὶ ἣν ἀδόξως καὶ ἀναξίως προσφέρουσιν, ἀνάγκη νὰ ἀπομάθωσι καὶ νὰ σβέσωσιν αὐτὴν εἰς τὸ παντελές» și tot așà mai departe despre Aromâni și Bulgari.

K. Chiril, răspunzând lui Duca în a sa Ἀπολογία, este în contra ideii de a se servì de clerici, cari ar cunoaște și limbile națiunilor, pe cari Grecii doresc să le desnaționalizeze, argumentând că Românii din Moldova și Valahia își au dejà limba lor liturgică (pag. 86), care este și «γλῶσσα τῆς Διοικήσεως, μ' ὅλον ὅτι οἱ διοικοῦντες Ἡγεμόνες εἶναι Γραικοί»; iar cât privește pe Aromâni, ar fi pericol mare a se face această inovație, căci s'ar întâmplà acelaș lucru ce s'a petrecut și cu **Macedo-românii stabiliți în Pesta, cari departe de a se grecizà, din contra au cerut introducerea limbii lor în biserică.** «Πρὸ ὀλίγον εἰς τὴν Πέσταν εἰσήγαγον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν γλῶσσαν τῶν [Aromânii moscopoleni], ἀλλ' ἡ πεῖρα ἀπέδειξε κακὴν τὴν τοιαύτην καινοτομίαν. Καὶ ἂν τὸ σχίσμα, τὸ ὁποῖον ἐπροξενήθη μεταξὺ τούτων καὶ τῶν ἄλλων ὁμοδόξων Χριστιανῶν, ἔκαμε καὶ εἰς τὰ δύο μέρη ἐπιβλαβῆ ἀποτελέσματα, τί δὲν θέλει προξενήσει τοιοῦτον σχίσμα, ὅταν γεννήσῃ τὸ αὐτὸ σκάνδαλον εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Ἐπικράτειαν; Τὴν ἀλήθειαν ταύτην γνωρίζουσι μόνον ὅσοι ἠξεύρουσι πῶς διοι-

aceasta nu s'a putut mănţineà şi desvoltà în mod normal (1).

Una din aceste dovezi sigure este şi existenţa modestului op al lui Ucuta, Νέα Παιδαγωγία. Această lucrare în adevăr oferă dovada cea mai sigură în această privinţă, pe lângă darul ce-l are de a desminţì şi răsturnà pentru totdeauna neadevărul, ce ni-l cântă de aproape jumătate de veac prigonitorii neamului aromân — Grecii — cari ne impută că noi Aromânii niciodată n'am fost însetaţi după cultură naţională, niciodată n'am dorit şi nu ne-am străduit întru a ne cultivà şi instruì în limba noastră; iar că lupta de faţă pe care o dăm azi în patria noastră, spre a ne scuturà cu totul de înrâurirea grecească, ce tinde a ne nimicì caracterul nostru etnic, ar fi ceva artificial, datorit amestecului României. Năzuinţa plină de laudă a acestui apostol al Aromânilor însă, de a da neamului său un manual cu un alfabet propriu limbii aromâne, stăruind în prefaţa ce-l însoţeşte asupra necesităţii simţite de fraţii săi pentru o atare carte, şi împrejurarea că lucrarea datează din 1797, adecă dintr'un timp când România de astăzi nici nu existà, când Principatele române zăceau supt stăpânirea fanariotă, considerate fiind

---

κοῦνται σήμερον ἐκεῖνα τὰ μέρη. Εἶναι εὐχῆς ἔργον νὰ λείπωσι τοιοῦτοι νεωτερισμοί τῶν ὁποίων οἱ ἐφευρεταὶ εἶναι στερημένοι τῶν ὅσα διατρέχουσιν εἰς τὴν πατρίδα των, τὴν ὁποῖαν ἀφῆκαν.» Pe româneşte: «De curând [Aromânii moscopoleni] introduseră la Pesta limba lor în biserică, dar experienţa a dovedit de rea această inovaţiune. Iar dacă schisma întâmplată între aceştia şi ceilalţi creştini de aceeaş religie a pricinuit la ambele părţi rezultate păgubitoare, ce nu va pricinuì o astfel de schismă, când acel scandal s'ar produce în statul turcesc? Numai aceia cunosc adevărul acesta, cari ştiu *cum se ţin în stăpânire astăzi acele locuri. E un fapt fericit, ca să lipsească astfel de inovaţiuni, descoperitorii cărora sunt lipsiţi de toate câte decurg în patria lor, pe care au părăsit-o*». Reiese clar aşà dar, că în mod conştient Grecii au căutat să sugrume în faşe încercările de redeşteptare ale Aromânilor, despre cari vom aveà mai jos prilejul să mai vorbim. Cfr. aspra critică făcută acestei lucrări, pentru spiritul său de intoleranţă, faţă de celelalte limbi negreceşti, în *Wiener Literatur Zeitung*, No. 72, Anul 1816; vezi de asemenea Ἑρμῆς ὁ λόγιος, 1816, pag. 307—309, care cearcă să tăgăduească.

(1) In *Documents Diplomatiques*, Bucureşti, 1905, pag. XVII şi urm., sunt a se vedeà numeroase violenţe şi presiuni neomeneşti, făptuite de clerul grecesc asupra Aromânilor, cari luptă pentru afirmarea sentimentelor lor româneşti.

de țeri grecești (1), suferind prin urmare ele înseși și având nevoie de ajutor pentru a se scuturà de apăsătorul jug al Fanarioților, exclude cu desăvârșire presupunerea că străduințele de trezire ale Aromânilor n'ar fi fost pornite din propriul lor îndemn, n'ar fi izvorând din propria lor conștiință națională.

Chiar faptul că atât această scriere a lui Ucuta, precum și lucrarea lui Cavalioti Πρωτοπειρία, a lui Daniil Εἰσαγωγική și Codex Dimonie, sunt transcrise cu caractere grecești, întăresc și mai mult susținerea de mai sus, adică: spontaneitatea mișcării aromâne de redeșteptare, — păstrarea deci a unei simțiri naționale, — și excluderea unui amestec

---

(1) Riga Veleștineanul, Χάρτα τῆς Ἑλλάδος, Viena 1793. Așà se explică de ce se ridică cu atâta inverșunare criticul la Ἱστορία τῆς Ῥουμουνίας de D. Philippide, că acesta și-a permis, între altele, să numească pe Români Ῥουμοῦνοι și nu Δάκες, Βλάχοι sau nu mai știu cum altfel, și să pomenească de Românie, când ei considerau Principatele ca țeri grecești. Vezi Ἑρμῆς ὁ λόγιος, An. 1816, Viena, pag. 212 sqq, 239 sqq., pag. 251: εἰς τί λοιπὸν νὰ καυχηθῶσι τὴν σήμερον οἱ φέροντες τὸ ὄνομα Ῥουμοῦνοι, ἢ καὶ Ῥωμαῖοι, τὸ καὶ εἰς ἄλλους πολλοὺς κοινὸν; ἐκτὸς ἂν ὁ συγγραφεὺς [Philippide] κρίνῃ καύχημα τὰ στίγματα τῶν μωλώπων, τὰ δείγματα τῆς δουλείας, καὶ ὑποταγῆς πολλῶς εἰς τοὺς φέροντας ποτὲ τὸ ὄνομα Ῥωμαῖος». [Aromânii, conduși de un sentiment greșit interpretat, obicinuiau a se numì, spre mai mare glorie, Romani. Cfr. Rosa, *Unters.*, Pesta 1808, unde Aromânii nu sunt numiți decât «Ῥωμαῖοι» pe grecește, și «die Romanier» în l. germană. Mai târziu însă, probabil în urma criticei făcute lucrării sale de către Kopitar (cfr. *Kleinere Schrften;* Dr. Rumi, în *Annalen der Osterr. Literatur*, 1810, pag. 398-406; Dr. Franz Sartori, *Hist.-ethn. Übersicht*, Wien 1830, I, pag. 151), revine asupra terminului «Roman», întrebuințând pe cel de «Român». Iată propriile sale cuvinte: «In adagiile mele cele din anul 1808 pre Români i-am numit Ῥωμαίους, din părerea aceea că Ῥωμαῖος însemnează *Romanus*, iară acum încredințat prin un bărbat învățat, cum că cuvântul Ῥωμαῖος, care în veacul cel din mijloc se află, s'au pus în locul cuvântului Romanus spre deosebirea Grecilor, cari asemenea mai de mult se ziceà Romani, adecă cetățenii împărăției Romanești, din Romanii cei dela apus; pre Români nu Ῥωμαίους, ce întru osebire însemnează Greci, ci Ῥωμάνους îi chem», Revista *Macedonia*, II, No. 9, pag. 158]; cfr. C. Erbiceanu, *Priviri ist. și liter. a. epocei fan.*, București 1901, pag. 1, unde se poate vedeà că orașele mari, atât în Moldova, dar mai ales în Muntenia, erau grecizate, etc.; cfr. și pe Kopitar, *Kleinere Schriften*, unde în darea de seamă ce face liceului institut în București supt laudabila inițiativă a mitropolitului — Grec — se miră că printre materiile de învățământ nu figurează în program studiul limbii române, când chiar limba rusă este prevăzută. (Neavând la îndemână opul citat al lui Kopitar, nu putem da pag. respectivă).

din afară, străin, după cum ne învinuesc şi susţin cu îndârjire Patriarhatul şi statul grecesc. (1) De bună seamă Aromânii, trăind secoli întregi supt înrâurirea imediată a limbii eleneşti şi deprinşi fiind cu caracterele ei, a fost tot ce poate fi mai firesc, ca să se servească de literele alfabetului grec şi în transcrierea limbii lor. S'a petrecut cu alte cuvinte acelaş lucru ce s'a întâmplat şi la Românii din Dacia traiană cu caracterele slavone. Aceştia trăind veacuri dearândul, fără să vază altă scrisoare decât slavona, au întrebuinţat caracterele slavone pentru primele lor scrieri româneşti.

Pentru desvoltarea cultural-naţională a Aromânilor, Ucuta, Cavalioti, Daniil şi Codex Dimonie reprezentă, după cum foarte bine observă d-l Bianu, în comunicarea sa către Academia Română, cu prilejul descoperirii lui Ucuta, «întâia încercare» a Aromânilor «de a-şi scrie limba lor şi a învăţă carte în ea». (2) Intru cât aceştia au putut fi înrăuriţi de niscaiva curente, arătăm mai jos.

A doua încercare în acest sens este reprezentată de Rosa(3)

---

(1) Vezi: *Documents diplomatiques,* conflict gréco-roumain, Bucureşti 1905, passim.

(2) *Analele Acad. Rom.*, seria II, tom. XXX, 1907—1908, pag. 6—7. (Vezi mai jos, pag. 48—89).

(3) Rosa, *Unters.* Pesta 1808. In această primă scriere a sa, iată cum apără cuvântul pentru care n'a scris aceste încercări in Aromâna: «ἴσως εἰς μερικοὺς θέλει γένῃ ἄιτιον σκανδάλου, διὰ τὶ εἰς ἀπλοελληνικὸν κείμενον; διὰ νὰ βοηθήσω •εἰς τὴν ἐδικήν μου εὐάρεστον γνῶσιν τοὺς ὁμογενεῖς μου, τόσον τοὺς ἐν τῇ Οὐγγαρίᾳ, Τουρκίᾳ, καὶ γειτονικοῖς τόποις, ὅσον τελευταῖον καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους· ὄχι δὲ ἀδυναμίαν καὶ ἀτέλειαν τῆς Ῥωμαϊκῆς διαλέκτου ὄχι, ἀμὴ ἐπειδὴ ἀποβλέπει ὁ σκοπὸς μου νὰ χρησιμεύσῃ ὄχι μόνον εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ἀμὴ καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους, ὅσοι ἐννοοῦσι τὴν ἀπλοελληνικήν, καὶ ἀναγινώσκουσιν.» Iar la pag. 143 îşi exprimă dorinţa ca literele greceşti, cari s'au dovedit insuficiente pentru a exprimà cuvintele aromâne, să fie înlocuite cu cele latineşti. «Εἴθε, zice el, νὰ ἦτον δυνατὸν νὰ καταργηθῇ αὐτή ἡ ἀνάγκη, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι [Aromânii] νὰ μεταχειρισθῶσιν ἢ λατινικὰ, ἤ τὰ Σλαβωνικά στοιχεῖα, ὅτε καὶ ἡ διάλεκτος αὐτῶν δὲν θέλει καθαρθῇ ὀλίγον ἀπὸ τὰς ξένας λέξεις.» Iar în scrierea sa *Măestria Ghiuvăsirii româneşti cu litere latineşti, care sunt literele Românilor ceale vechi*, Pesta 1809, păşeşte hotărît pentru introducerea caracterelor latine (cfr. Kopitar, *Kleinere Schriften,* Wien 1857, G. Murnu, în revista «Macedonia», 1889, II, No. 9). Această insuficienţă este recunoscută de altfel şi de scriitorii Dr. Fr. Sartori, *op. cit.*, I., pag. 168. «Die Macedowlachen oder Zinzaren adoptiren dagegen das griechische Alphabet sowohl für ihre Schrift als für den Druck, und bedienen sich desselben noch jetzt [1830] in

și Boiagi (1), cari, văzând insuficiența caracterelor grecești pentru transcrierea limbii aromâne, și urmând calea arătată de cei trei corifei ai Transilvaniei Gh. Șincai, S. Micu și Petru Maior, introduc literele latine în scrierile lor.

A treia încercare este cea care durează și astăzi, datorită în parte îndemnului refugiaților politici români dela 1848 în Turcia, (2) și cu osebire interesului mare manifestat de Aromâni; acest curent datează propriu zis din 1863, când părintele Averchie (3) se hotărește să

---

der Türkei und in Ungarn, *ungeachtet es eben so wenig als das lateinische geeignet ist, alle walachischen Laute auszudrücken»*; G. Meyer, *Alb. Stud.*, IV, pag. 5.

(1) Γραμματικὴ Ρωμανικὴ ἤτοι Μακεδονοβλαχική, Viena 1813, pag. IX—XIV, scoate în evidență însemnătatea studiului limbii materne și polemizând cu ideile reacționare ale lui Neofit Duca, zice: «Ὅθεν ὁ Βλάχος μακρὰν ἀπὸ τὸ νὰ ἐντραπῇ τὴν γλῶσσάν του, θέλει τὴν νομίζει μάλιστα καὶ καύχημά του καὶ ὅταν αὐτὸς στολίσῃ τὸ πνεῦμά του, θέλει τὸ ἀκολουθήσει προθύμως, οὕτως εἰπεῖν, καὶ ἡ γλῶσσά του, προθυμότερον παρὰ ἄλλαι τινές. Ἐκ τῶν ἄνω εἰρημένων λοιπὸν ἀναντιῤῥήτων αἰτιῶν γίνονται ἀφ' ἑαυτοῦ των φανεραὶ αἱ ἀνόητοι φλυαρίαι τοῦ σχολαστικοῦ Νεοφύτου Δούκα, ὅς τις ἐπειδὴ αὐτός δέν ἐξεύρει κἀμμίαν ἄλλην γλῶσσαν, ἀγαπᾷ νὰ ἐξολοθρεύσῃ ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου, καὶ ἀντ' ἀυτῶν νὰ συστήσῃ τὴν ἐδικήν του, τὴν μηκαρωνικὴν γραικικήν, (καθὼς οἱ ὁμογενεῖς αὐτοῦ περιγελῶντες τὴν ὀνομάζουσι). Καὶ τόσον τυφλός εἶναι ὁ ζῆλος αὐτοῦ, ὥστε εὔχεται ταύτην τὴν μεταβολήν, ἐν ᾧ αὐτὸς ὁμολογεῖ τοὺς Βλάχους πανταχοῦ βελτιουμένους, εὐφυεῖς καὶ προθυμοτέρους εἰς τὰ καλὰ παρὰ τοὺς ἰδίους Γραικούς. Ἐκ τοιαύτης τυφλότητος μόνον καὶ παιδαριώδους ἀμαθείας ὁρμόμενος δύναται οἱονεὶ προκαλῶν νὰ ἐρωτᾷ ποῦ ἔχουσιν οἱ Βλάχοι ἐπαρχίαν, πόλιν, ἱερεῖς, νόμους, εὐγένειαν; κτ. κτ.», apoi revenind la ceeace l-a determinat, ca să întrebuințeze caracterele latinești în transcrierea limbii aromâne, spune: «Ἀλφάβητον ταύτης τῆς βλαχικῆς γλώσσης συνέταξα τὸ λατινικὸν, καθὼς ἔκαμαν πολὺ πρότερον καὶ ὅλαι αἱ θυγατέρες τῆς λατινικῆς.

«Καὶ ἄλλως ἐπειδὴ τὸ λατινικόν ἀλφάβητὸν τοὐλάχιστον δέν εἶναι ἐλλειπέστερον ἀπό τὸ Γραικικὸν διὰ ξένας γλώσσας, ἤτε κατάχρησις αὐτοῦ εἶναι ὁπωσοῦν ἀνεκτοτέρα κοινὴ οὖσα κατὰ τὸ παρὸν ἐν χρήσει ὄντος καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας». Tot de curentul acesta face parte *Diccionariu in cinci limbi* de Ianovici, în manuscris (Biblioteca Acad. Rom.).

(2) Cfr. D. Bolintineanu, *Călătorii la Românii din Macedonia*, București 1863, pag. 76. I. Heliade-Rădulescu, *Souvenirs et impressions d'un proscrit*, pag. 90; Ioan Ionescu dela Brad, *Păstorii Români din Tesalia* (în *Albumul MacedoRomân*, pag. 54).

(3) In special Dim. Cosacovici din Aminciu, Iordache Goga din Vlaho-Clisura, Zisu Sideri, pe lângă alții, au mare parte în această mișcare. (Cfr. C. I. Cosmescu, *Dimitrie Cosacovici*, Buc. 1903. Burada, *Cercetări despre școalele Rom. din Turcia*, București 1888, passim).

aducă primii copii de Aromâni, ca să se adape la cultura națională română din România.

Din toate acestea reiese dela sine marea însemnătate ce prezentă întâia perioadă de desvoltare culturală aromână. Acele lucrări mai prezentă încă importanță și din alt punct de vedere, anume din cel al limbii, căci, după cum știm, cu tot progresul simțitor făcut în studiul limbii române în timpul din urmă, suntem încă departe de a fi spus ultimul cuvânt în problemele ce se leagă de cercetarea graiului nostru. Deslegarea lor atârnă în mare parte de studiul comparativ al dialectelor române. In privința aceasta, limba daco-română este, cum e și firesc, mai bine studiată. Prin ajutorul documentelor transmise în ea, desvoltarea ei istorică se poate urmărì cu multă siguranță, până în sec. al XVI, de când datează primele probe de limba română. Nu tot așà stăm cu dialectul aromân. Afară de materialul cunoscut cam dela mijlocul secolului XIX, de când cu deschiderea primelor școale române în Macedonia, documente aromâne mai vechi de 1770 nu cunoaștem până acuma. Singurele documente cunoscute în privința aceasta au fost vocabularul lui Cavalioti din 1770 și Εἰσαγωγική de Daniil, apărută după 1770. Răsare dela sine deci marea însemnătate ce prezentă ele pentru noi, precum și necesitatea reeditării acestora din pricina marei lor rarități.

Aceste două documente, Πρωτοπειρία de Cavalioti și Εἰσαγωγική de Daniil, despre cari ilustrul învățat G. Meyer (1) spune «că sunt cele mai importante din secolul XVIII pentru cunoașterea și studiul limbii albaneze și aromâne», s'au îmmulțit de când cu publicarea codexului Dimonie și acum în urmă cu descoperirea opului lui Constantin Ucuta Moscopoleanul, ambele de un mare preț pentru cunoașterea mai de aproape a dialectului aromân din trecut.

Toate aceste lucrări sunt produsul culturii desfășurate în metropola de altădată a Aromânilor, anume Moscopole.

(1) *Alb. Stud.*, IV, p. 1: „Die beiden wichtigsten Denkmäler für die Kenntniss und das Studium des Albanesischen und des Südrumänischen aus dem vorigen Jahrhunderte sind Εἰσαγωγική διδασκαλία von Daniel und die Πρωτοπειρία von Kavalliotis".

Acì mai de mult, precis nu se' știe când, prin sârguința și sacrificiile dela cari Aromânii nu s'au dat niciodată la o parte, când scopul a fost bun, se înființează o școală superioară, care poartă numele de «Academie nouå», titlu ce-l găsim pomenit pe o carte tipărită acì încă dela 1744, în care se zice: ...τοῦ ἱερολογιωτάτου ἐν διδασκάλοις, Σεβαστοῦ καὶ ἐπιστάτου τῆς ἐν Μοσχοπόλει *Νέας* *'Ακαδημίας* (1)... De asemenea Sathas, în Bibl., pag. 495, la vieața lui Cavalioti ne spune: «ὅστις ὕστερον ἐλθὼν εἰς Μοσχόπολιν προέστη ἐπί τρία ἔτη τῆς ἐνταῦθα ἱδρυθείσης 'Ακαδημίας (2). Felul cum erà întocmită nu ne e cunoscut. Foarte probabil, ținând seama de spiritul timpului, ea nu se deosebià mult de academiile grecești, ce înfloriau în alte părți pe vremea aceasta. Va fi fost la fel cu academiile domnești din București și Iași, cu cele din Ianina și Aminciu (Mețova) (3), în cari se predau, pe lângă studiile elementare, filozofia, limba și literatura elină, matematica și altele. (4)

Știu numai că mai mulți bărbați învățați și-au luat sborul din acest înfloritor oraș, toți cunoscători ai limbii și literaturii eline, iar unii și ai latinei. Așà au fost

(1) Vezi titlul întreg al acestei lucrări mai jos, pag. 26; Cavalioti se intitulează între altele la 1760 : «dascăl al *Academiei* de curând înființate în Moscopole». (Vezi vieața lui Cavalioti, mai jos).

(2) Cfr. Hagiade, *Cercetări*, pag. 59, Nota 44 : «(Moscopole) posedă o școală bună numită Academie».

(3) Aminciu pare a fi al doilea oraș aromânesc, unde a existat mai de mult o școală bine organizată, de unde au ieșit mai mulți învățați. Insuș Neofit Duca este produsul acestei școli, după cum însuș mărturisește în «Λόγος περὶ καταστάσεως σχολείου», adresat Aromânilor aminceni și care servește de introducere la Μαξίμου Τυρίου λόγοι, Viena 1810. pag. V: ἐν ᾧ (σχολείῳ Μετσόβου) καὶ τὴν ὀλίγην μου ταύτην ἔλαβον προκοπήν, καὶ φιλανθρωπίας ἠξιώθην μεγίστης»; pag. VI: «πλὴν ἐπειδὴ ὁ λόγος ἤδη ἐπαγγέλλεται ὑπόθεσιν ἰδιαιτέραν τὴν βελτίωσιν τοῦ σχολείου, ἐξ οὗ ἐφωτίσθην κἀγώ».

(4) Cfr. N. Iorga, *Istoria literat. române în secolul* XVIII; Erbiceanu, *Bărbați*, Buc. 1905; *Cronicarii greci*, Buc. 1888, passim; Dossios, *Studii greco-române* I, p. 13; Ἑρμῆς ὁ λόγιος, anul 1816; Erbiceanu, *Priviri istorice și literare asupra epocei fanariotice*, Buc. 1901; pag. 20—21, ne spune de asemenea, ce se studià în Academii; cfr. și Gh. M. Ionescu, *Influența culturii grecești în Muntenia și Moldova*, Buc., 1900; Theod. Atanasiu, Περὶ τῶν Ἑλλ. σχολῶν ἐν Ρουμουνίᾳ, 1644—1821, Atena 1898; Obedeanu, *Grecii în Țara-românească;* L. Șăineanu, *Ist. filol. rom.*, pag. 79 și 99.

între alţii Demetriu Procopiu Pamperi (1), Ambrosie Pamperi (2), Constantin Ciagani (3), George Papa-Simu (4), At. Stiria (5), Terpu (6), Daniil Ieromonahul (7), Cavalioti, dintre cari — parte — au servit şi ca profesori acì, ca şi alţii nemoscopoleni, precum Leontiadès Sevastos din Castoria, Ipischiotul Mihail (din Şipisca) (8), Nicolae Stigne din Ianina (9) şi alţii.

De altmintreli, dată fiind desvoltarea economică, foarte înfloritoare, la care ajunge oraşul Moscopole în sec. XVII—

---

(1) Vieaţa lui Dem. Procopiu Pamperi este povestită pe scurt de Zaviras, în Νέα Ἑλλάς, pag. 264. «Demetrie Procopiu Pamperi a audiat pe învăţaţii din Constantinopole; a fost secretarul lui Nicolae Mavrocordat; a fost trimis de acesta la Padua, unde a studiat medicina; întors iarăş, a devenit învăţătorul lui Constantin, fiul sus numitului Nicolae [Mavrocordat] precum şi medicul curţii sale. Era originar din Voscopolea Macedoniei; medic-filozof, bărbat nu nemistuitor al culturii greceşti (ἀνὴρ οὐκ ἄγευστος τῆς ἑλληνικῆς παιδείας), după cum se poate judecà din lucrările sale; poate a servit şi ca învăţător la şcoala din Bucureşti». (Cfr. şi Erbiceanu, *Bărbaţi*, pag. 10, 27, No. 12 şi 61, care cred că este unul şi acelaş); K. Iken, 174; Vretos, Νεοελλ. φιλολ., I, pag. XI; Sathas, *Bibl.*, 443.

(2) Cfr. Vretos, Νεοελλ. φιλολ., II, pag. 60, 315; Zaviras, Νέα Ἑλλάς, pag. 190: «Ieromonah; s'a născut la Voscopole în 1733. Cunoscător al limbii greceşti şi româneşti, a cutreierat Valahia, Moldova, Germania şi Ungaria; a servit ca efimeriu la capela ortodoxilor din Leipzig.» Leake, *Researches*, pag. 85; Erbiceanu, *Bărbaţi*, pag. 27, No. 60; *Cronicarii greci*, pag. XXVIII.

(3) Despre *Ceagani*, vezi mai jos, pag. 33, nota 6.

(4) Sathas, *Bibl.*, pag. 595.

(5) Vretos, Νεοελλ. φιλολ., I, pag. 245: «Atanase Stiria, Moscopoleanul. Unul dintre învăţaţii bărbaţi ai sec. XVII. A compus deosebite epigrame spre lauda istoriei eclesiastice a lui Meletiu, cari se văd în vol. I al acestei scrieri». Ibidem, pag. 110, No. 309, (însemnare); Sathas, *Bibl.*, pag. 612.

(6) Vretos, Νεοελλ. φιλολ. I, pag. 248: «Terpu Nectarie [ceteşte: Tărpu Nectarie]. Din Moscopole, Macedonia, ieromonah. Unul din învăţaţii clerici, înflorind pe la jumătatea sec. XVIII. A scris Πίστις, tipărită la Veneţia în 1755»; ibidem, pag. 74; Zaviras, Νέα Ἑλλάς, pag. 482.

(7) Zaviras, Νεὰ Ἑλλάς, pag. 530-531; Sathas, *Bibl.*

(8) Zaviras, Νέα Ἑλλάς, pag. 456: «Mihail Ipişchiotul din [satul] în deobşte numit Şipisca [sat românesc departe ca 1½ oră de Moscopole], fiul episcopului din Gora şi şcolarul lui Sevastos [Leontiadès], economul Castoriei, a fost fruntaş în patria sa, pe care a îmbunătăţit-o; a editat slujba celor cinsprezece martiri ai Tiberopolei, — zisă în deobşte Stum[n]iţa,—devenind martiri supt Iul[ian] Parabatul, în Voscopole, în foaie. — Se află la noi şi oarecari versuri ale lui adresate lui Ioanichiu Halcidoneanul, fost pe atunci exarh patriarhicesc în Voscopole, scrise pe la 1750, Martie 1.»

(9) Zaviras, Νέα Ἑλλάς, pag. 482.

XVIII, după mărturia generală a scriitorilor cari s'au ocupat cu descrierea acestui oraş românesc, erà foarte firesc ca el să devie un centru cultural al Aromânilor. «Şcoalele din Voscopole, ne spune Pouqueville, înfloriau; civilizaţia se prevestià supt auspiciile religiunii şi servitorilor săi» (1). Pe atunci Moscopole erà şi reşedinţă de mitropolie (2).

Incotestabil însă că pe lângă studiile în limba greacă amintite mai sus, dacă nu chiar în Academia nouă, dar în şcoalele începătoare, a existat mereu limba aromână ca o necesitate pedagogică. Această imperioasă trebuinţă este atât de evidentă, că atât Ucuta cât şi Daniil o accentuează în prefeţele lor, deşi din punct de vedere cu totul deosebit. Ucuta vede în învăţământul limbii române o necesitate pedagogică elementară pentru instruirea minţii şi cultivarea inimii aromâneşti, când se adresează cetitorului şi îi spune:

«Acceaptă lumina această puţină, spre folosul copiilor noştri, căci cred că de mult îţi erà dor să vezi acest început pentru neamul nostru, ca uşor să priceapă copiii noştri aceea ce cu pierdere de multă vreme şi cu greutate o pricep în altă limbă. Căci cu mult înainte a fost uitată limba noastră, şi nu numai limba ci şi dogmele credinţei. Căci, zice David: se amestecară cu alte neamuri şi învăţară lucrele (=treburile) lor. Pentru aceea cât puturăm ne-am trudit pentru acest abecedar, cu tălmăcirea din greceşte, şi mai ales cu întocmirea slovelor

---

(1) Pouqueville, *Voy. de la Grèce*[2], vol. III, pag. 45—46.

(2) Pouqueville, *Voy. de la Grèce*[2], vol. I, pag. 377 (Nota 1): «L'archevêque de Berat prend les titres des Βελγράδιον καὶ Κανίνης, Belgrade et Canina. La résidence est à Moschopolis ou Voschopolis».

Cfr. Μελέτιος, *Γεωγραφία παλαιᾶ καὶ νέα*, ***Venetia*** 1728, p. 307: «τανῦν ὅμως εἰς ἐτοῦτα τὰ μέρη εἶναι πολίσματα ἀκουστά, Βοσκόπολις, Γγιόρτζα.» Alte date despre acest oraş altădată înfloritor al Aromânilor se găsesc în Pouqueville, *Voy. de la Gréce*[2], passim; Δανιὴλ καὶ Γρηγορίου: *Γεωγραφία Νεοτερική*, pag. 262—263; Κούμας Κ. Κ.: *'Ιστορία τῶν 'ανθρωπ. πράξ.*, tom. X, pag. 384; tom. XVI, pag. 531.—Leake, *Researches in Greece*, London 1814; Rosa, *Unters.*; Gudas, *Βίοι παράλληλοι*, vol. IV; I. Neniţescu, *Dela Rom. din Turcia europeană*; Weigand, *Die Aromunen I;* Gh. Alexici, *Conv. Liter*, vol. XXXVII, pag. 951 (vezi: pag. 20); C. Burileanu, *Dela Rom. din Albania*, Buc. 1906, p. 23—25, 73—78, 104—118; Hahn, *Alb. Stud.*, I., 33, 213, 309; Philippides, *Γεωγρ. τῆς 'Ρουμουνίας*, Leipzig, 1816, II, pag. 29—30.

și a vorbelor până să le așternem la tipar, pentru copiii noștri. Căci (orice început este cu greu) destul este să știe creștinul să se închine Domnului lui în limba ceea în care se născù de mama lui. Căci scrie apostolul Pavel către Corintieni în epistola I, cap. XIV, v. XVI: dacă m'aș închinà în limba străină, sufletul mi se închină, dar mintea îmi este fără frupt; la 16 zice, că de ce? Voiu să mă închin și cu sufletul și cu mintea. Voiu să cânt și cu sufletul și cu mintea. De aceea copiii trebue cel puțin semnele credinței să știe: și nu ei [numai] cari nu știu nimica, dară și acei ce știu puțin, trebue să cetească mai sus în v. 13, cap. XIV, căci zice Pavel: acela care citește pe limbă străină, las' să roage pe Dumnezeu să-i dea știrea [=priceperea], ca să spue pe limba lui. Precum și noi îl rugăm pe Domnul să ne dea lumină, ca să o spunem în a noastră limbă. Dară, dacă în acest început ar fi să afli greșeală, să ne fie cu iertare, căci nu o facem spre blasfemie, ci spre gloria lui Dumnezeu. Și să nu consideri de rușine, de ce ne împrumutăm din altă limbă, căci toate limbile ce sunt în lume se împrumută una dela alta» (1).

Acelaș lucru reiese și din așà zisul vocabular în patru limbi al lui Daniil, întocmit cu scopul ca, prin ajutorul limbii materne, fiecare din cele trei popoare, Român, Albanez și Bulgar, să-și poată însușì mai ușor limba grecească.

Iată cum se adresează el către Aromâni, Albanezi și Bulgari:

«Albanezi, Români, (2). Bulgari și cei de alte limbi, bucurați-vă și pregătiți-vă toți să vă faceți Romei (3). Lăsați limba cea barbară, dialectul și datinele, încât ele să pară ca fabule la strănepoții voștri. Veți onorà neamul și patriile voastre, prefăcându-le

(1) Ucuta, pag. 1—4 din Prefață.

(2) Cuvântarea este adresată către Aromâni, Albanezi și Bulgari. Totuș, din greutatea potrivirii versului, în cursul poeziei, cuvântul român este omis uneori. Așà sunt viersurile: «Τὰς 'Αλβανο-βουλγαρικὰς...», viersul 34: «τὰ Βουλγαραλβανικά..,» când versul nu se împotrivește, se pomenește și de Aromâni; versul 25: «Νέοι Βουλγάρων χαίρετε, 'Αλβανιτῶν καὶ Βλάχων.»

(3) Prin *Romei* se înțeleg Grecii, moderni; *romaică* = ρομαίϊκη limba greacă modernă, vorbitoare. Poporul grecesc pe sine se numește: ρομνιὸς (=*romnós*).

greceşti din albano-bulgare», şi tot pe tonul acesta urmează mai departe.

Trebuinţa studiului limbii materne este recunoscută de Daniil de altfel la pag. XIII (alb), când din nou accentuează scopul pentru care a alcătuit acest lexicon, zicând între altele:

«Ἠμποροῦσαν δὲ νὰ διορθωθοῦν καὶ νὰ ἔμβουν εἰς ὀρθωτέραν τάξιν τὰ ἐν ἀυτῷ νοήματα, ἂν εἴμεθα εἰδήμονες καὶ τῶν ἐν αὐτῷ λοιπῶν Διαλέκτων».

Precum şi mai departe la pag. 37, când scoate în relief, *că numai cu ajutorul limbii materne pot copiii să înveţe uşor şi să înainteze în scurt timp în limba „românească“*.

Cevà mai mult, după cum reiese neîndoios din rândurile prefeţei abecedarului lui Ucuta, o mişcare de trezire naţională se produce printre Aromâni, pe acele vremuri. Mişcarea aceasta de regenerare, cum e firesc, e pornită din sânul Moscopolenilor. Ea nu-i decât desvoltarea mai departe a obiceiului ce s'o fi continuat până atunci, ca în şcoalele din oraşele şi satele aromâne să se înveţe şi limba lor maternă. Iar Cavalioti şi mai ales Ucuta sunt numai nişte simpli reprezentanţi ai acestui curent, cercând să dea limbii aromâne un alfabet propriu şi s'o facă capabilă pentru studiu.

Atât de sigur este faptul că a trebuit să se înveţe şi româneşte în şcolile de pe atunci şi că sforţări de redeşteptare s'au manifestat la Aromâni, încât, dacă nici o altă dovadă n'am aveà, existenţa opului lui Ucuta şi a codexului Dimonie ar învederà aceasta îndestul. Aceste semne de redeşteptare naţională însă se pare că n'au fost numai la Moscopole, ci şi la Aromânii din spre sud, în Epir. Aceasta o constatăm şi din faptul că Neofit Duca, în cuvântarea sa către Aromânii Aminceni, se ridică cu înverşunare în contra mişcării acestora de a se cultivà în propria lor limbă, ponegrind-o în termeni injositori.

Acest pasaj, care constitue cea mai puternică dovadă în contra acelora cari susţin în ruptul capului neadevărul, că Aromânii niciodată nu şi-ar fi arătat dorinţa şi nu s'ar fi năzuit să se cultive şi să se instruească în graiul lor de

mamă, precum și că conștiința lor națională niciodată n'ar fi fost deșteaptă, îl reproducem mai jos în părțile sale principale, în traducere și original, pentru a se vedeà că în adevăr Aromânii încă din sec. XVIII și începutul sec. al XIX tind să se constitue în națiune a parte și *luptă din* răsputeri în contra presiunilor de tot felul ale cărturarilor și clericilor greci, cari se silesc a le înăbușì acest înflăcărat avânt, cătând a-i grecizà, sau, cum se rostește Neofit Duca, «a-i unì și prin limbă încetul cu încetul cu națiunea greacă, după cum s'au unit și prin religiune».

Iată în adevăr cum se rostește el în contra Aromânilor doritori de limba lor, cari se năzuesc a-și face din ea un mijloc de cultivare și cari *„se laudă că vor să constitue națiune deosebită"*, și cari *„nu vor să se unească și prin limbă încetul cu încetul"* *cu națiunea grecească*, *„după cum s'au unit și prin religie"* (1):

«Și acuma, după ce atâtea depus-am în discursul meu, îndată voiu da și sfârșitul; pe cât este de trebuincios aceasta, pe atâta va păreà poate mai înțepător [mușcător], și prin urmare, voind a fi sincer, devin mai laș, nu pentru firea lucrului, ci mai mult pentru nepotrivita judecată a unora, ale căror fantazii prejudecătoare întrec foarte mult hotarele bunei rațiuni și ale prudenței; aceștia sunt toți acei [Aromâni] cari din încăpățânare se opun obiceiurilor, chiar și dacă se încredințează, că pretind cevà nefolositor și zadarnic, sau mai bine zis păgubitor; *așà-s acei cari se prostesc cu limba această românească murdară și ticăloasă, dacă-i iertat să se numească limbă aceea care pretutindeni schiopătează și nu-i urmarea mai ales a unei alte limbi, având scârbă mare și pronunțare urîcioasă*; *și de aici intervin atâtea turburări între oameni mici și proști din ambele părți la olaltă* [adică: între Aromâni și Greci]; *unii* [= Grecii] *conduși de trufie mare, insultă; alții iarăș* [= Aromânii] *fiind încăpățânați, nu cedează*».

Apoi după ce arată că chiar Grecii înșiși, întru cât nu sunt iubitori de patrie și nu sacrifică pentru patria lor, nu merită acest nume, zice:

---

(1) *Μαξίμου Τυρίου λόγοι*, Viena 1810, cu prefață de N. Duca, intitulată: *Λόγος περὶ καταστάσεως σχολείου*, pag. I—XL. Vezi textul grecesc după original, în anexă.

«Aromânii însă, după cum vedem, se arată pretutindeni dispuşi spre reforme cât mai bune, pretutindeni mai buni şi, în comparaţie cu numărul lor, sunt în adevăr mai mulţi instruiţi; ei singuri au vrut şi vrând au aşezat cândvà o tipografie într'unul din oraşele greceşti (sic), fapt de care Grecii cei Persisanţi şi Fenicisanţi nici să auză nu vor, nici să aducă la îndeplinire aşà cevà nu preferă, ci lăudându-se numai cu numele lor de Elin, insultă în neamul lor pe Românii, carii vor dovedi cele mai elineşti şcoli, capabile să primească pe înşişi trufaşii şi pedanţii [Greci], ca să înveţe într'însele cultura şi virtutea lor părintească; iar aceasta să le fie spre ruşine şi ocară pentru marea şi deşearta lor laudă; iar pentru Aromâni să fie singura lor apărare faţă de absurda trufie a acelora: şi numai de aci să-şi zămislească îndestul sentimentul lor, adecă din superioritatea învăţăturilor şi îmbunătăţirea şcoalelor lor [καὶ ἐντεῦθεν καὶ μόνου ἱκανῶς συντρύφουσι τὸ φρόνημα αὐτῶν, ἐκ τῆς ὑπεροχῆς δηλονότι τῶν μαθημάτων καὶ τῆς βελτιώσεως τῶν σχολείων]; de altfel a se lăudà [Românii] *cu neamul Romanilor*, *pe când nu au nimic comun cu ei*, *nu-i cuminte şi nici nu se poate ascultà aşà cevà; şi apoi nu li-e ruşine de îngăimările înjositoare ale limbii lor*, *atunci când* soarta i-a aşezat în mijlocul Greciei, cu al cărei lapte şi frupt au crescut, ale cărei obiceiuri şi datine le-au primit, şi a cărei măreaţa *limbă au îmbrăţişat-o?* Şi să refere originea neamului [lor] la o naţiune, despre care nici ei înşişi nu ştiu cum a decăzut altădată, bine, rău sau ruşinos, şi a cărei limbă nu o cunosc câtuş de puţin? Şi [aceasta] mai cu seamă când suntem încredinţaţi, că fiecare unde se naşte, creşte şi trăeşte, se şi cultivă în felul acelui neam, chiar fiind născut de alt tată şi din altă mamă; *iar ei* (= Aromânii] *după atâtea veacuri*, se consideră *de aceeaş origine cu Romanii*, *cu cari n'au comun nici numele*, *nici picătură de sânge în vinele lor.* Arate-ne un regat al lor propriu, ori o provincie întreagă sau altcevà caracteristic şi deosebit de alţii, şi atunci noi vom tăceà; toată a lor mulţime însă o cuprinde [= o conţine], dela Dunăre până aproape de Pelopones, un şir de munţi sterpi, buni pentru exilaţi şi pentru vagabonzi. Unde le e metropola lor? Unde li-s arhiereii? Unde judecătorii, unde şefia? Unde nobilimea (1), unde preoţii, unde evanghelia, unde psaltirea, unde

(1) Tocmai N. Duca se miră unde-s toate acestea, el care avù prilejiul să le vază şi şefiile, şi nobilimea şi fruntaşii, ca unul care a studiat în Aminciu,

litere deosebite? Unde numele lor de neam cunoscut, fie și celor mai de aproape? Unde-i locul lor în Geografie? — Nicăiri. **La ce deci se laudă ei că vor să constitue națiune deosebită,** *pe când nu au nici loc?* Căci Elada nu va consimțì niciodată, în nici un fel, să se numească *Vlahie*, ci-i va considerà pe acești apostați de întruși (= ὑποβολιμαῖοι) iar nu curați».

Și dupăce trage câtevà ditirambe limbii vechi grecești, urmează, pag. XXXVII: «Și de un astfel de neam, caracterizat prin astfel de calități, câtă prostie nu-i să se îndepărteze acei absurzi și deșerți, *și să nu vrea să se unească și prin limbă încetul cu încetul, după cum s'au unit și prin religie,* **ci vor să constitue o națiune deosebită de a noastră?** Dacă-i așà, las să aibă totul deosebit: copilul lor [aibă-și deosebit] alfabetul, negustorul lor registrele, preotul lor psaltirea, filozoful lor filozofia, și altele la fel! Și să nu [mai] discute despre cele elinești către Elini, inspirați de calitățile acelora; dar unde [le e] abecedarul, registrele, psaltirea, filozofia într'o limbă sărăcăcioasă, șchioapă [εἰς μίανμογελάλον χωλόγλωσσαν ἥτις βαρβαρίζουσα τε καὶ βαταρίζουσα δέν τολμᾷ νὰ προκύψῃ ἀπό τὴν ἰδίαν αὐλήν διὰ τὸ ἐκ δουλικῆς χαμερπείας ἐπιβριθόν αὐτῇ αἶσχος ἐπί τοῦ προσώπου]. *In numele Domnului, nu! nu păstrați, nu mai nutriți în Elada o astfel de injurie* care și singură vă smulge din cercul Elinilor! Nu îmbrățișați haina ei de sclav ca și cum ar fi de purpură, ci asvârliți-o mai degrabă ca pe o sdreanță!». Și apoi urmează iarăș îndemnuri către Aromâni, ca să îmbrățișeze limba greacă: «ἐνδίσασθε δέ ἀντ'αὐτῆς τὴν λαμπρὰν καὶ περίβλεπτον· μεταξύ τῶν Ἑλλήνων ἐστέ, μεταξύ ἔθνους λαμπροῦ καὶ ἐνδόξου» și alte figuri oratorice.

Am socotit folositor, pentru punerea în evidență a sforțărilor de redeșteptare aromânești pe la sfârșitul sec. XVIII și începutul sec. XIX, reproducerea rândurilor de mai sus. Inverșunarea lui Neofit Duca în contra limbii aromâne și în contra adepților de a se instruì într'însa își găsește explicarea în spaima de care au fost cuprinși Grecii, că prin mișcarea de redeșteptare națională a Aromânilor li se pericletează idealul grecesc. Acelaș lucru reiese și din

---

către cari se adresează în termini atât de elogioși și dela cari pretinde ridicarea culturii eline, el care pretutindeni în scrierile sale recunoaște că Aromânii sunt mai buni, mai binevoitori și mai dispuși la bine ca înșiși Grecii

scrierea lui Kiril, 'Απολογία (1), în care se pronunță hotărît în contra introducerii limbii române în școală și biserică.

Pasajul de mai sus ne deslușește îndestul și pricina pentru care până acuma nu s'au găsit decât aceste trei documente tipărite aromânește și numai un singur manuscript, Codex Dimonie. Grecii, cler și cărturari, cu mici excepții, în trecut ca și azi, au fost de o intoleranță fără pereche în contra a tot ce a fost aromânesc. Fără un Ceagani poate nici Cavalioti nu ne-ar fi fost cunoscut astăzi. Dacă din lucrări dejà tipărite în străinătate (Veneția și Viena) nu ni s'a transmis decât întâmplător câte un exemplar, ne putem închipuì ce s'a petrecut cu cărțile românești tipărite supt ochii prelaților greci în Moscopole, unde fără îndoeală, după mărturia lui Gheorghe Rosa, *Unters.*, (p. 140—142), «*s'au tipărit multe cărți aromânești*». Și nici dintre cele tipărite în străinătate poate nu s'au salvat toate, dacă ținem seamă că până în 1907 nu s'a știut nimic de lucrarea atât de meritoasă și atât de prețioasă a lui Ucuta. Și ce s'a întâmplat cu aceasta, este foarte cu putință să se fi petrecut și cu alte scrieri, pe cari numai întâmplarea doar le va scoate odată și odată la lumină, dacă n'au fost cumvà cu desăvârșire nimicite. Insumi îmi reamintesc cum în Vlaho-Clisura pe la 1882—86 se cetià în biserica Sf. Nicolae, Dumineca, evangelia în limba română, după un exemplar bogat împodobit în aur și pietre scumpe, care astăzi nu știu prin ce întâmplare a dispărut. Asemenea evangelii au fost și în alte localități aromânești. Dim. Bolintineanu, în prefața ce însoțește retipărirea gramaticei lui Boiagi, ne spune, că acesta «a mai lăsat alte scrieri, din care traducția câtorvà evangelii (2); iar editorul Anuarului institutului român din Leipzig observă la acestea: «In Macedonia se povestește, că se cetiau înainte în deosebite biserici evangeliile traduse de Boiagi și cari, după ivirea mișcării

(1) 'Απολογία ἱστορικὴ καὶ κριτικὴ ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ Κληροῦ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλισίας κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τοῦ Νεοφίτου Δούκα, συγγραφεῖσα παρὰ Κυρίλλου Κ., 1815 (fără arătarea locului unde a apărut).

(2) Bojadschi, *Rom. oder Macedorom. Sprachlehre*, București 1863, pag. III.

naţionale a Aromânilor, au fost pretutindeni îndepărtate de către episcopii greci, aşà că nu s'a putut da de nici un exemplar» (1).

Din toate acestea rezultă, că Aromânii pe la jumătatea sec. XVIII se năzuesc a-şi cultivà limba lor maternă; că această laudabilă tendinţă însă întâmpină cele mai înverşunate piedeci din partea Grecilor, cari luptă din răsputeri pentru desnaţionalizarea lor.

Sunt greşiţi prin urmare toţi aceia cari susţin, că Aromânii niciodată (2) nu şi-au exprimat dorinţa de a se cultivà în limba lor şi ar trebuì ca asemenea învinuiri nefundate să amuţească pentru vecie, căci vecinic a fost la Aromâni deşteaptă conştiinţa naţională, fie atunci când se răsboesc în contra Bizantinilor, fie mai târziu când, cu venirea Turcilor în Europa, trec cu totul supt juridicţiunea religioasă a bisericii din Constantinopol.

Abătută şi rătăcită din calea dreaptă şi firească a fost conştiinţa lor naţională, unde uneltiri de tot felul s'au exercitat în contra ei, şi de cari mai sus am dat o probă destul de luminoasă; adormită, sau mai bine zis înnăbuşită a fost ea, unde presiunea culturii greceşti s'a deslănţuit asupra ei cu tot aparatul său de ponegriri, tinzând a batjocorì şi descreditì limba şi naţionalitatea română. Indoeală însă nu încape, că pe la sfârşitul sec. XVIII şi

(1) Anuarul III, pag. 2, nota 1: «In Makodonien erzählt man sich, dass in verschiedenen Kirchen früher Uebersetzungen der Evangelien von Bojadži in Gebrauch waren, die erst nach Aufkommen der nationalen Bewegung unter den Aromunen auf Betreiben der Griechischen Bischöfe überall entfernt werden, so dass kein Exemplar aufzutreiben war.» Der Herausg. (Weigand). — Părintele Ion G. Murnu, preot la biserica macedo-română din Budapesta, îmi împărtăşeşte că această evangelie, vroind a o luà şi nimicì arhiereul grec din Castoria, în trecerea sa prin Vlaho-Clisura, preotul Papa-Sofronie a ascuns-o. Murind preotul, copiii săi în zadar au căutat-o, căci nu i-au putut da de urmă. Aceste informaţiuni le-a cules părintele Murnu din gura unuia din fiii lui Papa-Sofronie, fost în serviciu la biserica sus numită din Budapesta.

(2) Teză susţinută şi azi de Patriarhatul grecesc din Constantinopol, pentru a se opune la acordarea din partea Sublimei Porţi unor drepturi inprescriptibile pentru Aromâni, de a se cultivà şi rugà lui Dumnezeu în limba lor şi despre care am vorbit şi mai sus.

începutul sec. XIX începe să se afirme mişcarea de redeşteptare naţională, existentă de mai înainte în stare latenă.

Intru cât au înrâurit, la grăbirea redeşteptării naţionale aromâne, Românii moscopoleni răspândiţi prin Austro-Ungaria şi anume colonia aromână stabilită în Budapeşta, mereu în atingere cu cei rămaşi acasă, la cari sentimentul naţional izbucneşte cu putere, nu putem preciză. Cert este că Moscopolenii din Austro-Ungaria sunt deplin conştii de naţionalitatea lor, pe care nu permit să fie confundată cu cea grecească sau albaneză. Aceasta se vede clar şi din preţiosul document găsit în «Arhiva Statului» din Budapesta şi publicat in Convorbiri Literare, vol. XXXVII, pag. 951, de Gh. Alexici şi pe care-l reproducem în notă după copia înmânată nouă de însuş d-l Alexici (1).

---

(1) **Natio quae passim Arnautica v. Valachica hic loci nuncupatur — oritur ex civitate *Moscopoli*. —**

Moscopolis sita est in Macedonia, confiniis Albaniae, urbs amplissima non modo in tota Graecia, sed etiam fere per totum Turcarum imperium; numero domorum ex solida materia constructarum, qui ad duodecim millia facile excurrit, et singularibus privilegiis, libertatibus ac immunitatibus ab imperatoribus Turcarum absque exemplo ornata, inclyta; cives eius omnes unius sunt nationis et religionis christianae graeci ritus eiusdem linguae, quae ab ipsis appellatur Romana, ut pote conflata ex maxima parte latinis vocabulis, ipsique inter se Romani dicuntur et nominantur. Nam ortum suum ducunt ab antiquis illis Romanis, qui primi Macedoniam occuparunt sub Paulo Aemilio et deinde sub Pompeio Magno civili bello et sub Bruto militantes, auctus deinde est numerus eorum Bizantinis civibus, qui temporibus Constantini Magni, Theodosii et aliorum Romanorum imperatorum Roma Bizantium venerunt, et, capta a Turcis urbe Constantinopolitana, dilapsi sunt in Macedoniam ad populares suos, ubi plures consederant, volentesque patrio suo Romano more et sermone vivere, urbes separatas a Graecis, Albanis et Turcis in iis locis aedificarunt plurimas, ubi nimis expositae essent incursionibus Turcarum et bellorum, quarum numerus ad 60 usque ad hodiernum tempus durant, vivuntque separati a Graecis, Albanis, Bulgaris, suis antiquis moribus Romanis, linguaquae eadem Romana corrupta quidem per tot saecula confinitate aliarum linguarum, sed majori ex parte matrem suam latinitatem prodit. Haec non modo ipsis per traditionem nota sunt, sed unicuique extraneorum facile patent, qui non hospes est in historia, lingua et antiquitatibus Romanis, sed etiam varii scriptores rerum Bizantinarum a capta urbe memoriae prodiderunt, quorum princeps nostri saeculi Candemirius in suo laudabili opere adfirmat, et geographus Meletius insignis aliique plures, quos citare supervacaneum esset, demonstraturque haec eadem antiquitas romana vigore, integritate morum et

Acelaș lucru rezultă și din diferitele documente referitoare la procesul secular dintre Românii macedoneni și Greci pentru biserica macedo-română din Budapesta. Aro-

---

vitae sedulitate ac industria moscopolitanorum civium, qui revera expraessam effigiem redunt morum antiquorum Romanorum, quorum progenies et dicuntur et revera sunt. Nam non modo innocentiam sui antiqui generis et virtutem a contagione barbarica imperantium in gremio sui imperii sartam tectamque conservarunt, sed etiam suam civitatem amplificarunt non modo numero amplissimo domorum, sed etiam opulentia et vita cultiori et mitiori gymnasio optimo literarum graecarum, et typographia ac praerogativis ne ipsis quidem Turcis concessis, et sede Archiepiscopali: lingua graeca multo puriori utuntur in politicis rebus et in conversatione communi, ut pote non ex vulgari usu, sed doctrina, in scholis aquisita; tanta praeterea charitate patriae suae flagrarunt semper, ut, cum negotiandi causa in varias provincias Asiae, Europae migrarent, nunquam patriae suae obliti fuerint, ducendis alibi uxoribus, vel allectis aliis deliciis, multique extiterunt, qui post 30 annum absentiae suae in patriam redire maluerint, morituri potius in eadem, tantaque fuit contentatio morum, consuetudinum et conversationis cum concivibus suis, ut etiam plurimi qui apud Portam Othomanicam et in Principatu Valachiae et Moldaviae officia gerentes magna et amplas opes aquirentes, maluerint ipsis valedicere et sub fine vitae suae in patriam suam redire ibique deponere reliquias existentiae suae, quae omnia non vulgaria argumenta sunt optimis moribus constitutam fuisse illam civitatem, cuius cives tanto laborabant desiderio. Haec eadem civitas anno 1769 magno periculo exposita fuit incursionibus Albanorum, Turcarum, fervente bello Turcico cum Russis, qui quidem Albani, fama opulentiae huius civitatis instigati, multoties ad diripiendam eam accurerunt, multotiesque repulsi sunt tum civium virtute, tum, etiam totius provinciae auxiliis. Verum, ubi major vis hostium ingruere coepit, facta potestate a rectoribus civitatis ut se quisque salvaret, tunc, per varias provincias et regna dissipati, maxima eius pars in Hungariam transmigravit, qui consueverunt ab antiquo iam tempore commertii causa frequentare dignamque existimarunt moribus suis ibi sedem figere perpetuam, unde alimenta vitae suae plurimi petebant, tum propter populi benignitatem et hospitalitatem, ingremiatique sunt fere in omnibus civitatibus numero civium cum liberis, uxoribus et opibus suis nec est fere ullus eorum, in pace, plurimique sunt, qui, distrahendo proventus huius regni apud exteras nationes, cum parata pecunia regrediuntur in Hungariam ad domus suas, et proles cum magno emolumento totius regni et aerarii regii, nec est quisquam inutilis et onerosus regno, ut quidam Graecorum nos calumniarii satagunt, quos certe pudere debuisset concives suos honestos et dilligentes ac pacificos in discrimen bonae famae adducere, nisi nudis educatio et profunda officii sui ignorantia invidiaque menti officeret. A quo tamen periculo honestatis tutos nos praestabit vigilans oculus clementer optimae ac feliciter regnantis et Excelsi consilii curatoris publici boni et tranquilitatis.

mânii cu putere și la fiece moment își afirmă conștiința lor națională deosebită de cea grecească.

Așà-i între altele actul din 1786, prin care arhiepiscopul și mitropolitul de Carloviț Moise Putnik în referenda sa din 17 Maiu 1786 zice către Locotenență: (1)

«Differentes inter Graecos et Arnautes (2) quod spectat, illae ex eo originem sumere videntur, quod graeci praerogativam quamdam et avenentiam nationis simulae linguae suae sibi arrogantes suos magistuos (?) etiam precisse graecorum suscipere volebant. Arnaute (2) e contrario scopum unico enim habentes, ut tam *proprie*, *quam etiam graece proles in rudimentis suarum linguarum necessariam obtinant instructionem.*» Apoi se spune că aleg de învățător pe arnăutul [=aromânul] Athanasie Capitanovici, care *graecam linguam* prout deberet non calleat, *sed pure arnauta sit*».

La demisiunea parohului se recere apriat, ca el «praeter Illyricum, etiam graecum et valachicum Idioma calleat».

Și de felul acesta sunt și celelalte acte, cari urmează până la 1807, când Aromânii pășesc cu toată hotărîrea pentru limba română, transcrisă cu caractere latinești. (3)

---

(1) Toate actele acestea sunt procurate prin bunavoința D-lui Gh. Alexici, căruia i se aduc aci mulțumirile cuvenite.

(2) Supt Arnăuți se înțeleg Aromânii macedoneni, denumire în contra căreia ei protestează, după cum se poate vedeà și din documentul latin de mai sus. Deoarece mare parte din Aromânii stabiliți în Austro-Ungaria veniau din părțile Albaniei, erau priviți ca Albanezi, de unde și denumirea.

(3) Intre diferite acte referitoare la această chestie, amintesc petiția Românilor din 1807, 29 August, prin care Valahii de rit oriental, locuitori ai Pestei, Demitre Aghir, Naum, Derra, Costa Pometa, Ath. Grabovski, Nic. Iancovici Naum, Argyrus, Const. Argyry și alții, zic că mitropolitul nu le dă preot, care să slujească în românește, fiindcă «nativam videlicet linguam nostram Valachicam vocabulis alienis tantopere esse refertam», și că nu se poate celebrà cultul divin în ea. La care Românii răspund: «*Indubitatum etenim est, primitivam nostram linguam Valachicam in qua Lyturgiae et Sacrae functiones ubique celebrantur, communem nobis esse cum ceteris nationis hujus caesaree Regiis subditis, que, ut abstraneis*, si quae in illam irrepserunt vocabula repurgetur, abunde prospectum esse per id, quod fine introducent ad communitatem nostram docentis pubem nostram scholasticam in germino Valachico Dialecto eruditum ad suam excellentiam Districtus Literarii Posoniensis Superiorem Studiorum Directorem jam recurrimus et hujus quoque Docentis honesta interventione (sic) superandam perinde existat fundas (sic).

Amintesc acì și de actul din 1802, Nov. 9, adecă după clădirea bisericii macedo-române din 1793, prin decret imperial, spre a se vedeà că atât înainte de această dată, cât și după, Aromânii n'au încetat a-și exprimà dorința de a se cultivà naționalicește, precum și de a susțineà și luptà pentru limba lor în școală și biserică. (1)

---

(1) **Vereinungs-Instrument der Griechen und macedonischen Walachen** *(Aus dem griechischen Originale übersetzt).*

Wir Endesunterfertigte, und die ganze Gemeinde der in Pesth befindlichen Griechen und macedonischen Walachen bestättigen durch unser Gegenwärtiges, dass da wir mit der Hilfe Gottes unsere Maria Himmelfahrts genannte Kirche erbauet, welche schon längst her von alten sehnlichst gewünscht worden, wir einstimmig beschlossen haben, sowohl unter uns, als auch unseren Kindern und Kindskindern, wie auch allen Nachkommen unsers Geschlechts, eine immerwährende Ruhe und Einigkeit zu beobachten und sind über nachstehende Punkten eins geworden, als (rezumăm):

1) Roagă pe episcopul (Budei) *să le dea doi preoți, unul grec, altul român*, pentru a săvârșì cele sacre, parte grecește, *parte românește* pentru credincioșii celor două națiuni: grecești și românești; precum și să le fie povățuitor și în alte afaceri.

2) Să fie comunitatea însărcinată, ori bărbați anume *exmiși*, pe cari îi va alege comunitatea pe un timp anumit, a căutà doi preoți (zwei Priester ausfindig zu machen). Astfel se însărcinează d-nii Demeter Argiro, Nicolae Bekella, Theochari Jappa, Konstant. Matzenka, Margarithy Skarlatto și Michael Sofrona a se năzuì și în tot locul a se informà (sich überall zu erkündigen um einen macedo-wall. Priester ausfindig zu machen) să găsească *un preot macedo-român.*

Din partea Grecilor ales fiind unanim Theodor Papa Georgi ca preot, se trimite o deputațiune la episcopul Budei, pentru a-l rugà să-l sfințească de paroh al Comunității din Pesta.

3) Ambii preoți să trăească în concordie și bună înțelegere la olaltă; să se stimeze și iubească reciproc, și fiecare să-și împlinească datorința fără deosebire de funcțiunea ce are de îndeplinit, și veniturile să le împărțească frățește până la un crucer.

4) Cei doi preoți să fie obligați a-și îndeplinì funcțiunile astfel, încât să binemeriteze respectul și venerația comunității.

5) In caz când unul abzice ori se depune, de pildă cel grecesc, atunci dacă nu se poate în grabă aflà un preot grecesc, *să se denumească unul românesc*, dar numai până la aflarea preotului grecesc. Tot așà, dacă de pildă cel românesc abzice ori se depune, se aplică unul grecesc, dacă de urgență nu se găsește preot macedo-valah. *Căci*, — zic jos pomeniții în legăturile de unire *a celor două națiuni* — *«voința noastră este, ca în tot timpul să avem* **doi preoți**: *unul grecesc, altul* **macedo-valah** *spre înlesnirea și îndestulirea ambelor națiuni, ca atât noi cât și copiii copiilor noștri să trăea-*

Intru cât aceşti Aromâni stabiliţi în Budapesta la rândul lor au putut fi influenţaţi de curentul regeneratorilor Petru Maior, Gheorghe Şincai, Samuil Micu, nu putem şti. Fără doar şi poate însă, mişcarea naţională a Românilor din Transilvania a contribuit foarte mult a-i scutură de cupleşitoarea înrâurire grecească şi a-i hotărî să-şi întărească conştiinţa naţională.

La început îi vedem păşind pentru limba lor aromână, transcrisă cu caractere greceşti, urmând de sigur tradiţiunii de acasă; iar mai târziu, supt Rosa şi Boiagi, se pronunţă pentru caracterele latine, şi se servesc numai de ele, deşi nu renunţă la idea cultivării dialectului lor, pe care tind a-l ridică la treapta de limbă literară.

Imprimerie. Ca urmare a desvoltării înfloritoare a Românilor din Moscopole pe terenul economic şi cultural — pe vremea aceea îi găsim răspândiţi mai în toată Europa, dar mai ales în Austro-Ungaria, exercitând profesiunea de comercianţi, Rosa, *Unters.* & 41, Pouqueville, *Voy. de la Grèce* [2], vol. III, pag. 45—46 —, se întemeiază în Moscopole, în mânăstirea sfântului Naum, o tipografie. Când se aduce şi de cine, nu se ştie cu preciziune. Grecii o considerau încă la 1812, pe lângă cea din Bucureşti şi Iaşi, ca pe a treia pe pământul Eladei (1), după cum reiese din citatul de mai jos. In 1812 *Academia ionică,* dorind să afle care a fost starea culturală a Grecilor dela căderea Constantinopolului încoace, a supus la cercetarea celor competenţi, printre alte întrebări şi pe cea următoare (a treia): «Oare numai tipografiile *Moscopolei,* Iaşilor şi Bucureştilor se află în Elada? (1) Se

---

scă în pace şi linişte, fără discordie, ca două suflete întrun corp. De aceea pentru asigurarea păcii şi concordiei viitoare a acestor două naţiuni, fiecare naţiune primeşte câte un exemplar din această legătură de înfrăţire:

Pesta, 9 Noemv. 1802.

Demeter Agiro m. n., Nicolaus Bekella, Georg Wassilio, Dam. Terpko, Mich. Sofrone, Naum Stojanovics, Dimo Fitzio, Johan Tersy, Geraki Demeter, Georg Sulliofsky, Stamo Muto, Konst. Alexivics, Kosma Panajoth, Wrusio Dotzu, Demeter Wulpi, Konst. Manoli, Peter Resu, Konst. Agora şi alţii.

(1) Supt Elada înţălegeau Grecii la 1812 şi ţerile româneşti Valahia şi Moldova; chiar şi mai inainte, Riga Veleştineanul în harta Eladei (Χάρτα τῆς Ἑλλάδος, Viena, 1798) priveşte ca ţeri greceşti pe toate cele dependente de juridicţiunea religioasă a Patriarhiei, după cum s'a mai spus.

adeverește oare, că a existat tipografie la Fanar în Constantinopole în timpul răsboiului dintre Franța și Turcia?» (1)

Cert pare că această tipografie datează cam din primele decenii ale sec. XVIII, dacă nu cumvà și de mai înainte. Prima carte tipărită acì și despre care avem cunoștință este:

Βίος καὶ ἀκολουθία τοῦ νεομάρτυρος Σεραφεὶμ Νεοχορίου (2) καὶ Φαρσάλων (2). Εν Μοσχοπόλει 1735, de 'Αναστάσιος Γόρδιος (3) din Βρανιανὰ τῶν 'Αγράφων = Vieața și slujba noului martir Serafim al Neohorei și Farsalei. Moscopole, 1735, de Anastas Gordios, din Vraniana din Agrafa.

Alte două cărți apărute la 1741 și 1742 sunt:

Κλημυς. 'Ακολουθία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρός ἡμῶν Κλήμεντος 'Αρχιεπισκόπου 'Αχριδών. Νεωστί καινῷ τύπῳ ἐκδεδωμένη, συλλεχθεῖσα ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ τε Δημητρίου τοῦ Χωματινοῦ καὶ τοῦ Καβασίλη, 'Αρχιεπισκόπων τοῦ αὐτοῦ θρόνου χρηματησάντων.

Δαπάνῃ μεν τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ναοὺμ τοῦ θαυματουργοῦ, καὶ τοῦ τυπογράφου, διορθώσει τοῦ λογιωτάτου ἐν 'Ιερομονάχοις κ. Γρηγορίου καὶ παρ'αὐτοῦ ἀφιερωθεῖσα τῶ Μακαριωτάτῳ 'Αρχιεπισκόπῳ τῆς Πρώτης 'Ιουστιννιανῆς, 'Αχρειδῶν, Κυρίῳ Κυρίῳ 'Ιωασὰφ. (4) Παρὰ Γρηγορίῳ 'Ιερομονάχῳ τῶ Κωσταντινίδῃ ἐν Μοσχοπόλει, 1742.

Iar a doua poartă titlul următor:

'Ακολουθία τῶν ἁγίων πέντε καὶ δέκα ἱερομαρτύρων, τῶν ἐπῖ Ιουλιανοῦ τοῦ παραβάτου μαρτυρησάντων ἐν Τεβερουπόλει τῆς κοινῶς ἐπικαλουμένῃ Στρουμνίτζῃ. Νεωστί καινῷ τύπῳ 'εκδεδωμένη. Δαπάνῃ μὲν τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ναοὺμ τοῦ θαυματουργοῦ. Διορθώσει δὲ τοῦ λογιωτάτου Κυρίου Μιχαὴλ τοῦ Γκόρας. καὶ ἀφιερωθεῖσα παρ'αὐτοῦ τῷ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς πρώτης

(1) Sathas, *Bibl.* p. 1.: 'Αρα γε αἱ μόναι τυπογραφίαι τῆς Μοσχοπόλεως, τοῦ 'Ιασίου, καὶ Βουκουρεστίου εὑρίσκονται ἐν τῇ 'Ελλάδι; 'Αληθεύει ἄρα ὅτι ὑπῆρχε τυπογραφία εἰς τὸ Φανάρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως; etc.

(2) Localități în Tesalia.

(3) Vieața lui este descrisă de Zaviras, Νέα 'Ελλάς, pag. 134—135, după moscopoleanul Dimitrie; vezi și Sathas, *Bibl.*, pag. 438, unde se arată locul și data tiparului; Erbiceanu, *Cronicarii greci*, pag. 130.

(4) Originar din Moscopole (vezi: Gelzer H., *der Patriarchat von Achrida*, Leipzig 1902, pag. 104, 162.); G. Weigand, *Aromunen*, I, pag. 99.

Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν Κ. Κ. Ἰωασάφ. Παρὰ Γρηγορίῳ Ἱερομονάχῳ τῷ Κωσταντινίδῃ. Ἐν Μοσχοπόλει 1741 (1).

Tot aci se tipărește, la 1744, următoarea carte:

Τοῦ σοφωτάτου Κυρίου Θεοφίλου Κορυδαλέως [2]), τοῦ Ἀθηναίου, τοῦ ὕστερον διὰ τοῦ θείου καὶ μοναχικοῦ σχήματος Θεοδοσίου μετονομασθέντος περὶ ἐπιστολικῶν τύπων. Ἐν οἷς περιέχονται καὶ ἑτέρων διδασκάλων ἐπιστολαί, καὶ Ἀφθονίου Προγυμνάσματα. Ἔτι τοῦ αὐτοῦ Θεοφίλου περὶ Ῥητορικῆς ἐκθέσεως. Δαπάνῃ μὲν τῶν Ἱεροφιλομαθεστάτων διακόνων τοῦ μακαριωτάτου Ἀχριδῶν Κυρίου Ἰωασάφ. Παρθενίου καὶ Νικηφόρου καὶ Γερμανοῦ τοῦ Βοδενῶν Κυρίου Μητροφάνους, τῶν καὶ ἀκροατῶν τοῦ Ἱερολογιωτάτου ἐν διδασκάλοις, Σεβαστοῦ καὶ ἐπιστάτου τῆς ἐν Μοσχοπόλει Νέας Ἀκαδημίας· διορθώσει δὲ τοῦ πανοσιωτάτου καὶ λογιωτάτου ἐν Ἱεροδιδασκάλοις κ. κ. Γηηγορίου (2), τοῦ Μοσχοπολίτου. Ἐν Μοσχοπόλει 1744. Παρὰ Γρηγορίῳ Ἱερομονάχῳ τῷ Κωνσταντινίδῃ. εἰς 4-ον. (3).

La 1746 apar tot aci următoarele două scrieri, datorite ieromonahului Constantin Moscopolitul:

1. «Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος· περὶ πρωτείου τοῦ πάπα,

(1) Din această lucrare, pe care Miklosich în *Vita S. Clementis episcopi Bulgarorum*, Viena 1847, o numește foarte rară, există două exemplare la biserica macedo-română din Mișcolț, Ungaria.

Atât Zaviras cât și Sathas nu pomenesc aceste lucrări; ele sunt amintite însă de Δήμιτσα în Περὶ τῆς Αὐτοκέφαλος Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀχρίδος καὶ Βουλγαρίας, Atena, 1859, pag, 73—78.

— Mihail, episcop al Gorei, este originar din Șipisca (lângă Moscopole), acela care iscălește dedicația adresată arhiepiscopului primei justiniane Ἐλάχιστος δοῦλος, ἀλλὰ πιστός, Μιχαὴλ ὁ Γόρας. Tot aci găsim epigrame, datorite fiului acestuia, Mihail Ipischiotul, despre care v. Zaviras, Νέα Ἑλλάς, pag. 456.

(2) D-l D. Rousso, *Manuscrisele grecești*, Buc. 1901, p. 13, spune greșit, vorbind despre această lucrare, că s'a tipărit la Moscopole «*prin îngrijirea* lui *Gheorghe Moscopolitul*», în loc de «Grigorie Moscopolitul.»

(3) Despre Grigorie Moscopolitul iată ce ne spune Vretos, Νεοελλ. φιλολ., II, pag. 258: «Γρηγόριος (ὁ Μοσχοπολίτης). Ἱερεὺς καὶ εἷς τῶν λογίων ἀνδρῶν, ἀκμασάντων περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος = Grigorie Moscopolitul. Preot și unul dintre învățații bărbați, cari au înflorit pe la jumătatea sec. XVIII.»— Vretos, revenind asupra vieții lui Grigorie Moscopolitul în vol. II, pag. 293, spune între altele: «χαρὶν αὐτοῦ ἡ μικρὰ πόλις τῆς Μακεδονίας Μοσχόπολις ἠξιώθη νὰ ἔχῃ καὶ τυπογραφεῖον, ὅπερ δυστυχῶς δὲν διετηρήθη ἔτη πολλὰ. = Mulțumită lui micul oraș al Macedoniei Moscopole s'a învrednicit să aibă și tipografie, care, din nenorocire, nu s'a păstrat mult.»

καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐλῆς, καὶ περὶ μεταλήψεως. Ἐν Μοσχοπόλει τῆς Μακεδονίας, 1746 εἰς 8.

(Despre purcederea sfântului spirit, despre întâietatea lui Papa şi a curţii romane şi despre împărtăşenie, Moscopole 1746).

Vretos, Νεοελλ. φιλολ, I, pag. 71, No. 195, observă referitor la aceasta: «Am transcris titlul acestei cărţi după adausul istoriei bisericeşti a lui Meletiu, ediţia George Vendoti.»

Zaviras (1) nu cunoaşte decât pe cea următoare, din care avem şi noi un exemplar şi al cărui titlu complet este:

Συνταγμάτιον ὀρθόδοξον. Περιέχον ἐν αὐτῷ ἐρωταποκρίσεις λίαν ἐπωφελεῖς κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἁγίας καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολικῆς. Συντεθὲν μέν παρὰ τοῦ ἐν Ἱερομονάχοις Κωνσταντίνου (2) τοῦ Ἁγιοναουμίτου, πρὸς χρῆσιν τῶν ἁπλῶν χριστιανῶν, καὶ τῶν ἐν τῇ Οὐγκαρίᾳ εὑρισκομένων πραγματευτῶν, καὶ τύπῳ ἐκδοθὲν ἵνα παρέχηται αὐτοῖς δωρεάν.

Διορθωθὲν παρὰ τοῦ Κ. Μιχαὴλ Ὑπισχιώτου (3).

Ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου Πατρὸς ἡμῶν Ναοὺμ τοῦ Θαυματουργοῦ. Τοῦ ἐν τῷ Λιβανίσκῳ Διαβόλεως (4) κειμένου.

αψμς : ἐν Μοσχοπόλει.

Cartea este format 8° şi conţine 104 pagine.

---

(1) Νέα Ἑλλάς, pag. 388; Sathas, *Bibl.*, pag. 602, pomeneşte însă de ambele aceste scrieri.

(2) Despre vieaţa lui Constantin ieromonahul iată ce găsim în Vretos, Νεοελλ. φιλολ., I, pag. 231: «Μοσχοπολίτης (Κωνσταντῖνος). Ἱερομόναχος. Ἐγεννήθη ἐν Μοσχοπόλει τῆς Μακεδονίας, περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος. Λόγιος ἀνὴρ καὶ ἄριστος θεολόγος ὡς μαρτυρεῖ τό πόνημα ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέν ἐν τῇ πατρίδι τοῦ, ὅπου ἴσως αὐτός πρῶτος εἰσαξε καὶ τὴν τυπογραφίαν, ἥτις ὅμως δὲν διήρκεσε πολύν καιρόν». Moscopolitul Constantin, ieromonah, s'a născut în Moscopole, Macedonia, pe la începutul secol. XVIII. Bărbat cult şi foarte bun teolog, după cum mărturiseşte lucrarea sa editată de el însuş în patria sa, unde poate el cel dintâiu a introdus şi tipografia, care însă n'a durat mult.» —Iar Zaviras, Νέα Ἑλλάς, pag. 388 spune «că a fost arhimandrit al mânăstirii Sf. Naum, situată în apropierea Voscopolei; bărbat pios, respectabil şi foarte virtuos; a fost efimeriu al ortodoxilor din oraşul Mişcolţ al Ungariei». — Sathas, *Bibl.*, pag. 601—602 vorbeşte despre el, după *Zaviras.*

(3) Despre acest Mihail Ipischiotul, vezi mai sus pag. 11, nota 8.

(4) Dimiţa, *op. cit.*, p. 60: τὴν Δαβάλιν-Διάβολιν. (Cedren, II, p. 462 ed. Bonn).

Dela 1746—1760, când apare scrierea de mai jos a lui Cavalioti, nu cunoaştem lucrări apărute aici, cu dată precisă:

Εἰσαγωγὴ γραμματικῆς παρὰ Αἰδεσιμωτάτου, καὶ Ἐλλογιμωτάτου Διδασκάλου τῆς ἐν Μοσχοπόλει νεωστὶ ἱδρυθείσης Ἀκαδημίας, καὶ Μεγάλου Πρωτοπαπᾶ, καὶ Ἱεροκήρυκος τοῦ Ἁγιωτάτου θρόνου τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀχρειδῶν, καὶ τῆς Θεοσώστου πολιτείας Μοσχοπόλεως Κυρίου Θεοδώρου Ἀναστασίου Καβαλλιώτου Μοσχοπολίτου, συναρμοσθεῖσα εἰς εὐχέρειαν τῶν πρωτοπείρων. Νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα δαπάνῃ τοῦ ἐντιμοτάτου, καὶ χρησιμωτάτου Κυρίου Ἀντωνίου Χατζῆ Γεωργίου Μποῦε, εὐπατρίδου Μοσχοπόλεως. Ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Ναοὺμ τοῦ θαυματουργοῦ. Ἐν Μοσχοπόλει ᾳψξ (1760) (1).

Alte cărţi pomenite ca tipărite acì, dar a căror dată nu e atestată şi cari au trebuit să apară între 1746 — 1760, sunt:

Σημειώσεις περὶ ἔτους, μηνῶν, ἡμερῶν, καὶ ἠδικτιωνος de Leontiades Sevastos, născut la 1690 în Castoria, fost profesor la Academia nouă din Moscopole după 1738, probabil cam până la 1746, când devine profesor la Castoria până la 1765. De sigur deci că lucrarea lui a apărut înainte de 1765 (2).

Ἀκολουθία Κυρίλλου, Κλημέντου, Μεθοδίου καὶ Ναοὺμ, ἐκδοθεῖσα ἐν Μοσχοπόλει, de Γρηγόριος Διῤῥαχίου (= Grigorie episcop al Duraţului). Acesta a scris şi alte diferite scrieri, între cari şi traducerea vechiului şi noului testament în limba albaneză: «μετέφρασε τὴν παλαιὰν καὶ νέαν διαθήκην καὶ ἔγραψεν αὐτὴν μὲ στοιχεῖα ἀλβανιτικά, τὰ ὁποῖα αὐτός ἐφεῦρε (3). Despre vieaţa lui nu găsim nimic. Zaviras spune numai: Γρηγόριος Δυῤῥαχίου μαθητὴς Ἰωάνου τοῦ Χ...»

---

(1) Acest titlu este copiat după exemplarul aflător la biblioteca Academiei Române. Zaviras, Νέα Ἑλλὰς, pag. 320, îl pomeneşte fără indicaţia datei când s'a tipărit.

(2) Sathas, *Bibl.*, pag. 482; Zaviras, Νέα Ἑλλὰς, pag. 530—531.

(3) Zaviras, Νέα Ἑλλάς, pag. 236, 244; Sathas, *Bibl.*, pag. 606; G. Weigand, *Aromunen* I, pag. 98 (notă), atribue greşit călugărului Grigorie şi lucrările datorite lui Grigorie, episcop al Duraţului, lui Mihail din Şipisca, Anastas Gordios, Grigorie Mitrofani (Ἀκολουθία acestuia e tipărită la Buc., după Vretos, *op. cit.*, I, pag. 53, No. 144, ci nu la Moscopole).

Şi nici Sathas, *loc. cit.*, nu ne spune mai mult. Ştim numai că la 1767 este în vieaţă, căci iscăleşte la Constantinopole în Sinod despre căsătorii; probabil că tot cam pe atunci să fi apărut la Moscopole şi scrierea pomenită.

Tot aci a mai apărut şi scrierea lui T. A. Cavalioti: Ἔπη πρὸς τὸ ἐξαρχικῶς ἐν Μοσχοπόλει etc. (vezi titlul complet mai jos, pag. 39,) după mărturia lui Zaviras, Νέα Ἑλλὰς, pag. 319 (1); probabil la 1750, Maiu 20, când a şi fost scrisă.

Cevà sigur, atât asupra primului fundator al tipografiei, cât şi asupra datei înfiinţării ei, nu ştim. Vretos, după cum am văzut, o atribuie odată lui Constantin ieromonahul (2), altădată ieromonahului Grigorie Constantinide (2). Neavând supt ochi cartea lui Gordios apărută la 1735, spre a ne încredinţà cine figurează ca tipograf, nu putem afirmà nimic. Vretos, probabil că şi-a formulat părerea, că Grigorie ieromonahul ar fi intemeietorul tipografiei din Moscopole, pe faptul că figurează la 1741 şi mai târziu ca tipograf, o părere admisă şi de Hagiade (3), când spune: «Această tipografie (din Moscopole) — lucru destul de însemnat pentru acea epocă—fu fondată de un ieromonah anume Grigoriu Constandinide». Nimeni nu ne spune însă pe ce îşi bazează părerea.

Tot aşà de nesigură este afirmarea lui Vretos, când zice, la vieaţa lui Grigorie Moscopolitul, că tipografia δὲν διετηρήθη ἔτη πολλὰ (nu s'a păstrat ani mulţi), iar la vieaţa lui Constantin ieromonahul δὲν διήρκησεν πολὺν καιρὸν (n'a durat mult timp). Sus numitele cărţi, despre cari ştim că au apărut la Moscopole, s'au tipărit după toate probabilităţile între 1746 şi 1760, când apare Εἰσαγωγή a lui Cavalioti. Iar Dimiţa (4) ne asigură la 1859, că tipografia a durat şi în sec. al XIX. Pledând pentru reînfiinţarea ei, iată cum se rosteşte el:... εἶναι ἀνάγκη νὰ συστηθῇ ὅπως πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὑπῆρχεν ἐν τῇ ὁμόρφῳ καὶ τότε ἀκμαίᾳ Μοσχοπόλει, τυπογραφεῖον, οὗ καρποὺς ἀνωτέρω παρεθέσαμεν.

(1) Sathas, *Bibl.*, pag. 496.
(2) Vretos, Νεοελλ. φιλολ. I, pag. 231; II, 293.
(3) Cfr. Hagiade, *Cerc.*, pag. 59, nota 4.
(4) Δήμιτσα, *op. cit.*, pag. 100.

Dela sine se înţelege, că nu poate fi adevărată nici afirmarea lui Rosa, *Unters.* & 40, când spune că tipografia s'a înfiinţat pe timpul preotului Aromânilor [Teodor] Anastas Cavalioti. Această aserţiune trebue interpretată în felul că pe vremea lui Teodor Anastas Cavalioti s'au adus caractere potrivite pentru transcrierea limbii aromâne, dar nu chiar tipografie, care de mult există, după cum am văzut. «Deoarece, spune Rosa, *loc. cit.*, mai târziu unii din ginta noastră n'au putut rezistà impulsului de a se cultivà, şi deoarece întrebuinţarea literelor latine fusese cu totul oprită, siliţi au fost să accepte elementele greceşti, ca pe cele mai apropiate, şi să-şi transcrie cugetările limbii lor cu ele. A înaintat această înîntrebuinţare în timpul preotului Aromânilor Anastas Cavalioti într'atâta, încât *s'a înfiinţat* la Moscopole, care-i locuită numai de Români, *o tipografie*, unde s'au tipărit şi multe cărţi româneşti; îndată însă s'a văzut insuficienţa caracterelor greceşti pentru exprimarea tuturor cuvintelor aromâne şi din pricina aceasta au început să-şi redeà toate cugetările lor prin cuvinte neogreceşti aplà.»

Cfr. Alte date, cari menţionează despre tipografia din Moscopole sunt a se vedeà în Κούμας Κ. Κ.: Ἱστορία ἀνθρωπ. πράξ., tom. 16, pag. 531, unde se zice: «Μία Μακεδονικὴ πόλις, ὅλη Βλαχικὴ, ἀλλ' ἀκατοίκητος, ἡ Μοσχόπολις, ἐν ὅσῳ ἤκμαζεν, ἡμιλλᾶτο νὰ γείνῃ ἔξαρχος τοῦ φωτισμοῦ τῶν Ἑλλήνων μὲ τὰ κοινωφελῆ ἔργα της. Πρὸ ἑκατὸν περίπου ἐνιαυτῶν δέν διετήρει μόνον δύο σχολεῖα ἑλληνικά, ἀλλά μετέφερεν ἀπό τὴν Εὐρώπην καὶ τυπογραφεῖον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξέδιδε τὰ ἀναγκαῖα εἰς μάθησιν βιβλία. Τεχνῖται διάφοροι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ***κλειδοποιοί***, μαχαιροποιοί, ὁπλοποιοί ἐστόλιζαν τὴν πόλιν μὲ κέρδη, καὶ οἱ ἐμποροί της ἤρχισαν νὰ ἔχωσι συναλλαγάς μὲ τὴν Εὐρώπην διὰ τῆς Αὐστρίας. 'Αλλ' ἴδομεν ἀλλαχοῦ, ὅτι ἡ πόλις ἄυτη ἠφανίσθη. Πολλοὶ εὐκατάστατοι κατήφυγον εἰς τὴν Αὐστρίαν, καὶ διὰ τῆς ἐμπορίας ὑπερεπλούτισαν χωρὶς νὰ ἐνθυμῶνται πλέον τὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας ζῆλον τῆς πατρίδος των· οἱ μικρότεροι διεσκορπίσθησαν εἰς διαφόρους πόλεις τῆς τουρκικῆς ἐπικρατείας· ***ἐν γένει δὲ οἱ Βλάχοι ἔχουν ἑλληνικὰ σχολεῖα εἰς τὰ μεγαλείτερα χωρία των.*** 'Ακούουσιν ἑλληνιστί τὰς προσευχάς καὶ λιτανείας τῆς ἐκκλησίας. Συμπεριφέρονται ἀδελφικῶς μὲ τοὺς Γραικοὺς οἱ Βλάχοι, καὶ δὲν δείχνουν οὔτε ἐκεῖνοι οὔτε οὗτοι καμμίαν ἐθνικήν διαφορὰν (sic) πρὸς ἀλλήλους. Καθὼς καὶ τῷ ὄντι εἶναι ἀμφότεροι οἱ λαοὶ μιᾶς πατρίδος τέκνα, καὶ τῶν αὐτῶν προγόνων ἀπόγονοι». (Apud Gudas, Βίοι παράλληλοι, vol. IV, pag. 12—13).

— Λάμπρος (Παῦλος): Περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ προόδου τῆς τυπογραφίας ἐν Ἑλλάδι μέχρι τοῦ 1821 (publicată în revista Χρυσαλλὶς, tom. III (8), pag. 399, Apud Gudas, Βίοι παράλληλοι vol. IV, pag. 11—12): «Ἡ Μοσχόπολις, πόλις κειμένη ἐν τῇ νέα 'Ηπείρῳ κατὰ τὴν χώραν τῆς Κοριτσᾶς, ἤκμαζε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνας διὰ τὸν πληθυσμὸν, τὸν πλοῦτον καὶ τὸν' ἐξευγενισμὸν

τῶν κατοίκων, τὸ μέγα ἐμπόριον καὶ τὰ πολλὰ βιομηχανικὰ καταστήματα. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ λοιπὸν, τῇ *οἰκουμένῃ* μὲν ὑπὸ πεντήκοντα χιλιάδων *ψυχῶν βλαχικῆς φυλῆς*, ἐχούσῃ δὲ ἀξιόλογον σχολεῖον καὶ εὐμοιρούσῃ διαφόρων λογίων ανδρῶν, συνεστήθη ἡ δευτέρα ἐν Ἑλλάδι τυπογραφία ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Γρηγορίου Κωνσταντινίδου. Ἀγνοοῦμεν ἐὰν ὁ ἱερομόναχος Γρηγόριος ἦτο διευθυντὴς μόνον ἢ καὶ ἰδιοκτήτης τοῦ τυπογραφείου, ἐὰν εἷς ἢ πλείονες συνετέλεσαν εἰς τὴν σύστασίν τοῦ καὶ πόθεν αὐτό ἐκομίσθη εἰς τὴν Μοσχόπολιν. Ἐπειδὴ ὅμως ἐλλείπουσιν εἰδήσεις, ὅπως ἀποφανθῶμεν θετικῶς περὶ τούτου δὲν σφάλλομεν, φρονῶ, ἀποδίδοντες τὸν περὶ τοῦ ἐπωφελοῦς ἱδρύματος ἔπαινον εἰς τὴν φιλοκαλίαν καὶ τὴν περὶ τὰ γράμματα ἔφησιν ἁπάντων τῶν λογίων ἀνδρῶν, καὶ τῶν προυχόντων τῆς φιλομούσου ἐκείνης πόλεως, ἥτις σεμνύνεται ὡς ἀναδείξασα καὶ ἐν τῶν λειψάνων τῆς ἀξιοδακρύτου καταστροφῆς της τοὺς πολλιχῶς εὐεργετησαντας καὶ εὐεργετοῦντας τὸ ἔθνος φιλογενεῖς Σίνας πατέρα τε καὶ υἱὸν. Ἐν τοῦ περὶ τὰ ἱερὰ γράμματα καὶ τὴν θόραθεν παιδείαν ζήλου τῶν ἀγαθῶν Μοσχοπολιτῶν παρήχθησαν οὐκ ὀλίγοι ἀγλαοὶ καρποὶ ἐκ τῶν ἐν τῷ τυπογραφικῷ ἐργαστηρίῳ ὅμως τῆς Μοσχουπόλεως ἐκτοπωθέντων βιβλίων γνωστὰ ἐμοὶ ὑπάρχουσι μόνον τὰ ἑξῆς.»

— Gudas, Βίοι παράλληλοι, vol. IV, pag. 4—5, unde se spune că la Moscopole s'a întemeiat a doua tipografie, adecă după cea din Constantinopole, care erà înfiinţată pe la 1627, după cum reiese din Thomas Smithi, *Collectana Cyrillo Lucario Patriarcha*, London 1707, etc.

— Δανιὴλ ἱερομονάχου καὶ Γρηγορίου ἱεροδιακόνου τῶν Δημητριέων; Γεωγραφία Νεωτερική, tom. I, Viena, 1791, pag. 262: «...μάλιστα εἰς τὸν τρέχοντα αἰῶνα εἰς τέτοιαν ἀκμὴ ἦταν, ὁποῦ εἶχε δώδεκα χιλιάδες σπίτια, δεκατέσσερα ῥουφέτια τεχνῶν, σχολεῖο καλό ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἐπρόκοψαν πολλοὶ καὶ ἐντόπιοι καὶ ξένοι, *τυπογραφία*, πλοῦτο πολὺν καὶ ἐνὶ λογῳ, ἦταν εις τὴν Τουρκία μία πόλι στολισμένη μὲ ὅλα ἐκεῖνα ὁποῦ στολίζουν μιά πόλι Εὐρωπέϊκη.»

Teodor Anastas Cavalioti.

Primul care menţionează de Cavalioti şi care ne face cunoscut vocabularul său este Iohann Thunmann, profesor la Universitatea din Halle, în lucrarea sa: *Untersuchungen über die Geschichte der östlichen europäischen Völker*, I, Leipzig, 1774. Iată ce ne spune el la pag. 176 sqq.:

«Intâiu voiu să împărtăşesc un vocabular albanez şi aromânesc. Poate aceasta va fi partea cea mai interesantă a lucrării mele. Ambele aceste limbi sunt ca şi necunoscute. Ce e drept, Franciscus Blandus a dat la lumină un dicţionar latino-albanez, tipărit la Roma, la 1635; iar Petro Budi din Piatra Albă [=Piatra Bianca) a predat o traducere albaneză a catechismului lui Belarmin, apărut în imprimeria congregaţiunii de propaganda la Roma, în 1664. Ambele cărţi însă sunt foarte rare. Cât despre

limba Aromânilor, după cât mi-e cunoscut, afară de dicţionarul aci împărtăşit, nu se cunoaşte nimic. Ambele dicţionare în adevăr nu sunt foarte complete; totuş ele vor fi pentru toţi filologii şi istoricii nişte daruri nu tocmai puţin plăcute.

«Cartea în care se găseşte culegerea aceasta de cuvinte s'a tipărit la Veneţia în 1870, la Antonio Bartoli. Autorul este d-l Theodor Cavalioti, protopop sau foarte excelent predicator în Moscopole, Macedonia. El este un bărbat învăţat, cel mai învăţat la poporul său, care a studiat cu folos limbi, filozofie şi matematică. Deoarece el pricepe şi vorbeşte limba greacă, aromână şi albaneză ca limbă maternă, fu mişcat de compatriotul său d-l Gheorghe Tricupa [1], numit Kosmiski, negustor patriot şi amic al ştiinţei (Gelehrtsamkeit), ca să scrie această *Protopirie*, spre folosul Grecilor, şi apoi făcù să fie tipărită în Veneţia cu cheltueala sa.»

Iar la nota G, pag. 178, ne mai spune următoarele despre Cavallioti:

«El este născut în Moscopole; acuma (1774) aproape de 46. Ştiinţele umane le-a studiat el în oraşul său natal cu profesorul Chalkeus (2), un învăţat moscopolean, şi cu Sevastos din Castoria, econom al bisericii castoriane; filozofia şi matematica în Ianina, cu învăţatul *Eugeniu* (3), care acum se află în Petersburg, iar atunci erà directorul (Vorsteher) şcoalei lui *Caragiani* (4) şi *Maruţi* (5) în sus numitul oraş. El a scris aproape despre toate ştiinţele filozofice, din cari însă nu s'a publicat nimic.»

---

(1) Despre Gheorghe Tricupa Cosmischi, acela care a îndemnat pe Cavalioti la alcătuirea vocabularului şi cu a cărui cheltueală s'a tipărit, ştim, după Thunmann, op. cit., pag. 178, că erà un negustor patriot, amic al ştiinţei şi că petreceà mai mult în Polonia, unde se ocupà cu vinuri ungureşti. El figurează de asemenea la 1808 pe lista de abonaţi a scrierii lui Rosa, *Unters.*, pag. 152, alături de Naum Cosmischi, probabil frate sau rudă. Pe Naum Cosmischi îl găsim şi printre abonaţii scrierii «Ἱστορία συνοπτηκὴ τῆς Ἑλλάδος de Vasile p(apa) Eutimiu, Viena 1807, pag. 400.

(2) Despre *Chalkeus* menţionează şi Rosa, *Unters.*, & 41.

(3) Cunoscutul învăţat grec Eugeniu Bulgari, cfr. Zaviras, Νέα Ἑλλὰς, pag. 290—298.

(4) Cfr. Zaviras, Νέα Ἑλλὰς, pag. 404.

(5) Erbiceanu, *Cronicarii greci*, pag. XXIX pomeneşte despre şcoala Marunţeană din Ianina.

Informaţiunile acestea le are Thunmann dela un elev şi compatriot al lui Cavalioti, anume Constantin Ceagani. (1).

Sathas, în *Bibl.*, pag. 495—496, descrie biografia lui Cavalioti în felul următor:

---

(1) Redăm pe scurt tot ce ştim despre acest cult Aromân, căruia datorăm transmiterea lui Cavalioti.

Despre Constantin Hagi-Ceagani, iată ce ne spune Thunmann, (pag. 179, nota k): «Dr. Constantin Hagi Ceagani din Moscopole m'a cinstit cu această rară carte [Lexiconul lui Cavalioti]: el este un om cu multe cunoştinţe, mai ales în filozofie şi matematică; cu o putere de cugetare strălucitoare, şi demn de o soarte mai fericită. După ce timp de peste trei ani s'a oprit de două ori la această universitate, a vizitat Leiden şi Cambridge, Franţa şi Italia, şi acuma se reintoarce în patria sa, ca prin ştiinţa câştigată să devie folositor compatrioţilor săi. D-l Ceagani afară de asta mi-a împărtăşit multe cunoştinţe despre Aromâni şi Albanezi, precum despre numirea, întinderea, mulţimea, limba lor şi altele.»

Vieaţa lui este pe larg descrisă de către Zaviras, Νέα Ἑλλάς, p. 394—397, unde se spune că s'a născut la Moscopole şi a învăţat τὰ γραμματικὰ καὶ ποιητικὰ μαθήματα cu Teodor Anastas Cavalioti. Plecat în Ungaria, s'a lăsat de negoţ şi a intrat la gimnaziul din Modor, unde a studiat latina şi germana. Apoi s'a dus la Halle, în contra voinţei tatălui său, pe jos. Apoi a vizitat Göttingen pe scurt timp, Paris, Anglia, Bavaria; a vizitat Amsterdam, Veneţia şi Roma, şi la 1771 s'a reîntos la Viena, pentru ca la 1773 să se întoarcă iarăş la Halle, iar de aci, din nou prin Viena, s'a dus la Constantinopole, ὅπου ἐνέπλησε τόν τε πατριάρχην καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν Ἀρχιερεῖς τῶν ἐπῶν αὐτοῦ; dar părăsindu-i şi pe aceştia trecù prin România în Lehia [= Polonia]. Ποῦ δὲ ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν ἢ ποῦ τὸ ζῆν ἐξεμέτρησε τοῦτο μᾶς εἶναι ἄδηλον. (Unde s'a dus de acolo sau unde şi-a sfârşit vieaţa, ne e necunoscut).

El a scris mai multe lucrări, titlul cărora e reprodus în Zaviras, Νέα Ἑλλάς, pag. 396—397, în Sathas, *Bibl.*, pag. 498—499. Vretos, Νεοελλ. φιλολ., II, pag. 340, descrie vieaţa lui pe scurt şi reproduce titlul unei singure lucrări a acestuia la No. 152: *Carmen eroico-elegiacum*, etc. Intre altele Ceagani a adresat şi o poemă prea eruditului şi nobilului Scarlat Sturdza, tipărită în Viena, 1771, două epigrame Domnului Valahiei Ipsilante, apărute la Leipzig, şi a tradus biografia eroului albanez Scender-Bei.

Iscăleşte Κ(ωνσταντῖνος) Χ(ατζή) Γ(εωργίου) Τζεχάνη, adecă Constantin Hagi-Gheorghe Ceagani.

Parte din membrii acestei familii se stabiliseră în Vlaho-Clisura, unde şi până în ziua de astăzi trăesc mai mulţi fraţi Ceagani, din cari am cunoscut şi eu pe Simu, Tuşu şi Coču Ceagani; iar parte ar fi trecut în Ţara-Românească, după spusa acestora, mai de demult. Despre el mai vezi: Erbiceanu, *Bărbaţi*, p. 159, *Albumul Macedo-român*, pag. 81, unde greşit stă scris *Cehanri*, reprodus şi de Cosmescu, în scrierea sa: *Dim. Casacovici*, pag. 8; Cfr. Gudas, *op. cit.*, IV, pag. 15; *Jahrb. d. Lit.*, vol. 46, pag. 60.

«Teodor Anastas Cavalioti s'a născut în *Cavala* (1), Macedonia, și, prin colecțiunea breslei lucrătorilor de aлmă (2), trimis la Ianina a studiat la Eugeniu Bulgari (3). După timp, plecând Eugeniu la Cojani, l-a urmat și Teodor, care apoi, venind în Moscopole, a condus timp de trei ani Academia inființată acì și, căsătorindu-se cu o Moscopoleană, s'a hirotonisit de preot și apoi după puțin a fost numit mare protopop. [In această calitate] a instruit dejà destui ani; venind apoi la Constantinopole a fost numit, prin scrisoare patriarhicească, predicator la tronul primei justiniane a Ohridei. Insuflețit de dragostea unei culturi mai proaspete, venì în Germania și apoi se întorase la Moscopole prin Veneția, unde a și răposat pe la 1786.

«Cavalioti a fost unul dintre puținii profesori ai neamului nostru; gramatic foarte bun, după Zaviras, genial. Mulți și diferiți școlari a avut, dintre cari noi cunoaștem pe cei următori, cari au scris *epigrame* eroico-elegiace, carcinice și iambice în gramatica scrisă de profesorul lor: ***Terpu Manu*** [drept: Macu] profesor la școala din Corcea, ***Vretu***, preot și nomofilax, Nicolae Șamșala, Naum Gusta (Ngusta), Sava ieromonahul și dascălul școalei din Bitcuchi, George Nicolaide Turta, Naum Nicolae Turta, Ambrosiu, ieromonahul mânăstirii sfântul Naum, Toma Anastasiade, Hrisant al Castoriei, Ioan Pasaman» (4).

---

(1) Presupunerea că s'ar fi născut la Cavala, trebue inlăturată.

(2) Una din meseriile în mare trecere altădată la Aromâni erà și ocuparea cu lucrarea arămii. Dela Aromâni a trecut mai târziu în mânile Bulgarilor, cari o practică și azi, în mare parte, în Turcia.

(3) Vezi nota 3, pag. 32.

(4) Sathas, *Bibl.*, pag. 495: «*Θεόδωρος Ἀναστασίου Καβαλιώτης.*

Ἐγεννήθη ἐν Καβάλᾳ (sic) τῆς Μακεδονίας, καὶ διὰ συνδρομῆς τοῦ σωματείου τῶν χαλκέων πεμφθεὶς εἰς Ἰωάννινα ἐμαθήτευσεν ὑπὸ Εὐγένιον τὸν Βούλγαριν· μεθ' ἱκανόν χρόνον ἀπελθόντος τοῦ Εὐγενίου εἰς Κοζάνην παρηκολούθησεν αὐτὸν καὶ ὁ Θεόδωρος, ὅστις ὕστερον ἐλθὼν εἰς *Μοσχόπολιν* προέστη ἐπὶ τρία ἔτη τῆς ἐνταῦθα ἱδρυθείσης Ἀκαδημίας, καὶ νυμφευθεὶς μετὰ Μοσχοπολίτιδος ἐχειροτονήθη ἱερεὺς, καὶ μετ' ολίγον *ἐνομάσθη* μέγας πρωτοπαπᾶς. Ἐδίδαξεν ἔτι ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη, καὶ ὕστερον ἀναβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν διωρίσθη διὰ πατριαρχικοῦ γράμματος ἱεροκήρυξ τοῦ θρόνου τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν. Ἔρωτι εὐρυτέρας μαθήσεως ἦλθεν εἰς Γερμανίαν, καὶ ὕστερον διὰ Βενετίας ἐπανέστρεψεν εἰς Μοσχόπολιν, ἔνθα καὶ ἀπεβίωσε περὶ το 1786 ἔτος.

Ὁ Καβαλιώτης ἦ ἐκ τῶν ὀλίγων διδασκάλων τοῦ ἡμετέρου γένους, γραμματικὸς ἄριστος, καὶ κατὰ Ζαβίραν, δαιμόνιος, πολλοὶ καὶ διάφοροι ἐγένοντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,

Zaviras, Νέα Ἑλλάς, ne spune despre vieața lui Cavalioti următoarele:

«Teodor Anastas Cavalioti din Cavala (sic), bărbat genial. Prin colectă din partea lucrătorilor de aramă fu trimis la Ianina, unde fu instruit de d-l Eugeniu Bulgari; mai târziu plecând Eugeniu la Cojani, venì cu el și Teodor. Reîntors de acì la Voscopole, a servit ca profesor la școala de acì timp de trei ani. Apoi căsătorindu-se în Voscopole, a devenit preot, protopop și predicator. După sfințirea lui a predat acì mult timp. Ducându-se apoi la Constantinopole, a devenit predicator prin scrisoare patriarhicească. In urma a umblat prin Germania și de acolo și în Veneția. Pe la anul 1786 și-a dat sfârșitul în Voscopole.»

Vretos, Νεοελλ. φιλολ., II, pag. 269 descrie foarte pe scurt vieața lui Cavalioti; „Unul dintre învățații bărbați, care a profesat cariera de profesor de limba grecească pe la începutul sec. XVIII.»

Aceste sunt descrierile scurte ale vieții lui Cavalioti de Sathas, Vretos și Zaviras, unde se dă ca an probabil al încetării sale din vieață anul 1786. Aceasta nu pare sigur, căci în 1808, când apare *Unters.* de Rosa, el trăește încă, ca unul care figurează printre abonații acestei lucrări, la pag. 152: ὁ Αἰδεσιμ. Παπᾶ[ς] Ἀναστ. Καβαλλιώτης. Pe semne s'o fi retras acì la bătrânețe, la vreo rudă a sa de aproape, sau ca preot la puternica și infloritoarea colonie moscopolcană. Faptul că figurează supt numele Anastas Cavalioti în loc de Teodor Anastas Cavalioti, cum îl găsim pretutindeni, trebue atribuit neglijenței lui Rosa, de sigur, care și în altă parte, vorbind despre dânsul, îl numește tot Anastas Cavalioti. Așà la pag. 67, textul grecesc sună: ὁ Διδάσκαλος Τσύνμανν διηγῆται ἀπὸ τὸν λεξικὸν τοῦ πολυμαθοῦς Μοσχοπολίτου Ἀναστασίου Ἱερέως

ἐξ ὧν ἡμεῖς γνωρίζομεν τοὺς ἑξῆς γράψαντας ἐπιγράμματα ἡρωελεγεῖα, καρκινικὰ, καὶ ἰαμβικὰ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου των, συγγραφεῖσαν γραμματικὴν, Τέρπον Μάνον (sic) διδάσκαλον τῆς ἐν Κοριτζᾷ σχολῆς, *Βρέτον* ἱερέα καὶ νομοφύλακα, Νικόλαον Σαμσάλαν, Ναοὺμ Γκούσταν, Σάβαν ἱερομόναχον καὶ διδάσκαλον τοῦ ἐν Βηθκουκίῳ σχολείου, Γεώργιον Νικολαΐδην Τούρταν, Ναοὺμ Νικολάου Τούρταν, Ἀμβρόσιον ἱερομόναχον τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Ναούμ, Θωμᾶν Ἀναστασιάδην ἀδελφιδοῦν τοῦ Καστορίας Χρυσάνθου, Ἰωάννη Πασάμαν.»

τοῦ Καββαλιώτου . . . ; pe când în textul german alăturat, *ibidem*, pag. 66 se spune exact: «Theodor Anastas Kavalliotis». Tot Anastas Cavalioti îl numeşte Rosa, *Unters.*, & 40, atât în textul grecesc cât şi în cel german. Indoeală nu poate fi de loc, că ar fi cumvà vorba de alt Cavalioti în citatele din Rosa(1). Rămâne deci stabilit că data decedării lui Teodor Anastas Cavalioti este posterioară anului 1808. Nesigur rămâne şi locul unde a răposat şi despre care Sathas dă Veneţia, iar Zaviras Moscopole.

Mai observăm că Zaviras, şi după acesta Sathas, greşit spun că locul naşterii lui Cavalioti este Cavala, probabil conduşi după numele de Cavalioti.

Numele acesta este însă patronimic şi nu aparţine lui Teodor ci tatălui acestuia, lui Anastas, care nu ştim prin ce împrejurare şi l-a căpătat. E cu putinţă ca acesta trăind în Cavala, conaţionalii săi să-l fi poreclit Anastas Cavalioti. Lucrul se petrece des la Aromâni. In Avela există familia *Colucuri*, poreclită aşà pentru faptul că în toţi anii familia aceasta îşi petrece iarna [=arneadză] în satul Colucuri, din cazaua Caterina, vilaetul Salonic. Astfel de nume se dau la Aromâni şi celor cari se îndeletnicesc cu negoţul sau cu industria în anumite loca-

(1) Aci e locul de a spune, că niciodată contactul dintre Aromânii înstrăinaţi şi cei rămaşi la vatră n'a încetat. De două sau de patru ori pe an veniau din diferitele centre aromâneşti cărvănari şi întâlniau pe conaţionalii lor din străinătate, cărora le înmânau scrisorile şi darurile dela cei de acasă, şi cărora le împărtăşiau întâmplările de tot soiul. La întoarcere cărvănarii duceau cu sine atât pe cei cari doriau să-şi revază locurile natale, cât şi banii şi celelalte obiecte încredinţate lor de cei înstrăinaţi pentru scumpii lor de acasă. Obiceiul cu felul acesta de cărvănari a încetat de câtevà decenii numai, de când căile de comunicaţie au devenit atât de lesnicioase şi sigure. Printre cărvănari vedem deseori mergând şi câte un preot cu misiunea de a umblà prin toate localităţile, unde se află aşezaţi consăteni, fie ca să le mişte sufletul, când încetau de a-şi mai reaminti de datoriile către rudele lor în lipsă, fie ca persoane mai de încredere, pentru scumpele daruri trimise de cei înstrăinaţi. Unor astfel de călătorii datorim prezenţa lui Teodor A Cavalioti la Mişcolţ, atât atunci când prin indemnul lui G. Tricupa compune şi tipăreşte vocabularul greco-româno-albanez, cât şi mai târziu, când îl vedem figurând printre abonaţii scrierii lui Rosa, care totuş îl numeşte, & 40, preot al Aromânilor din Moscopole, dacă nu cumvà s'o fi retras acì la comunitatea moscopoleană sau la cevà rude ale sale, cum spunem mai sus.

lităţi, la început simple porecle, devin cu timpul nume de familii.

Credem că Thunmann a spus adevărul, când zice că el s'a născut la Moscopole. Şi numai după ce a studiat acì «în oraşul său natal ştiinţele umane cu Chalceus, un învăţat moscopolean, şi cu Sevastos din Castoria», s'a dus la Ianina şi a continuat cu învăţatul Eugeniu Bulgari. Informaţiunile procurate de Thunmann sunt cu atât mai sigure, cu cât ele sunt datorite lui Ceagani, unul din şcolarii lui Cavalioti.

Vocabularul lui Cavalioti ne-a fost transmis pentru întâia dată de către Thunmann, op. cit., pag 181—238, care pe lângă cuvintele greceşti, aromânesti şi albaneze, a adăogat şi corespunzătoarele lor latineşti. După Thunmann, Miklosich în *Rumunische Untersuchungen*, I, 2, Wien, 1882, a reeditat partea aromânească în ordine alfabetică. Iar în 1895, G. Meyer, dând peste un exemplar din această carte rară, a retipărit-o în *Albanische Studien*, IV, Wien, 1895, în aceeaş ordine alfabetică ca şi în Cavalioti, însoţind fiecare cuvânt de explicări etimologice.

«A doua din aceste cărţi, Πρωτοπειρία lui Cavalioti, zice Miklosich, op. cit., pag. 9, a dispărut». Profesorul Thunmann din Halle a posedat un exemplar din ea şi a tipărit partea lexicală în lucrarea sa *Untersuchungen über die Geschichte der östlichen europäischen Völker*, I, Leipzig 1774, pag. 181—238. Toate cunoştinţele romaniştilor şi albaneziştilor despre cartea aceasta provin din această copie a lui Thunmann. Chiar Miklosich, în prelucrarea materialului lexical aromânesc, s'a sprijinit numai pe ea, introducând la olaltă şi erorile lui Thunmann.

«Un exemplar, poate unicul încă existent, — în ori ce caz, cu toate cercetările mele, n'am putut da peste altul — se află în posesia mea. Dată fiind marea valoare a cărţii pentru studiul limbii albaneze şi aromâne, din cauza bogăţiei sale relative şi a exactităţii sale recunoscute, (Picot o numeşte le monument le plus précieux que nous possedions sur le dialecte macédonien), am considerat că nu-i de prisos a redà o nouă ediţie a vocabularului cu 1170 de cuvinte în greceşte, aromâneşte şi albanezeşte. După redarea exactă a textului lui Cavalioti cu transcripţia sa grecească îngri-

jită, urmează traducerea germană și un comentar cât se poate de succint, care urmează comunicările autorului cu privire la materialul devenit nouă cunoscut de atunci, combinând interpretările date și din când în când însumi interpretând», G. Meyer, *Alb. Stud.*, IV, pag. 1—2.

Urmează descrierea manualului lui Cavalioti, despre care vezi în Bianu-Hodoș, *Bibl. rom. veche*, II, pag. 194.

Vocabularul lui Cavalioti este cuprins în glosarul dela sfârșitul acestei lucrări.

Scrierile lui Theodor Anastas Cavalioti.

Din scrierile lui Cavalioti ne sunt cunoscute următoarele lucrări, după Zaviras, Νέα Ἑλλάς, pag. 319 și Sathas, *Bibl.*, pag. 496, din cele multe ce le-o fi scris, după mărturia lui Thunmann, op. cit., pag. 178:

1. Εἰσαγωγή εἰς τὰ ὀκτὼ μέρη τοῦ λόγου. Ἐν Μοσχοπόλει 1760 καὶ Ἐνετίῃσι 1774. (Titlul complet al lucrării l-am dat mai sus, la pag. 28, după exemplarul aflător la biblioteca Academiei Române).

2) Λεξικὸν Ἑλληνικὸν ἁπλοῦν, βλαχικὸν καὶ ἀλβανικὸν (fără dată, atât la Zaviras cât și la Sathas). Titlul adevărat este după G. Meyer, *Alb. Stud.* IV, pag. 3: Πρωτοπειρία παρὰ τοῦ σοφολογιωτάτου καὶ αἰδεσιμωτάτου διδασκάλου, Ἱεροκήρυκος, καὶ πρωτοπαπᾶ Κυρίου Θεοδώρου Ἀναστασίου Καβαλλιώτου τοῦ Μοσχοπολίτου, ξυντεθεῖσα, καὶ νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα δαπάνῃ τοῦ ἐντιμοτάτου, καὶ χρησιμωτάτου Κυρίου Γεωργίου Τρίκουπα, τοῦ καὶ Κοσμήσκη ἐπιλεγομένου ἐκ πατρίδος Μοσχοπόλεως. Ἐνετιῃσιν αψο' 1770. Παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Βόρτολι. Superiorum permissu, ac privilegio. Adecă:

Prima învățătură, întocmită de prea învățatul și prea cucernicul dascăl, predicator și protopop chir Teodor Anastas Cavalioti din Moscopole, și acum pentru întâia oară dată la lumină cu cheltueala prea cinstitului și prea folositorului chir Gheorghe Tricupa, supranumit și Cosmischi, din Moscopole. Veneția 1770. Tipografia Antonie Bartoli. (In-8° 104).

Pe pag. 3 se află o scurtă prefață fără interes. Pe pag. 40 gravură de lemn reprezentând Sf. Treime, pag. 5—12 un abecedar grecesc. Pag. 12 o gravură reprezentând pe

Maica Domnului cu copilul Isus. Vocabularul se află pe pag. 13—59 pe trei coloane în ordinea alfabetică a cuvântului grecesc, Ρωμαΐκα. In coloana a doua sunt cuvintele macedo-române, Βλάχικα, iară în a treia cele albaneze, Αλβανίτικα.

La sfârşitul vocabularului precum şi la pag. 60 şi 80 se află alte gravuri. Dela pag. 61 înainte se află o rugăciune grecească, învăţături, adagii şi rugăciuni, numerele greceşti şi cifrele arabe, tabla îmmulţirii şi, în fine, un abecedar latin. (Cfr. Bianu-Hodoş, *Bibl. rom. veche*, pag. 194, după Thunmann, Meyer G. şi Papiu Ilarian, *Viaţa şi operile lui G. Şincai.*

3) Ἔπη τινά αὐτοῦ χειρόγραφα πρὸς τὸν ἐξαρχικῶς ἐν Βοσκοπόλει ἐπιδημήσαντα Ἰωαννικίου Χαλκηδόνος ἐν ἔτει 1750. Μαΐου κ' [=20], ὧν ἡ ἀρχή «Βῆθι φίλη πόλεων, θέε γῆ τέκος» ἅτινα ἐξεδόθησαν ἐν Βοσκοπόλει σὺν ἄλλοις ἔπεσι διαφόρων διδασκάλων. (Zaviras, Νέα Ελλάς, pag. 320).

4) Περὶ τῆς ἐν Μοσχοπόλει Ἀκαδημίας.

5) Μετάφρασις ἀλβανική τῆς καινῆς διαθήκης (după Hahn, *Alb Studien*, Jena 1854, I, pag. 296), unde, vorbind despre alfabetul albanez, zice:

«Die Tradition knüpft dasselbe an einen Lehrer der dortigen griechischen Schule, namens *Theodor*, welcher zugleich Stadtprediger und ein sehr gelehrter Mann war. Doch weiss man nicht zu sagen, ob er das Alphabet erfunden oder zuerst nach Elbassann gebracht habe. *Der Mann soll nicht nur das neue, sondern auch das alte Testament* (nach Septuaginta, denn hebräisch verstand er nicht) ins Albanesische übersetzt, und sich überhaupt mit Bildung einer den weit auseinander laufenden albanesichen Dialekten gemeinsamen Schriftsprache beschäftigt haben. Leider wurden alle seine Schriften nach einer starken Pestepidemie von den Verwandten aus Furcht vor neuer Ansteckung verbrannt. Er soll, nach dem Alter seiner lebenden Verwandten zu schliessen, gegen das Ende des vorigen Jahrhunderts gestorben sein. Er hatte in Moschopolis, 10 Stunden östlich von Berat, *studirt*. Dies war bis in die Mitte des vorigen Jahrhunderts die weitaus gebildetste Stadt in ganz Albanien, sie besass von *den Zeiten des Mittelalters* her eine berühmte *Schule und sogar eine Druckerei*. Die Schule soll ihre Blüthe namentlich mehreren ausgezeichneten Constantinopolitaner Gelehrten verdankt haben, welche nach dem Falle ihrer Vaterstadt dorthin flüchteten...

Die Betriebsamen Bewohner von Moschopolis (Wlachen) wanderten nach allen Handelsplätzen der Welt, und diejenigen, welche in der *Fremde ihr Glück gemacht hatten. vergassen in ihrem Testamente wohl selten der Schule in der Heimath*. Als dan um die erwähnte Zeit in Folge der Fortschritte, welche damals der Islam in der Umgegend machte, die Bedrückungen gegen die reiche christliche *Stadt unerträglich wurden, da fassten* alle *wolhabendenden gemeinsamen* Beschluss, den Ort zu verlassen, und ihre Familien, welche nach Landessitte stets in der Heimath zurückgeblieben waren, an sich zu

ziehen. So zerstreute sich diese Gemeinde nach allen Himmelsgegenden, und der Ort verfiel. Die Sage stattet ihn zur Zeit seiner Blüthe mit nicht weniger als 12.000 Häusern aus, der heutige Ort soll deren 2—300 zählen. Diesen freilich sehr lückenhaften Daten zu Folge wäre es nicht undenkbar, dass sich unser Alphabet traditionsweise in den gelehrten Anstalten von Moscopolis erhalten habe, und dass irgend eines der dort gedruckten Werke eine Notiz hierüber enthalte»,

Asemenea în *Jahrb. d. Lit.*, vol. 46, pag. 60, 68.

Vretos, Νεοελλ. φιλολ., II, pag. 57, No. 119, dă numai titlul primei lucrări după comunicația făcută lui de K. Κουμανούδη.

Cfr. alte mici indicații despre Teodor A. Cavalioti, mai toate luate după Thunmann, în Rosa, *Unters* & 16, & 40, pag. 152; Ἑρμῆς ὁ λόγιος, 1816 (Viena), pag. 420, unde în darea de seamă despre Researches in Greece de Leake, se confundă numele lui Cavalioti cu al lui Daniil; Πανδώρα, revista grecească ce apărea în Atena (după Hagiade, *Cercetări* etc., Craiova, pag. 58: «Despre acest dialect [românesc] corupt există un dicționar de 1070 vorbe, publicat în Veneția la anul 1770 de preotul Anastas Cavalioti din Moscopole și retipărit de germanul Thunmann în scriptura despre popoarele orientului»; *ibidem*, pag. 21); Cipariu, *Principia*, Blaj, 1866, pag. 88—89; Papiu Ilarian, *Vieața și operile lui G. Șincai*, pag. 10; *Albumul Macedo-român*, București 1880, pag. 81 (G. Misail), pag. 107 (G. Popescu); Emil Picot, *Les Roumains de Macédoine*, pag. 43: «L'ouvrage de Kovalliotis est le monument le plus précieux sur le dialect...; G. Alexici, Conv. Lit,, vol. XXXVII, pag. 939; *Geschichte der rum. Litteratur*, Leipzig 1906, pag. 54; Iorga N., *Ist. l. rom. sec. XVIII*, II, pag. 297 (nota 3), pag. 310; Ar. Densușianu, *Ist. limbei și lit. rom.* Iași 1894, pag. 332; Iași 1885, pag. 278; Pop Vasile, *Conspect al lit. rom. și literaților ei*, Buc. 1875, I, pag. 60; I. Nădejde, *Ist. limbei și lit. rom.*, Iași 1886, pag. 97.

Daniil.

Cel care ne-a transmis pentru întâia oară prima reeditare a primei ediții a lucrării lui Daniil, a fost *Leake*, în opera sa *Researches in Greece*, Londra 1814. Textul așà zisului lexicon în patru limbi este cuprins între pag. 384—402, după ce între pag. 362—382 ne dă prețioase notițe istorice despre trecutul Aromânilor, după cronicarii bizantini mai mult, și după alții. Transcripția este cu caractere latine foarte sistematică, dacă se ține seamă de explicările date asupra valorii literelor. Totuș greșeli sunt destule.

Iată ce ne spune William Martin-Leake, op. cit., p. 381: «Haring a very slight acquaintance with the Vlakhiote

and Bulgarian dialects, I must confine myself to inserting the specimens of them, which will be found in the Pentagloss Exercises, annexed to the present chapter. These examples are extracted, after altering the character, from a small book called Lexicon Tetraglosson (λεξικὸν τετράγλωσσον), prinded in the Greek character (I believe at Moskhópoli, about fifty years ago). This method of giving specimens of the languages has been preferred to a vocabulary, as it exemplifies also their grammar and idiom; and the reader will not be displeased perhaps at being furnished in the maxims and precepts of these exercises with a picture of some of the manners, superstitions, prejudices, and opinions, of these secluded and unpolished nations. The Albanian column of the original Lexicon has been preserved as a convenient means for comparing the Albanian dialect with the others. There would be the less necessity for entering into further details of the Bulgarian and Wallachian languages, if I were competent to the task, as some of the sister dialects, of the former may be considered as cultivated languages, and the Wallachian of Dacia has already been illustraded by persons qualified for the undertaking, and a grammar constructed and printed at Vienna in 1787, in a character borrowed with some necessary alterations from the Illyric.

«The words of the Wallachian and Bulgarian columns in the Exercises are to be prononnced according to the rules already given for the Albanian.

«In order to spow the numerons instances of resemblance in the Wallachian, to the Latin and Italian languages, there is annexed to all the Wallachian words, which appear to be of Italian origin, the corresponding word either in Latin or in modern Italian, as it happened to be nearest in sound to the Wallachian, and where it appeared doubtful to which the prefererce should be given, the root, or present teuse, or nominative case been adjoined» (1).

---

(1) „Având cunoştinţă foarte slabă despre dialectul român şi bulgar, sunt nevoit a mă mărginì să reproduc din aceste dialecte specimenele, cari se găsesc în exerciţiile de cinci limbi, anexate la capitolul de faţă. Aceste exemple

Dela Leake şi până la Miklosich cartea lui Daniil a rămas în genere necunoscută. Diferitele menţionări fără însemnătate ce se fac în acest răstimp sunt toate după Leake. Miklosich are meritul de a fi reeditat textul aromânesc din scrierea lui Daniil, ediţia 1802, însoţindu-l de traducerea latină şi grecească precum şi de un vocabular al cuvintelor aromâne cu transcripţia exactă a lor, deşi nu în totdeauna reuşită, în caractere latine, precum şi cu explicări etimologice (1).

Totuş din pricina rarităţii acestei lucrări pe de o parte şi a însemnătăţii mari ce reprezentă pentru cunoaşterea şi studiul dialectului aromân, precum şi pentru cel albanez şi bulgar, reeditarea ei devine o necesitate recunoscută şi de Academia Română, (Anal. Acad., 1907—1908), reeditare cerută de mult de învăţatul albanist G. Meyer.

«Din prima scriere [de Εἰσαγωγικὴ διδασκαλία a lui Daniil], zice învăţatul Gustav Meyer, în *Alb. Stud.*, IV, pag. 1, posedă biblioteca Curţii imperiale din Viena un exemplar din anul 1802; o

---

sunt extrase, după schimbarea literelor, dintr'o cărticică intitulată λεξικὸν τετράγλωσσον, tipărită cu litere greceşti (cred că în Moscopole, cam cu cinci ani înainte). Acest metod, de a se da probe de limbi, a fost preferat vocabularului simplu, întru cât el ne arată şi gramatica şi idiomul lor; şi cetitorului nu-i va fi neplăcut că, dându-i maxime şi învăţături prin aceste exerciţii, îşi face o idee despre oarecari maniere, superstiţiuni, prejudecăţi şi păreri despre aceste naţiuni singulare şi necivilizate. Coloana albaneză a lexiconului original s'a păstrat, ca un mijloc potrivit de comparare a dialectului albanez cu celelalte. Ar fi şi mai puţin necesar a intrà în amănuntele limbilor bulgară şi română, dacă aş fi cumpetent în această chestie, întru cât unele dialecte surori ale limbii dintâi [bulgare] pot fi privite ca limbi cultivate, iar româna din Dacia a fost dejà ilustrată de persoane competente, şi cu o gramatică făcută şi tipărită la Viena în 1787 cu caractere împrumutate, cu oarecari prefaceri,—din Ilirica.

„Cuvintele coloanelor române şi bulgare din exerciţii trebuesc pronunţate după regulele date pentru albaneză.

„Pentru arătarea numeroaselor exemple de asemănarea limbii române cu cea latină şi italiană, s'a anexat la toate cuvintele române, cari par a fi de origine italiană, cuvintele corespunzătoare latineşti sau italieneşti moderne, după cum ele sunt mai apropiate de cele române, iar unde există îndoeală asupra alegerii, căreia să se dea preferinţa, s'a adăugat rădăcina, prezentul sau nominativul cuvintelor."

(1) Dr. Fr. Miklosich, *Rum. Unters.*, I, 2, pag. 43 sqq., Wien 1881.

ediţie mai veche, cu data şi locul de imprimat necunoscut, a posedat Leake, după care a tipărit lexiconul şi ale sale *Researches in Greece*, London 1814. Miklosich face o completă dare de samă despre această carte în ale sale *Rumunische Untersuchungen*, I, 2, pag. 43 sqq., însoţind textul român şi grecesc cu o versiune interlineară latină. *O tipărire mai desăvârşită şi mai exactă ar fi cât se poate de dorit.*»

Reeditarea de faţă este făcută după exemplarul aflător în biblioteca Academiei Române, din anul 1802. Am căutat, ca originalul să fie reprodus întocmai, pe cât se poate scutit de greşeli.

Am transcris foneticeşte, sistemul nostru, atât textul aromânesc cât şi pe cel bulgăresc. Textul albanez a fost însă transcris cu sistemul fonetic aplicat limbii albaneze de G. Meyer, în diferitele sale scrieri despre limba albaneză. Am căutat, pe cât ne-a fost cu putinţă, ca să redăm în transcripţia noastră atât dialectul aromân cât şi pe cel bulgar şi albanez în modul cel mai exact.

*
* *

In cât priveşte locul unde s'a tipărit prima ediţie a lucrării Εἰσαγωγικὴ (1) nu e cu neputinţă să fi apărut, după cum crede Leake (2), la Moscopole, unde, după cum spune Rosa, *Unters.* & 40, s'au tipărit şi alte multe cărţi româneşti. Părerea lui Miklosich (3), că ar fi ieşit dintr'o tipografie din Veneţia, pare a nu se adeverì. Credinţa lui, că nu s'ar fi dovedit tipărirea a nici unei cărţi în Moscopole, după cele arătate mai sus, când a fost vorba despre imprimeria şi cărţile apărute în Moscopole, nu e întemeiată.

(1) Despre data şi locul, unde s'a tipărit această scriere, iată ce cetim în *Jahrb d. Lit.*, Viena 1829, vol. 46, pag. 65: «Das dem Thunmann unbekannte, aber nach Leake auch um 1770 in Moschopolis selbst, also in der Hauptstadt dieser Walachen, zuerst erschienene, dann 1802 in Venedig wieder aufgelegte λεξικὸν τετράγλωσσον des Priesters Daniel von Moschopolis....... Alles mit griechischen Buchstaben. Auch dieses kleine Werk hat Leake in seinen *Researches* in seine lateinische Orthographie umgeschrieben.»

(2) Leake, *Researches in Greece*, London 1814, pag. 381.

(3) Miklosich, *Rum. Unters.*, Viena 1881, I, 2, pag. 44.

Vieața lui Daniil.

Despre vieața lui iată ce ne spune Vretos, Νεοελλ. φιλολ, II, pag. 259: «Δανιήλ ἐκ Μοσχοπόλεως. Ἱερεὺς Ἱεροκήρυξ καὶ διδάσκαλος. Συνέταξε τετράγλωσσον λεξικὸν, τυποθὲν περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος» (Daniil din Moscopole. Preot, predicator și dascăl. A compus un dicționar (!) în patru limbi, tipărit pe la începutul secolului de față [XIX]). Iar la pag. 122, acelaș volum, supt No. 338 ne dă titlul lucrării cunoscute.

Numele complet al lui Daniil, așà cum iscălește însuș în scrierea sa, pag. IV (alb), la dedicația adresată mitropolitului Nectarie al Pelagoniei [=Bitoliei], este: Daniil Mihali Adami Hağī, Moscopoleanul, econom și predicator.

Alte informațiuni despre Daniil, de cele mai multe ori după Leake, aproape pretutindeni neexacte, găsim în:

Cipariu, *Principia*, pag. 90; Papiu Il., *Viața și operele lui G. Șincai*, pag, 10; Albumul Macedo-român, Buc. 1882, pag. 107 (S. Popescu, după Leake); Ar. Densușianu, *Ist. limbii și liter. rom.*, Iași, 1885, pag. 279; Iași 1894, pag. 332--333; I. Nădejde, *Ist. limbii și liter. rom.*, Iași 1886, pag. 97; I. Massimu, *Rapede idea de Gramateca macedorumanesca*, Buc. 1862, pag. 130, unde se face confuziune între Cavalioti și Daniil; Ἑρμῆς ὁ Λόγιος, anul 1816, Viena, pag. 420, unde se face confuziune între Daniil și Cavalioti, cu prilejul dării de seamă despre opera lui Leake, *Researches in Greece;* Bagav, *Carte de alégere*, Buc., 1887, pomenește Grandea de Daniil în prefață; G. Alexici, *Conv. Liter.* XXXVII, pag. 939; *Geschichte*, pag. 54; N. Iorga, *Ist. lit. rom.* sec. XVIII, pag. 297 (nota 3). Despre Miklosich și G. Meyer, am pomenit îndestul. Bianu, *Prefața la Texte Mac.-Rom.*, pag. VII.

Constantin Ucuta.

Despre vieața acestui nemuritor scriitor aromân din Moscopole nu avem nici o cunoștință decât ceeace însuș ne spune pe coperta opului său Νέα Παιδαγωγία. Anume că se numià Constantin Ucuta, originar din Moscopole, și că servià de cartofilax și protopop în Posen din Prusia me-

ridională, pe semne la biserica ortodoxă, fundată de credincioșii Aromâni, cari ajunseseră până acì ca negustori. Se știe că pe acele vremuri Aromânii ajunseseră în calitate de negustori a fi răspândiți în diferite centre comerciale ale Europei, ca Budapeșta, Viena, Leipzig, Amsterdam, Veneția, Triest, Livorno și aiurea (1). Pătrunși de sentimentul religios și dispunând de averi, mai pretutindeni își întemeiau o comunitate cu biserică ortodoxă, unde să se poată închinà lui Dumnezeu după religia lor. Preotul îl aduceau mai în totdeauna din satul natal al celor mai mulți membri din comunitate. Asemenea biserici au trebuit să aibă Aromânii din timpuri foarte vechi, poate odată cu instalarea lor ca comercianți. Aceasta-i și cauza pentru care vedem figurând diferiți prelați aromâni ca preoți la aceste biserici, cum e cazul cu Ambrosie Pamperi, originar din Moscopole, despre care Zaviras, Νέα Ἑλλάς, pag. 190, spune, că a servit ca efimeriu la capela ortodoxilor din Leipzig «ἐχρημάτησεν ἐφημέριος τῆς ἐν Λιψίᾳ Καπέλης τῶν ὀρθοδόξων»; acesta-i și motivul pentru care Ceagani se avântă a merge din Viena până la Hale pe jos, contra voinței tatălui său, ca să asculte studiile universitare de acolo, și să cutreiere Europaî ntreagă, știind de sigur că pretutindeni va întâlnì compatrioți (2). (Cfr. Zaviras, Νέα Ἑλλάς, vieața lui Ceagani, pag. 394—397).

---

(1) Consider de prisos a mai revenì cu citate în această privință. Cfr. scrierile lui Pouqueville, Kanitz, Nenițescu Ioan, Rosa, Gudas, K. K. Kumas... etc.

(2) Asemenea comunități găsim o mulțime în imperiul Austro-Ungar, unde numeroși Aromâni din timpuri străvechi s'au așezat, îndeletnicindu-se cu profesiunea de negustor. Asemenea instituțiuni găsim în Panciova, Zemlin, Neusatz, Budapesta, Timișoara, Kecskemét, Calocia, Mișcolț, Göngöș, Senteș, Borsod, Komárom, Eger, Tokay, etc, unde și până astăzi durează unele biserici, iar pe pietrele tumulare se cetesc nume de Moscopoleni și din alte localități românești, scrise cu caractere grecești. Biserica din Mișcolț încaltea are caracter curat aromânesc. Aici datează prima venire a Aromânilor cam de pe la anul 1606, după cum rezultă dintr'o însemnare de pe un registru al bisericii, aflător în posesia cântărețului bisericii, Milea, el însuș originar din Moscopole. Pe la 1728 se află în Mișcolț vreo 300 de negustori, parte cu familiile lor. Biserică au trebuit să aibă ei din primul moment, după cum rezultă din registrele bisericii; compară de altfel și spusa lui Zaviras Νέα Ἑλλάς, pag. 388, care, la vieața lui Constantin ieromonahul, ne spune că acesta a fost și efimeriu al ortodoxilor din orașul Mișcolț al Ungariei «ἐχρημάτισεν ἐφημέριος τῶν ὀρθοδόξων ἐν τῇ πόλει Μίσκολτζ τῆς Οὐγγρίας». Iar acest Aromân

El pare a fi fost un bărbat foarte învățat, judecând după titlul său de *hartofilax* și *protopop*, dar mai ales după geniala sa concepție, de a da un alfabet aproape perfect limbii aromâne, precum și după ideile sănătoase depuse în prefața prețioasei sale lucrări. In privința alfabetului conceput de el, avem în Ucuta un desăvârșit fonetist, care pentru fiecare sunet concepe o literă deosebită. Pe când bunăoară până la dânsul *ţ* și č erà transcris când cu *ts*, când cu *tz*, și nu se făceà de obiceiu deosebire între transcrierea lui ğ și *ţ* sau č, transcrise la olaltă cu τζ, τσ, Ucuta introduce ordine deplină; pe *ţ*, îl transcrie totdeauna cu τζ, pe ğ cu *dζσ*, pe č cu τζσ; nu confundă pe *j* (ž), transcris: ζσσ, cu *z*, pe care-l transcrie cu ζ; face deosebire între *u* lung și *ŭ* scurt; are semne deosebite pentru b (μπ) și p (π), pe cari nu le transcrie, cum face Daniil de cele mai multe ori, prin acelaș semn π; *ă* este transcris numai prin ą; pe când pe î prin οι: παράδζοι, și așà mai departe cu n și ń, l și l' și cu altele.

Lucrul nu e de loc simplu, și dacă ținem seamă ce luptă se dă uneori pentru triumfarea unui adevăr elementar și

---

trăește pe la 1746. Există cu siguranță deci biserică aromână la această dată! Biserica actuală a ortodoxilor din Mișcolț datează din 1806 și este făcută cu cheltueala Aromânilor din Macedonia, figurând printre primii fundatori Dem. Pilta, George S. Capri, (E)vretu Șiaguna și alți notabili aromâni ca Dussa, Dimcea, G. și N. Tricupa-Cosmischi, Anastas Nicolae Șiuca, Anastas Petre Ciuhadaru, Mitre Ciacu, Mih. Ndona, Atanas I. Pamperi, An. Mih. Muciu Vretu (numele Vretu vine de multe ori, uneori cu însemnarea din «Frașari» sau «Ferica»), An. Ponte, Nic. Șiarpe, Gheorghe Balauri și zecimi de alte nume. Biserica este înzestrată cu o avere de aproape $2^{1}/_{4}$ milioane și cu odoare dintre cele mai scumpe. Cele mai multe din odoare poartă și numele donatorului. Astăzi efimeriu al bisericii este bravul Ardelean, preotul Dr. Aurel Moț, iar cântăreț A. Milea, originar din Moscopole; efor președinte, pe timpul când am vizitat biserica, 1907, erà tînărul Dr. Zubriczky, înrudit prin alianță cu familiile aromâne stabilite aci. Toată comunitatea se reduce abià la 37 de membri. Iată și inscripția de pe frontul bisericii: οὗτος ὁ ναὸς τῆς ἁγίας Τριάδος ἐθεμελεώθη ἐν ἔτη (?) | ἐπὶ τοῦ κραταίως: καις: Ιωσὴφ τοῦ II: Βασιλ: ουνγαρ: | καὶ ἐτελειώθη ἐν ἔτει | 1806 |, ἐπὶ τοῦ κραταιωτάτου καίσαρος Φραγκίσκου τοῦ II: | *Βασιλέως ουνγαρίας* | δαπάνῃ τῶν *ἐν Μακεδονίας Βλάχων συναδελφῶν*. (Această biserică a Sf. Treimi s'a întemeiat la anul (nedescifrabil) pe timpul puternicului împărat Iosif al II-lea, regele Ungariei și s'a terminat în anul 1806 pe timpul puternicului împărat Francisc al II-lea, regele Ungariei, cu cheltueala confraților Români din Macedonia).

de bun simț, trebue să recunoaștem că nu oricine este chemat a formulà sisteme fonetice ireproșabile. Pentru aceasta se cer și cunoștințe, ce de sigur nu lipsesc acestui vrednic scriitor aromân. El, după cum reiese din felul intocmirii alfabetului său, a trebuit să aibă cunoștință și de limba maghiară, căci se lasă a fi înrâurit de ea: «ζσσ», zice el, pag. 7, «ca mağareasca (z's)» ζσσαρρȣ νȣ ζαρȣ; a cunoscut limba germană, ca unul care a trăit de sigur ani mulți în Germania; de altfel în explicările ce însoțesc pronunțarea literelor recurge și la ea: «ια», zice el, pag. 6, este ca nemțească (y iot): γιάσου [cetește: ýasu], γιάνκȣ [cetește: ýancu].

Din punctul de vedere deci al transcrierii dialectului aromân, Ucuta nu lasă nimic de dorit, transmițându-ni-l cu o fidelitate scrupuloasă, afară de cazurile unde avem a face cu greșeli de tipar, ușor de îndreptat, și afară de paginele 50 până la urmă, cari, probabil, nu se datoresc lui, după cum putem judecà ușor, atât din amestecul ortografic cât și din felul unor cuvinte, cari nu aparțin dialectului moscopolean, în forma ce ni se dau, ci dialectului din Epir mai mult.

Știința lui Ucuta rezultă, după cum am spus, și din ideile sănătoase depuse în prefața sa. Este cel dintâiu care chiamă pe Aromâni la redeșteptarea națională și, argumentând cu pilde din sfintele scripturi, îi îndeamnă a-și învăță limba; e primul care în mod serios se trudește cu orânduirea slovelor și a vorbelor până ce să le aștearnă la tipar pentru copiii de Aromâni. Și cine dintre învățați a spus altcevà despre elementele străine intrate în limbă, ca el? In adevăr iată cum a formulat Ucuta atât rostul întrebuințării literelor grecești cât și al cuvintelor străine în Aromâna, pag. 3: «Și să nu consideri de rușine pentru ce luarăm sloyele Elenilor, sau pentru ce ne împrumutăm din altă limbă, căci toate limbele ce sunt în lume se împrumută una dela alta. Căci dela Eleni încoace se împrumutară toate neamurile și cu slove și cu vorbe și nimeni nu poate să nege aceasta, căci li se văd și slovele și li se pricep și cuvintele (după cum și cu noi [e cazul]). Fiecare, după cum ne mișcăm din loc și din patrie, ne amestecăm cu alte rasse și schimbăm cuvintele după împărăția în care trăim».

Cu privire la cuprinsul rugăciunilor din abecedarul lui Ucuta, observăm că sunt cele obișnuite și azi și sunt traduceri din grecește, dar minunat reușite.

Dialectul întrebuințat este acela din Moscopole, de unde și erà originar. Despre unele particularități și altele a se vedeà la sfârșitul textelor.

Salvarea acestui prețios document al dialectului aromân o datorăm interesului depus, și numai acestui interes, de către d-l *Ioan Bianu*, bibliotecarul Academiei Române. Pe scurt chestiunea descoperirii stă astfel. Un locuitor aromân bitolean, a cărui origine probabil se trage din Moscopole, a umblat pe la toți cărturarii noștri din Bitolia, propunând a i se cumpărà cărticica pentru o sumă modică. Toți însă, nedându-i însemnătatea cuvenită, au refuzat cumpărarea, până când printr'o întâmplare lucrul a ajuns la urechile neadormitului bibliotecar al Academiei Române, care telegrafic a intervenit și l-a obținut în timpul cel mai scurt. După achiziționea lui, D-l Bianu comunică Academiei Române descoperirea făcută, accentuând marea însemnătate ce prezentă opul lui Ucuta, pentru istoria deșteptării naționale a Românilor din Turcia. Iată cuprinsul comunicării D-lui Bianu, făcută în ședința dela 11 Maiu, 1907 (1):

«D-l I. Bianu prezentă o descoperire, făcută în zilele din urmă, de o mare însemnătate pentru istoria deșteptării naționale a Românilor din Turcia. Se știe că înainte de actuala mișcare culturală națională, făcută după îndemnul Românilor emigrați la 1848, în două rânduri Românii macedoneni au făcut încercări de a-și scrie limba lor. Intâia încercare constă în publicarea câtorva cărticele elementare, ca abecedare și cărți de cetire, în cari limba ar[o]mână se scrià cu litere grecești. A doua încercare a fost cea făcută de Ar[o]mânii emigrați în Ungaria. Rosa, Boiagi și alții, cari sub influența ideilor școalei naționale românești din Ungaria, au făcut cărți, în cari au scris ar[o]mânește cu litere latine. Din întâia perioadă erau cunoscute până acum două cărți: una tipărită la 1770 la Veneția de Teodor Anastase Cavalioti din Moscopole și

(1) Analele Academiei Române, seria II, tom. XXX, 1907--1908, p. 6—7.

alta tipărită la 1802 de Daniil din Moscopole. Din amândouă aceste cărţi marele filolog Fr. Miklosich a extras şi a publicat la 1882 partea românească. Acum s'a descoperit o nouă carte de acelaş fel, care, prin binevoitoarea îngrijire a Ministrului ţerii la Constantinopole d-l I. Papiniu, a fost procurată pentru Academie. Această carte este şi ea o cărticică de învăţătură elementară, întitulată: Νέα παιδαγωγία, este făcută de Constantin al lui Ucuta, Moscopolitan, care îşi dă titlul de potropop în Posnania Prusiei Sudice, şi s'a tipărit la Viena la 1797. Acest exemplar este întâiul cunoscut din această carte, care este un preţios document pentru încercarea făcută de fraţii Ar[o]mâni din secolul XVIII, de a-şi scrie limba lor şi a învăţă carte în ea».

Manualul trecând pe la Constantinopol, d-l N. Papahagi l-a oprit scurt timp şi a făcut asupra lui o dare de seamă în *Courrier des Balkans*, An. IV, No. 102, 20 Maiu (3 Iunie) 1907, în care s'a silit să scoată în evidenţă însemnătatea acestui op din punctul de vedere al dorinţei fireşti a Aromânilor de a se instruì şi rugà lui Dumnezeu în limba lor, într'un timp când România de astăzi nici nu existà, prin urmare când nu România, după cum tendenţios susţine Patriarhia din Fanar şi statul grecesc, puteà să-i împingă pe această cale de redeşteptare. După comunicarea d-lui Bianu şi darea de seamă a d-lui N. Papahagi, de o logică strânsă, a luat îndată cunoştinţă întreaga presă română.

Lăsăm la locul său să urmeze publicarea acestei cărţi în transcrierea fonetică a sistemului nostru întrebuinţat la *Basme aromâne* şi la celelalte lucrări ale noastre.

Câteva cuvinte despre fraţii Marchizii Puĭlĭu:

Lucrarea lui Ucuta este tipărită la Viena, în 1797, în imprimeria fraţilor Marchizii Puĭlĭu. Despre aceşti Marchizi Puĭlĭu se pomeneşte în Νέα Ἑλλὰς a lui Zaviras, pag. X şi mai ales la pag. 523, la vieaţa lui Riga Veleştineanul. Acolo se spune, că printre exilaţii din împărăţia Austriei în urma plângerilor aduse de Sublima Poartă Grecilor, stabiliţi acì, şi cari uneltiau în contra Turciei, au fost şi Marchizii Puĭlĭu. «Μεταξύ δὲ τῶν τὴν ἄδικον ταύτην ποινὴν ἀποφυγόντων ἀλλ' ἐν ἐξορία ὄντων εἰσὶ καὶ οἱ γνωστοὶ Πούλιου ὅτι Πούλιος καὶ Γεώργιος σιατεστεῖς οἵτινες μετὰ τὸν Γεώργιον

Βενδότην πρῶτοι ἐν Βιέννῃ τυπογραφίαν συνίστησαν καὶ πολλὰς ὠφελίμους βίβλους ἐτύπωσαν, καὶ ἐφημερίδας δημοσίους δὶ ὠφέλειαν τοῦ γένους ἐξέδωκαν, ἀλλ' οἴμοι! ἡ ἐξορία αὐτῶν ἐγένετο λίαν ἐπιζήμους εἰς ὅλον τὸ γένος τῶν ἑλλήνων ἐπειδὴ ἡ τυπογραφία αὐτῶν ἔμελλε νὰ ἐκδώσῃ εἰς τὸ φῶς διάφορα συγγράμματα τὰ ὁποῖα ἔμελλον νὰ εἶναι ὡς ἄλλαι τινὲς βαθμίδες πρὸς τὴν τοῦ πρώην ἑλικῶνος τῆς Ἑλλάδος ἀνάβασιν(1).

Iar Vretos, Νεοελλ. φιλολ., II, pag. 323, zice: «Πούλιοι (Μαρκίδαι). Ἦσαν δύο ἀδελφοὶ οἱ ὁποῖοι μετέβησαν εἰς Βιέννην, ἵνα συστήσωσιν ἓν τυπογραφεῖον. Τὸ πρῶτον ὑπ'αὐτῶν ἐκδοθὲν βιβλίου ἐπιγράφεται „Καλενδάριον" τοῦ ἔτους 1795. Κατὰ διαταγὴν δὲ τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως τὸ τυπογραφεῖον τοῦτο ἐκλείσθη περὶ τὸ 1798 ἔτος καὶ οἱ ἰδιοκτῆται αὐτοῦ ἐξωρίσθησαν ἀπ' ὅλα τὰ Κράτη τῆς Αὐστρίας, διότι ἐτύπωσαν κρυφίως τὰς ἐπαναστατικὰς προκηρύξεις καὶ τὰ πατριωτικὰ ᾄσματα τοῦ Ῥήγα τοῦ Φεραίου».(2)

Mai pomeneşte despre fraţii Puĭlĭu, Dr. Fr. Sartori, în lucrarea sa, ***Historisch-ethnographische Uebersicht***, etc., Viena 1830, I, pag. 193, următoarele: «Die Griechen haben in Wien zwei Buchdruckereien gehabt, nämlich jene des Georg Vendoti (nun I. B. Zweck) ***und die der Brüder Markides Pouliou, welche sie von einem Herrn v. Baumeister gekauft haben***".

O mică îndoeală este în ce priveşte locul de origine al acestora. Pe când Zaviras îi priveşte de «şecişteni» din satul Şacişte (Şaţişta, Şaţista, neogr. Şatista), Vretos, Νεοελλ. φιλολ., I, pag. IX (Θ'), vorbind despre înfiinţarea

(1) «Printre cei fugiţi şi duşi în exil, spre pedeapsă pe nedrept, sunt şi cunoscuţii Puĭlĭu, adecă Puĭlĭu şi Gheorghe, Şecişteni, cari cei dintâi, după George Vendoti, au înfiinţat tipografie la Viena şi multe şi folositoare cărţi au tipărit, şi ziare publice spre folosul neamului au scos, dar vai! exilul lor a devenit foarte păgubitor întregului neam grecesc, fiindcă tipografia lor ar fi dat la lumină diferite scrieri, cari ar fi fost, ca şi unele alte, trepte spre suire la eliconul Eladei de altădată».

(2) «Marchizii Puĭlĭu. Erau doi fraţi, cari s'au dus la Viena, ca să înfiinţeze o tipografie. Prima carte tipărită de ei este ***Calendarul din anul 1795***. Din ordinul guvernului austriac s'a închis tipografia aceasta pe la anul 1798, iar proprietarii au fost exilaţi din toate statele Austriei, fiindcă au tipărit într'ascuns proclamările revoluţionare şi cântecele patriotice ale lui Riga Veleştineanul».

tipografiei la Greci, susţine că sunt Tesalieni: «περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΗ′ ἑκατονταετηρίδος ὁ Γεώργιος Βενδότης ἐκ Ζακύνθου, καὶ μετ' αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ Μαρκίδαι Πούλιοι Θετταλοί, ἐσύστησαν Ἑλληνικὰς τυπογραφίας ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας». (1)

ANEXĂ.

Reproducem aci, după original, pasajul despre care vorbim la pag. 15—16, unde am şi dat traducerea părţilor mai interesante:

Neofit Duca, *Λόγος περὶ καταστάσεως σχολείου* (conţinut în: *Μαξίμου Τυρίου λόγοι*, Viena 1810, pag. XXXIII—XL):

«Νῦν δε ὡς τόσον προσθεὶς ἔτι ἓν εἰς τὸν λόγον, εὐθὺς ἀποδώσω αὐτοῦ καὶ τὸ τέλος· τοῦτο ὅμως ὅσον εἶναι ἀναγκαιότερον, τοσοῦτον θέλει φανῇ ἴσως καὶ δηκτικώτερον, καὶ ἑπομένως μὲ κάμνει ἐντεῦθεν πρὸς τὴν παῤῥησίαν τοῦ λόγου δειλότερον, οὐχὶ διὰ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος, ἀλλὰ διὰ τὰς ἀτόπους μάλιστα διανοίας ἐνίων· τῶν ὁποίων αἱ προληπτικαὶ φαντασίαι ὑπερβαίνουσι παραπολὺ τοὺς ὅρους τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῆς φρονήσεως· καὶ τοιοῦτοι εἰσὶν, ὅσοι ἰσχυρογνωμοῦντες ἀντέχονται τῶν συνήθων, κἂν πληροφορηθῶσιν, ὅτι ἀνωφελῶν καὶ ματαίων ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἐπιζημίων ἀντιποιῶνται· καθὼς τινὲς δηλονότι ἀνοηταίνουσιν εἰς τὸ περὶ γλώσσης τῆς Βλαχικῆς ταύτης τῆς ῥυπαρᾶς καὶ ἀθλίας, ἐὰν συγχωρῆται νὰ ὀνομάζηται γλῶσσα ἡ πανταχόθεν χωλαίνουσα, ἀλλ' οὐχὶ γλώσσης ἑτέρας μᾶλλον ἀπόῤῥοια, πολλὴν ἔχουσα ἀηδίαν καὶ δυσώδη ἀποφοράν· καὶ ἐντεῦθεν συμβαίνουσι τόσαι ταραχαὶ μεταξὺ ἀνθρωπαρίων μωρῶν ἑκατέρωθεν πρὸς ἀλλήλους· τῶν μὲν, μετὰ πολλῆς ἀγερωχίας ἐπεγχειμένων καὶ ὀνειδιζόντων· τῶν δὲ αὖθις, ἰσχυρογνωμόνως ἀντεχομένων, καὶ μὴ ἐνδιδόντων· μὲ ὅλον ὅτι καὶ οἱ Γραικοὶ οὗτοι οἱ τοσοῦτον εἰς τοῦτο καυχώμενοι δὲν ἔχουσι δίκαιον τόσον εἰς τὴν καταγωγὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ δικαιώματος, ὅσοι δὲν εἶναι κεκοσμημένοι μὲ τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν καὶ ἀρετὴν, ἀλλ' εἶναι Ἑλλήνων ἀνάξιοι, Πέρσαι μᾶλλον καὶ Φοίνικες, χρυσοϋφεῖς καὶ ἀργυρόπλοκοι θύλακες· τῶν δὲ Ἑλλήνων τῷ ὄντι καθάρματα, Εἵλωτες, καὶ Περίοικοι· καθότι οἱ Ἕλληνες ἦσαν πεπαιδευμένοι καὶ φιλοπάτριδες, καὶ τὰ ἴδια ἀφθόνως εἰς τὸ κοινὸν καλὸν θυσιάζοντες· εἰς τὸ ὁποῖον νῦν μὲν ὁ λόγος κινεῖ τὴν προθυμίαν τῆς ὑμετέρας ἀγάπης· μετὰ ταῦτα δὲ ἡ πρᾶξις θέλει βεβαιώσῃ καὶ τὴν προαίρεσιν ἥτις ἔσται ἐγχέγγυος μάρτυς τῶν ἀληθῶν καὶ γνησίων Ἑλλή-

---

(1) «Pe la mijlocul secolului al XVIII, întâiu G. Vendoti din Zachint, şi după el fraţii Marchizii Puiliu, Tesalieni, au înfiinţat tipografii greceşti în Viena din Austria». Cfr. N. Iorga, *Ist. lit. rom., în sec. XVIII*, II, pag. 36.

νων· οἱ δὲ εἰς τὴν καταγωγὴν μόνον τοῦ γένους καυχώμενοι, ματαίως καυχῶνται, καὶ αἰσχυνθήσονται, ἀσύμφωνα πράττοντες· καθότι ὁ Ἀνάχαρσις ἦτον Σκύθης, ἀλλ' ἐθαυμάσθη διὰ σοφίαν ὑπὲρ τοὺς Ἕλληνας· καὶ μετὰ ταῦτα πολλοὶ τῶν Ῥωμαίων, ὅσοι ἐκόσμησαν ἑαυτοὺς μὲ τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν, ἐθαυμάσθησαν παρὰ πᾶσι, καὶ ἤδη θαυμάζονται, καὶ θαυμασθήσονται κατὰ πᾶσαν την διαδοχὴν τῶν αἰώνων. Οὕτω δὲν εἶναι ἱκανὸν, μήτε φρονίμων ἀνδρῶν νὰ καυχῶνται μόνον εἰς τοῦ γένους τὴν φαντασίαν, ὅταν μὴ ἔχωσι καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτοῦ προτερήματα· καὶ ὅταν τὰ σχολεῖα αὐτῶν δὲν εἶναι τῷ ὄντι σχολεῖα, ἀλλὰ κολαστήρια μάλιστα τῆς νεότητος, καὶ δεισιδαιμονίας ἀρχαίας ἐνσφακελισθείσης ἀνεξάλειπτος ψώρα· διὰ τὴν ἴασιν τῆς ὁποίας οὔτε ἀφ' ἑαυτῶν λαμβάνουσιν αἴθησιν, οὔτε τοὺς τῶν ἄλλων καταδέχονται λόγους.

Οἱ Βλάχοι ὅμως, ὡς βλέπομεν, φαίνονται πανταχοῦ προθυμότεροι εἰς τὰς πρὸς τὸ κρεῖττον μεταβολὰς, πανταχοῦ βελτιούμενοι, καὶ κατὰ ἀναλογίαν τοῦ ἀριθμοῦ καὶ πλείονες τῷ ὄντι πεπαιδευμένοι· καὶ αὐτοὶ μόνοι ἐθέλησαν, καὶ θελήσαντες ἀποκατέστησαν τυπογραφίαν ποτὲ εἰς μίαν ἀπὸ τὰς πόλεις Ἑλληνικήν· τὸ ὁποῖον οἱ Περσίζοντες καὶ Φοινικίζοντες οὗτοι Ἕλληνες οὔτε νὰ ἀκούσωσι θέλουσιν, οὔτε νὰ κατορθώσωσι προαιροῦνται, ἀλλὰ καυχώμενοι μόνον εἰς τὸ ὄνομα τῶν Ἑλλήνων, ὀνειδίζουσι τοὺς Βλάχους εἰς γενος· οἱ ὁποῖοι θέλουσι δείξῃ τὰ Ἑλληνικάτων σχολεῖα ἄξια νὰ δέχωνται καὶ αὐτους τοὺς ἀγερώχους και ματαιόφρονας. ὥστε νὰ διδάσκωνται εἰς αὐτὰ τὴν πατρῴαν ἐκείνην ἀρετὴν καὶ παιδείαν καὶ τοῦτο ἔστω πρὸς αἰσχύνην καὶ ἐντροπὴν αὐτῶν τῆς πολλῆς καὶ ματαία, καυχήσεως· καὶ μόνη ἀπολογία τῶν Βλάχων εἰς τὴν κούφην ἐκείνων ἀγερωχίαν· καὶ ἐντεῦθεν καὶ μόνον ἱκανῶς συντρίψουσι τὸ φρόνημα αὐτῶν, ἐκ τῆς ὑπεροχῆς δηλονότι τῶν μαθημάτων καὶ τῆς βελτιώσεως τῶν σχολείων· ἄλλως δὲ νὰ καυχῶνται καὶ αὐτοὶ εἰς τῶν Ῥωμαίων τὸ γένος, ἐν ᾧ δὲν σώζουσιν οὐδὲν κοινὸν πρὸς ἐκείνους, δὲν εἶναι φρόνιμον, μητε ἔχει λόγον τινὰ εἰς τὰς ἀκοὰς ἀνεκτόν· ἐπειδὴ ὅταν ἡ τύχη κατέταξεν αὐτοὺς ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας καὶ τὸ γάλα ἐθήλασαν καὶ τὸν καρπὸν τρώγοντες ηὔξησαν, καὶ τὰ ἄλλα ἤθη καὶ ἔθη ἐδέχθησαν, καὶ τὴν περίτρανον γλῶσσαν ἐνηγκαλίσθησαν, πῶς δὲν αἰσχύνονται εἰς τῆς μογιλάλου τὰ ἀνδραποδώδη τραυλίσματα; καὶ νὰ ἀναφέρωσι γένους καταγωγὴν εἰς ἔθνος, ἐκ τοῦ ὁποίου οὐδ' αὐτοὶ γινώσκουσιν, ὅπως ποτὲ καλῶς ἢ κακῶς κὶ αἰσχρῶς ἐξέπεσον, καὶ τοῦ ὁποίου τὴν γλῶσσαν παντελῶς ἀγνοοῦσι; καὶ μάλιστα ἐν ᾧ βεβαιούμεθα, ὅτι ἕκαστος ὅπου γεννηθῇ, καὶ ἀνατραφῇ καὶ αὐξηθῇ, εὐθὺς εἰς τὸν τρόπον τοῦ ἔθνους ἐκείνου παιδεύεται, κἂν πατρόθεν καὶ μητρόθεν τύχῃ νὰ εἶναι ἀλλογενής; αὐτοὶ δὲ μετὰ τοσούτων αἰώνων καταγωγὴν νεανιεύονται Ῥωμαίων συγγένειαν· τῶν ὁποίων οὐδὲ τοὔνουμα σώζουσιν, οὐδ' αἵματος

ῥανίδα εἰς τὰς φλέβας αὐτῶν· ἢ δειξάτωσαν βασίλειον χωριστόν, ἢ ἐπαρχίαν ὁλόκληρον, ἢ ἄλλοτι χαρακτηριστικὸν τῆς πρὸς τοὺς ἄλλους διαφορᾶς, καὶ τότε ἡμεῖς σιωποῦμεν· νῦν δὲ μία σειρὰ ὀρέων ἀκάρπων ἀξία διὰ ἐξορίστους καὶ πλάνητας ἀπὸ τοῦ Δουνάβεως μέχρι σχεδὸν τῆς Πελοποννήσου περιέχει ἅπασαν αὐτῶν τὴν ὀφρῦν· ποῦ μητρόπολις; ποῦ ἀρχιερεύς; ποῦ πόλις; ποῦ κριτήριον; ποῦ ἐξουσία; ποῦ εὐγένεια; ποῦ ἱερεύς; ποῦ εὐαγγέλιον; ποῦ ψαλτήριον; ποῦ ὅλως γράμματα; ποῦ ὄνομα ἔθνους, κἂν τοῖς πλησιεστάτοις γνωστόν; ποῦ μέρος εἰς τὸ ὁποῖον κατέταξεν αὐτοὺς ἡ γεωγραφία; οὐδαμοῦ· εἰς τί λοιπὸν καυχῶνται αὐτοὶ νὰ συστήσωσιν ἔθνος χωρίς, ἐν ᾧ δὲν ἔχουσιν οὐδὲ τόπον; ἐπειδὴ ἡ Ἑλλὰς δὲν θέλει καταδεχθῇ ποτὲ νὰ ὀνομασθῇ κατ᾽ οὐδένα τρόπον Βλαχία, ἀλλὰ θεωρήσει τοὺς τοιούτους ἀποστάτας ὡς ὑποβολιμαίους καὶ μὴ γνησίους.

Τὸ(1) δὲ τῶν Ἑλλήνων ἔθνος, μὲ τὸ ὁποῖον καὶ ἡ τύχη ἐξ ἀμνημονεύτων αἰώνων σᾶς ἥνωσε πρότερον, καὶ ἡ προαίρεσις μετὰ ταῦτα διὰ τῆς συνηθείας προσήρμοσεν, εἶναι γνωστὸν καὶ ἔνδοξον παρὰ πᾶσι, καὶ διὰ τῶν προπατόρων τὰ κατορθώματα, καὶ διὰ τῶν μεταγενεστέρων τὰ προτερήματα· τὰ ὁποῖα καυχᾶται νὰ ἔχῃ τοσοῦτον χαρακτηριστικὰ τοῦ ἐθνικοῦ αὐτοῦ δικαιώματος, ὥστε οὐδὲν τῶν ἄλλων ἐθνῶν δύναται νὰ λάβῃ ἅμιλλαν εἰς τοῦτο ἀπὸ τοῦ ἴσου· εἰσὶ δὲ ταῦτα μάλιστα πάντων ἡ γλῶσσα καὶ ἡ θρησκεία· ἡ μὲν γλῶσσα, ὅτι προτιμοτέρα καὶ θειοτέρα καὶ μήτηρ πασῶν τῶν γλωσσῶν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ θεῶν γλῶσσα παρὰ πᾶσιν ἀκούουσα· ἧς παρούσης, οὐδεὶς εὖ φρονῶν οὐδεμίαν ἑτέραν εἰς καταφρόνησιν αὐτῆς προτιμήσει, κἂν τύχῃ οὗτος νὰ εἶναι ἀλλογενής. γλῶσσα, τὴν ὁποίαν ἐπιθυμοῦσι μὲν οἱ φιλόσοφοι τῆς Εὐρώπης νὰ εἰσάξωσιν εἰς τὰς ἀκαδημίας τῶν πόλεων, ἐπιθυμοῦσι δὲ βασιλεῖς νὰ ἔχωσι τῶν θρόνων συμπάρεδρον· γλῶσσα, ἥτις ἐγέννησε τὴν φιλοσοφίαν καὶ γεννήσασα ἐδίδαξεν αὐτὴν εἰς πάντα τὰ ἔθνη· καὶ διδάξασα, ἐξημέρωσε· καὶ ἡμερώσασα, ἔλαβεν εἰς ἀνταμοιβὴν ἐξ εὐγνωμοσύνης τὸ νὰ εἶναι μήτηρ γλωσσῶν, τροφὸς τῶν ἐπιστημῶν, καὶ τῆς φιλοσοφίας διδάσκαλος· Ἡ δέ θρησκεία αὖθις χαρακτηρίζει μόνον αὐτὸ τὸ ἔθνος ἐκ τοῦ ἐγγυτάτου καὶ πρώτως, τὸ ὁποῖον στεροῦνται πάντα τὰ ἄλλα ἔθνη, ὅσα χαρακτηρίζονται μὲ τὸν χριστιανισμόν· ἐπειδή, ἂν ερωτηθῇτις περὶ Βλάχων, ὁποίαν θρησκείαν ἔχουσιν, εὐθὺς ἀποκριθήσεται ἀληθῶς, ὅτι ἔχουσι τῶν Γραικῶν· ὁμοίως ἂν ἐρωτηθῇ περὶ τῶν Βουλγάρων, πάλιν ἀποκριθήσεται τὸ αὐτό· ὡσαύτως καὶ περὶ τῶν Ῥώσσων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὅσοι ἐνηγκαλίσθησαν τῶν Γραικῶν τὸ ῥητόν· τοῦτο ὅμως δὲν

(1) [Reproducem și pasajele referitoare la limba greacă, pentru a da o idee deplină, lămurită de mentalitatea grecească din acest timp.

δύναται νὰ λεχθῇ ἀντιστρόφως καὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὡς ἀμέσως καὶ πρώτως χαρακτηρίζον αὐτούς.

Ἓν τοιοῦτον ἔθνος λοιπὸν τοιούτοις χαρακτηριζόμενον προτερήμασι πόση ἀνοησία νὰ ἀποστρέφωνται αὐτοὶ οἱ κοῦφοι καὶ μάταιοι; καὶ νὰ μὴ θέλωσι νὰ ἑνωθῶσιν ὡς διὰ τῆς θρησκείας, οὕτω κατ' ὀλίγον καὶ διὰ τῆς γλώσσης; ἀλλὰ θέλουσι νὰ συστήσωσι γένους διαφορὰν πρὸς ἡμας; καὶ λοιπὸν ἐχέτωσαν πάντα χωρὶς, καὶ ὁ παῖς αὐτῶν τὸ ἀλφάβητον, καὶ ὁ ἐμπορικὸς αὐτῶν τὰ κατάστιχα, καὶ ὁ ἱερεὺς αὐτῶν τὸ ψαλτήριον, καὶ ὁ φιλόσοφος αὐτῶν τὴν φιλοσοφίαν, καὶ τὰ ἄλλα ὡσαύτως· καὶ μὴ φιλονεικήτωσαν διὰ τῶν Ἑλληνικῶν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἐκ τῶν προτερημάτων ἐκείνων ὡρμώμενοι ἐπ' αὐτούς· ἀλλὰ ποῦ καὶ ἀλφάβητον, καὶ κατάστιχα, καὶ ψαλτήριον, καὶ φιλοσοφία εἰς μίαν μογιλάλον χωλόγλωσσαν, ἥτις βαρβαρίζουσά τε καὶ βαταρίζουσα δὲν τολμᾷ νὰ προκύψῃ ἀπὸ τὴν ἰδίαν αὐλὴν διὰ τὸ ἐκ δουλικῆς χαμερπείας ἐπιβρίθον αὐτῇ αἶσχος ἐπὶ τοῦ προσώπου;

Μὴ πρὸς θεοῦ! μὴ περισώζετε, μήτε τρέφετε πλέον τοιούτον ὄνειδος μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖον καὶ μόνον σᾶς διασπαράττει κακῶς ἀπὸ τὸν χορὸν τῶν Ἑλλήνων· μὴ ἐναγκαλίζεσθε τὴν δουλικὴν αὐτῆς ἐσθῆτα, ὡς δῆθεν πορφύραν, ἀλλ' ἀπορίψατε μάλιστα ὡς ἐκ ῥάκους τινὰ κηλῖδα· ἐνδύσασθε δὲ ἀντ' αὐτῆς τὴν λαμπρὰν καὶ περίβλεπτον· μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἐστέ, μεταξὺ ἔθνους λαμπροῦ καὶ ἐνδόξου·

NOUA PEDAGOGIE

DE

CONSTANTIN UCUTA, MOSCOPOLEANUL

ΝΕΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΑ

ἤτοι

ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟΝ

ΕΥΚΟΛΟΝ

τȣ̃ μαθεῖν τὰ νέα παιδία τα ῥωμανο-βλάχικα γράμματα εἰς κοινὴν χρῆσιν τῶν Ρωμανο-βλάχων·

ΝΥΝ ΠΡΩΤΟΝ

Συνετέθη ϗ ἐδιορθώθη

παρὰ τȣ̃ αἰδεσιμωτάτȣ ἐν ἱερεῦσιν

ΚΥΡΙΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

τȣ̃ Οἰκȣ̃τα, Μοσχοπολίτȣ, Χαρτοφύλακος

ϛ πρωτοπαπᾶ ἐν τῇ Ποσνάνια τῆς μεσημβρινῆς Πρȣσίας.

Καὶ δι' αὐτȣ̃ χάριν ἐδόθη εἰς τύπον διὰ καύχημα τȣ̃ Γένȣς.

ΕΝ ΒΙΕΝΝΗ, 1797.

Τύποις τῶν Μαρκίδων Πούλιȣ

Αγησιτε, αγησιτε, αγησιτε εώστη θώαμνε σα-
βαὸθ, τζερρȣ ώσοι λόκλȣ εςε μ' πλήνου θε
δόξα ατὰ ὡσανὰ τήνε θεα νάλτȣ.

εώστη τήνε τζη βηηιός πρε νυμε α θόμνȣλȣη.

ποσιένȣς τήνε τζη εώστη ανάλτȣ, αλεβθάτού.

Τρίησὸȣντȣ ατζὲλλυ τζη μαρτηρησέσκȣ ἱ τζέρου, τάταλου γκρεάηλȣ, ὠς αγήλȣ θȣχόυ. ὠς τρέηλλ: πιιέστζοι ȣνα σȣίντȣ. ηιάν. τρȣ, Ε. κάπ. ὠς, 7

[Traducerea titlului cărţii lui Ucuta]:

NOUĂ PEDAGOGIE

SAU

ABECEDAR

UŞOR

Spre a învăţà pe copii tineri cartea
aromânească, în deobşte întrebuinţare
la Aromâni.

ACUM INTÂIA DATĂ

S'a întocmit şi îndreptat
de către prea cuviosul în cele preoţeşti

DOMNUL DOMNUL
CONSTANTIN

al lui Ucuta, Moscopoleanul, Hartofilax
şi protopop în Posen
din Prusia meridională.
Şi mulţumită lui s'a dat la tipar pentru
gloria Neamului.

In Viena, 1797
In imprimeria Marchizilor Puĭlĭu

[Transcrierea şi traducerea versetelor de pe pagina a II-a; sus în capul paginei]:

Avisite, avisite, avisite eşti doamne sa- baóθ, ţerru şî loclu este mplinŭ de | δoxa atà osanà tine de-analtu.

[Traducerea în daco-româneşte]: Sfinte, sfinte, sfinte eşti Doamne Sabaot, cerul şi locul este plin de slava ta; osana tu cel de sus.

[Pe partea stângă]:

asusea-nă tine ţi eşti analtu, alăvdátŭ.

[Trad. dr]: Scapă-ne tu ce eşti sus, lăudat.

[Pe partea dreaptă]:

eşti tine ţì viníş pre numa a dómnuluĭ.

[Trad. dr.]: tu eşti care venişi în numele Domnului.

[Iar de desupt]:

Trei suntu aţél'ĭ ţi mărtirisescu n-ţerŭ, | tatălŭ, greáilu ş·ávilu duhŭ. Ş-treil' | aişţî (1) un̆ă suntu. Ioán, tru, E, cap. ş, 7.

[Trad. dr.]: Trei sunt acei ce mărturisesc în cer, ¦ tatăl, cuvântul şi sfântul duh. Şi [toţi] trei una sunt. Ioan, în V, cap. ş. 7.

(1) In text cuvântul, *aişţî* este greşit tipărit, πήσστζοι.

[Traducerea în limba daco-română a prefeței lui Ucuta, care urmează mai jos la pag. 64—66]:

«Acceptă lumina această puțină, spre folosul copiilor noștri, căci cred că de mult îți erà dor să vezi acest început pentru neamul nostru, ca ușor să priceapă copiii noștri aceea ce cu pierdere de multă vreme și cu greutate o pricep în altă limbă. Căci cu mult înainte a fost uitată limba noastră, și nu numai limba ci și dogmele credinței. Căci, zice David: se amestecară cu alte neamuri și învățară lucrele [=treburile] lor. Pentru aceea cât puturăm ne-am trudit pentru acest abecedar, cu tălmăcirea din grecește, și mai ales cu întocmirea slovelor și a vorbelor până să le așternem la tipar pentru copiii noștri. Căci (orice început este cu greu) destul este să știe creștinul să se închine Domnului lui în limba ceea în care se născù de mama lui. Căci scrie apostolul Pavel către Corintieni în epistola I, cap. XIV, v. XVI: dacă m'aș închinà în limba străină, sufletul mi se închină, dar mintea îmi este fără frupt; la XVI zice, că de ce? Voiu să mă închin și cu sufletul și cu mintea. Voiu să cânt și cu sufletul și cu mintea. De aceea copiii trebue cel puțin semnele credinței să știe: și nu ei [numai], cari nu știu nimica, dară și acei ce știu puțin, trebue să cetească mai sus în v. 13, cap. XIV, căci zice Pavel: acel care cetește pe limbă străină, las' să roage pe Dumnezeu să-i dea știrea [=priceperea], ca să spue pe limba lui. Precum și noi îl rugăm pe Domnul să ne dea lumină, ca să o spunem în a noastră limbă. Dară, dacă în acest început ar fi să afli greșeală, să ne fie cu iertare, căci nu o facem spre blasfemie, ci spre gloria lui Dumnezeu. Și să nu consideri de rușine, de ce ne împrumutăm din altă limbă, căci toate limbile ce sunt în lume se împrumută una dela alta; căci dela Eleni încoace se împrumutară toate neamurile și cu slove și cu vorbe și nimeni nu poate să nege aceasta, căci li se văd și slovele și li se pricep și cuvintele după cum și cu noi [se întâmplă]. Fiecare, după cum ne mișcăm din loc și din patrie, ne amestecăm cu alte rasse și schimbăm și cuvintele după împărăția în care trăim. Iacă unde literele sunt cunoscute în [număr] de douăzeci și patru, iară de colo în sus combinăm câtevà consoane, ca să umplem româneasca; iară pe cele cu voce [=vocalele] le întoarcem, le prefacem în cuvinte de ale noastre, precum le vezi scrise după foaie. Pentru ca să le cetească oricine și fără spunere

[arătare]. Pentru ca să se roage [fiecare], în limba sa, despre ceeace ne porunceşte biserica noastră acea foarte strălucită, care priveşte din cotro luceşte soarele dreptăţii, Hristos, Dumnezeul nostru, acel care pe toţi noi ne luminează.»

[După această introducere, urmează expunerea alfabetului aromân].

Α Γκιȣβασητόρρȣή.

Α σ̃τέαπταο λȣμ᾽ύναιαηςα πȣτζάνα, τρα φηλησίρεα α φȣμέλλορου ανοςρέμου, κα (πηςηψέσκȣ) θε μȣλτȣ τζει ερὰ θόρου σε ο βέθζδι αήςα άρχηζμα τρȣ. φάρα ανωάςρα· τζη κȣ εφκολήλλε σε κηκασεάσκα φȣμέλλε ανώαςρε, ατζεὰ τζη κȣ μȣλτα ζαμάνε, σ̃ κȣ μȣλτα ζαχμέτε ο κηκατέσκȣ πρε άλτα λήμμπα· Κα νάντε νάντε σε αγκαρσ̃ι λήμμπα ανώαςρα, σ̃ νȣ μα λήμμπα. μα σ̃ι δόγματελε α πήςηλλυ. Κα θζοίτζε δαβήδ (σε μηςηκάρα κȣ αλάντε πλάσι. σ̃ι ν βητζάρα λȣκαρρα αλέρου) Τρα τζεὰ θε κάτου πȣ τ᾽ȣμι κȣπȣσήμ τρὰ αλφαβητάρεα αήςα, θε

1. Α Γκιουβασητόρρουή. (1)

Ασστἐαπταο λουμ'ύνα αηστα πουτζάνα, τρα | φηλησήρεα α φουμέλλ'λορδου ανοστρόρδου, κα | (πηστηψέσκου) θε μούλτου τζδι ερὰ θόρδου σε ο | δέθζδι αήστα άρχηζμα τρου φάρα ανωάστρα· | τζη κου εφκολήλλ'ε σε κηκασεάσκα φουμέλλ'λε | ανώαστρε, ατζεὰ τζη κου μούλτα ζαμάνε, σσ | κου μούλτα ζαχμέτε ο κηκασέσκου πρε άλτα | λήμμπα· Κα 'ναν'τε 'ναν'τε σε αγκαρσσοὶ λήμμπα | ανώαστρα, σσ νοὺ μα λήμμπα. μὰ σσοι δόγ- | ματελε α πήστηλλ'υ. Κα θζοίτζε δαβήδ (σε | μηστηκάρα κου αλάντε πλάσή σσοι ν' δητζάρα | λούκαρρα αλόρδου) Τρα τζεὰ θε κάτδου που | τ'ουμι
2. κουπουσήμ τρα αλφαδητάρεα αήστα, θε || κατδου κου ξήγησεα θε πρε Γκρετζεάσκα, κα- | μα ν' σούσδου κου ουήθη σήρεα α Γκράμμελορδου, | σσοι α γκρεάερλορδου παν σε λε ασστε'ραμ τρου | στάμμπα, τρα φουμέλλ'λε ανωάστρε. Κα (ήτ- | ζηδο άρχηζμα εστε κου ζαχμέτε) νημάλο εστε κάτδου σε σστήμπα κρησστ'ην'λου σε ν' κλλ'ύνα | θόμνουλδου αλούη κου λήμμπα ατζεὰ τζη σε | φεάτζε θε μούμα αλούη. Κα σκρήε απόστολλου | πάδλου λα κορηνθηάνή, τρου, α: πηστολήε | τρου, ιδ: θε καπ: δέρσσα, ιστ: Σε φούρε κα | με ν' κλλ'ύνδου κου λήμμτια (sic) κασεάνα, σούφλετ- | λου μ'ὑ σε ν' κλλ'ύνα, μα μη'ντεα μ'έστε φαρα | καρπό· τρου, ιστ: θζοίτζε, κα τρα τζή; | Βόη σὲ με ν' κλλ'ύνδου σσ κοὺ σούφλετλου, σσ | κου μ'ην'τεα· Βόκ (sic) σε ψουλησέσκου σσ κου σού- | φλετλου, σσ κου μ'ην'τεα. Τρα τζεὰ φητζσόρ- | λλ'υ ληψἐα σστε καν
3. σἐαμνελε α πήστηλλ'υ σε || σστήμπα· σσ νοὺ έλλ'ὑ τζη νού σσ τηδου τζη- | δὰ, μα σσάτζελλ'ὑ τζη σστήου ναχεάμα, λη- | ψεάσστε σε γγιουδασέασκα μ'αν' σουσδου τρου, | 13· θε δέρσσα, καπ, ιδ: Κα θζ'οιτζε Παδλ· | ατζέλδου τζη γγιουδασἐασστε πρε λήμμπα | κασἐανα λα σε παλακαρσἐασκα θουμνηθζά | σελλ'ὑ θὰ σστ'ηρε, τρα σε λε σπούνα πρε λήμμπα | αλούη· θε κα κουμ σσ νόη λοὺ παλακαροήμ (sic) θόμνου- | λδου σε να θὰ φότησε, σε λε σπούνεμ πρε ανωά- | στρα λήμμπα. Μὰ, τρου αήστα αχιουρχήρε σε φού- | ρε κα άφλη σφάλμα, η θε νε σστηρε, η θε νε | ουηθησή ρε πρε λήμμπα, σε αδέμ λλ'υρτα- | τζσούνε, κα νού ο φάτζεμ τρα δλασφημήε, μα τρα δόξα αλ θουμνηθζά. Σ'σοι σε νού | ωαη τρα ρροσάνε κα τρα τζη λομ Γράμμελε | α έλλυμ'λορού, η κα τρα τζη να μ' πράμου- | τάμοὺ θε αλτα λήμμπα, κα τούτε λήμ-

(1) Noi pe ȣ îl transcriem în totdeauna prin ου. Pe ȣ́ prin ού, pe ȣ̀ prin οὺ. Diftongul ιȣ prin ιου, dublu σ [=ș] prin σσ și ς prin στ.

Accentele și spiritele sunt păstrate ca și în original.

Numerele 1. 2., etc., arată pag. din textul original.

Se păstrează de asemenea despărțirea silabelor, când există și în text.

Semnul | desparte un rând de altul; iar semnul || desparte paginele.

A g'uvăsitórrui. 1

Aşteaptă-o luńina aista puţăna, tră filisirea a fumel'lorŭ anostrórŭ, că (pistipsescu) de multu ţî erá dorŭ se o veḑî aistă árh'izmă tru fara anoastră; ţi cu efcolil'e se kicăsească fumel'le anoastre, aţeá ţi cu multă zămane, ş-cu multă zahmete o kicăsescu pre altă limbă. Că nănte nănte se agărşî limba anoastră, ş-nu ma limba, ma şi δόγmatele a pístil'i. Că ḑîţe Δavíδ (se misticară cu alante plăsĭ şî nviţară lúcărră alórŭ). Tra ţea (= tr-aţeá) de cătŭ putú*m*, (1) cupusím tră alfavitarea aistă, de ||
2
cătŭ cu xívisea de pre Greţească, cama nsusŭ cu uĭdisirea a grámelorŭ, şî a greáerlorŭ păn se le aşter[r]ăm tru stambă, tră fumel'le anoastre. Că (íţido árh'izmă este cu zahmete) nimalo este cătŭ se ştibă criştinlu se ncl'ină domnulŭ alúĭ cu limba aţeá ţi se feaţe de muma alúĭ. Că scrie apóstollu Pavlu la Corinθiánĭ, tru α: pistolie tru, ιδ: de cap: verşă, ιστ: Se fure că me ncl'inŭ cu lim*b*ă căseană, súfletlu-ńĭ se ncl'ină, ma mintea-ńĭ este fără carpó; tru, ιστ: ḑîţe, că tră ţi? Voĭ se me ncl'inŭ, ş-cu súfletlu, ş-cu mintea. Voĭ se psulisescu ş-cu súfletutu, ş-cu mintea. Tr-aţeá fiĉorl'i lipseaşte can seámnele a pístil'i se || ştibă; 3
ş-nu el'ĭ ţi nu ştiŭ ţivá, ma ş-aţél'ĭ ţi ştiŭ năh'amă, lipseaşte se g'uvăsească ma nsusŭ tru 13. de verşă, cap, ιδ: că ḑîţe Pavl[u]: aţélŭ ţi g'uvăseaşte pre limbă căseană la[s] se pălăcărsească Dumniḑă se-l'ĭ da ştire, tra se le spună pre limba alúĭ. De căcúm ş-noĭ lu pălăcărsím domnulŭ se nă da fótise, se le spunem pre anoastră limbă. Ma, tru aistă ah'urh'ire se fure că afli sfalmă, i de neştire, i de neuĭdisire pre limbă, se avém l'irtăĉune, că nu o faţem tră vlasfimie, ma tră δoxa al Dumniḑă. Şî se nu o-aĭ tră rrşăne că tră ţi lom grámele a Elińlorŭ, i că tră ţi nă mprămutămŭ de altă limbă, că tute límbi- || le ţi 4
suntu tru etă se mprămuteaḑă ună de-alantă: că de Elińi[i]-ncoa se mprămutară tute plăsile, ş-cu γrame, ş-cu zboarră, ş-ţinivá nu poate se o-arnisească aistă, că lă se vedŭ şî γrámele, ş-lă se kicăsescu şî zboárrăle (ca ş-noĭ). Că de căcúm ĝucăm de locŭ, ş-de tru patriδă nă misticăm cu alte soĭ -ş-alăxím şî zboárrăle

(1) Literele cursive din transcrierea noastră arată că acele litere în textul original sunt greşit date.

4. μπη- || λε τζη σούν'του τρου έτα σεμ' πραμουτεαθζα | ουνα θεαλάντα · κα θε έλλημ' ν' κωὰ σε μ' | πραμου τάρα τούτε πλάσῆλε, σσ κου· γράμμε, | σσ κου ζμπωορρα, σσ τζηνηδὰ νού πωατε σε | ωαρνησεάσκα αήστα, κα λα σε δέθοὸ σσοι | γράμμελε, σσ λα (sic) σε κηκασέσκου σσοι ζμπώαρ- | ραλε (κα σσ νόη) Καθε κακουμ θζσου κάμ θε | λόκοὸ, σσ θε τρου πατρήδα να μηστηκάμ κου | άλτε σόῆ σσ αλαξήμ σσοι ζμπωαρ-ραλε κα | τρου αμηραρῆλλ'λε τζη μπανάμ. Νὰ ιου Γράμ- | μελε σούντου κουνουσκούτε τρα πάσπραγην'γητ- | ζδι, σσ θεα τζήα ν' σδύσδυ ν' θζη-μηνάμ νασ- | κάν'τε σήμφονε σε ούμπλεμ ρραμανέασκα · σσ | ατζεάλε κου μπώατζε λε σσουτζοίμ πρε ανώαστρε γκρεάερῆ, θε κακουμ λε δέθζδι σκρηεάτε θου- | πα φράν'θζα. Τρα σε λε γγιουδασέασκα καε |

5. τζηθὸ σσ φάρα σπούνερε, Σε παλακαρσεάσκα || πρε λήμμπα αλούη, ατζεὰ τζη να ουρσέασστε | μπασεάρηκα ανωάστρα ατζεὰ δαρτόσδυ λουμμ- | πρησήτα, τζη μουτρεάσστε θεη (sic) τρα ιου λου- | τζεάσστε σώαρρα α ν' θρηπτάτελλ'υ, Χρησσ- | τόλλου θουμνηθζάλλδυ ανόστρου. ατζέλδυ τζη | τότζδι νὸη να λουμ'υνεάθζα.

Νὰ ιου σούν'του σεμνάτε νασκάν'τε ζμπωάρρα· | ρραμα νέσστη, τζη σε αχιουρχέσκου θε σήμ- | φονε ν' θζημηνάτε, σσ μα κατε ούνδυ τόνδυ | άου. σσ άτζελδυ μα τρα αφουρμ'ύα α μ'ύσῆλο- | ρδυ (sic) κα πουτέμ σσ φάρα θε νάσδυ σε γγιου- | δασήμ· Κα μαθζσάρλλ'υ κου λατηνέσστ-κλε (sic).

(') Ψηλή, σε κλλ'εάμα πνέδμα, θε ολόμ | ν' λόκλου θε ηποδηαστολή, σε μ' πάρτα σηλλα- | δήα ατζεὰ τζη γήνε κα φαρα μπωάτζε · | σσ νασ-κάν'τε αχτάρῆ · ν' τζέρδυ · πρέ λόκδυ · | ν' κάσα · ν' θρέπτου · αμ'-δαλέσκου · ν' κάπδυ.

6. Αδέμ θάο (ου) ούνα ν'τρεάγκα, ου· λούκρου, | κάπλου· Ε αλάν'τα (δυ) κου ψηλή στρα νάσα, | πρε ν' θζσουμητάτε · ν' κλλ'ύνδυ τάταλδυ, φά- | κδυ, κόσδυ · νού τάταλου · φάκου · κόσου · ασσόι | σε μ' πάρτου τοὺτε σηλλαδήῆλε τζη άδυ ψη- | λή στρα νασε · άγίδυ, νου άγηου · ελδυ, νοὺ | ελου · αθούκδυ.

Νασκ'άν'τε ζμπώαρρα τζη σε σκουλουσέσκου | κου, μου · νου μπαγκαμ, νήτζε ούνα δυ · αδέμ | λασάμ πουτέμ κουπουσήμ · τρα καμα ν' θρέπ-του | ζμπόρρου.

(α) αλφα κου γιότα σουμτάσα, (sic) άρε θεφερ'εν- | τζηε θε, α · σσ θε αϊ · φα, νοὺ φὰ, η | φάϊ · μανα, νοὺ μάνα · τάτα, πανε · πα- | λα-καρσέσκου.

(ια) κου ηφὲν (◡) ιὰ ιου έσκου, νοὺ ήα ήου εσκου ·

7. (ια) ἔστε κα νεμτζεάσκα (J γιστ) γιάσου · || γιάν'κου νού γήανκου· γιάζσμα · ασσοίτζε | σσ τούτε κου γιοτα ·

ca tru amirăril'le ţi bănăm. Na ĭu γrámele suntu cunuscute tră pásprắvínv́iţî, ş- de-aţia nsusŭ nḑiminăm născănte símfone se umplem rrămăneasca: ş-aţeale cu boaţe le şuţî'm pre anoastre greáeri, de căcúm le veḑî scrieate după frănḑă. Tra se le g'uvăsească cáeţido ş-fără spúnere. Se pălăcărsească || pre limba alúĭ 5
aţeá ţi nă urseaşte băseárica anoastră aţeá vărtósŭ lumbrisită, ţi mutreaşte de [că]tră ĭu luţeaşte soarră a ndriptátel'i. Hriştollu Dumniḑăllu anostru, aţélŭ ţi toţî noĭ nă luńineaḑă.

Na ĭu suntu semnate născănte zboarră rrămăneşti, ţi se ah'urh'escu de símfone nḑiminate, ş- ma căte unŭ tonŭ au; ş-aţélŭ ma tră afurńia a ńísilorŭ, [ceteşte: *ńíţilorŭ]*, că putém ş-ĭără de năsŭ se g'uvăsím. Ca măğarl'i cu lătinéştile.

(') Psilí, se cl'amă pnevma de o lom n-loclu de ipoδiastolí, se mpartă silavia aţeà ţi v́ine ca fără boaţe; ş-născănte ahtărĭ: n-ţerŭ; pre locŭ; n-casă; ndreptu; amvălescu; n-capŭ.

Avém dao oυ[=u], ună ntreagă, ου[=u] : lucru, caplu. E alantă 6
(δυ)[=ŭ] cu psilí stră năsă, pre nğumitate: ncl'inŭ, tátălŭ, facŭ, cosŭ, nu tátălu, facu, cosu; aşî' se mpartu tute silavíĭle ţi aŭ psilí stră năse: av́ŭ, nu áv́iu; elŭ, nu elu; adúcŭ.

Născănte zboarră ţi se sculusescu cu: mu, nu băgăm niţe ună δυ (=ŭ): avém, lăsăm, putém, cupusím; tră cama ndreptu zborru.

(ᾳ) [=ă] alfa cu v́ota sum năsă are deferénţie de *α* [=a] ş-de *αϊ* [=ai]: *fă*, nu fa i fai (= φάϊ); mănă, nu-mana; tată, păne, pălăcărsescu.

(ια) [=ea] cu ifèn (‿): ιά ιου εσκου [=ea ĭu escu], nu: ia iu escu.

(ια) [= ĭa] este ca nemţeasca (J ĭot): v́asu, || v́ancu, nu v́iancu; 7
v́azmă; aşîţe ş-tute cu v́ota.

(εα) φεάτζε, νοὺ φέατζε, η φέτζε · εάστε | φεάτα · χρεασστηθδυ · χρεάπα · εάρμπα · | δεάρα · (ιε) γιέρμου · χιέρσσου (sic).

(ιο) χου (◡) ηφὲν, θεγγιόσδυ · χιόσσα · χιόσσ- χου.

(οι) θζοὶ τηνε, νοὺ θζόη, η θζή · ασσόι· πα- | τζόι · αδθζόι.

(ιου) χου (◡) ηφέν ιοὺ σουν'του χιούπελε; γγιούμ · | γγιούρχα.

(ωα) ώαμεμ'ὺ · ώασε, νοὺ ώασε · ώαα, νού ώαα, | η όαα · αφώαρα. ν' χωάρα · τώαρρα · | λωάρα.

(γχ) χα λατηνεάσχα (g) γγιουδασέσχου, νοὺ | χιουδασέσχου · γχούσσα · γχαλαγχούστα ·

8 (ζσσ) χα μαθζσαρεάσχα (z's) ζσσάρρου, νοὺ || ζάρου · στράζσσα · ζσσάγχηνα · ζσσαλέσχου · | ζσσούχα · ζσσούζσση ·

(λλ') θάολε λάδθε χου δασήα στρα νασε, άδυ | θεφερέντζηε θε ούνα, σσ θε θάολε λλ: χα μαθζσαρεάσχα (Ly) λλ'υ λλ'ύνδυ, νοὺ λή- | νδυ. Ε χαν'θο έστε φαρα (υ) τρου νασχαν'τε | ζμπώαρρα ο θζοίτζεμ · χήλλ'λου · χήλλ'ιου · | χήλλ' · χήλλ'ε.

(μπ) χα λατηνέασχα (b) μπούνδυ, νοὺ πού- | νου · μπόδυ · μπασεάρηχα. μπάσσα, νοὺ πάσσα · μπάλα ·

(μ') άρε φάρχα θε, ν · χα μαθζσα (sic) (Ny) μ'υ μ'ύχουζόυ, νοὺ νήχουζ · μ'υλουήτόυ σσ αλάν'τα | (ν') χάνθο αρε δασήα ολόμ τρα (ν'υ) αν'ύα · | σσ, ν'έρχουρὴ. μ' ο μη'νθουέσχου · χαμθζαρεάσ- χα (sic): θ : σσ.

(ντ ἠ θ) χα λατηνεάσχα (d) θόμνου, νοὺ τόμνου · | θάο · θάθα ·

9 | (θζ) ο φάτζεμδυ (dz) θζούα, νοὺ τζούα, θζά- | σε · θζάτζε · θζέθζετδυ · χαθζού · θζεά- | μενδυ ·

(θζσ) ο φάτζεμδυ (dzs) θζσουθηχατόρδυ, νού, | τζουτηχατόρδυ · θζσόνε, νοὺ θζόνε. ἠ τζό- | νε. θζσόὴ · θζσουμητάτε.

(ρρ) χα σαρμπεάσχα (ρ) ρραθατζήνα, νοὺ | ρατατζήνα · ρραμάνδυ · ρρούγχδυ · ρρόσσου | ρράδυ.

(σσ) χα μαθζσαρεα (s) σσάρπε, νοὺ σάρπε · | σσόλε, νοὺ σόλε. σσα'νθάνδυ · σσάθε, σσου- | μυρρόμ'δου. (sic).

(τζ) χαμαθζσαρέασ (tz) τζέρρου, νοὺ θζέρρου, | η ζέρρου · τζεάπα, νοὺ τζσάπα · τζάπδυ · | τζήνα · τζάνε.

(τζσ) χαμαθζσαρεὰ (tse) τζσατζόρδυ, (sic), νοὺ | τζάτζόρδυ · τζσουθήε , νοὺ θζουθήε· τζσα- | μέρρου · χουτζσόιε.

10 || (π) αήστα αρραμάνε τρα χαθαρησήτα π · πη- | χουράρδυ · χα αλάν'τα (π) ο φάτζεμ, μπ · | (b) μπασεάρηχα · πούν'τε, νου μπούν'τε · ούμ- | πλου, νοὺ ούμπλου, χου, b.

(τ) χαθαρησήτα θέ, ντ: χαντάὴ, νοὺ χανθάη: | τάτα, νοὺ θάθα. τούτε νοὺ θούθε.

εα [=eá]: feaţe, nu féaţe, i feţe; easte, feată, creaştidŭ, creapă; earbă, veară; (ιε) [=ĭe]: vermu, kerşu [ceteşte: h'erşu].

(ιο) [=ĭo] cu (◡) ifèn, deg'ósŭ: koşă, koşcu.

(οι) [=î]: ḑî tine, nu ḑoi i ḑi; aşî', păţî', avḑî'.

(ου) [=ĭu] cu (◡) ifèn: ĭu suntu kúpele? g'um, g'urca.

(ωα) [= oa]: oámenĭ; oase, nu óase; oáă, nu óaa (= ώαα) i óaa (όαα); afoáră, n-hoară; toárră; loară.

(γκ) [=g] ca lătineasca g: g'uvăsescu, nu kuvăsescu; guşă, gălăgustă.

(ζσσ) [=j] ca măğăreasca (z's): jărru, nu || zăru; strajă; jág'ină; 8
jălescu; jucă, juji.

(λλ') [= l'] daole lavde cu δasia stră năse aŭ deferénţie de ună ş-de daole λλ: ca măğăreasca (Ly): λλ'υ[=l'i]: l'inŭ, nu linŭ. E căndo este fără (υ) tru născănte zboarră o ḑîţem: h'il'lu (=χήλλ'λου), hi'l'u, h'il', h'il'e.

(μπ) [=b], ca lătineasca b: bunŭ, nu punu; boŭ; băseárică; başă, nu paşă; bală.

(ν') [= ń] are farcă de ν [= n], ca mağă[reasca] (Ny): ńi, ńícuzŭ nu nicuz; ńiluítŭ. ş-alantă (ν') [=nĭ[căndo are δasía o lom tră (ν'υ=nĭ): ania. ş-nĭércur; ń-o minduescu; că m[ă]găreasca: d: ş. [sic].

(ντ i ϑ) [= d], ca latineasca (d): domnu, nu tomnu; dao; dada | (ϑζ) o faţemŭ (dz) ϑζουα = ḑuă, nu τζούα = ţua, ϑζασε=*ḑăse*; 9
ϑζατζε = ḑaţe; ϑζέϑζετδυ = ḑeḑetŭ; καϑζού = căḑú; ϑζεάμενδυ = ḑeamenŭ.

(ϑζσ) [=ğ] o faţemŭ (dzs)=[ğ]: ğudicătórŭ, nu ţuticătorŭ; ğone, nu ḑone i ţone; ğoĭ; ğumitate.

(ρρ) [=rr] ca sărbeasca (r): rrădăţină, nu rătăţină; rrămănŭ rrugŭ, rroşu, rrăŭ.

(σσ) [=ş] ca măğărea[sca] (s): şarpe, nu sarpe; şole, nu sole; şăndánŭ; şade; şumirróńŭ.

(τζ) [=ţ] ca măğăreas[ca] (tz): ţerru, nu ḑerru, i zerru; ţeapă, nu čapă, ţapŭ; ţina, ţăne.

(τζσ) [=č] ca măğărea[sca] (tse): čăţórŭ (sic) [ceteşte: čăčórŭ], nu ţăţóru; čudie, nu ḑudie; čămerru; cučie.

|| (π) [=p] aistă arrămăne tră căθărisită p: picurárŭ; că alantă 10
(π) o faţem μπ (b): băseárică; punte, nu bunte; umplu, nu umblu cu b.

(τ) [=t] căθărisită de ντ[=d:]: căntáĭ, nu căndái; tată, nu dadă; tute, nu dude.

Δοτικὴ πουτζάνα θεφερέν'τζηε ἀρε θέ, Γε- | νικὴ.

Ὑπερθετικά, σσ συγκριτικά νώαδεμ χόρ- | για θὲ βαρτόσδυ τιμιώτερος κάμα τημ'υσή- | τδυ · τιμιωτατος βαρτόσδυ [τ]ημ'υσήτδυ ·

11 † Α Β Γ Δ Ε Ζ | Η Θ Ι Κ Λ Μ | Ν Ξ Ο Π Ρ Σ | Τ Υ Φ Χ Ψ Ω.
† α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ | ο π ρ σ τ υ φ χ ψ ω. |
† ω ψ χ φ υ τ σ ρ π ο ξ ν μ | λ κ ι θ η ζ ε δ γ β α. |
ρ ι α σ κ β γ λ τ υ μ δ φ ν | ε χ ξ ζ η ο ψ π θ ω. |
κ ψ φ β ν ω γ θ ε π χ λ δ | σ ο μ η α ρ τ ξ υ ι ζ.

Κου μπώατζε σσάπτε.

α ε η ι ο υ ω.

12 Σύμφονε · κάθαρησήτε σσάπτησπραθζατζε · |

β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, | σ, τ, φ, χ, ψ.

'Ν θζημηνάτε ούσπραθζατζε ·

γκ, ζσσ, λλ', μπ, θ, θζ, θζσ, ρρ, σσ, | τζ, τζσ.

Κου θάο μπότζὴ όπτου ·

α, εα, ια, ιε, ιο, οι, ου, ωα.

Κου τ'ρεὴ μπότζὴ ούνα, ιου

Συλλαβήὴ θε ούνα σήμφονα, σσ θε ούνα κου | μπωάτζε ·

Βα	βε	βη	βο.	Γα	γε	γη	γο.
Δα	δε	δη	δο.	Ζα	ζε	ζη	ζο.
Θα	θε	θη	θο.	Κα	κε	κη	κο.
Λα	λε	λη	λο.	Μα	με	μη	μο.
Να	νε	νη	νο.	Ξα	ξε	ξη	ξο.
Πα	πε	πη	πο.	Ρα	ρε	ρη	ρο.
Σα	σε	ση	σο.	Τα	τε	τη	το.
Φα	φε	φη	φο.	Χα	χε	χη	χο.
		Ψα	ψε	ψη	ψο		
		μ'α	μ'ε	μ'υ	μ'ο		

13 Σηλλαβήὴ θε σήμφονε ν' θζημηνάτε ·

Γκα	γκε	γκη	γκο.	Ζσσα	ζσσε	ζσση	ζσσο
Λλ'α	λλ'ε	λλ'υ	λλ'ο.	Μπα	μπε	μπη	μπο.
Ντα	θε	θη	θο.	Ντζα	θζε	θζη	θζο.
Ντζσα	θζσε	θζση	θζσο.	Ρρα	ρρε	ρρη	ρρο.

Δοτικὴ puţănă deferénţie are de Γενικὴ.

Ὑπερθετικὰ [=superlative] ş-συγκριτικὰ [=comparative] no-avém horv́a de: vărtósŭ, τιμιώτερος = *cama tińisítŭ* ; τιμιώτατος=vărtósŭ tińisítŭ.

[Cuprinsul de pe pagina 11 să se vază în textul alăturat. In josul paginei, după reproducerea alfabetului grecesc, urmează rândul]: 11

Cu boaţe şapte :
α ε η ι ο υ ω.

Símfone : căθărisite şáptisprăḑaţe: 21

ϐ γ δ z θ c l m n x p r s t f h ps

Nḑiminate úsprăḑaţe:

g, j, l', b, d, ḑ, ğ, rr, ş, ţ, č.

Cu dao boţĭ optu:

ă, ea (= e̯a), ĭa, ĭe, ĭo, î, u, oa (= o̯a).

Cu trei boţĭ ună: iou

Silavíĭ de ună símfonă, ş- de ună cu boaţe:

Va	ve	vi	vo.	Γα	v́e	v́i	γo.
Δa	δe	δi	δo.	Za	ze	zi	zo.
Θa	θe	θi	θo.	Ca	ke	ki	co.
La	le		lo.	Ma	me	mi	mo.
Na	ne	ni	no.	Xa	xe	xi	xo.
Pa	pe	pi	po.	Ra	re	ri	ro.
Sa	se	si	so.	Ta	te	ti	to.
Fa	fe	fi	fo.	Ha	h'e	h'i	ho.
		Psa	pse	psi	pso.		
		ńa	ńe	ńi	ńo.		

Silavíĭ de símfone nḑiminate. 13

Ga	g'e	g'i	go.	Ja	je	ji	jo.
L'a	l'e	l'i	l'o.	Ba	be	bi	bo.
Da	de		do.	Ḑa	ḑe	ḑi	ḑo.
Ğa	ğe	ği	ğo.	Rra	rre	rri	rro.

Σ'σα σσε σση σσο. Τζα τζε τζη . τζο.
Τζσα τζσε τζση τζσω.

Σηλλαϐήή θε ούνᾳ, σήμφονα σσ θε ούνᾳ κου θάο | μποτζή.

Βᾳ	ϐεα	ϐια	ϐιε	ϐιο	ϐοι	ϐου	ϐωα.
Γᾳ	γεα	για	γιε	γιο	γοι	γου	γωα.
Δᾳ	δεα	δια	διε	διο	δοι	δου	δωα.
Ζᾳ	ζεα	ζια	ζιε	ζιο	ζοι	ζου	ζωα.
Θᾳ	θεα	θια	θιε	θιο	θοι	θου	θωα.
Κᾳ	κεα	κια	κιε	κιο	κοι	κου	κωα.
Λᾳ	λεα	λια	λιε	λιο	λοι	λου	λωα.
Μᾳ	μεα	μια	μιε	μιο	λοι (sic)	μου	μωα.
Νᾳ	νεα	νια	νιε	νιο	νοι	νου	νωα.
Ξᾳ	ξεα	ξια	ξιε	ξιο	ξοι	ξου	ξωα.
14 Πᾳ	πεα	πια	πιε	πιο	ποι	που	πωα.
Ρᾳ	ρεα	ρια	ριε	ριο	ροι	ρου	ρωα.
Σᾳ	σεα	σια	σιε	σιο	σοι	σου	σωα.
Τᾳ	τεα	τια	τιε	τιο	τοι	του	τωα.
Φᾳ	φεα	φια	φιε	φιο	φοι	φου	φωα.
Χᾳ	χεα	χια	χιε	χιο	χοι	χου	χωα.
Ψᾳ	ψεα	ψια	ψιε	ψιο	ψοι	ψου	ψωα.

Σηλλαϐήή θε θάο, σσ θε τρέή σήμφονε | ν' θζημηνάτε, σσ θε ούνᾳ κου θάο μποτζή.

Γκᾳ	γκεα	γκια	γκιε	γκιο	γκοι	γκου	γκωα.
Μπᾳ	μπεα	μπια	μπιε	μπιο	μποι	μπου	μπωα.
Ντᾳ	θεα	θια	θιε	θιο	θοι	θου	θωα.
Ντζᾳ	θζεα	θζια	θζιε	θζιο	θζοι	θζου	θζωα.
Ρρᾳ	ρρεα	ρρια	ρριε	ρριο	ρροι	ρρου	ρρωα.
Τζᾳ	τζεα	τζια	τζιε	τζιο	τζοι	τζου	τζωα.

(Γκ) άρε θεφερ'εντζηε θε (Γγ). γκούστου· γκαζθου | γκωαλᾳ· γκουϐδζθου.

15 (Γγ) γγιέλᾳ, γγιουϐᾳσέσκου, ά'νγγιέλλ'ω, | γγιούσσανδυ.

Ν' κλλ'υνάρεα α φητζσόρλορδυ.

Ατζέλδυ τζη πηστηψεάσστε κᾳ αγια τρηά- | δᾳ έστε ούνᾳ θουμνηθζόιλλ'ε κου τρεή πρόσοπε·

Ασσοί σεσσ φακᾳ κρούτζεα. Σ'σοι σε θζοίκᾳ.

Sa	še	ši	šo.	Ța	țe	ți	țo.
		Ča	če	či	čo.		

Silavíĭ de ună símfonă ș-de ună cu dao boțĭ.

Vă	vea	vĭa	vĭe	vĭo	vî	vu	voa.
Γă	v́a	v́a	v́e	v́o	γî	γu	γoa.
Δă	δea	δĭa	δĭe	δĭo	δî	δu	δoa.
Ză	zea	zĭa	zĭe	zĭo	zî	zu	zoa.
Θă	θea	θĭa	θĭe	θĭo	θî	θu	θoa.
Că	ka	ka	ke	ko	cî	cu	coa.
Lă	lea	lĭa	lĭe	lĭo	lî	lu	loa.
Mă	mea	mĭa	mĭe	mĭo	lî (sic)	mu	moa.
Nă	nea	nĭa	nĭe	nĭo	nî	nu	noa.
Xă	xea	xĭa	xĭe	xĭo	xî	xu	xoa.
Pă	pea	pĭa	pĭe	pĭo	pî	pu	poa. 14
Ră	rea	rĭa	rĭe	rĭo	rî	ru	roa.
Să	sea	sĭa	sĭe	sĭo	sî	su	soa.
Tă	tea	tĭa	tĭe	tĭo	tî	tu	toa.
Fă	fea	fĭa	fĭe	fĭo	fî	fu	foa.
Hă	h'a	h'a	h'e	h'o	hî	hu	hoa.
Psă	psea	psĭa	psĭe	psĭo	psî	psu	psoa.

Silavíĭ de dao, ș-de trei símfone nḑiminate, ș-de ună cu dao boțĭ.

Gă	g'a	g'a	g'e	g'o	gî	gu	goa.
Bă	bea	bĭa	bĭe	bĭo	bî	bu	boa.
Dă	dea	dĭa	dĭe	dĭo	dî	du	doa.
Ḑă	ḑea	ḑĭa	ḑĭe	ḑĭo	ḑî	ḑu	ḑoa.
Rră	rrea	rrĭa	rrĭe	rrĭo	rrî	rru	rroa.
Ță	ța	țĭa	țĭe	țĭo	țî	țu	țoa.

(Γκ) [= G] are deferénție de (Γγ) [= g']: gustu, gazdu, goală, guvozdu.

(Γγ) [= g']: g'elă, g'uvăsescu, áng'el'o [cetește: *ang'élŭ*], g'ușanŭ. 15

Ncl'inarea a fičorlorŭ.

Ațélŭ ți pistipseaște că av́a triaδă este ună dumniḑîl'e cu trei prósope:

Așî' se-ș facă cruțea: Șî se ḑîcă:

(1) εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρός.

Πρε νού μα α τά τᾳ λου ἤ, σσοι α χ'ηλλ᾿- | λου ἤ, σσοι α ἀ γῆ λου ἤ θού χδυ· α μήν.

Τὸ ἅγιος ὁ Θεός.

Α γη ση τε θου μνη θζα λε, α γη ση τε | ϐᾳρ τωα σε, α γη ση τε φᾳ ρᾳ μωαρ τε, | μ᾿υ λου εα ̥νᾳ νο ἤ.

Δό ξᾳ α τά τᾳ λου ἤ, σσοι α χήλλ᾿ λου ἤ, σσοι | α ά γῆ-λου ἤ θού χδυ. σσοι τό ρα, σσοι κᾳν τζη- | θὸ, σσοι τρου έ τε λε α έ τε λο ρδυ. α μήν.

Πα να γή α τρη ά δᾳ, μ'υ λου εά νᾳ. θωά μνε, | μ᾿υ λου-

16 εα τε πρε α μαρ τή ἤ λε α νωά στρε. || θώα μνε, λλ᾿εάρ τᾳ νᾳ πα ρα νο μήλλ᾿ λε α νωά-|στρε. ά γκ ε (sic) ἀ ἤ τζοι κᾳ σστή γκα, σσοι γη- | τρη ψεά νᾳ λᾳν γκόρρᾳ α νωά στρε, τρᾳ νού-|μα α τά. θωά μνε μ᾿υ λου εὰ, θωά μνε μ᾿υ- | λου εὰ, θωά μνε μ᾿υ λου εά.

Δόξᾳ α τάτᾳλουή, σσ τόρα σσοι.

Τά τᾳ α νό στρου τζη έσσ τη τρου τζέ ρου ρῆ· | λα σε σεα-γη σεά σκᾳ νού μα α τά. λα σε γή- | νᾳ α μη ρᾳ ρή λλ᾿εα α τά. λα σε σῆ φά κᾳ θέ | λη μα α τὰ, θε κᾳ κουμ ν' τζέ ρὶυ, α-σσοι τζε | σσοι πρε λό κδυ. πᾴ νεα α νωά στρᾳ α τζεὰ θε κά θε θζούᾳ θᾴ νᾳ ο ά στᾳ θζόι· σσοι λλ'εάρ | τᾳ νᾳ στεά-ψη λε α νώα στρε, θε κᾳ κουμ | σσόι νο ἤ λλ᾿υρ τᾴ μδυ α τζε-

17 λό ρδυ τζη νᾳ ςτη ψέ- || σκου. σσοι σε νού νᾳ α θου τζῆ πρε πη ρα ζμό. | μα σκά πᾳ νᾳ θε έχ του ρρου· αμὴν.

Κᾳ α τὰ εστε α μη ρᾳ ρήλλ᾿εα, σσοι ϐᾳρ τού- | τεα, σοοι δό ξα, α τά τᾳ λου ἤ, σσοι α χήλλ᾿- | λουή, σσοι α ά γη λου ἤ θού χδυ, τό ρα, σσοι κᾳν- | τζη θὸ, σσοι τρου έ τε λε α έ τε λο ρδυ. α μήν.

Ἐξεγερθέντες τοῦ ὕπνου.

Μπούνε θουμνηθζάλε, νᾳ σκουλᾴμ θε τρου | σόμνου, σσ κᾳθέμ θε-νᾴν'τεα ατὰ, σσοι στρηγ- | κᾴμ ατζᾴεα ϐᾳρτωάσε ψουλησήρεα α άν'γ- | γελλ'λόρδυ· άγιδυ, άγιδυ, άγιδυ, έσστη θουμ- | νηθζάλε· κου πᾳλᾳκᾳρήα α θουμνηθζά φᾳκᾳ- | τωάρᾳλλ᾿υ μ᾿υλουεάνᾳ νόἤ.

Δόξᾳ α τάτᾳλουή.

Ντωάμνε, με σκουλάσσοί θε πρε πάτδυ σσ | θε τρου σόμνου, αγία τρηάδᾳ λουμ᾿υνεάθζᾳ | μ᾿ὺ μήν'τεα αμὲα, σσοι ήνημα αμὲα, σσ θη- ||

18 σφᾴμ᾿ὺ μπούθζᾳλε, σε τεαλάϐθου· άγιδυ, | άγιδυ, άγιδυ έσστη θουμνη-

(1) In textul original se află aci o gravură, reprezentând o mână cu de-

(1) εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς.

Pre numa a tátăluĭ, şî a h'il'luĭ, şî a áviluĭ duhŭ ; amín.

Tó «ἅγιος ὁ Θεός».

Avisite Dumniḑale, avisite vărtoase, avisite fără moarte ńilueá-nă noĭ.

Δoxă a tátaluĭ, şî a h'il'luĭ, şî a áviluĭ duhŭ, şî tora, şî cănţido, şî tru étele a ételorŭ. Amín.

Panavia triaδă, ńilueá-nă. Doamne, ńilueá-te pre amărtíĭle a-
noastre. || Doamne, l'artă-nă paranomil'le anoastre. A'vie, aĭ-ţî 16
căştiga, şî vitripseá-nă lăngorră anoastre, tră numa atá. Doamne
ńilueá, doamne ńilueá, doamne ńilueá.

Δoxă a tátăluĭ, ş-tora şî.

Tată anostru ţi eşti tru ţéruri ; la[s] se se-aviseascĕ numa atá.
La[s] se vină amirăril'ea atá. La[s] se si facă θélima atá, de căcúm
n-ţerŭ, aşîţe şî pre locŭ. Pînea anoastră aţeá de caθe ḑuă dă-
nă-o ástăḑî. Şî l'eartă-nă steápsile anoastre, de căcúm şî noĭ l'ir-
tămŭ aţelórŭ ţi nă stipse- || scu. Şî se nu nă adúţĭ pre pirazmó, 17
ma scápă-nă de éhturru; amín.

Că atá este amirăril'ea, şî vărtutea, şî δoxa, a tátăluĭ, şî a h'íl'luĭ, şî a áviluĭ duhŭ, tora. şî cănţido, şî tru étele a ételorŭ. Amín

Ἐξεγερθέντες τοῦ ὕπνου

Bune Dumniḑale, nă sculăm de tru somnu, ş-cădém denăntea atá, şî strigăm aţăea vărtoase psulisirea a áng'el'lórŭ: avŭ, avŭ, avŭ eşti Dumniḑale. Cu pălăcăria a dumniḑăfăcătoárăl'i ńilueá-nă noĭ.

Δoxă a tátăluĭ.

Doamne, me sculaşî de pre patŭ ş-de tru somnu, ava triaδă
luńineaḑă-ńĭ mintea ameá, şî ínima ameá ş-di- || sfă-ńĭ búḑăle, se 18
te-alavdu: avŭ eşti Dumniḑale. Cu pălăcăria a dumniḑăfăcătoárăl'i
ńilueá-nă noĭ.

getele strânse în felul cum obişnuim, când ne facem cruce.

θζάλε· κου παλα- | καρήα α θουμνηθζαφακατωάραλλ'υ μ'υλουεά- | να 'νοή.

Σσ τόρα σσ καν τζηθό.

Νεα πανθαξήτα δου σεα θζσούν'γκα θζσουθη- | κατόρρου, σσ λούκαρρα ακουητζηθὸ δου σεσὲ θη· | σδαλεάσκα· μα κου φρήκα σε στρηγκαμ τρου | θζσουμητάθενωόπτε · άγιυ, αγιυ, άγιοὺ | έσσ τη θουμνηθζάλε· κου παλακαρήα α θουμ- | νηθζαφακατωόραλλ'υ μ'υλουεάνα 'νοή.

Ντωάμνε μ'υλουεά. 12. ἐκ τοῦ Ὕπνου.

'Αγια τρηάδα, με σκόλδυ θε τρου σόμνου, | τζο εφχαρηστησέσκου, τρα μπουνεάτζα ατὰ | ατζεα μούλτα σσ τρα αρραδθάρεα ατὰ,

19 κα | νοὺ τεναρραήσσοῖ πρε μήνε λενεδέσλου σσ α- || μαρτηόσλου σσ νήτζε με αφανησή σσοῖ θεσθού- | νδυ κου παρανομήλλ'λε αμεάλε· μα τε μ'υλουήσσοῖ κου σηνήθηα ατά, σσ με σκουλάσοῖ μή- | νε καθζούτλου πρε απελπησήρε, σε τουχηνη- | ψέσκου, σσ σε δοξολογησέσκου δαρτούτεα ατά . σσοι τόρα λουμ'υνεάθζαμ'ὺ όκλλ'υ α | μήν'τελλ'υ, θησφάμ'ὺ γκούρα σε γγιουξασέσκου | γκρε. ερρα ατάλε, σσοι σε κηκασέσκου θημαν- | θατζσ'ουν'λεατάλε, σσοι σε φάκδυ θέλημα | ατά, σσοι σε τζοῖ ψουλησέσκου κου ψουλησή- | ρεα α ήνημηλλ'υ, σσοι σε αλάδθου νούμα ατὰ | ατζεὰ δαρτέσδυ αγησήτα, α τάταλουή, σσ | α χήλλ'λουή σσ α αγήλουή θούχδυ, τόρα, σσοι | καντζηθὸ, σσοι τρου έτελε α έτελορδυ. αμήν.

Δόξασοι Βασιλεῦ.

· Αμηρὰ, θουμνιθζάλε τζη ουρσέσστη τωσ τε | δόξατζοῖ, κα κου κασσ-

20 τήγκα σσ κου μ'ύλα || ατὰ ατζεὰ θουμνηθζάσκα μεαξηουσήσσοῖ μήνε | αμαρτηόσλου σσ ανάξήουλου σὲ με σκόλδυ θε | τρου σόμνου, σσοι σε με αξηουσέσκου σε ήν'τρου | τρου κάσα ατὰ ατζεά αγησήτα· θωό μνε, | ασστεαπτα σσ μπωσ τζεα α παλακαρήελλ'υ | αμ'υέη, θε κακουμ ασστέπτζοι παλακαρήα α | άγήλορδυ, σσ α άν'γγελλ'λοροὺ αταόρδυ, σσ | λα σε σχήμπα αρησήτα, τζη, κου ήνημα | κουράτα, σσ κου σούφλετλου πληκ'ατδυ, σε σ' | γήνα ψουλησήρεα θε μπούθζαλε αμεάλε α- | τζεάλε μ' πουτζοίτελε, τρα σὲ με φάκδυ σσ μήνε σόσλου α δήργηρελορδυ ατζελόρδυ φρό- | νημελορδυ κου λουμμπάρδα ατζεά λουμ'υνωά- | σα α σούφλετλουή αμ'εούή· σσοι σε δουξουσέσκου | τήνε θουμνηθζά γκρεάη' λου τζη τε δουξουσέσσ- | τη κου τάταλδυ, σσοι κου άγήλου θούχδυ. αμήν.

21 *Τὰ ἄρθρα τῆς πίστεως.*

α. Πηστηψέσκου πρε ούνδυ θουμνηθζά τάτα- | λδυ τζη ουρσεά σστε

Ș-tora ș-cănțido.

Neapăndăxită vu se-ağungă ğudicătorru, ș-lúcărră a cúlțido vu se se disvălească; ma cu frică se strigăm tru ğumita[t] de noapte : avŭ, avŭ, avŭ ești Dumnidzale. Cu pălăcăria a dumnidzăfăcătoárăl'i ńilueá-nă noĭ.

Doamne ńilueá. 12. ἐκ τοῦ Ὕπνου.

Ava triadă, me scolŭ de tru somnu, ț-o efhăristisescu, tră buneața atá ațeá multa ș-tră arrăvdarea atá, că nu te nărrăișî pre mine lenevoslu ș-a- || mărtioslu ș-nițe me afănisișî dea- 19
dúnŭ cu paranomil'le ameale; ma te ńiluișî cu siníθia atá, ș-me sculașî mine cădzutlu pre apelpisire, se tuh'inipsescu, ș-se doxolovisescu vărtutea atá. Șî tora luńineadză-ńĭ ocl'i a míntel'i, disfă-ńĭ gura se g'uvăsescu greáerră atale, șî se kicăsescu dimăndăcŭnle atale, șî se facŭ θélima atá, șî se țî psulisescu cu psulisirea a ínimil'i, șî se alavdu numa atá ațeá vărtósŭ avisita, a tátăluĭ, ș-a h'il'luĭ, ș-a áviluĭ duhŭ, tora șî cănțido, șî tru étele a ételorŭ. Amín.

Δόξα σοι Βασιλεῦ.

Amiră, Dumnidzale ți urseșți toate doxa-țĭ, că cu căștiga ș-cu
ńila || atá ațeá dumnidzasca me-axiusișî mine amărtioslu ș-anáxiulu 20
se me scolŭ de tru somnu, șî se me axiusescu se intru tru casa atá ațeá avisita. Doamne, așteaptă ș-boațea a pălăcăríel'i ańiéĭ, de căcúm așteptî pălăcăria a ávilorŭ, ș-a áng'el'lorŭ atăórŭ, ș la[s]'se s-h'ibă arisită, ți, cu ínima curată, ș-cu súfletlu plicátŭ, se s-vină psulisirea de búdzăle ameale ațeale mpuțî'tele, tra se me facŭ ș-mine soslu a vírvirelorŭ ațelórŭ frónimelór'ŭ cu lumbárda ațeá luńinoasa a súfletluĭ ańeúĭ. Șî se duxusești cu tatălŭ, șî cu ávilu duhŭ. Amín.

Τὰ ἄρθρα τῆς πίστεως. 21

α. Pistipsescu pre unŭ Dumnidză tátălŭ ți urseaște toate, făcă-

τωάτε, φακατόρρου | α τζέρρουή σσ αλόκλουή, σσο (sic) α τζελόρδου
τζη | σε βεθδυ σσ ατζελόρδυ τζη νού σε βεθδυ.
β. Σσοι πρε ούνδυ θόμνου ηησού χρησστόλλου, | χήλλ'λου ατζέλδυ
σήν'γκουρρου αλ θουμνη- | θζά, φάπτου θε τάταλδυ 'ναν'τεα α έ- | τε-
λορδυ. λουμ'ύνα θε λουμ'ύνα, θουμνη- | θζά αληθηνόσδυ, θε θουμ-
νηθζά αληθηνόσδυ, φάπτου, νού αθαράτδυ, ούνα ουσήε | κου τάταλδυ,
τζη κου νάσδυ σε φεάτζερα | τωάτε.
γ. Ατζέλδυ τζη τρα 'νοή ως μεν'λλ'υ, σσοι | τρα σκαπάρεα ανωάστρα
22 σε θηπούσε θε | τρου τζέρουρη, σσοι σε ν' τρουπουσσοί θε ά- || γήλδυ
θούχδυ, σσ θε κουράτα σταμαραε, (sic) σσοι σε φέατζε όμδυ.
δ. Σ'σοι σε σταβρουσή τρα 'νοή τρου ζαμάνεα | αλ πόν'θησυ πηλάτδυ,
σσοι πατζοί, σσοι | σε ν' γκρουπά.
ε. Σ'σοι ναστασοί α τρέα θζούα θε κακουμ ερά | σκρηετούρρα.
στ. Σ'σοι σε αληνά τρου τζέρουρή, σσοι σσάθε | θε να ν' θρεάπτα
α τάταλουή.
ζ. Σ'σοι ναπόή βου σε γήνα κου δόξα σε θζσού- | θηκα γήήλλ'υ,
σσοι μόρτζοιλλ'ύ· αμηραρήλλ'εα ατζελούή βου σε χήμπα φαρα | σκό-
λουζμα.
η. Σ'σοι πρε άγήλδυ θούχδυ, θόμνουλδυ, θα- | τόρρου α μπάνηλλ'υ,
ατζέλδυ τζη έασε θε | τάταλου, τζη σε ν' κλλ'ύνα, σσοι σε δου- | ξου-
23 σεάσστε θεαθούνδυ κου τάταλδυ, σσοι || κου χήλλ'λου, ατζέλδυ τζη
ζμπουρροί κου | προφήσλλ'υ.
θ. Πρε ούνα μπασέαργκα αγησήτα καθολη- | κ'ηε στερεουσήτα θε
άπόστολλ'ύ.
ι. Σπούνού ούνα πατηθζσούνε, τρα λλ'υρτάρεα | αμαρτήήλορδυ.
ια. Ασστέπτου ναστασήρεα α μόρτζοιλορδυ.
ιβ. Σ'σ μπάνα α έτηλλ'υ ατζηλλ'έή τζη βου σε | χήμπα φαρα σκόλου-
ζμα. αμήν.

Χριστὲ τὸ φῶς.

Χρησστε λουμ'ύνα ατζεά αληθηνωσα, τζη | λουμ'υνέθζοί σσοι τζη
αγησέσστη κάθε όμδυ | τζη γήνε τρου κόζμου· λά σε λουμμπρησέα- |
σκα πρε νόή λουμ'ύνα α πρόσοπαλλ'υ αταέη, | τρα σε βηθέμίυ κου
νάσα λουμ'ύνα ατζεά νεα- | προκεάτα· σσοι ν' θηρεάθζεο ημνάρεα
24 ανωό- | στρα τρα λουκράρεα α θημανθατζσούν'λορίυ || αταόρδυ, κου
παλακα'ρηήλε α θάθηλλ'υ α- | ταέη ατζηλλ'έή βαρτόσδυ κουράτηλλ'υ,
σσ ατα- | τουλόρδυ (sic) άγήλορδυ αταόρου. αμήν.

Ἄξιον ἐστὶν ὡς αληθῶς·

Ουν'ζεά σστε κου θε θεαλήχεαλουή, σεαλαβ- | θάμ τήνε θουμνηθζα-

torru a ţerruĭ ş-a loclui, şí aţelóră ţi se vedŭ ş-aţelórŭ ţi nu se vedŭ.

β. Şî pre unŭ domnu Iisú Hriştollu, h'il'lu aţélŭ síngurru al Dumniḑă, faptu de tatălŭ năntea a ételorŭ. Luńină de luńină, Dumniḑă aliθinósŭ, de Dumniḑă aliθinósŭ, faptu, nu adărátŭ, ună usie cu tatălŭ, ţi cu năsŭ se feáţeră toate.

γ. Aţélŭ ţi tră noĭ oámeńl'i, şî tră scăparea anoastră se dipuse
de tru ţerurĭ, şi se ntrupuşi' de á- || vilŭ duhŭ, ş-de curata stă- 22
mărie, şî se feaţe omŭ.

δ. Şî se stăvrusí tră noĭ tru zămanea al Póndiu Pilátŭ, şî păţî', şî se ngrupă.

ε. Şî năstăsî' a trea ḑuă de căcúm erá [în] scrieturră.

ςτ. Şî se alină tru ţerurĭ, şî şade de n- andreapta a tátăluĭ.

ζ. Şî năpóĭ vu se vină cu δoxă se ğúdică viĭl'i şî morţîl'ĭ; amirăril'a aţelúĭ vu se h'ibă fără scóluzmă.

η. Şî pre ávilŭ duhŭ, domnulŭ, dătorru a bánil'i, aţélŭ ţi ease
de tatălŭ, ţi se ncl'ină, şî se δuxuseaşte deadúnŭ cu tatălŭ, şî || 23
cu h'il'lu, aţélŭ ţi zburrî' cu profisl'i.

θ. Pre ună băseárică avisită caθolikie stereusită de apostol'ĭ.

ι. Spunŭ ună pătiğune, tră l'irtarea amărtiĭlorŭ.

ια. Aşteptu năstăsirea a mórţîlorŭ.

ιβ. Ş-bana a étil'i aţil'éĭ ţi vu se h'ibă fără scóluzmă. Amín.

Χριστὲ τὸ φῶς.

Hrişte luńina aţeá aliθinoasa, ţi luńineḑî şî ţi aviseşti caθe omŭ ţi vine tru cozmu. La[s] se lumbrisească pre noĭ luńina a prósopăl'i atăéĭ, tra se vidémŭ cu năsă luńina aţeá neaprokata. Şî
ndireaḑe-o imnarea anoastră tră lucrarea a dimăndăčunlorŭ || atăórŭ, 24
cu pălăcăriĭle a dádil'i atăéĭ aţil'éĭ vărtósŭ curátil'i, ş-atutulórŭ ávilorŭ atăórŭ. Amín.

Ἄξιον ἐστὶν ὡς ἀληθῶς.

Unzeaşte cu de dealíh'aluĭ, se-alăvdăm tine dumniḑăfăcătoarea,

φακατωάρεα, τήνε αλαβ- | θάτα θε καντζηθὸ, σσ βαρτός καθαρησήτα, | σσ θάθα α θουμνηθζάλλουὴ ανοστρούὴ· κάμα | τημ'υσήτα θε χερουβήμ, σσ κάμα δουξουσήτα, | βαρτός μούλτου θε σεραφήμ, τζη κου βηργη- | ρέατζα, φητζέσσοι γκρεαὴλου θουμνηθζά. | ὄντως θουμνηθζαφακατωάρεα τήνε τε δου- | ξουσήμ.

Θεοτόκε παρθένε.

Μαρήε βήργηρα θουμνηθζαφακατωάρα, μ' | πλήνα θε χάρὴ,χαρησεάτε,
25 θόμνουλδυ έστε | κου τήνε. αλαβθάτα έσστη τήνε νάμεσα θε || μουλλ'έρρα τωάτε, σσοι καρπόλλου α πάντη- | καλλ'υ αταέὴ έστε αλαβθάτδυ, κα φητζέ- | σσδι σκαπατόρρου α σούφλετελορδυ ανοστρό- | ρδυ. αμήν.

Ν' κλλ'υνάρεα α φητζσόρλορδυ, θουπα τζήνα. δἰ εὐχῶν.

Κου παλακαρήὴλε α άγὴλορδυ α πατέρλορδυ | ανοστρόρδυ, θωάμνε ηησού χρησστὲ θουμνη- | θζάλλδυ ανόστρου, μ'υλουεάνα νόὴ. αμήν.

Δόξατζοἰ θουμνηθζάλλδυ ανόστρου, δόξατζοἰ.

Βασιλεῦ ούράλιε.

Αμηρά θε ν' τζέρδυ, σαμανατωάρε θού- | χλου α ν' θρηπτατελλ'υ, τήνε τζη έσστη | θε'ναν'τε ιουτζηθὸ, σσοι λε ούμπλη τωάτε, | χαζνάλλου α μπούνελορδυ, σσοι χαρζη- | τόρρου α μπάναλλ'υ, γήνο σσ κουνθησεά | τρου 'νοὴ, σσ καθαρησεάνα θε ήτζηθο κό- | θρα· τήνε μπούνε, ασουσεά σσοι σούφλε | τελε ανωάστρε.

26 | Αγιου θουμνηθζὰ, 3. Δόξα α τάταλουὴ. | Παναγήα τρηάδα, Τάτα ανόστρου. θωά- | μνε μ'υλουεά, 12.

Δεῦτε προσκυνήσωμεν.

Βηνήτζοἰ σε να ν' κλλ'υνάμ, σσοι σελλ'ὺ κα- | θέμ αλ αμηρὰ α θουμνηθζάλλουὴ ανοστρούὴ.

Βηνήτζοἰ σε να ν' κλλ'υναμ, σσοι σελλ'ὺ κα- | θέμ αλ αμηρὰ α χρησστόλλουὴ α θου- | μνηθζάλλουὴ ανοστρούὴ.

Βηνήτζοἰ σε να ν' κλλ'υνάμ, σσοι σελλ'ὺ κα- | θέμ α χρησστόλλουὴ αηστούὴ αλ αμηρά | σσοι α θουμνηθζάλλουὴ ανοστρούὴ.

'Ελέησόν με ὁ Θεός· Ψαλ. 50.

Ν'υλουεάμε θουμνηθζάλε θε κακουμ έστε μά- | ρε μ'ύλα ατά, σσοι θε κακουμ εστε μουλ- | τεάτζα α μ'υλουήρ λορδυ α ταόροῦ ασσ- | τεάρθζεο παρανομήλλ'α αμεά.

tine alăvdata de cănţido, ş-vărtós căθărisita, ş-dada a Dumniḑăllui̯ anostrúi̯. Cama tińisita de H'eruvím, ş-cama δuxusita, vărtós multu de Serafím, ţi cu virv̆ireaţă, fiţeşî greáĭlu Dumniḑă̆. ὄντως dumniḑăfăcătoarea tine te δuxusím.

Θεοτόκε Παρθένε.

Marie vírv̆iră dumniḑăfăcătoară, mplină de hări̯, hărseá-te, domnulŭ este cu tine. Alăvdată eşti tine námesa de mul'erră toate, 25
şî carpollu a pănticăl'i atăéĭ este alăvdátŭ, că fiţeşî scăpătorru a súfletelorŭ anostrórŭ. Amín.

Ncl'inarea a fičorlorŭ, după ţină.
δι' ἐυχῶν.

Cu pălăcăriĭle a áv̆ilorŭ a paterlorŭ anostrórŭ, doamne Iisú Hriştĕ Dumniḑăllu anostru, ńilueá-nă noĭ. Amín.

Δoxa-ţî Dumniḑăllu anostru, δoxa-ţî.
Βασιλεῦ οὐράνιε.

Amiră̆ de n-ţerŭ, sămănătoare, duhlu a ndriptátel'i, tine ţi eşti denănte ĭúţido, şî le umpli toate, häznăllu a búnelorŭ, şî hărzitorru a bánăl'i, v̆ino ş-cundiseá tru noĭ, ş-căθărăseá-nă de íţido coθră. Tine bune, asuseá şî súfletele anoastre.

|| Av̆ŭ Dumniḑă̆. 3. Δoxă a tátăluĭ. Panav̆ia triaδă. Tată anostru. 26
Doamne ńilueá, 12.

Δεῦτε προσκυνήσωμεν.

Viniţî se nă ncl'ină̆m, şî se-l'ĭ cădém al amiră̆ a Dumniḑălluĭ anostrúĭ.

Viniţî se nă ncl'ină̆m, şî se-l'ĭ cădém al amiră̆ a Hriştólluĭ a Dumniḑălluĭ anostrúĭ.

Viniţî se nă ncl'ină̆m, şi se-l'ĭ cădém a Hriştolluĭ aistúĭ al amiră̆ şî a Dumniḑălluĭ anostrúĭ.

Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς. Ψαλ. 50.

Ńilueá-me, Dumniḑale, de căcúm este mare ńila atá, şî de căcúm este multeaţa a ńiluirlorŭ atăórŭ aşteárḑe-o paranomil'a ameá.

27 Λάμε δαρτόσδυ θε παρανομήλλ'α αμεὰ, ¦ σσοι καθαρησεάμε θε αμαρτήα αμεά.

Κα μήνε μ'ο κουνόσκου παρανομήλλ'α αμεὰ, | σσοι αμαρτήα αμεὰ. μ'εάστε θενάν'τε θε | σύνα ουνα.

Ατζάεα ασυνούή θουμνηθζα αμαρτηψήή, σσοι | ρράουλδυ λ' φέτζσδυ θενάν'τεα ατά · | τρα σε τε σπούνή ν' θρέπτου πρε γκρεά- | ερρα ατάλε, σσ τρα σε ανηκησέσστη | τρου ζαμάνεα τζη δου σε θζσούθητζή.

Κα εα ιου με ακατζάή τρου παρανομήλλ'υ, | σσοι θὰ θα αμεὰ με φεάτζε αληκήτδυ θε αμαρτήή.

Κα εὰ ιου δρούσσοὶ ν' θρηπτάτε · κα ατζεάλε | νε φανερουσήτηλε, σσ ασκούμτελε α σσ- | τήρελλ'υ αταέήλε φανερουσήσσοὶ λα μήνε.

28 Βου σέ με πρρασκουτέσστη κου ήσοπ, σσ δου || σὲ με καθαρησέσκου · δου σὲ με λάή, | σσ δου σε αλγγιέσκου καμα ν' σούσδυ ¦ θε νεάο.

Βου σὲ με φάτζή σε άδθου χαράο, σσ μα- | ληνάρε, σσ δου σεσὲ χαρησεάσκα ωάσε- | λε ατζεάλε ταπηνουσήτελε.

Νοὺ μουτρεα πρε αμαρτήήλε αμεάλε, μα | σσούτζατζοὶ πρόσοπα ν' κουλεὰ σσοι α | σστεάρθζεμ'ὺ τωάτε παραὶνομήλλ'λε α- | μεάλε.

Ντουμνηθζάλε, αθάρα τρου μήνε ουνα ήνημα | κουράτα σσοιζνουεὰ τρου μάτζαλε αμεά- | λε ούνδυ δούχδυ ν' θηρέπτου.

Σε νού με αρρούτζή θε θενάν'τεα α πρόσο- | παλλ'υ αταέή, σσ αγήλδυ θούχδυ α- | τάδυ σε νοὺλδυ σκόλή θε πρε μήνε.

29 Χαρζεὰμ'ὺ χαράο α σκαπάρελλ'υ αταέή, || σσοι στερεουσεάμε κου θούχλου ατζέλδυ ουρ- | σητόρρου.

Βου σλλ'υ ν' δέτζδυ παράνομλλ'υ κάλλ'ουρα α- | τάλε, σσοι άπησστζοιλλ'υ δου σε σσού- ¦ τζα κα τρα τήνε.

Ντουμνηθζάλε, σκάπαμε θε σάν'θζελε τζη | δερσάή, θουμνηθζάλλδυ α σκαπάρελλ'υ αμ'υεή · δου σεσὲ χαρησεάσκα λήμμπα | αμεὰ τρα ν' θρηπτάτεα ατά.

Ντωάμνε δου σεμ'ὺ θησφάτζή μπούθζάλε, | σσ γκούρα αμεὰ δου σε ασπούνα αλαδθα- | τζσούνεα ατά.

Κα σεάρα δρεάή κουρμπάνε, μήνε δρεα σε | ζθάδυ, μα κουρμπάνή άρσε βου σε νοὺ λε | αρησέσστη.

Κουρμπάνεα αλ θουμνηθζὰ έστε σούφλετλου | ατζέλδυ ν' δερνάτλου,
30 ήνημα ατζεὰ ν' || δερνάτα, σσ ταπηνουσήτα, θουμνηθζά | δου σε νοὺ σκαταφρονησεάσκα.

Ντωεμνε, κου αρησήρεα ατὰ ν' μπουνεάθζαο | πόλεα σηὸν, σσ λα σε σεαθάρα μούρσυρ- | λε α ηερουσόλημηλλ'υ.

Ατούμτζεα δου σέ αρησέσστη κουρμπάνε ν' θρεα- | πτα δοξολογήε, σσ κουρμπάν ή χουνηψήτε.

Ατούμτζεα δου σε αθούκα γητζάλλ'ή τρου αλτάρεα ατά.

Lă-me vărtósŭ de paranomil'a ameá, şî căθăriseá-me de 27
amărtia ameá.
Că mine ń-o cunoscu paranomil'a ameá, şî amărtia ameá ń-easte
denănte deunăună.
Áţăea a unúĭ Dumniḑă amărtipsíĭ, şî rrăulŭ l-feĉŭ denăntea atá,
tra se te spunĭ ndreptu pre greáerră atale, ş-tra se anikiseşti
tru zămanea ţi vu se ĝudiţĭ.
Că ea ĭu me acăţáĭ tru paranomíl'ĭ, şî dada ameá me feaţe
alikítŭ de amărtíĭ.
Că ea ĭu vruşî ndriptate; că aţeale nefanerusítile, ş-ascúmtele
a ştírel'i atăéĭ le fănerusişî la mine.
Vu se me prrăscuteşti cu isop, ş-vu || se me căθărisescu; vu 28
se me laĭ, ş-vu se alg'escu cama nsusŭ de neáo.

Vu se me faţĭ se avdu harao, ş-mălinare, ş-vu se se hăriseascǎ
oásele aţeale tăpinusítele.
Nu mutreá pre amărtiĭle ameale, ma şuţă-ţî prósopa nculeá şî
aşteardẹ-ńĭ toate paranomil'le ameale.
Dumniḑale, adară tru mine ună ínimă curată şî znueá tru má-
ţăle ameale unŭ duhŭ ndireptu.
Se nu me arúţĭ de denăntea a prósopăl'i atăéĭ, ş-avílŭ duhŭ
atăŭ se nu-lŭ scolĭ de pre mine.
Hărzeá-ńĭ harao a scăpárel'i atăéĭ || şî stereuseá-me cu duhlu 29
aţélŭ ursitorru.
Vu s-l'i nveţŭ paránoml'i căl'u[r]ră atale, şî ápişţíl'i vu se şuţă
către tine.
Dumniḑale, scapă-me de sănḑele ţi versáĭ, Dumniḑăllu a scă-
párel'i ańiéĭ; vu se se hăriseascǎ limba ameá tră ndriptatea atà.

Doamne vu se-ńĭ disfáţĭ búḑăle, ş-gura ameá vu se aspună
alăvdăĉunea atá.
Că s-eara vreáĭ curbane, mine vrea se z-daŭ, ma curbănĭ arse
vu se nu le ariseşti.
Curbanea al Dumniḑă este súfletlu aţélŭ nvernatlu, ínima aţeí
n- || vernata, ş-tăpinusita, Dumniḑă vu se nu s-cătăfroniseascǎ. 30

Doamne, cu arisirea atá nbuneaḑă-o polea Sión, ş-la[s] se se-adară
múrurle a Ierusalímil'i.
Atumţea vu se ariseşti curbane ndreaptă, δoxolovíe, ş-curbănĭ
hunipsite.
Atumţea vu se aducă víţăl'ĭ tru altarea atá.

Ἡ δοξολογία.

Δόξα ατζάεα τζη σπουσέσσῆ λουμ'ύνα.

Δόξα αλ θουμνηθζά θε ν' τζέρὸυ, σσοι | πρε λόκδυ ηρήνε. σσ τρου ωάμεμ'ῢ βρεά- ρε μπούνα.

Τε ψουλησὴμ, τε αλαδθάμ, τε ν' κλλυνάμ, | τε δοξολογησήμ, τζο εφχαρηστὴ σηιτρα | δόξα ατὰ ατζεὰ μάρεα.

31 || Ντωάμνε αμηρά, θουμνηθζάλε θε ν' τζέρδυ, | τάτα τζη ουρσέσστη τωάτε, θωάμνε χή- | λλ'δυ σήν'γκουρδυ, ηησοὺ χρηςστὲ, σσοι | αγιὸυ θούχδυ.

Ντωάμνε θουμνηθζάλε, μ'έλλου αλ θουμνη- | θζά, χήλλ'λου α τάτα-λουῆ, τήνε τζη | σκόλῆ αμαρτήα α κόζσμουλουῆ (sic) μ'υλουεά- | να νόη, τήνε τζη σκόλῆ αμαρτήῆλε α κόζμουλουῆ.

Ασστεάπταο παλακαρηὰ ανωάστρα, τήνε | τζη σσάθζοἰ θε να ν' θρεάπτα α τά- | ταλουῆ, σσ μ'υλουεάνα νόῆ.

Κα τήνε ήν'σουτζοἰ έσστη άγιὸυ, τήνε ήν'σουτζοἰ έσστη θόμνου, ηησοὺ χρηςστὲ, | τρα δόξα αλ θουμνηθζὰ α τάταλουῆ. | αμὴν.

32 Ντε κάθε σεάρα δουστε αλάδθου, σσ δου σε || ψουλησέσκου νούμα ατὰ τρου ετα τωά· | τα, σσ τρου έτα α έτηλλ'υ.

Ντωάμνε να τε φητζέσσῆ απάν'γγ.ε φαρα θουπα φάρα μήνε θζόισ-σοὺ· θωάμνε μ'υ- | λουεάμε, δήν'θηκαμ'ῢ σούφλετλου αμ'έου, | κα τζοἰ αμαρτηψήῆ.

Ντωάμνε, λα τήνε μεα κουμτηνάῆ, ν' δεά- | τζαμε σε φάκδυ θέλημα ατὰ, κα τή- | νε μ'έσστη θουμνηθζάλλδυ αμέδυ.

Κα λα τήνε έστε ῆσδουρρου α μπάνηλλ'υ· | κου λουμ'ύνα ατά δου σὲ δηθέμ λουμ'ύνα.

Βεάρρσαο μ'ύλα ατὰ πρεατζέλλ'ῢ τζη | τε κουνόσκου.

Ντωάμνε, αξηουσεάνα τρου νωάπτεα αή- | στα, σὲ να δηγκλλ'έμ νε αμαρτηψήτζοἰ.

Αλαδθάτδυ εσστη θωάμνε, θουμνηθζαλλδυ | α ταταμ'ύλορού, ανοσ-
33 τρόροὺ, σσοι αλαδ- || θάτα σσοι δουξουσήτα εστε νούμα ατὰ τρου | έτε. αμὴν.

Ντωάμνε, λα σὲ γήνα μ'ύλα ατὰ πρε 'νοή, | θε κακουμδυ θαρρασήμ πρε τήνε.

Αλαδθάτδυ έσστη θωάμνε, ν' δεάτζαμ ν' | θρηπτασλε ατάλε.

Αλαδθάτδυ [έσστη] θωάμνε, φαμε, σε κη- | κασέσκου ν' θρηπτασλε ατάλε.

Αλαδθάτδυ ἐσστη άγηε, λουμ'υνεάθζαμε | κου ν' θρηπτάσλε ατάλε.

Ντωάμνε, μ'ύλα ατὰ εστε τρου έτα. σε νού | λε κατα φρονησέσστη λούκαρρα α μάνῆ- | λορδυ αταόρδυ.

ἡ Δοξολογία.

Doxă aţăea ţi spuseşî luńina.
Δoxă al Dumniḑă de n-ţerŭ, şî pre locŭ irine, ş-tru oameńĭ vreare bună.
Te psulisím, te alăvdåm, te ncl'inåm, de δoxolovisím, ţ-o efhăristisím tră δoxa atá aţeá marea.
Doamne amiră, Dumniḑale de n-ţerŭ, tată ţi urseşti toate, 31
doamne h'il'ŭ singurŭ, Iisú Hrişté, şî avŭ duhŭ.

Doamne Dumniḑale, ńellu al Dumniḑă, h'il'lu a tátăluĭ, tine ţi scolĭ amărtia a cózmuluĭ; ńilueá-nă noĭ, tine ţi scolĭ amărtiĭle a cózmuluĭ.
Aşteaptă-o pălăcăria anoastră, tine ţi şăḑî de n-andreapta a tátăluĭ, ş-ńilueá-nă noĭ.
Că tine insu-ţî eşti avŭ, tine insu-ţî eşti domnu, Iisú Hrişté, tră δoxa al Dumniḑă, a tátăluĭ. Amín.
De caθe seară vu se te-alavdu, ş-vu se || psulisescu numa atá 32
tru eta toată, ş-tru eta a étil'i.
Doamne nă te fiţéşĭ apang'e fară după fară; mine ḑîşŭ: doamne ńilueá-me, víndică-ńĭ súfletlu ańéŭ, că ţî amărtipsiĭ.

Doamne, la tine me-acumtináĭ, nveaţă-me se facŭ θélima atá că tine ń-eşti Dumniḑăllu ańéŭ.
Că la tine este ísvurru a bánil'i; cu luńina atá vu se vidém luńina.
Vearsă-o ńila atá pre-aţél'ĭ ţi te cunoscu.
Doamne, axiuseá-nă tru noaptea aistă, se nă vigl'ém neamărtipsiţî.
Alăvdátŭ eşti doamne, Dumniḑăllu a tătåńilorŭ anostrórŭ, şî
alăv- || dată şî δuxusită este numa atá tru ete. Amín. 33

Doamne, la[s] se vină ńila atá pre noĭ, de căcúmŭ θărrăsím pre tine.
Alăvdátŭ eşti, doamne, nveaţă-m[e] ndriptăsle atale.
Alăvdátŭ [eşti], doamne, fă-me, se kicăsescu ndriptăsle atale.

Alăvdátŭ eşti, ávie, luńineaḑă-me cu ndriptăsle atale.
Doamne, ńila atá este tru etă, se nu le cătăfruniseşti lúcărră a mănilorŭ atăórŭ.

Α ᾀεᾳ σ' πρηπσεάσστε αλᾳϐθᾳτζσούνεᾳ,

Ατζᾀεᾳ σ' πρηψεᾀσστε ψουλησήρεα,

Ατζᾀεᾳ σ' πρηψεάσστε δόξα, α τάτᾳλουῆ, | σσ α χήλλ'λουῆ, σσ α
34 αγήλουῆ θούχδυ, || τόρα, σσ κᾳντζηθό, σσ τρου ἔτελε α | έτελορδυ.
αμήν.

Ὁ ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ πάσῃ.

θωᾀ μνε μ'υλουεᾳ, 40.

Χρησστὲ θουμνηθζάλε, τήνε τζη τρου κάθε | ζᾳμάνε σσ τρου κάθε σᾳάτε [τ]ε ν' κλλ'ύνᾳ, | σσ τε δουξουσέσκου ν' τζέρδυ [σσ π]ρε λόκδυ αρ- | ρᾳδθᾳτωᾀρε, ϐᾳρτόσου μ'υλουήτε ϐᾳρτόσδυ | αθηλλ'ωᾀσε. τήνε τζη ν' θρέπτζοιλλ'υ λλ' | ϐρέῆ, σσ αμᾳρτηόσσλλ'υ λλ' μ'υλουέσστη· τή- | νε τζη τότζοῖ λλ'υ κλλ'εμ'ῦ κᾳ τρᾳ σκᾳπάρε, | κου τᾳξήρεᾳ α μπούνελορδυ τζη ϐου σε χήμ- | πᾳ ν' τζέρου. Τήνε θωᾀμνε ασστεᾀπτᾳλε | σσ πᾳλᾳκᾳρήῆλε ανωᾀστρε τρου σᾳᾶτεᾳ αή· | στᾳ, σσοι ν' θρεᾀθζεο μπάνα ανωᾀστρᾳ κᾳ | τρᾳ θημᾳνθᾳτζούνῆλε ατάλε. σούφλετελε | ανωᾀστρε
35 αγησεᾀλε, τρούπουρρᾳ σπᾳστρεάλε || μηνθουήρλε ν' θρεάθζελε, μήντζοῖ λε κᾳ- | θᾳρησεάλε, σσοι σκάπᾳνᾳ θε κάθε ϐη- | ρήνδυ σσ θε θόρδυ, σσ θε ρϐάλε. Ν' | γκᾳρθεάθζᾳνᾳ κου άγήλλ'υ αν'γγελλ'υ ατᾴῆ, σε νᾳ απᾳρᾴμ σσοι σε νᾳ τρρᾴθζεμ | κου ωᾀστεᾳ αλόρδυ, τρα σε αθζσού'νθζεμ τρου | μηστηκάρεᾳ α πήστηλλ'υ, σσ τρου κουνωᾀσστη- | ρεᾳ α δόξᾳλλ'υ ατᾳέῆ ατζελλ'έῆ νε απροκεά- | τᾳλλ'υ, κᾳ έσστη αλᾳδθάτδυ τρου έτελε α | έτελορδυ. αμήν.

Ὑπερένδοξε.

Ντουμνηθζᾳρᾳκᾳτωᾀρᾳ, αλᾳδθάτᾳ, σήρ- | γηρᾳ, ϐᾳρτοσδυ δουξουσήτᾳ, πᾳλᾳκᾳρήα α- | νωᾀστρᾳ απρωᾀκεο θε χήλλ'λου ατᾴδυ, σσ | θε θουμνηθζᾴλλδυ ανόστρου, σσ κάφτᾳο κου | πᾳλᾳκᾳρήα ατὰ, τρα σε νᾳ ασουσεᾀσκᾳ σού- | φλετελε ανωᾀστρε..

36 || Ἡ ἐλπίς μου.

Θάρρου αμ'έου εστε τάτᾳλδυ, απάν'γγεᾳ α- | μεᾳ εστε χήλλ'λου, αμϐᾳλήρεᾳ αμεᾳ εστε α- | γήλδυ θούχου, αγια τρηάδᾳ, δόξατζοῖ.

Τὴν πᾶσαν ἐλπίδα μου.

Τότδυ θάρρου αμ'έδυ πρέ τήνε λωαρρούκδυ, | μουμᾳ αλ θουμνηθζᾴ, ϐεάγκλλ'υμε πρε σουμ | αμϐᾳλήρεᾳ ατά. Κου πᾳλᾳκᾳρήῆλε ὰ πα- | τέρλορ. Σκόλουζμα α ν' κλλ'υνάρελλ'υ.

Ν' κλλυνάρεᾳ ατζεᾀ τζη ληψεᾀσστε τρᾳ | πρρᾴν'θζου.

Τρᾳ πρρᾴνθζου θζοῖ. Τάτᾳ ανόστρου τζη έσσ- | τη ν' τζέρδυ. Δόξᾳ α

Aţăea s-pripseaşte alăvdăčunea.
Aţăea s-pripseaşte psulisirea.
Aţăea s-pripseaşte δoxa, a tátăluĭ, ş-a h'il'luĭ, ş-a áv̂iluĭ duhŭ || tora, ş-cănţido, ş-tru étele a ételorŭ. Amín. 34

῾Ο ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ πάσῃ.
Doamne ńilueá, 40.

Hrişté Dumniḑale, tine ţi tru caθe zămane ş-tru caθe săate ţtle ncl'ină, ş-te δuxusescu n-ţerŭ [ş-p]re locŭ arrăvdătoare, vărtósŭ ńiluite, vărtósŭ adil'oase, tine ţi ndréptîl'î l'-vreĭ, ş-amărtioşl'i l'-ńilueşti; tine ţi toţî l'i cl'eńĭ cătră scăpare, cu tăxirea a búnelorŭ ţi vu se h'ibă n-ţerŭ. Tine, doamne, aşteaptă-le ş-pălăcăriĭle anoastre tru săatea aistă, şî ndreaḑe-o bana anoastră cătră dimăndăčúnile atale. Súfletele anoastre av̂iseá-le, trúpurră spăstreá-le || minduirle ndreaḑe-le, mínţîle căθăriseá-le şî scapă-ne de caθe virínŭ ş-de dorŭ, ş-de rrale. Ngărdeaḑă-nă cu áv̂il'i áng'el'i atăĭ, se nă apărăm şî se nă trraḑem cu oastea alórŭ, tra se ağunḑem tru misticarea a pístil'i, ş-tru cunoáştirea a δóxăl'i atăéĭ aţel'êĭ neaprokátăl'i, că eşti alăvdátŭ tru étele a ételorŭ. Amín. 35

῾Υπερένδοξε.

Dumniḑăfăcătoară, alăvdată, vírv̂iră, vărtósŭ δuxusită, pălăcăria anoastră aproake-o de h'il'lu atăŭ, ş-de Dumniḑăllu anostru, ş-caftă-o cu pălăcăria atá, tra se nă asusească súfletele anoastre.

῾Η ἐλπίς μου. 36

θarru ańeu este tatălŭ, apang'a ameá este h'il'lu, amvălirea ameá este av̂ilŭ duhŭ, av̂a triaδă, δoxa-ţî.

Τὴν πᾶσαν ἐλπίδα μου.

Totŭ θarru ańéŭ pre tine lo-arrúcŭ, mumă al Dumniḑă, veagl'i-me pre sum amvălirea atá. Cu pălăcăriĭle a paterlor. Scóluzma a ncl'inárel'i.

Ncl'inarea aţeá ţi lipseaşte tră prrănḑu.

Tră prrănḑu ḑî: Tată anostru ţi eşti n-ţerŭ. Δoxă a tátăluĭ. Şî

τάτα̣λουή. Σ'σοι τό- ρα σσοι κα̣ν'τζη. θωάμνε μ'υλουεά̣, θωάμνε [μ'υλουεά̣, θωάμνε μ'υλουεά.

Χρησστὲ θουμνηθζάλε ϐλουησεά̣.

37 Κου πα̣λα̣κά̣ρηήλε α άγήλορὸυ α πατέρή· || λορὸυ ανοστρόρὸυ, θωόμνε ηησού χρησστὲ θου- | μνηθζάλε μ'υλουεάνα̣ νόή.[ξ]αμήν.

Ε σε φούρε κα̣ εστε ϐα̣ρὸυ πρέφτου 'νην'γκα̣ | στάλα̣, θζοί, θωάμνε μ'υλουεά̣· 3. θωα- | μνε αγησήτε ϐλουησεά̣.

Ντε καρα σὲ τε σκόλή θε νήν'γκα̣ αστάλα̣, | Εφχα̣ρηστησεά̣ αλ θουμνηθζά̣, σσ θζοί.

Χρησστὲ θουμνηθζά̣λλὸυ ανόστρου, τζο εφχα̣- | ρηστησήμ, κα̣ να̣ να̣φα̣τήσσή θε μπούνελε α- | τάλε θε πρε λόκὸυ· μα σσοι θε αμηρα̣ρή- | λλ'εα̣ ατά ατζεά̣ θε ν' τζέρὸυ σε νού να̣ ουρ- | φα̣νέσστη, μα θε κα̣κουμϐηνήσσοί νάμεσα θε | μα̣θητάζλλ'υ ατά̣ή θε λα̣ θηθέσσοί ήρήνε, | γήνοσκα̣πα̣τωόρε σσ θεα̣θούνὸυ κου νόή, | σσοι ασουσεάνα̣.

38 || Δόξα̣ α τάτα̣λουή. Σ'σοι τόρα σσοι κα̣ν. | θωάμνε μ'υλουεὰ, θε, 3: όρή.

|| Χρησστὲ θουμνηθζάλε, ϐλουησεά̣ αρρα̣μα̣σα̣- | τούρρα̣ θε πά̣νε, σσοι αθάϐθζελε τρου κάσα | αήστα̣, σσ τρου ετα τωάτα̣ · κα̣ έσστη ά- | γιὸυ θε ούνα̣ ουνα̣, τόρα, σσοι κα̣ντζηθὸ, σσ | τρου έτελε α έτελορου · αμήν·

Ντόμνουλὸυ θουμνηθζά̣ σε να̣ ϐεάγκλλ'ιε τό- | τζοί νοή, αμήν.

Τρα̣ τζήνα̣ θζοί αήστα̣,

Βου σὲ μά̣κα̣ ωρ ρφα̣μ'λλ'υ σσ ϐου σεσὲ να̣φα̣- | τεάσκα̣. σσ ατζέλλ'ὺ τζη λ' κλλ'εάμα̣ θόμνου- | λὸυ ϐου σελὸυ αλάϐθα̣, σσ ϐουσελα̣ μπα̣νεά- | θζα̣ ήνημηλε αλόρὸυ τρου έτα α έτηλλ'υ.

Δόξα̣ α τάτα̣λουή, σσ αλάν'τε τζη θζοίτζεμ τρα̣ | πρρά̣ν'νθζου.

39 || Ντε καρα σετε σκόλή θε 'νην'γκα̣ αστάλα̣ εφ- | χα̣ρηστησεά αλ θουμνηθζά̣ σσ θζοί.

Ντωομνε, να̣ χα̣ρησήσσοί κου αθα̣ρα̣μήν'τη- | λε ατάλε σσ να̣ χα̣ρησήμ κου λούκα̣ρρα̣ α μά̣- | νήλορού ατα̣όρὸυ, θωάμνε, λουμ'υνά̣ πρε | 'νοή λουμ'ύνα α πρόσοπα̣λλ'υ ατα̣έή. θηθέσσοί | χαράο τρου ήνημα ανωάστρα̣· να̣ να̣φα̣τήμ θε | καρπόλλὸυ α γήπτουλουή σσ θεα̣ ουμτουλέμνου· | λουή, θεα̣ γήν'λουή· τρατ̣ζεά̣ ϐου σε να̣ μπα̣γ- | κά̣μ σσ ϐου σε θουρμ'ύμ κου ηρηνε, κα̣ τήνε | θωάμνε χόργεα̣ να̣ κουν'θησήσσοί πρε θά̣ρρου τζη αϐούμ.

Δόξα̣ α τάτα̣λουή, σσ τωάτε τζη θζοίτζή | τρου εφχα̣ρηστησήρεα̣ α πρρα̣θζουλόυή. (sic).

tora şî cănţi. Doamne ńilueá, doamne ńilueá, doamne ńilueá.

Hrişte Dumniḑale vluiseá.

Cu pălăcărirle a ávilorŭ a patéri- || lorŭ anostrórŭ, doamne Iisù 37
Hrişté Dumniḑale, ńilueá-nă noĭ. Amín.

E se fure că este vărŭ preŕtu ningă stală, ḑî: doamne ńilueá: 3. doamne avisite vluiseá.

De cara se te scolĭ de ningă astală, efhăristiseá al Dumniḑă, ş-ḑî:

Hrişté, Dumniḑăllu anostru, ţ-o efhăristisím că nà năŕătíşĭ de búnele atale de pre locŭ. Ma şî de amirăril'a atá aţeá de n-ţerŭ se nu nă urfăneşti, ma de căcúm vinişî námesa de maθitazl'i atăĭ de lă dideşî irine, vino, scăpătoare, ş-deadúnŭ cu noĭ şî asuseá-nă.

|| Δoxă a tátăluĭ. Şî tora şî căn[ţido], doamne ńilueá, de 3 orĭ. 38
Hrişté Dumniḑale, vluiseá arrămăsăturră de pîne, şî adavḑe-le tru casa aistă, ş-tru eta toată. Că eşti avŭ deunăună, tora, şi cănţido, ş-tru étele a ótelorŭ. Amín.

Domnulŭ Dumniḑă se nă veagl'e toţî noĭ, amín.

Tră ţină ḑî aistă.

Vu se măcă oárfăńl'i ş vu se se năŕătească. Ş-aţél'ĭ ţi-l' cl'amă domnulŭ vu se-lŭ alavdă, ş-vu se lă băneaḑă ínimile alórŭ tru eta a étil'i.

|| Δoxă a tátăluĭ, ş-alante ţi ḑiţem tră prrăndzu. 39

De cara se te scolĭ de ningă astală efhăristiseá al Dumniḑă ş-ḑî.

Doamne, nă hărisişî cu adărămíntile atale ş-nă hărisím cu lúcărră a mănilorŭ atăórŭ, doamne, luńină pre noĭ luńina a prósopăl'i atăéĭ. Dideşî harao tru ínima anoastră; nă năŕatím de carpollu a víptuluĭ ş-de-a umtulémnuluĭ, de-a vinluĭ; tr-aţea vu se nă băgăm ş-vu se durńím cu irine, că ţine doamne horva nă cundisişî pre θarru ţi avúm.

Doxă a tátăluĭ ş-toate ţi ḑiţĭ tru efhăristisirea a prră[n]ḑuluĭ.

Αἱ δέκα ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ.

Ντζάτζελε θυμα̣ν'θα̣τζσούνῆ αλ' θουμνηθζᾴ.

40 α. Μήνε τζοΐ έσκου θόμνουλδυ θουμνητζά̣λλου (sic) ‖ ατά̣δυ, τζη τε σκόσσδυ θε τρου λόκλου α | μησηρήελλ'υ, θε τρου κάσα α σκλλα̣βή- | ελλ'υ· βου σενού σ' χημπα̣ άλτζοι θουμνη- | θζάθζοΐ, χόργεα θε μήνε.

β. Σε νού φατζῆ ήδολδυ α βέτεῆλλ'υ αταέῆ, | σσ νητζε ούνα̣ ουμ'ύζε. θε κα̣τε σούν'του θη- | σούπρα̣ ν' τζέρδυ, σσ θε κα̣τε σούν'του θεγ- | κιόσδυ πρε λόκδυ. σσ θε κα̣τε σούν'του τρου | άπε πρε σουμ λόκδυ· σε νού λε ν' κλλ'ύνῆ, | σσοι σε νού λε τημ'υσέσστη κα τρα̣ θουμνηθζάθζοΐ.

γ. Σε νού ολλ'εαῆ νούμα α θόμνουλουῆ α θου- | μνηθζά̣λλουῆ ατα̣ούῆ τρα̣ ν' κότδυ· κα̣ θό- | μνουλδυ βουσε νούλ' κα̣θα̣ρησεάσκα̣ ατζέ- | λδυ τζη οσπρηθζσούρα̣ νούμα αλούῆ τρα̣ ν' | κότδυ.

41 δ. Α'θουτζοΐ αμήν'τε, θζούα α σα̣ρμπα̣τόρ- ‖ λορδυ σε ο αγησέσστη. σε λουκρέθζοΐ | σσάσε θζοΐλε, σσοι σε σ' φάτζῆ τούτε | λούκα̣ρρα̣ ατάλε. Ε α σσάπτεα θζούα̣ | εστε ρρουπάσλου α θόμνουλουῆ α θουμνη- | θζα̣λλουῆ αταούῆ· τρου ατζεα̣ θζούα̣ σε | νού φατζῆ νήτζε ουνδυ λουκρου, τήνε σσ | χήλλ'λου ατά̣ού, σσ χήλλ'εα ατά, ιουζμη- | κεάρρου ατάδυ, σσοι ιουζμηκεάρα ατά. | μπόου λου ατά̣δυ, σσ σουμθζσουγκα̣τόρρου, | σσ τωατε άλαν'τε.

ε. Τημ'υσεα̣ τάτα̣λδυ ατά̣δυ, σσ μούμα α- | τά,'τρα σε προυκουψέσστη σσοι τρα σε | μπα̣νέθζοΐ μούλτου πρε λόκλου ατζέλδυ | μπούν'λου· τζη σλου θὰ ατζά̣εα, θόμνου- | λδυ θουμνηθζά̣λλδυ ατά̣ου.

στ. Σε νού φατζῆ φουνηκό.

ζ. Σε νού κουρβα̣ρησέσστη.

42 ‖ η. Σε νού φουρη.

θ. Σε νού θαῆ μα̣ρτηρήε μην'τζσουνωάσα̣ πρε | βητζήν' λου ατά̣δυ.

ι. Σε νού ορηξέσστη μουλλ'εα̣ρεα α βητζῆν'- | λούη αταούῆ, Σε νού ορηξέσστη κάσα α | βητζήν'λουῆ αταουῆ, νήτζε άγκουρρου α- | λούῆ, νητζε ιουζμηκεάρρου αλούη, νητζε | ιουζμηκεάρα αλούη, νητζε μπόουλου αλούη, | νητζε σουμθζσουγκα̣τόρρου αλούῆ, νήτζε | ούνα̣ πράβθα̣ θεα λούῆ, νητζε θε κά- | τε σουν'του αβητζήν'λουῆ αταούῆ.

Τὰ τυπικά. Ψαλμὸς, 102.

Αλαβθα̣ σουφλετλου αμ'εδυ θοινουλου,
Αλα̣βθατδυ εσστη θωαμνε,

1. Αλαβθα̣ σουφλετλου αμ'εδυ θομνουλου, σσοι | τωατε θε τρου μηνε αλα̣βθατζοΐ νουμα | ατζεα αγησητα αλουῆ.

43 ‖ 2. Αλαβθα̣ σουφλετλου αμ'εδυ θομνουλου, | σσοι νου λε αγκα̣ρσσεα τωατε πλα̣τηρα̣ | αλουῆ.

Αἱ δέκα ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ.

Ḑáţele dimăndăćúnĭ al Dumniḑắ.

α. Mine ţî escu domnulŭ Dumniḑăllu || atăŭ, ţi te scoşŭ de 40
tru loclu a Misiríel'i, de tru casa a sclăvíel'i; vu se nu s-h'ibă alţî Dumniḑaḑî, horv̂a de mine.

β. Se nu faţĭ iδolŭ a véteĭl'i atăéĭ, ş-niţe unä uńize. De căte suntu disupră n-ţerŭ ş-de căte suntu deg'ósŭ pre locŭ, ş-de căte suntu tru ape pre sum locŭ, se nu le ncl'inĭ, şî se nu le tińisești ca tră Dumniḑaḑî.

γ. Se nu o l'aĭ numa a dómnuluĭ a Dumniḑălluĭ atăúĭ tră n-cotŭ; că domnulŭ vu se nu-l căθărisească aţélŭ ţi o spriğură numa alúĭ tră n-cotŭ.

δ. Adu-ţî aminte ḑua a sărbător- || lorŭ se o av̂iseşti. Se lucreḑî 41
şase ḑîle, şî se s-faţĭ tute lúcărră atale. E a şaptea ḑuă este rrupaslu a dómnuluĭ a Dumniḑălluĭ atăúĭ; tru aţeá ḑuă se nu faţĭ niţe unŭ lucru, tine ş-h'il'lu atắŭ, ş-h'il'a atá, ĭuzmikarru atăŭ, şî ĭuzmikara atá, boŭlu atắŭ, ş-sumğugătorru, ş-toate alante.

ε. Tińiseá tatălŭ atắŭ ş-muma atá, tra se prucupseşti şî tra se bănéḑî multu pre loclu aţélŭ bunlu, ţi s-lu da aţăea. domnulŭ Dumniḑăllu atắŭ.

ζ. Se nu faţĭ funicó.

ξ. Se nu curv̂ăriseşti.

|| η. Se nu furĭ. 42

θ. Se nu daĭ mărtirie minćunoasă pre viţinlu atắŭ.

ι. Se nu orixeşti mul'area a viţinluĭ atăúĭ. Se nu orixeşti casa a viţinluĭ atăúĭ, niţe águrru alúĭ, niţe ĭuzmikarru alúĭ, niţe ĭuzmikara alúĭ, niţe boŭlu alúĭ, niţe sumğugătorru alúĭ, niţe unä pravdă de-alúĭ, niţe de căte suntu a viţinluĭ a tăúĭ.

Τὰ τυπικά. Ψαλμός 102.

Alavdă súfletlu ańéŭ dómnulu.

Alăvdátŭ eşti, doamne.

1. Alavdă súfletlu ańéŭ dómnulu, şî toate de tru mine alăvdaţî numa aţeá av̂isita alúĭ.

|| 2. Alavdă súfletlu ańéŭ domnulŭ, şî nu le agărşá toate plătir[r]ă alúĭ. 43

3. Ατζελδυ τζη σλε λλ῾υαρτα τωατε α | μαρτηήλε αταλε, ατζελδυ τζη σγη- | τρηψεασστε τουτε λαν᾽γκορρα αταλε.

4. Ατζελοὺυ (sic) τζη σκαπα θε ασπαρθζερε | μπανα ατα, ατζελδυ τζη τε ν᾽ κουρου- να κου μ῾υλα σσοι κου αθηλλ῾εαρε.

5. Ατζελὺυ (sic) τζη τζο ναφατεασσσε (sic) ορηξεα | ατα θε μπουνε 6ουσε ζνουεασκα τηνηρεα- | τζα ατα κα α σσκηπωαμ῾υελλ῾υ.

6. Ντομνουλδυ τζη φατζε ελεημοσηνὴ σσοι | θζσουθέτζδυ πρε τοτζὴ ατζελλ῾υ τζη σε | αδηκηψεσκου.

7. Λε φανερουσε (sic) καλλ῾υουρρα αλουὴ αλ μοη- | ση, α χηλλ῾λορδυ αλ ησραηλ θελη   μηλε | αλουὴ.

44 || 8. Αθηλλ῾υοσδυ σσοι μ῾υλουητδυ εστε θομνου- | λδυ, κου μουλτα αρραδθαρε, σσοι κου | μουλτα μ῾υλα· νητζε παν τρου.

Σκολουζμα νου σε ναρραεασστε, σσ νη- | τζε θημολου 6ου σε νωαρραμανα τρα | ετα τωατα.

9. Ντε κακουμ να ερα στεψηλε ανωάστρε | νου φετζε λα νὸή, σσ νητζε να πλατη | πρε αμαρτήήλε ανωαστρε.

10. Ντε κατδυ εστε αναλτου τζερρου θε λο- | κὺυ, αχατδυ ο ν᾽ 6αρρτουσσα θομνουλδυ | μ῾υλα αλουὴ πρε ατζελλ῾ὺ τζη λα εστε | φρηκα θε νασδυ.

11. Ντε κατδυ εστε θε παρτε θε ιου εασε | σωαρρα παν ιου σκαπητα, αχατδυ θε- | παρτα θε νοὴ αμαρτηήλε ανωαστρε.

45 || 12. Ντε κακουμ ταταλδυ μ῾υλουεασστε χηλλ῾- | λλ῾υ, α σσοι μ῾υλουη θομνουλδυ ατζελλ῾ὺ | τζηλα εστε φρηκα θε νασδυ κα ελδυ ο | κουνουσκου πλαζμα ανωαστρα σσο μην᾽θουη | κα χημ λοκδυ.

13. Ομλου εστε κα εαρμπα, θζοιλλε αλουη, | κα ληλη τζσα θε τρου αγκρρυ, α σσοι | 6οὺ σε ν᾽ 6ησστηθζασκα.

14. Κα σουφλετλου τρεκου τρου νασδυ, μα | 6ου σε νου χηιιπα, σσ 6ου σε νου κου- | νωασκα μαν σουσου λοκλου αλουὴ.

Ε μ῾υλα α θομνουλουὴ εστε θε τρου αρχηζ- | μα, σσ παν τρου σκολουζμα α ετλλ῾υ (sic) | πρε ατζελλ῾ὺ τζη αδυ φρηκα αλουὴ.

Σ῾σοι ν᾽ θρηπτάτεα αλουὴ εστε πρε χήλλ῾- | λλ῾υ α χηλλ῾λορδυ τζη 6εαγκλλ῾υε δγεα- | τα αλουὴ, σσ τζη σσμην᾽θουεσκου θη- | μανθατζσουνὴλε αλουὴ, σε λε φακα. |

46 || Ντομνουλδυ ν᾽ τζερδυ ετημαση σκαμνουλδυ | αλουὴ, σσοι αμηραρηλλ῾υα αλουὴ λε ουρ- | σεασστε τωατε.

Αλαδθατζοἰ θομνουλδυ 6οὴ τοτζοι αν᾽γγελλ῾- | λλ῾υ αλουὴ, 6αρτοσσοἰ τρου 6αρτουτε τζη | φατζετζοἰ γκρεαηλου αλουὴ, σε ασκουλ- | τα μπωστζεα α γκρεαηρλορδυ αλουὴ.

Αλαδθατζοἰ θομνουλδυ 6οὴ τωατε 6αρτου- | σλε αλουὴ, ιουζμηκεαρλλ῾υ αλουὴ 6οὴ τζη | φατζετζδι θεληιια αλουὴ.

3. Aţélŭ ţi s-le l'artă toate amărtiĭle atale, aţélŭ ţi s-v̀itripseaşte tute lăngorră atale.

4. Aţelŭ ţi scapă de aspárḑere bana atá, aţélŭ ţi te ncurună cu ńilă şî cu adil'are.

5. Aţélŭ ţi ţ-o năfăteaşte órixea atá de bune, vu se znuească tinireaţa atá ca a şkipoáńel'i.

6. Domnulŭ ţi faţe eleimosínĭ şî ğudéţŭ pre toţĭ aţel'i ţi se aδikipsescu.

7. Le fănerusì căl'urră alúĭ al Moisi, a h'il'lorŭ al Israíl θélimile alúĭ.

|| 8. Adil'ósŭ şî ńiluítŭ este domnulŭ cu multă arrăvdare, şî 44
cu multă ńilă; niţe păn tru scóluzmă nu se nărrăeaşte, ş-niţe θimolu vu se no arrămănă tră eta toată.

9. De căcúm nă erá stépsile anoastre nu feţe la noĭ, ş-niţe nă plătí pre amărtiĭle anoastre.

10. De cătŭ este analtu ţerru de locŭ, ahătŭ o nvărrtuşă domnulŭ ńila alúĭ pre aţél'ĭ ţi lă este frică de năsŭ.

11. De cătŭ este departe de ĭu ease soarră păn ĭu scápită, ahătŭ depărtă de noĭ amărtiĭle anoastre.

|| 12. De căcúm tatălŭ ńilueaşte h'il'l'i, aşí' ńiluí domnulŭ aţél'ĭ 45
ţi lă este frică de năsŭ, că elŭ o cunuscú plazma anoastră ş-o minduí că h'im locŭ.

13. Omlu este ca earba, ḑí'l[e]le alúĭ, ca liliča de tru agru, aşí' vu se nviştiḑască.

14. Că súfletlu trecú tru năsŭ, ma vu se nu h'ibă, ş-vu se nu cunoască ma nsusŭ loclu alúĭ.

E ńila a dómnuluĭ este de tru árh'izmă, ş-păn tru scóluzma a ét[i]l'i pre aţél'ĭ ţi aŭ frica alúĭ.

Şî ndriptatea alúĭ este pre h'il'l'i a h'il'lorŭ ţi veagl'e δv̀ata alúĭ, ş-ţi ş-minduescu dimăndăčúnile alúĭ, se le facă.

|| Domnulŭ n-ţerŭ etimăsí scamnulŭ alúĭ, şî amirăril'a alúĭ le 46
urseaşte toate.

Alăvdaţî domnulŭ voĭ toţî áng'el'l'i alúĭ, vărtoşî tru vărtute ţi fáţeţî greaĭlu alúĭ, se ascultă boaţea a greáirlorŭ alúĭ.

Alăvdaţî domnulŭ vozĭ toate vărtusle alúĭ, ĭuzmikarl'i alúĭ voĭ ţi fáţeţî θélima alúĭ.

Αλα̣ϐθατζοἰ θομνουλδυ τω̣α̣τε λουκα̣ρρα̣ α- | λουὴ, τρου ητζηθο λοκδυ α θομηνηελλ'υ | αλουὴ, αλαϐθα̣ σουφλετλου αμ'υ̣ε̣ϐυ θο- | μνουλου.

Τημ'υε α τατα̣λουὴ, σσοι α χηλλ'λουὴ σσοι | α αγὴλουὴ θουχου.

47 || Σ'ο τορα, σσοι κα̣ν τζηθο. σσοι τρου ετελε | α ετελορδυ.

Αλαϐθα̣ σουφλετλου αμ'υ̣εδυ θομνουλου, σσοι | τω̣α̣τε θε τρου μηνε, νουμα ατζεα α- | γησητα αλουὴ, αλα̣ϐθατδυ εσστη θπαμνε. (sic).

Τημ'υε α τατα̣λουὴ, σσοι α χηλλ'κουὴ, (sic) σσοι
α αγὴλουὴ θουχου.
Ψαλμὸς, 145.

1. Αλαϐθα̣ σουφλετλου αμ'υ̣ε̣ϐυ θομνουλου, | ϐου σε αλαϐθου θομνουλδυ τρου μπανα α- | με̣α̣, ϐου σε λλ'ὺ ψουλησεσκου α θουμνη- | θζα̣λλουὴ αμ'υ̣ε̣ζυὴ πα̣ν σε χη[οὺ].

2. Νου θα̣ρρα̣σητζοἰ π[ρε αϐουτζοι σσ πρε] | χηλλ'λλ'υ α ω̣α̣μ[ηνηλόρου κα̣ τρου ε-] | λλ'ὺ νου εστε σκ[α̣παρε].

48 || 3. Βου σε ε̣α̣σα̣ σουφλετλου αλουὴ, σσοι ϐου ¦ σεσὲ τω̣α̣ρρα̣ τρου λοκλου αλοὺὴ.

4. Τρου ατζε̣α̣ θζουα̣ ϐου σε κε̣α̣ρα̣ τω̣α̣τε ¦ μην'θουηρλε αλουὴ.

Καλοτχη, (sic) θε ατζελὺυ (sic), τζη λλ'υεστε αθζσου- τορ'ου θουμνηθζα̣λλδυ αλ ηακοϐ, θαρ- | ρου αλουὴ εστε πρε θομνουλδυ θουμνηθζα̣λ- | λδυ αλουὴ.

Ατζελδυ τζη φε̣α̣τζε τζερρου, σσοι λοκλου, | αμαρε̣α̣, σσοι τω̣α̣τε θε τρου να̣σε.

Ατζελὺυ (sic) τζη ϐεαγηλλ'υε (sic) ν' θρηπτατε̣α̣ τρου | ετα τω̣α̣τα̣, τζη φατζε θζσουθετζδυ | [λα ατ]ζελλ'ὺ τζη σε αδηκηψεσκου, τζη | [ϑα μα̣καρε α φου]μετοσσλορδυ.

[Ντόμνουλδυ θησλε̣α̣γκ]α̣ ληγκασλλ'υ, θομνου- | [λδυ θα λουμ'ύνα α
49 ο]ργγηλορδυ, θομνου- | [λδυ σκοαλα̣ σ]ουρπασλλ'υ. θομνου- || λδυ ϐα
ν' θρεπτζοιλλὺ, θομνουλδυ ϐε̣α̣- | γκλλ'υε τουρασλλ'υ τρου πηστε.

Ω̣α̣ρφα̣νλου, σσ ϐεθουα ϐου σε αημπι̣ τρου | κα̣σστηγκα̣, Ε καλε̣α̣ αμα̣ρτηοσσλορδυ ϐου ¦ σε ο αφα̣νησε̣α̣σκα̣.

Βου σε αμηρα̣ρηψε̣α̣σκα̣ θομνουλδυ τρου ετα | τω̣α̣τα̣, θουμνηθζα̣λλδυ ατα̣ου Σιόν φαρα̣ θουπα̣ φαρα̣.

Σ'σοι τορα, σσοι κα̣ν τζηθο, σσοι τρου ετελε | α ετελορδυ. αμὴν.

Ὁ μονογενὴς υἱὸς καὶ λόγος.

Τηνε χηλλ'λου ατζελδυ σην'γκουρρου σσοι γκρε̣α̣ὴ- | λου αλ θουμνηθζα̣ τζη εσστη φα̣ρα̣ μω̣α̣ρτε, | τρα̣ σκα̣παρε̣α̣ ανω̣α̣στρα̣ στρηξησσοι, στε ν' | τρουπουσσα̣θζοἰ θε στα̣μα̣ρηα ατζε̣α̣ αγησητα | ϐηργηρα θε ουνα̣, σσ θουμνηθζα̣φα̣κα̣τω̣α̣ρε̣α̣, | τε φητζεσσοἰ ομδυ νε αλα̣ξητα̣ θουμ-

Alăvdaţî domnulŭ toate lúcărră alúĭ, tru iţido locŭ a duminíel'[i] alúĭ, alavdă súfletlu añéŭ domnulŭ.
Tiñie a tátăluĭ şî a h'il'luĭ şî a áv̂iluĭ duhŭ.
|| Ş-tora, şî cănţido şî tru étele a ételorŭ. 47
Alavdă, súfletlu añéŭ, dómnulu, şî toate de tru mine, numa aţeá av̂isita alúĭ, alăvdátŭ eşti doamne.

Tiñie a tátăluĭ, şî a h'il'luĭ, şî a áv̂iluĭ duhŭ.

Ψαλμὸς, 145.

1. Alavdă súfletlu añéŭ domnul*ŭ*, vu se alavdu domnulŭ tru bana ameá, vu se l'i psulisescu a Dumniḑălluĭ añeúĭ păn se h'i[ŭ].

2. Nu θărrăsiţî p[re avuţî ş-pre] h'il'l'i a oám[iñilorŭ că tru e]l'ĭ nu este sc[ăpare].
|| 3. Vu se easă súfletlu alúĭ, şî vu se se toarră tru loclu alúĭ. 48

4. Tru aţeá ḑuă vu se kară toate minduirle alúĭ.
Calot[i]h, de aţél*ŭ* ţi l'i este ağutórŭ Dumniḑăll*u* al Iacóv, θarru alúĭ este domnulŭ Dumniḑăll*u* alúĭ.

Aţélŭ ţi feaţe ţerru, şî loclu, amarea, şî toate de tru năse.

Aţél*ŭ* ţi vea*g*l'e ndriptatea tru eta toată, ţi faţe ğudéţŭ [la aţél'ĭ] ţi se aδikipsescu, ţi [da măcare a fu]metoşlorŭ.

[Domnulŭ disleag]ă ligasl'i, domnu[lŭ da luñina a ó]rg'ilorŭ, domnu[lŭ scoală s]urpasl'i. Domnu- || lŭ va ndrepţîl'ĭ, domnulŭ 49
veagl'e tur[r]asl'i tru piste.
Oárfănlu ş-védua vu se aĭbă tru căştigă. E calea amărtioşlorŭ vu se o-afăniseascĕ.
Vu se amirăripsească domnulŭ tru eta toată, Dumniḑăllu atañ, Sion, fară după fară.
Şî tora, şî cănţido, şî tru étele a ételorŭ. Amín.

Ὁ μονογενὴς ὑιὸς καὶ λόγος

Tine h'il'lu aţélŭ síngurru şî greáĭlu al Dumniḑă ţi eşti fără moarte, tră scăparea anoastră strixişî, s-te ntrupuşăḑî de Stămăria aţeá av̂isita vírv̂ira deună, ş- dumniḑăfăcătoarea, to fiţeşî omŭ nealăxită dumniḑî- || l'a, ş-te stăvrusişî ca omŭ Hrişté Dumniḑale, 50

50 νηθζοι- ‖ λλ'υα, σσ τε σταβρουσησοί κα ομδυ χρησστε | θουμνηθζαλε, μωαρτεα ο κάλκασσοί κου μωαρ- | τε, τηνε εσστη ουν θε αγια τρηαδα, τζη τε | δουξουσεσστη θεαθουν κου ταταλδυ, σσοι κου α- | γῆλδυ θουχδυ, ασουσεανα νοή.

Τὸν πολὺ ἔλεον. Ψαλμὸς 134.
Αἰνεῖτε τὸ ὄνομα Κυρίου.
οὐσμηκιαρλη αθομνουλουΐ.

1. Α'λαυθατζ Νούμα ά Ντόμνουλουΐ, αλαυν- | τάτζ (sic) οὐσμικηάρλλῆ ά Ντόμνουλουΐ. Αλ- | ληλουΐα.

2. Βοῆ τζῆ σσιάντέτζ τρου κάσα (sic) ά Ντόμνου- | λουΐ τροῦ ουμπόραλε άκασιλῃε (sic) ά θομνου- | λουΐ ἀνοστρούϊ. Αλλη.

3, Α'λαυθατζ Ντόμνουλ, κά θόμνουλ ἔστε | μποὺν, ψουλησίτζλη, ανούμηλη, ἀλούει κά | ἔστε γγήνε. Αλληλ.

51 ‖ 4. Κα Ντομνουλ σία αλέψε Ιάκοδλου σσία | 'Ισραὴλ τρά γνησιουλου. αλουΐ. Αλλ.

5. Κα κουνουσκοὺϊ κὰ μάρε ἔστε θομνουλ, συία θόμ- | νου ανδστρου, θε πρεστε θουμνετζιάτζλη τοτζ.

6. Τούτε θεκατέ δρου θομνουλ λὲ φέτζε, ντζε- | ρου σσία πρὲ λόκου, τρου αμαρε σσια τρου | τουτε λοκουρλη.

7. Ατζελ τζῆ σκοάσε ναορλλη ντὲ τρου μάρ- | τζηνὰ ἀλόκλουΐ, συια φέτζε σκαπηραρα | τρα πλόε.

Ατζὲλ τζῆ σκοασε δηντουρλε ντε τρου | χασνάτζλη ἀλουί.

9. Ατζὲλ τζὴ δαταμά ποτραδιτζλλη α | Εγιπτουλουΐ, θε λὰ ὀμ πανλα. πραδτζα. ἀλληλουΐα.

10 Σ σια πητρικού σεμνε σία τζουντήι, να- | μεσα θὲ Εγιπτου πρε φαραω, σσια πρε | τότζ οὐσμικιάρλη αλουή.

52 ‖ 11. Ατζέλ τζῆ μπατοῦ φὰρ μούλτε, σσια δα- | τκμα αμιρὰ ρατζ δάρτοσσ.

12. Σίον αμηράλλου ἀμορεηλλὸρ σσια ὀγγ α- | μηραλλου θε δασαν σσια τούτε ἀμιραρηλλε | θε χαναάν.

13. Σία θεθε λοκλου ἀλόρ τρα κληρονομίλλε, | κληρονομίε αγγήντηλα ἀλουὴ Ισραήλ. | ἀλλη λλουί.

14. Ντομνε τρα ἔτα τούτα εστε νούμα ατα, | σσια ἀντοῦ τζηρε αμήντε ἀτὰ τρὰ φαρα | θοῦ πα φαρα·

15. Κάδασελτζούτικα θομνουλ ομηνλη ἀλουί, σσια | δασσι υιλουγασκα (sic) πρὲ ουσμηκιαρλη αλουή.

moartea o călcaşî cu moarte, tine eşti un de aṽa triaδă, ţi te
δuxuseşti deadún cu tatălŭ, şî cu aṽilŭ duhŭ, asuseá-nă noĭ.

Τὸν πολὺ ἔλεον. Ψαλμὸς 134.
Αἰνεῖτε τὸ ὄνομα Κυρίου.
usmik'arl'i a dónmuluĭ.

1. Alăvdáţ Numa a dómnuluĭ, a*lă*vdáţ usmikar*l*'i a Dómnuluĭ.
Alliluia.
2. Voĭ ţi şădèţ tru *ca*sa a dómnuluĭ tru ubó[a]răle a cási*l*'i
a dómnuluĭ anostrúĭ. Alli[luia]. 51
3. Al*ă*vdáţ domnul, că domnul este bun, psulisiţ-*l*'i a númi*l'i*
alúĭ că este g'ine. Allil[uia].
|| 4. Că domnul şî alepse Iácovlu şă Israíl tră γnísiulu alúĭ.
All[iluia].
5. Că cunuscúĭ că mare este domnul, şă domnu anostru, de
preste Dumne*ḑaţl'*i toţ.
6. Tute de c*ă*te vru domnul le feţe, n-ţerŭ şă pre locŭ, tru
amare şă tru tute lócurli.
7. Aţél ţi scoase năor*l*'i de tru marţina [ceteşte: márḑinea] a
locluĭ, şă feţe scăpirar[e]a tra [ceteşte: tră] plo[a]e.
8.[1]) Aţél ţi scoase vínturle de tru h*ă*snáţl'i alúĭ.
9. Aţél ţi v*ă*tămă potraviţ*l*'i a Eṽíptuluĭ, de la om p*ă*n la
pr*ă*vḑă Alliluia.
10. Şă pitricú semne şă *č*udíĭ námesa de Eṽiptu pre Fărăó, şă
pre toţ usmikar*l*'i alúĭ.
|| 11. Aţél ţi b*ă*tú far[ĭ] multe, şă v*ătămă* amirăráţ vărtóş 52

12. Sión amirăllu [a] Amoréil'lor şă Og amirăllu de Vasan şă tute
amir*ă*ri*l*'le de Hanaán.
13 Şă dede loclu alór tr*ă* clironomi*l*'e, clironomie a g'íntil'*i* alúĭ
Israíl. Allilui[a].
14. Do[a]mne tră eta tut*ă* este numa atá, şă adúţire aminte atá
tră fară după fară.
15. Că va se-l' *ǧ*údică domnul o[á]miñ*l*'i alúĭ, şă va-şĭ ñilu-
ească pre usmikar*l*'i alúĭ.

1) No. 8 nu corespunde numerotaţiei din psalmul 34, unde face parte din No. 7; din această cauză numerele următoare 9, 10, etc., corespund cu 8, 9, etc., în psalmul 134.

16. Ιδολλη, απα̣νγγα̣νλορ σούντου ἀσίμε σσιὰ | ἀμάλουμ λουκρε θε μανλε α ομηνλορ.

17. Γκουρα̣ ἀοῦ σσια νοὺ σμπουρα̣ σκου. οκλη ἀοῦ | σσια νου ϐέθου. ἀλληλου.

53 || 18. Ουρέκλε ἀοῦ σσια̣ ν'ου ἀυθόυ, κα̣ νητζε [θου]- | χου νου ἔστε τροῦ γγουρα ἀλϐρ.

19. Τὰ ομιον λασις φάκα̣ ατζηλορ τζηλ[λ'ὺ] | αθαρα̣ σσια ατουτουλϐρ τζῆ θα̣ρα̣σεσκου πρε | να̣ σσια̣.

20. Κασα̣ αλ Ἰσραὴλ ευλογησιτζ θομνουλου, | κασα̣ ἀλ Αα̣ρὸν ευλογησιτζ θομνουλου, κασα̣ | αλ' λεϐη ευλογησιτζ θομνουλου αλλ'ήλουϊα.

21. Τοτζ τζῆ ἀϐετζ φρηκα αθομνουλουῆ, θόμ- | νουλου ευλογισετ θόμνουλ. αλ' Σιον ατζελου | τζη σσιαντε Ιερουσαλίμ. αλληλουΐα.

Ψαλμὸς 135. Ε'ξομολογι.

1. Ευχαριστησιτζϐα̣ αθομνουλουΐ κα̣ εστε μπου- | νου αλλ'ηλοϊα κα τρου ετα τοτα νιηλα αλουΐ. | ἀλληλουΐα.

2. Ευχαριστησιτζϐα ἀ θουμνετζ αλουῆ πριστε | θουμνετζατζλλη τότζ ἀλληλουια, κατροὺ | ετα τοτα̣ νιηλα αλουῆ. ἀλληλουια.

54 || [3. Ε]υχαριστησιτζϐα αθομνουλουι πρίστε θομνιλ | [τ]οτζ αλληλουια, κατρου ετα τοτα̣ ν'ιηλλα | αλουὴ ἀλληλουια.

[4]. Ατζελου τζη φετζε θαύματε μάρ σήνγκου- | ρου αλληλουια κα τρου ετα τοτα̣ νιηλλα̣ α- | λουὴ αλληλουια.

5. Ατζελου τζὴ φετζε τζέρου κόυ στίρε μαρε.
καὶ τὰ ἑξῆς.

6. Ατζέλουτζη νϐάρτουσσια̣ λόκλου πρε απα̣.
καὶ τὰ ἑξῆς.

7. Ατζελου τζη φετζε σηνγόυρου λουνίηνα μάρε.
καὶ τὰ ἑξῆς.

8. Ατζελου τζῆ φετζε σόρα τρα̣ ουρσιρα ἀ | τζούχλιη. αλληλουια.

9. Ατζελου τζῆ φετζε λουνα κου στέλλε τρα | ουρσερα ἀνόπτηλλη. αλληλουια, κἀ τρα | ἔτα τότα νίηλλα αλουῆ.

55 || 10. Ατζελου τζῆ μπατοῦ Εγηπτουλ θε αν- | τουν κου πο τραλιτζλλη αλουῆ. αλληλουια.
καὶ τὰ ἑξῆς.

11. Ατζελου τζὴ σκοάσε Ισραὴλ θε ναμισα | θισσλη. καὶ τὰ ἑξῆς.

12. Ατζελου τζῆ κού μα̣να̣ ϐαρτοχσα, σσιακου | μπρατζου αναλτου. αλληλουια. καὶ τὰ ἑξῆς.

13. Ατζέλου τζῆ μπαρτζα̣ αμαρα ατζα ρό- | σια πρέ θάο πα̣ρτζα̣. αλληλουια.

14. Ατζελου τζῆ τρηκού Ισραὴλ πρετ νάμισα | θισα̣. καὶ τὰ ἑξῆς.

16. Iδol'i a păngăńlor suntu asime șă amálum[ă] lucre de mănle a ó[á]mińlor.
17. Gură aŭ șă nu sburăscu, ocl'i aŭ șă nu vedŭ. Allilu[ĭa].

|| 18. Urecl'e aŭ șă nu avdu, că nițe [du]hŭ nu este tru gura alór. 53

19. Tà ομιον la[s] si s-facă ațilór ți-l' adară șă a tutulór ți θarrăsescu pre nășă.
20. Casă al Israíl evloṽisíț domnulŭ, casă al Aarón evloṽisíț domnulŭ, casă al Leví evloṽisíț domnulŭ; alliluia.
21. Toț ți avéț frica a dómnuluĭ, domnulŭ evloṽisíț, domnul al Sión ațélŭ ți șade Ierusalím. Alliluia.

Ψαλμὸς 135. Ἐξομολογι.

1. Efhăristisiț-vă a dómnuluĭ, că este bunŭ, alliluia, ca tru eta to[a]tă ńila alúĭ; alliluia.
2. Efhăristisiț-vă a Dumneḑăl[l]uĭ priste Dumneḑațl'i toț, alliluia, ca tru eta to[a]tă ńila alúĭ. Alliluia.
|| [3. E]fhăristisiț-vă a dómnuluĭ priste domnil' [t]oț, alliluia, că 54
tru eta to[a]tă ńila alúĭ. Allilúĭa.
[4]. Ațélŭ ți feţe θávmate mar[ĭ] sínguru alliluia, că tru eta to[a]tă ńila alúĭ, alliluia.
5. Ațélŭ ți feţe ţer[r]u cu ştire mare. καὶ τὰ ἑξῆς.

6. Ațélŭ ți nvărtușă loclu pre apă. καὶ τὰ ἑξῆς.

7. Ațélŭ ți feţe sínguru luńina mare. καὶ τὰ ἑξῆς.

8. Ațélŭ ți feţe so[ar]ră tră ursir[e]a a ḑúăl'i. Alliluia.
9. Ațélŭ ți feţe luna cu stelle tră ursirea a no[á]ptil'i, alliluia că tră eta toată ńila alúĭ.
|| 10. Ațélŭ ți bătú Eṽiptul deadún cu potralițl'i (sic) alúĭ. Alliluia. 55
καὶ τὰ ἑξῆς.

11. Ațélŭ ți scoase Israíl de námisa diṣl'i. καὶ τὰ ἑξῆς.
12. Ațélŭ ți cu mănă vărtoasă, șă cu brațŭ analtu. Alliluia. καὶ τὰ ἑξῆς.
13. Ațélŭ ți mpărță amar[e]a aț[e]á roșa pre dao părță. Alliluia.

14. Ațélŭ ți tricú Israíl pret námisa disă. καὶ τὰ ἑξῆς.

15, Ατζελου τζῆ νικα φαραὸ, κοῦ ϐαρτούτα α- | λουῆ τροῦ ἀμαρα ροσσια. αλλήλουια. καὶ τ. ἑξ.

16, Ατζελου τζη τρηκου γγκοντα (sic) αλουῆ πρετ | ἐρνιηε. αλληλουια.

17. Ατζελου τζῆ μπατού ἀμηραρατζ μάρη αλλ.

18. Ατζέλου τζῆ ϐαταμα ἀμιουραράτζ ϐαρ- | τοσσα (sic).

56 || 19. Σιὸν ἀμιράλλου ἀμορέηλορ. Αλλαλουια κα | τρα ετα. καὶ τὰ ἑξῆς.

20. Σσια Ὀγγ αμιράλλου ντε ϐασαν.

21. Σσια θέντε λόκλου ἀλόρ τρα κλήρονομίλλε.

22. Κληρονομηλλε ἄλ Ισραῆλ οὐσμηκιαρλλη | αλουῆ.

23. Κα τροὺ ταπινοσα ἀνδστρα να θούσε αμηντε | θομνουλου.

24. Σσια νὰ σκαπα νοΐ θε εχτζρὰλλ ἀνδστρη.

25. Ατζελ τζῆ θα χράνα λα κάθε τρούπου.

26. Ευχαριστησίτζ ϐα ἀ θουμνετζάλλουΐ ντε | ντζέρου αλλ'ηλουΐ κα τρα ετα τοτα εστε | νιηλλα αλουῆ. αλλ'ηλουια.

Δόξα ἦχος πδ.

Τέ ψουλησίμ, τέ ἀλαυθαμ τέ δοξολωγησίμ | τζά ευχαριστησίμ θόμνε, τέ νκληνὰμ Αγίσῆτα | Τριάδα λά τινε θάμ τινιῆε νίηλουιανα νόει.

Τέλος ὁ καὶ σκόλοὺσμα.

15. Aţélŭ ţi nică Faraó cu v̇ărtut[e]a alúĭ tru amar[e]a roşă. Alliluia. καὶ τ[ὰ] ἑξῆς.
16. Aţélŭ ţi tricú g'inta alúĭ pret erńie. Alliluia.
17. Aţélŭ ţĭ bătú amirăráţ marĭ. All[iluia].
18. Aţélŭ ţi vătămắ amirăráţ vărtoşi.
|| 19. Sión amirăllu [a] Amoréilor. Alliluia, ca tră eta. καὶ τὰ ἑξῆς. 56

20. Şă Og amirăllu de Vasán.
21. Şă dede loclu alór tra clironomil'e.
22. Clironomil'e al Israil usmikarl' alúĭ.
23. Ca tru tapino[a]sa ano[a]stră n-aduse aminte domnulŭ.
24. Şă nă scăpắ noĭ de ehţrăl'ĭ anostri.
25. Aţèl ţi da hrană la caθe trupŭ.
26. Efhăristisíţ-vă a Dumneḑălluĭ de n-ţerŭ, allilui[a], că tră eta to[a]tă este ńila alúĭ. Alliluia.

Δόξα ἦχος. πδ.

Te psulisím, te alăvdăm, te δoxolov̇isím, ţă efhăristisím do[a]mne, te ncl'inắm Av̇isită Triaδă, la tine dăm tińie ńilueá-nă noĭ.

Τέλος ὁ καὶ σκόλουσμα.

INVĂȚĂTURĂ INTRODUCĂTOARE

DE

DANIIL MOSCOPOLEANUL

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

DE

DANIIL MOSCOPOLEANUL

CUPRINSUL DIN ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ A LUI DANIIL

După titlu, urmează, pag. II (alb), versurile lui Mihail Schina, prin cari-şi exprimă dorinţa să fie cunoscător al celor patru limbi, spre a-şi arătă gratitudinea către Mitropolitul Nectarie al Pelagoniei. Apoi un *tetrastih*, în care se mulţumeşte lui Daniil, autorul, şi Arhiereului Pelagoniei, susţiitorul cheltuelilor de tipar. (Sunt scrise în limba vorbitoare grecească, *romaică*).

Pag. III—IV cuprind dedicaţia lui Daniil către Mitropolitul Pelagoniei. Limba este greceasca veche. Iscăleşte: ὁ ὑποκλινέστατος καὶ πιστὸς αὐτῆς δοῦλος Οἰκονόμος καὶ Ἱεροκῆρυξ Δανιὴλ Μιχάλη Ἀδάμη Χατζῆ ὁ Μοσχοπολίτης (=Cel mai supus şi credincios servitor, econom şi predicator Daniil Mihali Adami Hagi, Moscopoleanul).

Pag. V—VI cuprind «versuri» simple [= scrise în limba romaică] în ordine alfabetică.

Pag. VII: Versuri la adresa Mitropolitului Pelagoniei, în limbă pedantă grecească.

Pag. VIII: Insemnare, în care se arată însemnătatea lexiconului.

Textul Εἰσαγωγικὴ e cuprins între pag. 1—36.

Pag. 37—39 cuprind cuvânt adresat către copiii creştinilor, iubitori de carte şi binecuvântaţi; în acest cuvânt din nou se accentuează însemnătatea şi foloasele ce decurg din studiul în limba maternă.

Urmează part. I, care cuprinde pag. 39—53: διδασκαλία χριστιανική, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ διδάσκαλος ἐρωτᾷ, καὶ ὁ μαθητὴς ἀποκρίνεται (Invă-

ţătură creştinească în care dascălul întreabă şi şcolarul răspunde); Διὰ τὸ ὄνομα, καὶ σημάδι τοῦ χριστιανοῦ· διὰ τὸ τέλος, καὶ πράγματα ὁποῦ ἔχει χρείαν ὁ χριστιανὸς (Pentru numele şi semnul creştinului; pentru pânea şi lucrurile de cari are necesitate creştinul) şi altele de felul acesta.

Partea II cuprinde pag. 54--59. Conţinutul lor este despre primele elemente ale fizicei: περὶ στοιχειωδῶν ἀρχῶν τῆς φυσικῆς; se vorbeşte despre pământ, apă, aer, foc, lume, cer, curcubeu, cutremur, despre cele cinci simţuri, despre sufletul animalelor iraţionale şi despre sufletul raţional al omului.

Pag. 60—71 cuprind: concepte de scrisori, către Patriarhul ecumenic, către un Mitropolit, Arhiereu, călugăr, preot, etc., concepte de înscrisuri, testamente, foaie de zestre şi altele.

La pag. 61 se află şi concept de scrisoare εἰς Αὐθέντην Οὐγγροβλαχίας (ἢ Μολδοβλαχίας).

Partea III, pag. 72—83, se vorbeşte despre cele patru operaţiuni ale aritmeticei.

Pag. 83 cuprinde precepte adresate şcolarilor.

Pag. 84 ne arată, cari sunt Sf. sărbători, pe cari meseriaşii şi toţi creştinii trebue să le ţie; pag. 86 arată cum se găseşte anul nou şi vechiu, anul despre ciclul soarelui şi al lunii, etc., etc.

Cfr. Miklosich, *Rum. Unters.*, I, 2, pag. 43—44; Bianu-Hodoş, *Bibl. rom. veche.*

Părţile ce prezentă interes pentru noi sunt reproduse mai jos.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Περιέχουσα Λεξικὸν Τετράγλωσσον τῶν τεσσάρων κοι- | νῶν Διαλέκτων, ἤτοι τῆς ἁπλῆς ῥωμαϊκῆς, τῆς | ἐν Μοισίᾳ Βλαχικῆς, τῆς Βουλγαρικῆς, καὶ τῆς Ἀλβανιτικῆς.

Συντεθεῖσα μὲν ἐν ἀρχῇ χάριν εὐμαθείας τῶν φιλολόγων ἀλ- | λογλώσσων νέων παρὰ τοῦ Αἰδεσιμωτάτου, καὶ Λογιωτάτου Δι- | δασκάλου, Οἰκονόμου, καὶ Ἱεροκήρυκος Κυρίου Δανιὴλ τοῦ ἐκ | Μοσχοπόλεως. Καλλυνθεῖσα δὲ καὶ ἐπαυξηνθεῖσα τῇ προ- | σθήκῃ τινῶν χρειωδῶν καὶ περιεργείας ἀξίων, καὶ εὐλα- | βῶς ἀφιερωθεῖσα τῷ Πανιερωτάτῳ, καὶ Λογιωτάτῳ |Μητροπολίτῃ Πελαγωνείας, Ὑπερτίμῳ, καὶ Ἐ |ξάρχῳ πάσης Βουλγαρικῆς Μακεδονίας Κυρίῳ | Κυρίῳ Νεκταρίῳ
τῷ ἐκ Μουντανίων,
Οὗ καὶ τοῖς ἀναλώμασι τύποις ἐκδέδοται δι' ὠφέλειαν
τῶν Ἐπαρχιωτῶν ἀυτοῦ εὐλαβῶν Χριστιανῶν.
Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αωβ' 1802· 8°.

[Traducerea sună]:

INVĂŢĂTURĂ INTRODUCĂTOARE

Cuprinde vocabular în patru limbi al celor patru obişnuite dialecte, adecă al limbii Romaice simple, al Românei din Mesia, al Bulgarei şi al Albanezei.

Intocmită la început de prea respectatul şi prea învăţatul dascăl, econom şi predicator chir Daniil Moscopoleanul, spre a servì de uşor învăţământ tinerilor cărturari de alte limbi. Îmbunătăţită şi adăugită prin introducerea [adaosul] unor lucruri folositoare şi demne de curiozitate şi închinată respectuos prea sfântului şi prea învăţatului Mitropolit al Pelagoniei, prea cinstitului şi Exarhului a toatei Macedoniei bulgăreşti, chir chir Nectarie din Montania, cu a cărui cheltueală s'a şi tipărit, spre folosul cuvioşilor creştini, eparhioţi ai săi.

In anul mântuirei 1802.

(Fără arătarea locului unde s'a tipărit) (1).

---

(1) D-l Erbiceanu, *Bibl. Gr.*, pag. 167, nu ştim pe ce bazat, dă ca loc de tipărit al acestei lucrări Viena. Observăm că tot ací, titlul cărţii este oarecum greşit reprodus: εἰσαγωγὴ ; în loc de εἰσαγωγικὴ ; ἀλλογχώσσων(!) etc.

Στίχοι Μιχαὴλ Σχοινά ὡς ἐκ τῆς [Βίβλου !].

Ἤθελον νὰ ἔχω γλῶσσαν τὸ τετράγλωσσον ἐγώ,
  Γιὰ νὰ ἠμπορῶ κἂν μόνας χάριτας νὰ 'μολογῶ.
Τὸ ὁποῖον καθὼς λέγει ἕνας ἀπ' τοὺς παλαιούς,
  Εἶν' εὐγνωμοσύνης δεῖγμα κ' εἰς μεγάλους, κ' εἰς μικρούς.
Διά τοῦτο καθὼς εἶπον ἐπεθύμουν νὰ λαλῶ,
  Γιὰ νὰ ἀποδώσω χάριν τῷ Δεσπότῃ τῷ καλῷ.
Νεκταρίῳ τῷ Δεσπότῃ καὶ ποιμένι τοῦ λαοῦ,
  Πόλεως Πελαγωνείας τοῦ θεόθεν ἐκλεκτοῦ.
Πλὴν δέν ἔχω τί νὰ κάμω; σᾶς παρακαλῶ λοιπὸν,
  Ἀναγνῶσται, παῖδες, ἄνδρες, δεηθῆτε πρὸς Θεὸν,
Ὑπὲρ τοῦ Δεσπότου τούτου, ὁποῦ θέλει τὸ καλόν,
  Ὡς φιλογενὴς ὑπάρχων, τῶν ὁμογενῶν ὑμῶν.

[Traducerea V:] Versuri de Mihail Schiná ca din... [?]...

Aş fi dorit să am ca limbă cele patru limbi,
  Ca să pot îndrugà numai gratitudini.
Care, cum spune unul din cei vechi,
  Este semn de recunoştinţă şi la mari şi la mici.
De aceea, după cum am spus, aş fi dorit să vorbesc,
  Ca să-mi exprim mulţumire bunului stăpân (1).
Stăpânului Nectarie, păstor al poporului,
  Cel ales de Dumnezeu să fie al oraşului Pelagonia.
Decât n'am ce face. Vă rog deci,
  Cetitori, copii, bărbaţi, rugaţi-vă la Dumnezeu,
Pentru stăpânul acesta, care doreşte binele,
  Ca iubitor de neam fiind al celor de un neam cu voi.

(1) Prin δεσπότης aci se poate înţelege şi metropolit.

Ἕτερον τετράστιχον.

[Δανιὴλ] συνέγραψέ με τοῦ θεοῦ ὁ Ἱερεὺς,
[Ἀλλ' ὁ τῆς] Πελαγωνείας τύπωσέ μ' Ἀρχιερεὺς
[Καὶ τοὺς δύω] ἔχω χάριν, καὶ τοὺς δύω εὐχαριστῶ,
[Ὁ Θεός να] τοὺς δοξάσῃ ὡς ἐγὼ ἐπιποθῶ.

Alt tetrastih.

[Daniil] preotul lui Dumnezeu mă compuse,
[Dar] Arhiereul Pelagoniei mă tipări,
[Amândorora] le sunt recunoscător şi le mulţumesc,
[Dumnezeu] să-i proslăvească, după cum doresc eu.

ΤΩ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΩ, ΛΟΓΙΩΤΑΤΩΤΕ, ΚΑΙ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΩ ΜΟΙ ΔΕΣΠΟΤΗ ΚΑΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΑΓΙΩ ΠΕΛΑΓΩΝΙΑΣ ΚΥΡΙΩ ΚΥΡΙΩ ΝΕΚΤΑΡΙΩ.

Τὴν δουλικὴν μεθ' ὅσης αἰδοῦς προσκύνησιν.

Σφαδάζειν δ' ἄρα πέφυκεν, μήδ' ἐφηρεμεῖν ὅλως ἔπεισιν, οὐδ' ἄν ἔιτι καὶ γένοιτο (Σεβασμιώτατε μοι Δέσποτα) ὅσοις ἔρως ἐντέτηκε, δι'-ἀρετῆς περιουσίαν, καὶ τελειότητος ὑπερβολὴν, ἐς φῶς ἀγαγεῖν ἕν τι τῶν πονημάτων, καὶ ἐν τῷ κοινῷ τιθέναι οὐ μὴν δέ, ἀλλά καὶ ὡς ἔνεστιν αὐτὸ, τοῖς τῆς ποιότητος χρώμασι μᾶλλον, ἢ τῇ τῆς ποσότητος δυνάμει, καταγλαΐζειν καὶ φαιδρύνειν πάντα κάλων κινοῦσιν, ἵν' ὡς ἐπεσκεμμένως (κὰτὰ τὸν εἰπόντα οὐ τὸ μέγα εὖ, τὸ δ'εὖ μέγα) τὸ μικρὸν πως μέγα τοῖς εὖ φρονοῦσι γένοιτο, καὶ τὸ ἑτέρως ἔχον, πολλοῦ ἄξιον κρίνοιτο. ἐμοί γοῦν τουτὶ τὸ φιλοπόνημα, τοῖς τελείοις καίτοι μηδέν ἀτεχνῶς ἐπαγγελόμενον τὸ ὄφελος, ὡς ἀκροαμάτων ἀπόπειραν λαβοῦσι μειζόνων, ἀλλὰ γε τοῖς ἁπλοῖς καὶ πρωτοπείροις, οἱονεὶ οὐδ' ἄκρῳ δακτύλῳ (ὃ φασι) τῆς παιδείας γευσαμέναις, οὐ τὴν τυχοῦσαν παρεχόμενον πρόοδον, καὶ ὅσα γάλα βρέφησι δεικνύμενον. οὐδενὶ ἑτέρῳ προσκομίσας τε, καὶ ἀναθεῖναι ἔδαξαν, εἰμὴ σοὶ τῷ Πανιερολογιωτάτῳ, καὶ Σεβασμιωτάτῳ

μοι Δεσπότῃ, ὡς φιλέλληνι, φιλαρέτῳ τε, καὶ γαληνῷ λιμένι τῶν ναυαγόντων καὶ μάλα εἰκότως. Ποῦ γάρ ἄν τις ἔχοι εἰπεῖν ἐν τοῖς ἐσχάτοις τούτοις καιροῖς ἀναθορήσαντα τῶν εὐροεύντων τοῖς πράγμασιν ἕτερον; ὃς παντὸς μὴν ἄλλου τὸν τῆς ἀρετῆς πλοῦτον ὑπερηγάσατο, τὸ δὲ περὶ τὴν παιδείαν αὐτὴν, καὶ ἐκκλησιαστικὴν εὐκοσμίαν Φιλότιμον, οὐχ ὡς τισιν εἴθισται ἀκροθιγῶς, ἀλλὰ μέσως πως καὶ τελείως ἀσπασάμενος οὐ τοὺς τῆς Πελαγωνείας γνησίους παῖδας μόνον, μουσῶν τροφίμους ἅπαντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἑτέρων γλωσσῶν ὄντας, τῶν ἐπιστημῶν, καὶ ἄλλων τεχνῶν ἐπιβόλους οὐκ εἰς μακράν ἀπέδειξε· δέξαιο τοίνυν εὐμενῶς, Πανιερώτατε Δέσποτα, καὶ τὸν νῦν σοι προσφερόμενον· εἰ δὲ καὶ τῆς ἀξίας πόῤῥω σου ἀφέστηκε, μήδ' ὅτι γνησίου κύημα πέφηκε, μὴ ἀποῤῥίψῃς αὐτό τῆς ἱερᾶς σου καὶ φωταυγοῦς περιωπῆς δέομαι, ἵνα μὴ πάθῃ δὴ πάντως αὐτὸ τὸ τῶν Ἀετῶν παρὰ πᾶσιν ᾀδόμενον. Εἴθε δὲ τὸ Θεῖον ἀξιώσειε τὴν Ἐλλογιμωτάτην αὐτῆς Πανιερότητα ἐξ οὐρίας πλέουσαν, καὶ τὰ τῆς εὐδαιμονίας ἄκρα πατοῦσαν, ἐς λυκάβαντας ζῆν.

Ὁ ὑποκλινέστατος καὶ πιστὸς αὐτῆς δοῦλος:
Οἰκονόμος καὶ Ἱεροκῆρυξ
Δανιὴλ Μιχάλη Ἀδάμη χατζῆ ὁ Μοσχοπολίτης.

Insemnare. Am reprodus bucata de mai sus, pentru a da o probă de felul cum se învăță pe atunci limba veche greacă în Moscopole și de pedantismul scriitorilor de pe acele vremuri.

Στίχοι ἁπλοὶ κατὰ ἀλφάβητον ἀνεπίγραφοι.

'Αλβανοί, Βλάχοι, Βούλγαροι, 'Αλλόγλωσσοι, χαρῆτε,
Κ' ἑτοιμασθῆτε ὅλοι σας, 'Ρωμαῖοι νὰ γενῆτε,
Βαρβαρικὴν ἀφήνοντες γλῶσσαν, φωνὴν, καὶ ἤθη,
'Οποῦ στοὺς 'Απογόνους σας νὰ φαίνωνται σὰν μῦθοι.
Γένη σας νὰ τιμήσετε, ὁμοῦ καὶ τὰς Πατρίδας,
Τὰς 'Αλβανοβουλγαρικὰς κάμνοντες 'Ελληνίδας.
Δὲν εἶναι πλέον δύσκολον, νὰ μάθετε 'Ρωμαῖκα,
Καὶ νὰ μὴ βαρβαρίζετε μέ λέξεις πέντε δέκα.
Ἔχετε εἰς τὰ χέρια σας, συχνά καὶ μελετάτε,
Τό νεοτύπωτον αὐτὸ βιβλίον ὅπου πᾶτε.
Ζητήματα νὰ εὕρετε ὅσα ἐπιθυμεῖτε,
Τὴν γλῶσσαν την 'Ρωμαΐκην καλὰ νὰ γυμνασθῆτε.
Ἦτον ἀναγκαιότατον νὰ ἐκδοθῇ εἰς τύπον,
Τὰ γένη σας νὰ τιμηθοῦν μὲ τοῦτο καθὼς εἶπον.
Θερμῶς λοιπὸν προσέχετε εἰς τὴν ἀνάγνωσίν του,
Μὴ ἀκριβολογούμενοι γιὰ τὴν ἀπόκτησίν του,
'Ιδέας ν' ἀποκτήσετε πραγμάτων διαφόρων
Τὸν νοῦν σας καταστήνοντες γόνιμον καρποφόρον.
Κλέος νὰ προξενήσετε ὅλοι στὸν ἑαυτόν σας,
'Εν μέσῳ τῶν λοιπῶν ἐθνῶν, καὶ τῶν ὁμογενῶν σας.
Λαοὶ οἱ πρὶν ἀλλόγλωσσοι, ἀλλ' εὐσεβεῖς τὰ θεῖα,
'Ρωμαίων ν' ἀποκτήσετε γλῶσσαν καὶ ὁμιλίαν.
Μεγάλως ὠφελούμενοι εἰς τὸ ἐπαγγελμά σας,
Κ' εἰς ὅλα τὰ ἐμπορικὰ ἐπιχειρήματά σας.
Νέοι Βουλγάρων χαίρετε, 'Αλβάνιτων, καὶ Βλάχων,
.Διάκονοι, Πρεσβύτεροι μεθ' 'Ιερομονάχων.
Ξυπνίσατε ἀπ' τὸν βαθὺν ὕπνον τῆς ἀμαθείας.
'Ρωμαίκια γλῶσσα μάθετε, Μητέρα τῆς σοφίας.
'Ο μοισιόδαξ Δανιὴλ ἔντιμος Οἰκονόμος,
Τὴν βίβλον ἐξεπόνησεν, ὢν 'Ιερεὺς ἐννόμως.
Πελαγωνείας δ'ὁ καλὸς ποιμὴν καὶ 'Ιεράρχης,
Τύποις αὐτήν ἐξέδωκεν, ὡς θεῖος ποιμενάρχης.
'Ρωμαίκια γλῶσσα θέλωντας τοὺς πάντας νὰ διδάξῃ,
Καὶ τὰ Βουλγαραλβάνικα ἤθη νὰ μεταλλάξῃ.
Στολίζωντας τοὺς τόπους σας, καί συνιστῶν Σχολεῖα,
Καὶ μὲ Ρωμαῖκα γράμματα γυμνάζων τὰ παιδία.
Τοῦτον λοιπὸν τὸν Ζηλωτὴν καλὸν Αρχιερέα,
Νεκτάριον τὸν Βυθυνόν μ' εὐγνωμοσύνης χρέα,

Ὑμεῖς π' ἀπολαμβάνετε διηνεκῶς τὰ δῶρα,
Πρέπει ναὐχαριστήσετε προθύμως πάσῃ ὥρᾳ.
Φυλάττοντες ὑποταγήν εἰς τὰ προστάγματά του,
Καὶ σέβας, καὶ εὐλάβειαν εἰς τὰ ἐντάλματά του.
Χάριτας νὰ γνωρίζετε εἰς τὴν ποιμαντορίαν,
Ποῦ σᾶς ἠξίωσ' ὁ Θεός, τὴν ὄντως σεβασμίαν.
Ψυχῶν τὴν σωτηρίαν σας, θεόθεν ἐξαιτοῦντες,
Καὶ τὰ εὐάρεστα αὐτοῦ τῷ νεύματι ποιοῦντες.
Ὠφέλειαν βιωτικὴν νὰ εὕρητε μεγάλην,
Καὶ ἀγαθά, αἰώνια εἰς τὴν ζωὴν τὴν ἄλλην.

Versuri simple în ordine alfabetică.

Albanezi, Români, Bulgari, de altă limbă, bucuraţi-vă
şi pregătiţi-vă toţi, să deveniţi Romei.
Lăsând limba barbară, vocea şi obiceiurile,
ca să pară strănepoţilor voştri ca fabule.
Veţi onorà neamul şi patriile voastre
prefăcându-le eleneşti din albanobulgăreşti.
Căci nu mai este greu romaiceşte să 'nvăţaţi
şi să nu vă mai barbarizaţi cu vreo cinci-zece cuvinte.
Aveţi în mânile voastre, şi des să studiaţi,
ori unde vă duceţi, cartea aceasta de curând tipărită.
Chestiuni să găsiţi oricâte doriţi,
şi 'n limba romaică bine să vă deprindeţi.
Erà necesar la tipar să se editeze
pentru ca neamurile voastre să se cinstească cu ea, precum [am zis.
Călduros deci fiţi cu luare aminte la cetirea ei.
Şi nu fiţi scumpi la vorbă pentru câştigul ei.
Ca să vă însuşiţi idei despre lucruri diferite
şi mintea-vă să o prefaceţi producătoare, roditoare.
Strălucire să vă pricinuiţi vouă înşivă, în mijlocul neamurilor [celorlalte şi
în mijlocul consângenilor voştri.
Popoare, înainte de altă limbă, dar respectoase de cele divine,
însuşiţi-vă limba şi vorbirea Romeilor.
Mult folosindu-vă în ramura voastră,
şi în toate întreprinderile voastre negustoreşti.

Bucuraţi vă, tineri ai Bulgarilor, Albanezilor şi Românilor,
  Diaconi, Presbiteri şi Ieromonahi.
Deşteptaţi-vă din adâncul somn al neştiinţei.
  Invăţaţi limba romaică, mama înţelepciunei.
Mesiodacul Daniil, (1) cinstitul econom,
  fiind preot legalmente, a elaborat cartea.
Iar bunul păstor şi ierarh al Pelagoniei
  a dat-o la tipar, ca un divin arhipăstor.
Dorind să înveţe pe toţi limba romaică,
  şi să preschimbe obiceiurile Bulgaro-albaneze.
Impodobind tipurile voastre, şi făcând şcoale,
  şi cu carte romaică deprinzând pe copii.
Acestui zelos şi bun arhiereu aşà dară,
  lui Nectarie din Bitinia,
Dela care voi daruri fără întrerupere primiţi,
  se cade [călduros] binevoitor în orice minut să-i mulţumiţi
    [cu recunoştinţă.
Păstrând supunere la poruncile sale,
  şi respect şi cuvioşie la ordinele sale.
Şi să priviţi ca mulţumire păstoria sa respectabilă,
  cu care v'a învrednicit Dumnezeu,
Mântuirea sufletelor voastre, de la Dumnezeu cerând,
  şi făcând la semnul lui tot ce este bine.
Ca să găsiţi folos de viaţă dătător
  şi bunuri eterne în cealaltă viaţă.

ΕΙΣ Τ'ΟΝ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΠΕΛΑΓΩΝΕΙΑΣ

Κύριον Κύριον Νεκτάριον.

Φεγγοβολεῖ τὴν κτίσιν φῶς τὸ ἡλιακόν,
  Πλὴν σβένει εἰς τὴν δύσιν κατὰ τὸ φυσικόν.
Τὸ ἐδικόν σου ὅμως τὸ Ἱεραρχικὸν,
  Νεκτάριε ἀστράπτει διαφορετικόν.

---

(1) Supt mesiodaci înţelege Daniil pe Aromâni, spre deosebire de Daco-Români, numiţi de scriitorii greci de pe atunci şi Daci. Cfr. Leake, ***Researches in** Greece*, pag. 89, unde observă la viaţa lu Iosif Mesiodacul că, Μοισιοδάξ este denumirea dată de către istoricii greci Românilor, cari sunt aşezaţi în mici colonii în deosebite regiuni ale ţerii din sudul Dunării. «Μοισιοδάκες is the appelation given by the politer Grecks to the Vallachians, settled in small colonies, in various parts of the cenntry South of the Danube. Those of Greece are called Κουτζόβλαχοι or Βλάχοι.»

Παντοῦ τὸ φέγγος χύνει τὸ τελεταρχικόν.
  Δὲν δύνει μήτε σβένει καθὼς τὸ ὑλικόν..
Εἶν' ὅλον ὑπὲρ φύσιν εἶν' ἄϋλος πυρσός,
  Δὲν πάσχει ποτὲ δύσιν, μήτ' ἔκλειψιν ποσῶς.
Τὰ σκότη τῆς ἀγνοίας τὰ πλέον θολερὰ,
  Μὲ τὰς φωτοβολίας λαμπρύνει καθαρά.
Δεχθῆτε λοιπὸν γένη μὲ σέβας περισσόν.
  Τὸ φῶς ὁποῦ εὐγαίνει ἀπ' τοῦτον τὸν πυρσόν.
  Αὐτὸ θὰ σᾶς φωτίσει μέ τρόπον θαυμαστὸν.
Καὶ θὰ σᾶς ὁδηγήσει στὸν λόγον τὸν πιστόν.

Către prea sfinţitul sfânt Kir Kir Nectarie al Pelagoniei.

Lumina soarelui luminează lumea,
  dar, cum e firesc, se stinge la apus.
A ta [lumină] însă, cea ierarhicească,
  Nectarie, scânteiază deosebit.
Pretutindeni varsă lumină iniţiatoare.
  Nu apune, nici se stinge ca cea materială.
Este deasupra firei, este faclă fără de materie,
  niciodată nu apune şi nici nu se eclipsează.
Intunecimile cele mai adânci ale neştiinţei
  limpede le străluceşte cu raze strălucitoare.
Primiţi deci, neamuri, cu respect de întrecut,
  lumina care iese din această faclă.
Ea vă va lumină minunat
  şi vă va îdreptà spre cuvântul de credinţă.

Σημείωσαι, ὅτι τὸ παρὸν τετράγλωσσον Λεξικὸν συνετέθη μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ συνηθίσουν οἱ τῶν Μοισιοδάκων παῖδες τὴν Ῥωμάϊκην γλῶσσαν, ἀφ' οὗ γυμνασθοῦν δι' αὐτοῦ διακεκριμένως τὴν κάθε λέξιν. ὅθεν ἂν ἐμπεριέχηται ἐν αὐτῷ ἡ ἔννοια ποταπή, ἡ λέξις χαμερπὴς, ἂς μὴ ταράττεται ὁ φιλόκαλος Ἀναγνώστης, καθ' ὅ, τι ὁ σκοπὸς τοῦ Συγγραφέως ἦτον νὰ δώσῃ μόνον εἰς τοὺς ἀπειρογλώσσους νέους μίαν ἁπλῆν ἰδέαν τῆς σημασίας τῶν λέξεων, καὶ ὄχι νὰ κάμῃ διδασκαλίαν τῶν πρακτέων. Ἠμποροῦσαν δέ νὰ διορθωθοῦν καὶ νὰ ἔμβουν εἰς ὀρθωτέραν τάξιν τὰ ἐν αὐτῷ νοήματα, ἂν εἴμεθα εἰδήμονες καὶ τῶν ἐν αὐτῷ λοιπῶν Διαλέκτων.

Iea aminte, că vocabularul de faţă în patru limbi a fost întocmit numai şi numai, ca copiii Mesiodacilor să se deprindă cu limba romaică, după ce se vor indeletnici în mod ales, prin ajutorul lui, cu fiecare cuvânt; să nu se tulbure bunul cetitor, dacă vocabularul conţine înţelesuri josnice, sau cuvânte comune, căci scopul scriitorului a fost numai şi numai să deà tinerilor de altă limbă o idee simplă despre înţelesul cuvintelor, iar nu să facă învăţătură. *Iar înţelesurile dintr'însul puteau fi îndreptate şi introduse în ordine mai dreaptă, numai dacă suntem cunoscători şi aĭ celorlalte dialecte dintr'însul.*

᾿Αρχὴ τοῦ τετραγλώσσου Λεξικοῦ

1

᾿Ρωμαΐκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	᾿Αλβανίτικα	Alb.
Ο῾ Θεὸς	Τουμνιτζᾴου	Dumniḑắŭ	Γόσποτ	Gospod	Περᾳντία ·	Perɛndia.
ἔκαμε	φέτζε	feţe	στόρη	stori	μπᾴρη	bɛri
τὸν οὐρανὸν	τζὲῤῥου	ţerru	νέποτω	néboto	κι̯ε̯λτ	k'ielt
τὴν γῆν	λόκλου	loclu	ζέμι̯ατα	zémeata	δέννᾳ	ðenɛ
τὸν ἥλιον	σο̯άρλε	soarle	σᾳντζετω	sắnţeto	τίελλνα	díelnɛ
τὸ φεγγάρι	λοῦννα	luna	μεσετζήνατα	meseţínata	χᾴννζεα	hɛnzea [=hɛnzenɛ]
τὰ ἄστρα.	στιάλλε.	stealle.	σβέστητε.	zvésdite.	ι̯ού̯γι̯ετ.	ŭjet[ɛ].
Καὶ ὕστερα	Σσή ταπόϊα	Şi dapoea	Ἤ σέτνε	I setne	Εδέ παστάη	Eðé pastáj
ἐπρόσταξε	οὐρσῆ	ursì	πώελλι̯α	póelea	οὐρδαρόη	urðɛrój
τὴν θάλασσαν	ἀμάρι̯α	amarea	μόρετω	móreto	τέτνα	detnɛ
ταῖς λίμναις	πᾴλτζηλλε	bắlţile	ἐζέρατα	ezérata	γκι̯ό̯ληρατ	g'óľirat[ɛ]
τὰ ποτάμια	ῥᾴουρ'ρε	rắurre	ῥέκιτε	rék'ite	λι̯ού̯μᾳρατ	l'úmɛrat[ɛ]
καὶ εὔγαλαν	σσή σκο̯ά̯σιρᾳ	şi scoásiră	ἤ ἰζβάτωα	i izvátoa	ἐδε ντζούαρᾳ	eðé ndzúaȓɛ
τὰ ὀψάρια	πέσκηλλι	péşčil'i	ῥήπητε	ríbite	πέσκιτ	péšk'it[ɛ]
τὰ χέλεα	οὐχέλληλε.	uh'él'ile.	ι̯αγκούλητε.	eagúlite.	γκι̯ά̯λλι̯ατᾳ.	g'ál'atɛ.
Πάλιν εἶπε	Νᾳπόη τζῆσε	Năpoi ḑise	Πάκ ῥέτζε	Pac reče	Πᾳρσᾳρῆ θᾶ	Pɛrsɛrì θα
καὶ εὐγῆκαν	σσή ἰσσῆρε	şi işire [işiră]	ἤ ἰζλέκωα	i izlégoa	ἐδέ τούαλλᾳ	eðé dúalɛ
ἀπάνω εἰς τὴν γῆν	τεσοῦπρα πρέ λόκου	desupra pre locu	γκῶρε να ζέμι̯ατα	gore na zémeata	σήπᾳρ μπὴ δέτ	sipɛr mbɛ ðet
ὅλα τὰ δένδρα.	τούτζη ἄρπουρλλι.	tuţi árburl'i.	σφῆτε ντέρβα.	sfite dărva.	γκίθᾳ τρού ρᾳτ	g'iθɛ drurɛt [1])

1. Sau : *drute*, *drurɛt*, *druite*. Cristof., Λεξ., pag. 109.

Καὶ εἶναι ἡ γῆ	Σοή ἔστᾳ λόκλου	Şi estă [=este] loclu	Η' γιέτ ζεμιατα	I iet zémeata	ἐδέ ἔστᾳ δέου	eδé ešte δeu
γεμάτη	μπλήνου	mplinu	πώλνα	polna	πλιότ	pl'ot
ἀπὸ ξύλα	τέ λιάμνε	de leamne	ὀτ ταρβα	ot dărva	πὲ τροῦ	pe[r][1]), dru
δρύϊνα.	τέ κουπάτζου.	de cupaču.	ὀτ μποῦκα.	ot buka.	πέ τούσκου.	pe[r], dušk[u].
ἀπὸ ὀξειάν	Τέ φάκου	De fagu	'Οτ ντάπωη	Ot dáboi	Πὲ χάου	Pe[r] hau[n]
ἀπὸ ἰτέαν	τέ σάλτζε	de salțe	ὀτ βάρμπα	ot vărba	πὲ σσέλκου	pe[r] šelgu[n]
ἀπὸ λεῦκον	τέ πλούπου	de plupu	ὀτ τοπόλικα ἰάσηκα	ot topólica eásica	πὲ πλέπη.	pe[r] pl'epi[n]
2 ἀπὸ κυπαρίσσι	τέ κυπηρίτζου	de k'ipăricu	ὀτ σέλβεια	ot sélvia	πέ σελβῆε	pe[r] selvie
ἀπὸ πεύκου.	τέ κῆννι.	de k'ińi.	ὀτ πώρ.	ot bor.	πὲ μπορίκα.	pe[r] borike
Καὶ ἄλλα	Σοὴ ἄλτε	Şi alte	"Η τρούζη	I druḑi	'Εδέ τατιέρα	eδé tetjera
εὑρίσκονται	σὲ ἄφλε	se afle [află]	σε νάϊτουατ.	se náïduat	κέντεννᾳ	g'éndene
εἰς τὸν λόγγον.	τροῦ πατοῦρε.	tru pădure.	βῶ ὄρμανοτ.	vo órmanot.	ντᾳ πιούλλ.	nde pül.
"Αλλα εἶναι	"Αλτε σούντου	Alte suntu	Τρούτζη σέ	Druḑi se	Τατιεραγιάννᾳ	Tetjere jane
εἰς τὰ βουνά	τροὺ μούντζη	tru munți	νὰ πλανήννετω	na planíneto	ντᾳ μάλετ	nde mal'et
εἰς τὸν κάμπον	τροὺ πάτε	tru pade	νὰ πώλετω	na póleto	ντά φοῦσσᾳ	nde fuše
καὶ εἰς ἄλλους τόπους.	σοὴ τροὺ ἄλτε λόκουρη.	şi tru alte lócuri.	ἤ νὰ τρούτζη μέστα.	I na druḑi mesta	ἐδέ ντᾳ τατίερα βῆσε.	eδé nde tetjera vise.
Πάλιν	ναπόη	Năpoi	Πάκ	Pac	Παρπράπα	Perprapa
ἐφύτρωσαν	νισκούρε	niscure [născură]	ἰζνήκναα	iznicnaa	μπῆννᾳ	bine
τὰ λουλούδια	λιλότζηλε	liličile	σφέτιατα	sféteata	λιούλετᾳ	l'úl'ete
τὰ χόρτα	ἔρκιλλε	érg'ile	τρέβατα	trévata	μπάρηρατ	bárerat[e]
τὰ λάχανα	βεάρτζηλλε	veárḑile	ζέλιετα	zél'eta	λιάκρατ	l'akrat[e]
τὰ τζουκνήδια.	οὐρτζῆσλε.	urḑiele.	κόπρηο.	copriv.	χίθρωτ.	h'iθrat[e]'

(1) *Per* este forma cea mai obişnuită. In Leake, *op. cit.*, stă mereu *pre*.

'Ρωμαΐϊκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	'Αλβανίτικα	Alb.
Καὶ ὅλα ἐγίνηκαν	σσὴ τοᾷτε σε φέτζερᾳ	Şî toate se féţeră	Ἤ σφῆτε σεστόρια	I sfite se stória	'Εδέ γκίθᾳ ουμπᾴ	Eδé g'iθε u bέ
διὰ τὸν ἄνθρωπον.	τρά ὄμνλου.	tră omlu.	ζὰ τζόεκοτ.	za čóecot.	πρᾳ ννιερήτου.	prε [1]) ńeritu [2]).
Μετὰ ταῦτα	Τούπᾳ αῖστᾳ	După aistă	Πῶ ὅϐηε	Po óvie	Πᾴσ κᾳτῶ	Pas kεtó
ἐγίνηκαν	σε φέτζερᾳ	se féţeră	σέ στόρια	se stória	οὐμπᾳννᾳ	u bεnε
τὰ ζῶα	πρεύτζηλλε	prévḑile [prắvḑîle]	ἠμάννετω	imáńeto	μπακᾳτίτᾳ	bagεtitε
τὰ θηρία.	ἀγρίνλλε.	aγrińle.	τήϐητε.	dívite.	ἐκρατήρατ.	egrεsirat [3]).
Καὶ ἀπὸ ἐτοῦτα	Σσὴ τὲ ἄῖστέ	Şî de aiste	Ἤ ότ ὅϐηε	I ot óvie	'Εδέ γκᾳ κᾳτῶ	Eδé nga kεtó
μερικὰ τρώγονται	νᾳσκᾴντε σε μᾳκᾳ	născănte se măcă	ἔτνη σεΐάτατ	edni se eadat	τζὰ χάεννᾳ	tsa háhenε
καὶ μερικὰ δουλεύουν	σσὴ νᾳσκᾳντε λουκριάτζᾳ	şî născănte lucreaḑă	ἤ ἔτνη ῥάπωτατ	i edni rábotat	ἐδέ τζά πουνὸϊνᾳ	eδé tsa punojnε
διὰ τὴν χρείαν μας.	τρᾴ ἴχτιζάϊα ἀνοάστρᾳ.	tră ihtizaea anoastră.	ζα νάσσετ ἴχτιζα	za naşet íhtiza.	πρέ ἰχτιζᾶ τένᾳ.	pre [1]) ihtizá tεnε.
Τὸ λεοντάρι	'Ασλάνλου	Aslanlu	Ἄρσλανοτ	Arslanot	Ασλανη	Aslani
ὁ λύκος	λούπλου	luplu	ϐόλκοτ	volcot	οὔϊκου	ujku
ἡ ἀρκοῦδα	οὔρσουλου	úrsulu	μέτζκατα	méčcata	ἀρήου	ariu
ὁ δράκων	λάμνια	lamńa	λάμνιατα	lámńata	σπρήχα	spriha
ἡ ἀλωποῦ	ϐούλπια	vulpea	λησήτζατα	lisíţata	δέλπᾳρα	δél'pεra
3 ὅταν εὐγαίνου(ν)	κᾳντου ἔσου	căndu esu	κώκα ἴζλέζατ	coga izlezat	κούρ τάληνᾳ	kur dál'inε
ἀπὸ τὴν φωλεὰν	τὲ τροὺ κούϊπου	de tru cúibu	ὀτ σαντέλωτο	ot sadéloto	γκαχᾶ στρώφκα φωλέτ	ngaha štrofka fol'ét

(1) pεr; (2) sau azi: pεr ńerinε; (3) Cristof., Λεξ., pag. 113, eγεrsinε, eγεrsirε;

ἔχουν θυμὸν	ἄου ναρᾳήρε	au nărăire	ἴμ κατ λούτυννε	imaat lútine (sau: lútińe)	κάνᾳ ζεμαρήμ	kanɛ zemɛrim [1]
εἰς τὸν ἄνθρωπον	πρέ ὄμου	pre omu	νὰ τζόεκοτ	na čóecot	μπή ννιερήτ	mbɛ ńerít
καὶ γυρεύουν	σσὴ καύτᾳ	şi caftă	ἤ μπάρατ	i barat	ἐδέ κᾳρκόηννᾳ	eδé kɛrkojnɛ
καιρὸν	ζᾳμάνε	zămane	6ρέμε	vreme	κώχᾳ	kohɛ
διὰ νὰ τὸν χαλάσουν	σὲ λού ἀσπάρκα	se lu aspargă	ζά τά κώ ῥασήπαατ	za da go rasipaat	κή τά πρήσσινᾳ	k'ɛ tɛ prišinɛ
ἀμὴ ὁ θεός	μὰ τουμνητζάου	ma dumnidău	τόκω γόσποτ	tocu gospod	πῶ περᾳντία	po perɛndía
τὸν φυλάγει.	λου 6λιᾳκε.	lu vleag'e.	κω τζιου6ατ.	go čuvat.	ὲ ῥούαν.	e ruan.
Τὰ κριάρια	Περπέσλλη	Berbesl'i	Ὄ6νητε	Óvnite	Τέσστᾳ	Deštɛ
τὰ πρόβατα	ὄϊλλε	óile	ὄφτζητε	óftite	δέντᾳ	δentɛ
τὰ γήδια	κᾴπᾳρᾳ	căpără [cŭpărră]	κώζητε	cózite	δήτᾳ	δitɛ
τὰ ἀρνία	ννιέλλη	ńel'i	ἰαγᾳντζατα	eagnèțata	σκέρατα	šk'ératɛ
τὰ κατζήκια	ἔζλλη	ezl'i	ἰαρτήσσατα	eartișata [sing.: eare]	κᾴτζᾳτα	kétsɛtɛ [2])
εἶναι καλά	σούντου γκῆνε	suntu g'ine	σέ χάρνη	se (h)arni	γ.ίννᾳ μήρα	janɛ mirɛ
ὅταν δίδουν	κᾷ τᾷ	că dă [azi: da]	ὅτι τάδατ	oti davat	σὲ ἄπᾳννᾳ	se ápɛnɛ
γάλα καὶ μαλλί.	λάπτε σσὴ λᾳνᾳ.	lapte și lănă	μλέκω ἤ 6ᾳλνα.	mleco i vălna.	κιούμᾳσστ ἐδέ λέσσ.	k'umɛšt[ɛ] eδè l'eš.
Καὶ ἀπὸ ἐτοῦτα	Σσὴ τὲ αἶστᾳ	Şi de aistă	Ἤ ὸτ ὸ6ηε	I ot óvie	Ἐδέ γκὰ κᾳτῶ	Eδé nga kɛtó
γίνεται	σέ φάτζε	se fațe	σε τζίνητ	se činit	μπᾴχεται	bɛhetɛ
βούτυρο καὶ τυρί	οὔμπτου σσὴ κάσσου	umptu și cașu	μάς ἤ σύρηννε	mas i siriñe	γκιᾴλπ ἐδέ κίαθ (sic)	g'alpɛ eδé djaθ[ɛ]

---

(1) ibidem, pag. 120: zemɛrimi. (2) Leake, *op. cit.* *kétsɛrit*; Meyer, Alb. Wtb., pag. 185, kets, kats; Christof., λεξ., pag. 146, kats.

	ʼΡωμαΐϊκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	ʼΑλβανίτικα	Alb.
	μιζῆθρα	οὔρτᾳ	urdă	οὔρδα	urδa	γκίζᾳ	g'izε
	καὶ ξυνόγαλο.	σσὴ δάλλᾳ.	şi δală.	ἤ μάστηνιτζα.	i mástiniţa.	ἐδὲ δάλλ.	eδé δal[ε].
	Ὅμως	Μᾶ	Ma	Τόκου	Tocu	Πῶ	Po
	καλλίτερα	κάμα γκῆνε	cama g'ine	πῶ οχάρνω	po harno	μᾷ μῆρᾳ	mε mirε
	νὰ φτιάνῃς	σέ ἀτάρη	se adari	τὰ νάπραησσ	da nápraeş	τᾳ νταρτόνσσ	ndεrtóńš[1])
	προσφάγιον	προσφάγιου	prosfavu	πλάκοτα	blágota	μπουλμέτ	bul'mét
	ἀπὸ ἀγελάδαν	τέ βάκᾳ	de vacă	ὀτ κράβα	ot crava	πὲ λιόπᾳ	pre(j) l'ope
	καὶ ἀπὸ βου-βάλαν	σσή τέ μπου-βαλίτζᾳ	şi de buvăliţă	ἤ ὀτ μπιουλῖ-τζα	i ot bíuliţa	ἐδε πέ μπουα-λίτζα	eδé pεr bua-litsε
	ὅτι εἶναι	κὰ ἔστε	că este	ὅτι γιέτ	oti ĭet	σέ γιέστᾳ	se ješte [εštε]
	εὔμορφα.	μουσσάτᾳ.	muşată.	οὔμπαβο.	úbavo,	ἠμπούκουρ.	i bukur.
	Τὰ ἄλογα	κᾷλλη	Cal'i	Κόννιτε	Cóńite	Κουᾶϊλᾳ	Kuajl'ε[2])
	αἱ φοράδες	ἰάπιλλε	eápile	κωμπήλητε	cobílite	πέλατᾳ	pél'atε
4	τὰ γαϊδούρια	γουμάρλλη	γumarl'i	μαγαρήνιατα	magaríńata	γκωμάρατᾳ	gomárεtε
	τὰ μουλάρια	μουλᾴρλε	mulărle	μάσκητε	másk'ite	μούσκατα	múškatε
	χρησιμεύουν	φελισέσκου	felisescu	φέλαατ	félaat	βγιέννᾳ	vjenε [de si-gur: vjejnε[3])
	δυνατᾶ.	βαρτὸσσ.	vărtós.	μόσνε.	moşne.	φόρτ.	fort.
	Ὅτι φέρουν	Κᾷ ἀτούκου	Că aducu	Ὅτι τώνεσατ	Oti dónesat	Σέ μπήενᾳ	Se bienε
	ἀπὸ μακρυά	τέ τεπάρτε	de departe	ὀτ τάλεκου	ot dálecu	πέ σᾳ λιάρκου	pe sε l'argu
	γέννημα	γήπτου	víptu	ζῆτω	jito	ντρίθᾳ	driθε
	σιτάρι	κρᾴννου	grănu	πτζενίτζα	pčeniţa	κρούρᾳ	grurε
	βρίζαν	σικάρα	sicară	ἔρσσ	ĭerş	θέκαρ	θekεr
	ῥαποσίτι.	μίσουρου.	misuru.	πτζένκα.	pčenca.	μίσᾳρ	misεr

1) azi: ndεrtó[j]š. 2) azi: kuajtε. 3) cfr. Meyer, *op. cit.*, vεjéń, şi Cristof., *op. cit.*, pag. 18, vεl'éj.

Καὶ κουβαλοῦν	Σσὴ πο̯άρτα̩	Şi poartă	ἤ νόσαατ	i nosaat	ἐδέ μπα̩ηνα̩	eδé bεjnε
πέτραις	κέτζηρι	k'ëţiri	κάμμιννι̯ε	cámińe	γκούρ	gur[ε]
πλάκες	πλότζη	ploči	πλώτζ'η	ploči	πλώτζα	płotša
χῶμα	λόκκου	locu	ζέμι̯α	zemea	δέ	δe
ἀσβέστην	ἀσβέστε	azveste	βάρ	var	καλκέῤῥα̩	kεl'k'ere [şi kεl'k'erε]
σίδηρον	χέῤῥου	h'erru	ζέλεζω	jélezo	χεκουρ	hekur
καρφι̯ά.	πέρουννε.	pérune	προύκκη.	pruk'i.	περόνα.	perona.
Καὶ χωρίς ἀπὸ ἐτοῦτα	Σσὴ ψάρα̩ τέ ἀ̯ῖστε	Şi fără de a-iste	Ἦ μπέσ ὄβ'ηε	I bes óvie	Ἐδέ πὰ κατω	Eδé pa kεtó
δέν ζῶμεν.	νοῦ μπα̩νεμου.	nu bănămu	νέ ζή̩β'ημε	ne jivime.	νούκα ῥό̯ϊμα.	nukε rojmε.
Ἡ ὄρνιθες	Γκα̩λλίνλε	Găl'inle	Κωκόσκητε	Cocóşk'ite	Πούλλι̯ατα	Púl'atε
ὁπόταν γεννοῦν	κα̩ντου φυ̯άτα̩	căndu feată	κώκα νέσαατ ῥώσταατ	coga nesaat, róstaat	κούρ πίελνα̩	kur pielnε
αὐγά	ο̯άω	oáo	ἰ̯άϊτζα	eáiţa	βέ	ve
καὶ πουλι̯ά	σσὴ πούλλη	şi puĭl'i	ἢ πιλήννι̯ατα	i pilińeata	ἐδέ ζώκκι	eδé zog'i[te][1])
μᾶς χαροποιοῦν.	νᾶ̩ χα̩ρισέσκου	nă hărisescu.	νὴ ῥάτβααι.	ni ratvaat.	νᾶ̩ γκα̩ζώηνα̩	na gεzojnε
Καὶ ὁ πετεινός	Σσὴ κουκότλ υ	Şi cucotlu	Ἤ πέτελωτ	I pételot	ἐδέ κα[ν]τέζη	eδé kεndezi
ὁπόταν φωνάζῃ	κάντου στρίκα̩	căndu strigă	κώκα βίκατ	coga vicat	κούρ θα̩ρέτ	kur θerét
τὰ μεσάνυκτα	τροῦ τζουμετάτε νο̯άπτε	tru ğumetát de noapte	νὰ πώλ νόσσ (sic)	na pol nok'ĭ	ντᾶ̩ μέσ τα̩νάτεσα̩	ndεmes tεnátεsε
συκώνει	σκο̯άλα̩	scoală	σκώριβατ κρένητ	zgórivat crenit	γκρέ	ngre
τοὺς ἄνδρας	μπα̩ρμπάσλη	bărbasl'i	μάζητε	májile	μπούρατα̩	búratε

1) şi: zók'tε, vezi Cristof., Λεξ., pag. 122.

’Ρωμαΐϊκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	’Αλβανίτικα	Alb.
καὶ ταῖς γυναῖκες	σσὴ μουλλέρλε	şi mul’erle	ἤ ζένητε	i jénite	ἐδέ γρρατα̨	eδé gratε
διὰ νὰ πιασθοῦν	τρα̨ σέ ἀκάτζε	tră se acaţe [acaţă]	ζὰ τὰ σεφάσταατ	za da se faştaat	κὴ τά̨ ζήεννα̨	k’ε tε zíhenε
ἀπὸ δουλιάν.	τέ λούκρου.	de lucru.	ὀτ ῥάπωτα.	ot rábota.	γκά ποῦννε.	nga punε.
Αὐτοὶ ὁποῦ ἔχουν	’Ατζέλλη τζή ἄου	Aţel’i ţi au	Τύε στῶ ἴμαατ	Tie şto imaat	’Ατᾶ κὴ κάννα̨	Atá k’ε kanε
νοῦν καὶ γνῶσιν	μῆντε σσὴ κικασμῷ	minte şi k’icasmó	οὔμ ἤ πώζνααννε	um i póznańe	μέντ ἐδέ τα̨νιόχτου (sic)	mεnt eδé tεńohtu (!) [1]
δέν κάθονται	νοῦ σσέντου	nu şedu	νέ σέταατ	ne sedaat	νούκα ῥήνια̨	nukε rinε
ἀργοί.	φά̨ρα̨ λούκρου.	fără lucru.	μπέσ ῥάπωτα.	bes rábota.	πά̨ ποῦννα̨	pa punε.
’Αμὴ πέρνουν	"Αμου λλιᾶ̨	Amu l’a	Τόκου ζέμαατ	Tocu zemaat	Πῶ μά̨ρννα̨	Po marnε [márinε]
τὰ βόδια	μπόϊλλη	boĭl’i	βώλωητε	vóloïte	κι̯έτα̨	k’etε
καὶ πηγαίνουν	σσὴ νέρκου	şi ńergu [poate fi şi:nergu]	ἤ χόταατ	i hodaat	ἐδέ βέννα̨	eδé verε
διὰ νὰ ὀργώνουν	τρὰ σέ ἄῤῥα̨	tra se ară	ζὰ τᾶ̨ ὄραατ	za da oraat	κὴ τὰ̨ λεῤῥόννα̨	k’ε tε l’eřonε
καὶ νὰ σπείρουν.	σσὴ σεσιά̯μιννα̨.	şi se seámină.	ἤ τά σέαετ.	i da seaet.	ἐδέ τᾶ̨ μπίελνα̨.	eδé tε mbíelnε [mbjélinε].
Τὰ ἀηδόνια	Νιπιλπίλλη	Nibilbil’i	Μπιπήλητε	Bibíl’ite	Μπηπήλατ	Bil’bil’at
τὰ χελιδόνια	λέντουρα̨	lắndurră	λαστωΐτζητε	lastoíţite	ντωλοντρούσσατ	delεndrušet
τὸ καλοκαῖρι	βεάρα	veara	λέτωτε	létote	ντᾶ̨ βέῤῥα̨	ndε veřε
τραγῳδοῦν	κά̨ντα̨	căntă	πέαατ	péaat	κα̨ντώηνα̨	kεndojnε

(1) Probabil: *tε ńóhturε*, cum e la Leake, *op. cit.*; Cristof., Λεξ., pag. 287, Partcipiul: ńóhurε.

πολλά εὔμορφα.	μούλτου μουσάτου.	multu mușatu.	μόσνη οὔμπαω	moșni úbao.	σσούμμα μπούκουρ	šumε bukur
Ο' κοῦκκος	Κούκλου	Cuclu	κουκαῖτζατα	Cucaițata.	κούκκεα	Kuk'ea [1])
μόνον τρεῖς μῆνες	μὰ τρέη μέσση	ma trei meși	τόκου τρῆ μέσετζη	tocu tri méseți	πῶ τρε μούαη	po tre muaj
ἔχει φωνὴν	ἄρρε πωάτζε	are boațe	ἴματ κλάς	imat glas	κᾶ ζέ	ka zε
καὶ ὕστερα	σσὴ ἀποῖα	și apoea	ἢ πῶσλε	i posle	ἐδέ πασαντάη	eδé pasεndáj
παύει.	παυσεάστε.	păfseaște.	ὄστανβιτ. ζάστανατ.	óstavit, zástanat.	πουσσών.	pušón.
Τὰ περιστέρια	Παρούγκιλλη	Părúng'il'i	Γκουλάπητε	Gulábite	Παλούμπατα	Pεlúmbatε
εἶναι καθαρά	σούντου σπαστρίτζη	suntu spăstriți	σὲ τζίστη	se čisti	ἰάννα τακουρούαρα	janε tε k'erúarε
καὶ γενοῦν	σσὴ φυάτα	și feată	ἢ ρώτβαατ. ρώτατ	i rodvaat, rodat	ἐδέ πίελνα	eδé pjelnε
πολλαῖς φοραῖς	μοῦλτε ὄρρη	multe ori	μνόκου πάτη	mnogu pati	σσοῦμα ἕρρα	šumε herε
εἰς τὸ χρόνον.	τροῦ ἄννου.	tru anu.	νὰ κώτινα.	na gódina	ντάμότ.	ndε mot.
Ἡ πέρδικα	Πετουρίκκλια	Peturicl'a	Ἰερεπήτζατα	Ierebițata	Φαλέζα	Fεléza
ὅταν κάθηται	κάντου σσεάτε	cāndu șade	κώκα σέτητ	coga sedit	κοῦρ ρῆ	kur ri
εἰς τὸ κλουβί	τρου καφάσσα	tru căfașă	νὰ κάφεσωτ	na cáfasot	ντὰ καφάσσ	ndε kafáš [2])
λαλεῖ καλά	κάντα γκῆνε	căntă g'ine	πέητ χάρνω	peit harno	κάντὸν μήρα	kεndón mirε
καὶ ἀγαπᾶ	σσὴ βᾶ	și va	ἢ σάκατ	i sacat	ἐδέ τῶ	eδé do
νὰ τὴν ακούουν	σέ ὁ αὖτε	se o avde [avdă]	τὰ ἀ σλούσσαετ	da a slușaet	τανταχιόννα	tε dεg'ojnε
6 ὁ κόσμος.	τουννηάϊα.	duńaea.	σφετοτ.	sfetot.	ντουννιάϊα.	duńaja [= düńaja].

(1) Ibidem, pag. 191, k'uk'; Meyer, *op. cit.* 2. (2) In Corcea se zice : *kafás*.

Ῥωμαίϊκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
Ὁ ἀετός ἀπετάει	σκιπώννια ἀσπωάρε	Şk'ipoańa asboare [=azboară]	Ο̆ρελωτ λέτατ	Orelot letat	Σκηπώννια φλιτουρών	Šk'ipońa fl'iturón [fl'üturón]
ὑψηλά	ἀνάλτου	analtu	βύσωκω	visoco	λιάρτα	l'artε [=l'art]
καὶ κρατεῖ	σοὴ τζᾶνε	şi ţăne	ἤ τάρζητ	i dărjit	ἐδέ μπάν	eδé bεn
τὰ πρερούγια	ἀράπητιλε	arápitile [=areápitile]	κρύλλιετο	cril'eto	πέντατ. κράχατ	pεndat; krahεt
ἀπλωμένα.	τεάσε.	tease.	σπρώστρεννι.	spróstreni.	στρίρα	štrirε.
Τὰ λελέκια	Οὐλιουλέσλ'η	Ul'ulesl'i	Στάρκώητε	Ştắrcoíte	λιολέκατ	L'ol'ekεt [= l'el'ekεt]
τὴν ἄνοιξιν	πρίμαβεάρα	primăveara	νά πρώλετα	na prólet[t]a	ντά παρνταβέρα	ndε pεrndεverε [prend(ε)verε]
ἔρχονται.	γήνου.	vinu.	ἤτααι.	idaat.	βίννα.	vijnε.
Καὶ σὰν γροικοῦν	Σοὴ κάρα κικασεσκου	Şi cara k'icăsescu	Ι'' κώκα ράζπηρατ	I coga rázbirat.	Ἐδέ σίτα ἀπικάσινα	Eδé si tε apikásinε
χοιμῶνα	ἰάρα	eara [mai bine: earra=earna]	ζήμα	zima	τίμαρ	dímεr̃[ε] [dímεrin, dínε]
φεύγουν	φούκου	fugu	μπέκαατ	begaat	ἴκαννα	ikεnε [=ikimεrnε]
εἰς τὴν ἀνατολήν.	τρού ἀνατολίε.	tru anatolie.	νά ἄνατολ.	na anadól.	ντά ἀνατολία.	ndε anadol'i[ε].
Ἡ χῆναις	Πάτιλε	Pátile	Γούσκητε	Gắsk'ite	Πάτατ	Pátat
ἡ πάπιαις	ῥώσσιλε	róşile [=rósile]	πάτκητε	pátk'ite	ῥώσατ	rosat

εἶναι βαρεῖαις	σούντου κρι-άλλε	suntu greale	σέ τέσκη	se teșk'i	ἰ̯άνα ταράντα	janε tε rεnda
καὶ ταῖς περισσότεραις	σσὴ μαμοῦλτελε	și ma múltele	ἤ πῶ μνόκητε	i pomnóg'ite	ἐδέ μὰ τα σούμ-μα	eδó mε tε šumε [=šumεn]
φοραῖς	ὄῤῥη	ori	πάτη	pati	ἔῤῥα	herε
στέκονται εἰς τὸ νερὸ.	σέτου τρού ἄπα.	ședu tru apă.	στώϊαετ βῶ βό-τατα	stoïaet vo vó-data.	ῥίννα ντὰ οὔϊτ.	r̄inε ndε ujt.
Τὰ σπουργήκια	Χαραμπέηλλι	Harabéĭl'i	Βραπτζὴνατα	Vraɔčíńata	Βραπέτζατ	Vrapetsat
εἶναι μικρὰ	σούντου ννίτζη	suntu ńiți	σέ μάλεσκη	se máleck'i	γιάνα τα βό-καλια	janε tε vógεl'a
καὶ εὔκολα	σσὴ κολάη	și colai	ἤ κόλαη	i colăĭ	ἐδέ κολάη	eδé kolaj
πιάνονται.	σέ ἀκάτζε.	se acațe [= acață]	σέ φάσταατ.	se faștaat.	ζίεννα.	zihenε
Ὁ κόρακας	Κόρπουλου	Córbulu	Γάβρανοτ	Gávranot	Σῶῤῥα	Sor̄a
εἶναι μαῦρος	ἔστε λάϊου	este laĭŭ	γιέτ τζάρνω	ĭet țărn[o]	ἔσστα ἐζέτα	ešte e zeta [corect.: e zezε]
καὶ δὲν τρέφει	σσὴ νοῦ χαρ-νϊάστε	și nu hăr-nească	ἤ νὲ ῥάνητ	i ne ranit	ἐδέ νούκα οὐσ-κιέν	eδé nukε uš-k'én
τὰ πουλιὰ του.	πούλλη ἀλούη.	puĭl'i alui.	νέκωητε πή-λιστα.	négoïte pili-șta [pilița].	ζώγατ ἐσαῖς.	zogat e sais [bine: e-saj].
Ἁμὴ ὁ κάν-θαρος	Μά τζουντζου-νάρου	Ma ğunğu-nar[r]u	Τόκου μπρὲ-τζαλοτ	Tocu brégga-lot	Πῶπρουμπούλ-λη	Po brúmbuli
καὶ τὸ φαλάγ-γιον	σσὴ μιριμάγκα	și mirimanga [și: miri-maga]	ἤ πάϊακωτ	i páigot	ἐδέ μεριμάγα	eδé merimaga

Ῥωμαΐϊκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
καὶ ἡ μεῖγα	σσὴ πουπου-λίκα	şi bubulica	ἡ μούατα	i múata	ἐδέ μίζα	eδé miza
ὅπου ἐμβαί-νουν	ἰουτζητῶ ἴντρᾳ	ĭúţido intră	κάτε βλέζαατ	cade vlezat	κουτῶ χούϊννᾳ	kudó hüjnε
7 ζημίαν κάμουν	ζνίε φάκου.	Zńie facu.	τζαράρ τζήναα	zarár činat.	ζαράρ μπᾴηνᾳ	zarár bεjnε.
Ο῾ μύρμηκας	Φουρνίκα	Furnica	Μράβατα	Mrávata	Παρδέσσα	Pεrδesa
πολλάκοπιάζει	μούλτου κου-πουσιάστε	multu cupu-seaşte	μνόγου τζίνητ ζαγμέτ (sic)	mnogu činit zahmét	σσοῦμα πᾶν ζαγμέτ	šumε bεn zah-mét [zămét]
καὶ μαζώνει ψυχία	σσὴ ἀτούνᾳ σέρμε	şi adună ser-me [=sărme]	ἡ μπέρηττρωσ-κη	i berit trósk'i [tročk'i]	ἐδέ μπλιθ θᾳ-ρῆμε	eδé mbl'eθ θε-rime
διὰ νὰ τρέφη-ται	τρά σέ χαρ-νιάσκᾳ	tra se [s] hăr-nească	ζὰ τά σεράνητ	za da se ranit	κὴ τᾴ οὐσκέετ	k'ε tε ušk'él't
ὅταν ἦναι κρυ-άδα	κᾴντου ἔστε ῥκοάρε	căndu este-rcoare	κώκα γιέτ στού-τενω	coga ĭet stú-deno	κούρ ἔσστᾳ φτώοτ	kur εštε ftoot [ftδt]
καὶ ψύχρα.	σσὴ ἀρᾳτζῆμε.	şi arăţime.	ἡ στουτεν	i studen.	ἐδὲ φτωχᾳτὴρ (sic)	eδé ftohεtír [=ftó-(hε)tε],
Η῾ κουτζιπίδα	Μουλίτζα	Mul'iţa	Μόλετζοτ	Móleţot	Μολότζα	Mol'itsa
τρώγει	μᾳκᾳ	măcă	ἰάτητ.	eadit	χα	ha
τὰ ῥοῦχα	βεστηλε	véstile [=veş tile]	σφίτητε	sfítite	τζόχᾳρατ	džóhεrat [= džoket, džókεrat]
καὶ τὰ φορέ-ματα.	σσὴ στράννιλ-λέ.	şi stráńile.	ἡ χαλίστατα.	i halíştata.	ἐδέ ῥώπατα.	eδé róbatε.
Τῇ κυριακῇ	Τουμήνικα	Dumínica	Βῶ νετέλιατα	vo nedéleata	τᾴ τίελ	Tε diel'[s]
πρέπει	πριψιάστε	pripseaşte	πρίλεκατ	prilegat	γκιάν	g'an

νὰ προσευχηθῇς.	σετεγκλίννη	se te ncl'iñi.	τὰ σεμολλησσ	da se moliş.	τᾳ φάλεσσ	tɛ fal'eš.
Τῇ δευτέρᾳ	λούννι̯α	Lunea	βῶ πωνετέλνικοτ	Vo ponedélnicot	τᾳ χᾴνναν̣α	Tɛ hénɛnɛ
νὰ κινήσῃς	σέ γκισέστη	se nk'iseşti	τὰ κίνησασσ	da k'inisaş	τᾳ νίσεσσ	tɛ niseš
διὰ στράταν	τρὰ κάλλε	tră cale	ζὰ πάτ	za pat	πρέ οὖδα	pre[—pɛr] uδɛ
καὶ τῇ τρίτῃ	σσὴ μάρτζα	şi Marţa	ἢ βῶ βτώρνικοτ	i vo ftórnicot	ἐδέ τᾴ μάρτνᾳ	eδé tɛ mártnɛ [tɛ mártɛnɛ]
καὶ τῇ τετράδι	σσὴννέρκουρια	şi Ńércurea	ἢ βῶ στρὲτατα	i vo strédata	ἐδέ ταμαρκούνᾳ	eδé tɛ mɛrkune [tɛ mɛrkúrɛnɛ]
νὰ ράψῃς	σὲ κόσση	se coşi	τὰ σσιεσσ	da şieş	τᾳ κέπησσ	tɛ k'epɛš
διὰ νὰ ἦσαι	τρά σέχίη	tra se h'ii	ζὰ τά μπιτησσ	za da bidiş	κὴ τᾳ γιέσσ	k'ɛ tɛ ješ
ἐνδυμένος	νδισκούτου.	nviscutu.	ὄμπλετζεν	óblečen	ἠνδέσουρ.	i nvéšur [ɛ]
καὶ τῇ πέμπτῃ	Σσὴ τζόϊα	Şi Ğoea	ἢ βῶ τζέτφορτοκ	i vo čétfortoc	Ἐδέ τᾳέντενᾳ	eδé tɛ éntenɛ
καὶ τῇ παρασκευῇ	σσὴ βήννιρα	şi Vinira [= Vinirea]	ἢ βῶ πέτοκοτ	i vo pétocot	ἐδέ τᾴ πρέμ·τενᾳ	eδɛ tɛ prém·tenɛ
καὶ τῷ σαββάτῳ	σσὴ σέμπᾳτα	şi Sămbăta	ἢ βῶ σαπωτατά	i vo sabótate	ἐδέ τᾴ σσᾳτοῦνᾳ	eδé tɛ šɛtunɛ
νὰ μαζώνῃς	σέ ἀτούννη	se aduni	τὰ μπέρης	da beriş	τὰ μπλέθσσ	tɛ bl'eθš [mbl'eθš
ζαχεραῖν	ζαερέε	zaeree	ζάερε	záere	ζαῆρε	zairé
διὰ ὅλον τὸν μῆνα.	τρά τούτου μέσλου.	tră tutu meslu.	ζὰ σφήοτ μέσετζ.	za sfiot meseţ.	πρᾴ γκίθᾳ μούαϊτ.	prɛ [pɛr] g'iθɛ muajt
Καὶ ἔτζη εἶσαι	Σσὴ ἀσσῆτζε ἔστη	Şi aşiţe eşti	Η" τὰκα σύ	I taca si	Ἐδέ ἀστιοῦ γιέ	eδé aštú je
πάντοτε πλούσιος	οὖννᾳ οὖννᾳ μπουκάτου	u n ă · u n ă mbugatu	σφέκω μπόγατ	sfeco [=sfécoga] bogat	κουρτῶ ἠπωγάτ	kurdó i bogát

Ῥωμαΐϊκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
καὶ παντοῦ τιμημένος	σσὴ ἰουτζητῶ τυννισήτου	şi ĭúţido tińisitu	οὗ σέκατε τζέστεν	i sé-cade čes-ten	ἐδέ κουντῶ ἰτἐρτζημ.	eδé kudó i ndertšim
8 καὶ ὄχι εντροπιασμένοις.	σσὴ νοὺ ῥουσσουνάτου.	şi nu ruşunatu.	ἤ νέ στράμενν	i ne stramen.	ἐδέ γιό ἠτουρπαρούαρ.	eδé i turpεruar
Ὁπόταν ἑορτάζῃς	Κᾇντου γιουρτουσέστη	Cănd u vurtuşeşti	Κώκα σλούζησσ	Coga slujiş	κουρ λλιούτεσσ φέστενν	kur l'uteš festεn
εἶναι καλά	ἔστε γκῆνε	este g'ine	γιέτ χάρνω	ĭet arno	ἔστᾳ μήρᾳ	εšte mirε
νὰ νυστεύῃς	σέ ἀτζούννη	se ağuni	τὰ πώστησσ	da postiş	τᾴ ἀγκιρώνσσ	tε ag'erónš[= ag'eróš]
μίαν ἑβδομάδα	οὔννα σεπτεμᾴνᾳ.	unǎ septămănă.	ἔτνα νέτελλα.	edna nédela.	ννί γιάβᾳ.	ńε javε
Καὶ νὰ δώσῃς	Σσὴ σέ τάη	Şi se dai	Ηˆ τὰ τάβασσ	I da davaş	Ἐδέ ιᾳ ἄπσσ	Eδé tε apš
εἰς τοὺς τυφλούς	λὰ ὄρκκη	la org'i	νὰ σλέπητε	na slépite	ντᾴ ταβέρμπαρατ	ndε tε vérbεrεt
ψωμὶ καὶ φαγί.	πᾴνε σσὴ γκέλλᾳ.	păne şi g'elă	λέπ ἤ μάντζα.	lep i manğa.	μπούκ ἐδέ γκέλλᾳ.	buk eδé g'elε.
Καὶ νὰ βοηθῇς	Σσὴ σέ ἀτζιούτζη	Şi se ağuţi	Ηˆ τα πώμοζησσ	I da pómojiş	Ἐδέ τὰ ντήχησσ	Eδé tε ndihiš
τοὺς πτωχούς	ὀάρφανλλη	oárfăńl'i	να σήρωμασιτε	na síromasite	τα βάρφᾳρητ	tε várfεrεt
μὲ ἐκεῖνο	κοῦ ἀτζιά	cu aţeá	σῶ τόα	so toa	μὲ ατᾶ	me atá
ὁποῦ ἠμπορεῖς	τζή πώτζη.	ţi poţi.	στῶ μόζησσ.	şto mojiş	κῆ μούντησσ.	k'e [tε] mundeš [k'ε munt]
Καὶ ὁπόταν βάλῃς	Σσὴ κᾴντου πάτζη	Şi căndu baḑi	Ηˆ κώκα κλάτησσ	I coga cladiş	Ἐδέ κούρ τᾳ βέσσ	Eδé kur tε veš
τὸ τραπέζι	σοῦφρα	sufra	τραπέζατα	trapézata	σώφρανᾳ	sófrεnε

νά καλέσῃς	σέ κλλέννι	še cľeńi	τά κάλεσασσ	da cálesaş	τᾳ θηρέσσ	tɛ ϑiréš [θɛ]-rétš]
τοὺς συγγενεῖς σου	κουσουρίνλλη ἀτέη	cusurińľi atei [=atăi]	ῥωτνὴνατα τφόη	rodninata tfoï	κου σσερὴντε-τοῦ	kušɛrińt tɛ tu
τοὺς γείτονάς σου	βιτζὴνλλη ἀ-τέη	viţińľi atei [1]) [= atăi]	κωμσσίητε τφὸη	comşiite tfoï	φκύντᾳ του.	fk'ińt tɛ tú
καὶ νὰ στείλῃς	σσὴ σέ πητρέ-τζη	şi se pitreţi	ἢ τά πούστησσ	i da puştiş	ἐδέ ταντα-ρ-κόνσσ	eδé tɛ dɛrgóńš [dɛrgójš]
ζεστὸ φαγὶ	κάλτᾳ γκέλλᾳ	caldă g'elă	τώπλα μάντζα	topla manğa	τᾳ γκρόχᾳτ (?) κέλλᾳ.	tɛ ngrohɛt[ɛ] g'elɛ
εἰς τοὺς ἄῤῥωσ-τους	λά λέντζιτζη	la lắnḑiţi	νά μπώλνητε	na bólnite	μπα τᾳσᾳμού-ρατ	mbɛ tɛ sɛmu-rɛt
διὰ νὰ σοῦ συγ-χωροῦν	τρά σεσλιᾰρτᾳ	tra se s-ľartă	ζά τά τύ πρό-σταατ	za da ti pró-staat	κὴ τᾳ τᾳντί-εννᾳ	k'ɛ tɛ ndiéjnɛ
τοὺς γονείς σου	παρήντζιλλη ἀτέη.	părinţiľi atei [= tăi]	ῥωτνήνατα τφόη.	rodninata tfoi	παρήντᾳτ τοῦ	pɛrintɛt [tɛ] tu.
Πέρσυ καὶ φέτω	Ἄννου σσὴ ἔσταννου	Anu şi éstanu	Λάννη ἢ κω-τινάα	Lani, i godi-naa	Βγιετ, ἐδε ση-βγιέτ	Vjet, eδé si-vjét
τὰ πωρικὰ	πωάμιλλε	poámile	γιεμήσσητε	ľemişite	πέματ	pemat[pemɛt]
ἐγίνηκαν	σεφέτζερᾳ	se féţeră	σεστώρια	se stória	οὐμπάνᾳ	ubɛnɛ
παντοῦ	ἰουτζητῶ	ĭúţido	σέκατε	secade	κουτῶ	kudó
εἰς ὅλα τὰ μέ-ρη.	τρου τοῦτε πάρ-τζηλλε.	tru tute pắr-ţile.	νά σῆτε στράν-να.	na site strana [probabil : strani]	μπᾳ τᾳ γκίθα-βῆσετ	mbɛ tɛ g'iθɛ vi-set.
Ὅμως	Μὰ	Ma	Τὸκου	Tocu	Πῶ	Po

(1) Nu-i sigur dacă trebuie cetit *atăi* sau *atei*.

'Ρωμαίικα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	'Αλβανίτικα	Alb
ἀκρίβεια μεγάλη	σκουμπέτε μάρε	scumbete [sau: scumpete] mare	σκάπια κώλεμα	scápia gólema	στρενταὴρ ἐμάδε	štrentɛtír emaδe[štrentɛsirɛ]
ἐστάθηκε	στατοῦ	stătù	στώη	stoĭ	ντένν	ndeń[i]
εἰς τὸ γέννημα	τροῦ γίπτου.	tru viptu.	δῶ ζήτωτο.	vo jitoto.	μπὰ τρήθετ	mbɛ driθet.
6 Καὶ κλαίουν	Σσὴ πλάγκου.	Şi plăngu	Η" πλάτζαετ	I pláčaet	'Εδέ κιάϊννε	Eδé k'ajnɛ
μικροί καὶ μεγάλοι,	νκίτζη σσή μάρη.	ńiţi şi mari	μάλλη ἢ κώλεμη.	mali i gólemi	τεβέκτλ ἐταμαδένν.	tɛ veg'ɛľ e tɛ mɛδéń.
τι πεινοῦν	Κᾷ λαέστε φοάμε	că lă este foame	"Οτι σέ κλάτνη	oti se gladni	Σέ ιάνα οὔρατ	Sɛ janɛ[tɛ] urɛt
καὶ δέν ἔχουν	σσὴ νοῦ ἄου	şi nu au	ἢ νέμαατ	! némaat	ἐδέ σκάννα	eδé s kanɛ
μὲ τὶ νὰ ἀγοράσουν.	κοῦ τζὴ σεκοόμπαρα.	cu ţi se cúmpără	σω στῶ τὰ κοόπαατ.	so şto da cúpaat.	με σέ τα πλέννα	me sa tɛ bľenɛ.
Καὶ τὰ μικρὰ παιδία	Σσὴ νίσλλη φιτζόρη	şi ńisľi fičori	"Η μάλητε ντέτζα	I málite deţa	'Εδέ διεμτα ταβέκηλτ	Eδɛ djemtɛ te veg'ɛľ[t]
φωνάζουν	στρίγγα	strigă	βηκαατ	ᵛicaat	θαρέσινα	θɛrésinɛ
ἕως εἰς τὸν οὐρανόν.	πανου ντζέρου	pănu n-ţeru.	τούρη ντό νέπωτ.	duri do nebot	γκήρ μπᾷ κίελτ.	g'er mbɛ k'ielt.
"Οτι γυρεύουν	Κα καύτα	Că caftă	"Οτι, σάκαετ	oti sácaat	Σέ καρκόννα	Se kɛrkojnɛ
τροφήν	χραννα	hrană	ῥάνεννιε	ráneńe	τουσκούερ	tɛ üšk'üer
καὶ δέν τοὺς δίδει	σσὴ νοῦ λατᾶ	şi nu lă da	ἢ νεμου τάβατ	i ne mu dava	ἐδέ νοῦ κουϊέπ	eδé nuku i ep
οὐδεκανένας.	τζηνιβᾶ.	ţinivá	νίκοη.	nicóĭ.	ἄς νερῆ.	as ńerí.
"Εχομεν	Α'βέμου	avemu	Η"μαμμε	Íname	Κκέμη	Kemi
δύο ἀμπέλια	τάω γήνη	dao viņi	τβά λόζια	dva lozea	ντιοὺ βρέστα	dü vrěsta
καὶ εἶναι γεμάτα	σσὴ σούντου μπλίννε	şi suntu mpline	ἢ σέ πώλνα	i se polna	ἐδέ γιάννα πλιότ	eδé janɛ pľot

ἀπὸ σταφύλια.	τέ ἀούᾳ.	de auă.	ὀτ κρόσγιε.	ot grozie.	πὲ ῥούσσ.	pe ruš [1] [corect: pl'ot (me) ruš].
Μόνον ἀκόμα δὲν ἔφθασαν	Μᾶ γίκα νοῦ ἀτζιούμσιρᾳ	Ma nica nu ağúm sirǎ	Τόκου οὔστε νέ φτάσαατ.	Tocu uşte ne ftásaat	Πῶ ἐδέ νοῦκ ούαρίννᾳ.	Po eδé nuk uarínε
καὶ θέλ νὰ καρτερῶ	Σσή βά σὲ ἀστέπτου	şî va se aşteptu	Η" καὶ τζέκαμ	I k'e čecam	ἐδέ τῶ τᾳ πρεσ	eδé do té pres
καμπόσον καιρὸν	πουτζένᾳ ζᾳμανε	puţǎnǎ zǎmane	τρούα ζάμαν	drua [= druga] záman	τζᾳ ζαμάν	tsa zamán
ἕως νὰ φθάσουν	πᾳν σέ ἀτζιούγκᾳ	pǎn se ağungǎ	τούρη τὰ φθάσαατ	duri da ftasaat	γκέρ ταρίχεννᾳ	g'er t arihenε
καλά.	γκῆνε.	g'ine.	χάρνω.	harno.	μήρᾳ.	mirε.
Καὶ τότε	Σσή ἀτούμτζια	şî atumţea	Η" τώγασσ	I togaş	'Εδέ ἀτᾳχέρᾳ	Eδé atε herε
σὰν γλυκανθοῦν	κάρα σεντουλτζιάσκα	cara se ndulţeascǎ	κώκα τά σεουμπλάτζᾳετ	coga da se ublájaet	σή ταμπλεσόχενᾳ	si tε mbl'esóhenε
θέλ νὰ μουσκεύω	βά σέ μόλλιου	va se mol'u	κέ μάκαμ νὰ κήσναμ	k'e macam da k'isnam	τῶ τᾳ ννιόμ	do te ńom
τὴν καρούταν	σεσέγκα	sǎsǎnga	σέκωτ	secot	καρούτᾳνα	karútεnε
καὶ τὰ βαένια	σσή μποῦσλε	şî busle	ἤ μπόσφητε	i bóčfite	ἐδέ βόζαν	eδé vozen
διὰ νὰ τὰ γεμίσω	τρὰ σέ λεούμπλου	tra se le umplu	ζὰ τὰ ἡ πώλναμ	za da i polnam	κῆ ταμπούσσ	kε tε mbuš
ἕως ἀπάνω.	πάν τεσσούπρα	pǎn desupra	τούρη κώῤῥε	duri gore.	γκὴρ σίπᾳρ.	g'er sipεr
καὶ ἀφ'ὃυ βράσουν	Σσή κάρα σεχιάρπα	şi cara se h'arbǎ	ἤ σέτνε κώκα ταβάραατ	Ĭ setne coga da varaat	'Εδέ σιτᾳζήεννα	E é si tε zíejnε

(1) *Pe ruš* pare a fi un Aromânism în Albaneza.

'Ρωμαΐκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	'Αλβανίτικα	Alb.
σαράντα ἡμέ-ραις	πατρουτζίτζη τετζῆλε	patruḑăţi[sau: = patru-ḑeţi] de ḑile	τζετὴρτεσετ ντνῆ	četirdeset dni	ντουζέτ ντὴτ	düzét dit
θέλ νὰ ῥίξω	6ὰ σὲ ἀρούκου	va se arucu	καὶ φάρλιαμ	k'e fărleam	τῶ [τ]ạχέθ	do[t]ɛ heθ
τὸ πρῶτον κρασὶ	πρώτλου γήνου	protlu vinu	πάρ6ατω 6ήνω	pǎ́rvoto vino	ταπạρενạ 6ερạ	tɛ párɛnɛ verɛ
-ἰς ἕνα 6αένι.	τροὺ οὔννạ μπουτε.	tru unǎ bute.	νὰ ἕτνα μπό-τζφα.	na edna boč-fa.	ντạ ννῆ 6όζε.	ndɛ ńe voze.
Εὐγῆκα εἰςτὴν ἀγορὰν	'Ισσίη λὰ πạ-ζάρε	Işii la pǎzare	Ἴζλεκωφ νὰ πάζαροτ	Izlegof na pá-zarot	Ντωλα ντạ πα-ζάρ	Doła ndɛ pa-zár
καὶ ἶδα	σσὴ 6ιτζούη	şi viḑui	ἢ 6ίτωχ	i vidoh	ἐδέ πάσσα	eδé pašɛ
πολὺ πλῆθος	μοῦλτạ κίντạ	multǎ g'intǎ	μνόγου σφέτ	mnogu sfet	σούμμα μελε-κέτ	šumɛmelek'ét
ἀπὸ ἀνθρώπους	τέ ἱάμιννη	de oámińi	ὸτ λούγη	ot lug'i	πέ ννιέραζ	pe ńerez [= ńérezɛš]
καὶ ἐσιάστησα	σσὴ τζιχτισίη	şi čihtisii.[1])	ἢ σεσάστησα.	i şeşástisa.	ἐδέ οὐσσαστής.	eδé ušaštis.
Τὼρα θέλ νὰ ἀγοράσω	Τὼρα 6άσε-κούμπạρου	Tora va se cúmpǎru	Σέκα καὶ κού-παμ	Sega k'e cu-pam	Τασσί τῶ τạ-μπλέ	Taši do tɛ bľej
μίαν ἁρμάθαν	οὔννου μπά-ερου	unu báeru	ἕτνα νήζα	edna niza	ννῆ 6άρε	ńɛ vare
ἀπὸ σύκα νωπά	τὲ χύτζε ταζέη	de h'iţe tazei	ὸτ σμώκφι πρέσνη.	ot smocfi presni	πέ φύκκ τάζε.	pe fik' tazé [=fik'š tazé]
Διὰ νὰ τὰ πη-γαίνω	Τρὰ σελ·τούκου	Tra se le ducu	Ζά τά ἤ νώ-σαμ	za da i nosam	Κῆ τοσπίε	k'ɛ t u špie

(1) Azi, şiştisiĭ.

εἰς τὴν φαμι- λίαν μου	λα 'φουμέλεα αμεᾶ	la fumel'a a- meá	νὰ τζέλιατα μόη	na čél'ada moĭ	ντὰ φαμίετ τέμε	ndε fεmíjet t ime [co- rect: fεmí- jes t ime]
νὰ τὰ τρώγουν	σὲ λέ μάκα.	se le măcă.	τὰ ἡ ἰάταετ	ta i eadaet.	τηχαννα.	tε hanε.
Καὶ νὰ πάρω	Σσὴ σέ λλιάου	Şi se l'au	Η" τὰ ζέμαμ	Ĭ da zemam	'Εδέ ταμάρ	Eδé tε maȓ
λάδι καὶ ἐλαῖς	οὐντουλέμνου σσήμάσηνε	untulemnu şi másine	μάσλω ἤ μάσ- ληνκι	maslo i más- link'i	6άη ἐδέ οὐλ- λήνν	vaj eδe ulíń
φακὴν καὶ ῥε- 6ίθι	λόντε σσὴ τζεά- τζιρε	linte şi ţeáţire	λέστα ἤ σλάν- τωκ	leşta i slan- [t]oc	κρώσσ ἐδέ κί- κερα	groš eδé k'í- k'era
καὶ φασοῦλι γερὸ	σσή φασούλ- λιου σανατός	şi făsul'u să- nătós	ἤ κρὰχ στράϐο	i grah zdravo	ἐδέ φασούλ σσαντόσσ	eδe fasúl' e šεndóš
διὰ νὰ ἔχω	τρά σέ λεάμου	tra se le amu	ζὰ τὰ ἤμαμ	za da imám	κῆ τηκάμ	k'ε t i kεm
διὰ ταῖς σαρα- κοσταῖς.	τρὰ παρέσηνι.	tră părésińi	ζὰ πόστητε.	za póstite.	πρὰ κρέσματ.	pre [=pεr] krešmεt.
Καὶ εἰς ταῖς ἑορταῖς	Σσὴ τροῦ σαρ- πατόρη	şi tru sărbă- tori	Η" 6ῶ πραζ- νήτζητε	I vo prázni- ţite	'Εδέ νιὰ τα- κρέμτετ	Eδé ndε tε krénıtet
νὰ μὴ πίωμεν	σὲ νοῦ πέμου	se nu bemu	τὰ νέ πίεμε	da ne pieme	τὰ μός πίεμη	te mos pijmε
πολὺ κρασί	μούλτου γήνου	multu vínu	μνόγου 6ήνω	mnogu vino	σσιούμα 6έρα	šume vera
μὲ τοὺς φίλους.	κοῦ δάσπιλλη. (sic)	cu oáspisl'i.	σῶ πριατέλ- λητε.	so priatél'ite.	μὲ μίκητ μίκητ	me mik'εt mi- k'εt [= me mik't].
Ο ἄρρωστος	Λέντζετ λου	Lắndetlu	Πώλνιοτ	Bólniot	Ησαμούρη	I sεmuri
ἂν ἀγαπᾶ	σέ 6ρούρη	se vruri	ἄκω σάκατ	aco sacat	ντὰ τάσστα	ndε daštε
νὰ ἰατρευθῇ	σέ σεγιτριψι- άσκα	se se vítrip- seascǎ	τὰ σελέκφατ	da se lecfat	τὰ σσαροετ	tε šεrohet[ε]
11 νὰ μὴ τρώγῃ	σέ νοῦ μάκα	se nu măcă	τὰ νέ ιάτητ	da ne eadit	τα μόσ χάη	tε mos haj[ε]
καρύδια	νούτζη	nuţi	ὤρεη	órei	χάῤῥα	haȓa
καὶ λευτοκάρια	σσὴ ἀλλοῦνε.	şi alune,	ἤ λέσννιτζι.	i léşniţi.	ἐδέ λιάηθη.	eδé l'aiθi.

Ῥωμαῖϊκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
Α'μὴ νὰ φάγῃ	Μὰ σὲ μᾳκα	Ma se mĭăcă	Τόκω τὰ ἰ̯ότητ	Tocu da eadit	χῶ τᾳχάη	Po tε haj[ε]
ἀμήγδαλα	μύγδαλε	miγδale	μπάτεμη	bádemi	μπαϊ̯άμε	bajame
ἀπύδια καὶ μῆλα	κόρτζε σσὴ μεά̯ρε	gorțe [-ță] și meare	κρούσσ ἤ ἰ̯ό-πολκη	cruș[i] i eábolk'i	ντάρδα ἐδέ μόλλα	darδa eδe molε
καὶ νὰ φυλαχθῇ	σσὴ σεβλεάκε	și se vleag'e	ἤ τὰ σεβάρτητ τζιού̯βατ	i da se vardit, čuvat	ἐδέ τᾳρούχετ	eδé tε ruhet
ἀπὸ κάστανα	τέ γκᾳστᾳννε	de găstăńe [sau: căsstăńe]	ὀτ κώστενη	ot cósteni	πέ γκᾳστέννι̯ασσ	pe [= prej] gεšteńáš
ἀπὸ ἀγγούρια	τέ καστραβέτζτη	de căstrăveți	ὀτ κρασταητζι	ot crastáiți	πέ κρασταβέτζ	pe krastavéts[ve]
ἀπὸ πεπώνια	τέ πέπεννι	de pépeńi	ὀτ τύννι. πέπωνι	ot dińi, péponi	πέ πχ̯ι̯έπᾳρατ	pe pjépεrat
ἀπὸ καρπούζια.	τέ χιου̯μᾳνίτζη	de h'umuniți.	ὀτ λούπενιτζ·η.	ot lúbeniți.	πέ καρπούζησσ	pe karpuzεš.
Ὅτι ὅλα ἐτοῦτα κάμνουν ἀχαμνᾶ.	Κᾳ τοῦτε αἶστε φάκου ῥᾳου.	Că tute aiste facu rău	Ὅτι σῆτε ὅβηε τζήναετ λώσσω.	Oti site óvie činaet loșo.	Σέ γκίθ κατῶ μπάηνᾳ κέκκη	Se g'iθε kεtó bεjnε kek'.
Τὰ κρομύδια	τζιάπιλλε	Țeápile	Κρόμμυτε	Crómite	Κιέπᾳ(τ)ᾳ	K'épεtε
τὰ πράσσα	τράσλλη	prașľi	πράσητε	prásite	πρέσστᾳ	preštε
ἀπολύνουν	μωάλλε	moaľe	ὀμέκναετ .	omécnaet	σπούτινᾳ	zbútinε
τὸν λάρυγκα	κᾳρκᾳλάνλου	gărgălanlu	γκᾴ[ρ]λωτ	gă[r]lot	γκρουμάζνᾳ	grumaznε
καὶ ζισταίνουν	σσὴ γκᾳλτζεσκου	șĭ ncăldescu	ἤ τόπλιβατ	i tóplivat	ἐδέ κρόεννᾳ	eδé ngróhinε
τὸ κορμί.	τρούπλου.	truplu.	σνάκατα	snágata.	τρούπνᾳ.	trupnε.
Μὲ τὸ δεξιό χέρι	Κοῦ ντριαπτα μᾳννᾳ	Cu ndreapta mĭănă	Σῶ τέσνατα ῥάκα	So désnata raca	Μέ τόρᾳ τᾳτιάθτα	Me dorε tε diaθtε

νὰ πιάσης	σὲ ἀκάτζη	se acaţi	τὰ φάτησσ	da fatiş	τά ζέσσ	tɛ zeš
τὸ βελόνι	ἄκλου	aolu	Ἴγλατα	íglata	κελπέραν̣α̣	g'cl'pérɛnɛ [= g'il'pérɛnɛ]
καὶ τὴν ψαλλίδαν.	σσὴ φοάρφικα.	şi foárfica.	ἢ νοζήτζατα.	i nojiţata.	ἐδέ γκαρσσέραν̣α̣	eδé gɛršérɛnɛ
Καὶ μὲ τὸ ζερβό	Σσὴ κοῦ στέγκα	Şi cu stănga	Ἢ σῶ λέβατα	I so lévata	ἐδέ μὲ τά μέγκηρτ	eδé me tɛ mɛng'ern
νὰ κρατῇς	σέ τζέννη	se ţăńi	τὰ τέρζησσ	da dărjiş	τά μπάσσ	tɛ mbaš
τὸ ποτῆρι	σκάφα	scafa	τζάσσατα	čáşata	κούπαννα	kúpɛnɛ
διὰ νὰ κεράσῃς	τρά σέ τόρη	tra se tor[r]i	ζὰ τὰ σλούζησσ	za da slujiş	κὴ τασtίσσ	k'ɛ tɛ štieš
κρασὶ καὶ ρακήν.	γήνου σσὴ ρακύε.	vinu şi răk'ie	βήνω ἢ ράκια.	vino i rák'ia	βέρα ἐδέ ρακκὶ.	verɛ eδé rak'í.
Εἰ δὲ ἀγαπᾷς	Μὰ σὲ βρούρη	Ma se vruri	Ἢ ἄνω (sic) λούπησσ	I aco l'ubiş	Ἐδέ ντακιόψτ σετῶ	Eδé ndɛ k'oft sedó
νὰ στρωθῇς	σέ τεαστέρη	se te-aşter[r]i	τὰ σεπόστελησσ	da se pósteliş	τά στρώχεσσ	tɛ štroheš
εἰς τὴν τέχνην σου	τρού ζανάτια ἀτᾶ.	tru zănatea a-tá	νὰ φτόητο ζάναατ.	na ftóito zanaat	μπα ζανάτ τέντε.	mbɛ zanatat [zanatet] tɛnde
12 νὰ μὴ περιπατῇς	σέ νοῦ ἴμνη	se nu imńi	τὰ νὲ χότης	da ne hodiş	τά μός ἔτζανσσ	tɛ mos etsɛńš [etsejš]
εἰς τοὺς γάμους	λὰ νούμτζη	la numţi	νὰ σφάτπητε πράκιωητε	na sfátbite brácoïte	μπὰ τασμαρατ	mbɛ dásmɛrat
εἰς τοὺς χορούς	λὰ κόρουρη	la córuri	νὰ χώροητε	na hóroïte	μπά βάλετ	mbɛ valet
εἰς τὰ συμπόσια	λὰ ζιαφέτζη	la ziaféţi	βῶ ζιαφέτητε	vo ziafétite	ντά πρακωστίρατ	ndɛ per gostirat
εἰς τὰ τραγούδια.	λα κάντιτζε.	la cắntiţe.	πῶ πέσμητε.	vo pésmite.	ντὰ κάνγκαρατ.	ndɛ kéngɛra[t].

'Ρωμαΐϊκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	'Αλβανίτικα	Alb.
'Αμὴ νὰ σκύψῃς	Μὰ σετεαπούνη (sic)	Ma se ți-apuńi	Τώκου τὰ πώβετησσ	Tocu da póvetiş	Πῶ τᾳ οβννισσ	Po tε uńεš
τό κεφάλι σου	κάπλου ἀτέου	caplu ateu [atău]	κλάβατα τφόϊα	glávata tfoea	κρούετ τᾴντε	kruet tεnt [tεndé]
κάτω	γκιόσου	ng'osu	τόλλω	dolo	πώσστ	pošt
καὶ νὰ τελειώνῃς	σσὴ σε σκουλουσέστη	şi se sculuseşti	ἢ τὰ τελείωσασσ	i da teliosaş.	ἐδέ τᾳμπαρώνσσ	eδé tε mbaró[ń]š
ταῖς δουλιαῖς σου	λούκαρλε ἀτάλε	lúcărle-atale	τφόητε ῥάπωτη	tfóite ráboti	πούναρατ τετοῦ	púnεrat tε tu[a
μοναχός σου.	σίγκουρου τύνε.	singuru tine.	σάμ τὸ.	sam ti.	βέτεμ τύ.	vetεm ti.
Εἰς τὸν αἰγιαλόν	Πρέ πούτζα	Pre buḑa	Νὰ κρᾴϊοτ	Na craĭot	Μπᾷ μπούζᾳτ	Mbε buzεt
τῆς θαλάσσης	τέ ἀμάρε	de amare	ὀτ μόρετω	ot móreto	ντᾷ τέτητ	tε detit
ηὗρα ἕνα καράβι	ἀφλάη οὖνου κάτρεγου	aflai unu catregu	νάητωχ ἕτεν γκεμία	naĭdoh edna g'émia	γκίετα ννὴ γκεμῆ	g'eta ńε g'emí
τζακισμένο	φρέμτου	frămtu	σκάρσσενα	scărşina	τᾳθούερ	tε θüer
καὶ φοβήθηκα	σσὴ μέ φρικάη	şi me fricai	ἢ σε ζάστρασσηχ	i se zastráşih	ἐδέ οὐφρικασσούασσ	eδé ufrikasuaš
νὰ ξίρω τὸδίκτυ	σέ ἀρούκου βλάκλου	se arucu vlaclu	τὰ φᾴρλιαμ βλάκωτ	da fărleam vlacot	τᾴ χιέδ βλάκ μρέζα	tε heδ vlag[u], mreza
διὰ νὰ κυνηγήσω	τρά σέ ἀβήνου	tra seavinu	ζὰ τὰ λώϊαμ	za da loeam	κή τᾴ γκιούαν	k'ε g'uan
μεγάλαψάρια.	μάρη πέστη.	mari peşti.	κόλεμη ῥίμπη.	gólemi ribi.	τᾳμαδιέννπέσκ,	tε mεδéń pišk'
Ὅμως θέλ νὰ ἐμπαίνω	Μὰ σὲ ἴντρου	Ma se intru	Τόκου καὶ βλέζαμ	Tocu k'e vlezam	Πῶ τῶ τᾳϊοῦνν	Po do tε hüń
εἰς ἕνα καΐκι	τρού οὖνᾳ κᾳΐκᾳ	tru ună căică	νὰ ἔτεν τζούνν	na eden čun	ντά ννὴ καΐκ	ndε ńε kaik[e]

διὰ νὰ ἀπεράσω	τρά σέ τρέκου	tra se trecu	ζὰ τὰ πώμηναμ	za da póminam	κή τᾳ σκόνν	k'ɛ tɛ škoń [škoj]
ἀπὸ τὴν ἄκραν	τέ πρεμάρτζηνε	de pre márḑine	ὀτ κράϊοτ	ot craĭot	γκᾶ ἴᾳνᾳσᾳ	nga[1]) ánɛsɛ
ἕως ὁποῦ νὰ φθάσω	πάν σέ ἀτζιού̮γκου	păn se ağungu	τούρηντα φθάσαμ	duri da ftasam	γκιέρ ταχαρήνν	g'er tɛ ariń
τοὺς συντρόφους μου.	σόσλη ἀννέη.	sosľi ańei.	τρουζῆνατα μόη.	druḑinata moĭ.	σσιόκᾳτ τεμοῦ.	šokɛt tɛ mu. [=šokɛt e mi]
Διὰ νὰ πλέωμεν	Τρά σέ ἀβουζίμου	Tra se avuzimu	ζὰ τὰ πλήβαμε βόζημε	Zadaplivame vózime	Κῆ τὰ νοτόγ	kɛ tɛ notój
μαζύ	ντεατούνου	deadunu	ζάετνω	záedno	μπάσκᾳ	baškɛ
καὶ νὰ γλυτώσωμεν	σσὴ σὲ σκᾳπᾴμου	şi se scăpămu	ἢ τὰ ὀτκίναμε	i da otk'iname	ἐδέ τᾳ σπιτόννμᾳ	oδé tɛ špɛtońmɛ [= tɛ špɛtojmɛ]
ἀπό τὰ κύματα	τέ ταλάζᾳ	de talază	ὀτ μπρανόητε	ot branóite	πέ ταλάζερασσ	pe[2]) talázeraš [prej talázeve]
καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνέμους.	σσὴ τέ βίντουρη.	şi de vînturi.	ἢ ὀτ βέτροητε.	i ot vétroĭte.	ἐδέ πέ ἴέρασσ.	eδé pe éraš.
Ὁ φρόνιμος	Φρόνιμλου	Frónimlu	Μάτρηοτ	Mádriot	Ι'ούρτη	I urti
13 ἔτζη κάμνει	ἀσσῆτζε φάτζε	aşiţe faţe	τάκα τζίνητ	taca činit	ἀστιοῦ μπάν	aštú bɛn
καὶ γλυτώνει	σσὴ σκάπᾳ	şi scapă	ἢ ὄτκινατ	i ótk'inat	ἐδέ σπιτόνν	eδé špɛtón
ἀπὸ ὅλα.	τέ τοῦτε.	de tute.	ὀτ σφίτε.	ot sfite.	γκᾴ ταγκίθα.	nga tɛ g'iθa.
ἔχω εἰς τὸν κῆπον μου	Ἄμ τροῦ καρτύννα αμεᾶ	Am tru gărdina ameá	Ἴμαμ νὰ πάχτζα μόη	Imam nabahča moĭ	Κάμ ντᾳ κόφστᾳ τέμ	Kam ndɛ kofštɛ t em

[1]) *nga* este aci de prisos [2]) construcţia este în albanezeşti un aromânism. Corect: *nga tałázɛt* eδé *nga érat* sau *prej tałázeve* eδé *prej ératɛ*.

Ῥωμαΐκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγαρίκα	Bulg.	Ἀλβανιτίκα	Alb.
μίαν συκῆν	οὖνου χίκου	unu h'icu	ἕτνα σμόκβα	edna smocva	ννὴ φύκκ	ńɛ fik [=fik'] [=kam ndɛ kopstin t im]
μίαν καρυδιάν	οὖνου νούκου	unu nucu	ἕτεν ὄρεφ	eden oref	ννὴ ἄῤῥα	ńɛ ar̃ɛ
μίαν ἀπυδιὰν	οὖνου κόρτζου	unu gorţu	ἕτνα κρούσσα	edna cruşa	ννὴ τάρδα	ńɛ darδɛ
μίαν μηλέαν	οὖνου μέρου	unu meru	ἕτνα ἰάπολκα	edna eábolca	ννὴ μόλλα	ńɛ molɛ
μίαν κερασιάν.	οὖνου τζιρέσσιου.	unu čireşu.	ἕτνα τζέρεσνα.	edna čéreşna.	ννὴ κερσσὴ.	ńɛ k'erši.
Ἔχω	Ἄμ	Am	Ἴμαμ	Imam	Κάμ	Kam
καὶ μελίσσια πολλά	σσὴ στούκκη μούλτζη	şi stuk'i mulţî [mulţi]	ἤ οὖλιστα μνόκου	i úlişta mnogu	ἐδέ μπλέτ σσοῦμα	eδé bl'et šumɛ
καὶ κάμνω	σσὴ φάκου	şi facu	ἤ τζίναμ	i činam	ἐδέ μπάνν	eδé bɛń
πολὺ μέλι	μούλτα ννιέρε	multă ńere	μνόκου μέτ	nmogu med	σσοῦμα μιάλτ	šumɛ mial't[ɛ]
καὶ ἁγιοκαῖρι.	σσή τζιάρα τε τζιάρα	şi ţeara de ţeară.	ἤ βόσωκ.	i vosoc	ἐδέ ντιούλ.	eδé dül[ɛ]
Καὶ πωλῶ	Σσὴ βίντου	Şi vindu	ἤ πρόταμ	i pródaam	ἐδέ σιέσσ	eδé šes
τὸν χρόνον	τρού ἄννου	tru anu	νὰ κότινα	na gódina	ντᾴ μότ	ndɛ mot
ἀπὸ μίαν κερέαν,	κάτε οὖνα πάρτε	căte una parte	πῶ ἕτνα στράννα	po edna strana	γκαννῆ ἄννε	nga ńɛ anɛ
καὶ φυλάγω	σσὴ βλέκιου	şi vleg'u	ἤ τζούαμ βάρταμ	i čuam, vardam	ἐδέ ῥούανν	eδé rúań
καὶ διὰ λόγου μου.	σσὴ τρὰ βέτεα αμεᾶ.	şi tră vetea ameá.	ἤ ζά μένε.	i za mene.	ἐδέ πρέ βέτε.	eδé pre [pɛr] vete.
Τώρα ἔβαλα	Τώρα μπακάη	Tora băgai	Σέκα κλάτωχ	Sega cladoh	Τασσὴ βούῤῥα	Taší vur̃a
δύο μαστόρους	τόη μάστορη	doi mástori	δδέ μάστορι	dve mástori	τιού μιέσταρ	dü mještɛr
διὰ νὰ σκάψουν	τρὰ σέ ἀρέμα	tra se arămă	ζὰ τὰ κόπαατ	za da cópaat	κὴ ταρμίεννα	k'ɛ tɛ rɛmijnɛ

δύο αὐλάκια	τόη τράπουρη	doi trápurí	δβὰ χάντεκα	dva héndeca	τίοῦ χεντεκ	dü hendek[e]
διὰ νὰ ἔρχηται	τρὰ σέ γήννα̨	tra se ѷină	ζὰ τὰ ἴτητ	za da idit	κὴ τα̨ βγιέν	k'ɛ tɛ vjen [1]) [k'ɛ tɛ viñɛ]
πολὺ νερό	μούλτα̨ ἄπα̨	multă apă	μνόκου βότα	mnogu voda	σσοῦμα̨ οὐϊε	šumɛ ujɛ
καὶ νὰ ποτί- ζηται	σσὴ σεατάπα̨	şi se-adapă	ἠ τὰ σεβάτητ	i da se vadit	ἐδέ τα̨ βατητετ	eδè tɛ vaditet
ὁ κῆπος.	καρτύννα.	gărdina.	μπάχτζετα	báhčeta.	κόφστα,	kofšta[=kop- šti].
Μέ πονεῖ τὸ μέτωπον	Μέ τωὴρε φρέ- μτια	Me doare frămtea	Με πόλιτ τζέ- λωτ	Me bolit če- lot[o]	Μά̨ δέμ μπά̨λα	Mɛ δem[p] bała
ὅτι μὲ ἐβάρεσε	κᾶ μὲ ἀκουτῆ	că me agudi	ὅτι μέ οὔτρη	oti me udri	σέ μά̨ κοτίτη	se mɛ goditi
μία γερόντισα	οὔννα̨ μοάσσε	ună moaşe	ἔτνα στάρα	edna stara	ννή πλιάκα̨	ńɛ pl'akɛ
με τὴν γροθιάν	κου σσούπλου	cu şublu	σύ τουπανήτζα	so tupániţa	μέ γρούστητ	me gruštit
14 καὶ μοῦ ἔτρεξε	σσή ννί κουρᾶ̨	şi ńi cură̆	ἤ με τέτζε	i me teče	ἐδέ μα̨ ῥώθ	eδé mɛ roθ
πολὺ αἷμα	μούλτου σά̨ν- τζε	multu săndͅe	μνόκου κά̨ρφ	mnogu cărf [= cărv]	σσοῦμα γκιὰκ	šumɛ g'ak
ἀπὸ τὴν μύτην.	τέ νάῤῥε.	de nare.	ὀτ νόσοτ.	ot nosot.	πέ χούντετ.	pe hundet. [geg. prej h u n d e t. tosc. prej hundes].
Πῆρα τὸν ἰα- τρόν	Λοάη γιάτου- ρου	Loái ѷáturru	Ζέτωχ χέκι- μοτ	Zedoh hek'i- mot	Μώρα χεκίμνα̨	M o r a he- k'imnɛ
καὶ μοῦ στα- μάτησε	σσὴ ννιά κουμ- τινᾶ̨	şi ń-acum- tină̆	ἤ μέ ζάπρα	i me zabra	ἐδέ μοῦ πουσ- σόη	eδé *m u* [mɛ] pušoi

(1) greşit

ʽΡωμαΐϊκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	ʼΑλβανίτικα	Alb.
τὸ αἷμα.	σάντζελε.	sắnḍele.	κάρφοτ.	cărfot.	γκιάκνα.	ǵ'aknɛ.
Τώρα μὲ πονεῖ	Τώρα μὲ τωάρε	Tora me doare	Σέκα μέ πόλητ	Sega me bolit	Τανῦ μαδέμπ	Ṭaní mɛ δemp
μία δοντοῦρα	οὖνα μασιάω	ună măseáo	ἔτεν κάτνητ	eden cătnit	ννή δαμπάλλα	ńɛ δɛmbalɛ
καὶ ἕνα δόντι	σσὴ οὖνου τύντε	şi unu dinte	ἤ ἔτεν ζάπ	i eden zăb	ἐδέ ννή δάμπ	eδé ńɛ δɛmp
καὶ θέλ νά τὸ εὐγάλω	σσὴ βασελλεσκότου	şi va se le scotu	ἤ καὶ ἡ ἴζβαταμ	i k'e i ízvadam	ἐδέ τωτηντζέρ	eδé do tɛ ndzjer
ὅτι δὲν ἠμπορῶ	κᾶ νοῦ πότου .	că nu potu	ὅτι νέ μόζαμ	oti ne mojam	σέ νοῦκα μούννε	se ḣukɛ munt
νὰ ὑποφέρω	τέ [sic] ἀραύτου	se aravdu	τὰ τέρπαμ	da tărpam	τά ντουρόνν	tɛ duróń
ἀπὸ τὸν πόνον.	τέ τόῤῥου.	de doru.	ὀτ μπόλια.	ot bólia.	γκαχά τα δέμπουρητ	ngahá tɛ δémburit
καὶ εἶμαι εἰς τὸ στρῶμα	Σσὴ ἔσκου τρου στιρούτου	Şi escu tru ştirrutu	Ἢ σούμ νὰ ποστέλιατα	I sum na postéľata	ἐδέ ἰάμ ντᾶ ταστρούαριτ	eδé jam ndɛ tɛ štrúarit
πλαγιασμένος	μπακάτου	băgatu	λέκνατ	legnat	ἰρέννα	i rɛnɛ.
δυνατᾶ ἀχαμνᾶ·	βαρτός οὐρούτου.	vărtós urutu.	μνόκου λώσσω.	mnogu loşo.	σσοῦμα ἰλλίκ.	šumɛ i ľik. [= šumɛ ľikš].
Μὲ τὴν παλάμην	Κοῦ πάλμα	Cu palma	Σῶ σέππα πέτα	So seba, peda	μέ σσιουπλιάκα	Me šupľakɛ
νὰ μετρᾶς	σὲ μίσουρη	se misuri	τὰ μέρησσ	da meriş	τά μάτσσ	tɛ matš
καὶ μὲ τὰ δάκτυλα	σσὴ κοῦ τζέτζιτιλλε	şi cu ḍéḍitile	ἢ σῶ πάρστητε	i so pắrstite	ἐδέ μέ γκίσταρατ	eδé me g'ištɛrit
νὰ βαρῇς	σέ ἀκουτέστη	se agudeşti	τὰ μπίεσσ	da bieş	τα πίεσσ	t i bíeš
τὸν αὐλόν	φλουϊαρα	flueara	σιουπέλκατα	şupélcata	φούελητ	fuelit

καὶ μὲ τὸν ἄγκῶνα	σσῆ κοῦ κότλου	şí ćü cotlu	ἢ σῶ λάκοτ	i so lacot [=lactot]	ἐδέ μέ μπąριοῦλτ	eδé me bεrjűlt [= brüľ]
νὰ σπρώξῃς	σέ πίντζη	se pinḑi	τὰ τούρκασσ	da turcaş	τą́ στούνσσ	tε štüńš [= štüš]
τοὺς κακούς.	ῥą̈́ϊλλη.	rắiľi.	λόσσητε.	lóşite.	τακąκίτą.	tε kεk'itε.
Ὅταν σέ πονοῦν	Κąντου τέ τόῤῥου	Căndu te doru	Κώκα τέ πόλιαετ	Coga te bóleaet	Κούρ τą δέμπąννε	Kur tε δémbεnε [δémbinε]
τὰ ὀμμάτια	ὄκλλη	ocľi[ľ]	ὄτζητε	óčite	σιοῦτą	sűtε
τὸ στόμα	κούῤῥα	gura	οὔστατα	ústata	γκώϊą	goja
τὸ στῆθος	κέπτουλου	k'éptulu	κράτητε	crátite	γκιὀκąσι	g'ókεsi [g'oksi]
ὁ ὀμφαλός	μπουρίκλου	buriclu	πάπωκοτ	pápucot	κąρθίζα	kεrθiza
τὰ κόκκαλα	ὀάσιλλε	oásile	κόσκητε	cósk'ite	ἔστąρατ	ĕštεrat
τὰ γόνατα	τζινούκλιλλε	ḑinúcľile	κωλέντζητε	colénḑite [coléńite]	γκιοῦννατ	g'unat [= g'uńtε]
ἡ ἄντζαις	πούλπηλε	púlpile	μπάλταρη	báltari	πούλπατ	pulpat
ἡ πτέρνα	κąλκą́νλλου	călcăńlu	πέτιτζατα	pétiţata	θέμπαρα	θémbεra
σκόρδο	ἄλλιου	al'u	λούκ	luc	χούδąρ	huδεr
νὰ μὴ φᾶς	σέ νοῦ μą́τζη	se nu măţi	τὰ νὲ ἰάτησσ	da ne eadiş	τą̀ μόσ χάσσ	tε mos haš
καὶ ἔτζη	σσὴ ἀσσῆτζε	şi aşiţe	ἢ τάκα	i taca	ἐδέ ἀστιοῦ	eδé aštú
ὑγιαίνεις.	τέσąνąτουσσέτζη.	te sănăţuşeḑi.	ὄστρα ϐησσ.	ózdraviş.	σąντόσσεσσ.	šεndošeš.
Ὅποιος ἀγαπᾷ	Καρετζήτῶ ϐᾶ	Careţidó va	Κώη λούμπητ	Coĭ ľubit	Κούσσ τῶ [lipsă]	Kušdó [te raδinε]
νὰ συχνάζῃ	σέ οὔρτιννą	se úrdină				
εἰς τὴν Ἐκκλησίαν	λα μπąσιάρικą	la băsεárică	νὰ τζάρκφατα	na ţărcfata	μπą́ κύσσ	mbε k'iš[ε]
πρέπει νὰ ἔχῃ	πριψιάστε σε ἄϊμπą	pripseaşte se aĭbă	πρίλεκατ τὰ ἴματ	prílegat da imat	γκιὰν τą κέτ	g'an t i keţ[ε]

Ῥωμαίϊκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
τὸν φόβον τοῦ θεοῦ	φρίκα ἀλ τουμνιτζάου	frica al Dumnidău	στράχοτ νὰ γάσποτ	strahot na gospod	φρίκανα περαντίσα	fríkεnε perεndisε
καὶ νὰ μὴ πηγαίνῃ	σσὴ σὲ νοῦ σετοῦκα	şi se nu se ducă	ἤ τὰ νὲ χότητ	i da ne hodit	ἐδὲ τὰ μὸς βέη	eδé tε mos vej[ε]
ἄδειος	κόλλου	golu	πράζνεν	praznen	μπράζητ	[z]brazεt
ἀμὴ νὰ πάρῃ κηρί	μὰ σὲ λλιᾶ τζιάρα	ma se l'a ţeară	τόκου τὰ ζέμητ σφέστα	tocu da zemit sfeşta	πῶ τὰ μάρ κερί	po tε mar[ε] k'irí
καὶ νὰ τὸ ἀνάψῃ	σσὴ σὲ ὁ απρίντα	şi se o aprindă	ἤ τὰ γώ ζάπαλητ	i da go zápalit	ἐδὲ τὰ ντέζνε	eδé t a ndezńε
ὀμπροστᾶ τοῦ ἁγίου	τενέντια ἁ ἄγλουη (sic)	denăntea a ávlui	πρέτ σφέτετζουτ	pred sféteţot	πραπάρα σσέντητ	pεrparašέńtit
καὶ νὰ φέρῃ	σσὴ σέ ἀτούκα	şi se aducă	ἤ τὰ τώνεσητ	i da dónesit	ἐδὲ τὰ σίελ	eδé tε siel[ε]
εἰς τὸν παπᾶν	λα ἀφέντουλου	la aféndulu	νὰ πόποτ	na popot	ντὰ πρήφτη	ndε prifti
προσφοραῖς	πισκούρου	piscuru	πρόσκουρη	próscuri	μέσσρα	mešra
διὰ να παρακαλῇ	τρά σέ παλακρασιάσκα	tra se pălăcrăsească	ζα τὰ μόλητ	za da molit	κῆ τὰ λιούτετ	k'ε tε l'utet
εἰς τὸν θεὸν	λά τουμνηζάου	la Dumnidău	νά κώσποτ	na gospod	ντὰ περαντήτ	ndε perεndít[1])
διὰ ταῖς ἁμαρτίαις	τρὰ στιάψηλε αλούη	tră steápsile alui	ζά νέκωητε κρέγωη	za négoïte grehoĭ	πρα γκιουνάχετ ατῆ	pεr g'ünahet [e] atí
καὶ νὰ πάρῃ	σσὴ σὲ λλιᾶ	şi se l'a	ἤ τὰ ζέμητ	i da zemit	ἐδὲ τὰ μαρ	eδé tε mar̃[ε]
ἀντίδωρον	νάφουρα	náfură	νάφωρα	náfora	ναφόρ	nafór[ε]
καὶ ὕψωμα.	σσὴ παναγίε.	şi pănavie [=ípsomă].	ἤ ὕψωμα.	i ípsoma.	ἐδὲ ὑψώμ.	eδé ipsóm[ε].

1) Corect: k'ε t-i l'utet perεndisε.

Τὸ σήμανδρον	Τωάκα	Toaca	Κλεπάλωτο	Clepáloto	Τόκα	Toka [= túkssε]
νὰ τὸ κτυπᾷς	σὲ ὁ ἀγκουτέστη	se o agudeşti	τὰ κώ μπίεσσ	da go bieş	τὰ μπίεσσ	t i bieš
μέ σφυρία	κοῦ τζόκουρη	cu čócuri	σῶ τζενκάνητε	co čencánite	μέ τζεκύτζητ	tme tšekitšet-
καινούργια	νάω	nao	νόβη	novi	τᾴρ ρήνν	ε riń
διὰ νὰ μαζωχθοῦν	τρᾴ σέ ατούνᾳ	tra se-adună	ζὰ τὰ σεμπέραετ	za da se beraet	κῆ τᾳ πλίδεννα.	k'ε tε mbl'iδenε
16 ὅλοι εἰς τὴν στέγην	τότζη τροὺ στριάχα.	toţi tru streahă.	σφῆτε βῶ στρέχατα.	sfite vo stréhata.	γκιθα μπα στρέχ.	g'iθε mbε štreh[e]
καὶ ὕστερα	Σσὴ τεαπόϊα	Şi dapoea	Ἤ σέτνε	I setne	Ἐδέ πασαντὰη	eδé pasandáj
ἄς ἐμβαίνουν	λὰ σέ ἴντρα	la se intră	νέκα βλώζαετ	nega vlezaet	λέ τᾴ χούιννα	l'e tε hüinε
εἰς τὰ στασήδια	τρού σκάμνε	tru scamne	βῶ στόλωητε	vo stóloïte	μπᾴ θρόνντᾳ	mbε θrontε
διὰ νὰ προσευχηθοῦν.	τρὰ σέ σεγκλίννα.	tra se se ncl'ină.	ζὰ τὰ σεμόλιαετ.	za da se móleat	κῆ τᾴ φάλεν.	k'ε tε fál'en[ə].
Ὅμως πρῶτα	Μὰ μανᾴῖντε	Ma manăinte	Τόκου νάπρετ	Tocu napret	Πῶ παρπάρα	Po pεrpara
νὰ βάλῃς	σέ μπάτζη	se baḑi	τὰ κλάασσ	da claaş	τᾴ βέσσ	tε veš
κᾳνένα δοῦλον	βέρου ἰουσμικιάρου	veru [=văru] ĭusmik'aru	νέκοη χούζμικιαρ	necoĭ húzmk'ar	ντοννή χουζμικιὰρ	ndońε hüzmik'ár
διὰ νὰ φουκαλίσῃ	τρὰ σέ ἀρνιάσκᾳ	tra se arnească	ζὰ τὰ μέτητ	za da metit sfite	κῆ τᾴ φσίενν	k'ε tε fšińε
ὅλαις ταῖς γωνίαις.	τοῦτε κιόσσιλε.	tute k'óşile	σφῆτε κιόσσηννια	k'óşińa	γκήθ κιοσσετ	g'ıθ k'ošet
Καὶ τὰ παράθυρα	Σσὴ πιντζέρᾳ	şi pinğerră	ἤ πεντζέρητε	i penğérite	ἐδέ πεντζέρετ	eδépendžeret

Ρωμαΐκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Αλβανίτικα	Alb.
νὰ τὰ κολλή- σῃς	σὲ λὲ ἀληκ- κέστη	se le alik'e- şti.	τὰ ἤ λέπησσ	da i lepiş	τὴ γκὶτζ	t i ng'itš
μὲ ζουμὶ	κοῦ τζάμα	cu ḑamă	σῶ σῶκ	so soc	μὲ λέγκ	me ľɛnk
ἀπὸ πίτυρα	τὲ τέρτζε	de tărţe	ὀτ τρίτζητε	ot triţite	πέ κρούντεσσ	pe krundeš
διὰ νὰ [μὴ] ξε- κολλήσουν.	τρὰ σενοῦ σε- τεσλικιάσκα	tra se nu se deslek'ască.	ζὰ τὰ νέ ὄτ- λεπατ.	za da ne [se] ót lepat.	κῆτᾳ μός σκο- λίτεν	k'ɛ tɛ mos skoľíten.
Νὰ μὴ λυπη- θῇς	σέ νοῦ τενβι- ρίνη	Se nu te nvi- rini	Τὰ νέ σεουζαλ- βησ	Da ne se u- jalviş	Τᾴ μὸς χελμί- εσσ	Tɛ mos heľ- móehš
διατὶ δέν ἐκέρ- δησες	κατατζῆ νοῦ ἀμηντάσση	că‿tă ţi nu a- mintaşi	ζάστω νέ κα- ζάντισα	zaşto ne ca- zándisa	ψέ νούκα φη- τόβε	pse nukɛ fi- tove
αὐτὴν τὴν ϛρά- ταν.	ἀΐστε κάλλε.	aiste [=aistă] cale.	ὄβοη πάτ.	ovaĭ pat.	κᾳτᾷ οὔδᾳ.	kɛté uδɛ.
Ὅτι τὸ κέρ- δος	Κὰ ἀμιντάτε- κλου	Că amintáte- clu	Ὅτι καζαντι- σέννετο	Oti cazandi- séńeto	Σέ φυτίμη	Se fütimi [L. fitimi]
καὶ ἡ ζημία	σσὴ ζνία	şi zńia	ἤ ζάραροτ	i zárarot	ἐδέ ζαράρη	eδé zarari
περιπατοῦν μαζύ.	ἴμνᾳ τεατού- νου.	imnă dea- dunu.	χότατ ζάετνω.	hodat záedno	ἔτζᾳννᾳ μπάσ- κᾳ.	étsinɛ baš- ka [—ɛ].
Ἀμὴ νὰ χαί- ρησαι	Μὰ σετεχᾳρι- σέστη	Ma se te hă- riseşti	Τόκου τασε- ράτβῃς	Tocu da se radviş	Πῶ τᾴ κᾳζο- χεσ	Po tɛ gɛzoheš
διατὶ	κατρᾳτζῆ	că tră ţi	ζάστω	zaşto	ψέ	pse
ηὗρες τὸ σπῆ- τί σου	ἀφλάσση κάσα ἀτᾶ	aflaşi casa a- tá	νάητε τφοΐατα κούκια	naide tíóeata cuk'a	γκέτε σταπῆνα τέντε	g'ete štɛpinɛ tɛnde
ἀκέραιο.	ντριᾳκᾳ.	ntreagă.	τζέλα.	ţela.	τᾳτέρᾳ.	tɛtɛřɛ.
Καὶ ἐγλύτω- σαν	Σσὴ σκᾳπάρε	Şi scăpară	Ἤ ὀτκίναα	I ótk'inaa	ἐδέ σπιτούανᾳ	Eδé špɛtúanɛ

τά παιδία σου	φιτζόρλλη ἀτέη	fiċorl'i atăi	τὲτζατα τφόη	dețata tfoĭ	δγιέμτα τιού	djemť e tŭ [= djemt e tu]
ἀπὸ τὴν ἀστράκαν	τὲ προυχουγίτζα	de prucuvîță	ὀτ καζάμακοτ	ot cazámacot [=cazámetot]	γκὰ φρούδη	nga fruδi [=fruθi]
ἀπό τὴν εὐλογιάν.	τέ μαλτζιάτζε.	de mălțeade[—ă].	ὀτ σήπανιτζα.	ot sipánița.	γκα λία.	nga lia.
Ἡ γυναῖκες	Μουλλέρλε	Mul'erle	Ζένητε	Jénite	Γκράτα	Grats
καὶ ἡ νύμφαις	σοὴ νβέστιλλε	și nvéstile	ἤ νεβέστιτε	i nevéstite	ἐδέ νουσετ	eδé nuset
καὶ τα κορήτζια	σοή φέτιλε	și fétile	ἤ τζούπητε	i čúpite	ἐδέ τζούπατ	eδé tšupat
ἄς γνέθουν	λά σέ τοάρκα	la se toarcă	νέκα πρέταετ	ñega predaet	λέ τατίερνα	l'e ts tierns [=tiérins]
μὲ τὴν ῥόκαν	κοῦ φούρκα	cu furca	σῶ φούρκατα	so fúrcata	μέ φούρκα	me furks[n]
μὲ τὸ ἀδράκτι.	κοῦ φούσλου.	cu fuslu.	σῶ βρετένωτα. (sic)	so vreténoto.	μέ μπόστητ.	me boštit [me boštin].
Καὶ τὸ μετάξι	Σοὴ σύρμα	Și sirma	Ἤ κοπρίνατα	I coprinata	ἐδέ μαντάφση	Eδé mendafși
καὶ τὸ βαμβάκι	σοὴ πουμπάκλου	și bumbaclu	ἤ πάμπουκοτ	i pámbucot	ἐδέ φυτίλη	eδé fitil'i
ἄς τὸ ὑφαίνουν	λά σέ λουτζάσα.	la se lu țasă.	νέκα κώ τκάζατ.	nega go tcaeat.	λέ τὰ μπάηνα ντέ βέκαητ (sic)	l'e ts bεins nds vékait. [=vegl'a].
Οἱ κλέπται	Φούρλλοι	Furl'i	Χαραμίητε	Haramiite	χαραμίτα	Haramits
κλέπτουν τὴν νύκτα.	φοῦρα νοάπτια.	fură noaptea.	κράταετ νόκιατα.	crádaet nók'ata.	βγίεδινα νάτανα.	vjéδins nátsnε.
Καὶ οἱ λησταί	Σοὴ χαραμίσαλλη	Și hărămisl'i	Ἠ χαραμίητε	I haramiite	Εδέ κουρσάρατε	Eδé kursárεts

Ῥωμαΐκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
εὐγένουν τὴν ἡμέραν	ἔσου τζούα	esu ḑua	ἰζλέζαετ τέννια	izlézaet deńa	ντάλληνą τήτąνą	dáľinε dítεnε
καὶ πατοῦν	σσὴ κάλκą	şi calcă	ἤ κάζαετ	i gázaet	ἐδέ σκέλληνą	eδé škéľinε
τὰ καρβάνια.	κąρβένλλε.	cărvănle.	καρβάνητε.	carvánite.	καρβάνατ.	karvánat.
Ἀμὴ οἱ κρηταὶ	Ἄμ κąτάσλλη	Am cătasľi	Τόκου σουτνήτζιτε	Toku sudníţite	Πῶ κατηλάρατ	Po kadiłarεt [=kadijtε]
καὶ οἱ παπάδες	σσὴ πąσąλάρλλη	şi păşălarľi	ἤ πάσαητε	i páşaïte	ἐδέ πασαλάρąτ	eδé pašałarεt
γυμνώνουν	τισπǫą́λλε	dispoaľe	ουγόλβαατ	ugólvaat	αβέσσιννą	svéšinε
τὸν κόσμον.	τουννιάϊα.	duńaea.	σφέτοτ.	sfetot.	γιέτąνą	jétεnε
Καὶ οἱ ἄρχοντες	σσὴ ἄρχονσζιλλ	Şi árhonḑiľ	Ἤ ἀρχόντιτε	I arhóndite	ἐδέ κοτζαπάσσιτą	eδé kodžabáštε
μὲ καλὴν τέχνην	κοῦ μπουνą ζąνάτε	cu bună zănate	σῶ χάρεν ζάνατ	so haren zanat	μέ τąμήρ ζανάτ	me tε mir[ε] zanát
πίνουν τὸ αἷμα	μπιą̃ σέντζηλε	bea sắnḑile	πίατ κάρφοτ	piat cărfot	πίννα γκιάκνą	pinε g'aknε
τῶν πτωχῶν.	ἀ ǫάρφąνλορ.	a oárfănlor.	νὰ σήρομασητε.	na síromasite	ἐβάρφąρετ.	e várfεret [e tε várfεrvet].
Διὰ ἐτοῦτο	Τρą́ ἀΐστą	Tră aistă	Τά τώα	Za toa	Παντάε	Pandáj
θυμώνεται	σενąρąϊάστε	se nărăeaşte	σελιούτητ	se ľutit	ζąμąρώετą	zεmεróhetε
ὁ θεός	τοὺμνητζą́ου	dumniḑău	γόσποτ	gospod	περąντία	perεndia
καὶ μᾶς παιδεύει	σσὴ νάπιδιψιάστε	şi nă piδipseaşte	ἤ νέ μάτζητ	i ne mačit	ἐδέ νέ μουντών	cδé na mundón
μὲ ἀσθένειαις	κοῦ λąγκόρη	cu lăngori	σῶ μπόλεστη	so bólesti	μέ σąμούνταρα	me sεmúndεra
μὲ πανοῦκλαν	κοῦ ποῦσλλε	cu puşcľe	σῶ τζοῦμα	so čuma	μέ μουρτάϊε	me murtájε
μὲ λοιμικὴν	κοῦ ννιάτζε	cu ńaţe [= naţă]	σῶ μπωῖτζα	so bóiţa	μέ λιαγκὴμ	me ľεng'ím

μὲ αἰφνήδιον	κοῦ ἔξαφνα̣	cu éxafnă	σῶ νέζναεννω	so neznáeno	μέ πρα̣ννιέρα	me prɛńɛrɛ [pɛr ńɛ herɛ]
θάνατον.	μοάρτε.	moarte.	ὀυμίραννε.	umirańe.	μόρτ.	mort.
Ὅταν ἀνατείλῃ	Κα̣ντου λουτζιάστε	Căndu luţeaşte	Κώκα οὔγρεητ	Coga úgreit	Κοὺρ ντέλλ	Kur deľ
18 ὁ ἥλιος	σοάρλε	soarle	σα̣ντζετο	sắnţeto [= sónţeto]	τιέλλη	dieľi
νὰ ἀνοίγῃς	σέ τεσφάτζη	se desfaţi	τὰ̣ δτφο̣ρησσ	da ótforiş	τά̣ χάπενσσ	tɛ hapɛńš [=tɛ hapɛš, hapš]
ταῖς θύραις σου	οὔσσιλε ἀτάλλε	úşile atale	βράτητε τψόη	vrátite tfoi	ντούερτ ἐτούα	ḑüert e tua
μὲ τὸν σύρτην	κοῦ κα̣τα̣λάχτουλου	cu cătăláhtulu	σῶ κλάπατα ζαβάρνιτζα	so clápata; zavárniţa	μέ λόστ	me łost [me łos]
καὶ ἔτζη	σοὴ ἀσσῆτζε	şi aşiţe	ἤ τάκα	i taca	ἐδέ ἀστιοῦ	eδé aštú
δὲν παθαίνεις τίποτε.	νοῦ πάτζη τζιβᾶ.	nu paţi ţivá.	νέ πάτησο νίστω.	ne patiş nişto.	νοῦκα̣ πασῶν γκικάφσ.	nukɛ pɛsón g'ɛkáfš.
Ὅταν ἔχῃς σπυρία εἰς τὸν ὦμον	Κα̣ντου ἄη κα̣ρίτζα̣ πρέ νούμερε	Căndu ai gărriţă[=gărnuţă] pre númere	Κώκα ἴμασσ ζα̣ρνα νὰ ράμωτο	Coga imaş zărna na rámoto	κοῦρ κκὲ κόκκιε μπα̣̃ κράχατ	Kur ke kok'e mbɛ krahɛt
νὰ φτιάνῃς ἀλειφὴν	σέ ἀντάρη μεγλέμε	se adari meɣleme	τὰ̣ νάπραησσ μέχλεμ	da nápraiş mehlem	τὰ̣ ντα̣ρντόνσσ μεγλέμ	tɛ ndɛrló[ń]š megľém [= meľém]
καὶ νὰ ἀλείφησαι.	σοὴ τέ οὔντζη	şi [s]-te unḑi	ἤ τὰ σεμάσκασσ	i da se maċcaş	ἐδέ τά̣ λιούεννσ	ęδé tɛ ľüeńš [=ľüeš]
μὲ μυελόν	κοῦ μα̣ντοῦα̣	cu măduă	σῶ μόζοκ	so mozoc	μὲ τριοῦ	me tru
διὰ νὰ σοῦ φύγῃ	τρὰ σε σφούκα̣	tra se s-fugă	ζὰ τὰ τυπόπεγνατ	za da ti póbegnat	κῆ τά̣ τα̣ῖκα̣νν	k'ɛ tɛ tɛ ik[ɛ]ńɛ

Ῥωμαΐκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
ἐκείνη ἡ βρό- μα.	ἀτζιᾶ μπου- τοάρε.	aţeá mpu- toare	τάϊα σμάρτα.	taea smărda.	ἀϊῶ κελπασίρα.	ajó kɛľbɛsirɛ.
Καὶ ἡ ψώρα	Σσὴ ράννια	şi răńa	Ἡ κράστατα	I crástata	Ἐδέ σκέπια	Eδé zg'ébea
διώχνεται	σέ ἀγουνιάστε	se aguneaşte	σὲ τέρατ	se terat	δπώετα	δbòhetɛ
μὲ τὴν στάκ- την	κοῦ τζινούσσα	cŭ čĭnuşă	σῶ πέπελτα	so pépelta	μέ χύ	me hi
μόνον	μὰ	ma	τόκου	tocu	πῶ	po
ὅταν νὰ βασι- λεύσῃ	κάντου σεσκά- πιτα	căndu sè scá- pită	κώκα τάζα ἴτητ	coga da za idit	κούρ τά περαν- τόν	kur tɛ peŕɛn- dón [=kur tɛperɛndojɜ]
ὁ ἥλιος.	σοάρλε.	soarle.	σάντζετο.	sănţeto [són- ţeto].	ντίελλη.	dieli.
Τὸ κλωνάρι τοῦ τριαντα- φύλλου	Τρέμμα ἀτρανταφύλ- λουη	Drăma a trandafilllui	Βέτκατα ὀτ τριαντάφυ- λοτ	Vétcata ot triandá- filot	Τέκκα ἡ τρανταφύ- λασα	Dega i trandafiľɛsɛ
ἔχει ἀγκάθια	ἄρρε σκίννη	are sk'ińi	ἵματ τάρννιε	imat tărńe	κα γκεμπα	ka g'ɛmba
μόνον ἐυγάζει	μὰ σκοάτε	ma scoate	τόκου ἴζβαατ	tocu izvaat	πῶ ντζιέρ	po ndziéŕ
εὔμορφον καρ- πόν	μουσσάτου πόμμου	muşatu po- mu	χάρεν ρώτ	haren rod	μπούκουρ πέμ- μα	[tɛ] bukur pemɛ
καὶ μυρίζει καλά.	σσὴ ἀνουρζιά- στε κῆνε.	şi ańurzeaşte g'ine.	ἤ μύρισατ. χάρνω.	i mirisat har- nó.	ἐδέ μπῆε ἔρρα μίρα	eδé bie eŕɛ mirɛ.
Ἀπὸ τὸ λινάρι	Τέ λίννου	De ľinu	Ὀτ λένοτ	Ot lehot	Πὲ λλῆ	Pe ľi[pe ľiri]
καὶ ἀπὸ τὸ κανάβι	σσὴ τέ κάνιπα	şi dé cănipă	ἤ ὀτ κόνοποτ	i ot cónopot	ἐδέ πὲ κάρπητ	eδé pe kɛrpit
ἐυγαίνουν στου- πιά	ἔσου τζιούκη	esu ćuk'i	ἰζλέκβαατ κά- λιζηστα	izlégvaat cá- lijişta	τάληνα στούπ- πα	dáľinɛ štupa

ἀμὴ ἀπομένει	μὰ ἀρα[μ]ἀννε	ma arămâne	τόκου ὄστανητ	locu óstanit	πῶ μπέτ	po mbet [= mbetet
τὸ ἄλλο καθαρό	ἀλλάντε σπαστρίτα.	alante spăstrită.	τρούκατα τζίστα.	drúgatačișta.	τχιάταρα ἐκιροόαρ	tjátɛra e k'iruar.
19 Ἔτζη εἶναι μερικοὶ	Ἀσσῆτζε σούντου νασκάντζη	Așițe suntu născănți	τάκα σὲ ἔτνη	Taca se edni	Ἀστιοῦ ἰάνα τζά	Aštú janɛ tsa
ἀπὸ κακὴν γενεὰν	τέ ράω φάρα (sic)	de rao fară	ὀτ λῶσσα φάρα	ot loșa fara	πὲ σακαέκε φάρα	pe sɛ kek'e farɛ[-e]
καὶ αὐτοὶ εὐγαίνουν	σσὴ ἀτζέλλη ἔσου	și ațeľi esu	ἤ τύε ἰζλέκβαετ	i tie izlegvaet	ἐδὲ ἀτᾶ τάλληνα	edé atá dáľinɛ
προκομένοι.	προκοψίτζη.	procopsiți.	προκόψαννοι.	procópsani.	τᾶ προκόψουρα.	tɛ prokópsurɛ.
Διὰ ἐτοῦτο	Τρᾶ ἄϊστε	Tră aiste	Ζά τῶα	Za toa	Πρὰν σάη	Prandáj
νὰ μὴ κοιτάζῃς	σὲ νοῦ πρέστη	se nu brești	τὰ νὲ κλέασσ	da ne gleaș	τὰ μός βουστρώνσσ	tɛ mos vɛštróńš [vɛštróš]
τὸ γένος	φάρα	fara	φάρατα	fárata	φάρανα	fárɛnɛ
ἀμὴ νὰ στοχασθῇς	μὰ σετεμηντουέστη	ma se te mintuești	τόκου τὰ σεούμησσ	tocu da se umiș	πῶ ταμιντόνεσσ	po tɛ mendonéš [= tɛ mendohéš]
νὰ βάλῃς	σέ μπάτζη	se badi	τά κλάασσ	da claaș	τᾶ βέσσ	tɛ veš
γνωστικὸν ἄνθρωπον	μιντιμένόμμου	mintimén omu	οὖμεν τζόεκ	umen čoec	ταμέντζημ ννερῆ	tɛ mendžim [= mentšim] ńerí
εἰς τὸ σπῆτι σου.	τροῦ κάσσα ἀτᾶ.	tru casa atá.	νὰ φτόετα κούκια.	na ftóeta cuk'a.	μπᾶ στᾶπῆ τένεε.	mbɛ štɛpí t ende.
Ἡ ἀρίδα	Σφρέτινλε	Sfrédinle	Σφαρτέλωτο	Sfărdéloto	Τρούελλι	Trúeli
τρυπάει	σπριτοῦντε	spritunde	τούπητ	dupit	σπών	špon
τὰ σανήδια.	σκάντουρλε.	scăndurle.	στήτζητε.	știțite.	ταράσατ.	d(ɛ)rasat[ɛ]

Ῥωμαΐϊκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
Καὶ τὸ κουρσοσοῦμι	Σοὴ φαντέκλου	Și fándeclu	Ἢ κούρσουμοτ	I cúrșumot	Ἐδὲ κορσοσοῦμι	eδé kuršumi
λαβώνει	πλικουΐάστε	pligueaște	κὼ ράνισατ	go ránisaț	πλιακώσ	pľagós
τὸ κορμὶ.	τρούπλου.	truplu.	τρούποτ. σνάγατα.	trupot. snágata.	τρούπνα.	trupne.
Καὶ ὁ λόγος	Σοὴ κριάηλου	Și greaïlu	Ἢ σπόροτ	I zborot	Ἐδὲ φχιάλια	Eδe fjaľa
ὁ ἀχαμνός	ουρούτου	urutu	λώσσιοτ	loșot	ελίγκα	e ľige
λιπαίνει	νβιρίνα	nvirină	ούζαλβητ	újalvit	χελμών	heľmón
τὸν ἄνθρωπον.	ὄμλου.	omlu.	τζόεκοτ	čóecot.	ννιερίνα.	ńerine.
Ἀμὴ ἐσύ	Μᾶ τόνε	Ma tine	τόκου τύ	Tocu ti	Πῶ τύ	Po ti
διὰ νὰ μὴ πάθῃς	τρά σέ νοῦ πάτζη	tra se nu pați	ζά τά νὲ πάτῃς	za da ne patiș	κῆ τά μόσ πασόνσσ	k'e te mos pesóńš [pesóš]
τίποτε.	τζιβᾶ.	țivá.	νίστω.	nișto.	γκικάφσσ.	g'ikáfš[e] [2])
Καὶ νὰ μὴ βασκανθῇς	Σοὴ σενοῦ λέη τεόκλλιου	Și se nu ľei de ocľu	Ἢ τὰ νὲ σεζέμασσὸτ ὄκ	I da ne se zemaș ot oc[și: ot oco]	Ἐδέ ταμός μέρεσσ πεσίου	eδé te mos maŕeš pe [=per]siu
νὰ κολλήσῃς	σέ ἀλικέστη	so alik'ești	τὰ ζάλεπησσ	da zálepiș	σά (sic) γκίτσσ	te ng'itš
εἰς τὸ ἀνῶφλι	τροῦ πριάκλου τεσοῦπρα	tru preaglu de supră	νὰ κόρνιοτ πριάκ	na górniot preag	μπὰ πριάκ τασίπαρ μη	mbe prjak te siperme
καὶ εἰς τὸ κατῶφλι	σοή τροῦ πριάκλκ (sic) τεκιόσου	și tru preaglu de g'osu	ἢ νὰ τόλνιωτ πριάκκ	i na dólniot preag	ἐδέ μπά ταπραπόσμιτ πρέ[ακ]	eδé mbe te prepošmet[1]) prjak

(1) perpoštme. (2) *g'ekafše* este forma cea mai întrebuințată. Albanejii din Corcea nu cunosc: *g'ikáfš*.

20 ἀπὸ ἕνα κλωνάρι	κᾳτε οὔνᾳ τρέμμα	cắte ună drămă	πῶ ἕτνα βέτκα	peedna vetca	γκά ννῆ τέκᾳ	nga ńi [ńɛ] degɛ
ἀπὸ δάφνην	τέ ταφῆνᾳ	de dafină	ὀτ τάφηνα	ot dáfina	πέ ταφῆνɛ	pe dafine
καὶ ἀπὸ κέδρον	σσὴ τέ τζουνάπινɛ	şí de ğunápine [ğuneápine]	ἤ ὀτ σμρέκα	i ot smreca	ἐδέ πέ τελλήννε	eδé pe dɛlińɛ
διὰ νὰ διώξῃς	τρὰ σέ ἀγουνέστη	tra se aguneşti	ζά τά τέρασσ	za da teraş	κῆ τᾲ δπόνστ (sic)	k'ɛ tɜ δbóńš [=δboš]
ὅλα τὰ κακά.	τοῦτɛ ῥάλλɛ.	tute ral[l]e.	σφῆτɛ λώσσητε.	sfite lóşite.	γκίθᾳ τᾳκᾳκίατ	g'iθɛ tɛ kɛ k'iat.
Ὅταν νὰ φτιᾴνῃς	Κᾴντου σέ ἀτάρη	Cắndu se adari	Κώκα τά νάπραησσ	Coga da nápraiş	Κοῦρ τᾲ ντᾳρτόνσσ	Kur tɛ ndɛrtóńš [= ndɛrtóš]
φορέματα	στράννɛ	strańe	ῥοόμπητɛ. χάλιστατα	róbite; háliştata	ῥώμπɛ	robɛ
νὰ προσέχῃς	σέ ἆη κᾳστίκᾳ	se ai căştigă	τά ἴμασσ βοῦμɛ	da imaş v[o]ume [=vo umot]	τᾴ κκέσσ κουϊτέσσ	tɛ keš kujdés
διὰ νὰ τὰ κάμῃς	τρὰ σέ λεφάτζη	tra se le faţi	ζά τά ἤ τζίνησσ	za da i činiş	κῆ τυμπᾴνσσ	k'ɛ t i bɛńš [=bɛš]
φαρδέα	λάρτζη	larḑi	σσίρωκη	şirok'i	τᾳγκέρα	tɛ g'ɛra
καὶ νὰ μὴ ἦναι κοντά.	σσὴ σέ νοῦ χίπα σκούρτɛ.	şi se nu h'ibă scurte.	ἤ τὰ νέ μπίταετ κούσση.	i da ne bidaet cusi.	ἐδέ τᾳ μός ἰάνᾳ σκούρτᾳ	eδé tɛ mos jenɛ škurtɛ [=tɛ škúrtɛra].
Ὅτι νὰ κάμῃς	Κᾶ σέ φάτζη	Ca se faţi	Ὅτι τά τζίνησσ	Oti da činiş	Σέ τᾴ μπᾴνσσ	Se tɛ bɛńš [=bɛš]
φαρδὺ φόρεμα	λάρκᾳ στράννɛ	largă strańe	σσίρωκα ῥούμπα	şiroca ruba	τᾳγκέρᾳ ῥωμπᾳ	tɛ g'erɜ robɛ

Ῥωμαΐϊκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
βαστάει πολὺν καιρὸν.	ἀραύτα μοῦλτε ζαμάνε	aravdă multă zămane	τράητ μνόκου ζάμαν.	trait mnogu zaman.	ῥων σοῦμμα ζαμάν	ron šumɛ zamán.
Καὶ νὰ ράψῃς	σσὴ σὲ κόσση	şi se coşi	Η τὰ σίεσσ	I da şieş	Ἐδέ τὰ κέπηνσ	Eδétɛk'epɛńš [=k'epɛš]
στενὸ καβάδι	στρίμπτου καπλαμᾶ	strimtu căplămắ	τέσνα σάϊα	tesna saea	ἐγκούστα καπλαμᾶ	tɛ ngušte kaplamɛ
ὀγλίγωρα σχίζεται.	κουρούντου σεαροῦπε.	curundu searupe.	πάργω σεῖσκινβητ	bărgo se isk'invit.	κα τα τζάσσ γκρίσε	k'ɛtɛngrise[t] tšaš[=tsas[t]
Καὶ τό μακρὸ ὑποκάμισο	Σσὴ λούγκα κμιάσσα (sic)	Şi lunga c[ă]-meaşă	Ἦ τάλκα κόσσουλια	I dalga cóşula	ἐδέ ἐγκέρα καμίσσα	eδé e g'ɛra kɛmiša
σὲ κάμνει	τεφάτζε	te faţe	τετζίνητ	te činit	ταμπάνν	tɛ bɛn
νὰ περδοκλώνησαι.	σε τεγκιάτητζ.	se te nk'ádiţi.	τά σεσώπνησσ.	da se sopniş	τὰ πεγκόεσσ.	tɛ pengoeš.
Μόνον νὰ πασχίσῃς	Μὰ σετζιλιχτισέστη	Ma se čilihtiseşti [azi: čilistiseşti]	Τόκου τά πέτζαλησσ	Tocu da péčaliş	Πῶ τατζιαληστήσσ	Po tɛ tšalistiséš
διὰ νὰ ἐνδυθῇς	τρὰ σέ τενδέστη	tra se te nveşti	ζά τά σέοπλετζησσ	za da se óblečiş	κῆ τά νδίσεσσ	k'ɛ tɛ nvíšeš
μὲ ροῦχα τιμημένα	κοῦ βέστε τυννισίτε	cu veşte tińisite	σῶ σφίτα τζέσνα	so sfita česna	μὲ τζόχαρα ἰντέρουμε	me džókɛra i ndérume [nderme ; nderš(u)me]
καὶ ἄν σχίζωνται	σσὴ σέ ἀρούψιρε	şi se arupsire	ἤ ἄκω σέ ἰσκίναετ	I aco se isk'inaet	ἐδέ ντα οὐγκρίσνα	eδé ndɛ ugrisnɛ
πουθενᾶ	ἰουβᾶ	Iuvá	νέγτε	negde	γκιακυόντ	g'ɛkundi

νὰ τὰ μπαλώνῃς	σε λεμπέτιτζη	se le ımpétiţi	τὰ ἤ πρέκαρπησσ	da i précarpiş	τὴ ἀρανόνσσ	t i arɛnóńš [t i arnóš]
μὲ ῥάμματα γερά.	κοῦ χίρε σανατοάσε	cu h'ire sănătoase.	σῶ κόντζη στράβη.	s o c o n ţ i zdravi.	μέ πέννια τασαντόσσ.	me peńa tɛ šɛndóš[ɛ].
Τὸ χαλάζι	Κράντιννια	Grăndinea	Κράτ	Grad	Μπρέσσηρι	Brέšɛri
ἡ πάχνη	μπροῦμμα	bruma	σλάνα	slana	μπροῦμμα	bruma
21 ὅπου νὰ πέσῃ	ἰουτζητῶ σέ κατα	ïúţido se cadĕ	κάτε τὰ πάτνητ	cade da padnit	τέκ τά μπγιέρ	tek tɛ bjer[ɛ
χαλνάει τὰ φύλλα	ἀσπάρτζε φράντζιλλε	asparḑe frăndile	ράσηπατ λύσιατα	rásipat liseata	πρήσσ φλέτα	priš fl'etɛ [= fl'étɛtɛ]
καὶ τὸν καρπόν.	σσὴ πόμλλου.	şi pomlu.	ἤ ρώτοτ.	i rodot.	ἐδέ πέμνα.	eδé pemnɛ.
Ἀμὴ ἡ δροσιὰ	Μὰ ράωα	Ma raoa [= roaua]	Τόκου ρώσα	Tocu rosa	Πῶ βέσσα	Po vesa
δίδει δύναμιν	τὰ βαρτοῦτε	dă vărtute	τάβατ κοῦβετ	davat cuvet	ἔπ φουκκῆ	ep fuk'í
καὶ ἐμβαίνει εἰς τὴν ρίζαν	σσὴ ἴντρα τροὶ ρατατζήνα	şi intră tru rădăţină	ἤ βλέζητ βῶ κόρενοτ	i vlezit vo córenot	ἐδέ χίνν ντά ράννετ	eδé hin [hün ndɛ reńet
διὰ νὰ μὴ ξηρανθῇ.	τρὰ σὲ νοῦ σεουσοῦκα.	tra se nu se usucă.	ζά τά νέ ἴσιουσσητ.	za da ne i suşit.	κῆ τά μός θάετα.	kɛ tɛ mos θáhetɛ.
Ἂν θέλῃς	Σέ βρούρη	Se vruri	Ἄκω σάκασσ	Aco sacaş	Ντα τάσσ	Ndɛ daš [= datš]
νὰ ἀνάψῃς τὸν φοῦρνον	σὲ ἀπρίντζη τζιράπλου	se aprinḑi ċiraplu [=ċireaplu]	τὰ ζάπαλλησσ φούρνατα	da zápaliş fúrnata	τά ντέζησσ φούρανα	tɛ ndeziš fúreńɛ
νὰ ῥίξῃς μέσα	σέ ἀρούτζη ναούντρου	se aruţi nauntru	τὰ φάρλησσ νάτρε	da fărliş natre	τά στίεσσ μπρέντα	tɛ štieš brenda [şi: brenda]
στεγνὰ ξύλα.	ούσκάτε λέμνε.	uscate lemne.	σούη ταρβα.	sui dărva.	ταθάτα ντρού.	tɛ θata dru
Ὅτι τὰ χλωρὰ	Κά βέρτζιλε	Că verḑile	Ὅτι σουρένητε	Oti surénite	Σέ ταννιώματ	Se tɛ ńuinaţ

Ῥωμαΐκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
καπνίζουν.	φάκου φούκου. (sic)	facu fumu.	τζάταετ.	čataet	τιου̯μόϊννα̨.	dümójnε [= tümójnε].
Καὶ τὸ σπῆτι σου	σσὴ κάσα ἀτά	Şi casa atá	Ἡ φιούκιατα τφόϊα̨	I cúk'ata tfoea	Ἐδὲ σταπήκ (sic) ἰότε	Eδé štεpia jote
ἂν στάξῃ	σὲ κικάρη	se k'icari	ἄκω κάπητ	aco capit	ντὰ̨ πικόνν	nδé pikón
νὰ τὸ σκεπάζῃς.	σὲ δαμβα̨λέστη.	se o amvălești.	τά κώ πόκριεσσ.	da go pócrieș.	τὰ̨ μπουλιόνσσ	tε[=t a]mbuľóńš [= mbuľóš].
Διότι ἡ σταλαματιαῖς	Κᾶ κίκουτυλε	Că k'icutile	Ὅτι καπαήτζητε	Oti capaiţite	Σέ πίκατ	Se pikat
κρημνίζουν	ῥαζούεσκου	răzuescu	οὔρηβατ	úrivat	κρεμίσηννα̨	gremissεnε
τόν τοῖχον.	μούῤῥου.	murru.	τζήσστοτ. στίσοτ.	čištot; stisot.	μούρα.	mura.
Τὸ τζεκοῦρι	Τοπο̯άρα	Topoara	Σεκίρατα	Sek'irata	Σοπάτα	Sopata
σχίζει τὰ ξύλα.	τισίκα λια̯μνιλλε	disică leámnile	τζέπητ τά̨ρβατα	čepit dắrvata	τζά̨νν τρουτα̨	dzεn drutε
Καὶ τὸ σκεπάρι	σσὴ νόκουπα̨	şi nócupa	ἢ σκέπαροτ	i sk'éparot	ἐδὲ σκεπάρα̨	eδé sk'epari
λιανίζει	τιννίκα̨	dińică	τρόμπητ	drobit	κρίνν. ἰσκαρόν	grin; iskεrón
τὸ δαδὶ	τζάτα	ḑada	μπωρίνατα	borinata	πήσσα̨να̨	pišεnε
κομμάτια κομμάτια	πουκά̨τζη πουκά̨τζη	bucăţi bucăţi	κόμματι κόμματι.	cómati cómati.	τζόπα̨ρα τζόπα̨ρα	tsópεra tsópεra
καὶ τὸ πριόνι πριονίζει	Σσὴ σσιάρα σσιρουΐα̯στε	şi şara şirueaşte	Ἡ πίλατα σέτζητ	I pilata sečit	Ἐδὲ σσιάρα σσαρόνν	Eδé šara šarón
τὸ δοκάρι.	πότανα.	pótana.	κρετα.	greda.	τράννα̨.	tranε

Καὶ τὸ σπαθὶ κόπτει	σσὴ κοᾴρτα τάλλε	Şi coarda tal'e	Ἤ σάπια σέτζητ	Ĭ sábia sečit	Ἐδέ κόρδα πρέτ	Eδé korda pret
τὸν ἄνθρωπον.	ὅμλου.	omlu	τζόεκοτ.	čóecot	ννιερίννα.	ńerine
22 καὶ τὸ μικρὸ μαχαῖρι	σσὴ ννίκλου κουτζούτου	şi ńiclu cuţutu	ἤ μάλιοτ νόσσ	i mal'ot noj [malcot]	ἐδέ τᾳ (sic) βόγαλια θίκᾳ	eδé te vógel'a θike [eδé e vógel'a]
κόπτει τὰ νύχια.	τάλλε οὔγκλιλε.	tal'e úngl'ile.	σέτζητ νόχτητε.	sečit nóg'ite.	πρέτ θόννταᾳ.	pret θońte.
Ὅταν νὰ πλύνῃς	Κᾴντου σέ λάη	Căndu se lai	Κώκα τὰ ἴσμιεσσ	Coga da ismieş	Κοῦρ τᾳλιάννσσ	Kur te l'ańš [=l'aš]
τὸ στρῶμμα σου	στιρούτλου ἀτέου	ştirrutlu atău	πώστελιᾳ τφώιατα	pósteľea tfóeata	τᾳστρούαρητ τέντε	te štrúarit tende
καὶ τὸ πάπλωμά σου	σσὴ ἰουρκάνλου ἀτέου	şi ĭurganlu atău	ἤ ὅργανωτ τφόη	i órganot tfoĭ	ἐδέ γιοργάνα τέντ	eδé jorgana tent [=tende]
νὰ τὰ ῥίξῃς	σέ λεαρούτζη	se le aruţi	τὰ ἤ φάρλησσ	da i fărliş	τά στίεσσ.	te štieš
εἰς τὴν νεροτριβιάν.	τρούτριστιάλᾳ.	tru drişteală.	νὰ βαλάητζα.	na valáiţa.	μπᾴ τρεστήλ.	mbe dreštél [=derštil.
Καὶ ἔτζη πλύνονται	Σσὴ ἀσσῆτζε σελᾶ	Şi aşiţe se la	Ἤ τάκα σεμίαετ	I taca se [s]miaet	Ἐδέ ἀστιοῦ λιάχενᾳ	Eδé aštú l'áhene
καὶ δὲν ἀπομνήσκει	σσὴ νοῦ ἀρᾳμᾴννε	şi nu arămăne	ἤ νέ ὅστανητ	i ne óstanit	ἐδέ κούκα (sic) γιέτ	eδe *nuke* jet
κᾴμμία λαῖρα.	νίτζε οὖνα κόθρᾳ.	niţe unã coθră.	νίκοα κάλτ.	nicoa calt.	ἄς ννὶ μπάλτ	as ńe balt.
Τὰ σκολαρήκια	Μιγκιοῦσλλη	Ming'uşl'i	Οὐμπέτκητε	Ubétk'ite	Βέθᾳτᾳ	Véθete [=Véθkate]
νὰ τὰ κρεμάσωμεν	σὲ λλι σπιντζουρέμου	se l'i spindurămu	τὰ ἤ ὀμπέσημε	da i obésime	τη ἰμβάρννιμᾳ	te i mvárnime [=t i mvárim]
ἀπὸ τὰ αὐτιὰ	τέ οὐρέκλλε	de urecl'e	ὀτ οὖσσητε	ot úşite	πέ βέσσητ	pe vešit

῾Ρωμαΐϊκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
τῶν γυναικῶν.	ἀμουλλέρλορ.	a mul'erlor	ὀτ ζένητε.	ot jénite.	τὴ γράβετ.	tɛ gravet.
Καὶ τὰ κουμπιά	Σσὴ νάστουρλλη	şi násturl'i	Ἢ πετλήτζητε	I petliţite	ἐδέ σούμπουλατ	Eδé súmbulat
νὰ ἦναι ἀπὸ λαγάραν	σὲ χίμπα τέ σερμάε	se h'ibă de sermae	Τά μπίτατ ὀτ στρέπωτ	da bida[a]t ot strebot	τά ζάνα πέ σερμά	tɛ jenɛ pe sermá[e]
φτιασμένα.	ἀτκράτζη.	adăraţi.	ναπράενη.	napráeni.	ταντάρτούαρα.	tɛ ndɛrtúara.
Καὶ εἰς τὴν μέσην	σσή τροῦ ννιόλτζουκ	Şi tru ńolğuo	Ἢ νά στρετε	I na strete [streta]	Ἐδέ νταμέσσ	Eδé ndɛ mes
νὰ ἔχωμεν	σέ ἀβέμου	se avemu	τὰ ἴμαμε	da imame	τά κκέμη	tɛ kemi
ἀπὸ ἕνα ζωνάρι	κάτε οὖνου πράννου	căte unu brănu	πῶ ἔτεν πώϊας	po eden poeaş	γκαννί πρέζ	nga ńi [ńɛ] brez
μαλλήσιον.	τὲ λέννα.	de lănă.	βόλνεν.	volnen.	πέ λέσσ.	pe l'eš[i]
Καὶ καθημερούσιον	Σσή τέ κάθε τζοβα	Şi de cathe dua	Ἢ κάτα τένν	I cata den	Ἐδέ ντίτ πρεντὶτ	Eδé dit pre [=pɛr] dit
νὰ κτενίσωμεν	σέ κιπτινέμου	se k'ipţinămu	τὰ τζέσσλημε	da ţéşlime	τά κρέχιμα	tɛ kréhimɛ
τὰ μαλλιά μας	πέρλλη ἀνόστρη	perl'i anostri	κόσατα νάσια	cósata naşa	λέσσαρατ τάνα	l'éšɛrat t anɛ
μὲ κτένι στενό.	κοὺ κέπτινε στρίμπτου.	cu k'éptine strimtu.	σῶ τζέσσελ τέσεν.	so ţeşel teşen	μὲ κράχαρ ταγκούστα	mɛ krɛhɛr tɛ ngušte
Διὰ νὰ μὴ πιάση	Τρά σὲ νου ἀκάτζε	Tra se nu acaţe	ζὰ τὰ νέ φάστατ	za da ne faştat	κὴ τά μός ζέρρα	k'ɛ tɛ mos zeřɛ
ψύραις	πετούκλλη	peducl'i	βόσσκη	voşk'i	μόρρα	mořa
τὸ κεφάλι μας.	κάπλου ἀνόστρου.	caplu anostru.	κλάβατα νάσσα.	glávata naşa.	κρούετ τάνα.	kruet t anɛ.
Καὶ ἂν θέλωμεν	Σσή σέ βρούρεμου	Şi se vrúremu	Ἢ ἄκω σάκαμε	I aco sácame	Ἐδέ ντά τάσσημα	Eδé ndɛ dášimɛ

νὰ μὴ ἔχωμεν	σὲ νοῦ ἀβέμου	se nu avemu	τὰ νέ ἴμαμε	da ne imame	κή τᾳ μός κκέμη	k'ɛ tɛ mos ke-mi
φύλλους	πούριτζι	púriţi	μπόλκητε. μπᾳλλι	bólk'ite, băli [bălhi!]	πλέστᾳ	pl'ešta
23 νὰ βαστοῦμεν	σέ πουρτέμου	se purtămu	τὰ νόσιμε	da nósime	τᾳ μπάνμᾳ	tɛ bɛnmɛ [= bɛjmɛ]
ἀψίνθιον.	πιλόννιου.	pilonu.	πέληντ.	pelin.	πίλην.	pil'in.
Ἀπόψε	Ἄστᾳνοᾳπτε	Astănoapte	Τοβέτζαρα	To večara	Σόντε	Sonte
εἶδα ἕνα ὄνειρον	βιτζούη βὔνου γήσου	vidui unu visu	βίτοχ ἕτεν σόν	vidoh eden son	πάσσα ννί ἔνταρ	pašɛ ńi ender
ἀχαμνὸν	ουρβύτου	urutu	λώσσω	loşo	τᾳλίκ	tɛ l'ig[ɛ
ὡσὰν μάτι ἤμουν	κάντα ἐράμου	canda eramu	κάκω τά μπέχ	caco da beh	σί κούρ ἴσννιᾳ	si kur isńa [iša]
δεμένος μὲ σκηνιὰ	λιγκάτου κού φούννη	ligatu cu fuńi	βέρζεν σώ φόρτωμη	verzen so fórtomi	λίδουρα μέ λιτάρ	l'idurɛ me litar[ɛ].
καὶ μὲ λουριά.	σσὴ κοῦ κουρέλλη.	şi cu cureli.	ἤ σώ ρέμμεννια.	i so réměńa.	ἐδέ μέ ρίππα.	
Καὶ μὲ τραβοῦσαν	Σσὴ μὲ τρατζιᾶ	Şi me trădeá	Ἤ μὲ τᾳρκαα	I me tărgaa	Ἐδέ μέ χίκινα	Edé mɛ hik'ɛnɛ [—hik'ninɛ]
ἀπὸ ὀπίσω	τὲ τεναπόη	de denăpoi	ὀτ ὄζατη	ot ózati [= názati]	πὲ σᾳπράπα	pe sɛ prapi
καὶ ἀπὸ ὀμπροστᾶ	σσὴ τε τενέντε	şi de denante	ἤ ὀτ ὄσπρετη	i ot óspreti [= nápred]	ἐδέ γκᾳ πραπάρα	edé nga prapara [=edé k'ɛ pɛrpara]
δύο ἀράπηδες.	τὸη ἀράκκη.	doi arăk'i,	δβέ ἄραπη.	dve árapi	ντιοῦ ἀράπ	dü arap[ɛ].
Διὰ νὰ μὲ ῥίξουν	Τρά σὲ μέ ἀρούκᾳ	tra se me arucă	Ζὰ τὰ μέ φάρλιατ	za da me fărleat	Κῆ τᾳ μᾳ στίεννᾳ	K'ɛ tɛ mɛ štiénɛ
εἰς ἕνα λάκκον.	τρού οὔνου τράπου.	tru unu trapu	βώ ἕτεν χέντεκ.	vo eden hendec.	μπά ννί χεντέκι	mbɛ ńi hendék.

Ῥωμαΐϊκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
Καὶ ἐγώ	Σσὴ ἔου	şi eu	Ἤ ι̯άσ	I eas	Ἐδέ οῦννα̣	Eδé unε
μετὰ βίας ἐγλύτωσα.	μεζίε σκα̣πάη.	mezie scăpai.	ὀτβά ὄτκιναχ.	otva ótk'inah.	μιζῆ σπιτόβα.	mizí [=mezí] špetovε.
Ὅμως τώρα	Μὰ τώρα	Ma tora	Τόκου σέκα	Tocu sega	Πῶ ταννό	Po taní
ὁποῦ ἐσυκώθηκα	τζὶ μεσκουλάη	ţi me sculai	στῶ στάναχ	şto stanah	κέ οὐγκρήτζ	k'ε ungrítš [= ungrita]
ἀπὸ τὸν ὕπνον	τὲ σόμνου	de somnu	ὀτ σπάννετο	ot spáneto	πέ γκιο͜ύμητ	pe g'umit
ἀνατριχιάζει	πέῤῥη σεσκο͜άλα̣	perri se scoală	βλάκνα μοιστάνα	vlacna mi stana	λέσσ μα̣γκρίεννα̣	ľeš[i] mε ngríenε [=mε ngrietε]
τὸ κορμί μου	πρέ τρούπλου ἀννέου	pre truplu ańeu	νά τρούποτ μόη	na trupot moĭ	ντά̣ τρούπη ἤμ	ndε trupi im
καὶ μὲ πῆρε	σσὴ μὲ λῶ	şi me lo	ἤ μέ ζέντε	i me zede	ἐδέ μά̣ μούαρ	eδé mε muar
ἡ θερμασία.	χιάβρα.	h'avra.	τρέσκατα.	tréscata.	ἔθεα.	éθea [éθetε].
Τὰ χουλιάρια	Λίγκουρα̣	Língura	Λαλήτζητε	Laliţite	Λιούγκατ	L'ugεt
τὰ πινάκια	κα̣τζά̣νιλε	căţănile	πανήτζητε	paniţite	μισούρατ	misurεt
νὰ τὰ κρατῇς	σὲ λέ τζάνῃ	se le ţăńi	τὰ ἤ τάρζησσ	da i dărjiş	τύ μπάσσ	t i mbaš
πλυμένα καλά.	λάτε γκῆνε.	late g'ine.	ἰζμίενη χάρνω.	izmíeni harno	τα̣λιάρα μίρα	tε ľara mirε
Καὶ τὰ ἀγγεῖα σου	Σσὴ βάσιλε ἀτάλε	Şi vásile atale	Ἤ σατώητε τφόη	I satóite tfoĭ	ἐδέ ἔνατ τετούα	eδé enεt tε tua
νὰ τὰ ἔχῃς	σὲ λέ ἄη	se le ai	τὰ ἤ ἴμασσ	da i imaş	τὴ κκέσσ	t i keš
εἰς τὸν τόπον των	τρού λόκλου ἀλόρου	tru loclu aloru	νὰ νεκώητε μέστα	na negóite mesta	μπά̣ βέννт τα̣τοῦρε	mbε vεnd tε türe
διὰ νὰ τὰ γυρεύῃς	τρά σὲ λε καύτζη	tra se le cafţi	ζὰ τά ἢ μπάρασσ	za da i baraş	κῆ τηκα̣ρκόνσσ	k'ε tε kεrkóńš [= kεrkóš]

24' καὶ νὰ τὰ εὕρῃς.	σσὴ σὲ λὲ ἄφλη.	şi se le afli.	ἤ τὰ ἤ νάϊτησσ.	i da i naïdiş.	ἐδὲ τὴ κέννσσ.	edé tε g'eńš [=g'eš.
Καὶ ὅταν νὰ βράσῃς	Σσὴ κάντου σσχέρκη	Şi căndu se h'erg'i	Ἤ κώκα τά βάρησσ	I coga da variş	Ἐδὲ κούρ τᾳ-ζιεννσσ	Edé kur tε zieńš [=zješ]
εἰς τὸ τζουκάλι	τρού ὀάλα	tru oală	βῶ κάρνετο	vo cărneto	ντᾴ πότζε	ndε potše
καὶ εἰς τὸν τέντζερην	σσὴ τροῦ τεντζέρε	şi tru tenğere	ἤ βῶ τέντζεροτ	i vo ténğerot	ἐδέ ντᾴ τεντζέρε	edε ndε tendžere
κἀνένα φαγί	βάρα γκέλα	vără g'elă	νίκοα μάντζα	nicoa manğa	ντωννί γκιέλᾳ	ndo ńi g'elε
νὰ ἦσαι κοντᾶ	σέ χίη ἀπροάπε	se h'ii aproape	τά μπίτησσ μπλίζου	da bidiş blizu	τᾴ ιέσσ ἄφαρ	tε ješ afεr
καὶ νὰ τὸ ἔχῃς	σσὴ σέ ὀάη	şi se o ai	ἤ τὰ κώ ἴμασσ	i da go imaş	ἐδέ τά κκέσσ	edé tε keš
εἰς ἔγνοιαν	τρού κᾳστίκᾳ	tru căştigă	νά μούκαετ	na múcaet	ντᾴ κουϊδέσσ	ndε kujdés [= me kujdés]
διὰ νὰ γένῃ νόστιμο,	τρὰ σὲ φάκα νόστιμα.	tra se [s] facă nóstimă.	ζά τὰ σεστόριτ σλάτκω.	za da se storit slatco.	κῆ ταμπάνετᾳ ἰσσίσσιμ.	k'ε tε bénetε išišim.
Ἀμὴ τὰ ἀπλάδια	Μὰ ταννίρᾳ	Ma tańiră	Ἀμὴ σαλτάρητε	Amí saltárite	Πῶ ταλ'ήρατ	Po tál'εrεt
καὶ τὰ μαχαίρια	σσὴ κουτζούτιλε	şi cuţútile	ἤ νόζητε	i nójite	ἐδὲ θίκατ	edé θikat
καὶ τὰ πηρούνια	σσὴ τζιμπίδλε	şi ţimbidle	ἤ βήλατα ναμπόδνατα	i vílata nabódnata	ἐδὲ τζιμπίλλιατα	edé tsimbil'atε
νὰ ἦναι παστρικὰ	σέ χίμπᾳ σπᾳστριτᾳ	se h'ibă spăstrite	τὰ μπίταετ τζίστη	da bidaet čisti	τᾴ ιάνᾳ τᾳσπάστρα	tε janε [=jenε] tε spastra [=pastra]
ἰμπροστᾶ σου.	τενέντια ἀτᾶ.	de năntea atá.	πρέτ τέπε.	pred tebe.	παρπάρα τέιε	pεrpara téje.
Ὁ πενθερὸς	Σόκουρου	Sócurru	Σφέκορ. τέστοτ	Sfecar, testot	Βγιέρη	Vjeri

Ῥωμαΐκα	λάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
καὶ ἡ πενθερὰ	σοὴ σοάκρα	şi soacra	ἤ σφεκάρβα τέστατα	i sfecarva, téstata	ἐδέ ἐβγιέρα	eδé e vjera
καλλίτερα ἀγαποῦν	κάμα κῆνε βᾷ	camag'ine va	σοάρνω (sic) λεούμπαετ	po arno l'ubaet	μά μίρα τούαννε	mɛ mirɛ dúanɛ
τὸν γαμβρὸν	τζήνηρᾳ	ḑinirră	ζέτωτο	zétoto	δάνταρην	δéndɛrin
παρὰ τὸν υἱὸν.	τέπρεκα χίλλιου.	deprecă h'il'u.	ἤ ὀτ σίνοτ.	i ot sinot.	σέ μπίρα.	se bira [= se birin].
Ἀμὴ ὁ συμπένθερὸς	Μά κούσκουρου	Ma cúscurru	Τόκου· σφατοτ	Tocu sfatot	Πῶ κρούσκου	Po krušku
καὶ ἡ συμπενθερὰ	σοὴ κούσκρα	şi cuscra	ἤ σιφάκιατα	i s[i]fák'ata	ἐδέ κρούσκα	eδé kruška
περισσότερον θέλουν	κάμα μούλτου βᾶ	cama multu va	πῶ μόσνε λεούμπαετ	po moşne l'úbaet	μά φόρτ ντούαννε	mɛ fort dúanɛ
τὴν θυγατέρα τῶν	χίλλια ἀλόρου	h'il'a aloru	κέρκατα νήχνα	k'ércata nihna	ταμπίεννᾳ ἐτοῦρε	tɛbíɛnɛ e türe
παρὰ τὴν νύμφην.	τέπρεκᾳ νβιάστα.	deprecănveasta.	ἤ ὀτ σνάατα.	i ot snáata.	σέ νούσεννᾳ.	se núsenɛ.
Ὅμως διὰ νὰ μαλώνουν	Μὰ τρά σέ γκάτζε	Ma tra se ngače	Τόκου τά κάραετ	Tocu da cáraet	Πῶ τᾴ κερτώϊννᾳ	Po tɛ k'ertójnɛ
οἱ μεγαλήτεροι	κάμα μάρλλη	cama marl'i	πῶ κολέμητε	po golémite	μάτᾳ μαδέννταᾳ.	mɛ tɛ mɛδeńtɛ
τοὺς μικροτέρους	κάμα ννίσλη	cama ńisl'i	πωμάλητε	po málite	μάτᾳ βέγηλιτ	mɛ tɛ vég'ɛl'it
καὶ τοὺς μαθαίνουν	σοὴ σέ λλί νβιατζε	şi se l'i nveaţe	ἤ τά ἰούτζαετ	i da ĭ-účaet	ἐδέ τημουσώϊννᾳ	eδé tɛ mɛsójnɛ
εἰς τὸ καλόν	λά γκῆνε	la g'ine	νά χάρνωτο	na hárnoto.	μπᾴ τᾴ μίρατ	mbɛ tɛ mirat

24* τοῦτο εἶναι ἀρεστὸν	ἄΐστα ἔστε ἀρισίτα	aistă este arisită	ὄβα γιὲτ ἀρέσανο	ova ĭet arésano	καΐῶ ἔστα ἐπλεκιοῦρα	k'ε εštε e-pľek'ürε [e-pεľk'ŭerε]
εἰς ὅλους.	λὰ τότζη.	la toţi.	νὰ σφῆτε.	na sfite.	μπᾴ ταγγίθᾳ.	mbε tε g'iθε.
Καὶ ὅσοι ἀκούουν	Σσὴ κάτζη αὖτου	Şi căţi avdu	Ἦ κόλκου σλούσσαετ	I colcu sluşaet	Ἐδέ σά ντᾳγκιονᾳ	Eδé sa dεg'ojnε
τοὺς γεροντοτέρους	κάμα ἀούσλη	cama auşľi	πῶ στάρητε	po stárite	μὰ πλέκκτᾳ	pľek'tε
δέν ἐντροπιάζονται	νοῦσε ἀρουσσουνιάτζᾳ	nu se aruşuneaḑă	νέ σεστράμαετ	ne se strámaet	νούκα τουρπᾳρόενᾳ	nukε turpεróhenε
καὶ ἔχουν	σσὴ ἄου	şi au	ἥ ἴμαετ	i imaet	ἐδέ κάνᾳ	eδé kanε
καλὸν τέλος.	μπούνᾳ σκόλουσμα.	bună scóluzmă.	χάρενν σώσανε.	haren sósane	ταμίρᾳ σώσουρᾳ.	tε mirε [tε] sósurε.
Ἀνέβηκα	Μέ ἀληνάη	Me alinai	Σεκάτζη	Secači[h]	Χίπα	Hipa
εἰς ἕνα ἁμάξι	πρέ οὖννᾳ κέῤῥᾳ	pe ună k'erră	νὰ ἕτνα κῶλα	na edna cola	μπᾴ ννί κέῤῥᾳ	mbε ńi k'eřε
καὶ πάλιν κατέβηκα.	σσὴ νᾳπόη μετεπούσσου	şi năpoi me depuşu.	ἥ πάκ σλέκοχ.	i pac slegoh.	ἐδέ πᾳρσᾳρῆ σπρίτᾳ	eδé pεrsεrí zbrita
Ὅτι οἱ τροχοὶ	κᾷ ῥόκουτιλε	Că rócutile	Ὅτι κόλτζατα	Oti cólčata	σέ ῥίτατ (sic)	se rotat
τοῦ ἁμαξίου	ἀ κέῤῥᾳλεη	a k'érăľei	νά κόλλατα	na cólata	τηκέῤῥεσσᾳ	tε k'éresε
ἦτᾳν τζακισμένοι.	ἐῤῥᾶ φρέμπτᾳ.	erá frămptă. [=frămte].	μπέα σκάρσσινη.	béa scárşina.	ἧσσινᾳ τᾳθούεῤῥᾳ.	íšinε te θŭeřa.
Καὶ φοβήθηκα	Σσὴ ννιφοῦ φρίκα	Şi ńi fu frică	Ἦ σεούπλασηχ	I se uplaşih	Ἐδὲ οὐφρικᾳσούασσ	Eδè ufrikεsuaš
νὰ μὴ γλυστρώσω	σε νοῦ ἀρᾳκίσσου	se nu arăk'işu	τὰ νὲ σεσλίσναμ	da ne se slisnam	τᾴ μός σκιάσσ	tε mos šk'as
ἀπάνω εἰς τὸν πάγον.	τεσοῦπρᾳ πρέ κλέτζου.	desupră pre gľeţu.	κώρε νὰ μράζωτ.	gore na mrazot.	σίπᾳρ μπᾴ ἄκουλ.	sipεr mbε akuł

ʽΡωμαΐϊκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	῾Ἀλβανίτικα	Alb.
Τώρα ἐλᾶτε	Τώρα βινίτζη	Tora viniţi	Σέκα ἴτητε	Sega ídite	Τασσῆ ἰάκᾳνη	Taší jákεni
νὰ φέρωμεν ἄχυρα	σέ ἀτούτζεμου πάλλε	se aduţemu paře	τὰ τωνέσιμε σλάμα	da donésime slamo	τᾳσίελμᾳ κά-στᾳ.	tε siel[i]mε kaštε
καὶ χορτάρι	σσὴ ἵάρπα	şi earbă	ἤ τρέβα σένω	i treva seno	ἐδέ μπάρ	eδé bar
εἰς τὰ βόδια	λὰ μπόη	la boi	νά βωλώητε	na volóite	ντᾴ κί͜ετ	ndε k'et
διὰ νὰ τρώγουν.	τρὰ σέ μᾴκᾳ.	tra se măcă.	ζὰ τὰ ἵάταετ.	za da eadaet.	κῆ τᾳχάννε.	kε tε hanε.
Καὶ σὰν χορ-τάσουν	Σσῆ κάρα σε-ναφᾳτιάσκα	Şi cara se nă-făteascǎ	Ἤ κὸκα τά σε-νάγιαταετ	I coga da se naeádaet	Ἐδέ σιταγκό-πεννᾳ	Eδé si tε ngó-penε
ἄς τὰ ἀπολύ-κωμεν	ἀσελλισᾳλᾳ-γκίμου	a se l'i sălă-g'imu	νέκα ἡ πού-στιμε	neca i púşti-me	λέ τιλλισσιόν-μᾳ	ře t i řišońmε [= t i řε-šojmε]
νὰ βόσκουν	σέ πάσκᾳ	se pască	τά πάσαετ	da pasaet	τᾴ κουλόσσιν-νᾳ	tε kułósinε
ὅπου	ἰουτζητῶ	ĭúţido	κάτε	cade	τέκκ	tek
νὰ τοὺς ἀρέσῃ	σε λλιαρισι͜άσ-κᾳ	se ři ariseascǎ	τά ἀρέσαετ	da aresaat	τιπλικκέν	t i pľikén [t u pεřk'eje]
διὰ νὰ παχύ-νουν	τρὰ σέ γκρᾳ-σι͜άτζε	tra se ngră-şaḑe [-ă]	τά σέ κώ͜ἴετ	da se göiet	τᾴ μάϊμᾳτα.	tε májmεtε
ὅλα ἀντάμα.	τοῦτε τεατού-νου.	tute deadunu	σφῆτε ζάετνω.	sfite za edno.	τᾳ γκίθα μπά-σκᾳ.	tε g'iθε baška.
῞Οποιος ἔχει διοὺς	Καρετζητῶ ἄ-ρε χίλλη	Careţidó are h'iři	Κώη ἶματ σίνοη	Coĭ imat sini	Κούσσ κά μπίῤῥ	Kuš ka biȓ [sing.]
καὶ θηγατέρες	σσὴ χίλλε	şi h'iře	ἤ κέρκη.	i k'erk'i	ἐδέ μπίγι͜α	eδé bija
ἄς τοὺς ἀῤῥα-βωνιάσῃ	λὰ σελλί ἰο͜υ-σουσι͜άσκα	la se ři ĭusu-sească	νέκα ἡσφάρο-σητ	neca i sfărşit	λετὴ μπλι͜ῶν	ře tε mbřon [=vřojnε]
εἰς τὸν καιρόν.	τρού ζᾳμάννε	tru zămane	νὰ βρέμετο.	na vrémeto.	μπᾴ κόχατ.	mbε kohεt.

Ὅτι σὰν τρανεύουν	κῇ χάρα σέ κριάσκᾳ	că cara se crească	Ὅτι σέτνε κώγα	Oti setne coga	σέ σηταρίτεννᾳ	Se si tɛ ritɛnɛ
ἠμποροῦν	πότου	potu	ταράσταετ μόζαετ	da rastaet, mojaet	μούντηνᾳ	múndinɛ
νὰ πέσουν εἰς πορνείαν.	σέ κάτᾳ πρέ κουρβαρίλλε.	se cadă pre curvăriľe.	τὰ ἰσπάτναετ νὰ κούρβαλακ.	da ispadnaet na cúrvalăc.	τά μπίεννᾳ ντᾴ κουρβαρῆ.	tɛ bienɛ ndɛ kurvɛri.
Καὶ ἐκεῖνοι	σοὴ ἀτζέλλη	Şi aţeľi	Ἤ τίε	I tie	Ἐδέ ἀτὰ	Eδé atá
ὁποῦ πανδρεύονται	τζὴ σενσοάρε	ţi se nsoare [= nsoară]	στῶ σεζέναετ	şto se jenaet	κῆ μαρτόεννᾳ	k'ɛmartóhenɛ
εἰς τὴν ἡλικίαν	τρού ἡλικίε	tru ilik'ie	νὰ βρέμεσο (sic)	na vrémeto	ντᾴ κόχᾳτ	ndɛ kohɛt
δέν κοιτάζουν	νοῦ μουτρέσκου	nu mutrescu	νέ γλέταατ	ne gledaat	νούκα βουστρώννᾳ	nukɛ vuštronɛ [= vɛštrojnɛ]
ξέναις γυναῖκες.	κασέννι μουλλέρη.	căsceni muľeri.	τζούστη ζέννη.	čušti [čujdi] jeni.	τᾳχούαη γρά.	tɛ húaj[a]gra.
Ὅμως	Μᾶ	Ma	Τόκου	Tocu	Πῶ	Po
Ὁ ἀῤῥαβωνι[α]σμένος	ἰσουσίτλου	isusitlu	σφᾳρσσένιοτ	sfărşeńiot	ἠμπλ̃ιοῢαρι	i-mbľúari[=i-vľúari]
καὶ ἡ ἀῤῥαβωνιασμένη	σοὴ ἰσουσίτα	şi isusita	ἡ σφαρσένατα	i sfărşéńata	ἐδέ ἐμπλεούαρα	eδé e mbľúara [= e-vľúara]
ἂς ἔχουν	λὰ σε ἄ̑ιπᾳ	la se aĭbă	νέκα ἶματ	neca imat [= imaat]	᾿λε τὰ κάννᾳ	ľe tɛ kanɛ [= ľe tɛ kenɛ]
ἐντροπὴν	ῥσίνε	rşine	στράμοτα	strámota	τούρπ	turp
καὶ ἂς φυλάγουν	σοὴ λασεβλεάκε	şi la se vleag'e	νέκα βάρταετ	neca vártaet	λέ ταρσούαῖνα	ľe tɛ rúajnɛ

᾿Ρωμαίϊκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	᾿Αλβανίτικα	Alb.
τοῦ λόγου τους	βέτεα ἀλόρ	vetea alór	σέμπεσε	sébe se	βέτεν ἐτοῦρε	véten e türe
καθαρούς.	σπα̣στρίτζη.	spăstriţi.	τζήστη.	čisti.	τα̣κιρούαρα̣.	tɛ k'irúarɛ.
Βροντᾷ	Πουμπουνια̯-τζα̣	Bumbunea-ḑă	Γκάρμητ	Gắrmit	Γκιμών	G'emón
ὁ οὐρανὸς	τζέῤῥου	ţerru	νέποτο	néboto	κι̯έλλη	k'ieli
καὶ ἀστράπτει	σσὴ σκάπιρα̣	şi scápiră	ἤ σακάϊτζη	i sacáĭči	ἐδέ σκρέπ	eδe škrep
ὅτι θέλει βρέξῃ	κᾶ̣ βὰ σετᾶ̣ πλο̯άε	că va se da ploae	ὅτι καὶ βα̣ρνητ	oti k'e vărnit	σέ τωτα̣πγι̯έρα̣ σσῆ	se dotɛ bjerɛ si
καὶ εἰς τὸ ἁ-λῶνι	σσὴ τρού ἄργε	şi tru arve	ἤ νὰ γούμνωτο	i na gúmnoto	ἐδὲ μπα̣ λέμμα̣	eδé mbɛ l'ɛmɛ
νὰ μὴ βάλῃς	σὲ νοῦ μπάτζη	se nu baḑi	τά νὲ κλάασσ	da ne claaş	τά̣ μόσ βέσσ	tɛ mos veš
τὰ δέματα	μα̣νούκλιλε	mănúcl'ile	σνόπηετο	snópieto	ντούκητ	duk'it [duai̯t]
ἀπὸ στάχυας	τέ σκίκουρη	de ѕk'icuri	ότ κλάσωη	ot clásoĭ	πέ καλλίννσ	pe kalińš [ka-líjš]
ὅτι σήπονται	κᾶ̣ πουτρι-τζέσκου	căputriḑăscu	ὅτι σγήβιατ	oti sg'iveat	σὲ κάλμπενα̣	se kál'benɛ
ἀμὴ νὰ ἀφή-σῃς	μὰ σέ λάσση	ma se laşi	τόκου τὰ ὅσ-ταασσ	tocu da ós-taaş	πῶ τα̣ λι̯έσσ	po tɛ l'eš
διὰ ἄλλην φο-ράν	τρὰ ἄλτα ο̯άρα̣	tră altă oară	ζά τρούγη πάτ	za drug'i pat.	πρά̣ τχια̯τερ χέρα̣	prɛ [= pɛr] tjatɛr herɛ
26 νὰ ἀλωνίσῃς	σέ τρίγυρη	se triviri	τὰ βέρσσῃς	da vărşiş	τά̣ σσήσσ	tə šiš
καὶ σὰν τελει-ώσῃς	σσὴ κάρα σεσ-κουλουσέστη	şi cara se scu-luseşti	ἤ κώκα τὰ σε-σώνασησ	i coga da se sónasiş	ἐδέ σιτα̣μπα-ρώνσ	eδé sí tɛ mba-róńš[=mba-róš]
νὰ συκωθῇς τό ταχύ	σετεσκόλη τε-κουτιμνια̯τζα̣	se te scoli de cu dim-neaţă	τὰ στάνησσ ῥάνω	dastanişrano	τά̣ γκρίεσσ μα̣-γκέσ	tɛ ngrieš [nɛ] mɛng'es

καὶ μὲ τὸ φτωάρι	σσὴ κοῦ λουπάτα	şi cu lupata	σῶ λοπάτατα	so lopátata	μέ λοπάτατ	me lopatat
νὰ ἀνεμίσῃς	σέ σβιντουρέτζη	se svintureḍi	τὰ βέησσ	da veiş	τὰ χέδησσ	tε heδεš
τὸ γέννημα	γίπτουλου	víptulu	ζήτωτο	jítoto	ντίθατ	diθat [=driθat]
ὅταν φυσᾷ ὁ ἄνεμος	κάντου σούφλα βίντουλου	căndu suflă víntulu	κώκα βέητ βέτρωτο	coga veit vétroto.	κούρ φριούν ἔρα	kur frün era
τότε διαλέγεται	ἀτούμτζια σεαλιάτζε	atumțea se aleaḍe	τόγα σεότπερητ	toga[i] se ótberit	ἀταχήρα σγίδετ	atsherε sg'iδet
τὸ σπυρὶ μοναχό	γκᾳρίσλου σίγκουρου	gărrislu sínguru	ζᾴρνωτο σάμα	zărnoto samo	κόκεα βέταμ	kok'ea vetεm
καὶ ὅταν πέσῃ	σσὴ κᾶντου κάτε	şi căndu cade	ἤ κώκα πάτνη	i coga padne	ἐδὲ κούρ ταπιέρ	oδé kur tε bjer
τὸ ἀστροπελέκι	καρίσλου τεντζέρου	gărrislu de n-țeru	ῥοφέα	roféa	ῥουφέα	rufea
νὰ μὴ σκιασθῇς.	σέ νου τεασπάρη.	se nu te aspari.	τά νέσε πλάσσης.	da ne se plaşiş.	ταμός φρικασώεσσ	tε mos friksohεš,
ἐκεῖνος ὁποῦ πηγαίνει	ἀτζέλου τζὴ σστοῦτζε	Ațelu ți se duțe	τιώη στῶ χότητ	Toĭ şto hodit	αΐου κηβέτε	Aŭ k'i vete
εἰς τὸν μῦλον	λὰ μοάρε	la moară	νὰ βωτένιτζα	na vodénița	ντᾴ μουλῆ	ndε mulí
διὰ νὰ ἀλέθῃ	τρὰ σεμάτζινα	tra se máțină	ζὰ τὰ μέλητ	za da melit	κῆ τᾷ μπλιούανν	k'ε tε bl'uan [bl'uańε, bl'uajε]
ἂς ζυγιάζῃ πρῶτα	ἄ σε γυσιάσκα νέντε	a se vísească nănte	νέκα τέκνητ νάπρετ	neca tegnit napred	λέ τᾳ χιεκ πραπάρα	l'e tε hek' pεrpara
τὸ σιτάρι εὔμορφα	χρᾴνλλου μουσσάτου	grănlu muşatu	ζίτωτο οὔπαβω	jítoto úbavo	γρούρᾳ μπούκουρ	grurε bukur
καὶ ἔτζη	σσὴ ἀσσῆτζε	şi aşițe	ἤ τάκα	i taca	ἐδέ ἀστιοῦ	eδé aštú

Ῥωμαῖϊκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
ἂς τὸ ἀλέσῃ.	λὰ σέ λουμάτζινα̨.	la se lu máţină.	νέκα γῶ μέλητ	neca go melit	λέ τά̨ μπλιού-ανν.	l'e tɛ bl'uań [-ańe]
Ὅτι ὁ μυλωνᾶς	Κᾶ μουράρου	Că murarru	Ὅτι βωτενίτζαροτ	Oti vodeníčarot	Σέ μυλωνάρη	Se milonari
κρυφᾶ τὸ κλέπτει	ἀσκουμτᾶ λοῦ φούρα̨	ascumtá lu fură.	σκρίσσνω γῶ κράτητ	scrişno go cradit	φσέουρα ἐβ-γίεθ	fšéhura e vjeθ
καὶ ὕστερα	σσὴ ἀπόια	Şi apoea	ἤ σέτνε	i' setne	ἐδέ παστάη	eδe pastáj
κρούεις τὸ κεφάλι σου	πάτζη κάπλου ἀτέου	baţi caplu atău	οὖτρησσ κλάατα τφόη	udriş glaata tfoi[a]	μπίεσσ (sic) κόκκανα̨ τέντ	bię kókɛnɛ tɛnt[e]
καὶ τίποτε δέν κάμνεις.	σσὴ τζιβᾶ̨ νοῦ φάτζη.	şi ţivá nu faţi.	ἤ νίστω νέ τζίνησσ.	i nişto ne činiş.	ἐδέ γκικαύσσ σπά̨ν.	eδe g'ɛkafš s bɛn.
Ἡ γυναῖκα	Μουλιάρα	Mul'ara [= mul'area]	Ζένατα	Jénata	Γρούαια	Grúaja
ὁποῦ ἔχει δακτυλίδια	τζὶ ἄῤῥε νεάλλε	ţi are neale	στῶ ἶματ πάρστεννη	şto imat pắrsteni	κὴ κᾶ οὐνάζα̨	k'ɛ k'a unazɛ
δὲν πρέπει	νοῦ πριψιάστε	nu pripseaşte	νὲ πρίλεκατ	ne prílegat	νούκα γκ ά̨νν	nukɛ g'an
νὰ ζυμώνῃ	σὲ φριμίτα̨	se frimită	τὰ μέσητ	da mesit.	τά̨ κατούανν	tɛ gatúań ɛ
27 νὰ πλύνῃ	σέ λᾶ̨	se la	τὰ πέρητ	da perit	τά λιάνν	tɛ l'ań [= tɛ láńɛ, tɛ l'ajɛ]
εἰς τὸ λαγκάδι	νβάλλε	n-vale	νὰ πώσταχοτ	na póstahot	ντά̨ ποστάφ	ndɛ postáf
εἰς τὸ πηγάδι	λά πούτζου	la puţu	νά μπούναρωτ	na búnarot	ντά̨ πούσ	ndɛ pus
εἰς τὴν βρύσιν	λὰ φα̨ντένα̨	la făntănă	νά τζέσμα	na česma	ντά̨ κρούα	ndɛ krua
ἀμὴ νὰ κεντήσῃ	μὰ σέ κηντισιάσκα	ma se k'indisească	τόκου τὰ βέζητ	tocu da vezit	πῶ τα̨κεντίσα	po tɛ k'endisɛ
μανδήλια.	τεστεμέλλι.	testemelli.	ῥίζη.	rizi.	ῥίζα̨ρα.	rízɛra.
Τὰ βρακκιὰ	Σμένλλε	Snıenle	Κάστητε	Cáştite	Μπρέκαρατ	Brékɛrat
σκεπάζουν τὰ κρέατα	ἀμβαλέσκου κά̨ρνιλλε	amvălescu cắrnile	πωκρύβαατ μέσατα	pocrivaat mésata	μπουλώϊννα̨ μίσρατ	[m]bul'ójnɛ mišrat.

καὶ ἡ κοιλία χωρεῖ πολλά.	σσὴ πάντικλου γκάπε μοῦλτε.	şi pănticlu ngape [sau: ncape]multe.	ἢ μέχοτ σὸ[!]ζέματ μνόγου.	i mehot *po*(!)zemat mnogu.	ἐδέ μπάρκου ντζέ σσοῦμα.	eδé barku ndze šumε.
Καὶ τὰ ἔντερα εἶναι παχέα.	Σσὴ μάτζηλλε σούντου κράσε.	Şi máţile suntu grase.	Ἤ τζηρέβατα σέ πρέτελη κόενι.	I ţirévata se prédeli; góeni.	Ἐδέ ζώρατ γιάννα τα μάϊμα.	Eδé zorat janε tε majmε.
Ὅταν τὸ συκώτι ἦναι γερό καὶ ὄχι σάπιον	Κᾄντου χικάτλου ἔστε σανατόσου σσὴ νοῦ πούτριτου	Căndu h'icatlu este sănătosu şi nu pútridu	Κώκα τζίκεροτ ἰὲ στράβω ἢ νέ γκίλω (?)	Coga ğig'erot ĭe zdravo i ne *g'ilo*, pentru: gnilo	Κούρ μαλτζίτ ἔστε σσαντόσσ ἐδέ ἰῷ ἠλκάπουρα	Kur mεľtšit [=mεl'tši] eštε šεndóš eδe jo i ľkáburε! [= ikáľburε]
τὰ νεφρὰ	ἀρίκλιλλε	aricl'ile [=arricl'ile; arnicl'ile]	πούμπρετζη	búbreţi	πουμπρέκκιτ	bumbrek'it [=bumbrék'itε].
ἔχουν ἀξίγγι.	ἄου σέου.	au seu.	ἴμαατ λώη.	imaat loi.	χάννα δγιάμ.	kanε δjam[ε].
Καὶ τὰ γουρούνια	Σσὴ πόρτζηλλι	Şi pórţil'i	Ἤ σφίννητε	I sfíńite	Ἐδέ ντέρατα	Eδé dératε
ἔχουν λύγδαν.	ἄου ουσάντζε.	au usănḑe.	ἴμαατ σούκ.	imaat suc.	χάννα δγιάμ.	kanε δjam[ε].
Ἡ φλέβες	Βίννιλλε	Vínile	Ζήλητε	Jilite	Τέντα	Tendε [téndatε]
εἶναι δυναταῖς.	σούντου βαρτοάσε.	suntu vărtoase.	σὲ γιάκη.	se eak'i [= якъ].	γιάννα ταφόρτα.	janε tε fortε.
Καὶ ἡ πλευρὰ εὔκολα τζακίζεται.	Σσὴ κοάστα κολάη σεφράντζε.	Şi coasta colai se frănḑe.	Ἤ ρέμπρα κόλλα σεσκάρσσιτ.	I rebra colá [i] se scărşit.	Ἐδέ μπρήννια κολάη θούετα.	Eδé briña koláj θůhetε.
Καὶ τὸ κατασάγουνο	Σσὴ φάλκα	Şi falca	Ἤ βηλίτζατα	I viliţata	Ἐδέ νόφουλα	Eδé nófula

Ῥωμαῖϊκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
στέκεται συμμᾶ	στᾶ ἀπροάπε	sta aproape	στόητ μπλίζου	stoit blizu	ρῆ ἄφαρ	ri afεr
εἰς τὸ πηγοῦνι.	νίγκα κρούνιου.	ninga gruńu.	ὀτ πράτατα.	ot [=do] brádata.	ντᾳ πηρούνν.	ndε pirúń. [poate: pigúń].
Ἡ γάτα διώχνει	Κᾳτούσσια ἀγουνιάστε	Cătuşa aγuneaşte	Μάσκατα ἴστερατ	Méčcata işterat	Μάτζεα παρζέ	Mátsea pεrzé [=zέ]
τὰ ποντήκια	σσιοάρισλλη	şoárisl'i	γλούτζητε	glu[f]ţite	μήτᾳ	mitε
καὶ νὰ (sic) τρώγει	σσὴ λί μάκα	şi l'i măcă	ἤ ἴγιάτητ	i i eadat	ἐδέ ἠχᾶ	eδé i ha
εὐθὺς ὁποῦ εὐγαίνουν	μάκᾳτ σεάσσᾳ	ma căt s-easă	τόκου τα ἰσλέζατ	tocu da izlezat	π(!)τᾳτζάσσ κητάλνᾳ	ndε tšas k'ε tε dal'nε
ἀπό τὴν τρύπαν.	τέ τρού κούβᾳ	de tru guvă.	ὀτ τούπκατα.	ot dúpcata.	πὲ βέῤῥα.	pe vera. [verε]
28 Ἔτζη καὶ ὁ ποιστικὸς	Ἀσῆτζε σσὴ πικουράγου	Aşiţe şi picurarru [-γu]	Τάκα δφτζαροτ	Taca ófčarot	Ἀστιοῦ ἐδὲ τζοπάνη	Aštú eδé tšobani
φυλάγει τὸ κοπάδι	βλιάκκε κουπία	vleag'e cupia	βάρτητ στάτωτο	vardit stádoto	ῥούανν τούφᾳννᾳ	ruan túfεnε
ἀπὸ τοὺς λύκους.	τὲ λούκη.	de luk'i.	ἰτ βόλτζητε	ot vólţite [vălţite].	πὲ οὖλκησσ.	pe ul'k'iš [=ujk'š].
Καὶ εἰς τὸ μανδρὶ	Σσὴ τρού τουρέστε	Şi tru turăşte	Ἤ νὰ μπατζήλωτο	I na bačiloto	Ἐδέ ντᾳ στανν	Eδé ndε stan
κάθηται	σσ:άτε	şade	σέτητ	sedit	ρῆ	ri
μὲ μάτια ἀνοικτά.	κοῦ ὄκλλι τεσφάπτζη.	cu ocl'i desfapţi.	σῶ ὂτζη ὀτφόρενη.	so oči otfóreni.	μὲ σσιοῦ χάπᾳτ.	me sü hapεt.
Διὰ νὰ ἔλθῃ	Τρά σὲ γῆνᾳ	Tra se vină	Ζὰ τὰ ἴτητ	Za da idit	Κῆ τᾳβήνν	K'ε tε viń [=vije]

ὁ καιρὸς	ζαμάννια	zămanea	βρέμετο	vrémeto	κόχα	koha
νὰ τὰ ἀμέλγῃ	σὲ λέ μούλκᾳ	se le mulgă	ζὰ ταημέλτζη	za da i mel-či[t]	κὴ τημιέλλ	k'ε tε mjeľ
τὰ πρόβατα	δἴλλε	óile	δφτζητε	óftite	δέντᾳ	deńtε
καὶ τὸ γάλα	σσὴ λάπτιλε	şi láptile	ἢ μλέκωτο	i mlëcoto	ἐδέ κιούμᾳστητ	eδé k'umεštit
νὰ τὸ πήξῃ	σέ λου γκλιά-κα	se lu ngľagă [ncl'agă]	τὰ κώ σήρητ	da go sirit	τᾳ γκίζην	tε g'izin [g'izńε]
τυρί.	κάσσου.	caşu.	σίρηννε.	sireńe.	τιάθ.	djaθ[ε].
Ἄν μασήσῃς τὸ φαγὶ	Σέ ἀρουμικάρη κέλλα	Se arumigari g'ela	Ἄκω σβάκας μάντζατα	Aco jvácaş mánğata	Ντέ παρτρήπ γγέλανᾳ	Ndε pεrtríp g'élεnε
εἰς τὰ δόντια	τρού τίντζη	tru dinţi	βῶ ζάπητε	vo zábite	ντάρ δέμπατ	ndεr δémbat
πολλὰ ψιλά	μούλτου σουπ-τζῆρε	multu supţi-re	μνόγου κνότζ-κο	mnogo cnoč-co	σοῦμμα τᾳχόλ	šumε tε hoľ
τὸ καταπίεις	ὁ γκλίτζη	o ngľţi	ἢ κάλτασσ	i găltaş	ἐκαπρᾳζάν	e kaprεtsén [=kapεr-dzén]
δυνατὰ γλυκᾶ.	βαρτόσσ ντοῦλ-τζε·	vărtós dulţe.	μόσνε μπλάγω.	moşne blago.	φώρτ ἔμπλε.	fort ε mbľε
Καὶ ἂν κοιμη-θῇς	Σσὴ σέ τουρ-νίρη	Şi se durńiri	Ἢ ἄκω σπίεσσ	I aco spieş	Ἐδέ ντᾳ φλέ	Eδe ndε fľe
σκεπασμένος	ἀμβαλίτου	amvălitu	πώκρυεν	pócrien	μπουλιούαρ	mbuľuar
καὶ μὲ προσ-κέφαλον	σσὴ κού κᾳ-πιτόννιου	şi cu căpiti-ńu	ἢ σῶ πέρνιτζα	i so pérniţa	ἐδέ μέ γιαστήκ	eδé me jas-ték
ἀπὸ κάτω	πρέ κιόσσου	pre g'osu	ὂτ ὀτόστωλα	ot odózdola	παρπώσσ	pεrpóš
ἔχεις νὰ πα-χύνῃς.	ἄη σετεγκράσ-ση.	ai se te ngraşi.	ἶμασσ τά σε-πρέτηλησσ.	imaş de pré-deliş.	κκιὲ ταγκιά-λεσσ.	k'ε tε ng'a-leš.
Καὶ ὅταν νὰ κρυώσῃς	Σσὴ κᾶντου σέ ἀρᾳτζέστη	Şi căndu se arăteşti	Ἢ κώκα τὰ ὅστηνησσ	I coga da ós-tineş	Ἐδὲ κοὺρ τᾴ μᾳρδήνσσ	Eδé kur tε mεrδińš [= mεrδiš]

Ῥωμαΐκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
νὰ στουμπίσῃς	σέ ˛κισέτζη	se k'iseḑi	τὰ ἴσταλτζησσ	da istălčiş	τᾴ στιοῦψ	tɛ štüps
εἰς τὸ γουδὶ	τρού χαβάννε	tru hăvane	δῶ χάβανωτ	vo hávanot	ντᾴ χαβάν	ndɛ haván
καμπόσο μοσκοκάρι	νᾳχιάμα τεμοσκοκάρε	năh'amă de moşcocare	τρούα μήσκ.	trua [=troa] misc.	πάκαζ μήσκ.	pakɛz[ɛ]misk.
καὶ νὰ τὸ ἀνακατώνῃς	σσὴ σεομιντέστη	şi se o minteşti	Ἢ τὰ γω μέσησσ	I da go mesiş	Ἐδέ τᾴ ˛τραζώνσσ	Eδé tɛtrazóńš [=trazóš]
μὲ χλιαρὸ νερὸ	κού χάπινᾳ ἄπᾳ.	cu h á b i n ă apă.	σῶ μλάτζκα βότα.	so mláčca voda.	μὲ ταβάκατ οὖε.	me tɛ vakɛt uje.
Καὶ ἀφ'οὗ τὸ πίνῃς	Σσὴ τεκάρα σεοπέη	Şi decara se o bei	Ἢ κῶκα τα γω πίεσσ	I coga da go pieş	Ἐδέ σῃ τά πήσσ	Eδé si t a piš
29 μὲ μίαν φορὰν	κοῦ οὖννᾳ ὀάρᾳ	cu ună oară	σῶ ἔτνως	so ednoş	μέ ννὶ χέρᾳ	me ńi herɛ
πέρνεις τὴν ὑγίαν σου.	λέη σανᾳτάτ.α ἀτᾶ.	l'ei sănătatea atá.	ζέμησσ τφόατα στράβιε	zemiş tfoata [tfóeto] zdrávie.	μέρ̀ρ σσᾳντέτνᾳ τέντε.	mer̄ šɛndétnɛ tɛnde [= tɛnt].
Καὶ ὅταν ἀχαμνωθῇς	Σσὴ κᾴντου σετε ἀτυχισέστη	Şi căndu se te atih'iseşti	ἤ κώκα τὰ σεόσλαμπησσ	I coga da se óslabiş	Εδέ κούρ τᾳλίκεσσ	Eδé kur tɛ l'igeš
νὰ φᾶς	σέ μάτζη	se măţi	τὰ γιάτησσ	da eadiş	τᾳχάσσ	tɛ haš
βρασμένο πουλὶ	χέρτου πούλλιου	h'ertu puil'u	βάρεννω πῆλε	váreno pile	τᾳζίερ ζώκκ	tɛ zjer zok
καὶ ψημένο κρέας.	σσὴ φρίπτα κάρνε.	şi friptă carne.	ἤ πέτζηνο μέσω.	i péčino meso.	ἐδέ τᾳπχιέκουρ μήσσ.	eδé tɛ pjekur miš.
Ἀφ'οὗ ἀποθάνῃ	Τεκάρα σεμοάρᾳ	Decara se moară	Κώκα τὰ οὖμιρητ	Coga da umbrit	Σὴ τά βδέσσ	Si tɛ vdes[ɛ]
ὁ ἄνθρωπος	ὄμλου	omlu	τζόεκοτ	čóecot	ννιερίου	ńeriu
πρέπει νὰ τόν βάλῃς	πριψιάστε σέ λουπάτζη	pripseaşte se lu baḑi	πρίλεκατ τὰ γώ κλάσσ	prilegat da go claaş	γκιάν τὰ βέσσ	g'an t a veš

ἀπάνω εἰς τὴν ψάθαν.	τεσούπρα πρέ ρακόζ.	desupră pre răgóz	χώρε νὰ ῥόκοζ.	gore na ro- goz.	σίπαρ μπᾳ ῥο- κόζ.	sipɛr mbɛ ro- góz.
Καὶ νὰ σταθῇ	σσή σεσσιᾴτε	şi se!şade[-ă]	Ἤ τὰ σέτητ	I da sedit	Ἐδέ ταῤῥῆ	Eδé tɛ r̄i[jɛ]
εἴκοσι τέσσε- ραις	πάσπρᾳ γίγ- γιτζ	pasprăv́ing'iţ	δϐάεσετ ητζέ- τιρη	dváeset-i-čé- tiri	ννηζέτ ἐκάτρα	ńizét e katrɛ
ὥραις.	τεσᾳέτζη.	de săeţi[=să- hăţi].	σάατι.	sáati.	σαχάτ.	sahát.
Καὶ ἔτζη νὰ τὸν	Σσὴ ἀσσῆτζε σε	Şi aşiţe se	Ἤ τάκα τᾴ κω	I taca da go	Ἐδέ ἀστιου̅	Eδé aštú t a
θάψῃς	λουγκρόκη	lu ngrok'i	ζάκοπασ	zácopaş	ταγρκοπόνσσ	[n]gropó[ń]š
εἰς μνημόρι	τρού μαρμήν- του	tru mărmintu	ϐῶ κρόπ	vo grop	ντᾴ ϐάρ	ndɛ var
καινούργιο.	ννᾴου.	nău.	νόϐω.	nov.	ταρῆ.	tɛ r̄i.
Καὶ νὰ μοιρά- σῃς	Σσὴ σέ μπάρ- τζη	Şi se mparţi	Ἤ τὰ ῥάστελης	I da rázdeliş	Ἐδέ ταντάσσ	Eδé tɛ ndaš
ψωμί.	πᾴννε.	păne	λέπ.	lep	μπουκ.	buk [=bukɛ].
Καὶ μικρὰ κο- λούρια	Σσή ννίτζη κουλάτζη	şi ńiţi culaţi	Ἤ μαλέτζκαη κόλατζη	i maléčcai có- laţi	Ἐδέ ταϐόγα- λια κουλέτζ	Eδé tɛ vógɛl'a kul'étše
καὶ νὰ δώσῃς	σσή σὲ τάη	şi se dai	ἤ τά τάασσ	i da daaş	ἐδέ τᾴ ἄπσσ	eδé tɛ apš
εἰς ταῖς χή- ραις.	λὰ ϐέτουε.	la védue.	νὰ δϐοήτζητε.	na dvoiţite.	ντᾴ ταϐέατ.	ndɛ tɛ veat
καὶ εἰς τοὺς τρεῖς χρόνους.	Σσὴ τρου τρέη- λη ἄννη	Şi tru tréil'i ańi	Ἤ ϐῶ τρή κότιννη	I vo tri gó- dini	Ἐδέ μπά τρὴ ϐγιέτ	eδé mbɛ tri vjet
νὰ ἀνοίξῃς τὸ μνῆμα	σετεσφάτζη μαρμίντουλ	se desfaţi mărmintul	τὰ δτφορησσ κρόποτ	da ótforiş gro- bot	τᾴ χάπᾳνσσ [lipseşte]	tɛ hápɛ[ń]š [varɛ]
διὰ νὰ τὸν ἰ- δῇς	σὲ λού ϐέτζη	se lu veḑi	ζὰ τὰ κώ ϐί- τησσ	za da go vidiş	κῆ τά σσώσσ	k'ɛ te šoš
πῶς εἶναι	κούμ ἔστε	cum este	κάκω γιὲτ	caco ĭet	σὴ ἔστᾳ	si ɛštɛ
ἀκέραιος	ντρέκου	ntregu	τζέλ	ţel	ἠτάρᾳ	i tɛrɛ

Ῥωμαΐϊκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
ἤ λυομένος.	ἤ τουκίτου.	i tuk'itu.	ἤ στόπεν.	i [= ili] stopen.	ἤ ἠτρέτουρα.	i i tréturε.
Οἱ γέροντες ὁποῦ ἔχουν	ἀούσλλη τζή ἄου	Aușľi ți au	Στάρητε στῶ ἴμαετ	Stárite što imaet	Πλέκιτα κή χάννα	Pľek'tε k'ε kanε
μεγάλην γενειάδαν	μάρρε πάρπα	mare barbă	κώλεμα μπράτα	gólema brada	ταμάδ μιέκαρη	tε maδ[e] mjékεrε
ὅταν σφουγγίζουν	κἄντου ἀστέργου	căndu aș·tergu	κώκα ἴζπρασαετ	coga ízbrasaet	κούρ φσήννα	kur fšinε
ταῖς μύξαις των.	μούσλλη ἀλόρου	musľi aloru	νίχτητε μάρσουλη	níhtite mársuli [!]	κίρατ ἐτοῦρε	k'irat [= küret] e türe
καὶ τὰ σιάλιά των	σσή μπάλλε ἀλόρου	și balle a loru	ἤ νίχτητε σούσλιβη	i nihtite [!] súslivi	ἐδέ πστούμραρετ ἐτοῦρε	eδé pštűmεrat e türe
νὰ κοιτάζουν καλά	σέ μουτριάσκα κῆνε	se mutrească g'ine	τά κλέταετ χάρνω	da gledaet harno	τά βοῦστρώννε μίρα	tε veštrojne mirε
διὰ νὰ μὴ τοὺς πέσῃ	τρά σε νου λά κάτα	tra se nu lă cadă	ζά τά νέ πάτναετ	za da ne padnaet	κή ταμώς ούπγιέρ	k'ε tε mos u bjer[ε]
τίποτε εἰς ταῖς τρίχες.	τζηβᾶ πρέ πέρρη.	țivá pre peri.	νίστω ρῶ (sic) βλάκνατα.	nişto *vo* vlácnata.	γκικαύσσ μπά κίμετ.	g'ikáfš [=g'εkáfš] mbε k'imet.
Καὶ ἡ γυναῖκες	Σσή μουλλέρλε	Și muľerle	Ἤ ζέννητε	I jénite	Ἐδέ γράτα	Eδé gratε
ὁποῦ ἔχουν	τζή ἄου	ți au	στῶ ἴμαατ	što imaat	κή κάννα	k'ε kanε
πλεξήδια μεγάλα	κουσσῆτζε μάρρη	cusițe mari	κώση κώλεμη	cosi gólemi	γκρεσσέτ ταμαδά	grεšét [=gεršéta] tε mεδá
νὰ μὴ βλασφημοῦν	σὲ νοῦ πλάστιμα	se nu blástimă	τά νέ κάλναετ	da ne călnaet	ταμώς μαλακόϊννα	tε mos malεkójnε
ὄταια.	γκότου,	n-cotu,	τόπου τάκα	topu taca	γκότ	n kot,

μ

Ὅτι ἁμαρτάνουν.	Κά στιψιἐσκου.	că stipsescu.	ὅτι φταίσαετ	oti ftesaet.	σέ φαϊτώϊννᾳ.	se fajtójnɛ.
Καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔχουν	Σσὴ ἀτζέλλη τζὴ ἄου	Şi aţeľi ţi au	ἢ τῆε στῶ ἴμαατ	I tie ştoimaat	Ἐδέ ἀτᾶ κῆ κάννᾳ	Eδe atá k'ɛ kanɛ
εἰς τὴν ἀμασχάλην	σουμσοάρε	sumsoare [sumsoară]	ποτμήσκατα	pod mişcata [митница ?]	ντᾳνᾴ σιέτουλᾳ	ndɛ nɛ siétula [sjétula]
σφαῖραν	τόπᾳ	topă	τόπ	top	τόπκα. πράστα	topka; prašta
καὶ εἰς τὸν κόρφον	σσὴ νσίνου	şi n-sinu	νὰ παζούατα	na pazúata	ντᾴ κῆ	ndɛ g'i
φίδι	ναπᾴρτικα	năpârtică	σμία	smia	γκιάπαρ	g'apɛr [= g'árpɛr]
ἀχαμνὰ κάμνουν.	οὐρούτου φάκου.	urutu facu.	λώσσω τζ·ήναἰ ετ.	loşo činaet.	κκέκημπάϊννᾳ.	kɛk'i bɛjnɛ.
Ὁπόταν νὰ σφάζουν	Κᾶντου σέ τάλλε	Cându se taľe	Κώκα τά ζάκολιαετ	Coga da zácoľaet	Κούρ τᾴ θέρηννᾳ	Kur tɛ θérinɛ [= kur tɛ θerin]
οἱ χασάπηδες	χασάκλλη	hăsak'ľi	κασάπητε	casápite	κασάπατ	kasapɛt
κρέας παχύ	κᾴῤῥᾳ κριάσσᾳ	carră greasă	μέσο τέπελο	meso débelo	μίσσ ταμάϊμᾳ	miš tɛ májmɛ
νὰ πάρῃς	σὲ λλέη	se ľei	τά ζέμησσ	da zemiş	τᾴ μάρσσ	tɛ marš
ἀπὸ τὴν οὐρὰν.	τε λά κωάτᾳ.	de la coadă.	ὀτ ὀπάσκατα.	ot opáşcata.	πὲ μπίστητ.	pe bištit.
Καὶ ὅταν φτιάνῃς	Σσὴ κᾴντου ἀτάρη	Şi căndu adari	Ἢ κώκα νάπραησσ	I coga nápraiş	Ἐδὲ κούρ ταρτών	Eδe kur ndɛrtón
ἀχυρῶνα	πλιᾴντζᾳ	pľanda [sau: pľanţa]	πλέμνα	plemna	πλεβίτζᾳ	plevitsɛ
νὰ βάλῃς	σὲ μπάτζη	se badi	τὰ κλάησσ	da claiş	τᾳ βέσσ	tɛ veš
στύλους γερούς	στούρουρη σᾳνατόσσι	stúruri sănătoşi	τίρετζη στράβη	díreţi zdravi	τουρέκ τᾳσᾳντόσσ	durék'[di-] tɛ šɛndošɛ
καὶ νὰ ῥίξῃς ἄμμον.	σσὴ σὲ ἀρούτζη ἀρίνᾳ.	şi se aruţi arină.	ἢ τὰ φᾴρλησσ πέσὼκ.	i da fărliş pesoc.	ἐδέ τᾴ στίεσσ σούρ.	edé tɛ štieš šur.

Ῥωμαΐκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
Ὅτι	Κᾶ	Că	Ὅτι	Oti	Σέ	Se
31 ἂν σείηται ἡ γῆ	σέ σε μινάρη λόκλου	se se minari loclu	ἄκω σεστρέσιτ ζέμια	aco se streşit zemea	ντού τοὺντ δέου	nde tund[et] δeu
δὲν κρημνίζεται.	νοῦ σε ῥᾳζουζ̆άστε.	nu se răzueaşte.	νὲ σεούρηβατ.	ne se úrivit.	νούκᾳ κρεμίσετ.	nukɛ gremíset.
Καὶ ὅταν ἦναι	Σσὴ κᾴντου ἔστε	Şi căndu este	Ἤ κώκα ἔτ	I coga ĭeţ	Ἐδέ κούρ ἔστᾳ	Eδé kur ɛšte
παγωμένος ὁ τόπος	γκλιτζάτου λόκλου	ngl'iţatu loclu	ζάμραζεν μέστωτο	zámrazen méstoto	ἠγκρήτ βέντη	i ngrit vɛndi
νὰ περιπατῇς	σέ ἴμνη	se imni	τὰ χάτησσ	da hodiş	τᾴ ἔτζᾳνσσ	tɛ etsɛńš [= etsɛš]
μὲ παπούτζια.	κοῦ πᾳποῦτζε.	cu păpuţe.	σῶ τζέλη.	so čeli.	μέ κᾳπούτζ.	me kɛputs[ɛ].
Καὶ σὰν εἶναι	Σσὴ κᾴῤῥα σὲ χίπα	Şi cara se h'ibă	Ἤ ἄκω μπίτατ	I aco bidat	Ἐδέ ντᾴ ζ̆άννᾳ	Eδé ndɛ janɛ
πολλαῖς λάσπαις	μοῦλτε λλέσκη	multe lăsk'i	μνόγου κάλωη	mnogu cáloi [= calni]	σσοῦμᾳ μπάλτᾳρα	šumɛ bál'tɛra
νὰ ἔχῃς	σέ ἄη	se ai	τὰ ἴμασσ	da imaş	τᾴ κέσσ	tɛ keš
ὑποδήματα.	τζίσμε.	čizme.	σκόρνη.	scorni.	τζίσμα.	tšizma.
Ἀφ' οὗ βάλῃς	Τεκάρα σέ πάτζῃ	Decara se baḑi	Κώκα τὰ κλάησσ	Coga da claiş	Σὴ τᾳβέσσ	Si tɛ veš
εἰς τὰ σακκιὰ	τρού σάτζη	tru saţi	βῶ βρέστατα	vo vréstata	ντὰ θέσατ	ndɛ θesɛt [= θase]
τὸ γέννημα	γίπτουλου	v́iptulu	ζήτωτο	jitoto	ντρίθᾳτ	driθɛt
νὰ τὸ δέσῃς	σέ λοῦ λέτζη	se lu leḑi	τὰ κῶ βέρζησσ	da go vărjiş	τᾴ λίθησσ	tɛ l'iθɛš [l'iδɛš]
σφικτᾶ	στρέμπτου	strimptu	στίσνατω	stisnato	στρᾳγκρούαρᾳ	štrɛngúarɛ
μὲ τὸ σκηνί.	κοῦ φούννια.	cu funea.	σῶ φορτώματα	so fortómata.	μέ λιτάρατ.	me l'itarɛt.

Καὶ ὅταν νὰ τὸ λύσῃς	Σσὴ κάντου σε- λουτισλέτζη	Şi căndu se lu dislețli	Ἤ κώκα τακω ἰζβαρζησ	I aco da go izvărjiş	Ἐδέ κούρ τά σγίδησσ	Eδé kur tɛ sg'iδiš [-ɛš]
νὰ μὴ βιασθῇς.	σέ νουτεαγιου- σέστη	se nu te avu- seşti	τά νέ σεβία- σασσ	da ne se via- saş	ταμῶς ντζιτώ- εσσσ	tɛ mos ndzi- toheš
ὅτι χύνεται κάτω.	κᾳ σεβεάρσᾳ μπάτε	că se vearsă m-pade.	ὅτι σετούρητ τόλω.	oti se turit dolo.	σὲ τέρδετᾳ πόστᾳ.	se dérδetɛ poštɛ.
Καὶ ὅταν θε- ρίζῃς	Σσὴ κᾶντου σιάτζιρη	Şi căndu seá- țiri	Ἤ κώκα σνί- εσσ	I coga snieş [=sneeş]	Ἐδέ κούρ κόῤῥ	Eδé kur kor̃
τὸ λειβάδι	λειβάτια	livadea	λειβάδατα	livádata	λισήαδνᾳ	l'úaδnɛ
νὰ στεγνώσῃς	σέ οὐσούτζη	se usuți	τὰ ἴσουσησσ	da ísusiş	τᾴ θάνσσ	tɛ θańš[=θaš]
τὸ χορτάρι καλά.	ζάρπᾳ γκῆνε.	earba g'ine.	σένωτο ἄρνω.	sénoto arno.	μπάρᾳ μῆρα.	barɛ mirɛ.
Καὶ ἔτζη νὰ τὸ φορτώσῃς	Σσὴ ἀσσῆτζε σεογκάρτζη	Şi aşițe se o ncarți	Ἤ τάκα τά κω τόᾳρης	I taca da go toariş	Ἐδέ ἀστιοῦ ταγκᾳρ κόνσ	Eδé aštú tɛ ngarkóńs
συμμᾶ εἰς ἐ- τοῦτα	νίγκᾳ αἵστε.	ningă aiste.	μπλὶζου νὰ ὄβηε.	blizu na óvie.	ἄφαρ κᾳσόσσ.	[=ngarkóš] afɛr kɛsóš.
ὅταν ἰδῇς	κᾶντου βέτζη	Căndu vedi	κώκα βίτησσ	Coga vidiş	κούρ βουσ- τρώνᾳ	Kur [tɛ] vɛš- tróńš [= vɛštróš]
κᾀνένα παιδί	βέῤῥου ψιτζό- ρου	verru [vărru] fičoru	νίκωε τέτε	nicoe dete	ντωνί διᾴλλε	do-ńi δjal'ɛ
ὅτι ἐντρέπεται	κᾴ λιορσσῆνε	că l'-o-rşine	ὅτι σεστράμητ	oti se stramit	σὲ τουρπαρό- χετ	se turpɛrohet
καὶ κοκκινίζει	σσὴ ἀρουσιάσ- τε	şi aruşaşte	ἤ σετζᾴρβάνητ	i se červenit	ἐδέ γκούκιτ	eδé ngúk'et[1]

[1] In Corcea: skuķ'et.

	Ῥωμαΐικα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
32	εἰς τὸ μάγουλον	τροῦ μέρου τεφάτζε	tru meru de faţă [-e]	νὰ ὄμπραζοτ	na óbrazot	ντά φάκιετ	ndɛ fak'et
	θέλει προκόψῃ.	βὰ σέ προυκουψιάσκα.	va se prucupsească.	σάκατ τὰ πρόκοψατ.	sacat da prócopsat.	ντῶ ταπροκόψ.	do tɛ prokóps[et].
	Ἐκεῖνος ὁποῦ βράζει	Ἀτζέλου τζί χιάρπε	Aţeluţi h'arbe.	Τώη στῶ βάρητ	Toĭ şto varit	Ἀϊοῦ κῆ ζίενν	Ajŭ k'ɛ zien
	τὰ τζίπουρα	παρσίηλλε	bărsíile	κωμίνατα	comińata	μπαρσίτα	bersitɛ
	ἄς ἔχῃ τὴν παγούραν	λά σέ ἄϊπα μπότζα	la se aibă boţa	νέκα ἵματ πάγουρωτ	neca imat págurot	λε τακέτ μπότζανα	l'e tɛ ket bótsɛnɛ
	εἰς ταῖς ἀγκάλαις	τρού μπριάτζε	tru breaţe [breaţă]	νά γρέτητε	na grédite	μπά κραχαρούαρ	mbɛ krɛharuar
	διὰ νὰ τὴν γεμίζῃ	τρὰ σε ὀούμπλα	tra se o umplă	ζά τά κώ πόλνητ	za da go polnit	κῆ τα μπούσσ	k'ɛ t a mbuš[ɛ]
	ἀπὸ ῥακὴν.	τέ ῥακίε.	de răk'ie	ὀτ ῥάκια	ot rák'ia	μὲ ῥακῆ.	me rak'í
	Καὶ μὲ τοὺς φίλους	Σσὴ κοῦ ὀάσπισλη	şi cu oáspisl'i	ἤ σῶ πριατέλητε	i so priatélite	ἐδέ μέ μίκκητ	Eδé me mik't
	νὰ ἀγκαλιασθῇς,	σε τεπουστουέστη	se tepuştueşti	τὰ σὲ ζαγάρνησσ	da ze zágărniş	τά πουστόεσσ	tɛ puštoheš
	καὶ νὰ χορεύῃς	σσὴ σετζότζη γκόῤῥου	şi se ğoţi n-coru	ἤ τὰ ἴκρασσ χόρωτ	i da igraş horot[o]	ἐδέ ταλιούασσ βάλλε	eδé tɛ l'uaš vaɫe
	ἐσύ	τύνε	tine	τύ	ti	τύ	ti
	ὁποῦ εἶσαι χαρούμενος.	τζή ἔστη χαριώσσου.	ţi eşti hăriosu.	στῶ σύ ῥάτωσεν.	şto si rádosen	κιὲ γκαζούαρ.	k' je gɛzuar'.
	Ἀμὴ ὅταν ἔχῃς	Ἄμ κᾶντου ἄη	Am căndu ai	Τόκου κώκα ἵμασσ	Tocu coga imaş	Πῶ κοῦρ κκε	Po kur ke
	τὰ ποδάρια	τζιτζοάρλε	čičoarle	νότζητε	nózite	κάμπατα	kémbɛtɛ

φουσκωμένα	οὐμφλάττε	umflate	ποτέτζενα. νατουένη	potéčeni, nadúeni	τᾳέντουρ'ητ	tε éndurit [tε éndura]
νὰ μαζώνῃς	σὲ ἀτούννη	se aduńi	τὰ μπέρησσ	da beriş	τᾳμπλιέθσσ	tε mbľeθš
σαλιάγκους	σμέλτζη	smelči [zmelči]	πόλζαη	póljai	κρᾳμμὶνν	krεmíń [= kεrmíń]
καὶ ἀχελώναις	σσὴ κᾴθε	şi căθe	ἤ ζέλκη	i zelk'i	ἐδὲ μπρέσκα,	eδé breska
καὶ νὰ ταῖς σχίζῃς	σσὴ σὲ λετισίτζη	şi se le disiţi	ἤ τὰ ὴ ράσκινησσ	i da i rásk'iniş	ἐδὲ τη τζάννσσ	eδé t i tšańš [tšaš]
εἰς τὴν μέσην	πρέ νάμισα	pre námisa	νὰ πωλώηνατα	na poloınata	ντᾳ μές	ndε mes
καὶ νὰ ταῖς βάλῃς	σσὴ σέ λεμπάτζη	şi se le baḑi	ἤ τὰ ὴ κλάησσ	i da i claiş	ἐδὲ τηβέσσ	eδé t i veš
ἀπάνω	τεσσούπρα	desupra	κώῤῥε	gore	σίπαρ	sipεr
εἰς τὰ ποδάρια	πρέ τζιτζοάρε.	pre čicoare.	νὰ νότζῃτε.	na nózite	μπὶ κᾴμπατᾳ.	mbi kέmbεtε.
Τὸ κόκκινο ῥοῦχο	Ῥόσλιου βέστιου	Roşlu veştu	Τζαρβένετα σφῆτα	č e r v é n e t a sfita	Τζόχα ἐκούκκιε	Džoha[-ka] e kuk'e
κάμνει διὰ τοὺς νέους	φάτζε τρὰ τὴν-νυρι	faţe tră tíniri	τζίνητ ζὰ μλάτητε	činit za mládite	μπᾴνν πρέ τᾳρήντ	bεn pre [= pεr] tε riń-t[ε]
καὶ τὸ μαβῆ ῥοῦχο	σσὴ βίνητλου βέστιου	şi vinitlu veştu	ἤ μάβηατα σφήτα	i máviata sfita	ἐδὲ μαβῆα τζόχα	eδé [e] mavia džohε [džokε]
εἶναι	ἔστε	este	γιέτ	ïet	ἔστᾳ	eštε
διὰ τοὺς καλογήρους	τρᾴ καλούγκαρη	tră călúgări	ζὰ καλογέρητε	za caloïérite	πρᾴ καλόγηρητ	prε [pεr] kalóg'erεt
καὶ διὰ ταῖς καλόγρηαις	σσὴ τρᾴ κᾳλκαρίτζε	şi tră călgăriţe	ἤ ζὰ καλογηρίτζητε	i za caloïeríţite	ἐδὲ πρᾴ καλογηρίτζητε.	eδé prε [= pεr] kało-g'erítsatε
33 καὶ τὸ γαλάζιο	σσὴ βηνιτάλυκλου	şi vinit-álíclu	ἤ ἀτζὴκ μαβῆ	i ačic ma\i	ἐδὲ ἀτζὴκ μαβῆου	eδé atšik-mavia

’Ρωμαΐκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	’Αλβανίτικα	Alb.
εἶναι διὰ ταῖς νύμφαις	ἔστε τρᾴ νβιά-στε	este tră nvea-ste	γιὲτ ζά νεβέ-στησε (sic)	ľet za nevés-tite	ἔστᾳ πρᾳ νού-σιατ	ɛšte prɛ nuset
καὶ τὸ πράσινο	σσὴ β.´ρτηλε	şi veárdile	ἤ ζέλενω	i zéleno	ἐδε ἰσσήλλι	eδé ješiľi
διὰ τοὺς ἀγα-ρηνούς.	τρᾴ τούρτζη.	tră turţi.	ζά τούρτζητε.	za túrţite	πρᾴ τούρκητ.	prɛ turk'it.
Καὶ τὰ ἄλλα χρώματα	Σσὴ ἀλάντε μπόη	Şi alante boi	Ἤ τρούγγητε μπόη	I drúg'ite boi	’Εδέ τᾳχτιά-ρατ πόηρα	Eδé tɛ tjerat bóira
ἁρμόζουν	οὐμζιέσκου	umzĭescu	πρίλεγατ	prílega[a]t	γκιάηνᾳ	g'anɛ
εἰς ὅλους.	λὰ τοτζη.	la toţi.	νὰ σφῆτε.	na sfite.	μπᾴ τᾳγκίϐα.	mbɛ tɛ g'iϐɛ.
’Αμὴ εἰς τὸ πάσχα	Μᾴ τρᾴ πάστε	Ma tră paşte	’Αμὴ νά βέ-ληγδεν	Amí na vé-ligden	Πῶ πρᾳ πάσκᾳ	Po prɛ paške
νὰ φορέσῃς	σὲ πόρτζη	se porţi	τὰ ὄπλετζησσ	da óblečiş	τᾳ νβέσσησσ	tɛ nvešiš
ἄσπρα φορέ-ματα	ἄλπε στράννιε	albe strańe	μπέλη ῥούπι-στη	beli rúbişti	τᾳπάρδα ῥώπε	tɛ barδa robe
καὶ νὰ κυνη-γῆς	σσὴ σέ αβήννη	şi se avińi	ἤ τὰ λώησσ	i da loiş	ἐδέ τᾳγκιάνσσ	eδé tɛ g'ańš [=g'aš]
εἰς τὴν βατ-ζουνιὰν	τρού ῥούκου	tru rugu	βῶ καπίνατα	vo capinata	ντὰ φέρατ	ndɛ ferat
λαγωούς	λλιέπουρη	ľépuri	ζάϊτζη	záiţi	λλιέπουρ	ľepur
διὰ νὰ τρώ-γῃς.	τρά σέ μάτζη.	tra se măţi.	ζὰ τὰ ἰάτησσ.	za da eadiş.	τᾴ χάσσ.	tɛ haš.
Ἕνα	Οὔνου	Unu	Ἔτνω	Edno	Ννῦ	Ńi
δύο	τώη	doi	δβὲ	dve	τιοῦ	dü
τρία	τρέη	trei	τρῆ	tri	τρῆ	tri
τέσσερα	πάτρου	patru	τζέτιρη	čétiri	κάτρᾳ	katrɛ [=ka-tɛr]

πέντε	τζίντζη	ţinţi	πέτ	pet	πέσα̨	pesε
ἕξη	σσιόσε	şase	σιέσσ	şeş	γκιά̨στα̨	g'aštε
ἑπτά	σσιάπτε	şapte	σέτουμ	sedum	στάτα̨	štatε
ὀκτώ	ὄπτου	optu	ὄσουμ	osum	τέστα̨ (sic)	tetε
ἐννέα	νάω	nao	τέβετ	devet	νά̨ντα̨	nentε
δέκα	τζάτζε	ḑaţe	τέσετ	deset	δγιὲτ	δjet[ε]
ἕνδεκα	οὐσπρα̨τζάτζε	usprăḑaţe	ἐτενάησετ	edenáeset	νιμπα̨δγιὲτ	ńimbεδjet[ε]
δώδεκα	τάω σπρα̨τζάτζε	daosprăḑaţe	δβανάεσετ	dvanáeset	τουμα̨δγιὲτ	dümbεδjet[ε]
δέκα τρία	τρέη σπρα̨τζάτζε	treisprăḑaţe.	τρινάεσετ	trináeset	τριμπα̨δγιέτ	trimbεδjet[ε]
δέκα τέσσερα	πάσπρα̨ τζάτζε	pasprăḑaţe	τζέτιρη νάεσετ	čétirináeset	κατρα̨μπα̨δγιὲτ	katrεmbεδjet[ε]
δέκα πέντε	τζισπρα̨ τζάτζε	ţisprăḑaţe	πετνάεσετ	petnáeset	πεσα̨μπα̨δγιὲτ	pesεmbεδjet[ε]
δέκα ἕξη	σσιάσπρα̨ τζάτζε	şasprăḑaţe	σσεσσνάεσετ	şeşnáeset	γκια̨στα̨μπα̨δγιέτ	g'aštεmbεδjet[ε]
34 δέκα ἑπτά	σσιάπτε σπρα̨τζάτζε	şaptesprăḑaţe	σέτουμ νάεσετ	sedumnáeset	στάτα̨μπα̨δγιέτ	štatεmbεδjet[ε]
δέκα ὀκτώ	ὄπτου σπρα̨τζάτζε	optusprăḑaţe	ὄσουμ νάεσετ	osumnáeset	τέτα̨μπαδγιὲτ	tetεmbεδjet[ε]
δέκα ἐννέα	ναωσπρα̨τζάτζε	naosprăḑaţe	τέβετ νάεσετ	devetnáeset	νέντα̨μπα̨δγιέτ	nentεmbεδjet[ε]
εἴκοσι	γίνγιτζ	v̂ing'iţ	δβάεσετ	dváeset	ννιζιέτ	ńizét
εἴκοσι ἕνα	οὔσπρα̨ γίνγιτζ	usprăv̂ing'iţ	δβάεσετ ἢ ἔτνω	dváeset i edno	ννιζέτ ὲ ννῦ	ńizét e ńi
εἴκοσι δύο	τώησπρα̨ γίνγιτζ	doisprăv̂ing'iţ	δβάεσετ ἢ δβέ	dv̂aeset i dve	ννιζέτ ὲ τιοῦ	ńizét e dü
εἴκοσι τρία	τρέησπρα̨ γίνγιτζ	treisprăv̂ing'iţ	δβάεσετ ἢ τρῆ	dváeset i tri	ννιζέτ ὲ τρῆ	ńizét e tri

'Ρωμαΐκα	Βλάχικα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	'Αλβανίτικα	Alb.
εἴκοσι τέσσερα	πάσπρą γίν-γιτζ	pasprăv̂ing'iţ	δβάεσετ ἢ τζέ-τιρ·η	dváeset i čé-tiri	ννιζέτ ὲ κά-τρą	ńizét e katrɛ
εἴκοσι πέντε	τζίσπρą γίν-γιτζ	ţisprăv̂ing'iţ	δβάεσετ ἤ πέτ	dváeset i pet	ννιζέτ ὲ πέσą	ńizét e pesɛ
εἴκοσι ἕξη	σσιά̤σπρą γίν-γιτζ	şasprăv̂ing'iţ	δβάεσετ ἤ σσέσσ	dváeset i şeş	ννιζέτ ὲ γκιά̤-στą	ńizét e g'aštɛ
εἴκοσι ἑπτά	σσ.όπτεσπρą γίνγιντζ (sic)	şaptesprăv̂in-g'iţ	δβάεσετ ἤ σὲ-τὸυμ	dváeset i se-dum	ννιζέτ ὲ στάτą	ńizét e štatɛ
εἴκοσι ὀκτώ	ὄπτουσπρąγίν-γιτζ	optusprăv̂in-g'iţ	δβάεσετ ἤ ὄ-σουμ		ννιζέτ ὲ τέτą	ńizét e tetɛ
εἴκοσι ἐννέα	νάωσπρą γίν-γιτζ	naosprăv̂in-g'iţ	δβάεσετ ἤ τέ-βετ	dváeset i de-vet	ννιζέτ ὲ νέντą	ńizét e nɛntɛ
τριάντα	τρεητζίτζη	treiḑiţi	τρίεσετ	trieset	τριδγιὲτ	triδjét[ɛ]
σαράντα	πατρουτζίτζη	patruḑiţi	τζετιρήεσετ	četirieset	τιουζέτ	düzét]ɛ]
πενῆντα	τζιντζίτζη	ţinḑiţi	πέτεσετ	pédeset	πεσąδγιὲτ	pesɛδjet[ɛ]
ἑξῆντα	σσ·ιετζίτζ·η	şaeḑiţi	σσέτεσετ	şedeset	γκιάστą δγιὲτ	g'ăstɛδjet[ɛ]
ἑβδομῆντα	σσιάπτε τζίτζη	şapteḑiţi	σέτουμ τέσετ	sedum-deset	στάτą δγιὲτ	štatɛ δjet[ɛ]
ὀγδόντα	ὄπτου τζίτζη	optuḑiţi	ὄσουμ τέσετ	osum-deset	τέτą δγιὲτ	tetɛ δjet[ɛ]
ἐννενῆντα	νάω τζίτζ·η	naoḑiţi	τέβετ τέσετ	devet-deset	νέντą δγιὲτ	nɛntɛ δjet]ɛ]
ἑκατόν	σούτα	sută	στῶ	sto	ννυκίντ	ńi k'int
διακόσια	τάω σοῦτε	dao sute	δβέστα	dvesta	τιοῦ κίντ	dü k'int
τριακόσια	τρέη σοῦτε	trei sute	τρίστα	trista	τρέ κίντ	tre k'int
τετρακόσια	πάτρου σοῦτε	patru sute	τζέτρι στᾶ	četri sta	κάτρą κίντ	katrɛ k'int
πεντακόσια	τζίντζ·η σοῦτε	ţinţi sute	πέτ στᾶ	pet sta	πέσą κίντ	
ἑξακόσια	σσιάσε σοῦτε	şase sute	σσέσ στᾶ	şes sta	γκιά̤στą κίντ	g'aštɛ k'int
ἑπτακόσια	σσιά̤πτε σοῦτε	şapte sute	σέτουμ στᾶ	sedum sta	στάτą κίντ	štatɛ k'int
ὀκτακόσια	ὄπτου σοῦτε	optu sute	ὄσουμ στᾶ	osum sta	τέτą κίντ	tetɛ k'int

ἐννεακόσια	νάω σοῦτε.	nao sute	τέβετ στᾶ	devet sta	νέντᾳ κίντ	nentε k'int
χίλια	οῦνᾳ ννίλε	unǎ ńil'e	χίλιατα	h'il'ada	ννῦ μίε	ńi mije [mijε]
δύο χιλιάδες	τάω ννίλλη	dao ńil'i	δβέ χίλιατε	dve hil'ade	τιοῦ μίε	dü mije [mijε]
καὶ μετρᾷς	σσὴ νεύμιρη	şi númiri	ἤ πρώησσ	broiş	ἐδέ νουμιρών	eδé numεrón
ὅσον θέλεις	κᾴτου βρέη	cătu vrei	κόλκου σάκασσ	colcu sacaş	σὰ τατούασσ	sa tε duaš
ἕως εἰς τὰ μιλιούνια.	πᾴν λὰ μιλιούνια.	păn la miliunea.	τούρη νὰ μιλιούν.	duri na miliún.	γκίρ μπᾴ μιλιούν.	g'ir[g'er] mbε mil'iún.
Πλὴν σὲ ἐρωτῶ	Μα τέ ντρέπου	Ma te ntrebu	Τόκου τεόπιτβαμ	Tocu te ópitvam	Πῶ τᾴ πιούεσσ	Po tε pües
ποῦ ἦσουν	ἴου φούσση	ĭu fuşi	κάτε μπέσσε	cade beşe	κοῦ κιέ	ku k'e
ποῦ χάθηκες	ἴου κυρούσση	ĭu k'iruşi	κάτε ζάγηνα	cade zág'ina	κοῦ χούμπε	ku humbe
ποῦ κρύφθηκες	ἴου τεασκουμσέσση	ĭu te·ascumseşi	κάτε σεσκρῦ	cade se scri	κοῦ οὐμψέε	ku umpšée
ποῦ συργιάνησες.	ἴου τεπριημνάσση.	ĭu te priimnaşi .	κάτε σεσσέτασσε	cade se şetaşe	κοῦ οὐμπαρίτε	ku ubarite.
Τώρα ἐλᾶτε	Τώρα βηνίτζη	Tora viniţi	σέκα τώητιτε	Sega dóĭdite	τανῦ ιάκᾳννι	Tani jákεni
νὰ κρατῶμεν	σετζᾴνιμου	se ţănimu	τᾴ τέρζημε	da dărjime	τᾳ μπάημᾳ	tε béjmε
τὰ κωμπολόγια	ὄρλλε	orl'e	πρωηνίτζητε	broiniţite	τᾳσπίτᾳ	tεšpijtε
καὶ νὰ γωνατίσωμεν	σσή σεντζινουκλέρμου (sic)	şi se ndinucl'emu	ἤ τὰ σέτιμε νά κολέντζη	i da sédime na kólendi	ἐδέ τᾳπᾳργκιούνεμι	eδé tε perg'únemi
εἰς τὸν θεὸν	λάτουμνιτζᾴου	la Dumnidău	νά κώσποτ	na gospod	ντᾴ περᾳντίτ	ndε perεndit
καὶ νὰ τὸν παρακαλοῦμεν	σσὴ σελουπᾳλᾳκρασίμου	şi se lu pălăcrăsimu	ἠ τὰ κώ μόλημε	i da go mólime	ἐδέ τά λιούτεμι	eδé t a l'ütemi [=t a l'utim]
διὰ νὰ πάρωμεν	σέ λόμου	se lomu	ζὰ τὰ ζέμημε	i da go zémime	τᾴ μάρμᾳ	tε marmε [= tε marim]
ἀπὸ αὐτὸν	τέ λὰ νέσου	de la năsu	ὀτ τώη	ot toi	γκὰ ἀῆ	nga ai

Ῥωμαΐϊκα	Βλάχϊκα	Arom.	Βουλγάρικα	Bulg.	Ἀλβανίτικα	Alb.
τὴν συγχώρησιν	λλιρτᾳτζιούνια	Γirtăčunea	πρωστάαννετο	proştáńeto	τᾳντίερατ	tɛ ndíerat
τῶν ἁμαρτιῶν	ἀ ἁμαρτύελορ		ὀτ κρεχόητε	ot gréhoïte	τᾳγκηνάχαβετ	tɛ g'ünáhavet
καὶ νὰ ἀποκτήσωμεν	σσὴ σέ ἀμηντάμου	şi se amintămu	ἠ τά στέτζημε.	i da stéčime	ἐδέ τᾳ φυτόημα	eδé tɛ fitójmɛ
τὸν παράδεισον	παράδεισλου	paráδislu	παράδεισοτ ῥράκ τ (sic)	paráδisot, raĭot	παραδείσνα	paraδisnɛ
ἀμήν.	ἀσσῆτζε σὲ χίπᾳ.	aşiţe se h'ibă.	τάκα τὰ πίτητ.	taca da bidit.	ἀστιοῦ τᾳγιέτ.	aštú tɛ jet.

Εὐλογημένα καὶ φιλομαθῆ τέκνα τῶν Χριστιανῶν 1)

Τὸ χρέος ὁποῦ οἱ γονεῖς, καὶ οἱ διδάσκαλοι πρέπει νὰ ἔχουν διὰ τὴν παιδαγωγίαν, καὶ καλὴν σας ἀνατροφὴν, εἶναι τὸ νὰ σᾶς ὁδηγήσουν χωρὶς ἀναβολὴν καιροῦ εἰς τὴν μάθησιν τῶν ἱερῶν γραμμάτων, καὶ εἰς τὴν εὐσέβειαν· ὡσὰν ὁποῦ μὲ αὐτὰ ἠμπορεῖτε νὰ ὠφεληθῆτε καὶ κατὰ τὸ σῶμα, καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν· δέν εἶναι κἀνένα ἄλλο ἁρμοδιώτερον μέσον τοῦ νὰ στολίσητε καὶ νὰ λαμπρώνητε τὸν ἑαυτὸν σας, καὶ διὰ τὸν πρόσκαφον καὶ μάταιον αὐτὸν κόσμον, καὶ διὰ ἐκεῖνον τὸν οὐράνιον καὶ αἰώνιον παρὰ ἡ μάθησις τῶν γραμμάτων καὶ ἀκολούθως ἡ ἔρευνα τῶν θείων καὶ ἱερῶν γραφῶν. Καὶ δι'αὐτὸ τοῦτο ὁ πάνσοφος καὶ δημιουργὸς τῶν ἁπάντων θεὸς ἐνέσπειρεν εἰς τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων τὴν ἔφεσιν τῆς μαθήσεως, καὶ τὴν χάριν τοῦ λογικοῦ διὰ νὰ μεταχειρίζωνται αὐτὰ πρὸς σωτηρίαν.

Αὐτὰ δὲ τὰ φυσικά χαρίσματα ὅταν ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων δέν λάβουν μίαν τακτικὴν εὐμέθοδον γύμνασιν καὶ μετὰ λόγου, εἰς τρόπον ὅπου ἐκ τῶν ἁπλουστέρων καὶ καταληπτῶν νὰ γυμνάζωνται εἰς τὴν γνῶσιν τῶν συνθετωτέρων ἐννοιῶν, καὶ δυσκολωτέρων νοημάτων, τότε σκοτίζεται τὸ λογικὸν, ἡ εὔτακτος σειρὰ τῶν ἰδεῶν ταράττεται ὑπὲρ τὸ δέον, καὶ ἡ ἔμφυτος ἐκείνη ἔφεσις τῆς μαθήσεως βλέπομεν ἐμπράκτως ὁποῦ καταντᾶ εἰς μῖσος καὶ μεγαλωτάτην ἀπεχθειαν, ὥστε ὁποῦ νὰ προκρίνουν οἱ παῖδες μάστιγας καὶ ῥαβδισμοὺς παρὰ νὰ ὑπάγουν εἰς τὸ ὠργισμένον Σχολεῖον, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ἐσκοτίσθη ὁ νοῦς των χωρὶς νὰ ἠμπορέσουν νὰ καταλάβουν τίποτε, καὶ τὸ χειρότερον ὁποῦ ἀναγκάζονται νὰ ἐννοήσουν ἐκεῖνο ὁποῦ καὶ ἀυτοὶ οἱ διδάσκοντες δὲν ἔφθασαν νὰ καταλάβουν ποτὲ.

Διὰ νὰ εὐκολύνω λοιπὸν, φίλτατοί μοι παῖδες, τὸν τρόπον τοῦ νὰ προκόψητε εἰς τὰ ἐπωφελῆ μαθήματα, πρέπον ἦτον νὰ προσθέσω κατ'ἀρχὰς εἰς αὐτὴν μου τὴν παιδαγωγίαν τὸ ἁπλούστατον, καὶ εἰς τάς ἰδέας σας ἀνάλογον αὐτὸ τετράγλωσσον, ὁποῦ μὲ τὴν χρῆσιν τῶν τετριμμένων σας ὁμιλιῶν εὐκόλως νὰ μάθετε τὰ γράμματα, καὶ νὰ προχωρήσετε κατὰ μικρὸν καὶ εἰς τὴν Ρωμαΐκην γλῶσσαν· καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι ἀποκτᾶτε περισσοτέραν ὠφέλειαν καταλαμβάνοντες ἐκεῖνα ὁποῦ διαβάζετε, παρὰ ἂν ἐδιαβάζετε πολλοὺς χρόνους Ἕλληνας ὑψηλοτάτους διὰ νὰ μὴν εἰπῶ σκοτεινοτάτους συγγραφεῖς, μὴ καταλαμβάνοντες τὰ ἀναγινωσκόμενα.

. . . .

Ὁ ἐδικός μας σκοπὸς ἀφορᾷ περισσότερον εἰς ἐκείνους μόνον τοὺς νέους ὁποῦ δέν ἔχουν τὸν τρόπον ἢ ὁποῦ δέν ἠμποροῦν νὰ κατεξοδιά-

1) Pag. 37—38.

ζουν πολλοὺς χρόνους εἰς μαθήματα, ἀλλὰ θέλουν νὰ μάθουν μερικὰ γράμματα καὶ ὀλίγους λογαριασμοὺς διὰ νὰ ἐξακολουθήσουν τὴν πραγματείαν, ἢ τὴν τέχνην τῶν γονέων των· ἢ καὶ ἂν ἔχουν τὸν τρόπον εἶναι ὅμως ἄμοιροι τῆς Ρωμαΐκης γλώσσης εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκονται καὶ ἤδη, χάριτι θείᾳ, τυποῦνται βιβλία κάθε εἴδους μαθήσεως καὶ ἐπιστήμης. Εἰς τρόπον ὁποῦ οἱ μοισιόδακες, οἱ Βούλγαροι, καὶ οἱ Ἀλβανῖται διὰ τοὺς ὁποίους μάλιστα καὶ συνετέθη τὸ παρὸν, ἠμποροῦν κατ'ἀρχὰς νὰ γυμνασθοῦν τὰ Ρωμαΐκα. εἰς τὸ βιβλιάριον αὐτὸ, καὶ ἔπειτα ὅταν ἔχουν τὸν τρόπον, νὰ καταγίνουν καὶ εἰς ἄλλα μαθήματα δεινοτέρας καὶ ὑψηλοτέρας θεωρίας».

Traducerea:

Binecuvântaţi şi iubitori de învăţătură copii ai creştinilor.

Datoria pe care trebuie să o aibă părinţii şi învăţătorii pentru educaţia şi buna voastră creştere, este ca să vă îndrepteze fără întârziere de timp la învăţarea sfintelor scrieri şi la pietate, pentru ca prin ele să vă puteţi folosi şi trupeşte şi sufleteşte. Nimic nu-i mai armonios mijloc, spre a împodobi şi face a străluci persoana voastră proprie, atât în lumea aceasta trecătoare şi deşartă, cât şi în cea cerească şi de-apururea, ca învăţarea de carte, şi prin urmare cercetarea celor divine şi sfinte scrieri. Şi pentru aceasta, prea înţeleptul şi creatorul tuturor, Dumnezeu, a sădit în firea oamenilor dorinţa arzătoare de învăţătură precum şi dorul raţiunei, spre a le întrebuinţà pentru mântuirea lor.

Iar aceste fireşti înzestrări, dacă din frageda copilărie nu capătă o deprindere regulată, metodică şi întemeiată, astfel încât să se exerseze din ideile cele mai amănunţite şi mai simple pentru cunoaşterea sensurilor mai compuse şi a gândirilor mai grele, întunecă raţiunea, iar bine dispusa ordine a ideilor se turbură prea mult şi atunci vedem că înzestrarea înăscută pentru învăţătură de fapt se preface în dispreţ şi în cel mai mare desgust, aşà încât copiii preferă biciu şi bătaie decât să se ducă la şcoala cea urghisită, înlăuntrul căreia li s'a întunecat mintea, fără să poată pricepe nimic, unde, ceea ce este încă şi mai rău, sunt siliţi să priceapă ce nici instruitorii lor n'au ajuns vre-o dată să înţeleagă.

Ca să uşurez deci, iubiţii mei copii, mijlocul de a propăşi în folositoarele lecţii, **se cădea să adaog la început, în această a mea pedagogie, cel mai simplu vocabular în patru limbi şi**

potrivit cu ideile voastre, ca prin folosința vorbirilor voastre obișnuite (τῶν τετριμένων σας ὁμιλιῶν), **ușor să învățați carte, și să înnaintați cu încetul și în limba romaică, și sunt încredințat că voi câștigați mai mare folos, pricepând acelea ce cetiți, decât dacă ați cetì ani mulți pe Elinii cei mai mari, ca să nu zic pe cei mai obscuri scriitori, nepricepând cele cetite.**

[Mai jos, după ce arată ce alte considerații l'au mânat, ca să întocmiască acest manual, urmează]:

Scopul nostru are în vedere mai ales numai pe acei tineri cari nu dispun de mijloace sau cari nu pot să piarză ani mulți la învățătură, ci doresc să învețe puțină carte și puțină socoteală, pentru ca apoi să urmeze negoțul sau meșteșugul părinților lor; sau chiar dacă dispun de mijloace, n'au totuși parte de limba romaică, în care, prin grația divină, se află și se tipăresc cărți pentru orice fel de învățătură și știință. Prin acest mijloc Mesiodacii, [=Aromânii], Bulgarii și Albanejii, pentru cari mai cu seamă s'a întocmit lucrarea de față, pot dela început să se deprinză cu limba romaică după cărticica aceasta, iar apoi, când dispun de mijloace, să se îndeletnicească și cu alte învățături mai grele și mai înalte.

La pag. 61—62 se dă și următorul model de scrisoare către Domnul Ungrovlahiei sau al Moldovei:

Εἰς Αὐθέντη Οὐγγροβλαχίας (ἢ Μολδοβλαχίας).

Ὑψηλότατε Σοφώτατε καὶ θεοσεβέστατε Αὐθέντα Ἡγεμὸν πάσης Οὐγγροβλαχίας (ἢ Μολδοβλαχίας) τὴν Θεοφρούρητον Αὐτῆς Ὑψηλότητα δουλικῶς προσκυνῶ.

† Δεόμενος τοῦ Παμβασιλέως Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ὅπως διατηρῇ καὶ διαφυλάττῃ Αὐτὴν μακροημερεύουσαν καὶ πανευδαιμονοῦσαν μὲ καλὴν στερέωσιν καὶ ἀκλόνητον διαμονὴν εἰς τὸ Ὑψηλότατον Αὐτῆς θρόνον εἰς σύστασιν μὲν τοῦ ὑπ'Αὐτῆς λαοῦ καύχημα δὲ παντὸς τοῦ τῶν Ορθοδόξων Χριστιανῶν συστήματος· σκέπην δὲ καὶ βοήθειαν καὶ ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς δούλου της.

(Τώρα λέγε τὴν ὑπόθεσίν σου· εἰς δὲ τὸ τέλος)· Ταῦτα. παρ'ἐμοῦ. Παρακαλῶ δὲ θερμῶς νὰ μὲ προστάζῃ καὶ νὰ μὲ ἔχῃ εἰς τὴν σειρὰν τῶν πιστῶν καὶ εὐγνωμόνων δούλων της, ἧς τὰ ἔτη εἴησαν θεόθεν σωτήρια ἐπιμήκιστον.

Τῆς ὑμετέρας θεοφρουρήτου Ὑψηλότητος
Ταπεινὸς ἐλάχιστος τῶν δούλων.

Observare. Cu mici deosibiri, la fel este formularul din Νέον Ἐπιστολάριον, Leipzig 1774, pag. 47—48, adresat tot către Domnul [din ţările române]. Vezi şi Erbiceanu, *Bibl. greacă*, pag. 102.

Adresa formularului de mai sus sună:

Ἡ ἐπανωγραφὴ

Τῷ Ὑψηλοτάτῳ Σοφωτάτῳ καὶ εὐσεβεστάτῳ Αὐθέντῃ Ἡγεμόνι πάσης Οὐγγροβλαχίας (ἢ Μολδοβλαχίας) Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννῃ (δεῖνα τοῦ δεῖνα) Βοεβόδα προσκυνητῶς.

Apoi una către Doamna (pag. 62):

Εἰς Δόμναν Γυναῖκα τοῦ Αὐθέντου.

Observare. Cfr. de asemenea Νέον Ἐπιστολάριον, Leipzig 1774, pag. 48: εἰς Δόμναν Γυναῖκα τοῦ Αὐθέντος, formular cam identic 1).

1) Cu privire la această carte, iată ce ne spune Erbiceanu, *Bibl. greacă*, pag. 102: «Acest Epistolar este însemnat pentru noi Românii, pentrucă cuprinde atât titlurile Domnilor şi Doamnelor din ţările noastre cum şi ale Mitropoliţilor şi ale unora dintre boeri în genere. Eră dar o carte pe care o aveau în vedere la scrierea titlurilor din Biserica Ortodoxă, atât la clerici cât şi la civili.»

VOCABULAR AROMÂN (1).

A

a prep.: *acasă* pretut.; exprimă genetivul și dativul: *δόγmatele a pistil'i* dogmele credinței 65/1, *a g'uvăsitorrul* «cetitorului» 65/1; *a* prescurtat din *as*, când următorul cuvânt începe cu *se*: *a se visească* las' să cântărească 165/26; vine din ngr. ἄφσε, cfr. Mikl., R. U. 2, art. ἄς; *a* prescurtat din *ai* «aide, ai»: *a se l'i sălăg'im* ai să-i slobozim 162/24.

acățŭ vb. I [lat. * accaptiare] «apuc, prind»: *tra se acațe[-ă]* pentru ca să apuce 122/4, *tra se nu acațe[-ă]* să nu apuce 156/22, *și colai se acațe[-ă]* și ușor se prind 125/6; 135/11; Cav. 769 *acațu* «fasse», 1156 «betaste»; «a zămisli»: *că ea lu me acățăl tru paranomil'e* căci eată unde intru fărădelege m'am zămislit 83/27.

acoló adv. «acolo», Cav. 255. «dort». Azi *acló*. [Lat. *eccum-illōc*].

acsescu vb. IV Cav. Nr. 976. «vollende». [Bănuesc că este greșit pentru *afsescu* sau *asescu*. *Acsescu* nu se aude nicăeri cu acest sens].

acŭ sb. «ac» Cav. 119 «Nadel»; art. *aclu* 135/4. [Lat. *acus, -um*].

acumpărŭ vb. I «cumpăr, Cav. 14 kaufe»; *cumpărare* „Kauf“ [lat. *comparāre*].

acumtin vb. I «a conteni, oprí, adăpostí»; *ń-acumtină sănḑele* îmi conteni, îmi oprí sângele 139/14; *Doamne, la tine me-acumtinăl* Doamne, la tine mă adăpostii 85/32. [Probabil, din lat. cóntineo, Mikl. R. U. 2, art. κουμτινᾶ].

adapu vb. I «adap»: *se adapă gărdina* să adape grădina 138/13, Cav. 810 *adapu* «tränke». [Lat. *adaquāre*].

adaru vb. I «durez, fac»: *adară* zidește, durează 83/28; *căndu adari* când faci 173/30; *se adari* să faci 147/18, 151/20, 120/3, 99/53; *ș-la[s] se-adară* și las' să zidească 83/30; Cav. 1086 *adaru* «bereite»; *adărátŭ* făcut: *faptu. nu adărátŭ* născut, nu făcut 79/21; *adărați* făcuți 156/22. [Din lat. *dōlo,-are=*adoaru>adaru*, cașl *dao*, din *doăŭă*, *nao* din *noaŭă*].

adavgu vb. I «adaog»: *șî adăvḑe-le* și adaoge-le, crește-le, înmulțește-le 89/38. [lat. *adaugēre*].

adărămintu sb. «clădire, operă»: *nă hărisișî cu adărămintile atale*, ne ai bucurat cu operele tale 89/39.

adil'are sb. «îndurare» 93/43. [Derivat din *dol'u* duios].

adil'ósŭ adj. «duios, îndurător» 93/44; *vărtósŭ adil'oase* prea îndurătorule 87/34; *di-*, din *do-* prin armonie vocalică. [lat. **dolcosus, -a, -um*].

aducu vb. III «aduc, duc»; *Adu-țî aminte* adu-ți aminte 91/40; *vu se aducă* o să aducă 83/30; *se nu nă aduțî* să nu ne duci 75/17; *se aducă* să aducă 142/15; 67/6; 120/4; Cav.

(1) Prescurtările și alte explicații să se vază la sfârșitul acestei lucrări.

1055 *aducu* «bringe»; *se aduțemu* să aducem 162/24. [Lat. *adducĕre]*.

adúnŭ vb. I «adun, strâng», Cav. 568 *adunu* «vereinige, versammle»; *șî adună* și strânge 126/7; *se aduni* să aduni 177 32; 143 15. [Lat. *adunare]*.

adúțire sb.: *adúțire aminte* spre aducere aminte 97/52.

áδie sb. «voie, permisiune», Cav. 19 «Erlaubniss, Musse», [ngr. ἄδεια].

aδik'ipsescu vb. IV «nedreptățesc»: *ți se aδik'ipsescu* cari se nedreptățesc 93 43; ce sunt năpăstuiți, nedreptățiți 95 48 [ngr. ἀ ικῶ, aor. ἀδίκεψα].

aeri adv. «ieri, Cav. 1123 „gestern». [Lat. *hĕri*].

afănisescu vb. IV «nemicesc, prăpădesc» 77/19; 95. [Ngr.aor. ἀφάνισα, dela ἀφανίζω].

afendu sb «preot»: *la afendulu* preotului, la preot 142/15. [Din ngr. ἀφέντης, însă prin turcescul: efendí].

aflu vb. I «aflu» 65, Cav. 285; *aflai* 136/12, *aflași* 144/16; *și se le afli* și să le afli, să le găsești 159/24. [lat. *afflare]*.

afoară adv. «afară» 69 și pretut. [Lat. *ad-fōras*].

afurńie sb. «pricină» 67/5. [Ngr. ἀφορμή]

agărșăscu [-șescu] vb. IV «uit, Cav. 43 «vergesse»; *nu le agărșá* nu le uitá 91 43; *se agărșî' limba anoastră* se uită a fost dată uitării limba noastră 65/1. [Sl. грѣшити].

agru sb. «agru, Cav. 1145 Feld. 93/45; art. *águrru* (ac.); *rr*, pentru *rl*. [Lat. *ager*, *agrum*].

agudescu vb. IV «lovesc, Cav. 496 schlage»; *se o agudești* să o lovești 143/15; *că me agudí* căci mă loví 139/13; «a cântá din...»: *se agudești flueara* să cânți din fluer 140/14; Cav. 529: *me-agudescu* «treffe zufällig». [Sl. goditi].

agunescu, **aγunescu** vb. IV, «gonesc, alung, îndepărtez, urmăresc, Cav. 232 verfolge»; *se aγuneaște* se gonește 148/18; «alungă» 168/27; *tra se agunești* ca să alungi, ca să îndepărtezi 151 20 [Sl. гонити. Forma cu γ din pricina influenței lui *aγońa* «curând», *aγuńisescu* «grăbesc». Cfr. de asemenea formele: *azgunescu*, *zgunescu*, *znescu*, *aznescu]*.

ağungu vb. III «ajung, Cav. 1059 komme auf"; *tra se ağundem* ca să ajungem 87/35; *păn se ağungu* până să ajung 137/12; *va se ağungă* va să ajungă, o să ajungă 77/58; „a se coace": *nica nu ağúmsiră* „încă n'au ajuns a se coace, încă nu s'au copt" 131 9; *păn se ağungă* până să se coacă 131.

ağúnŭ adj. „flămând". [Lat. * *ajunus,-a,-um*].

ağúnŭ vb. I „ajunez, postesc": *este g'ine se ağuni* este bine să ajunezi, să postești 128,8; Cav. 657 „faste", ngr. νηστεύω [lat. * *ajunāre]*.

ağutórŭ sb. «ajutor» 95/48. [Lat. *adjutorium]*.

ağútŭ vb. I «ajut, Cav. 128 helfe»; *șî se ağuți* și să ajuți 128/8. [Lat. *adjutare]*.

aγonisire sb. «agonisire, Cav. 18 Kampf». [Din *aγonisescu* prescurtat *aγunsescu*, din aor. ngr. ἀγώνισα (= ἀγωνίζω)].

aγoriδă sb. Cav. 15 «unreife Traube»; azi *aγuriδă*, *aguridă* „aguridă". [Ngr. ἀγουρίδα].

aγoŕe sb. «chirie, Cav. 17 și 660 *aγoŕe a cáseľei* «Miethpreis, Miethe des Hauses». [Ngr. ἀγῶγι].

aγrime sb. «fiară, bestie»: *aγriiĺe* fiarele, bestille, 118/2; [ngr. ἀγρίμι].

aγru adj. (Meyer, Cav. 16, greșit transcrie: *agru*, cu g) «sălbatec», [Din ngr. ἄγριος].

aγunescu, vezi **agunescu.**

ahătu adv. «atâta, așa» 93/44,

Cav. 1007 «so viel»; [lat. *eccum-tantus,-a-um]*.

ahči sb. «bucătar», Cav. 563. „Koch". [Din turc. popular *ahči]*.

ahtare pron. «atare, aşa fel, Cav. 987 ein solcher»; *născănte ahtărĭ* unele atari, câteva atari 67/5. [Lat. *eccum-talis]*.

ah'urh'escu vb. IV «încep»: *ţi se ah'urh'escu* cari se încep 67/5 (Din aor. ngr. ἀρχηνῶ; stă pentru *ah'ursescu*, care de asemenea se aude, devenit *ah'uršescu* > *ah'urh'escu*. Iar *ah'ursescu*, stă pentru *arh'usescu*, care de asemenea există în Aromâna].

ah'urh'ire sb. «început» 65 3. [Vezi cei de mai sus].

aistă pron. «asta, aceasta»: *aistă* [-e!] *cale* de astădată 144/16; *de aistă* [-e] de aceste 119/3; *de aiste* de aceste, din aceste 118/2; *fără de aiste* fară de aceste 121/4; *tră aistă* de asta, pentru aceasta 146/17; *lu-ńina aista puţăna* 65; *aistă este arisită* asta este plăcută. Vezi:

aíst, aistu pron. «ăst, acest»: *sel'ĭ cădém a Hriştollui aiştúĭ* să-i cădem (=să ne rugăm) acestui Hrist. 81/26. [Lat. *ĭstus,-a,-um]*.

al art. întreb. pentru formarea genitivului şi dativului singular la numele proprii; *al Moisi, al Israìl* 93; *tru zămanea al Pondiŭ Pilátŭ* în vremea lui Pont Pilat 79/22; *tră ðoxa al Dumniḑă* pentru gloria lui Dumnezeu 65/3; *frica al Dumniḑău* frica lui Dumnezeu 142/15. Forma femenină aste *ali*: *Ali Mul'e* Emiliei; *ali Elene* Elenei.

alagă sb. «alergare, fuga». Cav. 766 şi 1020: «laufe», *ńĭ-o dau de-alagă* «dau fuga». (Meyer greşit transcrie: *ńo-*). [Deverbial din vb. *alagu*, caşi *ducă*, din *ducu*, *fugă*, din *fug*, *treacă*, din *trec* etc.].

alantu pron. «ălalt, ălalant, cealt»: *ş-tute alante* şi toate celelalte 91/41; *ună de-alantă* una dela alta 65/4; la pag. 149/18 există neacord cu vb.; *cu alante p'ăsĭ* cu alte neamuri, cu celelalte neamuri 65/1. [Lat. **illum-alter*].

alavdu vb. I «laud» 77; *se te-alavdu* să te laud 75/18; Cav. 397 *me alavdu* «rühme mich»; *a'avdă!* laudă! 91, 95; *alăvdaţî* lăudaţi 91 42; *alăvdaţî domnulŭ* lăudaţi, cântaţi pe Domnul, binecuvântaţi pe Domnul 91, 93, 95; *se-alăvdăm* să lăudăm 79/24. [Lat. *laudare*].

alăvdátŭ adj. «lăudat» 85; *alăvdata* lăudata 81 24.

alăvdăcune sb. «laudă, lăudare» 83/29 87 33. [Lat. laudatiōnem].

alăxescu vb. IV «schimb, Cav. 44 kleide mich um». [Meyer, Cav. 44, greşit cu doi *ll*]; *alăxim* schimbăm 65/4; [Din aor. ngr. ἀλλάσσω: ἄλλαξα].

albu adj. «alb, Cav. 87 weiss"; *albe strańe* straie, haine albe 178/33 [Din lat. *albus,-a,-um*].

alegu vb. III «aleg, Cav. 222 lese aus, wähle aus»; *se aleaḑe* se alege 165 26; *şî alepse Iácovlu* îşi alese pe Iacob 97/51. [Din lat. *allegĕre*].

alfa sb. «alfa», prima literă din alfabetul grecesc 67/6. [Din ngr. ἄλφα].

alfavitarea sb. «abecedarul» 65/2. [Din ngr. αλφαβητάριον].

alg'escu vb. IV «albesc»; *vu se alg'escu* o să albesc 83/28. [Din lat. *albesco, -*ire*].

alih'a sb., Cav. 42 «Wahrheit; adevăr». [Din ngr. ἀλήθεια].

alik'escu vb. IV «lipesc, Cav. 433 klebe an»: *se le alik'eşti* să le lipeşti 144 16; 150/19; *dada ameá me feaţe alik'itŭ de amărtiĭ* maica mea, m'a născut întru păcate 83 27. [Sl. лѣпити].

alinu vb. I (me ~) «mă suiu, mă înnalţ, mă urc»: *şî se alină tru ţerurĭ* şi se suí, se înnălţă la ceruri

179/22; *me-alinai* mă urcai 161. [Probabil, după Weigand, din lat. *allevinare, deminutivul lui *allevare* «a ridica în sus»; altfel Pușcariu, Etym. Wtb. art. *anin*].

allθinósŭ adj. «adevarat»: *Dumniḑă aliθinósŭ de Dumniḑă aliθinósŭ* Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat 79/22. [Din ngr. ἀληθινὸς].

alliluia sb. «alleluia» 97, 99 și pretut.

alórŭ pron. «(al, a, ai, ale) lor» 65/1, 158, 172/30 și pretut. [Lat. *illorum*].

altare sb. „altar" 83/30. [Din lat. *altare]*.

altu pron. «alt, Cav. 45 ein anderer»: *pre altă limbă* pe altă limbă 65/1; *tră altă oară* pentru altă dată 164; *alţî* alţi 91; *alte* 117/2. [Din lat. *alter, altra, altrum]*.

alúĭ pron. «(al, a, ai, ale) lui» pretut. [Lat. **illui*].

alună sb. «alună»: *alune* alune 133/11. [Lat. **abellona, -am*, pentru *abellana]*.

aluptu vb. I «lupt, Cav. 717 ringe». [Lat. *lucto, -are]*.

al'ŭ sb. «usturoiu, aiu. Cav. 892 Knoblauch»; 141/15 [Lat. *alium*].

am vb. II «am, Cav. 288 habe»: *am* [eu] 138; *se nu o-aĭ tră rrșăne* să nu o consideri ca rușine, să nu privești drept rușine 65/3; *are* [el] 123/5; *avemu* avem 130/9; *avém dao u* avem două u 67/6; *au* au [ei] 119/3, 67/5; *se avém l'irtăčune* să avem iertare, să ne fie cu iertare 65/3; 156; 157/22; *pre θarru ţi avúm* în nădejdea ce avurăm 89/39; *la se aĭbă* las' să aibă 163/25; *se aĭbă* să aibă 141/15; *aĭ-ţî* să-ţi ai, aibi 75/16. [Lat. *habēre*].

am, amu conj. «ci, însă, dară» 122/5, 176/32. [De asemenea: *ama, ma, m*; *m tine ţe vrei?* dar tu ce vrei? Vine în toate limbile balcanice, în ngr., blg., alb., turc. Probabil din contopirea reflexului *a* plus *m* sau *ma*. In Aromâna *amu* este influenţat, poate, și de adv. *amú* acú].

amálumă 99/52, **amálomă** sb. Cav. 572 «aur». [Azi: *amálamă, málamă*, din ngr. μάλαμμα·μάλαγμα].

amare sb. «mare, Cav. 306 Meer», 95/48; 116/1; *marea a'eá roșa* marea roșie 99/55; *pre buḑa de-amare* pe malul mării 136/12. [Lat. *mare*].

amaru adj. «amar, Cav. 772 bitter". [Lat. *amarus,-a,-um*].

amânătoru adj. «amânător, întârziitor, Cav. 70 träge»; vine dela *amî'n* vb. I „zögere, verspäte mich". [Cfr. Pușcariu, *Etym. Wtb.*, art. *amî'n*].

amărtie sb. «păcat, Cav. 50 Sünde" 75/16, 83/27. [Ngr. ἁμαρτία].

amărtiós adj. «păcătos» 95/49; 77/19. [Din *amărtie*, plus suf.-os].

amărtipsescu vb, IV «greșesc, păcătuesc». *Aţăea a unúĭ Dumniḑă amărtipsiĭ* Ţie unuia Dumnezeu am greșit 83/27; *că ţî amărtipsiĭ* căci ţi-am greșit, am păcătuit 85/32. [Din aor. ngr. ἁμαρτανω, ἡμάρτησα prin analogia aor. in ψ].

améŭ, ameá pron. «al meu, a mea» 75/17, gen. *añieĭ* a mele; *tră vetea ameá* pentru persoana mea, pentru mine însu-mi 138/13; *ameale* ale mele 77. Vezi și *añeŭ.* [lat. *meus, -a, -um*].

amin sb. «amin:» *și tru ételе a ételorŭ. Amin.* Și în vecii vecilor. Amin 77/19. pretut. în Ucuta.

amintare sb. «câștig, Cav. 406 Gewinn». [Lat. *augmentare*].

amintatec sb. «câștig»; *amintátec-lu*144/16. [Din *amint-* și suf-*atec*].

aminte loc. adv. «aminte» : *Adu-ţi aminte* Adu-ţi aminte, aminteşte-ţi 91/40.

amintu vb. I «câștig, cresc averea mea, merit» : *nu amintașî* nu câștigași, n'ai câștigat 144/16; *se*

amintămu să merităm, să câștigăm 182. [Din lat. *augmento, -are].*

amiră sb. «împărat, rege, craiu, Cav. 115 König, Kaiser» : *se-l'ĭ cădém al amiră* să-i cădem împăratului, să ne rugăm la împăratul 81/26; *amiră* împărate 77/19, 81/25; articulat *amirăllu* 97/52; pl. *amirărăț* 97/52. [Turc. *amir*, care însă nu explică în destul pe arom. *amiră].*

amirăril'e sb. «împărăție»; *amirăril'a* împărăția 79/22, 75/16; *amirăril'a ată ațeá de n-țerŭ* împărăția ta cea din cer 89; pl. art. *amirăril'le* 67/4. [Din pl. *amirăr*[ați, unde se simte ca rădăcină *amirăr-*, plus suf. *-il'e*; cfr. *picurăril'e* păstorie].

amirăripsescu vb. IV «împărățesc»: *Va se amirăripsească* O să împărățească 95/49. [Din *amiră*, după analogia verb. din ngr. cu aoristul în ψ: σκόντεψα > scundipsescu].

amone sb. «nicovală, Cav. 54 Ambos». [Din ngr. ἀμῶνι].

Amorei sb. „Amoreii“ 97, 101.

amurtu vb. I «amurțesc», Cav. 630 bin erstarrt». [Din lat. **admurtare=*am-mortire*>amurțire].

amvălescu vb. IV «învelesc, acopăr» 67/5, 166/27; *se o amvălești*, să o învelești, să o acoperi 154/21; *amvălitu* acoperit, învelit 169/28,

amvălire sb. «învelire, acoperire, Cav. 880 Schleier, ngr. σκέπη»; *amvălire* acoperământul 87/36; *pre sum amvălirea atá* pe supt acoperemântul tău 87/36. [Din *in* (> *im* înaintea lab. și apoi *am*)+lat. **vĭllesco, -īre*, din *vĭllus].*

analtu adj. «înnalt, Cav. 1043 hoch» 99/55; «înnalt, sus» 93/44 ; 124/6. [Lat. *in-altus,-a,-um].*

anang'e sb. «ananghe, necesitate, nevoie, Cav. 57 Noth». [Ngr. ἀνάγκη]. Meyer îl transcrie greșit *anange*, cu g].

anarγa adv. «încet, pe încetul, Cav. 2 langsam». [Ngr. ἀνάργα].

Anatolie sb. «Asia-mică, Anadol» 124/6. [Ngr. ἀνατολή «Orientul Răsăritul». Forma obișnuită mai ales în aromâna *Nădulie* vine prin limba turcească ca și Dr. Anadól].

anáxiu adj. «nevrednic»: *mine anáxiulu* pe mine cel nevrednicul 77 20. [Ngr. ἀνάξιος].

andreapta adv. «la dreapta» 79/22. Vezi : *ndreptu*.

ang'elŭ sb. «înger» 73/15, Cav. 4 *ang'elu* «Engel». [Meyer greșit: *ángelu* cu g]; *cu... ang'el'i* cu îngerii 87/35; *psulisirea a ăng'el'lorŭ* cântarea îngerilor 75/17. [Ngr. ἄγγελος].

anik'isescu vb. IV «biruesc, în ving» : *tra se anik'isești* ca să biruești 83/27. [Din aor. ngr. νικῶ : ἐνίκησα].

anostru, anoastră pron. «nostru, noastră» 156/22 și pretut.; *a Dumnidăllui anostrúĭ* D-zeului nostru 81/26, 81/24; pl. *anostri* ai noștri 156/22; *anostrórŭ* 65 1, 81/25 ; *anoa stră* 65/1, 118/2, 67 ; *fumel'le anoastre* 65/1. [Lat. *noster, nostra, nostrum*. Articolul *a* din *anostru*. ca și din *anéu*, *ameá* etc., făcând parteîntreagă azi din pron. posesive în Aromâna, nu l'am mai transcris deosebit].

anŭ sb. «an», Cav. 1137 *anu* „Jahr“: *tru anu* pe an 138 13; *anu* „anul trecut“ 129/8, Cav. 750 voriges Iahr“ = lat. *anno*. [Lat. *annus, um].*

anéŭ pron. «al mieu» : *anéu* al mieu 158/23; *súfletlu anéŭ* sufletul mieu 85/32; *a súfletluĭ aneúĭ* sufletului mieu 77/20; pl. *anei*: *sosl'i anei* tovarășii miei 137 12. [Lat. *meus, -a, -um*].

anurzescu vb. IV «mirosesc». *Și anurzeaște g'ine* Și miroase bine 148/18. [Din ngr. μυρίζω mirosesc].

aoá adv. «aci, Cav. 248 hier»

apang'e sb. «scăpare, ajutor, o-

crotitor» 87/36; *nă te fiţeşi apang'e fară după fară* scăpare te-ai făcut nouă în şi în neam 85/32. [Din ngr. ἀπαντοχή].

apă sb «apă, Cav. 652 «Wasser» 99, 125/6, 139/13; *tru ape* în ape 91/40. [Lat. *aqua, -am]*.

apăr vb. I «apăr»; *se nă apărăm* să ne apărăm 87/35. [Lat. *apparare*].

apelpisire sb. «desperare, deznădejde» 77/19 [Din aor. ngr. ἀπελπίζω, vine *apelpisescu*, de unde *apelpisire*].

ápistu adj. «necredincios»: *ápiştíl'i* pe cei necredincioşi 83/29. [Ngr. ἄπιστος].

apló adj. «simplu, Cav. 68 einfach». [Ngr. ἁπλὸς].

apoea adv. «apoi» 166/26, 123 5. [Lat. *ad-post*].

apostol sb. «apostol, discipol al lui Hristos;» articulat *apóstollu* 65/2. [Din ngr. ἀπόστολος].

aprindu vb. III «aprind, încălzesc»: *se o aprindă* să o aprinză 142/15; *se aprinḍi čiraplu* să aprinzi, să încălzeşti cuptorul 153/21. [Lat. *ap-pre[h]endĕre]*.

aproape adv. «aproape, Cav. 439, 958 nahe» 159/24. [Lat. *ad-prope]*.

aprók'ŭ vb. I «apropiu»; *pălăcăria anoastră aproak'e-o de h'il'lu atău* rugăciunea noastră apropie-o de fiul tău 87/35. [Lat. **appropiare*].

apsiθe sb. „absint, Cav. 105 Absinth". [Din ngr. ἀψιθία].

apúnu vb. III «apun, aplec, plec». *Ma se ţĭ*—[în text greşit: *se te*, greşală repetată şi de Mikl.] *apuni caplu atău* ci să-ţĭ pleci capul tău 136/12. [Lat. *ap-ponĕre]*.

apusu adj. «plecat, umil; jos, Cav. 980 niedrig, gr. ταπεινὸς 1107 niedrig, gr. χαμηλὸς» [Part. dela *apunu*].

aru vb. I «ar»: *ńergu tra se ară* mierg, se duc să are 122/5. [Lat. *arare]*.

arradu vb. II şi III «rad, Cav. 680 schabe». [Lat. *radĕre*].

araδă sb. «rând, Cav. 69 Reihe» [Ngr. ἀράδα].

arápită sb. «aripă»: *arápitile* «aripile» 124/6; [Lat. *alapa*, cfr. Meyer-Lübke: Zft. f. r. Phil., 1908].

arák'ŭ vb. IV «răpesc, Cav. 79 raube». [Lat. **rapīre*, pentru *rapĕre*] In Arom. există şi *aráp sau arák'ŭ* cu perf. simplu *arăpúĭ* sau *arapşu* (rar), cu infinitivul *arápire* (din *arápere*), care este lat. *rapĕre*].

arápŭ sb. «negru, harap». *Doi arak'i* doi negri 157/23. Ngr. ἀράπης, blg. aráp. [In legătură cu *Arabia*, arom. *Arăpie*, pe lângă *Arăvie]*.

aravdu vb. I «rabd»: *aravdă multă zămane* rabdă, multă vreme 152/20; *se aravdu* să rabd 140/14. [Din ngr. ῥάβδος >ῥαβδίζω=ciomăgesc ?].

arrădu vb. III «râd, Cav. 161 lache». [Lat. *ridĕre]*.

arăk'işu vb. I «alunec, Cav. 176: *arrăk'işu* gleite aus»: *se'nu arăk'işu* să nu alunec 161/24. [Meyer, *loc. cit.* îl aduce în legătură cu alb *rεpitε*. Cfr. Notiţe Etimol. ale mele, pag. 7 art. *arăk'işurare*].

arămu vb. I «râm»: *tra se arămă* ca să râme, ngr. διὰ νὰ σκάψουν 138/13. [Lat. *rimare]*.

ar[r]ămấnŭ vb. II «ramâiu, Cav. 605 bleibe, 922 halte mich auf» 69/10; *vu se no-arrămănă* nu o să rămâie (Ucuta); *ma arămăne alante[-ă] spăstrită* ci rămâne cealaltă curată 149/18. [Lat. *remanneo, -ēre*].

arrămăsătură sb. «rămăsătură, rămăşiţă» 89/38. Din *arrămănu*.

arăţescu vb. IV «răcesc»: *cându se arăţeşti* când ai răcí, când răceşti 109/28. [Derivat din *araţe*].

arăţime sb. «frig, Cav. 1162 Kälte» 126/7. Din [*raţe* «rece» + suf.-ime]

arrăvdare sb. «răbdare» 77/18; *domnul cu multă arrăvdare* domnul îndelung răbdător 93/44.

arrăvdătórŭ adj. «răbdător, su-

feritor, îndurător»: *arrăvdătoare!* răbdătorule! 87/34.

árbore, árbure sb «arbore, Cav. 213 Baum»: *árburl'i* pl. 116/1 [Lat. *arborem]*.

arooare sb. «răcoare, frig», Cav. 497 *rcoare* «Kälte»; *rcoare*, frig, ngr. κρυάδα 126/7. [Se mai aude *răcoare, arucoare*].

arcu sb. «arc, Cav. 238 Bogen». [Lat. *arcus,-um*].

ardu vb. II, III «ard, Cav. 347 verbrenne, zünde an». [Lat. *ardere*].

árhondu adj. «bogătaş, boier, Cav. 84 Vornehmer»: *árhondîl'* cei bogătaşi 146/17. [Din ngr. ἄρχοντας].

árh'izmă sv. „început, Cav. 82 Anfang» 65/1, 93/45. [Ngr. ἄρχισμα].

aresescu, vezi *arisescu*.

ariol'u, arriclu, vezi *arnicl'u*.

ariču sb. «arrciu, Cav. 391, 887 Stachelschwein». [Din lat. *ericius* cu schimb de sufix. Greşit transcrie Meyer prin *aritsu*, pe ἀρίτζου].

arină sb. «nisip, Cav. 53 Sand», 173/30. [Lat. *arena, -am*].

arisescu vb. IV «plac, binevoesc", Cav. 71: *aresescu* «gefalle»: *arisescu* «binevoesc»; *ìuţido se l'i arisească* oriunde le-o plăceà 162/24; *vu se nu le ariseşti* nu o să le binevoeşti 83/29; *la [s] se s-h'ibă arisită* las' să-ţi fie plăcută 77/20; 161/24. [Din ngr. ἀρέζω, aor. ἄρεσα].

arisire sb. „plăcere, bunăvoire" 83/30. [Vezi *arisescu*].

armă sb. «armă, Cav. 75, Waffen» [lat. *arma, -am]*.

arnescu vb. IV «mătur, rânesc, Cav. 861 kehre aus»: *tra se arnească* ca să mături 143/12. [Sl., cfr. Cihac, II, pag. 304—305].

arniol'u sb. «rinichiu, rănunchiu, Cav 654: *arricl'u* «Niere»; *arícl'ile* (sigur: *arr-)*167/27. [Lat. **renunc[u]lus,-um*, din *ren]*.

arnisescu vb. IV «neg, tăgăduiesc, Cav. 77 leugne". [Din ngr. ἀρνοῦμαι].

arcamigŭ vb. I «rumeg», Cav. 512 *arrodmigu* «kaue»; *Se arumigari g'ela* de ai rumegà, amestecà mâncarea 169/28. [Lat. *rūmīgāre*].

arsu «ars»: *curbânĭ arse* jertfe arse 83/29, vezi *ardu*.

arruootescu vb. IV «rostogolesc, Cav. 505 wälze, greşit la Weigand «stosse». [Părerea lui Mikl., R. U. 2, care admite metateză şi trimite la Dr. *roticâ* «Rädchen» nu pare adevărată. [Vezi *rócutu*].

arucu vb. I «arunc» 153/21, Cav 838: *arrucu* «verfe»; *va se arucu* o să arunc 131/10; *Se nu me arúţĭ de denăntea a prósopăl'i atăĕĭ* Să nu mă arunci, să nu mă azvârli din naintea feţei tale 83/28; *totŭ θarru añĕŭ pre tine lo-arrúcŭ* toată nădejdea mea în tine o puiu 87/36; *tra se me arucă* ca să mă arunce 157/23. [Lat. *averruncāre*].

arúpŭ vb. III «rup», Cav. 672 *arrupu* «zerreisse»; *se arupe* se rupe 152/20; *şi se arúpsiră[-e] ĭuvă* şi dacă s'ar rupe undevà 152/20. [Lat. rumpo, -ĕre].

aruşàscu vb. IV «roşesc»: *aruşaşte* roşeşte 175/31. [Derivat din *roşŭ]*.

aruşine, vezi *ruşine*.

arusuneḑu vb. I «ruşinez, dau de ruşine»: *nu se aruşuneaḑă* nu se dau de ruşine 161/24. [Derivat din *ruşune*].

arve sb. «arie, Cav. 48 Tenne». 164/25. [Din lat. *area*,-am. Forma arom. cu *v́* se datoreşte diftongării lui *ea* după r. Cfr. şi pe Mikl. R. M. 2 art. ἀργε].

ascultu vb. I «ascult»: *se ascultă* se ascultă 93/46. [Lat. *asculto, -are*].

ascundu vb. III «ascund, Cav. 498 verberge»; *ĭu te ascumseşi?*

unde te ascunseşi? 181. [Lat *ab-scondo,-ĕre].*

ascumtá adv. «într'ascuns, pe ascuns» 166/26.

ascumtu adj. «ascuns» : *ș-as-cúmptete* și cele ascunse 83/27. [Part. de la *ascundu*, după analogia unor verbe ca *ung*: *untu*, *umptu* < unctu etc.; Mikl. R. W. 2, art. pag. 62].

aseară adv «asară, Cav. 138, 289, gestern Abend» [vezi *seară*].

asescu vb. IV «ajung». [Tot aci trebueşte trecut Cav. 976 : *acsescu*, unde bănuesc că-i greşit κσ, pentru σσ. Aromânescul *asescu* vine din ἔφθασα > *afsescu > asescu, ci nu din σώζω, cfr. *Notițe Etimol.* pag. 7].

asime sb. „argint, Cav. 85 Silber"; 99/52. [Ngr. ἀσίμι].

aslanu sb. «leu, Cav. 537 Löve»; 118/2. [Din turc. *arslán*. Forma dată de Weigand *arsalan* II 295 este neuzitată; trebuie *arsălán*].

aspárḑere sb. «spargere»: *Ațélŭ ți scapă de aspáḑere bana atá* Acel ce scapă viața ta de spargere, de stricăciune 93/43.

aspargu vb. III «sparg, stric, Cav. 1105 zerstöre» ; *se lu aspargă* să-l sfâșie 119/3 ; *asparḑe* strică 153/21. [Lat. *spargo,-ĕre].*

asparu vb. II «speriu, Cav. 884 erschrecke»; *se nu te aspari* să nu te sperii 165/26. [Etimologie nestabilită. Probabil **expav[o]ro,-āre*, din *pavor*, Körting[3], No. 3443].

aspúnŭ vb. III «spun, vestesc» ; *ș·gura ameá vu se aspună alăvdăčunea atá* şi gura mea o să vestească lauda ta 83/29. [Lat. *expono, -ĕre].*

astahó sb. Cav. 88. «Seeckrebs» din gr. ἀστακὸς. Cuvântul este cu totul neîntrebuințat.

astăḑĭ adv. «astăzi» 75/16.

astă noapte adv. «astă noapte» 157/23.

astingu vb. III «sting, Cav. 862 lösche aus». [Lat. *ex-stinguo, -gĕre*].

astupu vb. I «astup, Cav. 943, 1079 schliesse ein, verstopfe». [Lat. **ex-stuppo, -are*, dela *stuppa* «stupătoare»].

asusescu vb. IV «mîntuesc»: *a-suseá* mântueşte ! 81/25; *tra se ne asusească* să ne mântuiască 87/35. [Dela ngr. σώζω, aor. ἔσωσα].

așí, așî, așițe așîțe adv. „așa, Cav. 279 *aşí* «so»; 93, 67/6, 75/16, 67/7, 127/7, 137/13, 141, 147, 149 și passim. [Lat. *a[c]-sīc, a[c]-sīc-ce*].

aștergu vb. III «șterg»: *aștear-ḑe-o paranomil'a ameá* șterge-o fără-de-legea mea 81/26; *cându aștergu* când șterg [ei] 179/30. [Lat. *extĕrgo, -gĕre*].

așteptu vb. I «aştept, Cav. 381 erwarte, 217 empfange, nehme an»; *așteptu năstăsirea a mórțilorŭ* aştept reinvierea morților 79/23; *va se așteptu* o să aștept 131/9; „accept»: *așteaptă-o* acceaptă-o, primește-o 65/1; 85; *Doamne, așteaptă ș-boațea a pălăcăriel'i aniéĭ* Doamne, acceaptă, primește și vocea rugămintei mele 77/20. [Lat. **astĕcto, -are*; cu privire la sensul de «empfange» = primesc, s'a născut din cel de «*a așteptá*», dezvoltare semantică constatată la fel și în limba ngr. καρτερῶ „aștept; primesc, accept», alb. *pres* „erwarte, nehme auf», cfr. Papahagi, Parallele Redensarten, No. 82].

așternu, așterru vb. III «aştern, Cav. 950: *așterru* «breite aus»: *păn se le așterrăm tru stambă* până să le aşternem la tipar 65/2; *se te așter[r]i* să te aşterni, să te aşez la... 135/4. [Lat. *astĕrno,-ĕre*].

atăŭ, atău, fem. **atá**, pron. «tău, ta», pretut.; *atăúĭ* gen. dat. pretut.; pl. *atăĭ* şi *atăi* 129/8, (unde în text este: *atei*); fem. *atale* 136; gen. dat. *atăórŭ* 77/20; gen. dat. fem. sing. *atăl'eĭ* și *a véteĭl'i atăeĭ* 91/40; 79/23; *a știrel'i atăeĭ* ale înțelepciunei tale

83/27; *a dimăndăčunlorŭ atăórŭ* 79/24: *ávilorŭ atăórŭ* 79 [Din **tous, t[u]a*, cfr. Puşcariu, Etym. Wtb. Nr. 1719].

atih'isescu vb. IV «mi-e rău, nu mi-e bine»: *căndu se atih'iseşti* când ţi-a fi rău 170/29. [Din ngr. **ατύχησα*, din *ἄτυχος*].

atihŭ adj. «nenorocos; pericolos, rău, Cav. 103 *átihu* greşit tradus de Meyer prin «schwach»; trebueşte tradus prin «rău, pericolos», ngr. ἀχαμνὸς; Cav. 543 «mager», de asemenea greşit tradus. *Atihu* nu înseamnă niciodată «schwach», «mager» la Aromâni. Probabil Cavalioti traduce rău pe alb. *i l'ig* şi pe arom. *átihu*, prin λιγνός «mager», cu sensul de «rău» al aromânescului «slab»= λιγνὸς şi ἀχαμνὸς şi κακὸς.

atumţea adv. «atunci, Cav. 1008 damals», 83, 131/9, 165/26 şi pretut. [Din lat. **ad-tuncce*, din *ad-tunc*, Densuşianu, H. l. r., pag. 171].

áţalu adj. Cav. 91 «schmutzig», ngr. ἄτσαλος, alb. i ndürε. [Mikl., R. U. în derivă din ἀτσάλι «Stahl»; Meyer din veneţ. azzale; Ngr. Stud. IV, 14; probabil; tot aci serb. *aţâl*, vegl. (Bartoli Wtb.) *azuol*].

aţél[ŭ], aţelu pron. «acela, Cav. 100 jener»; 93, 97 *aţél'ĭ* acei 65/3, 122/5, 149; *aţelórŭ* gen. 79/21; *aţeá* „acea, aceea" 65, 148 şi pretut.; *cu aţeá* cu aceea 128/8; *a dádil'i atăĕĭ aţil'ĕĭ vărtósŭ curátil'i* a maicăi tale cele prea curate 79/24. [Lat. *eccum·*illum*].

aţia adv. «aci; acolo»: *ş-de-aţia nsusŭ* (se poate traduce): şi de aci (mai în sus) mai departe; sau: şi de acolo mai departe (mai în sus) 67/4. [Lat. *eccum-hic* + *illac*]; vezi Puşcariu, Zft. f. r. Phil. 1908, pag. 478-480].

auă sb. «strugure, Cav. 927 Traube", 131/9. [Lat. *uva,-am*].

aumbră sb. «umbră; fantomă, Cav. 334 Schaten». Aceeaşi explicare are şi alb. *hie* «umbră», *hijetε* fantomă, Gespenster». [Lat. *umbra, -am*].

auşatec sb. «bătrâneţe, Cav. 172 Alter». [Din *aúşŭ* + suf. *-atec*].

auşu sb. «bătrân, Cav. 168 Greis»; *auşl'i* «bătrânii» 172/29; *cama auşl'i* pe cei mai bătrâni 161/24. [Din lat. *a(v)us,-um* + suf. *-uş*].

avae (vezi: *hăvae, hăvá*) sb. «aer, temperatură, Cav. 23 Luft». [Turc. *havá* «aer»].

avane sb. «piuă, Cav. 184 Mörser» [Turc. *haván*. Cuvintele turceşti rostite fără *h* se aud numai în Ochrida, Moscopole şi în localităţile, unde s'au refugiat Moscopolenii].

avdu vb. IV «aud, Cav. 32 höre»; *se o avde[-ă]* să o auză, să fie auzită 123/5; *căţi avdu* câţi ascultă; *nu avdu* nu aud (ei) 99/53; *vu se me faţi se avdu harao*, o să mă faci să auz bucurie 83/28. [Lat. *audio, -īre*].

avinare sb. «vânare, vânat, Cav. 507 Iagd».

avinŭ vb. I «vânez»: *tra se avinu* ca să vânez 136/12; *se avińi* să vânezi 178/33 [Lat. **vēno, -are* (=vēnor, -ari)].

avuzescu vb. IV «înnot»: *tra se avuzimu* pentru ca să înnotăm 137/12; Cav. 784 schiffe, geschwimme» [Sl. Возити «rudern»].

áva-triaδă sb. «Sf. Treime» 73 15, 77. [Din ngr. ἁγία Τριάδα].

ávisescu vb. IV «sfinţesc» 91/41; *şi ţi áviseşti* şi care sfinţeşti 79/23; *la[s] se se-ávisească numa atá* 75/16; *ávisea-le* sfinţeşte-le 87/34. [Din forma aor. a ngr. ἁγιάζω].

ávŭ sb. «sfânt» 67/6; *a ávilui* sfântuluĭ (gen.) 75/15, *a ávilorŭ* 81/25 (Mikl. R. U. 2, pag. 59 *aγlui* nu se aude. Noi am transcris: *denăntea a ávlui* înnaintea sfântului 142/15. [Ngr. ἅγιος].

avisitŭ adj. «sfințit»: *avisite Dumnidale!* sfinte Dzeule! 75. [Din *avisescu*].

avusescu vb. IV «grăbesc»: *se nu te avusești* să nu te grăbești 175/31. [Din *avú* «în grabă», după felul formării verbelor din forma aoristică ngr. Din ἐδίασα (Mikl R. U. 2, art. αγιουσέστη) am fi avut *viisescu*, cum de fapt și există]

áxiu adj. «vrednic, voinic, demn, Cav. 65 fähig». [Ngr. ἄξιος].

axiusescu vb. IV «învrednicesc»: *axiusea-nă* învrednicește-nă 85/32; *me axiusiși* mă învredniciși 77/20. [Din ngr. ἀξιόνω, aor. ἠξίωσα].

azboru vb. I «zbor, Cav. 756 fliege»; *azboară (= asboare)* zboară, 124/6. [Lat. *ex-vŏlo,-are].

azi adv. «azi, Cav. 868 heute».

azmulgu vb. II «smulg, Cav. 566 rupfe». [Din lat. *ex-mŭlgeo, — ĕre]. Azi se aude forma *emulgu*].

azveste sb. «var». [Ngr. ἀσβέστης].

B.

baeru sb. «colan, șir», ngr ἀρμάθα 132/10. [Etimologia propusă de Candrea în Dicț. pag. 18, lat. *bajulus, -um* este sigură].

bagu vb. I. «bag., Cav. 109 lege, ngr. βάνω și βαζω, alb. vε»; *se badi* să bagi, să pui 138/13; «să bagi, să introduci» 149/19, 128/8: *se lu badi* să-l așezi, să-l bagi 170/39; *băgai* am băgat, am întocmit 138/13; *nu băgăm* nu punem 67/6; *vu se nă băgăm ș-vu se durńim* ne vom băgă și vom dormí 89/39; *băgatu* 140/14· Etimologie necunoscută. Cași medio-gr. βάζω la care se poate adăogà și alb. *vε* «lege, setze, stelle" par a aveá aceeași origine. Vezi Tiktin, Dicț. art. *băgà*].

bală sb. «bală, Cav. 853 Speichel» 69/8; pl. *balle* (din *bal(i)le*) 172/30. [Et. **baba,-am*].

bálsamu sb. «balsam, Cav. 108 Balsam». [In Arom. vine din turc. *balsam*, care-i lat. *balsāmum]*.

baltă sb. «baltă, Cav. 546, 527 See»; pl. băltile 116/1. [Dupa Meyer, Alb. Wtb. 25, ar fi. sl. *blato* «Sumpf». Cuvântul se află în toate limbile balcanice].

bană sb. «viață», Cav. Alb. Stud. IV, pag. 127; *bana a étil'i* viața veșnică (a veșniciei) 79/23; *dătorru a bánil'i* dătătorul de viață 79/22. [Etimologie necunoscută].

barbă sb. «barbă, Cav. 164 Bart» 172/30. [Lat. *barba,-am*].

bască sb. «bască, toată lâna tunsă a unei oi, Cav. 797 Flies, alb. baskε». [Etimologie necunoscută].

bașŭ vb. I «sărut»: *bașă* sărută 69/8 [lat. *basio, -are]*.

batŭ vb. II, III «bat, Cav. 216, 444 schlage»: *bați caplu* îți bați capul, îți pare rău 166/16; *bătú* «bătù, învinse» 99/55. [Lat. *batto, -ĕre]*.

băcălă sb. «băcan, Cav. 273 Krämer. [Turc. *bakál*].

bănédŭ vb. I «trăesc, Cav. 298 lebe»; *tra se bănedî multu* pentru ca să trăești mult 91/41; *ș-vu să lă băneadă inimile alóră tru eta a étil'i* și li se vor înveseli inimile lor pentru vecii vecilor 89/38; *bănăm* traim 67/4; *și fără de aiste nu bănămu* și fără de acestea nu trăim 121/4 (greșită citația la Mikl. 44, în loc de 4). [Din *bană* derivat. Mikl. R. U. II, pag. 25 îl aduce în legătură cu alb. bεń «fac". Acesta, chiar dacă ar explicà pe «*bănedu*», ar lăsà neexplicat pe *bană*].

băseárică sb. «biserică, Cav. 256 Kirche»; 67/5, 69, 79, 141/15. [Lat. *basĭlĭca,-am*].

bărbátŭ sb. «bărbat», Cav. 58 *bărbatu* «Mann», pl. *bărbasl'i* 121/4 (cu prefacerea lui -țl' > -sl'). [Lat. *barbatus, -a, -um]*.

bărțatu sb. «brățat, cât încape

cineva în cele două brațe, un braț plin; Cav. 695 Klafter". [Lat. *braciatum* «Armvoll»].

bărsie sb. «drojdie, Mikl. R. U. 2, pag. 76 vinacea»; *Ațelu ți h'arbe bărsiile* acela care fierbe drojdia 176/32. [Din lat. *brisa,-am*» Weintrester»; Körting[3] Nr. 1577 (> span, *brisa)* cași alb. *bersĭ*. Arom. și serb. *bersa, birsa, birza* «faex vini, mucor», vin din alb.; cfr. și Meyer, Alb. Wtb. pag. 35].

beau vb. II «beau, Cav. 773 trinke»; *decara se o bei* după ce o să o bei 170/28; *bea* beau (ei) 146/27; *se nu bemu* 133/10. [Lat. *bĭbo, -ĕrĕ]*.

belberu sb. «bărbier, Cav. 638 Barbier». [Din turc. berbér; *lb* din *rb*, după cum și contrariul se petrece: *birbil'u*, pelângă *bilbil'u*>turc. bülbül. Forma mai răspândită este *barbér* (Epir) și *birbér* (Macedonia)].

berbec sb. «berbece»: *berbesl'i* „berbecii" 119/3. [Lat. *berbex,-ĕcem*; *-sl'i*, din *-țl'i]*.

besu vb. IV «băs, Cav. 419 farze». [Lat. *vĭssio, -īre]*.

beșică sb. «bășică, Cav. 1076 Blase". [Lat. *vesīca, -am*].

bilescu vb. IV «jupoiu, Cav. 157 schäle ab«. [Sl. бѣлити].

bilbil'u sb. «privighetoare, Cav. 25 Nachtigall»; pl. *bilbil'i* (unde de sigur greșit stă *nibilbil'i*, νι pentru μ, 122/5. [Turc. bülbül; Arom. se mai aude forma *birbil'u*, cea mai răspândită].

bișină sb. «bășină, Cav. 802 Furz» [Lat. **vĭssīna,-am*, din *vĭssio]*.

blastim vb. I «blastem»: *se nu blástimă* să nu blesteme 172/30. [Lat. * *blastemare=blasphemare]*.

blăstimătóru sb. «blăstemător, care blestemă, Cav. 125 Gottesslästerer». [Din *blastim*, presupune un * *blastematorius, -a, -um*, ca și *bătătoru*, din **battitorius*, etc.].

boațe sb. «voce, glas, Cav. 1096 Stimme», 94/46, 123/5; *ațele cu boațe* «vocalele» 67/5, 71/11; *cu dao boțĭ* (vocale) «cu două glasuri» 71/12, 73; *fără boațe* «consoană» 67/5. [Lat. *vox, -cem]*.

boe sb. «boià, culoare, Cav. 1139 Farbe»; *alante boi* celelalte colori 178/33. [Turc. *boĭ, boeá]*.

borĝe sb. «datorie, Cav. 1135. Schuld». [Turc. borĝ].

boță sb. «sticlă»: *boța* 176/32. [Din ital. veneț. bozza; nu-i nevoie ca cuv. arom. să fie împrumutat din alb., date fiind legăturile din trecut ale Arom. cu Venețienii. Cfr. Meyer, Alb. Wtb. pag. 43; Deffner, Archiv. I, 273]

bou sb. «bou, Cav. 127 Ochs». 69, ~ *lu* boul 91/41, *la boi* boilor, la boi 162/24; 122/5. [Lat. * *bovus, -um*, atestat *bobus* = *bos, bovem]*.

brațu sb. «braț, Cav. 141, 644 Arm.»; (Cav. 10 *brață*, stă pentru *m-brață* «în brațe», gr. στὴ ἀγκαλιά); *și cu brațŭ analtu* și cu braț înnalt 99/55; *tru breațe[-ă]* în brațe 176/32. [Lat. *brachium; breațu*, stă pentru *brațu, a* după grupul *pr, br*>-ea; cfr. *preag*, pentru *prag, greas*, pentru *gras* etc.]

brescu vb. IV «privesc, mă uit»: *se nu breșți* să nu privești 149/19. [Din *mutrescu*>*mtrescu*>*m)brescu*; vezi ale mele *Basme Aromâne*, pag. 552. De sigur în nici un caz din Dr. *privesc*, cum se întreabă Mikl., R. U. 2., pag. 78].

broască sb. «broască, Cav. 107 Frosch». In Aromâna *broască* înseamnă broască țestoasă «Schildkröte», *broatec* este «Frosch". [Lat. **brosca, -am* = *bruscus* „rubeta, ranae genus»].

brănu sb. «brâu» 156/22. [Cuvântul se aduce în legătură cu alb. *bres, brezi*. Socotesc că el nu se poate despărți de sl. «*brŭvĭno*» = supercilium, trabs. Desvoltarea se-

masiologică din *grindă*, în *brâu*, se datorește numirei de *brîne* ce se dă grinzilor, cari formează un fel de brâu la zidul caselor. Aceste *brîne* se așază din distanță în distanță de doi metri cel mult, dealungul zidului și sunt *bârne*, bune pentru soliditatea construcțiunilor].

brumă sb. «brumă, Cav. 740 Reif»; 153/20. [Lat. *brūma, -am]*.

bubulioa sb. „musca, ngr. ἡ μεῖγα“ 126/6. De sigur scăpare din vedere la Daniil, întru cât *bubulic, bubulică* înseamnă „cărăbuș“. [Deminutiv din *bubă* «insectă»].

bucată sb. «bucată»: *bucăți bucăți* în bucățele 154/21. [Lat. **buccata, -am]*.

buḍă sb. „buză, Cav. 1115 Lippe“; pl. articulat *búḍăle* 75/18, 77/20, 83/29; *pre buḍa de amare* pe marginea, pe malul mării 136/12. [Etimologie nesigură. Vezi Pușcariu, Etym. Wtb., art. *buză]*.

bugatu adj. «bogat“ (Mikl. R. U. 2, pag. 72. Trebuește cetit însă *mbugatu*) 127/7. Cav. *mbugățil'e* „avuție“. [Vezi *mbugatu]*.

buisesou vb. IV «colorez, Cav. 117 farbe». [Din turc. *boĭamác*, după felul verbelor împrumutate din ngr.].

bunu, fem. **bună** adj. «bun 69/8, bună, Cav. 353 *bunu* «gut» ; *Bune Dumniḍale* Bunule D-zeu 75; *cu bună zănate* cu bun meșteșug 146/17; *și au bună scóluzmă* și au bun sfârșit 161/24; «bunătate» 93/43; *hăznăllu a búnelorŭ* vistierul, tezaurul bunătăților 81/25. [Lat. *bonus, -a, -um]*.

buneață sb. «bunătate» 77/18. [Derivat din *bun*].

bumbaou sb. «bumbac» 145/17. [Sigur din ngr. βαμβάκι, μπαμπάκι (rostește: *bambak'i)]*.

bumbunéḍŭ vb. I «a tună»: *bumbuneaḍă* „tună“ 164/5. (Cuvânt onomatopeic).

bumbuniḍare sb. «tunare, tunet, Cav. 144 Donner». [Cuvânt onomatopeic].

burete sb. «burete, ciupercă, Cav. 577 Pilz». [Lat. *bolētus, -um]*.

buríoŭ sb. «buric»: *buriclu* «buricul» 141/14. [Lat. *umbĭlīcus, -um]*.

bute sb. «bute, butoiu, Cav. 135 Fass» 132/10 ; pl. articulat *busle* 131/9. [Lat. *buttis, -em]*.

buvăliță sb. «bivoliță» 120/3. [Din *búval* < ngr. μπουβάλι, suf. *-iță*].

C.

oa conj. «ca, cași»: *ca ș-noĭ* cași noi 65/4; 67/4; *ca se faţi* ca să faci (Daniil), pretut. [Lat. *quam*].

oaou vb. I «cac, Cav. 1114 scheisse». [Lat. *caco,-are*].

oadŭ vb. II „cad“, Cav. 760 *cadu* „falle“; *cade* 165/27; *ĭúțido se cadă* oriunde ar cădeá 153/21; 172/30; *căḍú* căzú 69/9; „a se dedà“: *potu se cadă pre curvăril'e* pot să se dedea la curvăsărie 163/25; „a se rugá de“: *și se-l'ĭ cădém al amiră a Dumniḍăllŭĭ anostrúĭ* și să-i cădem (să ne rugăm) împăratuluĭ D-zeului nostru 81; *cădém denăntea atá* cădem înaintea ta, ne rugăm la tine 75/17. [Lat. *cado,-ĕre*].

oăḍútŭ adj. „căzut“: *căḍutlu* cel căzut 77/19. [Partic. lui *cadŭ*].

cáețido pron. „oricine, oricare“ 67/4. [Din *ca(r)e*+*ți*+alb. do *(=oare, va)*].

oaftu vb. I caut, cer, Cav. 170, „koste“ (greșit; trebuie: verlange, suche, beabsichtige) 193, 1102 suche“; *că caftă* căci cer [ei] 130/9, 119/3; *tra se le cafți* pentru ca să le cauți (pentru ca căutându-le) 158/23; *caftă-o cu pălăcăria atá* și caută o cu rugămintea ta 87/35. [Lat. *cauto, -are* din *cautum*. Vezi mai de aproape Candrea, Romania XXXI, pag. 305].

oale sb. „cale, drum 127/7, Cav.

948 Weg“: *calea a mărtioşloră* „calea, drumul păcătoşilor 95/49; pl. *călurră* (pentru: *căl'urle:* rl > rr) „căile“ 93, *căl'ur(r)ă atale* căile tale 83/29; „dată“: *aistă cale* de astă dată, (în drumul acesta, în călătoria aceasta“, expresie luată din viaţa cărvănarilor şi a negustorilor, cari colindă oraşele şi orăşelele, în scop de afaceri. Se zice la fel în ngr. αὐτὴν τὴν στράταν, alb. kεtέ uδε, bulg. ovaĭ pat). Asemenea desvoltare semasiologică arată şi alte limbi. Cfr. Germanul „Gang“, care înseamnă şi „mal“ = dată). [Lat. *callis*, *callem*].

calcu vb. I „calc, Cav. 476 plündere, 738 trette“, Alb. Stud. IV, pag. 127 *călcăndu* călcând; *o călcaşî* o călcaşi 97/50; *şi calcă* şi calcă, prădează 146/17. [Lat. *calco*, *-are*].

caldu adj. «cald»: *caldă g'elă* mâncare caldă 129/8. [Lat. *caldus*, *-a*, *-um*].

calótih adj. „fericit, norocos“ 95/48. [Greşit în text καλότχη, pentru καλότηχ; vine din ngr. καλότυχος].

calu sb. «cal, Cav. 46 Pferd»; *cal'i* caii 120/3 [greşit în text κάλλη, greşala-i reprodusă şi de Mikl. R. U. 2, art. κάλ-λη. Din lat. *caballus*. *-um*].

calvu adj. „cheleş, Cav. 1048, kahl“. [Cuvântul azi nu se întrebuinţează decât tot în partea Albaniei. Este ital. *calvo*. In cele'alte limbi balcanice lipseşte. Dovadă că Aromânii s'au împrumutat direct din Italiana].

cama adv. „mai“ 67/6; *cama auşl'i* pe cei mai bătrâni 161/24; *cama tiñisitu* mai cinstit 71/10; *cama marl'i* cei mai mari 160; *cama ñisl'i* pe cei mai mici 160; 65/2; 120/3; *cama multu; cămo g'ine* 160/24. [Lat. *quam magis*].

can adv. „cel puţin“ 65/2. [Din ngr. καὶ ἂν, κἂν „nicht einmal“].

canda adv. „parcă, caşi când“ 157/23. [Din *ca+cîndu>cacîndu> canda*. Presupunerea lui Mikl., R. U. 2, art. κάντα, că ar fi bulg. *kako da*, serb. *kao da* nu poate fi luată în seamă. Vezi *Basme Aromâne*, pag 557].

canonă sb. „canon, Cav. 371 geistliche Busse“. [Ngr. κανών, κανόνας].

capelă sb. „pălărie“, Cav. 883: cappellă „Hut“. [Ital. *cappella*].

capră sb. „capră“: *căpără* (de sigur stă pentru: *căpărră* = *căpărle: păr*, din *pră*, iar *rr*, din *rl*) „caprele“ 119/3. [Lat. *capra*, *-am*].

capu sb. „cap, Cav. 410 Kopf“; *nacapă* în cap 67/5; *caplu atău* capul tău 136/12; 156 22, 163/26; *cap* „capitol“ 65 [Lat. *caput*].

cara conj. „dacă, de ar“: *de cara se te scolĭ* dacă te vei sculà (după ce te vei sculà, după ce te ai sculà) 89/37, 89/39; *cara se ndulţească* dacă s'ar îndulcì 131/9; *şi cara se h'arbă* şi de are să fiarbă (şi de-ar fierbe 131/9; 124/6, 162/24, 164/26; *că cara se crească* că de-ar creşte (că dacă au să crească) 163/25; *şi cara se h'ibă* şi de ar fi 174/31. [Greşit transcrie Mikl. R. U. 2, art. κάρρα, prin *cărra*. In toate celelalte locuri la Daniil este *cara* cu acelaş senz şi la pag. 174 31 este curată greşală de tipar. Vine *cara*, din *că-are*, după cum rezultă din citaţiile de mai sus, şi după cum probăm într'o lucrare despre origina lui „*aş*, *ai*, *ar*“ (din verbul *avere*). Trebueşte exclusă etimologia propusă de mine în *Basmele Aromâne*, pag. 558].

cáreţidó pron. „oricare, care; cine, oricine“ 141/15; 162/24; *a căiţidó* a oricui, a oricărui, a fiecărui 77/18. [Din *care(=qualis,-em)* +ţi(= *quid)*+alb. *do;* arată aceeaşi formaţie caşi Dr. *oricare*].

carne sb. „carne, 170/29; Cav. 489 Fleisch“; *carră grează* „carne grasă“

(din *carne: rr*, din *rn*, cfr. *torru*<tor·nu etc.) 173/30; *cărnile* „cărnurile“ 166/27.

carpó sb. „frupt“ 65/2; *carpollu* fructul 81/25. [Ngr. καρπὸς].

carte sb. „carte, hărtie, Cav. 1111 Papier“. (Poate însemnà şi „Spielkarten“, caşi ngr. χαρτὶ, caşi alb. *kartε*, după cum traduc Thunmann şi Mikl., precum şi altele, cfr. Basme Aromâne, art. *carte*). [Vine din lat. *charta, -am*].

carşí adv. „faţă în faţă, vizavì, Cav. 13 gegenüber“. [Turc. *carşí*. Greşit la Weigand *cărsí*].

casă sb. „casă. Cav. 915 Haus“ 67/5, 91, 144/16, 149; *a cásil'i* „casei“ (genetiv) 97/50; *casa atá aţeá avísita* casa ta cea sfântă 77/20; *casă al Israíl, al Aaron, al Leví* 99. [Lat. *casa, -am*].

cascu vb. I «casc, 1112 gähne» [Lat. *cascare* <χάσκω Candrea, Romania, XXXI, 304]. In Körting [3] lipseşte].

castraveţu sb. «castravete, Cav. 11 Gurke» (vezi: *căstrăveţu*).

caşu sb. «brânză, caş, Cav. 1029 Käse, 119/3, 169/28. [Lat. *caseus, -um]*.

catí sv. «cadiu, judecător turc»: pl. articulat *cătasl'i* 146/17. [Greşit în Mikl. R. U. 2, art. κατάσλλη, transcris *cădásl'i*. Este turc, *cadí*, împrumutat prin ngr. *κατῆς]*.

catove sb. «celar, pimniţă, Cav. 394 Keller». [Ngr. κατῶγι].

cátregu sb. «corabie, navă, Cav. 377Schiff 136/12. [Serb. katrъga<gr. κάτεργον « die Auftakelung eines Schiffes». Dacă, cum susţin Mikl. R. U. 2, pag. 66, Meyer. *loc. cit.*, ar veni direct din ngr., ar fi trebuit în Aromâna să fi fost: *cátergu* sau *cátărgu*. Cuvântul nu-i răspândit printre ceilalţi români].

caθe pron. «fiecare: *de caθe ḑuă* în fiecare zi 156/22, «din toate zilele» 75/16. Cav. 342 «täglich»; *caθe om»*, tot omul» 79/23. [Ngr. κάθε=fiecare].

caθeunu pron. «fiecare, Cav. 341» jeder; [ngr. κάθε + *unu]*.

caθolik'le adj. «catolicească» 79/23. [Ngr. καθολικὸς, -ἡ, -ὸν, allgemein; katholisch“. In citatul nostru este întrebuinţat sensul dintâiu].

cavúru sb. „rac, Cav. 338 Krebs“. [Ngr. κάβουρας. Azi se aude numa *cávru*; cfr. tarent. *cauru*. sard. *cavuru*].

că conj. «căci» 119, 120 şi pretutindeni; *cătrăţí?* «pentru ce? de ce? 65/2 [lat. *quod*].

căcatu sb. «căcat, Cav. 878 Koth» [Lat. *căcātum*].

căcúm adv. «cum, caşicum, precum», pretut.; *de* ~ «de precum» 65, 75/16. [Din *ca* + *cum*].

căfaşe sb. «colibie» 123/5. Cav. 423 *căfasă* «Käfig». [Este turc. *kafás*. Mikl. R. U. 2, pag. 46, V, dă κᾳφάσσῳ; la noi s'a cules greşit κᾳφασσᾳ. De asemenea turc. *kafás*, greşit la Mikl., pag. 67: *cafés*].

căică sb. «luntre, barcă» 136/12. [Turc. *caíc*. Din ngr. ar fi fost: *căik'e*, cum şi de fapt se aude prin regiunea Epirului].

călaθă sb. «coş, Cav. 350, 484. Korb“. [Ngr. Καλάθα].

călămaru sb. «călimări, Cav. 351 Schreibzeug, ngr. καλαμάρι.

călcáńu sb. «călcâiu, Cav. 1084 Ferse»; *călcăńlu* 141/15. [Lat. *calcaneum*].

căldare sb. «căldare, Cav. 348 Kessel». [Lat. *caldaria, -am*].

căldură sb. «căldură, Cav. 293, Hitze». [Lat. **caldura, -am*, din *caldus*].

călgăriţă sb. «călugăriţă» 177/32. [Din *căl(u)găr*+suf. *—iţă*. Vezi: *că lugăru*].

călivă sb. «colibă, Cav. 355 Hütte». [Ngr. καλύβα].

călúgăru sb. «călugăr»; *tră călúgări* pentru călugări 177/32. [Din gr. καλόγηρος. Cuvântul pare a fi intrat mai de mult în Aromâna, după cum constatăm din trecerea lui γ>g şi din trecerea lui ό în ú (cfr. Dr. drum=δρόμος, pentru fenomenul din urmă). Intrat de curând ar fi fost în Aromâna *călóγru sau *calóvir* (acesta se aude ca nume propriu)].

călupe sb. «calup, Cav. 354 Leisten». [Turc. *calúb*; *b* în turceşte la sfârşit se aude ca -p. In Arom. vine din ngr. καλούπι, vgr. καλόπους].

cămacu sb. Cav. 357, Fischgabel". [Ngr. καμάκι. In Arom. probabil vine prin Bulg. sau Alb. Cuvântul nu este răspândit].

cămară sb. «cameră, Cav. 358 Zimmer». [Ngr. καμάρα? Cfr. totuşi Körting[3], Nr. 1775 lat. *cămăra*, *-am*].

cămălafk'e sb. «potcap, Cav. 359 Kaputze». [Ngr. καμηλαῦκε. G. Meyer, *loc. cit.* îl transcrie kămălafke, cu *k*. nu cu *k'*, cum ar trebuí. Asemenea scăpări de vedere sunt mai multe la Meyer].

cămbană sb. „clopot, Cav. 362 Glocke», ngr. καμπάνα, alb. kumbonε.

cămeaşă sb. «cămaşă, Cav. 796, (-*şε*, în loc de *-şă)* Hemd». [Lat. *cămĭsia*, *-am*. De sigur că-i greşală de tipar la Daniil, pag. 152/20. κμάσα. Trebue cetit *cămeaşă]*.

cănată sb. «cănată, Cav. 367 Krug», ngr. κανάτα, alb. kεnatε. [Cfr. it. *cannata*, Tiktin, Dicţ. 273 Romanische Ableitung v. deutsch. *Kanne*]

căndilă sb. «candelă, Cav. 372 Lampe». [Ngr. καντήλα=lat. candēla. Greşit la Weigand *candilă*, neexact tradus prin «Oellicht, Nachtlicht» şi «Lampe». La Aromâni înseamnă numai: «Lampa cu untdelemn, care arde la icoane sau la capul mormintelor»].

căndu adv. «când, Cav. 808, wann»; 118/3, 121/4 şi pretut: *cándo* 69. [Lat. *quando*. In text la pag. 118, trebue scris καντου].

căne sb. «câne, Cav. 902 Hund [Lat. *canis, -em*].

cănepă sb. „cânepă, Cav. 366, 367 Hanf"; *cắnipă* 148/18. [Lat. **cănĕpa*, *-am* (=clas. cannabis)].

căniscu sb. «dar de nuntă, Cav. 369 Geschenk», ngr. κανίσκι.

cănistră sb. «coş cu bordurile late, Cav. 370 Korb». [Korb. Ngr. κανίστρα. Azi în Aromâna pe cât mi-este cunoscut, se aude: *cănestră* >ngr. κανέστρα, Epir-Tesalia].

cắnipă, vezi: *cắnepă*.

cắntecu (Cav. 1012 „Lied") şi **căntic** sb. „cântec"; *Căntiţe* 135/12. (Lat. *cantĭcum]*.

căntu vb. I „cânt": *căntăĭ* cântai 69/10; *căntă* cântă(ei) 122 5. [Lat. *canto, -are]*.

cănţi adv. „apururea, întotdeauna" 89/36. [Din cându+ţi (=ce]; Cfr. *Cînţis* „oricând", formă, care se aude în Epir, şi-i prescurtată din *cându ţi-s [hibă]* „oricând=oricând să fie, oricând o fi")].

cắnţido adv. „oricând; întotdeauna" 75/15, 81/24 şi pretut. [Din *cănţi*+alb. *do* „ori, va"].

***căpestru** sb. „căpăstru, Cav. 374 Halfter". [Lat. *capĭstrum*].

căpitińu sb. „perină, Cav. 583 Kopfkissen"; 169 28. [Lat. *capitaneum]*.

căplămắ sb. „Manta, haină turcească, eşită azi cu totul din uz; Cav. 336 Mantel", 152 20. [Turc. *caplamà]*.

căponu sb. „clapon, Cav. 376 Kapaun". [Ngr. καπόνι, alb. *kapón*< lat. *capōnem*. In Arom. este intrat direct din ngr., sau din alb].

cărbune sb. „cărbune. Cav. 378 Kohle". [Lat. *carbōnem]*.

căroare sb. „căldură mare, Cav. 398 Hitze". [Lat. *calor,- ōrem]*.

cărtel'u sb. „balamà, innel de fier, Cav. greşit *kartél'u* 408 Ring"; Weigand dă *cărtél* „Ring zum Aufhängen"; *cărtél'ŭ* fig. mai însemnă la Vlacho-Clisura „anus". In loc de *cărtél'ŭ* în Epir se zice *cărk'él'ŭ* [Din ngr. κερκέλι (= lat. circellus) > arom. *cărk'él'ŭ*, iar *cărtél'ŭ*, din alb. *k'erθél'*, cfr. şi pe Meyer, Alb. Wtb. 220, Ngr. Stud. III 30. Forma *cărtél* dată de Weigand este de bănuit].

cărtescu vb. IV „cărtesc, mă ating, întărît, Cav. 743 reize, Weigand «necke mit den Händen, tanle». [Etimologia necunoscută. Cea propusă de Weigand din alb. *k'ertóñ*, nu înţăleg cum ar fi dar *cărtescu* şi nu *k'irtescu* sau *ţirtescu*. Afară de asta sensul nu se potriveşte. Probabil e slav. după cum arată forma. Vezi Densuşianu, H. l. r., 258, Cihac, II, 44].

cărvane sb. „caravană": pl. art. *cărvănle* 146 17. [Turc *kervàn*].

căsenu adj. „străin": *„limbă căseană"* «limbă străină" 68 2; *căseni mul'eri* străine muieri 163 25. [Din ngr. ξένος. Particularitatea de a redà pe *x* prin *căse-* există şi azi la Aromânii din Albania].

căsiδă sb. „lepră, Cav. 385 Kopfgrind". [Ngr. κασίδα].

căstăñe, vezi *găstăñe*.

căstrăveţu sb. „castravete" 134 11. [Slavonesc. La locul citat, în text, s'a strecurat greşala τζτη, în loc de τζη, cum trebue să fie].

căştigă sb. „seamă, pace etc"; *se ai căştigă* să bagi de seamă, să cauţi 151 20; *se o ai tru căştigă* să o ai în grije, în băgare de seamă 159 24; *cu căştiga ş- cu ñila atá* cu grija (interesul cald) şi cu îndurarea ta 77 19; *Avie, aĭ-ţî căştiga* Sfinte, ai grija 75/16; *Oárfănlu ş- véduа vu se aĭbă tru căştigă* Pre săracul şi pe văduva va primì 95 49. [Din verbul *căştigu* < lat. *castīgo,-are,* s'a format postverbalul *căştigă*].

cătălăhtulu sb. „zăvorul" 147/18. [In exemplarul dela Academia Română stă κατаλάχτουλου, ci nu καπαλάχτουλοῦ ca la Mikl. După formă pare că-i ngr.].

cătăcnie sb. „ceaţă, Cav. 388 Nebel". [Ngr. καταχνία. Azi se zice în Epir: *cătăhnie* şi *cîtăhnie]*

cătăfronisescu vb. IV „umilesc înjosesc": *să nu le ~ eşti lúcărră a mănilorŭ atăórŭ* să nu treci cu vedere (să nu umileşti) lucrurile (=operile) mânilor tale; *Dumnidă vu se nu s-cătăfroniseascã* 83/30. [Ngr. καταφρονῶ, din aor. (ἐ)καταφρόνησα].

căte pron. „căte" pretut.: *căte ună parte* căte o parte 138/19; *căte unu* căte un 156 22. [Lat *cata*].

cătră adv. „către, spre"; *de cătră ĭu* din cotro 67/5. [Lat. *contra*].

cătrăţí „pentru ce, de ce" 65/2; *că tră ţi aflaşi casa atá ntreagă*, pentru că ai aflat casa ta (familia ta) întreagă 144/16. [Compus din *că*+*tră* (=întru, pentru)+*ţi* (=ce; Mikl. greşit crede că este *cătră* (=lat. *contra*)+*ţi*, R. U. 2, pag. 66].

cătŭ, cătu, fem. **cătă** adv. „cât Cav. 805 wie viel", 191 şi pretut.; *De cătŭ* precum, după cum 93 44; *căţi* „câţi" 161 24; *ma căt s-easă* îndată ce es, îndată cum or eşì 168 27 [Lat. *quantus, -a, -um]*.

cătuşe sb. „pisică, Cav. 155 Katze", 168 27. [Lat. *catta, -am*+ suf. *-uşă]*.

căţănu sb. „farfurie, blid, Cav. 900 Schüssel"; *căţănile* „farfuriile" [Lat. *catīnus, -um]*.

căθă sb. „broască ţestoasă, Cav. 1120 Schildkröte"; *căθe* broaşte ţestoase 177 32. In Aromâna vine din Albaneza. Cfr. Meyer, Alb. Wtb. 182].

Căθărăsescu, căθărisescu vb. IV „curăț:“ *căθărăsea-nă* curățe-ne 81/25; *căθărisea-me de amărtia a-meá* curățește-mă de păcatul meu 83 27; *vărtós căθărisita* prea curata 81 24; *căθărisită* curată 69 10, 71/12. [Ngr. καθαρίζω, aor. ἐκαθάρισα].

clironomil'e sb „moștenire“ 97 52, 101 56. [Ngr. κληρονομία+suf. arom.*-il'e*].

cločă sb. „cloșcă, Cav. Bruthenne“ (greșit transcris de Meyer, *loc. cit.*, klotsă=cloță). [Etimologia cuv. este neclară. Pușcariu, Etym. Wtb., Nr. 724 greșit derivă pe gloță (după Weigand, Olympo-Wal. 33) din *gluțire* <lat. *glocīre*; ar fi fost arom. *gl' u-țire* sau *gl'ițire*. Mai sigură este părerea lui Körting [3], Nr. 2265, când spune că vine dintr'o onomatopeică rădăcină *cloc-*].

clópotu sb. «clopot, Cav. 461, Glocke». [Sl. клопотъ].

cloță sb. «lovitură din picior; Cav. 422 «Fusstritt“. (Mikl. transcrie greșit: *cločă*, iar Meyer stă la îndoială, dacă trebue cetit *cloță* sau *cločă*. Ngr. Κλοτζιά (κλοτσιά, κλοτσῶ) alb. *ktotšís*, Alb. Wtb. 192. In Aromâna se mai zice, *cluțată*, *sculțată*, *scloață*. După Meyer ar fi cuvânt împrumutat de ngr. din italienescul *calcio* Fusstritt; vezi despre origina acestuia în Körting [3], No. 1771).

cl'ae sb. „cheie, Cav. 429 Schüssel“ Lat. [*clavis, -em*].

cl'em vb. I «chiem, invit, numesc»: *se cl'eńi* să chiemi 129/8; *se cl'amă* se chiamă, se numește 67/5, Cav. 356 rufe, lade ein». [Lat. *clămo,-are*].

coadă sb. «coadă» 173 30. [Lat. *cōda,-am*].

coapsă sb. «coapsă, Cav. 606 Hüfte». [Lat. *cŏxa,-am*].

coardă sb. «sabie cu forma îndoită, cum se obișnuiă pe vremuri, Cav. 908 «Schwert»; 155/21. Sl. korъda, Meyer, Alb. Wtb. 199. Greșit aduce Weigand forma *kordă !*],

coastă sb. «coastă, Cav. 786 Rippe», 167 27. [Lat. *cŏsta,-am*].

cocu vb. III «coc, Cav. 1157 Koche, [Lat. *coquo, -ĕre*].

cók'ilu sb. «copil de flori, Cav. 445, 639 Bastard» (greșit la Meyer: *kókilu*, cu *k*, în loc de *k'*). [După Meyer, Alb. Wtb. 198 din lat. **copilis* (din copa, -am). In Arom. din sl. *kopilъ* «Bastard»].

colai adv. «ușor, Cav. 284 leicht», 125 6, 167 27. [Turc. colái].

col'ŭ sb, «coiu, Cav. 83, 704 Hode», Lat. *cōleus,-um*].

condaru sb. «Cav. 440 Wurfspeer», ngr. τὸ κοντάρι.

condil'u sb. «condeiu, Cav. 441 Schreibfeder». [Ngr. κονδύλιον].

copelă sb. «copilă, fecioară, Cav. 445 Mädchen, Magd“. [Cfr. Meyer. Alb. Wtb. 198, ngr. Stud. III, 67].

copie sb. «turmă, mulțime, Cav. 443 Herde», Ngr. κοπάδι, κοπή (în Epir, Pio 49, Cipru, Sak. II 603). [Originia cuvântului neclară; cfr. *Notițe Etim.* ale mele, pag. 15].

cóposu sb. «osteneală, Cav. 446 Arbeit» [Ngr. κόπος].

copră̆e sb. «gunoĭu, Cav. 447 Mist, Dünger». [Ngr. κοπριά. Azi se zice *cuprie*].

corbu sb. «corb, Cav. 449 Rabe»; 125 6 [Lat. *corvus,-um*].

cordeáo sb. «cordea, Cav. 450 Saite» [Deminutiv din *coardă*, cfr. Körting [3], Nr. 2146].

cornu sb. «corn, Cav. 405 Horn», [Lat. *cŏrnu*].

coru sb. «horă, Cav. 1134 Tanz»; *n-coru* în horă 176 32; *la córuri* la hore, la petreceri 135 12. [Lat. *chorus,-um*].

Corinθián sb. «Corintien»: pl. *Corinθiánĭ* 65 2.

cosu sb. III «cos, Cav. 833 nähe; 67 6; *se coși* să coși 127 7, 152 20. [Lat. có(n)suo,-ĕre)].

cotu sb. «cot, Cav. 12 Ellbogen, 768 Elle»; *cu cotlu* «cu cotul» 141/14; *n-cotu* «în deşert» 172/30, Cav. 991 *n-cotu grescu* «schwatze»; *se nu o l'aĭ numa.... tră n-cotŭ* se nu iei numele.., în deşert 91/40. [Lat. *cŭbĭtum*. Greşeşte G. Meyer susţinând, Alb. Wtb. 202, că expresie aromână «*n-cotu*» vine din alb. Expresia există şi în Dr. «Din cot» (Sămănătorul II, 406) «în deşert, în van». Poate contariul este adevărat. Cfr. ale mele Parallele Redensarten, pag. 126, No. 76].

coθră sb. «spurcăciune, murdărie», 84 25, 155/22. [Din alb. *koθere*, *koθrɛ*].

cozmu sb. «lume, univers» 79/23, 85/31. [Ngr. κόσμος].

creáştidŭ sb. «creştet 69 7, Cav. 454: *creáştidu* «Gipfel». Nu trebueşte îndreptat în *kriaştitu* (*creáştitu*), după cum crede Meyer. Forma *creáştidŭ* există alături de *creáştit*, după cum pe lângă *lîndit*, exsită şi forma *lîndid* (Cruşova). Din *crescu*?

crep vb. I «crep, pleznesc, Cav. 876 platze»: *creapă* crapă 69 7.

crescu vb. III «cresc, Cav. 97 wachse"; *că cara să crească* că dacă au să crească, că de ar creşte 163/25. [Lat. *cresco*, *crescĕre*].

criştinŭ sb. «creştin», *criştinlu* creştinul 65 2 [Lat. *Christianus, -a, -um*].

cruţe sb. «cruce, Cav. 925 Kreuz» 73. [Lat. *crux,-cem*].

cu prep. «cu» pretut. [Lat. *cum*].

cubee sb. «cupola, Cav. 323 Kuppel». [Turc. cubé].

cucotu sb. «cocoş, Cav. 755 Hahn» 121 4. [Sl. kokotъ; cuvântul face parte din vorbele onomatopeice. Cfr. Körting [3], Nr. 2280. Forma mai întrebuinţată în Epir este *cócut*; altă formă: *căcót*].

cucu sb. «cuc Cav. 463 Kukuk»: *cuclu* cucul 1123/5. [Lat. *cuccus, -um*].

cucúl'ŭ sb. „vârful glugeĭ, cucuiu, etc.; Cav. 465 *cucu*le, trebueşte cetit: *cucul'e* «Kaputze». [Lat. *cuculleus,-um=cucullus* «Haube»].

cucută sb. «cucută, Cav. 352 Rohr, Schierling». [Lat. **cucuta,-am* =*cicuta*].

cucuveae sb: «cucuvea, Cav. 464 Eule». [Alte forme aromâneşti: *cucuvaĭe*, *cucu*veáŭă. Cfr. Meyer, Alb. Wtb. 211: cuvânt onomatopeic].

cučie sb. «cocie» 69/9. [Probabil element adus din Ungaria supt această formă. Azi în Epir se aude *cuţie*, în Macedonia *cucie*; Turc. *cučĭ*].

cúibu sb. „cuib, Cav. 1095 Nest," 118/3. [Lat. * *cubium*, din *cubo*].

culacu sb. «colac, cuvrig, Cav. 467 rundes Backwerk" ; *culaţi* colaci, covrigi 171/29; [Sl. Vezi Meyer Alb. Wtb., pag. 212].

culucanou sb. „cărnat, Cav. 551, Wurst". [Deşi lat. *lucanicum*, în Aromâna s'a introdus prin turceasca populară sau prin alb.; cuvântul a pătruns până şi în limba arabă. Cf. Meyer, Alb. Stud. IV, pag. 79. Proteticul *cu* din Aromâna nu-i datorit amestecului alb. *kolé*, cum crede Meyer, loc. cit., ci-i acelaş fenomen ce-l constatăm şi în *gulugustă* (= lăcustă) etc].

cum [u] adv. „cum" pretut. In Ucuta vine mai mult împreună cu *că*: *căcúm*: 171/29; Cav. 828 „wie". [Lat. *quomodo*].

cumbure sb. „pistol", tolbă de săgeţi, Cav. 469 Köcher (greşit transcris *cubure*). [Este turc. *cumbùr*].

cumerk'e sb. „vamă", Cav. 468, „Zoll". Ngr. κουμέρκι = lat. commercium. Azi se întrebuinţează turcescul *ǵumbruk'e*, *g'umbruk'e* (= commercium).

cumpărare sb. „cumpărare, Cav. 14, 1160 (Ein)kauf". [Lat.*comparare*].

cumpăru vb. I „cumpăr": *va se cúmpăru* o să cumpăr 132 10; *cu ţi*

se cúmpără cu ce să cumpere 130/9. [Lat. *comparo, -are*].

cundisescu vb. IV „sălăşluesc, Cav. 438 kehre ein" ; *nă cundisişî* ne ai sălăşluit 89 39; *şi te cundised* şi te sălăşlueşte 81/25. [Din turc. *conmác*, după felul vorbelor din ngr., adecă cu aor. sigmatic, dar tot din aor. verbului turcesc, din *condîm*; cfr. d. e. *bitisescu*, din turc. *bitmác*, din aor. turc. *bitîm*].

cunoáştere sb. «cunoaştere» 87/35. (Vezi mai jos).

cunoscu vb. III „cunosc, Cav. 181 kenne"; *pre-aţél'î ţi te cunoscu* pe cei cari te [re]cunosc 85/32; *cunuscú* cunoscù 93; *suntu cunuscute* sunt cunoscute 67]4. *[Lat-*connoscĕre (=cognoscere)*].

cupáčŭ sb. „copac" 117/1.

cupă sb. „pahar, Cav. Becher" ngr. κούπα, alb. kupε. [Lat. *cuppa, -am*].

cupie sb· „turmă, mulţime"; *cupia* „turma" 168/28. [Vezi *copie*].

cupusescu vb. IV „a se căznì, a se obosì"; *cupuseaşte* se trudeşte 126 7; ngr. πολλὰ κοπιάζει; *cupusim* ne-am trudit 65/2, 67 6. [Din ngr. κοπιάζω].

cuscră sb.«cuscră»: *cuscra* 160/24. [Lat. * *consocra*, din *consocer]*.

cuscru sb. „cuscru": *cúscur[r]u* „cuscrul",(-rr=-rl) 160 24.[Lat. consocer].

cusiţă sb. «cosiţă, coadă» [In text pag. 172/30 stă scris κουσσῆτζε. Rostirea lui azi pretutindeni la Aromâni este: *cusiţă*]; *cusiţe mari* sau *cuşiţe mari* «coade mari» 172/30. [Serb. *kositsa*].

cusurínŭ sb. «văr»: *cusuriúl'i a-tăi* verii tăi 129/8. [Lat. *consobrinus,-um*].

curŭ vb. I «curg». *şi ńi cură* şi îmi curse 139/14. [Lat. *colo, colare*].

currao sb. «cureà, Cav. 554 Riemen». [Lat. **corĕlla, -am*, din *corium*].

curatu adj. «curat»: *ş-de curata Stămărie* şi de curata Sf.-Mărie 179/22; *cu inima curată* 77/20, 83/28. [Din lat. *curatus*, din *curo, -are*].

cureao sb. «cureluţă»: *cu cureli (*sau *cu curél'î ?)* cu cureluţe 157/23.

Nu se poate precizà dacă trebueşte cetit *cureli* sau *curél'î*.

curbane sb. «sacrificiu, jertfă-Cav. Opfer»: *că s-eara vreai curba. ne* că de ai fi voit jertfă 83/29; *curbănî hunipsite* jertfe arse de tot, arderile de tot 83/30. [Turc. *curbán*].

curcubetă sb. «cucurbetă, dovleac, Cav 434 Kürbiss». [Lat. *cucurbĭta, -am*. In Arom. nu-i clară forma *curcubetă*, în loc de *curcubeată* cum ne-am fi aşteptat].

curδuvane sb. «Cav. 474 Kordaunleder», alb. kurδuván;- din it. cordovano, Diez, Dicţ. romanic, I 139.

curmu vb. I «obosesc, Cav. 473 ermüde». Meyer îl pune în legătură cu ngr. κορμὸς, alb. kurm-„Stumpf", de uude apoi „Körper". Nesigur.

curte sb. «curte, Cav. Hof». [Lat. *co(h)ortem*; vezi Candrea-Densuşianu, Dicţ. Etimol. art. *curte*].

curu sb. «cur, Cav. 509 Hintern». [Lat. *culus,-um*].

curundu adv. «curând, repede, Cav. 683: *currundu* schnell», 152 20 [Derivat poate fi din verbul *cur*, caşi din *currĕre*].

curună sb. «cunună, Cav. 935, Kranz». [Lat. *corōna, -am*].

curvărisescu vb. IV «curvăsăresc»; *se nu curvăriseşti* să nu curvăsăreşti 91/41. [Derivat din *curvaru*, cu aor. sigmatic ngr].

curvăril'e sb. «curvărie, curvăsărie» 163/25. [Derivat din *curvaru* + suf.-*il'e*).

curvaru sb. „curvar. Cav. 623 Ehebrecher, 803 Hurer" [Sl. коуръва + suf. *-aru*].

cutrúburu adj. «turbure, Cav. 322 trübe». [Lat. **contŭrbŭlus, -a, -um=turbulus*].

cúţuru sb. «buştean, Cav. 481 Stumpf», ngr. κούτζουρον.

cuţutu sb. «cuţit, Cav. 598 Messer» 155/22; *cuţútile* cuţitele 159/41. [Lat].

C

čarcu sb. «cursă, Cav. 709 Falle». [Turc. **čarc**).

čăčórŭ, vezi *čičórŭ*.

čăhtisescu vb. IV „a bate pe cinevà, a-l scuturà bine, a-l ameţì». [In Cav. 674, după cum foarte bine observă Meyer, stă greşit *ţăhtisescu* «erschrecke», dar forma propusă de Meyer *tšaštisesku = čăştisescu* nu există. Trebueşte cetit *şiştisescu*, alb. *šaštís*, din turc. *şaşmác*, cu sensul de «speriu», formate cu aor. sigmatic ngr. Vezi mai jos *čihtisescu]*.

čămerru sb. «otravă, fig. mâncare» 69/9. [Sl. чемеръ = venenum].

čănuşă. vezi *činuşă*.

čereaşă sb. «cereaşe, Cav. 404 Kirsche». [Greşit transcris de Meyer *tseriašă»* cu *ts (=ţ)*, în loc de *tš (=č)* şi de Puşcariu, Etym. Wtb. No. 338. Vine din lat. *cerĕsia,-am*].

čičórŭ, čăčórŭ sb. «picior 69, Cav. 795 Fuss», pl. *čičoare* 176/32 [Lat. * peciŏlus,-um, Puşcariu, Etym. Wtb. Nr. 1305].

čilihtisescu vb. IV «a se silì, a-şi da osteneala, a se căsnì la treabă»: *Ma se čilihtiseşti* Ci să te sileşti, să te căzneşti 152/20. [In Macedonia şi Epir se zice *čilistisescu* cu sensurile de mai sus, anume din aor. turc. *čalîştî'm* al vb. turc. *čalîşmác]*.

čihtisescu vb. IV «ameţesc»: *čihtisii* ameţii, îmi eşii din fire 132 10. [Turc. *čicmác*].

čirapu sb. «cuptor, Cav. 1074 *čireapu* (Meyer şi Mikl. greşit *tsiriapu, tsirápu-lu*, cu *ts=ţ)* Backofen»: *čiraplu* cuptorul 153 21. [Sl. чрѣпъ. Azi în Aromâna se aude forma din Cav. *čireáp*].

čireşu sb. «cireş» 138 13. [Lat. *cerĕsius,-um*].

činuşă sb. «cenuşe, Cav. 921 čănuşă(Meyer greşit: *tsănušă=ţănuşă*, caşi Mikl., R. U. 2. pag. 82 *ţinuşă*, ca şi Weigand, Puşcariu, op. cit. Nr. 322) Asche»; 148 18. [Lat. **cĭnusia, -am*, din *cinus*].

čizmă sb. «cizmă»: *se ai cizme* să ai cizme 174 31. [In Arom. din Serb.].

čoarră sb. «cioară, Cav. 478 Krähe», unde-i greşit transcris cu *ts=ţ*. Alb. sorə, Meyer, Alb. Wtb. 390.

čocu sb. «ciocan, Cav. 974 Hammer», unde-i greşit redat *tsoku*. (=ţocu); *cu čócuri* cu ciocane 143 15.

čudie sb. «minune» 69 9; *čudîĭ* minuni 97 57, Cav. 310 «Wunder». [Sl. чоудо+suf.-*ie*; altfel am fi avut *čudă*, caşi în Dr.].

čuplescu vb. IV «turtesc prin lovituri, stâlcesc, cioplesc, Cav. 744 behaue». [Sl. шоупль].

čupu sb. «câlţi»: *es čuk'i* ies câlţi 148 18. Cav. 944 «Werg». [Şi la Cav. trebueşte cetit *čupu*, ci nu *tsupu*, cum transcrie Meyer. Şi *čuplu* serveşte de «Werg». *Ţupu* nu se aude nicăeri, pe cât ştiu].

čuruńidă sb. «cărămidă». Cav. 403 Ziegel». [Din gr. κεραμίδα. Cuvântul este mai de demult intrat în limbă, după cum arată sunetul *ču*-].

D.

Dada sb. «maica, mama» 69; *dada a Dumnidălluĭ* maica Domnului 81 24; *a dádil'i atăĕĭ* (genetiv) a mamei tale 72/24. [Cuvânt din limbagiul copilăresc. Cfr. Körting[3], art. **dada]*,

dafină sb. «dafin» 150/20, Cav

205 Lorber». [Cuvântul este în toate limbile balcanice. Pentru diferitele numiri în Arom. vezi ale mele *Basme Arom.* și Weigand, *Arom. II.* In Arom. a intrat din ngr.].

dao «două», vezi *doi.*

daosprădațe num „douăsprezece" 179 33.

dapoea adv. «apoi» 116 1. Din *de+apoi+a*].

dau vb. I «dau, Cav. 225 gebe", 766 ń-*o dau de alagă,* «laufe» ; *și nu lă da ținivă* și nu li dă nimeni 130 9 ; *dă* pers. III sing. 153 21; *că dă* căci dau (ei) 119/3; *se dai* să dai 171/29, 128 8 ; *se-l'ĭ da* să-i dea 65 3; *vrea se z-dau* ți-aș fi dat 83 29; *că va să da ploae* că o să plouă 164 5; *dă-nă-o* dă-ne o ! 75 16 ; *lă dideșî* le dedeși, le ai dat 89/37, 89 39; *dede loclu alór* le dede, le dărui lor pământul 97 52. [Lat. *dare).*

dătórŭ sb. «dătător» : *dătorru a bânil'i* dătătorul de viață 76 22. [Derivat din *dau* sau este chiar *datoru* = lat **debitorius -a, -um*, care însă înfluențat fiind de vb. *dau*, a ajuns să însemneze *dătător*].

de prep. «de, din, dela, după" 117 1, și pretut; *demultu* de demult 65 1; *nă mprămutăm de altă limbă* ne împrumutarăm din altă limbă 65 3; *de muma alui* din mama lui 65 2; *de nare* din nară 139/14; *năstăsì de morți* a înviat din morți Cav. Alb. Stud. IV, pag. 127; *luńină de luńină* lumină din lumină 79/21; *Amirăllu de Vasán* împăratul din Vasan; *de cap* dela capitolul 65/2; *că de căcúm* căci după cum 65 4; «cu»: *ți se ah'urh'escu de sinfone* cari încep cu consoane 67/5; *de tru cuĭbu* din cuib 118/3, 75 ; *de pre că* decât 160/24 (vezi: *deprecă*); *de pre* 65/2; *decara* (vezi *decara*) ; *de cu dimneață* dis de dimineață 164/26; *desupră* (vezi *desupră*). /Lat. *dē*/.

deadúnŭ, **deadunu** adv. «împreună, dimpreună Cav. 567 zusammen» 77 19 89, 97, 162, 137/12. /Din *dē+ad+unum*/.

dealih'aluĭ adv. «adevărat : *cu de dealih'aluĭ* cu adevărat 79 24.

Din prep. *de + alih'a* (ἀλήθεια) + suf. adv. arom. -aluĭ/.

deapoea adv. «apoi, Cav. 1041 später». /Lat. *de+ad+post*/.

decara adv. «după ce»: *decara se o bei* bând-o, după ce o vei bea 170/29; *de cara se moară omlu* după ce ar muri omul 170/29; *cara se badi tru sați* după ce vei băgă în saci 174/31. /Din prep. *de + cara*/.

deferénție sb. «deferență, deosebire» 67/6, 69, 71 10, 73. /Este unicul neologism latin introdus deUcuta/

deg'ósŭ adv. «de desupt» 67/7, „jos, în jos" 91/40 /Din *de +g'osŭ*].

demplade adv. «de a curmezișul, Cav. 778 schief» (unde-i greșit transcris *deblate*). [Dirivat din prep. *de* + prep. *în + plaĭu* și încrucișat cu *pade.* Azi se zice *de-am pladea*].

denănte adv. «înainte, Cav. 691 vorn» 157|23; *denăntea* înaintea 75/17 142|15. [Din *de+nănte*].

denăpoi adv. denapoi, dindărăt, Cav. 694 hinten" 157 23.

departe adv. «departe» 93|44, 120 4. [Din *de+parte*; la fel ngr. παράμερα, din prep. πάρα +μέρος; iar παράμερος îndepărtat].

depărtedu vb. I «îndepărtez»: *ahătă depărtă de noĭ amărtiĭle anoastre* pe atâta a îndepartat dela noi păcatele noastre 93|44. [Din *departe*; identic ngr. παραμερίζω].

depreoă adv. «decât»: *deprecă h'il'u* decât pe fiu; *deprecă nveasta* decât pe nevastă 160 /Din *de+pre+ca*/.

depunu vb. III «cobor», Cav. 389 *me depunu* «steige herab»; *me depușu* mă coborîi 161|24; *se depuse detru țerurĭ* s'a pogorît din ceruri 79|21 [Lat. *dēpōno, -ĕre*/.

des,-dez,- vezi *dis-*, *diz.-*, *desfác*, vezi *disfác* etc.).

deslek'escu vb. IV «deslepesc»: *tra se nu deslek'ască* pentru ca să nu se deslipească 144|16. [Din pref. *des* +sl. лѣпити].

destemeale și **destemele** sb. «năframă, batistă, Cav. 580 Tuch». [Turc. destemél. Arom. se zice și *téstemele* (vezi acest cuvânt), *distimele* și *tistimeao*, după analogia cuvintelor în *-eaŭă* (*—eao*), pl. *-eale*].

desupra adv. «deasupra, peste» 116|1, 161 24; *păn desupra* până deasupra 131|9; *desupră* deasupra, peste 171|29; *disupră n-țerŭ* sus în cer 91/40. [Din *de* + *supră*].

dezńirdătoru sb. «desmierdător, măgulitor, Cav. 432 Schmeichler» (vezi *dizńerdu*).

deună adv. «de apururea»: *vírvíra deună* deapururea fecioară 95/49. [Din *de*+*una*].

deunăună adv. «deapururea, Cav. 964 häufig», 89 38, 83 27. [Din *de* +*ună*+*ună*].

dimăndăčune sb. «poruncă» 91. 93/45; *dimăndăčúnile* poruncile 87/34. *dimăndăčúnle* 77 19. [Lat. *demandatio, -ōnem*].

dimăndu vb. I «ordon, poruncesc comand, Cav. 615 befehle», (greșit tradus la Weigand «verlange»). [Lat. *demando,-are*].

dim(i)neață sb. «dimineață, Cav. 92 Morgen»; *se te scoli de cu dimneață* 164|26. [Vezi Pușcariu, Etym. Wtb. Nr. 1083 din **demane*; *demanitia*, din *mane*; Meyer, Alb. Stud IV, Nr. 92].

dinte sb. «dinte, Cav. 236, 684 Zahn». 140|14; *dinți* dinți 169 28 [Lat. *dens, dĕntem*].

dińicu vb. I «dumic. sdrobesc sfarăm": *dińică ḑada* zdrobește zada 154/21 [din *mīca* >**dē-mīcare*].

direptu adj. adv. «derept, drept Cav. 226 gerecht, 333 gerade, 698 aufrecht» [Lat *directus, -a, -um*].

disŭ pron. «dânsul»: *scoase Israil de námisa dișl'i* scoase pe Israil din mijlocul dânșilor 99|55; *pret námisa disă* prin mijlocul ei 99|55 [Din lat. *dē*+*ĭssus* (= *ĭpsus*), vezi Pușcariu op. cit., Nr. 870].

disfáců vb. III «desfac, deschid» 75|18: *disfă-ńĭgura* deschide-mi gura 77 19; *vu se-ńĭ disfáțĭ búḑăle* o să-mi deschizi buzele 83 29; *se desfați mărmintul* să desfaci (=să deschizi, descoperi) mormântul 171|29, 147 81; *cu ocl'i desfapți* cu ochi deschiși 168|28. [Lat. *dĭs-facĕre*].

disicu vb. I «despic, Cav. 885 *desicu* spalte»; *se le disiți* să le despici 177 32; *disică* despică 154 21 [Lat. *dēsēco, -are*, sau din *dĭssĭcare*].

***dislég** vb. I. «desleg»: *disleagă* desleagă 95/48; *se lu disleḑi* să-l deslegi 175/31. [Din lat. *dĭs-lĭgo, -are* Nu-i sigur dacă trebuește cetit *dislég*, cu *s*, și nu care cumva cu *z*, cum transcrie Mikl. R. U. 2].

dispól'ŭ vb. I «despoiu, prad»: *dispoal'e* despoaie [ei] 146/17; *dispol'atu* Cav. 191 ausgekleidet». [Lat. dĭspolio, -are].

disupră adv. «pe deasupra, sus»: *disupră n-țerŭ* sus în cer 91/40 (vezi *desupră*).

disvălescu vb. IV «desvelesc, descoper»: *vu se se disvălească* se vor descoperí, vor ieșí la lumină 77/18 [Din dis+vălescu, vezi *amvălire*].

dizńerdu vb. I «desmierd, Cav. 1099 schmeichle». [Din lat. **dĭsmĕrdo, -are*].

dizvescu vb. IV. «desbrac, Cav. 158 ziehe aus». [Din **dĭs-vestire*[.

doi, fem. **dao (doáŭă, doao)** num. «doi, două, Cav. 243 zwei»; 178/33 și pretut.; *doisprăving'iț* douăzeci și doi 179/34; *dao* două 67; *daole lavde* cele două *l* 69/8; *daosprăḑaţe* douăsprezece 179/33; *dao sute* două sute 180; nepotri-

vire între num. și sb. este la pag. 139/13: *doĭ trăpuri*, pentru *duo trăpuri*. [Din lat. *doi (=duos), *doae (=duae); vezi Candrea — Densușianu, Dicț.; Körting[3], No. 3136.].

domnu sb. „Domnul Dumnezeu, stăpân" 65 și pretut. *Doamne!* (vocativul) 75, 89; *domnu* stăpân 85/3, Cav. 94 Herr". [Lat. *dom(i)nus,-um]*.

dormu vb. IV „dorm, Cav. 427 schlafe": *vu se durńim* vom dormì 89 39; *Și se durńiri* Și de ai dormì 169 28.

dorŭ vb. II «doresc» 87/35; *me doare* mă doare 139/13; 140/14; *Căndu te doru* Când te dor 141/14. [Lat. *dŏleo, -ēre]*.

doru sb. „dor, durere, Cav. 800 Schmerz", 65/1; *nu pot se aravdu de doru* nu pot să rabd, să sufer de dor, de durere 140 14. [Lat. *dŏlus, -um*).

dracu sb. „drac, Cav. 198, 220 Teufel". [Lat. *draco*].

drămă sb. «ramură, Cav. 417 Zweig"; *drăma* [în textul original *drema]* 148 18, 151/80. [Probabilă este etimologia propusă din **de-ramare*, Meyer, loc. cit.].

driștealä sb. «vâltoare, dărstă» 155 22. [Slav. *drъstъ*, vezi alte explicații și numiri în Mikl, R. U. 2 pag. 84, unde-i greșit transcris: *tristeală*; Meyer, Alb. Wtb., pag. 65].

ducu (me-) vb. III „duc, mă duc" Cav. 762: *me ducu* „gehe"; *Tra se le ducu* Ca să le ducu 132/10; *se nu se ducă* să nu se ducă 142/15; *se duțe* se duce 165/27. [Lat. *dūco, -ĕre]*.

dudă sb. „fructul dudului": pl. *dude* 69/10. [Turc. *dud]*.

duhŭ sb. „duh, spirit" 75, 83. [Sl. Доухъ].

dulțe adj. „dulce" 16/28, 175; [Lat. *dŭlcis,-e*].

Duminică sb. „Duminecă" 126/7. [Lat. *Domĭnĭca*, subînțeles: *dies*].

Dumnidă[u] sb. «Dumnedeu, Cav. 316 Gott": *Dumnidă* 65, *Dumnidău* 116/1, 119/3; (articulat) *Dumnidăllu* 67, 83 și pretut.; (vocativ) *Dumnidale* 75, 83; *dada a Dumnidăllui* maica Domnului 81/24; *preste Dumnidațl'i toț* pe Dumnedeii toți 97/51; *D-dadî* 99/40. [Lat. *Dom(i)ne -deus*].

Dumnidăfăcătoară sb. „născătoare de Dumnedeu, Maica Domnului" 81/24; 87; *Dumnidăfăcătoare* 81/24; *se-alăvdăm tine - ea* 79/24; *a dumnidăfăcătoarăl'i* a născătoarei de D-deu 75/17. [Formația este după grecescul θεοτόκος].

dumnidăscu adj. „dumnezeesc"; *cu ńila ată ațeă dumnidasca* cu îndurarea ta cea dumnezeească 77/20. [Derivat din *Dumnidău*].

Dumnidil'e sb. „zeitate, dumnezeire" 73, 95/49. [Derivat din *Dumnidău* + suf. *-il'e*].

dumnil'e sb. „domnie, stăpânire": *tru ițido locu a dumni(e)l'i alŭĭ* în orice loc al stăpânirei lui 95/47. [Derivat din *domnu*].

duńae și **duńauă** sb. „lume, Cav. Welt"; *duńaea* lumea 146/17, 123/6. [Turc. *duńá, duniá*].

după prep. adv. „după" 67 4, 118/2 și pretut. [Lat. *dē-post*].

dupănăsătoru adj. „următor, Cav. 29 nachfolgend", ngr. ἀκόλουθος, alb. ndjekës. din ndjek „verfolge". [Derivat din *după* + *năsu* (= dânsul) + suf. *-toru*. Cuvântul este format de Cavalioti, cași *mărmintătoru* (= cel din mormânt), Cav., *Alb. Stud.* IV, pag. 127, din *murmintu*+suf. *-toru*. Presupunerea lui Meyer, Alb. Stud. IV, No. 29, că ar fi o greșală de tipar pentru *păsătoru*, în loc de *năsătoru*, trebuiește înlăturată. Sensul cuvântului ar trebui să fie „Begleiter, Gehülfe", sensuri întrunite și de corespunzătoarele ngr. ἀκόλουθος, alb. ndjekës].

duplu adj. „duplu, Cav. 226 doppelt". [Lat. *duplus, -a, -um]*.

Ḑ

ḑacu vb. II „zac, Cav. 400 liege“, unde-i greşit transcris *džaku* (=ğacu). [Lat. *jaceo*, *-ēre]*.

ḑadă sb. „zadă 154/21, Cav. 197 Fichte, Kien, Kienfakeḷ“, Weigand „Tanne“. [Lat. *daeda*, *-am=taeda]*.

ḑamă sb. „zeamă, Cav. 295 Brühe“; 144/16. [Azi de asemenea se zice la Aromâni *ḑamă*. [Din lat. *zema*, *-am*, Densuşianu, H. l. r., pag. 202; că nu poate fi nou în Româna vorbeşte şi particularitatea că în Aromâna se aude *ḑamă*, cu *ḑ* (= *dz*) şi nu cu z. Nu ştiu dacă există un singur cuvânt în Aromâna cu *dz*, care să nu fie moştenit direct din latina].

ḑaţe num. „zece, Cav. 209 zehn“, 69/9, 179 33; *ḑáţele*=cele zece. Apoi în compuneri ca: *usprăḑaţe*, *daosprăḑaţe* etc. 179/33. In Daniil vine forma cu totul neuzitată de *ḑiţi*: *optuḑiţi*, *patruḑiţi*, etc.; probabil pentru *ḑîţi*, şi acesta pentru *ḑăţi*, pl. lui *ḑaţe*. [Lat. *dĕcem]*.

ḑăngărră sb. „Cav. 557 Lyra“. [Cuvânt onomatopeic format după sunet, cfr. Meyer, *loc. cit.* Azi se aude *ğăngără*, şi cred că tot aşà trebueşte transcris şi ντζάνγκαρρα a lui Cav.].

ḑeámenu adj. „gemen“: *ḑeamenĭ* gemeni 69/9. [Lat. *gĕmĭnus*, *-a*, *-um]*.

ḑeḑetŭ şi **ḑéḑitu** sb. „deget“ 69/9; *şi cu ḑéḑitile* şi cu degetele 140/14. [Lat. *dĭgĭtus*, *-um*, de unde *deaḑetu*, şi din acesta apoi *ḑeḑetŭ*].

ḑenucl'ŭ sb. „genuchiu, Cav. 183 Knie“; *ḑinúcl'ile* genuchii 141/14. [Lat. *genuc(u)lum*].

ḑinere sb. „ginere, Cav. 152 Schwiegersohn“; *soacra cama g'ine va ḑinirră deprecă h'il'u* soacra mai bine (= mai mult) iubeşte pe ginerele decât şi pe fiul 160/24. [Lat. *gĕner*, *-um]*.

ḑinucl'u, vezi *ḑenucl'u*.

ḑicu vb. III „zic“: *că ḑîţe* căci zice 65/1; *ḑîse* zise 116 1. Este îndoială dacă trebuie să cetim *ḑîse*, cu *ḑî* la Daniil, sau dacă nu trebuie cetit simplu *ḑise*; Cav. 531 *ḑicu* „sage“. In Ucuta există î sau *ă*, după ş, ţ, ḑ; *ḑîse* zise 69/9; *ḑî*! zi! 69/7, 89. [Lat. *dīco*, *-ĕre]*.

ḑuă sb. „zi, Cav. 302 Tag.“ 342; *de cape ḑuă* „täglich = de toate zilele , 69/9, 75/16, 146/17; *a trea ḑuă* a treia zi 79 22; *ḑîle* 91, 132/10. [Lat. *dīes*, *-em*].

Δ

Δală sb. „lapte acru, ngr. ξυνόγαλο“ 120/3. [Alb. δalε].

δáscalu sb. „învăţător, Cav. 204 Lehrer“. [Ngr. δάσκαλος].

δasia sb. „spirit aspru“ 69/8. [Ngr. δασεία].

Δavíδ sb. „David“ 65/1.

δelfinu sb. „delfin, Cav. 211 Delphin“. [Ngr. δελφίνι].

δiamandă sb. „diamant, Cav. 223 Diamant“. [Ngr. διαμάντι].

δiată sb. „testament, Cav. 221, unde Meyer transcrie δịată (=δeată). [Ngr. διάτα].

δiδăxescu vb. IV „învăţ, instruiesc, Cav. 224 lehre“. [Ngr. aor. ἐδίδαξα, din διδάσκω].

δiscu sb. „disc, Cav. 230 metallener Teller“. [Ngr. δίσκος].

δok'imie sb. „încercare, Cav. 234 Probe“. [Ngr. δοκιμή].

δolu sb. „şiretenie, Cav. 235 *δolu* (Meyer greşit: *dolu*) List“.. [Ngr. δόλος].

δoγmă sb. „dogmă“: *δoγmátele*= dogmele 65.

δoxă sb. „glorie, mărire“ 65 şi pretut.; *δoxa-ţi!* slavă ţie, mărire

ţie 77/19, 87/33; Cav. 237. [Ngr. δόξα].

δoxolovísescu vb. IV „prea mărese": *te δoxolovisím* te prea mărim 101/56; 85/30. [Ngr. δοξολογῶ].

δoxolovíe sb. „prinos" 83 30. [Ngr. δοξολογία].

δuxusescu vb. IV „prea măresc, slăvesc, glorific": *şi se ~ eşti* şi să prea măreşti 77/20; *se δuxuseaşte deadúnŭ cu tatălŭ* se slăveşte dimpreună cu tatăl 79/22; *ş-cama δuxusita vărtós multu de Serafím* şi prea mai mărita fără de asemănare decât Serafim 81/24. [Din aor. ngr. ἐδόξασα].

δváta sb. „testamentul, aşezământul" 93/45. [Din ngr. διάτα, popular διάτα].

E.

E conj. copul. advers. „şi, iar": *E alantă* Şi alaltă 67/6. *E cându estefără* (o) şi când, este fără o 69/8; E *se fure că este* Iar de ar fi că este (= iar de ar fi) 89/37, 91/41. [Lat. *et*].

ea pron. „ea"; pl. *ele, eale* „ele" pretut.; *o ngl'iţi* o înghiţi 169/28; *se o aprindă* s'o aprinză 142/15; *aşteaptă-o* 65/1; *ţ-o efhăristisescu* îţi (o) mulţumesc 77 şi pretut. [Niciodată *u*, cum se aude mai mult azi]; *tra se le umplu* pentru ca să le umplu 131/9; *ţi s-le ĭartă* ce ţi le iartă 93/43; 65. [Lat. *illa, -am*, în poziţie intonată şi neintonată. Cfr. Puşcariu, Zft. f. r. Phil. XXXII 1908, pag. 478—480]. Vezi *el*.

ea interj. „eată, eacă" 83/27.

eapă sb. „iapă, Cav. 1070 Stute"; *eápile* iepele 120/3. [Lat. *equa,-am*].

earbă sb. „iarbă, Cav. 131, 1133 Gras"; *érg'ile* ierburile 117/2; *omlu easte ca earba* omul este ca iarba 93/45, 67/7, 162, 175/31. [Lat. *herba, -am*].

earră (azi *earnă*) sb. „iarnă, Cav. 1116 Winter"; *eara* (ceteşte: *earra*) 124 6; [Lat. *hibernum* (tempus)].

ed sb. „ied": *ezľi* iezii 119/3. [Lat. *haedus, -um*. *z* în loc de *d*, la *ezľi*, din pricina lui *l* următor, caşi *sl*, în loc de *ţl*, *jl*, în loc de *şl* etc.].

efhăristisescu vb. IV „mulţumesc" 77 18; 89; *Efhăristisiţ-vă a dómnuluĭ* Celebraţi pe Domnul 99/53. [Ngr. aor. εὐχαρίστησα, din εὐχαριστῶ].

efhăristisirea sb. „mulţumirea" 89/39.

éftinu adj. „ieftin, Cav. 286 billig". [εὐθηνὸς].

efcolil'e sb. „uşurinţă" 62 1. [Ngr εὐκολία + suf. *-il'e*].

ehturŭ sb. „duşman, inimic": *ma scápă-nă de éhturru* ci ne scapă, ne mântuieşte de cel rău 75/17; *de ehtrăľ* de duşmani; Cav. 287 *ehθru* „Feind". [Ngr. ἐχθρὸς. Indreptarea propusă de Meyer este de prisos, căci cuvintele ngr. nu sunt introduse în Aromâna numai prin atingere cu poporul neogrec, ci şi prin cultură. In Epir se zice mai mult *ehθru*, nu *ehtru*].

ehθrevsescu vb. IV «duşmănesc, Cav. 620 hasse». [Ngr. derivat din cel de mai sus; neuzitat].

el[ŭ] pron. «el» 67 6; *elŭ* 93; *se-lĭ da ştire* să-i dea ştire, pricepere 65/3 şi pretut.; *se lu spargă* să-l sfâşie 119/3; *ascumtú lu fură* într'ascuns îl fură 166/26; 171 29; 145; pl. face *elĭ* «ei» pretut.; *lă* (dativul plural pentru masculin-femenin) 65/4, 93, 130/9 şi pretut.; (acusativul) *ľi* (masculin), *le* (femenin) pretut. [Lat. *illum*; vezi *ea*].

eléfθeru adj. «liber, Cav. 260, frei». [Ngr. ἐλεύθερος].

eleimosine sb. «pomană»; *Domnulŭ ţi faţe eleimosínĭ* Domnul ce face milostenie 93/43. [Ngr, ἐλεημοσύνη].

Elin sb. «Elin»: *grámele a Elin-*

lorŭ literele Elinilor 65/3. [Ngr; Ἕλλην].

epitiĉiu adj. «îndemnatic, Cav, 270 geschickt» [Ngr. ἐπιτήδειος].

ermu adj. «pustiu. Cav. 274 einsam». [Ngr. ἔρ(η)μος].

erńie sb. «pustietate» 101/55. [Derivat din *ermu*].

es(u) vb. IV «ies, Cav. 282 gehe heraus»; *esu* ies [ei] 146/17, 118/3; *vu se easă* o să iasă 95/48; *işiĭ* ieşii 132 10; *şi işire (-ră)* şi ieşiră 116 1; *aţélŭ ţi ease de tatălŭ* acel care purcede dela tatăl 79/22; *de ĭu ease soarră* de unde răsare soarele 93/44; *aţel'i esu* acei devin 149 19; *ma căt s-easă* îndată ce ar ieşi 168 27 (greşit desparte Mikl. *aσσα*). [Lat. *exeo, -īre*].

escu vb. «sunt», vezi «*h'iu*».

éstanu adv. «ăstan» 129/8. [Lat. *ĭstum + annum*].

etă sb. «veac, secol, lume; Cav. 27, 457 Welt, Jahrhundert, Ewigkeit»: *tru étele a ételorŭ* în vecii vecilor 75 15; *etă* lume 65/4; *bana a ĕtil'i*, viaţa veşniciei 79/23, 85/32. [Cuvântul vine din lat. *aetas*, prin alb. *jetε*. Totuş e neexplicabil de ce nu sună *ĕtă* în acest caz. N'o fi direct din nom. latin *aetas?* Forma *etă*, în loc de *eată* s'ar explicà ca şi *curcubetă*, în loc de *curcubeată*, din pl., care-i cel mai întrebuinţat].

étimu adj. „gata, Cav. 280 fertig, bereit». [Ngr. ἕτοιμος].

etimăsescu vb. IV «pregătesc· aşez» 93/46. [Din ngr. ἑτοιμάζω, din aor. ἑτοίμασα].

eu pron. «eu Cav. 247 ich»; 158/23 şi *vindică-ńĭ sufletlu ańĕŭ* şi vindecă-mi sufletul meu 85,32; *ń-acumtină* îmi conteni, îmi oprì 139 14; *ńi cură* îmi curse 139/14; *sufletlu-ńĭ se ncl'ină* sufletul mi se închină 65/2, 161; *me doare* mă doare 139/13; *me sculai* mă sculai 158/23. [Lat. **eo* (= *ego*)].

evlovisescu, vb. IV, «binecuvântez» 99. [Din aor. ngr. εὐλόγησα].

Evíptu sb. «Egipet»: *a Evíptuluĭ* (genetiv) 97/51. [Ngr. Ἔγυπτος].

exafnu adj. «subit, neaşteptat»: *cu éxafnă· moarte* cu moarte neaşteptată 147/17. [Ngr. ἔξαφνα].

facu vb. II, III, «fac, Cav. 361 mache, 173 werde»; *faţe* face, e bună, convine 177 32; *se faţe* se face 119/3; *tra se le faţi* pentru ca să le faci 151 20; *tra se(s)facă nóstimă* pentru ca să se facă gustoasă 159/24; *nu o faţem tră vlasfimie* nu o facem pentru blasfemie 65/3, 69/9; *facu* fac(ei) 126/7; *facu fumu* produc fum 154 21, 138 13; *ţi cu năsŭ se feáţeră toate* ce cu dânsul s'au făcut toate 79 21; *rrăulu l-fečŭ denăntea atá* răul înaintea ta l'am făcut 81/27; *fiţeşî* făcuşi 81 24; *me feaţe* mă născù 83 27, 65 2; *nu feţe* nu făcù 93/44, 116 1; *feaţe* făcù 69 7; *poámile se féţeră* poamele se făcură, se coapseră 129 81; *se féţeră* se făcură 118 2; *fă-me* fă-mă 85/35. [Lat. *facio,-cĕre*].

fagu sb. „fag" 117 1 [Lat. *fagus,-um*].

falcă sb. „falcă, Cav. 848 Kinnbacken", 167 27. [Lat. **falca,-am*= falx].

fao sb. „fasole, Cav. 462 Bohne". [Lat. *faba,-am*].

faptu adj. „născut, făcut": *faptu de tatălŭ* născut din tatăl 79 21; *faptu, nu adărátŭ* născut, nu făcut 79 21. [Vezi: *facu*].

Faraó şi **Fărăó** sb. „Faraon" 101/55, 97/51.

fară sb. „neam, rasă, trib, Cav. 163 Geschlecht": *fară după fară* neam după neam, din generaţie în generaţie; în neam şi în neam 85 32, 95/49, 97 82; 65/1, 149/19; pl. *farĭ multe* 97/82 (unde constatăm un vechiu plural aromânesc despărut azi: *farĭ*, azi *fărĭ*; tot aşa *mari*,

pe când azi *mări*. Vezi acest cuvânt). *Fără*, în Daniil 149 19, este de sigur greșală de tipar. [Despre origina probabilă a cuvântului vezi, Meyer Alb. Wtb. 100, Ngr. Stud. IV, 94].

farcă sf. „deosebire": *are farcă de*..... se deosebește de... 69 8. [Turc. fark].

față sb. „față, obraz": *meru de fată* „umărul feței—obrazul" 175 32. [Lat. *facia,-am*].

favru sb. „faur, Cav. 1105 Schmied". [Lat. *faber,-brum*].

făcătorru adj, „făcătorul" 77/21. [Vezi de asemenea: *dumniḑăfăcătoare*] [Derivat din vb. *facu*].

făndecu sb. „glonte" : *făndeclu* 156/19. [Turc.].

fănerusescu vb. IV, „arăt, apar": *Le fănerusí* Le-a făcut cunoscute, le-a arătat 93 43; *le fănerusiși la mine* le ai arătat mie 83 27. [Ngr. φανερώνω, aor. ἐφανέρωσα].

făntănă sb. „făntână" 166/27. [Lat. *fontana,-am*. Greșit transcris de Mikl., R. U. 2, pag. 84, prin *făntenă*, deși în textul original stă φαντένα, căci Daniil nu-i consequent; cfr. *atău*, dat: *ateu* și *atău* de Daniil].

fără prep. «fără» 95 49, 121 4 și pretut. [Lat. *fōras*, în poziție neîntonată].

Fărăó, vezi *Faraó*.

fărină sb. «făină, Cav 41 Mehl». [Lat. *farĭna,-am*].

fărmacu sb. «otravă, Cav. 1052 Gift.» [Ngr. φαρμάκι].

făsúl'ŭ sb. «fasole» 133 10 [Ngr. φασοῦλι, pl. φασοῦλια (= *fasúl'a*).

feată sb. «fată, Cav. 451 Mädchen» 69/7; *fétile* fetele 145/17.

felisescu vb. IV «folosesc, Cav 1170 nützen», 126 4. [Ngr. ὠφελῶ, din forma aor].

fenere sb. «felinar, Cav. 1050 Laterne». [Turc. *fenér*].

fetu vb. I «făt, Cav. 165 gebore»: *Căndu feată oáo și pull'i* când face (= fată) ouă și pui 121 4; *feată multe ori* nasc (porumbeii) de multe ori 223/5. [Lat. *fēto, -are*].

fičoru sb. «copil, băiat, fecior, Cav. 715 Kind: *fičorl'i* copiii 65 2. 145 16; *ńisl'i fičori* micii copii 130 9; *verru (=vărru) fičoru* vreun băiat 175 31; a *fičórlorŭ* a copiilor 73 15. [Lat. * *fētiolus, -um*, din *fetus*].

filisire sb. «folosire, folos» 61/1.

filu sb. «elefant, Cav. 261». [Turc. *fil*].

flámură sb. «flamură, steag, Cav. 1063 Fahne». [Lat. *flammŭla, -am*].

fleacă, sb. «flacără, Cav. 1066 Flamme» (Meyer numai: *fl'acă*) [Lat. **flacca,-am=facla*; *flea-*, pentru *fla-*, acelaș caz e cași *greas*, pentru *gras*].

flueară sb. «fluer» 140 14.

fise sb. «natura, Cav. 1092 Natur». [Ngr. φύσις].

fitil'u, fitil'e sb. «fetil, Cav. 1088 Docht», Ngr. φιτίλι, alb. *fitil* [=turc, *fitíl*].

foame sb. «foame» 130 9. [Lat. *fames, -em*].

foámită sb. «foamete, Cav. 742 Hunger». [Lat. *fames, *ĭtem*].

foárfică sb. «foarfece, Cav. 1150 Scheere» 135 11. [Lat. *fŏrfex,-ĭcem*].

focu sb. «foc, Cav. 1098 Feuer». [Lat. *focus, -um*]

fonicó sb. «omor, crimă, Cav. 1069 Mord.» [Ngr. φονικὸν].

fornigă sb. «furnică, Cav. 607 Ameise». [Lat. *formīca, — am*]. Azi *furnigă*, *furnică*.

fortună sb. „furtună, Cav. 1072 Sturm" [Lat. *fortuna -am*].

fótise sb. „lumină" : *se nă da fótise* să ne lumineze. 65 3 [Ngr. φώτισις].

frate sb. „frate, Cav. 21 Bruder" [Lat. *frater, fratrem*].

frăndă sb. „frunză" 67 4 ; *frăndile* frunzele 153 21, Cav. 1091 Blatt" [Greșit φρᾴ- în loc de φρά-, cum se află în original. Lat. *frŏndia, -am*].

frăngu vb. III „frâng, rup, Cav. 990 zerbreche“ : *se frănḍe* se frânge se rupe 167 27; *eră frămptă (-e)* erau frânte 161/24 [Lat. *frango, -gĕre*].

frănu sb. „frâu, Cav. 854, 1104 Zügel“. [Lat. *frenum*].

frămtea sb. „fruntea“ 139 13. [Lat *frons, frontem*].

frămtu adj. „frânt, rupt“ 136/12; *frămptă(-e)* rupte 161 24.

frică sb. „frică, Cav. 1067 Furcht“; 161 24, 93/44, 77 18, 142 15. [Cuvântul este vechiu în Română].

fricu *(me-)* vb. I „mă înfricuşez“; *şi me fricai* şi mă înfricuşai 136/12. [Derivat din *frică*. Azi *mi nfric, mi nfricuşéḍŭ*).

frigu vb. III „frig“ : *friptă* friptă 170/29. [Lat. *frīgo,-gĕre*].

frimitu vb. I „frământ, Cav. 229 knete“ : *se frimită* să frământe 162 22.[Din *frimintu* (existent)=lat. *fermento, -are*].

frónimu adj. „blând, Cav. 1079 verständig“ : *frónimlu* blândul, ăl blând 137/12; *frónimă* blândă 77 20 [Ngr. φρόνιμος].

fruttu sb. „frupt, Cav. 380 Frucht“ [Din. ngr. φροῦττον, sau direct din italieneşte, date fiind în trecut relaţiunile Aromânilor cu Italienii şi în special cu Veneţienii].

fugu vb. IV „fug, mă duc, Cav. 1056 fliege“ : *fugu* fug (ei) 124 6; *tra se s-fugă* (greşit Mikl. *sfugă*, *s*-este pron. *ţĭ, îţĭ*, devenit *s* înainte de f) pentru ca să-ţi fugă, să se îndepărteze dela tine 147 18. [Lat. *fŭgeo, īre*].

fumel'e, fumeal'e sb. „familie, copii, Cav. 1049 Familie“: *la fumel'a ameá* la familia mea 133/10; *tră filisirea a fumel'lorŭ anostrórŭ* pentru folosul copiilor noştri, familiilor noastre 65/1; *fumel'le anoastre* familiile noastre 65 1. [Lat. *famĭlia, -am*].

fu]metósŭ adj. „flămând“ : *a fu] metoşlorŭ* (dativ) flămânzilor 95 48 [Derivat din *foamete*].

fumu sb. „fum, Cav. 375 Rauch“ 154/21 (unde greşit stă în text φούκου neindreptat de Mikl. în transcrierea sa).]Lat. *fumus, -um*].

fundosescu'sb. IV „cufund, Cav. 136 tauche unter“ [Din ngr. φουντώνω].

fundu sb. „fund, Cav. 106, 737 Grund, Boden“. [Lat. *fundus, -um*].

fune sb. „funie, frânghie, Cav. 888 Seil“: *funea* funia 174/31; *legatu cu fuńi* legat cu funii 157/23. [Lat. *funis, -em*].

funicò sb. „omor, crimă“: *se nu faţĭ funicó* să nu ucizi 91/41. [Ngr. φονικὸν]. Vezi *fonicó.*

fur vb. I „fur, Cav. 421 stehle“: *Se nu furĭ* Să nu furi 91/41; *fură noaptea* 145/17; *lu fură* îl fură (ei) 166/26. [Lat. *furo, -are*].

fur(u) sb. „fur, hoţ“: *furl'i* hoţii 145 17. [Lat. *fur, -em*].

furcă sb. „furcă, Cav. 843 Spinnrocken“; *furca* 145/17. [Lat. *furca, -am*].

furnică sb. „*furnică*“ 126/7. [Lat. *formīca, -am*. Vezi mai sus: Cav. *fornică* (cfr. *fortună* Cav., p. *furtună*; simplă redare etimologică)].

fusu sb. „fus, Cav. 22 Spinnrocken“ (!); *cu fuslu* cu fusul 145 17. [Lat. *fusus, -um*].

fută sb. «poală, şorţ, Cav, 1077 Schürze“. [Turc, *fută*].

gazdu sb. 73/14. In Aromâna se aude numai ca nume propriu. In Vlacho-Clisura există familia *Gazdal Pinca*.

gădilicu vb. I „gădil, Cav. 153 kitzle“ [Cuvânt onomatopeic din sunetul *gădă*, *gădă,* cu care obişnuesc copiii să însoţiască acţiunea gădilătului. Vezi P. Papahagi, *Din Lit. popor. Arom.*, pag. 19].

găl'ină sb. „găină, Cav. 701

Henne": *găl'inle* găinele 121/4. [Lat. *gallina, -am*].

gălăgustă sb. „locustă" 69 7. vezi: *gulugustă*.

gămilă sb. „cămilă, Cav. 360 Kamel". Ngr. καμήλα, Bulg, Serb. камила. Alb. *gamilε*, serb. și *gamila*, cfr. Meyer, Alb. Wtb., pag. 118.

gărdină sb. „grădină, Cav, 414 Garten", 137. [Sl. градина].

gărgălanu sb. „gătlej, Cav. 526 Schlund"; *gărgălanlu* gâtlejul 134 11 [Bulg. гракляв. serb. гркљан].

Găr(r)ițu sub. „grăunte; bubă, Cav. 914 Sammenkorn"; *gărrislu* grăuntele, boaba 165 26; *gărislu de n-țeru* trăznetul, ngr. τὸ ἀστροπελέκι 165 26; *gărriță* bube 147/18. [*Găr(r)ițu* stă pentru: *gărnițu*<*grănuțu* ; *gărrislu* <*gărnițlu*<*gărnuțlu*; din lat. **granuceum*, deminutiv din *granum*].

găstăñe sb. „castană, Cav. 386 Kastanie", pl. 134/11. [Lat. *castanea, -am*. Azi se zice *căstîñe, cîstîñe*].

gl'emu sb. «ghiem, Cav. 460 Knauel» [Lat. *glōmus, -um*> *gl'om*, Vlachoclisura; iar *gl'em* din **glemus, -um*].

gl'ețu sb. „ghiață, Cav. 499, 710 Eis", 161. [Lat. **glacium*, Pușcariu, Etym. Wtb. Nr. 709].

gong'isescu vb. IV „gângâvesc, Cav. 182 murmle". [Ngr. γογγύζω].

gol adj. „gol, Cav. 20, 283, 483 leer"; *se nu se ducă golu* să nu se ducă gol (=cu mânile goale) 142/15; *goală* 73 14. [Sl. голъ.]

gorțu sb. „păr, pară 138 13; Cav. 67 Birne"; *gorță (-e)* 134/11. Din sl. гора „munte" + suf. *(i)țu*, adecă [păr] de munte, pere care se coc târziu, spre deosebire de perele celelalte, mai bune, și cari sunt numite *per, peare, peare spirlungoase* etc.].

graĭŭ, vezi *greăĭŭ*.

gramă sb. „slovă, literă" 65/2, 65 3; *γramă* 65 4. [Ngr. γράμμα].

grasŭ, greasŭ adj. „gras": *carră greasă* carne grasă 173 30; *grase* 167 27. [Lat. *grassus,-a, -um*. Arom. *greas*, din pricina lui *r*, cfr. *preagu*, pentru *pragu*, după cum și contrariul se petrece, cfr. *rao*, din *reauă*].

grăndine sb. „grindine, piatră. Cav. 1101 Hagel" *grăndinea* (articulat) 153 20. [Lat. *grando, -ĭnem*. Azi Arom. se zice mai mult *grîndine (-ă)*].

grănu sb. „grâu, Cav. 872 Weizen" 120 4; *grănlu* grâul 165 26. [Lat. *granum*].

grăsime sb. „grăsime, Cav. 739 γκρεσίμε „Fett". [Derivat din *gras*+ suf. *-ime*].

greăĭŭ, griaiu, graĭ(ŭ) „graiu. cuvânt, rost; Cav. 549 Rede, Wort"; 81/24; *greaĭlu* cuvântul 150 19, 93/46; pl. *greăere* 66 4, *greăeri* 67/4, *greăerră atale* cuvintele tale 77/19, 83 27; *a greăerlor* a cuvintelor (genetiv) 65/2. [Sl. грай. *-erră*= *-erle*].

greasŭ, vezi *grasŭ*.

greață sb. „greață, Cav. 113 Eckel", mai bine „Uebelkeit". [Lat. **grevĭtia, -am*, din **grevis*=*gravis*].

grepu sb. „undiță, Cav. 6 Angelhacken". [Din alb. *grep*<lat. **grappus*, cfr. Meyer, Alb. Wtb. 129]

grescu vb. IV „vorbesc, grăesc", Cav. 991 n-cotu grescu „schwatze". [Derivat din *graĭu* > **grăescu* > *grescu*].

grețescu adj. „grecesc"; *de pre Grețeasca* (subînțeles: *limbă*) din grecește, din greceasca (limbă) 65 2. [Derivat din *Grecu*].

greu adj. „greu": *suntu greale* sunt grele 125/6. [Lat. **grevis, -em* = *gravis*].

groapă sb. „groapă, Cav. 522 Graben", alb. *gropε*, Meyer, Alb. Wtb. 131.

grosu adj. „gros, Cav. 1129 dick". [Lat. *grossus, -a, -um*].

grumadu sb. „grumaz, Cav. 521 Schlund" [Lat., vezi Pușcariu, Etym.

Wtb. Nr. 743, Papahagi, *Notițe Etimol.*, pag, 24].

grunu sb. „bărbie, Cav. 763 Kinn 168/27. [Lat., vezi, *Notițe Etimol.* ale mele, pag. 25, pentru desvoltarea semasiologică. Dejà Mikl, R. U., 2, pag. 68 arată raportul dintre „dealușor „și „bărbie“.

gulugustă sb. locustă, Cav. 35 Heuschreke“. [Lat. **lacusta*, *-am*. Forma mai veche în Arom. este de sigur *lăcustă* (existentă), din care s'a născut *(gă)lăgustă*. și din aceasta *(gu)lugustă*, prin asimilarea lui *ă* cu *u* din silaba următoare. Antepusa silabă *gă*, probabil stă pentru *că-* prin încrucișarea cu cuvântul *cal* sau *carcaleț*. Cfr. Meyer, Cav. 30].

gunosu sb. „scârbă, Cav. 963 *ńl-o gunosu* „habe Widerwillen; bulg. гнуся се „Eckel empfinden“.

gură sb. „gura, Cav. 940 Mund“ 89 29, 99, 141 14 [Lat. *gula*, *-am*].

gustu sb. „gust“ 73 14. [Lat. *gŭstus*, *-um*].

gușă sb. «gușe, gât, Cav. 521 Hals» 69/7 [Lat. *geusiae*, cfr. Pușcariu, Etym, Wtb. Nr. 747].

gutuńe sb. «gutuie, Cav. 504 Quitte [Lat. *cotonea*, *-am* = *cydonea*, Densușianu, H. l. r., pag. 91, 112].

guvă sb. «gaură, Cav. 1026 Loch» 168/28, ngr. γούβα, ital. cova, covo.

guvozdu sb. «cuiu de bătut potcoava» 73|14. [Sl. гвоздь=clavus].

G'

g'elă sb. «mâncare, bucate, Cav. 1044 Speise», 73/15, 128/8, 129/8, 159/24, 169/28. [Din serb. direct, sau prin alb. *g'elɛ*].

g'emie sb. «corabie, navă, turc. *g'emi*.

g'indă, vezi *g'intă*.

g'incală sb. «greer, Cav. 996 Grille», alb. g'inkalɛ, Alb. Wtb pag. 140.

g'ine adv. «bine» 97/59, 119/3, 123/5; *se l'i nveață la g'ine* să-i învețe la bine 160. [Lat. *bene*].

g'intă sb. «ginte, neam, popor, norod, Cav. 249 Volk, 525 *g'indă* (unde probabil este greșală la Cav.)»; 97/52, 101/55, 132/10. [Este alb, *g'int*, *-di* < lat. *gentem*, Meyer, Alb. Wzb. pag. 141].

g'osu adv. «jos»: *pre g'osu* de desupt 169/28; *de g'osu* de jos, din jos, de desupt 150/19; *ng'osu* în jos 136/12. [Lat. *deosum* = *deorsum*. In Aromâna este neexplicat g', în loc de *ğ*, cum ar fi trebuit. Probabil din pricina nasalului *n*, cu care se întrebuințează mai ales].

g'um sb. «vas de aramă, de pus apă» 69/7. [Turc. *g'um*].

G'urca 69/7 nume propriu, deminutiv dela *G'urea* (Gheorghe), de unde și *G'uri*. Acest din urmă se aude în Vlacho-Clisura.

g'ușanŭ 73 15. Derivat din *Sterg'ńșŭ*, deminutiv din Sterie, sau din *G'urg'ușu* (= Gheorghiță), de unde se mai aude și *G'ușu*.

g'uvăsescu vb. IV «cetesc», Cav 219 δ'ovăsescu, «lese»; 65/3, 73/15. [Din forma aor. a ngr. διαβάζω = δγιαβάζω: γιαβάζω aor. ἐδγιάβασα].

g'uvăsitórŭ sb. «cetitor»: *a g'uvăsitorrul* a cetitorului 65/1 [-rr, pentru-rl-].

G

ğil'át sb. «gealat, gâde, Cav. 218 greșit transcris *dzel'atu*». [Din turc. *ğelat*].

ğocu vb. I «joc, Cav. 716 tanze»: *se ğoți n-coru* să joci în horă 176/32; *că de căcúm ğucăm de locŭ* căci după cum ne mișcăm din loc 65/4 (alb. tot așa). [Lat. *joco*,*-are*].

ğone sb. «june, voinic, Cav. 721 tapferer Bursch», 69/9. [Lat. *juvenis*, *juvenem*. Particularitatea cuv. arom.

ğone, în loc de *ğune*, este explicată de Weigand, Jahresbericht d. Inst. f. r. Sprache, XII, pag. 107].

ğoi sb. «joi» 69,9; *ğoea* 127 7 [Lat. *Jovis(dies)*].

ğudéţŭ sb. «judecată» 93/43, 95/48. [Lat. *judĭcium*].

ğúdicu vb. I «judec, Cav. 494 richte» : *se ğúdică* să judece 79 22; *tru zămanea ţi vu se ğudiţĭ* în vremea când vei judecă 83 27; *că va se-l' ğúdică domnul* căci o să-i judece domnul 97 52. [Lat. *judĭco, -are*].

ğudicătórŭ sb. «judecător» 69 9; *ğudicătorru* judecătorul 77 18: cu-rr- =-rl-[Dirivat din *ğúdicu*].

ğumetate, **ğumitate** sb. «jumătate» 69; *pre nğumitate* pe jumătate, înjumătăţit 67 6; *ğumetát de noapte* 121/4; *ğumitá[t] de noapte* 77/18 miezul nopţii. [Din alb., Mikl. R. U. 2, pag. 83, Densusianu, H. l. r., pag. 295; totuşi pare că cuvântul n'are a face cu alb. *g'umεs* de loc. Pentru explicarea lui *g'u*, din care a resultat *ğu* - o paralelă ne oferă Arom. *g'osu*, *ng'osu*. Să nu fie oare şi aci influenţa nasalului *n*, care a făcut ca cuvântul să se rostească *ng'umetate*, de unde ar. *(n)ğumitate?* E probabil atunci că vine din lat. *dĭmĭ(die)tatem)*].

ğunápine (greşit transcris de Meyer, Cav. 399 *ğuňapine)* sb.«jeneapăn» 151/20. [Lat. *junĭpĕrus,-um*].

ğunğunar(r)u sb. «greerele» 125/6. [Onomatopeic].

ğuratu sb. «jurământ, Cav. 700 Eid.» (Derivat din vb. *ğuru*).

Γ

γnisiu adj. «adevărat»: *că domnul şî alepse Iacovlu şă Israil tră γnisiulu aliŭ* Căci domnul îşi alese pe Iacob şi pe Israil spre moştenire lui 97,51. [Ngr. γνήσιος].

γramă, vezi *gramă*.

γumárŭ sb. «măgar» : *γumarl'ĭ* măgarii 120/4; Cav. 149 *γumarru* «Esel». [Ngr. γομάρι].

H

hábinu adj. «căldicel»: *cu hábină apă* cu apă căldicică 170 28.

Havaán sb. «Havaan», 97 52.

hapse sb. «închisoare, Cav. 1113 Gefängnis». [Turc. *habs*].

harabeŭla sb. «vrabie» : *harabell'i* vrăbiorii 125/6. [Din sl врабий].

harao sb. «bucurie» 83. [Ngr. χαρά].

hare sb. «graţie, dar»: *hărĭ* graţii, daruri 81,24. [Ngr. χάρι].

hăliţă sb. «piatră, Cav. 1103 Kieselstein. [Din ngr. χαλίκι, din pl. *hăliţe*. Azi sing. în Epir sună *hălik'e*, pl. *hăliţi* = locuri pietroase, *Hălik'ĭ* se numeşte şi un sat arom. în regiunea Aspropotamului (Tesalia)].

hărače sb. «tribut, Cav. 1109 Tribut" (Meyer greşit *haratse*, cu *ţ*). [Din turc. *haráč]*.

hărămítŭ sb. „haiduc": pl. articulat *hărămisl'i* 145/17. [Turc. *harami*. Cuvântul nu-i întrebuinţat în Aromâna].

hărk'escu vb. IV «horcăesc, Cav. 845 schnarche». [Slov. kroat. *hrkati*, rum. hărcăesc, alb. gεrhás, Meyer. Alb. Wtb. 123].

hărisescu (me-) vb. IV. „mă bucur, Cav. 1100 freue mich": *hărisea-te* bucură-te 81/24; *se te hăriseşti* să te bucuri 144/16; *vu se se hărisească* se vor bucură 83/28; *nă hărisescu* ne bucură 121/4. [Din Ngr. χαρά bucurie + term. aor. sigmatic ngr. Atât Mikl. cât şi Meyer greşesc, când spun că-i format din χαρίζω > ἐχάρισα, cu schimbarea înţelesului].

hăriosu adj. „bucuros" 176/32. [Derivat din *harao*].

hărnescu vb. IV „nutresc, hrănesc, Cav. 324, 1019 ernähre" 125/6, 126 7. [Sl. хранити].

hăsápu sb. „măcelar": *hăsak'l'i* măcelarii 173/30. [Turc. *kasáb*].

hăvane sb. piuă 170/28. [Turc. *haván*].

hărzitorru sb. «dăruitorul, dătătorul: ~ *a bánăl'eĭ* dătătorul de viaţă 81/25. [Din *hărzescu*].

hărzescu vb. IV «dăruesc, Cav. 1110 schenke». *Hărzeá-ńĭ* dărueşte-mi 83 28. [Ngr. χαρίζω].

hăzná sb. «vistier, Cav. 321 Schatz»; articulat *hăznăllu* 81/25; *de tru hăznaţl'i alúĭ* din vistierele sale 97/51; *hăznăllu a bunelorŭ* vistierul bunătăţilor 81/25. [Turc. *caznâ*, *hazná*].

hoară sb. «sat, Cav. 1144 Dorf». 69 7. [Ngr. χώρα].

hunie sb. «pâlnie, Cav. 1142 Trichter». (Ngr. χωνί).

horva adv. «deosebit» 71 10, 89/39, Cav. 1146 «abgesondert»; *horva de mine* în afară de mine 91 40. (Ngr. χώργια, din χώρια).

honoată sb. «miros urât, Cav. 1126 Gestank», ngr. χνότος, cfr. *căsenu*].

hrană sb. «hrană» 101 56, 130 9. (Bulg. serb. nsl. храна).

hrisozmă sb. «lucruri, fire aurite Cav. 1138 Gold (!), Weigand traduce bine prin „Goldfaden". (Ngr.).

Hristós sb. «Hristos» (Meyer, Alb. Stud. IV, pag. 127). [Ngr. χριστός].

Hriştó sb. «Hrist»: *Hrişté Dumiḑale!* Hristoase D-zeule! 87/34, 79 23; articulat *Hriştollu* 79/21, 67 5.

hunipsescu vb. IV «mistuesc»: *curbănĭ hunipsite* jertfe arse de tot, mistuite cu totul de foc 83/30. (Ngr. aor. χώνευσα, din χωνεύω]

hurmae sb. Cav. 1068 Dattel, turc. hurmà. Azi se aude *curmale* (pl.) = fructele produse de curmal.

H'

h'are sb. «fiere, Cav. 1128 Galle» (Lat. *fele= *fel, fellis*).

h'avră sb. «friguri, Cav. 318 Fieber»: *mi lo h'avra* mă apucară frigurile 158/23. [Lat. **fĕvra*].

h'erbu vb. III «fierb, Cav. 139, siede»: *h'arbe* fierbe 176 32; *căndu se h'erg'i* când să fierbi, când ai fierbe 159,24; *h'erşu* fiersei, am fiert 69/7; *h'ertu* fiert 170/29. [Lat. *fĕrbo, -ĕre*].

h'ertură sb. «fiertură, Cav. 705 Gemüse» (!).

h'eru sb. «fier, Cav. 869 Eisen»; *herru* 121/4, stă pentru *h'eru*. (Lat. fĕrum).

H'eruvím sb. «Heruvim» 81/24.

h'icatu sb. «ficat. Cav. 956 Leber»; *h'icatlu* ficatul 167/27. [Lat. *ficătum*. In Ar. nu înseamnă şi «Herz», după cum greşit dă Weigand].

h'ică sb. «smochină, Cav. Feige»; *de h'iţe* de smochine 132/10. [Lat. *fīca, -am*].

h'icu sb. „smochin" 138 13. [Lat. *fīcus, -um*].

h'igu vb. III «infig, Cav. 642, 1143 stecke hinein»; *h'iḑe* înfige- (Lat. *fīgo, -fīgĕre*).

h'il'ŭ, h'il'e sb. fiu, fiică, Cav. 1036 Sohn, 326 Tochter", 91 41, 160; *h'il'lu* fiul 69; *h'il'e* fiică 69; *pre h'il'l'i a h'il'lorŭ* pre fiii filor 93/44; *a h'il'luĭ* a fiului 75 15. [Lat. *fīlius, -um fīlia, -am*].

h'iru sb. „fir, aţă": *cu h'ire sănătoase*, cu aţe trainice, tari 15320. [Lat. *fīlum*].

h'iŭ vb. IV „sunt" şi **escu** Cav. 252 ich bin", 91/40, 140/14; *tra se h'ii* pentru ca să fii 127/7; *se h'ii aproape* să fii aproape 159/24; *eşti* eşti *că este* căci este 120/3; *nimalo este* destul este 65/2 şi pretut.; (la pag.

117/1 stă *estă*, greșit pentru *este*); *că l'-o-rșine* căci îi este rușine 175/31; *așițe se h'ibă* așa să să fie 182; *se nu h'ibă* să nu fie 151/20, 159; *cara se h'ibă multe lăsk'i* daca ar fi noroaie multe 174/31; *ți vu se h'ibă* ce vor fi 87/34; *h'im* suntem 93/45; *ți suntu* cari sunt 66/4; *Alte suntu* 117/2, 119/3 și pretut.; *eramu* eram (eu) 157/23; *erá* era (el) 65/1; *er(r)á* erau 161; *Că s-eara vreai curbane* că de ai fi voit jertflă 83/29; *ńi fu frică* îmi fu frică 161; *ťu fușí* unde ai fost 181; *Se fure că me ncl'inŭ* De ar fi că mă închin 65/2; *se fure că afli* de ar fi că afli, de ai aflà 65/3. [Lat. *fieri*].

h'umănicu sb. „pepene verde" ; *h'umăniți* pl. 134/11 [greșit în transcrierea mea *h'umuniți*). [Ngr. χειμονικὸν Wassermelone].

I.

I conj. „sau, ori" 65/3, 67, 172/29 și pretut.; *i de neștire, i de ne-ul-ılisire* fie de neștire, fie de nepotrivire 65/3. [Ngr. ἤ].

Iacóv sb. „Iacob". 95/48, articulat *Iácovlu* 97.

icoană sb. „icoană, Cav. 250 Bild". [Ngr. εἰκόνα].

iδolŭ sb. „idol" 91/40; *iδol'i* idolii 99/52. [Ngr. εἴδωλον].

Ierusalím sb. „Ierusalem": *ațélŭ ți șade Ierusalím* acela care șade la Ierusalem 99/53; *múrurle a Ierusalímil'i* zidurile Ierusalemului 83/30.

ifén sb. „semnul ˘ pus de desuptul vocalelor pentru însemnarea diftongului" 67/6, 69/7. [Ngr. ὑφὲν].

iγúmenu sb. „egumen, stareț, Cav. 1 Abt". [Ngr. ἡγούμενος].

ihtizaea sb. „trebuința, nevoia" 118/2. [Turc. *iktizá*].

Iisú sb. «Iisus» 79/21.

ilik'ie sb. „vârstă" *tru ilik'ie*: la vârsta potrivită, la vremea lor (de însurătoare) 163/25. [Ngr. ἡλικία].

il'e sb. „șale, Cav. 513 Weichen" [Lat. *īlia*. Observ că în Aromâna se întrebuințează mai mult la plural: *Mi dor il'ile, nu ș-țîne il'ile* etc.].

ímeru adj. „blând, Cav. 303 zahm". [Ngr. ἥμερος].

ímnu vb. I „umblu": *se imni* să umbli, să mergi 174/31; *se nu imńi* să nu umbli 135/12; *imnă deadunu* umblă dimpreună, merg alături 144/16. [Lat. *amb[ŭ]lo, -are*].

imnarea sb. „umbletul" 79/23.

impetigă sb. „petece, Cav. 134 Flechte". [Lat. impetigo? Cuvântul azi, după cât știu, nu se aude].

inimă sb. „inemă, Cav. 379 *inemă* Herz", 75/17; *inima curată* 83/28; *a inimil'i* inemei 77/19. [Lat. *anema, -ami*].

insu-ți pron. „însu-ți": *Că tine insu-ți ești viŭ* Că tu însu-ți ești viu 85/31; *că tine insu-ți ești domnu* că tu însu-ți ești domn 85/31. [Lat. *in+ĭpsus, -a, -um*; cfr. de asemenea Pușcariu, Etym. Wtb. Nr. 870 și Körting[3] Nr. 5146].

intru vb. I „întru, Cav. 636 gehe hinein", 126/6. *Ma se intru* Dacă aș intrà 136/12; *se intru* să intru 77/20; *și intră* și intră 153/21. [Lat. *intro, -are*].

ipoδiastolí sb. „virgulă, ngr. ὑποδιαστολή (termin gramatical) 67/5.

ipsu sb. «ips, Cav. 195 Gips".

irine sb. „pace, Cav. 253 Frieden", 85/30, 89/39. [Ngr. εἰρήνη].

isóp sb. „isop" 83/27. [Ngr. ὕσσωπον].

isózmată sb. „logodire, Cav. 80 Verlobung". Din ngr.

Israil sb. „Israil" 93, 97.

istorie sb. „istorie, Cav. 235 Geschichte", Ngr. ἱστορία.

isusitu, isusită adj. „logodit, -ă"

163/25. [Din aor. lui ἰσιάζω, arom. *ĭsusescu*, participiul *isusitu*].

isvurŭ sb. „izvor": *că la tine este ĭsvurru a bánil'i* căci la tine este izvorul vieței 85/32. [Sl. изворъ].

iţido pron. „orice" 65/2. [Din *i* (=fie)+*ţi* (=ce)+*do* (=ori, va); *iţi, iţe* „fiece"].

ĭu adv. „unde, Cav. 811 wo"; 87 27, 181 și pretut. [Lat. *ubi*].

ĭurganu sb. « paplomă, Cav. 729 Bettdecke", 155 22. [Turc. *ürgán*].

ĭurnecă sb. „exemplu, Cav. 677 Beispiel"; *ü*-, cum transcrie Meyer, nu există în Aromâna. Cuvântul turc. *ürnék* nu-ĭ de loc cunoscut în popor.

ĭuzmik'arru, ĭusmik'aru, și fem. **ĭuzmik'ara** sb. «servitorul, servitoarea, Cav. 1039 (greșit *üsmek'aru* cu *ü* și greșit tradus prin „Dienst"). 91/41, 143/16. [Turc. hüsmek'ár].

ĭusescu vb. IV „logodesc": *la se l'i ĭususească* las' să-i logodească 162 25. [Ngr. ἰσιάζω; *ĭu*- pentru *i*-, este particularitate moscopoleană].

ĭuţido adv. „oriunde, pretutindeni" 81 25, 126, 128, 153, 162 și pretut. [Din *ĭu* (=unde) +*ţi* (=ce) + *do* (= ori)].

ĭuvá adv. „undeva" 152 20. [Din *ĭu* (unde) și *va*].

J

jág'ină sb. se numesc murdăriile de coloare verde ce se depun în apele stătătoare; mormoloci 68 8. [Bulg. жабина ouă de broască].

jălescu vb. IV „jelesc" 69,8. [Sl. жалити].

jărru sb. „jarul jaratecul" 69/7. [Sl. жаръ].

jucă sb. 69 8. Imi este cu totul necunoscut în Aromâna, iar în Ucuta stă cu totul izolat, pentru a putea face cevà apropieri. După formă pare că-i slav. Probabil bulg. жука „buză" sau alb. *žugə*. In Aromâna nu se aude.

juji sb. greere de culoare verde. Cfr. Alb. *žužinkə* 69 8.

K'

k'ale sb. „piele, Cav. 215, 757, 1005 Haut, Fell". [Lat. *pĕllis, -em*].

k'aptinŭ vb. I „piepten": *se k'iptinămu* se pieptenăm 156 22, [Lat. *pĕctĭno, -are*].

k'áptine sb. „pieptine, Cav. 500 Kamm"; *k'éptine* pieptine 156 22. [Lat. *pĕcten,-ĭnem*].

k'atră sb. „piatră, Cav. 554, 758 Stein", (transcris de Meyer *kiatră*). *k'éţiri* pietre. [Lat. *pĕtra, -am*].

k'efalu sb. „Cav. 411 Barbe" transcris *kefalu*, ngr. κέφαλος.

k'elk'e sb. „pahar", Cav. 190, Glas", este alb. *k'elk'e*, din lat. *calicem*.

k'eptu sb. „piept, Cav. 936 Brust": *k'éptulu* pieptul 141 14. [Lat. *pĕctus*].

k'erră sb. „car, Cav. 49 *k'eră* Wagen»: *róctile a k'érăl'eĭ* roatele carului 161 24. [Din alb. *k'erə*].

k'erestee sb. „cherestea, Cav. 1037 Bauholz". [Turc. *k'eresté*].

k'eru vb. II, IV «pier, pierd, Cav. 1108 verliere, gehe zu Grunde"; *va se k'ară* vor pierí, o să peară 95/48; *ĭu k'iruşi* unde ai perit, unde aĭ rătăcit 181. [Lat. *pĕreo,-īre*].

k'icazmó sb. „pricepere" 12 25. [Ngr. ἀπεικασμὸς].

k'icăsescu vb. IV, „pricep, Cav. 189 höre, verstehe" 65 1; *lă si k'icăsescu* li se pricep 65 4; 124/4; *se k'icăsescu* să înțeleg 85 33 [Ngr. ἀπεικάζω, aor. ἀπείκασα].

k'icu vb. I „pic., Cav. 920 tropfe". *Casa atá se k'icari* De ar picà (de ar curge prin) casa ta 154/21. [Cfr. Pușcariu, Etym. Wtb. Nr. 1304]; Körting³ Nr. 7131].

k'indisescu vb. IV „brodez, Cav. 402, 790 sticke»; *ma se k'indisească* -ci să brodeze 166 27. [Ngr. din aor. ἐκέντησα, din κεντῶ].

k'icută sb. „picătură"; *k'icutile* picăturele 154 21. [Derivat din vb. *k'icu*].

k'inó adj. „comun, Cav. 428 gemeinsam". Ngr. κοινός.

k'inu sb. „pin, Cav. 759 Kiefer"; *de k'iñi* de pini 117/2. [Lat. *pīnus, -um*]

k'ipăriču sb. chiparis" 117/2. Așà cred că trebue cetit κυπρίζου. Tot aci aparține Cav. 508 *k'ipiridu* (κυπριντζου) „Cypresse" și mai mult ca sigur că trebuește cetit *k'ipăriču*. Azi se aude *k'ipăriș(ŭ)*. [Ngr. κυπαρίσσι].

k'iperu sb. «pișc, Cav. 995 zwicke». [Azi *k'ipurŭ, k'ipin*, din *pīpilo, -are*, vezi Jahresbericht d. Jnst. f. r. Sprache, XII, pag. 102].

k'isedu vb. I «pisez»: [*se k'isedi* să pisezi 170 28; Cav. 942. [Lat. *pĭ(n)so, -are*].

k'ișu vb. I „piș, Cav. *me k'ișu* pisse». [Cfr. Pușcariu, Etym. Wtb. Nr. 1324].

k'ivernisescu vb. IV «administrez, Cav. 503 verwalte» [Ngr. κυβερνῶ].

k'ivure sb. «sicriu, groapă, Cav. 413 Grab». Atât neogrecescul κιβοῦρι, cât și alb. *k'ivúr*, după sens, vin toate din turc. *k'ivúr*].

k'oșă sb. «colț, ungher» 69 7; Cav, 196; *tute k'óșile* toate colțurile 143 16. [Turc. *k'oșe*].

k'oșcu sb. «chioșc» 69 7. [Turc. k'oșe].

k'upă sb. «chiup, oală mare de pământ, Cav. 771 prin «Fass», este greșit tradus. [Turc. *k'ub*].

L.

La prep. «la, în» 65, 85/32, 97; *la păzare* în târg 132/10; *la lăndiți* la bolnavi 129 8; *la g'ine* la bine 160 24; *la toți* 161/24 și pretut. [Lat. *illac+ad*].

láoră̆mă sb. «lacremă, Cav. 199 Thräne». [Lat. *lacrĭma,-am*].

laiŭ adj. «negru, Cav. 597 schvarz» 125 6. [Din alb. *l'aj*, căruia îi sta la bază lat. *flavus*, cfr. Papahagi, Iahresbericht d. Inst. f. r. Sprache, XII, pag. 103].

lală sb. «unchiu, 313 Oheim». [Despre origina cuvântului am vorbit în *Notițe Etimologice*, pag. 28; cuvântul este născut din refrenul de leagăn *la-la* < lat. *lalla*, sau *lallus, -um* «Singen der Ammen». Cuvântul este onomatopoic deci; tot de aci se trage ngr. λαλᾶ(ς); λάλος «Onkel» (Epir) este Aromânescul *lalu*; *lalu-ñu, lalu-tu* etc.). Altfel Meyer, Alb. Wtb. pag. 236, Alb. Stud. IV, Nr. 597].

lamñe sb. «balaur» 118 2. [In arom. din ngr. λάμνια = λάμια, lat. lămĭa. Cuvântul se aude și la bulg. și la alb.].

lapte sb. «lapte, Cav. 150 Milch»; 119 2; *láptile* 169 28. [Lat. *lac, lactem*, Körting[3] Nr. 5363].

largu adj. «larg, Cav. 782 breit»; *largă strañe* haină largă 151/20; pl. (*strañe*) *lardi* straie, haine largi 151/20 (pe când astăzi se aude *strañe lărdi*); [Lat. *largus, -a. -um*].

laspe sb. «noroiu, glod, Cav. 527 Schlamm»; *multe lăsk'i* mult noroiu 174 31; ngr. λάσπη.

lasu vb. I «las, Cav. 101 lasse», *se lași* să lași 164/25, *lăsăm* lăsăm 67 6; *la*[s] las', lasă! 65, 162; *la se intră* las' să intre 143 16; *la se toarcă* las' să toarcă 145 17 și pretut. [Lat. *laxo, -are*].

lațu sb. «laț, Cav. 145, 319 Schlinge». [Lat. *laceus,-um=laqueus].

láθusu sb. «greșala. Cav. 519, Irrtum». [Ngr. λάθος].

lau vb. I «spăl, Cav. 550, 658 wasche»; *căndu se lai* când să speli

155 22; *aşiţe se la* aşa se spală 155 22; *vu seme lai* spăla-mă-vei 83 28; *se la* să spele 166/27. (Mikl. transcrie greşit: *se lă); lă-me vărtósŭ de paranomil'a ameá* spală-mă mai vârtos de fără de legea mea 83 27; *late* spălate 158 23. [Lat. *lavo,-are*].

lavdă sb. «litera grecească λ» 69 8. [Ngr. λάμδα].

lăctucă sb. «lăptucă, Cav. 858 Lattich». [Probabil greşală de tipar la Cavalioti, κ în loc de π, litere de tipar cam asămănătoare; de sigur *lăptucă* cum se şi aude azi. Lat. *lactŭca,-am*].

lăgăme sb. «subterană, Cav. 516 Mine». [Turc. *lagúm.* Azi mai mult *lăgume, lugume* în Arom.].

lăhtare sb. «spaimă». [Greşit tradus de G. Meyer, Cav. 523 prin «heftigesVerlangen», în loc de Schrecke=spaimă»; cu acelaş sens se întrebuinţează şi în ngr. în Epir. λαχτάρα. Din ngr.].

lănă sb. «lână, Cav. Wolle, Haar(!)», 119/3, 156/22. [Lat. *lana, -am*].

1. **lăndură** sb. «rândunică, Cav. 1119 Schwalbe»; *lăndurră* rândunelele 122/5. [Lat. **harŭndŭla, -am,* din *harŭndo*].

2. **lăndură** sb. «barcă, Cav. 112 Kahn». [Turc. *hándura*].

lăndetu adj. «bolnav»; *lăndetlu* lâncedul, bolnavul 133/10; la *lănditi* la bolnavi 129/8. [Lat. *languĭdus, -a, -um*].

lăngoare sb. «boală»: *lăngorră* (pentru *lăngorle*) neputinţele, boalele 75/16, 93/43; *cu lăngori* cu boale 146/17. [Lat. *languor, -ōrem*].

lărdime sb. «lărgime, Cav. 1051 Breite». [Derivat din *largu* + suf. *-ime*].

lătinescu adj. «latinesc»: *ca lătineasca* ca latineasca 69/7; *cu lătineştile* cu latineştele 67/5.

lăvinu sb. vas de aramă, Cav. 514 Krug». [Ngr. λαγῆνι].

lăvie sb. «oglindă, Cav. 344 Spiegel». [Din *vilie*>*lăvie,* prin metatezare; este ngr. γιαλί (nu ὁαλί, Meyer, Cav. 344)].

leágănu sb. «leagănu, Cav. 470 Wiege». [Derivat din *legu*, vezi Puşcariu, Etym. Wtb, Nr. 957].

leane sb. «lene, Cav. 685 *ḯ-o leane* (nu cum redă Meyer: *ío l'ane*) bin träge». [Sl. лѣнъ].

leene sb. «lighean, Cav. 536 greşit prin Schüssel» mai bine prin «Becken». [Arom. este împrumutat din turc. *leĭén;* cfr. Meyer, Alb. Wtb. 234].

legu vb. I „leg, Cav. 212 binde; *se lu ledi* să-l legi 174/31; *ligatu* legat 157/23; *ligasl'i* pe cei legaţi, ferecaţi în obezi 95/48. [Lat. *lĭgo, -are*].

lehoană sb. «lehuză, Cav. 541 Wöchnerin». [Ngr. λεχῶνα].

lemnu sb. «lemn, Cav. 678 Holz»: *uscate lemne* uscate lemne 153,21; *disică leámnile* despică lemnele 154/21 (greşit în acest loc transcrie Mikl. *l'amne*). [Lat. *lĭgnum*].

lenevósu adj. «leneş»: *lenevoslu* leneşul 77/18. [Din sl. лѣнивъ].

lepră sb. «lepră, Cav. 539 Aussatz». [Ngr. λέπρα].

levendu adj. «voinic, Cav. 530 tapferer Mann». [Turc. levend<ngr. λεβέντης].

Leví sb. «Levi» 99.

liliče, lilică sb. «floare, Cav. 552 Blume», (unde-l greşit redată prin *lilitsă=liliţă,* de asemenea Nr. 312 *lilidză,* Mikl. *lilidžă*); *liliča* floarea 93/45; *lilĭčile* florile 117/2. [Probabil din alb., vezi Meyer, Alb. Wtb. 250].

limă sb. «pilă, Cav. 545 Feile". [Din ngr. λίμα = lat. lima].

limbă sb. «limbă, Cav. 178 Zunge»; 65, 83/29. [Lat. *lingua, -am*].

lingu vb. III «ling, Cav. 174 lecke». [Lat. *lĭngo, -gĕre*].

lingură sb. «lingură, Cav. 479 Löffel» 158. [Lat. *lĭngŭla, -am*].

linte sb. «linte, Cav. 1046 Linse» 133/10. [Lat. *lens, -tem*].

lipsescu vb. «trebuiesc, Cav. 532 gehe aus, mangle»: *lipsește* trebuie, se cade 65/2; Cav. 335 *lipsitu* «mangelhaft».[Ngr. aor. ἔλειψα, din λείπω].

lipsire sb. «trebuință, Cav. 1134 Bedurfniss». [Din *lipsescu*].

liturvisescu vb. IV «slujesc în biserică, Cav. 533 halte Messe». [Ngr.aor. ἐλειτούργησα,din λειτουργῶ].

livade sb. «livadă»: (articulat) *livadea* 175/31; Cav. 542 Wiese». Sl. *livada*, ngr. λιβάδι ; cfr. Meyer, Alb. Wtb. 251, Cihac, II pag. 174].

locu sb. «loc, pământ, țară, Cav. 171, 1141 Erde, 1006 Ort»; 75/16; *loclu* locul 117/1, 116/1; *locu* țărână, pământ, humă 121/4; *ș-o minduí că h'im locŭ* adusu-și-a aminte că suntem țărână 93/45; *n-loclu* în locul 67/5; *se le ai tru loclu aloru* să le ai la locul lor, în ordine 158/23; *ğucăm de locŭ* ne mișcăm din loc 65/4 (alb. la fel); *lócuri* pl. 117/2.

lucrarea sb.«lucrare, îndeplinire; *tră lucrarea a dimăndăčunlorŭ atăórŭ* pentru împlinirea poruncilor tale 79/23.

lucrédḑŭ vb. I «lucrez, Cav. 239 arbeite»; *se lucreḑî* să lucrezi 91/41; *lucreaḑă* lucrează (ei) 118/2. [Lat. *lucro, -are*].

lucru sb. «lucru, Cav. 272 Arbeit» 67/5, 91, 41, 122 5; *ș-lúcărră* și lucrurile 77/18; *și nvițară lúcărră alórŭ* și învățară lucrurile, obiceele lor 65/1 (*-rră* = *-rle*); *lúcărle atale* lucrurile tale 136/12; *lúcărle*, pentru *lúcrile*). [Lat. *lucrum*].

lumbarδa sb. «facla, lumânarea" 77 20. [Ngr. λαμπάδα, cu intercalarea unui *r*, datorit amestecului lui *lumbrisescu*/.

lumbrisescu vb. IV «luminez, strălucesc, Cav. 524 «glänze»: *la[s] se lumbrisească pre noĭ luńina a prósopăl'i atăĉĭ* las' să lumineze pe noi lumina feței tale 79 23; *lumbrisită* strălucită 67 5. [Ngr. λαμπρύνω].

lună sb. «luna, Cav. 1053 Mond», 99 54, 116 1. [Lat. *luna, -am*].

Luni sb. «Luni»: *Lunea* 127 8. [Lat. *lunae* (dies)].

lunḑime sb. «lungime, Cav. 571 Länge». [Derivat din *lungu* + suf. *-ime*/.

lungu, fem. **lungă** adj. «lung»: *lunga cămeașă* lunga cămașe 152 20 (Lat. *longus,-a,-um*).

luńină sb. «lumină, Cav. 1097 Licht;» 65 1, 79, 85; *luńină de luńină* lumină din lumină 79 21; *da luńina a órg'ilorŭ* luminează, înțelepțește pe orbi 95 48; *luńina mare*, lumina mare (pe luminatorii cei mari 99 54; *luńina ațeá aliδinoasa* lumina cea adevărată 79 23, (Lat. **lumĭna,-am*, din *lumen*).

luńineḑu vb. I «luminez, Cav. 1054 erleuchte»; *ți luńineḑî* care luminezi 79 23; *ațélŭ ți toțî noĭ nă luńineaḑă* acela care pe toți noi ne luminează 67 5; *luńineaḑă-me* luminează-mă 85 33; *luńineaḑă-ńĭ* luminează-mi 77 19; 75/17; *luńină pre noĭ* luminează pe noi 89 39, probabil stă pentru *luńină-nă pre noĭ*. (Derivat din *luńină*).

luńinósŭ adj. «luminos:» *cu lumbarδa ațeá luńinoasă* cu facla cea luminoasă, strălucitoare 77/20.

lupată sb. «lopată, Cav. 1087. Schaufel, 472 Ruder» 165 7. [Sl. лопота, bulg. лопата].

lupu sb. «lup, Cav. 555 Wolf», *luplu* lupul 118/2; *de luk'i* de lupi 168/28. (Lat. *lupus, -um*).

lutu sb. «lut, pământ moale, Cav. 765 Schlamm». (Lat. *lutum*).

luțescu vb. IV. «lucesc»: *căndu*

luţeaşte soarle când răsare soarele 147/17; (*că)tră ĭu luţeaşte soarră* din cotro luceşte (răsare) soarele 67 5. (Lat. *lucĕsco,-īre*).

L'

l'abricu sb. «Cav. Seewolf», ngr. λαβράκι, alb. l'abrik. In Arom., după formă, vine din alb].

l'astră sb. «oală în care se pun flori; Cav. 538 Schale.» Fără îndoială este ngr. γλάστρα, devenit *glastră > *l'astră*. Nu pot explicà căderea lui g, caşi pe a lui c, pe care o întâmpinăm în *lostru, lostur* (= clostrum)].

l'au vb. I «ieau. Cav. 753 nehme»: *se l'au* să ieau 133 10; *l'ei* iei, reeii 170/29; *se nu l'ei de orl'u* ca să nu te deochi, ca să nu-ţi fie de deochiu 150 19. Bulg. I da ne se zemaş ot oco, alb. eδé tε mos marεš pe (pεr) siu (cfr. ale mele *Paralle Redensarten*, pag. 121, Nr. 34 alte exemple); *se l'a* să iea 152 15; *l'a* ieau (ei) 122 5; *se lomu* să luăm 181; *loaĭ* luai, am chemat 139 14; *me lo h'avra* mă apucară frigurile 158 23; *lom* luarăm 65/3; *loară* luară 69 7. (Lat. *lĕvo,-are*).

l'épure sb. «iepure, Cav. 517 Hase»: *l'épuri* iepuri 178 33. (Lat. *lĕpus,-rem.*).

l'ertu vb. I „iert": *ţi s-le l'artă* ce ţi le iartă 93 43; *tra se s-l'artă părinţil'i atăi* ca să-ţi ierte pe părinţii tăi 129/8 (greşit transcrie Mikl. R. U. 2, pag 80 pe σλιάρτα, prin *zl'artă*, s este din ţ înaintea lui *l'* şi-ĭ pronumele *iţi*); *l'ertămŭ* iertăm 75/16; *L'artă-nă* iartă-ne 75/16. [Lat. *lībertо, -are.*].

l'inu sb. „in, Cav. 547. Lein" 69 8; 148/18. [Lat. *līnum*].

l'irtăcune sb. „iertăciune, iertare": *se avém l'irtăcune* să ne fie cu iertare 65 3, 182. [Lat. *lībertatio, -ōnem*].

l'irtare sb. „iertare": *tră l'irtarea amărtiĭlorĭ* pentru iertarea păcatelor 79 23. Vezi *l'ertu*.

l'uftă sb. „luptă, Cav. 798 Krieg". [Din alb. *l'uftε*=lat. *luctá*].

M.

Ma conj. „dară, însă, ci" 65/1, 65 2, şi pretut. în Ucuta; 119 3, 120 3, 125, 129 3, 148, 149; Cav. 52 „aber". Din *magis*? Există în bulg. serb., alb., ital., ngr., turc. dr., croata. Cfr. Meyr. Alb. Wtb. 346, Alb. Stud. IV, Nr. 52].

ma adv. 1° „mai": *ma nsusŭ* mai sus 65/31; *ma múltele ori* de cele mai multe ori 125 6; *ma vu se nu h'ibă* nu o să mai fie (mai mult o să nu fie) 93/45; *macăt s-easă* îndată ce or ieşi 168/27; 2° „numai": *ş-nu ma limba* şi nu numai limba 65 1; *ma trei meşi are boaţe* numai trei luni are voce 123/5; *ş-ma căte un tonŭ au* şi numai câte un accent au 67/5. [Lat. *magis*. Azi în Aromâna, pe cât îmi este cunoscut, se aude *maşi* „numai", spre deosebire de *ma, cama* „mai, mai mult"].

macru adj. «macru, slab; Cav. 1153 mageres Fleisch». [Lat. *macer, macra, macrum*].

madene sb. „mină, Cav. 610 Bergwerk. [Turc. *madén*; azi în Aromâna se zice *mademe*].

mádăre sb. mazere, Cav. 520 Erbse", alb. *móδule*. [Etimologia neclară; vezi mai de aproape Meyer Alb. Wtb. pag. 284; Densuşianu, H. l. r., pag. 23, 24, 29].

mal'u sb. „maiu, Cav. 511 Stampfe". [Lat. *malleus,-um*].

manăinte adv. mai întâi, mai nainte" 143/16 [Din *ma* (=mai) şi *năinte* (=înnainte)].

mándalu sb. „zăvor, Cav. 578 Riegel". [Ngr. μάνταλος].

mandu sb. „prezicător, vrăjitor, Cav. 581 Wahrsager". [Ngr. μάντης].

márḑine sb. «margine, mal, Cav. 33 Ende» 97/51, 137/12. [Lat. margo, -gĭnem].

mare adj. «mare, Cav. 599, 1033 gross»; *mare este Domnul* mare este Domnul 97; *scumbete (scumpete) mare* scumpete mare 130/8; *mare barbă* 172/30; *mari peşti* mari peşti 136 12; *amirărăţ mari* împăraţi mari 101 55; *ɗávmate mar(ĭ)* minuni mari 99/54; *cusiţe mari* cusiţe mari 162|30; *cama marľi* cei mai mari 160|24. Azi pl. dela *mare* este *mări*. Cfr. şi *fară*, pl. *fari*, azi *fări*; *largu*, pl. *larḑi*, azi *lărḑi*. [Lat. *mas, marem*, cfr. Puşcariu, Etym. Wtb. art. *mare*].

Marie sb. «Marie»; *Marie virǐnră dumniḑăfăcătoară* Marie virgină născătoare de D-zeu 87|24.

mármore sb. «marmoră, Cav. 587 Marmor». [Ngr. μάρμαρον].

mártiru sb. «martur, Cav. 589 Zeuge»; Ngr. μάρτυρας.

Marţi sb. «Marţi», (articulat) *Marţa* 127|7. [Lat. *Martis (dies)*].

máscuru sb. «masculin, bărbătesc, Cav. 81 männlich». [Lat. *masculus, -a, -um*].

másină sb. «măslină»; *másine* măsline 133 10. [Sl. маслина].

mastoru sb. «meşter, Cav. 594 Baumeister»; *doi mástori* doi meşteri 138/13. Supt forma aceasta din ngr. μάστορας (cfr. Notiţe Etimol., pag. 33).

máţenu vb. I, «macin, Cav. 38 mahle»; *la se lu máţină* las' să-l macine 166,26; *tra se máţină* ca să macine. [Lat. **machino, -are=machinari*].

maţu sb. «maţ, Cav. 62 Eigenweide»; *máţăle* 83/28; *máţile* maţele 167|27. [Lat. pl *matia*, cfr. Meyer, Cav. 62; Puşcariu, Etym. Wtb. Nr. 1048].

maɗiti sb. «ucenic, discipol»; *maɗitazľi* (pentru *maɗitaţľi*) ucenicii 89 37.

marvolu sb. «panglicar, înşelător, Cav. 586 Betrüger». Nrg. μαργιόλος, cu acelaş sens.

măcu vb. I «mănânc, Cav. 1027 esse»: *se nu măţi* să nu mănânci 141 15; *se măţi* să mănânci 170|29; 178 33; *măcă* mănâncă 162,7; *se măcă* se mănâncă 118 2; *tra se măcă* ca să mănânce 162; *se le măcă* să le mănânce 133 10; 134; *vu se măcă odrfănľi* o să mănânce săracii 89,38; [*măcare*] mancare 95|48. [Lat. *manduco,-are*].

măduă sb. «măduvă, Cav. 644 greşit «Gehirn», pentru «Mark»; 147,18. [Lat. *medulla,-am*].

măgăză sb. «magazie, Cav. 561 (greşit redat prin *măkăză=măcăză*) «Vorratshaus». [In Arom. din turc. *magazá*, cfr. Meyer, Alb. Wtb. 253].

măğărescu adj. «maghiaresc, unguresc»; *ca măğărească* ca (limba) maghiară 69/7.

Mağărŭ sb. «Maghiar, Ungur»; *ca Măğarľi* ca Maghiarii 67|5.

măimunu sb. «maimuţă, Cav. 570 Affe», turc. *maĭmún*, cfr. Meyer, Alb. Wtb. 254.

mălinare sb. «bucurie, veselie»: *Vu se me faţĭ se avdu harao, ş-mălinare, ş-vu se se hăriseăscă oásele aţeale ţăpinusítele*. O să mă faci să aud bucurie şi veselie şi bucura-se-vor oasele cele smerite 83/28. In gr. lui *mălinare* îi corespunde εὐφροσύνη. [Origina-i mi-e necunoscută].

mălţeaḑă (-e) sb. «vărsat»; greşit Mikl. *mălţeaţe* 145. [Din lat. *mal(i)tiă*+suf. *eaţă*, disimilat *-eaḑă?*].

mână sb. «mână, Cav. 1117 Hand» 67|6, 134; *cu mână vărtoasă* cu mână tare 99|55; *lúcărră à mânilorŭ atăórŭ* lucrurile (= operele) mânilor tale 85 33. [Lat, *manus, -um*].

mändată sb. «ştire trimisă prin cineva; comision etc.Cav. 579 Nachricht». [Lat. *mandatum*].

mändu sb. «mânz, Cav. 813 Füllen». [Lat. dintr'un **mandius*,-*um* din *mandere*, Puşcariu, Lat. tį u. kį, pag. 49—50].

mäne adv. «mâne, Cav. 98 Morgen». [Lat. *mane*].

mäng'uşu sb. «cercel, Cav. 889 Ohrring», turc. *meng'úş*, *mang'úş*.

mänică sb. «mâneсă, Cav. 576 Aermel». [Lat. *manĭca*,-*am*].

mänucl'u sb. «mănuchiu» : *mănúcl'ile* mănuchii, snopii 164|25. [Lat. *manŭc(u)lus*, -*um* = *manupulus*].

märal'u sb. «mărar, Cav. 584 *märál'iu* «Fenchel», (cred că traducerea prin *Fenchel* este greşită; *măral'u*, caşi ngr. μάραθρον, însemnă «Dill»=anethum graveolens». [Vezi Meyer, Alb. Wtb. pag. 259].

märgăritare sb. «mărgăritar, Cav. 585 Perle», ngr. μαργαριτάρι.

märitu vb. I «mărit, Cav. 726 verheirate» (greşit la Weigand, că s'ar întrebuinţà şi despre bărbaţi terminul *măritu*). [Lat. *marīto*, -*āre*].

märmintu sb. «mormânt, Cav. 621 Grab», 171|29.[Lat. molimentum].

märmintătoru sb. «cel din mormânt; Cav. Alb. Stud. IV, pag. 127; *ş-a mărmintătórloru hărzí bană* şi celor din morminturi viaţă dărui. [Cuvânt format de Cav. din *mărmintu*, caşi *dupănăsătoru*].

märrulă sb. Cav. 466 «Pinienuss., turc. *marula*. Sensul arom. *mărulă* nu corespunde cu cel din turc.. căruia corespunde arom. *mărul'e* (= salată).

märtirie sb. «mărturie» 91|41. [Ngr. μαρτυρία].

mäscără sb. «măscăriciu, Cav. 591 Possenreisser». [Turc. *mascará*].

mäseáo sb. «măsea» 140/14. [Lat. *maxĭlla* -*am*].

mästih'e sb. «mastică, sacâz, Cav. 593 Mastix»; ngr. μαστίχι. [In arom. se zice azi *măstică*].

mästrăpă sb. «pahar, Cav. 595. Becher». Turc. *masrapá*.

mävistru sb. «vrăjitor, Cav. 564 Zauberer» (greşit la Weigand: *mavistră*, cu *ma*-). Din ngr. popular μαγίστρα (Epir).

mberdosescu vb. IV «încurc, Cav. 641 verwickle». [Azi *mberdepsescu*, *mbirdipsescu*, din aor. ngr. ἐμπέρδεψα =μπερδεύω].

mbetare sb. «îmbătare. Cav. 600 Trunkenheit». [Lat. **imbĭbito*, -*are*].

mbugatu adj. «bogat» 127/7; cred. că aşa trebuie transcris cuvântul, şi nu cu Mikl. *bugatu*. [Sl. богатъ].

mbuguţil'e (azi *mbugăţil'e*) sb. «bogăţie, avuţie, Cav. 791 Reichtum». Din *mbugatu*+suf. -*il'e*].

mbutoarea sb. «putoare, Cav. 146 Gestank». Meyer, şi Mkl., R. U. 2, pag. 72 transcriu greşit *butoare*.Trebuie transcris: *mbutoare* sau *mputoare*(din *în*+*putoare*)[Lat.*putōrem*].

meásticu vb. I «amestec, Cav. 905 mische», 65/1, 65/4. [Lat. *mĭxtico*,-*are*].

meγleme sb. «alifie», 148/18. [Turc. mehlém].

melane sb. «cerneală, Cav. 602 Tinte (greşit : *Dinte*)», ngr. μελάνι.

mel'u sb. «meiu, Cav. 412 Hirse». [Lat. *mĭlĭum*].

menduescu vb. IV «gândesc, Cav. 180, 945 denke». Din alb. *mεndóń*. (Vezi *mintuescu*).

merimagă sb. «păeanjen, Cav. 1047 Spinne».[In Arom. din alb. *mεrimagε*, cfr. Meyer, Alb. Wtb. pag.274].

merinde adv. sb. «timpul de după amiazi; merinde, Cav. 206 Nachmittag, Vesperbrod». [Lat. *merĕnda*, -*am*].

meru sb. «măr»; Cav. 565 *meru de faţă* «Wange» = buca, umărul obrajilor; 176/32. Cfr. alb. *mołε fák'esε*; cfr. şi Puşcariu, Etym. Wtb.

Nr. 1023; pl. *meare* 134/11; Cav. 613 *meru* «Apfel», 138/13. [Lat. *mēlum*].

mesu sb. «lună, Cav. 614 Monat»; *meslu* luna 127/7; *meși* luni 123/5. [Lat. *mēnsis, -em*].

meșu sb. «plug, Cav. 40 (greșit *meșiu*) Pflug». Cuvântul este și azi cunoscut. In oarecare legătură pare că este cu lat. *messis*; raportul semasiologic între *meșu* „plug“ și *messis* „seceriș“ este totuși greu de stabilit. Neclar.

metru sb. «metru, măsură, Cav. 612 Mass», ngr. μέτρον.

mezie adv. «abia» 158/23. [Alb. *mezi* «Cristof. Λεξ. 234].

míγδală sb. «migdală, Cav. 56 Mandel», pl. *míγδale* 134/11. [Ngr. μίγδαλον].

miliunea sb. «milionul» 181.

minčunós[ŭ] adj. «mincinos» 91/42. [Derivat din *minčună*].

minčune sb. «minciună, Cav. 1152 Lüge». [Lat. *mentio, -ōnem*].

mine pron. (acusativ) «mine»; *pre mine* pe mine 77; *tru mine* în mine 83/28. Atât în Ucuta cât și în Damil nu vine niciodată *mine* în nominativ ca subiect, cum se aude azi mai mult în Macedonia (nu și în Epir).

ming'ușu sb. «cercel»: *ming'ușl'i* cerceii 155/22. Turc. *meng'úș*. Vezi *măng'ușu*.

minte sb. «minte, Cav. 665 minte, 180 minde (= μίνντε) «Verstand», 65/2, 75, 122/5; *a mintel'i* a minții 77/19; *mínțile căδăriseá-le* curăță mintea 87/35. [Lat. *mēns, *mēntem*].

mintescu vb. IV «amestec»: *se o mintești* să o amesteci 170/28. [Sl. męta].

mintimenu adj. «înțălept, cuminte» 149/19. [Din *minte*+suf. ngr. -μένο].

mintuescu, minduescu (Cav. 945, 180 **menduescu**), vb. IV «gândesc»: *ma se te mintuești* ci să te gândești 149/19; *ș-o minduí* gândi, adusu-și-a aminte 93/45; *minduescu* gândesc 69/8. [Din alb. *mendóń* cu încrucișarea cuvântului *minte*].

minduire sb. «gândire» 87/35, 95/48.

minŭ vb. I «mișc, Cav. 863 schütteln»: *se se minari* de se-ar mișcà 174/31. [Lat. *mĭno, -are*].

mirimangă sb. «păianjen» 125/6. [Alb., vezi *merimagă*].

misale sb. «față de masă, care servește de pus bucatele, când se servește la prânz și la cină, dar fără a se serví de desupt de masă; Cav. 1014 traduce greșit prin „Tisch“, mai bine traduce Weigand prin *Tischtuch*. Sensul adevărat este cel arătat de noi. [Din lat. *mensālis*; cfr. Meyer, Alb. Wtb. pag. 276; Căderea lui *n* arată origine română, păstrarea lui *-l-* însă, nu].

Misirie sb. «Egipet, Faraon», *de tru loclu a Misiriel'i* din pământul lui Faraon 91/40. [Turc.].

mistrie sb. «mistrie, Cav. 649 Schöpfkelle», ngr. μυστρί.

misuru vb. I «număr»: *se misuri* să numeri 140/14. [Lat. *mensūro,-are*].

mísuru sb. «porumb, ngr. ραποσίτι» 120/4. [Cuvântul lipsește din vocabularul alcătuit de Mikl. R. U. 2, pag. 71; stă în legătură cu *Misirie* (Egipet) și, cași acesta, vine din turc. *măsăr*: *măsăr bugdaĭé* «Mais» cfr. Meyer, Alb. Wtb. pag. 280].

moale adj. «moale, Cav. 66 zart.» [Lat. *mollis,-e*].

moară sb. «moară, Cav. 646 Mühle», 162/26. [Lat. *mola,-am*].

moarte sb. «moarte, Cav. 308 Tod.» Alb. Stud. IV, pag. 127, *cu mo(a)rte mo(a)rtea* cu moarte pe moarte (călcând); 75/15, 97/50, 147/17. [Lat. *mors, mortem*].

moașe sb. «bătrână, Cav. 186 alte Frau» 139/13. (In textul ori-

ginal stă scris μοάσουs; la noi, locul citat, greșit cules μοάσσε cum de altfel ar trebui). [Ca origine a cuvântului se dă în genere din alb. *motše* (=moče), *moše*. După cum cred că am dovedit în *Notițe Etimol.*, pag. 38, cuvântul este format din (ma)mă + suf.-oș; în contra părerii că ar veni din alb. mai vorbește și faptul că în româna se aude numai *moș*, *moașe*, ci nu *moț moață* sau *moč*, *moače* cum ar fi trebuit, dacă ar fi de origine alb., forma veche alb. fiind *motše*].

Moisi sb. «Moise» 93.

móliță sb.«molie, Cav. 458 Motte» Azi *móliță*, *mólță* (vezi *mul'iță*. [Sl. Meyer, Alb. Wtb., pag. 285].

molive sb. glonte, Cav. 624 Blei», din ngr. τὸ μολύβι. [Azi se aude *mulibe*].

mol'u vb. I «înmoiu, Cav. 627 tauche ein»: *va se mol'u* o să înmoiu 131/9; *moal'e* înmoac 134/11. [Lat. **mŏllio,-are*, din *mollis*].

moneδă sb. „monedă, Cav. 626 Münze», ngr. μονέδα.

monohu adj. «castrat, scopit, Cav. 633 Verschnittener», ngr. μουνοῦχος.

mortu sb. «mort; Cav. Alb. Stud., IV, pag. 127 *de morți năstăsì* din morți a înviat»; *morțil'i* pe cei morți 79/22. [Lat. *mortuus,-a,-um*].

moru vb. IV «mor»: *Decara se moară omlu* După ce-o muri omul 710/29. [Lat. **morio,-īre = morior*].

moșcocare sb. «nucă mușcătaie (=nux muscata) 170 28, ngr. μοσχοκάρι.

mpartu vb. IV «împart, despart; Cav. 601 theile, 1147 trenne»: *se mparți* să împarți 171/29; *se mpartă silavia* se împarte silaba 67 5; *se mpartu tute silavĭle* se împart toate silabele 67 6; *Ațélŭ ți mpărță* Acel ce împărți 99/55. [Lat. *impartio,-īre*].

mpeaticŭ vb. I «împetec»; *se le mpétiți* să le împeteci, să le cârpești 153/20; Cav. 637 *mpedticu* flicke, zu rum. *pată* «Fleck».

mpletescu vb. IV «împletesc, Cav. 783 flechte, *stricke*. [Sl. плетѫ].

mplinu adj. «plin» 117/1: *mplină de hări* plină de grații, de daruri cerești 81/24; *suntu mpline* sunt pline 130/9. [Lat. *plenus*, *-a*, *-um*].

mprămutu, **mprămuteḑu**, (și *mprumuteḑu, mprumŭtŭ)* vb. I «împrumut, Cav. 203 «leite», greșit, pentru «leihe»; *se mprămuteaḑă* se împrumută 65 4; *nă mprămutămŭ* ne împrumutarăm 65 3; *se mprămutară* se împrumutară 65/4. [Lat. *impromūtuo,-are*].

mputoare sb. «putoare», miros rău 148/18. [Vezi *mbutoare*].

mputițu adj. «împuțit, necurat: *de búḑăle ameale ațeale mpuți'tele* de buzele mele cele împuțite 77 20. [Derivat dela vb. *mput*].

mucă sb. «muc, Cav. 647 Schleim». [Singular format din pl. *muți*, după analogia lui *nuți*, sing. *nucă*; vezi *mucu*; se aude și ca poreclă].

mucu sb. «muc»; *musl'i* mucii 172 30 *(sl*, din *țl)*. [Lat. *mūcus,-um*].

mulare sb. catâr, Cav. Maulthier: *mulărle* catârii 120 4. [Ngr. μουλάρι].

mulgu vb. III «mulg»: *se le mulgă* să le mulgă 169/28. [Lat. *mŭlgeo*, *-ĕre*].

multeață sb. mulțime, Cav. 788 Menge», 86/26. [Derivat din *multu*].

multu adj. «mult, Cav. 799 viel», 126/7 și pretut.; *multu mușatu* foarte frumos 123/5; *multe ori* 123 5; *ma mŭltele ori* de cele mai multe ori 125/6: *mulți* mulți 138/13; *de multu* de demult 65 1; *ș-cu multă zahmete* și cu multă greutate 65 1. [Lat. *multus*, *-a*, *-um*].

mul'are sb. «muiere, femeie, Cav. 192, Frau»; *mul'ara* (stă pentru *mul'area*) femeia 166/26; *mul'erle* muierile, femeile 145/16,

172/30, 122/4; *námesa de mul'erră toate* în mijlocul muierilor toate 81/25 (-rră = -rle); *căseni mul'eri* femei străine 163/25; *de urecl'e a mul'erlor* de urechile femeilor 156 22. [Lat. *mulier, -erem*].

mumă sb. «mamă, maică, Cav. 575 Mutter», 65/2, 91 4, 87/36.

munte sb. «munte, Cav. 134 Berg»: *tru munți* în munți 11 27. [Lat. *mons, montem*].

mungàrisescu vb. IV «mugesc, Cav. 629 brülle». [Din ngr. aor. ἐμούγκρισα].

muraru sb. «morarul» 166 26. [Lat. *molarius,-um*].

muru sb. «zid, Cav. 983 Mauer»: *murru* (= *murlu*) zidul 154 21; *mùrurle* zidurile 83 30.[Lat.*murus,-um*].

muscă sb. «muscă, Cav. 645, Fliege». [Lat. *musca,-am*].

mustață sb. «mustață, Cav. 634 Schnurrbart».[VeziKörting[3]Nr.6412 **mŭstaclus, -a, -um*].

mustu sb. «must, Cav. 635 Most». [Lat. *mustum*].

mușatu adj. «frumos» 123/5, 148; *mușată* frumoasă 120 3. [Prescurtat din **(înfru)mușat*, cfr. *Frumușanu* etc.].

mutrescu vb. IV «privesc, Cav. 429 betrachte»: *ți mutreaște* care privește 67/5; *se mutrească* să bage de seamă 172 30; *nu mutrescu căseni mul'eri* nu se uită (ei) la femei străine 163 25; *Nu mutred* Nu privi 83 28. [Sl. Мотрити].

mutu adj. «mut, Cav. 432 Stumm». [Lat. *mutus, -a, um*].

mvălescu vb. IV «învelesc», este greșit în Mikl. R. U. 2, pag. 52 XXIX, în loc de αμϐαλέστη cum stă în Daniil. [Vezi *amvălescu*].

N.

n prep., prescurtată din *în*: *n-loclu* în locul 67; *n-țeru* în țer 67; *n-casă* în casă; *n-vale* în vale 166 27; *n-sinu* în sân 173 și pretut. Ucuta îl scrie deosebit și în compunerea lui cu verbele: *n-vețŭ*, pentru *nvețŭ*; Noi am transcris: *nvețŭ*, *nbunéḑŭ* etc.

na interj. «na, iată, eacă» 67 4, 67 5.

nafoară adv. «înafară, afară, Cav. 268, draussen . [Lat. *in-ad-foras*].

nàfură sb. «anaforă» 142 15 [Ngr. ἀναφορά].

name sb. «renume, Cav. 1058 Ruhm», turc. *nam*.

námesa «printre, între, în mijlocul» 83 37, 81 24; *pre námisa* pe la mijlocul 177/32. [Ngr. ἀνάμεσα].

nao num. «nouă, Cav. 264 neun» 178/33; *naosprăḑaṭe* nouăsprezece 179 34; Cav. 265 *naoḑăți* «neunzig», *naoḑiți* nouăzeci 180 34; *naosprăving'iṭ* douăzeci și nouă 180. [Lat. *novem* = Ar. *noaŭă*, din care s'a născut forma *naŭă*>*nao*, prin absorbirea lui *o* din diftongul *oa* și prin prefacerea lui *ŭă* în *o*. Acelaș caz s'a petrecut și cu fem. lui *nou*].

nao, fem. lui *noŭ*; vezi *noŭ*.

nare sb. «nas, nară, Cav. 650 Nase» 139 14. [Lat. *naris,-em*],

nascu vb. III «nasc»: *niscure* (care stă pentru *născură*) născură, răsăriră 117 2 (greșit la Mikl. R.U. pag. 73 *niscuri*). [Lat. **nasco,-ĕre*= *nascor*].

násturu sb. «nastur, Cav. 439 Knopf»: *násturl'i* nasturii 156. [Lat. *nastulum*, din *nassa*, după Pușcariu, Etym. Wtb., Nr. 1156. Nesigur].

nauntru adv. «înlăuntru» 153/21. [Din *in* (lat. in)+*a* (lat. ad)+*intru* (=lat. intra)].

navlu sb. «chiria pentru mersul cu vaporul, fractul, Cav. Schiffsmiethe». ναῦλος].

năfătescu vb. IV «mă îndop, mă satur de-abinelea, Cav. 1132 sättige»: *că nă năfătișî* că ne-ai săturat, că ne-ai îndestulat 89 37; *năfătească* satură, îndestulează 93;

nu se se năfătească se vor îndestulă 89 38; *nă năfătím* ne am săturat 89/39. [Cuvâutul este de origine turcească, din *nafakà* proviziune].

năh'amă adv. «puțin, niţică» 65/3, 170/28. [Etimologie necunoscută. Cea propusă de Weigand, *Olympo-Walachen*, pag. 38, este inadmisibilă, întru cât nu se constată întreb. lui θέαμα în limba greacă; mai probabil din *infĭmus, a, um* > *nfeamă* > *nh'amă*, cf. *feamin*, *feamin*].

nănte adv. «înnainte»: *că nănte nănte* căci cu mult înnainte 65/1; *de năntea ată* înnaintea ta 159 (Vezi: *denăntea*); 165 26. [Din lat. *in-ante*].

năóru sb. «nor»: *năorl'i* norii 97/51. [Lat. *nubĭlum*].

năpărtică «sb. napârcă, șarpe, Cav. 707 Schlange», 173 30.

năpoi adv. «iarăși, Cav. 722 wiederum», 79, 117 2, 116 1, 161 24. [Din *n*(=in) și *apoi*].

nărrăire «supărare dușmănie, iritare, Cav. 328, 696 Zorn» 119,3.

nărrăescu (*me-*) «vb. IV «mă supăr, mă înrăesc, mă mâniu»: *că nu te nărrăiși* că nu te ai supărat 77 18; *se nărrăeaște* se supără, se mânie 146/17. [Etimologia probabilă este cea propusă de Mikl. R. U, II, 27 din *in-reus* >inrăescu= *nărăescu*].

născăntu pron. «unul, câtva»: *născănți* unii 149 19; *născănte zborră* câteva vorbe, unele vorbe 67 5; 67 4; 118/2. [Din *ne-scio-quantus*].

năstăsescu vb. IV «reinviez»: *și năstăsi'* reinvie 79 22; *Hristós de morți năstăsi* Hristos din morți a înviat, Cav., Alb. Stud. IV, pag. 127. [Ngr. ἀναστaίνω sau ἀναστήνω, după forma aor. a vb. din ngr.].

năstăsirea sb. «învierea, reinvierea» 79,23. [Ngr. ἀνάστασις].

năsu, năsă pron. «dânsul» 67, 79, 93, 181. [Lat. *in-ĭssu* (=ipsus), după *cum disu* (=dânsul), din *de-ĭssu*. (Vezi și Pușcariu, Etym. Wtb., Nr. 87).]

nău adj. «nou, Cav. 345 neu», unde Meyer pe nedrept observă «die Schreibung bei Kav. ist ungenau», căci se întrebuințează și forma *nău*, pe lângă *nou*. Vezi *nou*.

năuntru adv. «înnăuntru, Cav. 609 innen». [Din *in*+*ad*+*întra*; vezi *nauntru*].

nbunédŭ vb. I «îmbunez, împac»: *nbuneadă-o polea Sion* împacă pe orașul Sion, fă bine Sionului 83 30. [Din *in-bun*; azi: *îmbun, -are*].

ncaču vb. I «cert, mustru, Cav. 574 greșit (ca și la Mikl, R. U. II, 27 și 64) *nkatsu* = *ncațu*; *tra se ngače* (sau poate mai bine: *tra se ncače*) ca să dojenească 160 24. [Bulg. *kačja* zangen, după Meyer, dar nesigură].

ncalaru, trebuește privit ca adverbial, ci nu ca sb. Cav. 337 și deci tradus prin «călare», și nu prin «Reiter» = călăreț, deși corespunzătorul ngr. este καβαλάρης, în loc de καβάλα. cum ar fi trebuit și cum îi corespunde alb. *kal'uar*, cfr. Cristof. λεξ. pag. 139, unde kal'üar(ε) înseamnă numai *călare*. [Din *incabalarius*].

ncapu vb. II, III, «încap; Cav. 1148 fasse»; *ncape* (sau *ngape*) încape 167/27. [Din *incapio, -ĕre *ĕre*].

ncarcu vb. I «încarc, Cav. 1073 belade»: *se o ncarți* să o încarci 175 31. [Lat. *incarrĭco,-are*].

ncăldescu vb. IV «încălzesc»: *ncăldescu* încălzesc(ei) 134 4. [Lat. **incaldĕsco,-ĭre*(=incalesco+caldus), cfr. Pușcariu, Etym. Wtb. Nr. 808; Poate fi însă și un derivat din *caldu*].

ncărșil'atu adj. «creț, Cav. 390 kraus». [Din verbul *ncărșil'edu*, *ncărșel'u* încârlionțez, încrețesc». Acesta din *cărșél'ŭ*=firele încurcate în formă de cerculețe la războiu; scripeții de la războiu, iarăși în

formă rotundă de cerculeţ. *Cărşel'ŭ* sigur din *căr(u)şel'ŭ* (carucior), deminutiv din *căruş* (căruşor). Dacă se are în vedere formele de cerculeţe ale părului creţ, cred că nu va fi greu de prins raportul dintre *ncărşil'utu* (creţ) şi *căruşel'ŭ*. Cfr. fr. *carrousel* «Ringelrennen», Körting [3] Nr. 1973. Să fie şi *creţ* un deminutiv în legătură cu *carrus* sau *currus=c(ă)r+eţ ?*]

ncl'egu vb. I «închieg» : *se lu ncl'agă* (sau *ngl'agă*) să-l închiege 169 28. [Lat. **in-clago,-are*].

ncl'idu vb. III «închid, Cav. 968 verschliesse». [Lat. *includo,-ĕre].*

ncl'inare sb. «înclinare, închinăciune, rugăciune» 73 15, 81/25, 87.

ncl'inu vb. I «închin» 65; *se ncl'ină domnulŭ alŭĭ* să închine pe Domnul său, să se roage la Domnul său 65 2; *tra se ncl'ină* pentru ca să se închine, să se roage 143 16 ; *ţi se ncl'ină şi se δuxuseaşte deadúnŭ cu tatălŭ* care este închinat şi slăvit dimpreună cu tatăl 79 22; *te ncl'inăm* te închinăm, te rugăm (ne rugăm la tine) 85 30, 101 56, 81 26; *se fure că me ncl'inŭ* dacă m'aş închina 65 2. [Lat. *inclīno,-are].*

ncoa adv. «încoace» 65 4. [Cfr. Puşcariu, Etym. Wtb. Nr. 14].

nculeá adv. «încoace» : *ma suţă-ţî 'prósopa nculeá* ci întoarce-ţi faţa încoace 83 28. [Vezi Puşcariu, Etym. Wtb. Nr. 14; Zft. f. r. Phil. XXXII, pag. 478—480].

ncurúnŭ vb. I «încunun»: *aţélŭ ţi te ncurună cu ńilă* acela care cu indurare te încununează 93 43. [Lat. *in+corono,-are].*

ncusurratu adj. «încocoşat, Cav. 365 bucklig». [Cuvântul se derivă din *cusór (= cosor)* şi n'are a face cu turc. *cusúr* (= cusur, rest, lipsă), după cum crede Meyer, loc. cit.].

ndereptu, vezi *ndireptu.*

ndiregu vb. III «dirigez, îndreptez»: *şî ndireaḑe-o imnaгea anoastră* şi dirige, îndreptează umbletul nostru 79 23. [Lat. *dirĭgĕre].*

ndireptu, vezi *ndreptu.*

ndoápărru vb. I «mă sprijin. Cav. 31 stütze, lehne mich», unde greşit *me ndo apărru.* [Etimologia este din *dĭpalo, -are* «bepfählen, ampfählen», vezi Papahagi, *Notiţe Etimol.*, pag. 4. Cu cuvântul bulg. *dopirati* «toucher, atteindre, confiner à», cum mi s'a obiectat, n'are nimic a face. Atât sensul cât şi forma se opune; ca formă ar fi sunat *dupirescu*, niciodată *ndoápăru].*

ndregu vb III «dreg» *: ndreaḑe-o bana anoastră* îndreptează-o viaţa noastră 87 34; *ndreaḑe-le* drege-le, îndreptează-le 87/35. [Vezi *ndiregu*].

ndreptu, fem. **ndreaptă** adj. «drept, dreaptă»; *cu ndreapta* (Mikl. R. U. 2, pag. 74 *dreapta*) *mână* cu dreapta mână 134 11; *dreptu* drept 67 5; *tră cama ndreptu zbor* pentru mai drept, mai îndreptăţit cuvânt 67 6; *tra se te spunĭ ndreptu* ca să te îndreptezi 83 27 ; *ndrepţil'ĭ* pe cei drepţi 95/49 ; *tine ţi ndrépţil'i l'-vreĭ* tu care iubeşti pe cei drepţi 87 34 ; *andreapta* la dreapta 79 22; Cav. 214 *ndereaptă; ndireptu* drept 83 28. [Lat. *directus,-a,-um].*

ndriptate sb. «dreptate, adevăr» 81 25, 83 29, 95 48; *sămănătoare, duhlu a ndriptátel'i* mângâitorule, spiritul adevărului, al dreptăţii 81/25; *soarră a ndriptátel'i* soarele adevărului, al dreptăţii 67 5; *ndriptăsle*, (pentru *ndriptăţle) atale* dreptăţile adevărurile tale 85 33. [Din **directitas*, sau derivat din *dreptu].*

ndriptare sb. «îndreptare» 85/33. [Din *ndrepteḑu].*

ndulţescu vb. IV şi I. «îndulcesc»: *cara se ndulţească* şi după ce s'ar îndulci 131 9. [Lat. *indulcio,-īre].*

nḑeaminŭ vb. I «combin, împerechez, îngeminez»: *nḑimińăm* com-

binăm 67 4; *nḑiminate* îngeminate, combinate, împerechete 67/5, 71, 73. [Lat. *in-gĕmĕno,-are]*.

nḑinucl'u vb. I «îngenuchez» : *se nḑinucl'emu la Dumniḑău* să îngenuchiem (să ne rugăm în genuchi) lui Dumneḑen 581. [Lat. *in-genu-ç(u)lo,-are]*.

nealăxitu adj. «neschimbat» : *nealăxită dumniḑil'e* dumnezeire neschimbată 95 49. [Din *alăxescu*]. ngr. ἄλλαξα, din ἀλλάζω.

neamărtipsitŭ adj. «nepăcătuit» *neamărtipsiţi* fără de păcat 85 32. [Din *ne* + *amărtipsescu*, ngr. ἁμαρτάνω].

neao sb. «nea, zăpadă, Cav. 1024 Schnee», 83 28. [Lat. *nĭvem]*.

neapăndixitu adj. «neaşteptat, subit»: *neapăndixită* neaşteptată, subită 77 18. [Din *apandixescu* ngr. ἀπαντέχω].

neaprok'átŭ adj. «neapropiat» : *a δóxăl'i atăĕĭ aţel'eĭ neaprok'ătăl'i* a slavei tale neapropiate, nesperate 87/25; *luńina ţea neaprok'ată* lumina cea nesperată 79/23]. [Din *aprók'ŭ* =apropiu].

necu vb. I «înnec, Cav. 794 ertränke»: *Aţélŭ ţi nică Făraó* Acel care înnecă, prăpădí pe Faraon 101/55. [Lat. *neco,-are]*.

nefănerusitŭ adj. «nearătat» : *că aţeale nefănerusitele* că cele nearătate 83/27. [Din *fănerusescu* (arăt), ngr. φανερώνω].

nelŭ sb. «innel, Cav. 200 *nelu* Ring»: *neale* innele 166/26. [Din *anĕllus,-um]*.

nemalo, vezi *nimalo*.

nemţescu adj. «nemţesc»: *ca nemţeasca* 67/6. [Din sl. nemets].

nepotu sb. «nepot, Cav. 60 Neffe». [Lat. **nepotus*, *-um*, cfr. Densuşianu, H. l. r., pag. 135 *nepŏta, -am*].

neştire sb. «neştire, nepricepere» 65 3. [Din *ne* + *ştire*].

neuĭdisire sb. «nepotrivire» 65 3. [Cu prefixul *ne* din vb. *uĭdisescu*, din aor. turc. *uĭdi'm* «potrivii» + form. aor. ngr. în *s*].

ngl'egu, vezi *ncl'egu*.

ngl'ińescu vb. IV «glumesc, Cav. 1130 greşit *me ncl'ińescu*, pentru *me ngl'ińescu* scherze». [Din *gl'imă* (=glumă)].

ngl'itu vb. I «înghit»: *o ngl'iţi* o înghiţi 169/28. [Lat. (in)-*glŭttio,-īre*].

ngl'iţatu adj. «înghieţat» 174 21. [Partic. vb. *ngl'eţŭ*].

ngărdéḑŭ vb. I «îngărdesc, împrejmuiesc» : *Ngărdeaḑă-nă cu ăvil'i ăng'el'i* împrejmueşte-ne cu sfinţii îngeri 87 35. [Derivat din *gardu*].

ngărńescu vb. IV «mărâiu, Cav. 156 (greşit *gărńescu* «belle»). Traducerea este deasemenea greşită la Cav. prin *latru*. [Cuvânt onomatopeic, după toată probabilitatea dela «*ngăr măr*» cuvinte cu cari necăjim cânii şi cari se aud ieşind din gura cânilor. Cu гръмѣти «donnern (Meyer, *loc. cit.*) n'are de loc a face].

ngraşu şi **ngrăşăḑu** vb. I «îngraş»: *ai se te ngraşi* ai să te îngraşi, te vei îngrăşà 169 28; *tra se ngrăşaḑă (-e)* pentru ca să se îngraşe 162/24. [Din **in-grassio, -are*, din *grassus*].

ngropu vb. I «îngrop, Cav. 311 begrabe»: *se lu ngrok'i* să-l îngropi 14 29; *Şi se ngrupă* Şi a fost îngrupat 79 22. (Cfr. Meyer, Alb. Wtb. pag. 131].

ngŭru vb. I «înjur, Cav. 1033 beschimpfe». [Lat. **injurio, -are* = *injurior*].

ng'osu adv. în jos, jos, Cav. 393 unten». [Din lat. *deosum* (= *deorsum)*; *g'* în loc de *ğ* în Aromâna din pricina nasalului (*i*)*n*. Şi tot aşà se explică şi *nec*, în loc de *ńec*, *nel*, în loc de *ńel*, şi poate tot aşa vechiul Dr. *g'umătate*, în loc de *ğumătate*].

nibilbil'u sb. «privighetoare,» 122|55 stă pentru *bilbil'u*, mai mult ca sigur din eroare de tipar la Daniil, atât la prima ediţie (vezi Leake) cât şi la a doua din 1802.

nica adv. «încă, Cav. 30 *nica* noch»; 131,9. Derivat din *nincă*.

ńierouri, vezi *ńercurĭ*.

nik'isire sb. «învingere, Cav. 659 Sieg». [Din *nik'isescu*, iar acesta din ngr. aor ἐνίκησα].

nimalo adv. «destul, Cav. 73: *nemalo* genügend», 65|2; din sl. *ne malo* nu puţin.

ningă prep. «lângă, pe lângă» 89|37, 175|31, 168,27. [Prin asimilaţie din *lîngă*].

niph'u sb. «copil, Cav. 655». [Ngr. νήπιον. Cuvântul este neuzitat în Aromâna].

nisie sb. «insulă, Cav. 656 Insel». Ngr. νησί.

niţe pron. «nici» 77 19, 91|40 şi pretut.; *niţe unâ* nici una 155 22.

nk'ádicu vb. I «împiedic, Cav. 891 *me nk'ádicu* strauchle»; *se te nk'ádiţi* ca să te împiedici 152 20. [Lat. *impĕdĭco, -are*].

nk'isescu vb. IV «pornesc, Cav. 619 *nkisesku* «reise ab», mai bine prin «breche auf»; *se nk'iseşti* să porneşti 127 7. Ngr. aor. ἐκίν(η)σα cu prefixul *(i)n*; nu se opune nimic în contra acestei etimologii, pentru ca să se îndoiască Meyer, *loc. cit.*].

noapte sb. «noapte 85 32; Cav. 666 *noaptea* Nacht»; 145|17; *astă noapte* 157 23; *tru ğumetát de noapte* la miezul nopţii 121,4; *a noáptil'i* 99|54. [Lat. *nox, noctem*].

nócupă sb. «bărdiţă, Cav. 881 *nócopă* Handbeil» 154 21; [Sl.].

noĭ pron. «noi» 65|4; *ńiluedá-nă noĭ* miluește-ne pre noi 77|18; *pre noĭ* pe noi 85|33; *nă mprămutămŭ* ne împrumutarăm 65 3; *nă hărisescu* ne bucură 121 4; şi pretut. [Lat. *nos*].

nomu sb. «lege, Cav. 661 Gesetz». [Ngr. νόμος].

nóstimu adj. «gustos, nostim, Cav. 663 schmackhaft», 159 24. [Ngr. νόστιμος].

nótaluĭ (a-) adv. *ńĭ-o dau a nótaluĭ* înnot, Cav. 436 schwimme». [Derivat din *not, notare*].

notie sb. «umezeală, Cav. 664 Feuchtigkeit». Ngr. νοτία.

notiosu adj. «umed, Cav. 1035 feucht». [Din *notie* derivat].

noŭ adj. «nou»; *năŭ* nou 171 29; Cav. 345 neu», unde greşit crede Meyer că forma *năŭ* la Cav. ar fi neexactă; fem. *nao*: *nao vacă* «junge Kuh» Cav. 201; pl. dela fem. este *nao* (azi *nale*, prin analogie cu *steauă*, dar şi *noaŭă*, la Aromânii unde singularul fem. este *noaŭă)*: *cu čócuri nao* cu nouă clopote 143 15. [Lat. *novus, -a, -um*, a dat *noŭ* (fem. *noaŭă*); din *noŭ* în poziţie neintonată s'a născut *năŭ*, iar *nao* din *noaŭă*, prin prefacerea diftongului *oa* în *a* şi *ŭă* în *o*].

nsărătură sb. «însăratură, Cav. 76 Salzlacke». [Derivat din vb. *(a)nsár* sau dintr'un lat. **insalītura. -am*].

nsoru (me ~) vb. «mă însor»: *ţi se nsoară (e)* ce se însoară 163|25. [Lat **uxōro, -are*, din *uxoror*. Atât în Aromâna cât şi în Megleno-rom. nu se întrebuinţează decât numaidespre bărbaţi. Greşit stă la Weigand, Arom. II, pag. 321 că s'ar întrebuinţă şi despre femei].

nsusŭ adv. «în sus»: *ma nsusŭ* mai sus 65/3; *cama nsusŭ de neao* mai vârtos decât zăpada 83 28; *cama nsusŭ* maĭ ales 65 2; *ma nsus* încă mai 93; *ş-de-aţia nsus* şi de acolo mai departe 67/4. [Din in+lat. *susum=sursum*].

ntrebu vb. I «întreb, Cav. 277 frage» 181. [Din lat. *interrogo,-are*; vezi Puşcariu, *op. cit.*, Nr. 891].

ntregu, fem. **ntreagă** adj. «întreg, întreagă. Cav. 28 greșit *ndregu*, 687 «ganz, vollständig»; 171/29; *ună ntreagă* «u», un «u» întreg 67/6; *casa atá ntreagă* casa ta întreagă, fără lipsă 144/16. [Lat. *integrum*, *-am*].

ntrupușădu vb. I «întrupez»: *și se ntrupușî de avilă duhă* și se întrupă de sfântul duh 79 21; *s-te ntrupușădî* să te întrupezi 95 49. [Derivat din *trupós*, ca și *nvărtușădu*, din *vărtós]*.

nu adv. «nu, Cav. 708 nein» 65/3, 121/4, 172 3 și pretut. [Lat. *nōn*].

nucă sb. «nucă, Cav. 382 Nuss»: *nuți* nuci 133 11. [Lat. *nux, nucem*, cfr. Pușcariu, *op. cit.*, 1197].

nucu sb. «nuc» 138 13. Vezi *nucă*

numă sb. «nume» 75 15. 77, 91 40, Cav. 693; *tră numa atá* în numele tău 75/16. [Lat. *nōmen*, cfr. Tiktin-Rum. Elem. pag. 26].

número sb. «umăr, Cav. 1168 Schulter»: *pre númere* pe umăr (singularul) 147/18. [Lat. *humerus*, *-um*, cu prefixul *n*, rezultat din construcțiuni ca: *l'au din a-n-umer(ea* (iau pe umăr)>*numere(a)*>*numer(e)*].

numeru sb. «număr, Cav. 72 Zahl». [Lat. *nŭmĕrus*, *-um*].

númeru vb. I «număr»: *și númeri* și numeri 181. [Lat. nŭmĕro, *-are*].

numtă sb. «nuntă, Cav. 151 Hochzeit»: *la numți* (sau *numțî*) la nunți 135 12. [Din lat. *nŭptiae*, probabil prin amestecul lui *nuntiare*, Densușianu, H. l. r. 127].

nvărtescu vb. IV «învârtesc; înfășur; întorc; Cav. 1028 wickle ein», [Sl. врьтити].

nvărtușădŭ vb. I «întăresc»: *Ațélă ți nvărtușă loclu pre apă* Acel (=aceluia) ce întărî pământul peste ape 99 54. *ahătă o nvărtușă* atâta, într'atâta a întărit-o 93 44. [Din *în* +*vărtós*].

nveastă sb. «nevastă, mireasă, Cav. 667 Frau» 160; *nveaste* neveste 178 33; *nvéstile* 145/17. [Sl. невѣста, de asemenea neclar].

nvernare sb. «mâhnire, întristare. Cav. 556 Trauer». [Lat. *invenenare*].

nvernatu adj. «mâhnit, intristat». *Curbanea al Dumnidă este súflellu ațélă nvernatlu, inima ațeá nvirnata* Jertfa lui D-zeu este sufletul cel intristat, cel umilit, inima cea infrântă 83 29. [Din vb. *nverinu*, *nverinare*].

nvescu vb. III «îmbrac»: *tra se te nvești* să te îmbraci 152/20. [Lat. *învestio*, **ĕre=īre*].

nvețu vb. I «învăț, Cav. 569 lerne»; *Vu s-l'i nvețŭ paránoml'i* O să-i învăț pe cei fără-de-lege 83/29; *se l'i nveață (-e) la g'ine* să-i învețe la bine 160/24; *și nvițară* și învățară 65/1; *nveață-me se facŭ vrlima atá* învață-mă să fac voiea ta 85/32. [Lat. *(*in) -vĭtio*, *-are*, din *vitium*].

nvirinu vb. «întristez»: *nvirină* întristează 150/19; *se nu te nvirini* să nu te întristezi, să nu te amărești 144/16. [Lat. **in -venēno,-are*, din *venēnum*].

nviscutu adj. «îmbrăcat» 127/7. [Din vb. *nvescu*, după perf. *nviscui*> partic. *nviscútu*].

nviștidăscu vb. IV «veștejesc»: *ași vu se nviștidască* așa o să veștejască 93 45. [Din *veáștidu* (=veșted)].

N'.

ńare sb. «miere, Cav. 603 Honig»; *ńere* miere 138/13. [Lat. *mĕl*, **mĕlem*].

ńață sb. «tifos, boală molipsitoare, care te face să zaci îndelung în pat» 140/17, ngr. τὸ λοιμικὸν, bulg. *boița*, alb. *l'eng'im*. [Etimologia *nĕx*, *nĕcem*, propusă de mult de Cipariu, pare cea mai probabilă. Cfr. Körting[3] Nr. 6524].

ńelu sb. «miel, Cav. 78 Lamm»; *ńellu al Dumnidă* mielușul lui D-zeu

-85 31; *ńel'i* mieii 119 3. [Lat. *agnĕllus, -um*].

N'ércuri sb. «Miercuri»: *N'ércurea* = Miercurea 427 7; 68 8. [Lat. (Dies) *Mĕrcurii*].

ńergu vb. III «merg, mă duc»: *ńergu* se duc, merg (poate fi și *nergu*) 122/5.

ńicșoru adj. «ușor, Cav. 259 leicht» [Din *l'ișór*].

ńicu adj. «mic, Cav. 617 klein»: *ńiclu cuțutu* micul cuțit 155 22; *ńițí* mici, cei mici 130 9, 125 6; *cama ńisli* (din *ńițl'i*) pe cei mai mici 160/24; *a ńițilorŭ* (în text: *ńisilorŭ*) acelor mici 67 5.

ńicuzŭ adj. «mititel» 69 8. [Derivat din *ńicu* + suf. alb. *-ză, -zŭ*].

ńilă sb. «milă, îndurare» 81 26; *cu multă ńilă* mult îndurător, milostiv 93 44. [Sl. Милъ].

ńiluescu vb. IV «miluesc mă îndur de cineva»: *ńiluească* miluește 93; *să va-șĭ ńiluească pre usmek'arl'i alúĭ* și spre slugile sale se va umili 97 52; *ma te ńiluișĭ* ci te ai îndurat 77 19; *ńilueá-te pre amărtiĭle a-noastre* îndură-te de păcatele noastre 75/16; *ńiluea-nă noĭ* miluește-ne pe noi 75 15, 75 16; *ńiluea-te* îndură-te 75 16. [Derivat din *ńilă*].

ńiluire sb. «miluire, îndurare» 81 26; *multeața ńiluirlorŭ atńórŭ* mulțimea îndurărilor tale 81 26.

ńiluítŭ adj. «milostiv, îndurător» 169 8, 93 44; *vărtósŭ ńiluite* prea milostivule, prea îndurătorule 87 34. [Din *ńiluescu*].

ńil'e sb. «mie»: *ună ńil'e* o mie 181, pl. *dao ńil'i* două mii 181.

ńolğuo adv. «mijloc» 156 22. [Din medium locum > *ńeḑloc*, și prin metatezare *ńolğuc*, cu *u* din *o*, când nu-i accentuat în Arom.].

O

Oae sb. «oae, Cav. 821 Schaf»; *óile* oile 119/3, 169/28. [Lat. *ŏvis, ovem*].

oală sb. «oală, Cav. 998 Topf» 159 24. [Lat. *olla, -am*].

oară sb. «oara, dată»: *tră altă oară* pentru altă dată 164 25; *cu ună oară* dintr'odată 170/29; *ma múltele ori* de cele mai multe ori 125/6; pl. *orle* «mătănii», ngr. τὰ κομπολόγια 181. [Lat. *hōra, am*].

oárfănu adj., sb. «orfan, sărac», Cav. 703 verwaist, 824 arm», 95/49; *oarfăńl'i* săracii 89 38, 128 8, *a oárfănlor* (gen.) 146 17. [Lat. **ŏrfănus -a, -um* = gr. ὀρφανὸς].

oaspe sb. «oaspete, musafir, Cav. 1062, Freund»: cu *oáspisl'i* (*-sl'*, din *-țl'*) cu oaspeții 133/10, 176/32. [Lat. *hŏspes, hospitem*].

oaste sb. «oaste, Cav. 1075 Heer». [Lat. *hŏstis, -em*].

obḑăți num. «opt zeci, Cav. 682 achtzig». Vezi *optu*.

oboru sb. «curte, Cav. 96 Hof». [Sl. оборъ].

ocl'u sb. «ochiu, Cav. 596 Auge»; *ocl'i* ochi 99 52, 77, 141 14; *se nu l'ei de ocl'u* să nu-ți fie de deochiu, alb. tε mos marεš pe (=pεr) siu, bulg. da ne zemaș ot oco 150 19. Cfr. mai sus vb. *l'au*.

Og sb. «Og» 97.

óhtică sb. «oftică, Cav. 501», din ngr. ὄχτικα.

oh'el'e sb. «țipar, Cav. 1118 Aal», din ngr. τὸ χέλι.

omu sb. «om, Cav. 61 Mensch» 95/49, 69 7, 149; *tră omlu* pentru omul 118/2; *multă g'íntă de oamińĭ* mult norod de oameni 132/10; *tră noĭ oámeńl'i* pentru noi oamenii 79 21; 97 52. [De sigur eroare de tipar atât în prima, cât și în a doua ediție la Daniil, pag. 118 2 ομνλου, cu ν; cfr. pag. 155 21 și 170 29

ὅμλου. [Din lat. *homo*, pl. *homines*].

ómiu adj. «la fel, Cav. 690 gleich»: cfr. τα ομιον asemenea 99 53. Ngr. ὅμοιος.

optu num. «opt, Cav. 686 acht» 71/12, 178/33; *optuḑiţi* optzeci 180 34 și *obḑăţi* Cav. 682, (formă care se aude și azi la Aromâni); *optusprăḑaţe* optsprezece 179; *optusprăving'iţ* douazeci și opt 180, *optusute* opt sute 180. [Lat. *ŏcto*].

optusprăḑaţe num. «optsprezece» 179|34.

orbu adj. sb. «orb; cerșetor, Cav. 1030 blind»; *a órg'ilorŭ* la cei orbi 95,48; *la org'i* la orbi 128 8. [Lat. *orbus, -a, -um*].

orḑu sb. «orz, Cav. 493 Gerste». [Lat. *hŏrdeum*].

orδinie sb. «ordin, Cav. 697 Befehl, Erlass», ngr. ὀρδινία.

órixea sb. «dorirea, pofta» 93 43, ngr. ὄρεξις.

orixescu vb. IV «poftesc, Cav. 698 *orexescu* verlange»; *se nu orixeşti* să nu poftești 91 42. [Derivat din *órixe*].

orizu sb. «orez, Cav. 837 Reis». [Din ngr., vezi Meyer, Alb. Wtb., pag. 216. Azi se zice: *ariz*, *uriz*].

osu sb. «os, Cav. 430 Knochen»: *oase* 69; *oásele* 83 28, *oásile* 141,14. [Lat. *ŏssum*].

ou sb. «ou, Cav. 973 *ou tiγnisít* «Eierkuchen», 93 *ou* «Ei»; *oaă* ouă 69; *oáo* ouă 121 4. [Lat. *ovum*].

P.

Pade sb. «loc, șes, poiană, Cav. 364, Feld, Ebene»: *m-pade* în șes 117/1. [Din gr. πέδιον > *pade* cum crede Meyer, este greu. Cuvântul este de origine sl. și este în legătură cu *pădină* (cfr. bulg. падина, din падати)].

palmă sb. «palmă, Cav. 719, 770 flache Hand, Spanne», 140 14. [Lat. *palma,-am*].

pal'u sb. «paiu, Cav. 104 Stroh»: *pal'e* paie 162/24. [Lat. pl. *palea*].

panavia triaδă sb. «prea sf. Treime» 81 16, 75 etc. [Ngr. παναγία τριάδα].

papu sb. «moș, bunic; Cav. 730 Grossvater». [Lat. pappus,-um].

paràδisu sb. «paradis, Cav. 732 Paradies», 182. [Ngr. παράδεισος].

paranomil'e sb. «fără de lege» 83; *paranomil'le* fără delegile 75 16, 77 19. [Ngr. παρανομία+suf-*il'e*].

paranomŭ adj. «cel fără de lege». *parànoml'i* pe cei fără de lege. [Ngr. παράνομος].

parmacu sb. «zăbrele, Cav. 339 Gitter», turc. *parmác*.

parte sb. «parte, Cav. 608 Theil»: *pre dao părţi* în două părţi 99.55; *tru tute părţile* în toate părţile 129 8 *căte unŭ parte* câte o parte 138 13 [Lat. *pars, partem*].

paru sb. «par, Cav. 723 Pfahl». [Lat. *palus,-um*].

pascu vb. III «pasc»: *se pască* să pască 162. [Lat. *pasco,-ĕre*].

pasprăḑaţe num. «patrusprezece» 179 33. [Din pa(tru) + *spre* (=supra)+*ḑaţe*].

pasprăvinviţi, pasprăving'iţ num. douăzeci și patru» 67/4, 171/29. Format ca și numărarea dela 11—19: unimea, plus prepoziţia *spre* (supra), plus *vínviţi, ving'iţ*.

Paşte sb. «Paști» 178 33. [Lat. *Paschae*].

pată sb. «gâscă, Cav. 1121 Ganz, dar greșit Weigand «Ente»; *pátile* gâștile 124/6. [Cfr. Körting[3] Nr. 6917; Mayer, Alb. Wtb. 324].

patérŭ sb. «tată, sf. părinte»: *cu pălăcărille a paterlor* cu rugăciunile sf. părinţi 87 30; 89/36; 81/25. [Ngr. (Vocat.) πάτερ, ci nu din Nom. πατέρα].

patriδă sb. «patrie» 65.

patru num. «patru, Cav. 988 vier» 178/33. [Lat. *quatuor*].

patruḑăţi num. «patruzeci, Cav. 859 vierzig», în Daniil *patruḑiţi* 132/10, 180 34 [Din *patru* + pl. lui *ḑaţe*: *ḑăţi*. Forma *ḑiţi*, probabil stă pentru *ḑiţi* (=*ḑăţi*). Această formă este cu totul neobişnuită].

patruḑiţi, vezi *patruḑăţi*.

patu sb. IV «pățesc, sufer, trag, Cav. 713 leide»: *nu paţi* nu pățești, nu ți se întâmplă nimic 147/18; 150/19; *şi păţi'* și suferi 79/27. [Lat. *patio, -īre*].

patu sb. «pat, Cav. 490 Bett». Ngr. πάτος

Pavlu sb. «Pavel, Paul»: *apóstollu Pavlu* sf. Paul, apostolul Paul 65 2.

pădure sb. «pădure, Cav. 548 Wald». [Lat. *padulem*, pentru *paludem*. Cfr. pentru trecerea sensului dela «mlaştină» la cel de «pădure», cuvântul *baltă*, care la Giurgiu are şi sensul de *pădure*: Mă duc la «baltă» să car lemne = mă duc la pădure să car lemne].

păfsescu sb. IV «încetez» 123/5. [Din ngr. aor. ἔπαυσα, R. U. 2 pag. 76 greșit πασιάστε].

pălate sb. «palast, Cav. 720 Palast». Ngr. παλάτι.

pălăcrăsescu şi **pălăcărsescu** vb. IV «rog»: *tra se pălăcărsească la Dumniḑău* pentru ca să se roage la Dumnezeu 142/15; *se pălăcarsească* 65 3; *lu pălăcarsim domnulŭ* îl rugăm pe Domnul 65 8. [Ngr. aor. ἐπαρεκάλεσα, din παρακαλῶ].

pălăcărie sb. «rugăminte; rugăciune» 75/17, 77/20, 87/35. [Din Ngr. παρακαλία, prin metatezarea reciprocă lui r-l=l-r].

pălăcărsescu, vezi *pălăcrăsescu*.

pălmună sb. «plămân, Cav. 793, 1065 Lunge». [Lat. *pŭlmo,-onem*].

păn, pănu, pănă prep. «până»; *păn* 65/2 şi pretut (Ucuta); *păn* 131; *pănu n-ţeru* până în cer 130 9; [Lat. *poene*].

pănavie sb. «prescure adusă spre a fi sfinţită la biserică» 142 15. [Ngr. παναγία, cu sensul din Arom. nu-l găsesc în ngr.].

pănḑă sb. «pânză, Cav. 724 Leinwand». [Lat. **pandia, -am*, cfr. Puşcariu, Etym. Wtb. Nr. 1323].

păne sb. «pâne, Cav. 1166 Brot» 67 6, 75, 89 38, 171/29, 128 8. [Lat. *panis, -em*].

păngănescu vb. IV «pângăresc, spurc, Cav. 562 besudle». [Din *păngănu*].

păngănŭ sb. «păgân»: *a păngănilor* a celor păgâne (neamuri) 99/52. [Lat. *paganus, -a, -um*, prin nazalizarea lui *a* din *pa-*, datorită lui n următor].

pănăviru sb. «bâlciu, Cav. 724. Kirchweih», [Ngr. πανηγύρι].

pănticu şi **pănteou** sb. «pântec, Cav. 326 Bauch»: *pănticlu* pântecele 167/27; *carpollu a păntical'i atăĕĭ* rodul, fruptul pântecelui tău 81 24. [Lat. *pantex, -ĭcem*].

păpuţă sb. «ghiată, Cav. 731 Schuh; cu *păpuţe* în ghete 174 31. [Turc. *papúc*].

păresenĭ sb. pl. «păresemi, post» 133/10. [Lat. *quadragesĭma*].

părinte sb. «părinte»: *părinţil'i atăi* pe părinţii tăi 129 8. [Lat. *parens, parĕntem*].

părumbu sb. «porumbel, Cav. Taube»; *părúng'il'i* porumbeii 123 5. [Lat. *palumbus, -um*].

păstosescu vb. IV «pus în sare, Cav. 735 salze ein», ngr. παστώνω.

păşă sb. «paşe»: *păşălarl'i* paşalele 146/17. [Turc. *paşá*; pl. *păşălarl'i*, din pl. turc. *paşalár*].

pătigune sb. «botez, botejune» 79 23. [Lat. **baptiziōnem*, din *baptizo*].

păunu sb. «păun, Cav. 711 Pfau». [Lat. *pavo, -ōnem*.]

păzare sb. «târg, Cav. 712 Markt» 132|10. [Turc. *pazár*].

păteḑu vb. I «botez, Cav. 110 taufe». [Lat. *baptizo, -are*].

peană sb. «pană, Cav. 1085 Feder». [Lat. *pĭnna -am*].

peápene sb. «pepene galben, Cav. 748 *peápine* Melone»; *de pépeñi* de pepeni galbeni 134|11. [Din lat. *pĕpo, *ĭnem*, probabil prin încrucișarea cu gr. πέπον].

pecuraru, vezi *picuraru*.

pedestru sb. «pedestru, Cav. 741 Fussgänger». [Lat. *pedester*].

peducl'u sb. «păduchiu, Cav. 1154 Laus»; pl. *peducl'i* 156|22. [Lat. *pedŭc(ŭ)lus, -um*].

peδimó sb. «cazną, Cav. 114 Falter». [Din ngr. παιδεμὸ].

peδevsescu, vezi *piδipsescu*.

pétală sb. «potcoavă, Cav. 754 Hufeisen». [Ngr. πέταλον].

peturicl'e sb. «potârnichie, Cav. 749 Rebhuhn» 123 5. [Stă pentru *peturricl'e*, din *peturnicl'e* <lat. **cutŭrnīc(u)la, -am=cotŭrnix*].

pericul sb. «pericol, Cav. 383 Gefahr». [Din ital. *pericolo*].

péronă sb. cuiu, Cav. 383 Nagel». [După Meyer, *péronă* ar fi greșit accentuat la Cav., în loc de *perónă*. Cuvântul se aude *pérună* și mai mult *pénură*, despre care vezi *Notițe Etimol.* ale mele, pag. 41. Bănuesc că *péronă* la Cav., cu *ro* este simplă scriere ortografică, luându-se greșit după ngr. περόνη, cum face și în alte cazuri, atât cu cuvintele românești cât si cu cele albanezești. De altfel Daniil scrie *pérună* 121|4].

peru sb. «păr, Cav. 1023 Haar»; *perri* (pentru: *perl'i*) *se scoală* perii se scoală (= părul mi se face măciucă, mă îngrozesc) 158|23; *perl'i* perii 156 22; *tra se nu lă cadă ţivă pre perri* (în text greșit: *perri*) ca să nu le cadă cevà pe păr 172|30. [Lat. *pĭlus, -um*].

pérună sb. «cuiu»: pl. *pérune* 121,4 [Lat. *pinnŭla,-am*; vezi *péronă*].

pescu sb. «pește, Cav. 452 Fisch»: *mari pești* mari pești 136|12; *péștil'i* 116 1. (In acest din urmă citat nu-i exclusă putința de a fi o greșală la Daniil κ, în loc de τ, adică *péștil'i*. Azi se zice însă și *pésčil'i, esči* în loc de *ești* la Bitolia, Crușova, etc.). [Din lat. *pĭscis, pĭscem*. Arom. *pescu* (se aude și *peaște* Sămărina) din pl. *pești*, după analogia substantivelor și adj. în *-escu*].

peșk'eșă sb. «dar, peșches, Cav. 244 Geschenk, greșit prin *ke* în loc de *k'e*. [Turc. peșk'éș].

picnosu adv. «des, Cav. 825 dicht», ngr. πυκνός. [Neuzitat].

picuraru sb. «păstor, cioban, Cav. 130 *pecuraru* Hirt», 69 10; *picurarru* (în text: *picuraγu*, unde poate fi un *r* cu totul gutural, care se aude ca ngr. γ) păstorul 168 28.

piδipsescu vb IV «pedepsesc, Cav. 714 *peδevsescu* bestrafe»; *și nă piδipsească* și ne pedepsește 146|17. [Ngr. aor. ἐπαίδευσα].

Pilátŭ sb. «Pilat 79|22.

piloñu sb. «absint» 157 23 (greșit la Mikl. R. U. 2, pag. 76 πιλούννιου].

pingu vb. III «împing, Cav. 919 dränge, stosse»; *se pinḑi* să împingi 141 14. [Lat. *impĭngo, impingĕre*].

pingĕre sb. «fereastră»: *pingĕrră* ferestrele (-rr=-rl) 143 16. [Turc. *pengĕr*].

piperu sb. «piper, Cav. 774 Pfeffer». [Lat. *piper*, ngr. πιπέρι, cuvânt de ordine culturală].

pirazmó sb. «ispită»: *se nu nă aduți pre pirazmó* să nu ne duci în ispită 75/17. [Ngr. πειρασμὸς].

pisă sb. «păcură, Cav. 775 Pech», ngr. πίσσα.

piscuru sb. «prescure», 142 15. [Bulg. *prescur*, mac. bulg. *proscuri*].

piste sb. «credință, Cav. 776

Treue» 77/21; *a pistil'i* a credinței 68/5, 65/2. [Ngr. πίστις].

pistipsescu vb. IV «cred» 65 1; *pistipseaște* crede 73 15. [Ngr. aor. ἐπίστευσα].

pitrecu vb. III «trimit, petrec pe cineva, însoțesc pe cineva; Cav. 932 schicke»; *și se pitreți* și să trimeți 129/8; *pitricú* trimise 97/51. [Din lat. **pĕrtricĭo, -ĕre]*.

pită sb. «plăcintă, Cav. 777 Art Kuchen», ngr. πήττα; cfr. Meyer, Alb. Wtb. pag. 340.

ph'eșcă sb. «persică. Cav. 810 Pfirsich». [Din alb. pieške=*pe(r)sĭcum]*.

plantă sb. «plantă, Cav. 1094 Pflanze». [Probabil greșală la Cav. pentru *plăntă* < lat. *planta,-am*. Neologizm nu-i admisibil în cazul acesta la Cav].

planu sb. «plan, Cav. 780 Irrtum», ngr. πλάνη.

plase sb. «creațiune ; lume, popor»: *tute plăsile* toate neamurile 65 4. [Ngr. πλάσις].

plazmă sb. «zidire, creațiune» 93/45. Ngr. πλάσμα.

plăngu vb. III «plang, Cav. 418 weine»; *și plăngu* și plâng [ei] 130, 9 [Lat. *plango, -ĕre]*.

plăscănire sb. «pleznire»; (greșit tradus la Cav. 502 Geräusch. [Cuvânt onomatopeic din *plasc !* cfr. *dîngînescu*, din *facu dîng* ! *zdupunescu*, din *zdup ! cărțănescu*, din *cărț !* etc.].

plăsedu vb. I «turtesc». Acesta-i azi sensul propriu al lui *plăsedu*; în Cav. 781 πλασσέντζου «bilde, schaffe». cu doi σ este simplă scriere ortografică, după ngr. πλάσσω, de unde se derivă. Nu trebue deci transcris *plăședu*, cu *ș*, cum face Meyer].

plătescu vb. IV «plătesc ; Cav. 785 bezahle»; *ș-nițe nă plătí* și nici nu ne răsplătí 93/44. [Sl. платити].

plătire sb. «plată, plătire»: *plătirră*(pentru *plătirle*)=plătirile 91 43.

plătunu sub. «cerb, Cav. 258 Hirsch». [Sl. плотоунъ]. Neuzitat.

plecu vb. I «plec, Cav. 903 *me plecu* bücke mich». [Lat. *plĭco,-are]*.

plicatu adj. «plecat, umilit»: *cu súfletlu plicátŭ* cu sufletul smerit 77/20.

pliguescu vb. IV «rănesc»: *pligueáște* rănește 150 19. [Derivat din *plagă* > plăguire > pliguire].

plibare sb. «țiglă, Cav. 789 Ziegel», ngr. πλιθάρι.

ploače sb. placă»; *ploci* plăci 121 4. [Sl. плоча].

ploae sb. «ploae» 97; *că va se da ploae* că o să plouă 164/25. [Lat. **ploja*, pentru *plŭvia]*.

plucosescu vb. IV «cad peste, Cav. 779 überfalle». [Ngr. aor. ἐπλάκωσα].

plupu sb. «plop» 117/1. [Din lat. *pōp(ŭ)lus*, prin metatezare].

pl'andă sb. «șopron» 173 30. [Sl. плѣвница. Azi se zice *pl'ám(i)ță]*.

pnevma sb. «spirit,» ca termin gramatical 67 5. Ngr. πνεῦμα

poarcă sb. «scroafă, Cav. 897 Sau.» [Lat. *porca, -am]*.

poartă sb. «poartă, Cav. 804 *poarte(!)* Thur». [Lat. *porta,-am*].

pomu sb. «pom, Cav. 827 Obst.» 148/18; *pomlu* pomul 153/21; *poámile* poamele 129 8. [Lat. pomum].

Póndiu sb. «Pont (Pilat)» 79 22.

ponță sau **pondă** sb. (azi *bondă)* Cav. 154 Blumentopf. In Arom. azi înseamnă și tipsie de pământ în care se coace pâne de mălaiu sau plăcintă de mălaiu numită *badară* [Sl. поница, cfr. Meyer, Alb. Wtb. 347.

porcu sb. «porc, Cav. 185, 1127 Schwein»; *pŏrțil'i* porcii 167/27. [Lat. *porcus, -um* .

portu vb. I »port. Cav. 459 trage fort, 116, 1071 trage» ; *se porți* să porți, să îmbraci 178 33; *poartă*,

poartă (ei) 121/4; *se purtămu* să purtăm 157 23. [Lat. *porto, -are*].

pótană vb. «grindă din pod care susține acoperișul casei, Cav. 233 Balken», 154/21. Azi se zice *pótane* (Cfr. Din lit. *popor Arom.* pag. 33) și de sigur este bulg. потонъ «plafond». Greșiți Mikl. și Mayer, *loc. cit.*

poté adv. «nici odată nici când: greșit la Cav. 807 prin «einmal». Ngr. ποτέ.

potire sb. «pahar, Cav. 809 Becker». Ngr. ποτήρι.

potrarioŭ, vezi *protaricŭ.*

potralicŭ, vezi *protaricŭ.*

potu vb. I «pot, Cav. 304 kann»; *că nu potu* căci nu pot 140/14; *cu ațeá ți poți* cu acea ce poți 128/8; *nu poate* nu poate 65/4; *putém* 67 5; *potu* pot (ei) 163; *putúm* puturăm 65/2. [Lat. **pŏteo, *tēre*].

poximadă sb. «pesmet, Cav. 727 Zwieback». Ngr. παξιμάδι.

pragu și **preagu** sb. «prag, Cav. 395 *preagu* Schwelle»; *tru preaglu de supră și tru preaglu de g'osu* în pragul de sus și în pragul de jos 150/19. [Din sl. прагъ. Este greșit Meyer, Cav. 395, că *preagu* trebuie îndreptat în *pragu*. Alături există ambele forme și azi, cași *greasu*, lângă *grasu*].

prașu sb. «pras, Cav. 817 Fleischzwiebel»; *prașl'i* prașii 134/11. [Ngr. πράσον; greșit Mikl. R. U. 2. pag. 77: *prasl'i.* Forma Arom. *prașu,* din pl. *prași.* Cfr. Meyer, Alb. Wtb. 357].

pravdă sb. «vită mare» 91 42; *prăvdă* 97 51; *prévdîle (=prăvdile)* dobitoacele, animalele 118/2. [Cuvântul vine din *pravda* «cea dreaptă» etc. după cum am probat în «Graiu-bun». An. I, pag. 88, vitele fiind considerate ca nevinovate, drepte].

prrăndu sb. «prânz» 87/36, 89/39. [Lat. *prandium*].

prăscutescu, prrăscutescu vb. IV «stropesc, Cav. 834 besprenge»; *vu se me prrascutești cu isop* stropi-mă-vei cu isop 83/27. [Derivat din *proscot* (=strop). Azi mai mult *pruscuk'escu,* prin prefacerea lui *t* în *k'*, după cum și contrariul se petrece: *năfătescu,* din turc. *nafacá* (proviziune), pentru *năfăk'escu*].

pre prep. «pe» 136 12 și pretut.; *pre locu* pe loc, pe pământ 116/1; 65/1; *căďutlu pre apelpisire* cel căzut în deznădejde 77/19; *pre numa* în numele 75/15; *pre avilŭ duhŭ* pe sf. duh 79/22; *și pre un domnu Iisú Hriștollu* și într'unul domn Iisus Hristos 79/21; *pre greáerră atale* întru cuvintele tale 83/27; *au nărăire pre omu* au mânie, necaz asupra omului 119/3; *se nu daĭ mărtirie minčunoasă pre viținlu atăŭ* să nu mărturisești pe nedrept în contra vecinului tău 91/42. [Lat. *per*].

preftu sb. «preot, Cav. 728 Priester», 89/37. [Lat. *prĕbĭter, -t(e)rum*].

preimnare sb. «plimbare, Cav. 870 Spatziergang». [Lat. *perambŭlāre*].

prepsescu vb. IV «prinde, stă bine, Cav. 818 es schickt sich», ngr. πρέπει, aor. ἔπρεψα.

preste prep. «peste» 97/51; *priste* preste, pe 99. [Din *pre+strŭ*].

pret prep. «prin» 99/55, 105/55. [Din *pre+t(r)u>pret(ŭ)*].

priimnu vb. I «plimb»: *ŭu te priimnași?* unde mi te-ai plimbat? 181. [Lat. *per-ambŭlo, -are*].

primăveara sb. «primăvara», 124/6. [Lat. *prīma-vera*].

pripsescu vb. IV «trebuie, se cuvine, se cade»: *Ațăca s-pripseaște alăvdăčunea* Ție ți se cuvine lauda 87/33; *pripseaște* se cuvine 141/15, 126/7, 170/29. [Ngr. πρέπει, din aor].

priste, vezi peste.

priție sb. «zestre, Cav. 822 Mitgift», ngr. προικίον. [Azi se zice *pirție*].

proaşte sb. «praştie, Cav. 969 Schleuder». [Sl. праштa].

procopsitu adj. «pricopsit»: *procopsiţi* pricopsiţi, trebnici 149 19. Vezi *prucupsescu.*

profitu sb. «profet»: *cu profisl'i* (pentru *profiţl'i*) cu profeţii 79 23. [Ngr. προφήτης].

prosfavu sb. «fel de păpară» 120 3, ngr. προσφάγι.

prósopă sb. «faţă» 83 28; *luńina a prósopăl'i atăel* lumina feţei tale 79 23; *cu trei prósope* cu trei chipuri 73/15. [Ngr. πρόσωπον].

protarieŭ adj. «prim născut; care naşte pentru prima dată». In Ucuta vin formele următoare, cari, după părerea mea, se reduc la *protaricŭ: cu potraliţl'i* cu cei întâi născuţi 99 (prefăcut din *protalic*, cu *r-l* din *r-r*); *potraviţl'i* pe cei întâi născuţi 97/51. (Probabil *potravícŭ*, pentru *potraricŭ*). [Din *protu* (întâi) + suf-*aric*, cfr. *viţeáricŭ, ngrîńaricŭ*, din **veţŭ* (=viţiu), *ngrîńe*. Azi *protáricŭ (căţauă, oae)* înseamnă căţea, oae care fată pentru întâia dată; iar *căţélŭ protaricŭ*=căţel născut din căţea «protarică», despre cari se crede că, dacă nu-l omori, devine câne turbat. Nici un păstor nu ţine căţei «*protárţi*». *Potraviţl'i* 97/51 poate fi greşală pentru *potrariţl'i*].

protu num. «primul, întâiul, Cav. 823 erster»: *protlu vinu* primul vin 132 10. [Ngr. πρῶτος].

prucuviţă sb. «pojar», ngr. ἀστράκα 145 16. [Azi *prucuviţă*; *purkuviţă* ; greşit la Daniil cu *h:* din *porcu* + suf. (v)*iţă* boală porcească, fr. rougeole de couchon, germ. Klauen-seuche der Schweine].

prucupsescu «devin de treabă, mă fac trebnic»: *tra se prucupseşti* pentru ca să prosperi 91 41: *va se prucupsească* se va face de treabă, se va pricopsì 176/32. [Ngr. προκόπτω, aor. πρόκοψα].

prună sb. «prună, Cav. 202 Pflaume» [Lat. *pruna, -am*].

psilí sb. «spirit lin» 67 5. [Ngr. ψιλή].

psulisirea sb. «cântarea la biserică» 75 17.

psulisescu vb. IV «cânt» 97; Cav. 1151 greşit *psul'isescu* cu *l'*; şi acì Cav. scrie cu doi *ll*, din simplu sistem ortografic, după cum scrie şi *péronă*, pentru *pérună, allăxescu* etc.; *voĭ se psulisescu* vreau să cânt 65 2; *cu se psulisescu numa atá* o să cuvântez numele tău 85 32. [Ngr. aor. ἐψάλλησα].

psusescu vb. IV «mor (despre animale usitat), Cav. 1161 krepiere». [Ngr. aor. ἐψόφ(η)σα, din ψοφῶ].

puil'ŭ, pul'ŭ sb. «pasere, Cav. 815 Vogel»; *nu hărneaşte pull'i alăĭ* nu nutreşte pe puii săi 125,6, 121 4; *h'ertu pull'u* puiu fiert 170 29. [Lat. **pŭlleus, -um*, din *pullus*].

pulă sb. «pulă, Cav. 1165 männliches Glied».

pulpă sb. «pulpă, Cav. 63 Wade». *púlpile* pulpele 141/15. [Lat. *pulpa, -am*].

púlbere sb. «praf, pulbere, Cav. 453, 890 Staub. [Lat. *pulvis, -ĕrem*].

pul'anu sb. «băţ, Cav. 210, 829 Scheit, Holz». [Sl. польнъ].

pungă sb. «pungă, Cav. 812 Beutel», ngr. πουγγί. [Etim. necunoscută].

punte sb. «punte» 69 10, 159. [Lat. *pons, pontem*].

púricu, púriţe sb. «purece, Cav. 1162 Floh»; *púriţi* pureci 157 22. [Lat. *pulex, pulĭcem*].

puscă sb. «oţet, Cav. 676 Essig». [Lat. *pusca, -ăm*, span. *posca*].

puştuescu vb. IV «îmbrăţişez: *se te puştueşti* să te îmbrăţişezi 176 32. [Din alb. *puštój*].

puşol'e sb. «ciumă» 146 17 (în text desigur greşală πούσλλε). [Din lat. *pŭst(ŭ)la,-am*].

pútridu adj. «putred» 167/27. [Lat. *putrĭdus, -a, -um*].

putridăscu vb. IV «putrezesc, Cav. 857 verfaule»; *că putridăscu* căci putrezesc 164/25. [Derivat din *pútridu*].

puţănu adj. «puţin, Cav. 688 *puţinu* wenig»; *puţăna* puţina 65/1; *puţănă zămane* niţică vreme 131 9. [Lat. **putīnus -a, -um*, din *putus*].

puţu sb. «puţ, Cav. 761 Brunnen», 166 26. [Lat *pŭteus, -um*]

R.

radă sb. «rază, Cav. 36 Strahl». [Lat. *radia, -am*, din *radium*].

rrană sb. rană, Cav. 787 Wund». [Sl. рана=plaga].

rao sb. «rouă. Cav.[3] 241 Thau», 153 21. [Lat. *rōs*. Acelaş caz de absorbiţiune a lui *oa* în *a*, caşi în *dao, nao, adaru* etc.].

(r)rădăţină sb. «rădăcină, Cav. 836 Wurzel» 69 9, 153 21. [Lat. *radīcīna,-am*, din *radix*].

răgóz(ŭ) sb. «rogozină», Cav. 1149 *răgoju* (Meyer, greşit: *răgoziu*) Strohdecke»; *răgóz* 171 29. [Sl. рогозъ].

răgăescu vb. IV «râgâiu, Cav. 273 rülpse». [Sl. рыгати].

răk'ie sb. «rachiu, Cav. 831 Branntwein», 135/11, 176/32. [Turc. *rakí*].

rrămănescu adj. «românesc»: *rrămăneasca* (limba) românească 67 4; *zboarră rrămăneşti* vorbe româneşti 67/5. [Derivat din *rrămănu = Romanus*].

rrămắnŭ sb. «Românŭ» 69 9. Nu poate fi confuzie cu «rămâiu», pe care Ucuta îl transcrie prin *arrămắnŭ*. [Lat. *romanus, -a, -um*].

rrắńe sb. «râie, Cav. 1167 Krätze 148 18. [Lat. *aranea, -am*].

(r)rău sb. «râu, Cav. 806 Fluss»: *rrắurre (-ă)*, pentru *rắurle*), râurile 116/1.

(r)rău adj. «rău, Cav. schlecht»; *facu rău* fac rău 134/11; *rrău* 83 27, 69 9; *de rao fară* de neam prost, de proastă familie 149 19; *tuteralle* toate relele 151/20; *ş-de rrale* şi de rele, de răutăţi 87 35; *rrăil'i* pe cei răi 141 14. [Lat. *reus, -a, -um*].

răzuescu vb. IV. «dărâm»: *nu se răzueaşte* nu se dărâmă 174 31; *răzuescu* dărâmă (ei) 154/21. [Din alb. *rrzój*].

rcoare, vezi *arcoare*.

rezā sb. «ţiţînă, Cav. 949 Thürangel». [Turc. *rezá, rezé*].

rócutu sb. «roată»: *rócutile* roatele 161. [Probabil diu **rocca*,+suf. *-ot*, devenit *-ut* fiind neîntonat, ca în *cócut*; pentru accepţiunea aceasta vorbeşte şi faptul, că prin *rocutŭ* se înţălege la Aromâni mai mult «prăpastia», unde se rostogoleşte orice. De aci mai multe numiri de localităţi în Pind: *Arócutlu din Tişte. Arócutlu ali Moaşe* etc. Cfr. Körting[3], Nr. 8121].

róiđă sb. «rodie, Cav. 841 Granatapfel». Ngr. τὸ ῥόϊδι.

rosa (sau *roşa?*) «raţă»: *róşile* (= *rósile?*) raţele 124 6 ; alb. *rosë*. [Etim. nesigură].

(r)roşu adj. «roş, Cav. 431 roth»; *umarea aţeá roşa* marea roşie 99 55, 101; *rroşu* 69|9; *roşlu veştu* postavul roşu 177 32. [Lat. *rŏseus, -a, -um*].

(r)rozu sb. «nod, Cav. 842 Knoten im Baum», ngr. ῥόζος.

(r)rşine, vezi *ruşine*.

(r)rugă sb. «simbrie, plata de tocmeală, Cav. 839 Lohn». Din sl. *ruga* <medio lat. *roga*. Cfr. Meyer, Alb. Wtb. 367; Puşcariu, Etym. Wtb. Nr. 1472, Papahagi, Notiţe Etimol., pag. 6. Din *rrugă*>*arug'edu (me-)* «mă întocmesc, mă bag în serviciu la cinevà].

(r)rugu sb. «rug»: *tru rugu* lat. in fruticeto 178|33; *rrugŭ* 69|9. [Lat. *rŭbus, -um* «mur», cu prefacerea intervocalei -*b*- în -*g*-, cași în alte cuvinte românești. Desvoltarea semasiologică este clară, murul fiind un stufiș de mărăcini].

rrupaslu sb. «repausul, odihna» 91|41. [Din vb. *rrupăsedu, rrupás*].

rusu adj. «rus, blond, Cav. 669 blond». [Lat. *rŭseus, -a, -um*].

rușine sb. «rușine»; *rșine* rușine 163 25; *că l'-o-rșine* că-i este rușine 175|3. [Lat. **rosīnus, -a, -um,* din *rosa*].

rușunatu adj. «rușinat, făcut de rușine» 128 8. Din *rușunédŭ*.

S.

sacu sb. «sac, Cav. 850 Sack»; *sați* saci 174 31. [Lat. *saccus, -um*].

salțe sb. «salcie 117|1. [Lat. *sal(i)cem,* din *salx*].

sapu vb. I «sap, Cav. 879 grabe». [Lat. **sappo, -are,* din *sappa*].

sarδelă sb. «sardelă, Cav. 860. Sardelle». Ngr. σαρδέλλα.

sare sb. «sare, Cav. 37 Salz», [Lat. *sal, salem*].

saru vb. IV, „sar, Cav. 764 springe». [Lat. *salio, -īre*].

săate sb. «ceasornic, ceas, Cav. 1169 Uhr» 87 34; pl. *săeți (=săăți)* ore, ceasuri 171|29. [Turc. *saát*].

săburră sb. «Cav. 847 Schiffsbalast». Ngr. σαβούρρα, ci nu lat. *saburra* cum crede Meyer, loc. cit.; cfr. Alb. Wtb. pag. 420.

sălată sb. «salată, Cav. 851 Salat», ngr. σαλάτα, alb. *salatɛ*; cuvânt introdus din apus, din franceza și în legătură cu lat. *sal, salem*.

sălăg'escu vb. IV «dau drumul»: *a se l'i sălăg'imu* ai să le dăm drumul 162 24. [Cași diferitele sale variante (vezi *Basme Aromâne*, pag. 691), vine din gr. σαλάγω, un cuvânt păstoral din cea mai adâncă vechime în Pind. Cuvântul ngr. σαλάγω are aceleași înțelesuri în Epir-Tesalia cași arom. *sălăg'escu, sărgl'escu,* etc.].

sămănătórŭ adj. sb. «mângăitor»: *Amiră de ụeru, sămănătoare, duhlu a ụdriptátel'i, tine ți ești ĭŭțido* Împărate ceresc, mângâitorule, duhul adevărului, carele pretutindenea ești 81 25. [Origina cuvântului necunoscută. Pasagiul grecesc corespunzător sună: Βασιλεῦ Οὐράνιε, Παράκλητε, etc.].

Sămbătă sb. «Sâmbătă» 127 7. [Lat. *sabbatum*, cfr. G. Meyer, Indogerm. Forschungen, VI, pag. 326; Körting[3] 8236].

sămtu adj. sb. «sfânt, Cav. 8 heilig»». [Lat. *sanctus, -a, -um*].

sănătate sb. «sănătate, Cav. 1034 Gesundheit», 170 29. [Lat. *sanitas, -ātem*].

sănătos(u) adj. «sănătos, Cav. 169 gesund, stark», 167|27; 133 10; 167|27; *sănătoase* trainice, sănătoase 153 20. [Lat. **sanitosus, -a, -um*].

sănătuședu vb. I «însănătoșesc : *te ụsănătușeḍi* te însănătoșești 141|15. [Derivat din *sănătosu*].

sănḍe sb. «sânge 139 14, Cav. 26 Blut»: *de sănḍele ți versăĭ* de sângele ce vărsai, de sângiuri 83 29; 140 151; *sănḍile* 146 17. [Lat. *sanguis, -em*].

săpune sb. «săpun, Cav. 858 Seife». [Lat. *sapo, -ōnem*].

sărbătoare sb. «sărbătoare»: *și tru sărbători* și la sărbători 133 10. *ḍua a sărbătorlorŭ* ziua sărbătorilor 91 40. [Derivat din vb. *serbare*].

sărbescu adj. «sârbesc»: *sărbeasca* (limba) sârbească 69|9. [Derivat din Sărb.].

sărmă sb. «fărâmă, fărămitură Cav. 1159 *sărrmă* Krume»; *serme* (cetește: *sărme*) fărimături 126 7. [Alb. θɛrime, Meyer, Alb. Wtb. pag. 90]

săsăngă (sau *sesegă ?*) sb. «fel de putină ? Ngr. καρούτα. [Cuvântul îmi este cu totul necunoscut. Mikl. R. U. 2, pag. 79 îl derivă din slav. sąsěкъ].

sburăscu, vezi *zburăscu*.

scafă sb. «pahar, Cav. 396 Becher ; 135/4. [Ngr. σκάφα Trog, Wanne].

scamnu sb. «scaun, Cav. 325, 875 Stuhl, Thron»; *scamnulŭ* tronul, scaunul (domniei) 93 46; *tru scamne* în scaunele (stalurile) bisericei 143, 16). [Lat. *scamnum*].

scáperu vb. I «scapăr, Cav. 89 blitze»: *şi scápiră* şi scapără, străfulgeră 164/25. [Din lat. **excrĕpŭlo, -are*, din *crepare* > screápuru, din *scrăpurare*, iar din acesta: scăpărare, prin căderea lui *r* din grupul *scră-*, atât din pricina greutăţii de rostire, cât şi din pricina celor doi *r* următori; sensul nu-i greu de prins. Cfr. expresia fig.: *creapă-l'-u cu mănearlu* «crapă din amnar», adică «scápără din amnar». In Aromâna *(a)scápiru* se zice: când ciocnim cu amnarul pe cremene, ca să aprindem iasca şi când fulgeră. Cfr. Körting[3], Nr. 3380. Forma albaneză *škrepətój* se reduce tot la un derivat din *crepare*. Altfel Meyer. Alb. Wtb. 409].

scápitu vb. I «scapăt, apun» : *de ĭu ease soarră păn ĭu scápită* de unde răsare soarele până unde apune 93|44; *căndu se scápită soarle* când să apuie soarele 148/18. [Lat. **excapĭto,-are*].

scapu vb. I «scap, Cav. 177 entkomme»; *şi scapă* şi scapă 137|13; *scăpai* am scăpat 158/23; *şi scăpară ficorl'i atăi* şi scăpară copiii tăi 144/16; *se scăpămu* să scăpăm 137 12; *scapă-me de săndele ţi versai* scapă-mă de săngele ce vărsai (=de sângiuire) 83|29; *ma scápă-nă de éhturru* ci scapă-ne de cel rău (=de duşman) 75|17. [Lat. **ex-cappo,-are*. din *cappa*, vezi Körting[3] Nr. 3339].

scară sb. «scară, Cav. 874 Treppe». [Lat. *scala, -am*].

scárk'inu vb. I «scarpin, Cav. 681 kratze». [Lat. *scarpĭno,-are*].

scăndură sb. «scândură, Cav. 856 Brett»; *scăndurle* scândurile 149|19. [Lat. *scandŭla,-am*].

scăpare sb. «scăpare, mântuire», 87, 83|28, 79/21. [Vezi *scapu*].

scăpătóră adj. sb. «salvator, mântuitor»: *vino, scăpătoare* vino, mântuitorule 89|37; *că fiţeşî scăpătorru a súfletelorŭ anostrórŭ* căci ai născut pe mântuitorul sufletelor noastre 81|25. [Derivat din *scapu* +suf.-*toru*].

scăpirare sb. «scăpărare, fulgerare»: *şă feţe scăpirarea tră ploae* şi făcú fulgerul spre ploae 97|51.. [Din *scáperu*].

sclavu sb. «rob, Cav. 886 Sclave», Ngr. σκλάβος.

sclăvie sb. «robie»: *de tru casa a sclăviel'i* din casa robiei 91|40. Ngr. σκλαβία.

scliró adj. «crud, Cav. 887 hart», Ngr. σκληρὸς.

scol'ifură sb. «sulfure, pucioasă, Cav. 312 Schweffel». [Lat. **sclŭfur,-em=slufur=sŭlfur*].

scolie sb. «şcoală, Cav. 975 Schule, din ngr. σχολεῖον.

scolu vb. I «scol ; Cav. 957 hebe»; *me scolŭ de tru somnu* mă scol din somn 77|18; *se nu-lŭ scolĭ de pre mine* să nu-l ridici, să nu-l iei dela mine 83|28; *se te scoli* să te scoli, să te ridici 164|26; *scoală* scoală (el) 121|4; *perri se scoală* părul se face măciucă 158|23 ; *me sculai* mă ridicai 158|23; *me sculaşî* m'ai sculat 75; *nă sculăm de tru somnu* ne sculăm din somn 75|17. [Etimologie nesigură, cfr. Puşcariu, Etym. Wtb. Nr. 1559; după Weigand din **ex-collare*, din *collum*].

scóluzmă sb. «sfârşit, Cav. 984 Ende»; 93|43; *bună scóluzmă*=bun sfârşit 161|24; *amirăril'a luĭ vu se h'ibă fără scóluzmă* împărăţia lui va fi fără sfârşit 79|22. [Ngr. σκόλασμα=σχόλασμα].

scorpionă sb. «scopion, Cav. 893 Skorpion [Neologism introdus de Cav. probabil; Arom., popular, se zice: *şcracŭ*].

scorpisescu vb. IV, risipesc Cav. 894 zerstreue». [Ngr. aor. ἐσκόρπισα, din σκορπίζω].

scotiĉe sb. «întunerec, Cav. 895 Finsterniss». [Ngr. τὸ σκοτίδι].

scotu vb. II şi III «scot, Cav. 281 ziehe heraus»: *va se le scotu* o să le scot 140 14; *Alţelŭ ţi scoase nărorl'i de tru mărdinea a loclui* Acel care a ridicat norii dela marginea pământului 97|51; *ma scoate muşatu pomu* dară scoate (=produce) frumos pom 148|18; *ţi te scoşu* care te-am scos 91|41; *şi scoasiră* şi scoaseră 116/1. [Despre etimologia acestui cuvânt, vezi Puşcariu, Etym. Wtb. Nr. 1562].

scrietură sb. «scriptură»: *de căcúm erá scrieturră* după cum erá în scripturi (după cum era scris) 79 22. [Derivat din *scriu*].

scriu vb. I şi III «scriu, Cav. 187 schreibe»; *că scrie* căci scrie 65 2: *le vedî scrieate* le vezi scrise 67 4. [Lat. *scrībo, -ĕre*>*scrieare*. Din *scriare* prin analogie cu verbele de conj. I s'a facut aor. *scriai*, partic. *scriat*, pe lângă vechea forma *scrişŭ*; *scriptu* există, pe cât ştiu eu, numai ca nume de localitate: *Fagu-scriptu*, nume de localitate în Aminciu (Meţova)].

scuk'ŭ vb. I «scuip, Cav. 1089 spucke». [Despre probabila etimologie cfr. Puşcariu, Etym. Wtb. Nr. 1566].

sculusescu vb. IV «sfârşesc»: *şi se sculuseşti* şi să sfârşeşti 136 12; 164/25; *ţi se sculusescu* cari se sfârşesc 67 6. [Ngr. aor. ἐσκόλασα=ἐσχόλασα, din σκολάζω=σχολάζω].

scumbrie sb. «scumbrie, Cav. 898 Makrele, ngr. σκομπρί.

scumpete (sau *scumbete*) sb. «scumpete» 130 9. [Der. din *scumpu*].

scumpu adj. «scump, Cav. 34 theuer». [Sl. скѫпъ].

scurtu adj. «scurt»: *şi se nu h'ibă scurte* şi să nu fie scurte 151 20. [Lat. *curtus, -a, -um*, prin influenţa lui scurtez].

scúturu vb. I «scutur, Cav. 1003 schüttle». [Lat. *excŭtŭlo, -are*].

se conj. «să»: *se k'icăseassă* să priceapă 65|1; *se o vedî* să o vezi 65; 75, 77, 81, 117, 119, 122 şi pretut.; [Lat. *se=si*].

se pron. reflexiv. «se»: *se misticară* se amestecară 65 1; *se feaţe* se născú 65|2 şi pretut.; *şî alepse* îşi alese 97 51; *se-ş facă* să-şi facă 73|15 şi pretutindeni. [Lat. *se*].

seáminu vb. I «samăn, Cav. 912 säe»; *şi se seáminĕ* şi să semene (ei) 122 5. [Lat. *sēmĭno, -are*].

seară sb. «sară, Cav. 138 Abend». [Din lat. *sēra, -am*].

seate sb. «sete, Cav. 231 Durst». [Lat. *sĭtis, -em*].

seáţere sb. «seceră, Cav. 240 Sichel». [Lat. *sĭcĭlis, -em*].

seáţiru vb. I «secer»; *căndu seáţiri* când seceri 175|31. [Din lat. **sĭcĭlo, -are*, din *sicilis*].

seliană sb. „selină. Cav. 864 Eppich», gr. σέλινον. [Forma aromână *seliană* sau mai bine *seleană* nu-i uzitată; azi se zice: *selinĭ*.

semnu sb. «semn, Cav. 867 Zeichen»: *seámnele* semnele 65 2; *pitrică semne şă čudiĭ* trimise semne şi minuni 97 51; *suntu semnate* sunt însemnate 67|5. [Lat. *sĭgnum*].

septămână sb. «septămână, Cav. 245 Woche», 128 8. [Lat. *sĕptĭmana, -am*].

Serafim sb. «Serafim» 81|24.

sermae sb. «filigran»: *násturl'i se h'ibă de sermae* nasturii să fie de filigran». [Derivat din *sermă*].

seu sb. «său, Cav. 64 Fett», 167. [Lat. *sēbum*].

sfalmă sb, «greşală» 65/3. [Ngr. σφάλμα].

sfenduk'e sb. «ladă, Cav. 384, 866 Kiste». [Turc. *sendík*. Azi arom. *sinduk'e*].

sfină sb. «pană, cuiu de lemn, Cav. 970 Keil». [Din ngr. σφήνα].

sfrédine sb. «sfredel: *sfrédinle* sfredelul 149.[Din bulg. свредель. Trecerea lui -l- în -n- în silabă atonă; contrariul întâmpinăm în cuvinte de origine latină: *atúmțeal(e)a*, pentru *atúmținea*].

sfungu sb. «burete, Cav. 972, Schwamm». [Din gr. σφόγγος].

sicară sb. «săcară» 120|4. [Lat. *secāle*].

silavie sb. «silabă» 67; pl. *silavií* silabe 71. [Ngr. συλλαβή].

simfonă sb. «consoană» 71 11, 67. [Ngr. σύμφωνον].

sinape sb. «muștar, Cav. 959 Senf», ngr. σινάπι.

síngurru adj. «singur, unic, Cav. 625 allein»; 99 54, 165 26; *síngurru tine* însu-ți tu 136 12; «unic» 85|31; 95|49; *h'il'lu afélŭ síngurru al Dumnidză* fiul cel unic al lui D-zeu 79|21. [Lat. *sĭngulus*, *-a*, *-um*].

sinh'isescu vb. IV «turbur, supăr, Cav. 981 verwirre». [Ngr. συγχύνω].

siníϑia sb. «obiceiul» 77. [Ngr. συνήθεια].

sinu sb. «sân, Cav. 455 Busen»; *n-sinu* la sân 173|30. [Lat. *sĭnus*, *-um*].

Sion sb. «Sion» 95, 99.

sirmă sb. «mătase, Cav. 611 Seide» 147 17; ngr. σύρμα «Metallfaden».

sisame sb. «susam, Cav. 84 Sesam», ngr. σισάμι.

siţerare sb. «secerare, Cav. 240, 317 Ernte, Sommer». [Infinitivul lui *seáțiru*].

sk'ele sb. «şold, Cav. 882 Schenkel», gr. σκέλ'. [Necunoscut în Arom.].

sk'icu sb. «spic, Cav. 928 Aehre»: *mănúcl'ile de sk'icuri* mănunchii, șnopii de spice 164|45. [Lat. *spīcum*].

sk'inăratu sb. «şira spinării, Cav. Rückgrat». [Din *sk'inare* sau dintr'un **spinalatum*, cfr. *brățatu*].

sk'inu sb. «spin, Cav. 9 Dorn»; *are sk'ińi* are spini 148|18. [Lat. *spīnus*, *-um*].

sk'ipoańe sb. «vultur, Cav. 24 Adler»; *sk'ipoańa* vulturul 124|6. [Am transcris *sk'ipoańa* şi nu *sk'ipońa,* fiindcă aşa se aude pretutindeni. Altfel Mikl. Vine de sigur din alb. în Aromâna. Denumirea generică la Aromâni este *vultur*].

sl'opu, vezi *şcl'opu*.

smeană, vezi *zmeană*.

smelču, vezi *zmelču*.

soacră sb. «soacră», 160 24. [Lat. *socra*, *-am]*.

soare sb. «soare, Cav. 301 Sonne»; *soarle* soarele 147, 1116 1; *soarră (= soarle)* 67 5. [Lat. *sōl*, *-sōlem*].

soe sb. «neam, rudenie»: *cu alte soĭ* cu alte neamuri 65 4.

socru sb. socru, Cav. 746 Schwiegervater»; *sócurru* (pentru: *sócurlu*) socrul 159 24. [Lat. **socrus*, *-um*, = *socer]*.

somnu sb. «somn, Cav. 1040 Schlaf»; 75 17, 77, 158 23. [Lat. *sŏmnus*,*-um]*.

* **sorbu** vb. II, III, IV «sorb, Cav. 844 schlürfe» *sŏrbeo*,*-ēre]*.

soțu sb. «soț, tovarăş» : *soslu (= soțlu)* soțul tovarăşul 77 20; *sosl'i (=soțl'i)* soții tovarășii 137/12. [Lat. *socius*, *-um*].

spárgănu sb. «scutec, Cav. 910 Windel»; ngr. σπάργανον

spastră sb. «curățenie, Cav. 734 911 Reinlichkeit».

spănacu sb. spanac, Cav. 909

Spinat». [Ngr. σπανάκι ; vezi Meyer, Alb. Wtb., pag. 390].

spăstrescu vb. IV «curăţ»: *spăstreá-le* curăţeşte-le 87/34. Cav. 340 *spăstritu* «rein»; *spăstrită* curată, curăţită 149 18 ; *spăstrită* (pentru *spăstrite*) curăţite 159 24 ; *la se vleag'e vetea alór spăstriţi* păziască-şi persoana lor (fiind) curaţi 164 25, 123 5. [Ngr. πασπρεύω, vezi mai de aproape Meyer, Alb. Wtb., pag. 323].

spelu vb. «spăl, Cav. 792 wasche» [Lat. *expellavo,-are, cfr. Puşcariu, Etym. Wtb. Nr. 1613; Körting³ Nr. 3447].

spilee sb. «peştere, Cav. 913 Hölle ngr. σπήλαιον. Azi se zice în Epir *spil'ŭ*. Forma *spilee* este curată traducere de către Cavalioti după ngr. σπήλαιον.

spinḑuru vb. I «spânzur, atârn. Cav. 492 hänge auf; *se l'i spinḑurămu* să-i atârnăm 155 22. [Lat. **expĕndŭlo, -are.* Face parte din trisilabicele cuvinte cu accentul pe antepenultima, din care pricina vocala scurtă *ĕ* nu mai înrăureşte consoana premergătoare, deşi aci avem un verb, care se poate dezvoltă şi din forma infinitivală; cfr. *tĕnĕrus* > *tânăr*, ar. *tinir*, nu *ţinăr*, *ţinir*, etc.].

splină sb. «splină, Cav. 917 Milz». [Lat. *splen, -ēnem*].

spră prep. «spre» (in compoziţii numai): «*uspră*ḑ*aţe, daospră*ḑ*aţe*, etc., *usprăving'iţ*, *doisprăving'iţ* etc. unsprezece, doisprezece, douăzeci şi unul, douăzeci şi două etc. 179. [Lat. *sŭper*].

sprig̃uru vb. I «jur»: *ţi o sprig̃ură numa alúĭ tră n-cotu* care rosteşte jurând numele lui în deşert 91/40. [Din *spre* + *g̃uru*=*super* (=*supra*) *jurare*].

spritundu vb. III «pătrund cu totul»: *spritunde* pătrunde. [Stă pentru **spirtundu*, iar acesta vine din lat. (**ex*)-*pertundo, -ĕre*].

spuδie sb. «învăţătură, Cav. 918 Eile»? trebuie tradus prin «Wissenschaft», după cum arată şi cuvântul alb. ibidem; Ngr. σπουδή.

spumă sb. «spumă, Cav. 102 Schaum». [Lat. *spuma, -am*].

spúnere sb. «spunere, arătare», 67 4.

spunu vb. III «spun; arăt, mărturisesc, Cav. 208 zeige» ; *tra se le spună* ca să le spuie 65 3 ; *ţi spuseşî luminá* ce ai arătat lumină 55 30; *spunŭ ună pătig̃une* mărturisesc într'un botez 79/23. [Lat. *expōno, -ĕre*].

stală sb. scaun de şezut la biserică, stal» 89 37. [Italienescul *stallo*]

stoliδă sb. «podoabă, Cav. 939 Schmuck»; ngr. στολίδα.

stambă sb. «tipar» 65/2; Cav. 924 Presse», ngr. στάμπα.

stamnă sb. «urcior mare de pământ, Cav. 923 Krug», ngr. στάμνα.

stau vb. I «stau, Cav. 931 stehe» ; *sta* stă (pers. III sing.) 168/27; *stătú* a stat, a fost 130/8. [Lat. **stao = sto, -are*].

stăfiδă sb. «stafidă, Cav. 926 Rosine», ngr. σταφίδα.

Stămărie sb. «Sf. Marie, Maica-Domnului» 79/22, 95 49. [Din *stă* prescurtat din *sămtă*,+*Marie*].

stăngu adj. «stâng, Cav. *stăngă* linke Hand» ; *ca stănga* ca cea stângă 135 11.

stăvrusescu vb. IV «răstignesc» *te stăvrusişî* te ai răstignit pe cruce 95/49; *Şî se stăvrusí* Şi a fost pus pe cruce, şi s'a răstignit 79 22. [Ngr. σταυρώνω, aor. ἐσταύρωσα].

steao sb. «stea, Cav. 90 Stern», *luna cu stelle* luna cu stelele 99 54; *stealle* stelele 116 1. [Lat. *stella,-am*].

stepsu sb «păcat, «greşală»: *stépsile* fără de legile, păcatele 93 44; *steápsele* greşelile 75/16; *tră steápsele alúĭ* pentru păcatele lui 142 15

[Din ngr. πταίω, aor. ἔπταιξα, de unde arom. *ptipsescu > stipsescu, iar din acesta s'a făcut postverbalul sb. stepsu].

stereusescu vb. IV «întăresc, întemeiez»; *stereuseá-me* întăreşte-mă 83/29; *Pre ună băseárică avisită caθolik'ie stereusită de apóstol'i* (cred) într'o sfântă biserică catolicească întemeiată de apostoli 79 2; Cav. 118, 934 *stereositu* «fest». [Cavalioti iarăşi scrie cu -o-, luându-se după gr. στερεώνω, din ἐστερέωσα de unde şi se derivă arom.].

sterpu adj. «sterp, neproductiv, Cav. 930 unfruchtbar». [Lat. **extirpus,-a,-um*, din *stirpis*].

stih'imă sb. «prinsoare, Cav. 937 Wette.» Ngr. στίχημα.

stihu sb. „stih, vers, Cav. 938 Vers. Ngr. στίχος.

stipse sb. «piatră acră, Cav. 952 Alaun». Ngr. στύψι.

stipsescu vb. IV «greşesc, Cav. 966, 1081, fehle»; *aţelórŭ ţi nă stipsescu* celora cari ne greşesc, greşiţilor noştri) 75 16; *că stipsescu* căci păcătuesc (pers. III pl.) 173/32. [Din ngr. πταίω, aor. ἔπταιξα> arom. **ptipsescu*, de unde, prin metatezarea reciprocă între *s* şi *p*, a rezultat *stipsescu*. Atât etimologia lui Mikl. R. U. II, pag. 37 din στίβω, cât şi a lui Meyer, Cav. 966 din στίφω, atât ca formă cât şi ca sens, nu se pot susţine].

stogu sb. «gramadă, Cav. 977 Haufen». [Sl. стогъ].

stomahu sb. «stomahu, Cav. 941 Magen». [Ngr. στομάχι].

strixescu vb. IV «consimt»: *strixişî* ai consimţit 95 49. [Ngr. aor. ἔστρεξα, din στέργω «a consimţi»].

strajă sb. «strajă» 69 8. [Sl. стража. Cuvâutul nu se aude azi la Aromâni].

strańu şi **strańe** sb. «straiu, haină»; *largă strańe* haină largă 151/20; pl. *strańe* haine 151 20; *albe strańe* haine albe 178/33; *stráńile* hainele 126 7. [Probabil în legătură cu *strám(ĭ)neus,-a,-um* sau, cu M.-Lübke, din **stranium=sternium*, prin înrâurirea lui *stratum*. Zft. f. r. Phil. XV, pag. 246].

stră prep. «peste, deasupra»; 69, 67 6. [Din lat. *exter*, *extra*, *extrum* «ausser befindlich, Meyer-Lübke Zft. f. ö. G., 1891, pag. 769].

strămbu adj. «strâmb, Cav. 946 schief». [Lat. *strambus,-a,-um*].

străngu vb. III «strâng, Cav. 971 drücke zusammen». [Lat. *strĭngo,-ĕre*].

streahă sb. «streaşină» 143 16. [Sl. стрѣха].

stremptu, vezi *strimtu*.

stricoru vb. I «strecor, Cav. 947 drücke aus». [Lat. **extra-colo,-are*].

strigu vb. I «strig, Cav. 485 rufe»; *cándu strigă* când cântă (cocoşul) [grecism] 121 4; *strigắm aţăea* strigăm ţie 75 17; *se strigắm* să strigăm 77 18; *strigă* strigă, se vaită (ei) 130 9.

strimtu şi **strimptu** adj. «strâmt strâns, tare, îngust, Cav. 933 eng.»; *k'éptine strimtu* pieptene des 156 22. 152 20; *strimptu* strâns, tare. ngr σφιχτά 174 31. [Lat. **strĭnctus,-a,-um=strictus*].

stupu sb. «stup», Cav. 604; *stuk'i* stupi 138 13. Din **stup-*, G. Meyer].

sturu sb. «stâlp, Cav. 435, 951, Säule»; *stúruri* stâlpi 174 30. [Lat. **stulus,-um=stylus*].

sturruteḑu vb. I «stărnutez» Cav. 108 2 niese». [Lat, *sternŭto -are*. Azi: *stărnutu*; *rr=rn*, caşi în *torru=tornu*, *carră=carne* etc.].

sudoare sb. «sudoare, Cav. 332 Schweiss». [Lat. *sudor,-ōrem*].

sufrusescu vb. IV «zbârcesc, încreţesc, Cav. 291 runzle». [Ngr. σουφρώνω].

suḑeată sb. săgeată, Cav. 849 Pfeil. [Lat. *sagĭtta,-am*; *su-*, din *să-* în poziţie neîntonată, caşi *u* din *sturruteḑu*, din *ă* din *stărruteḑu* (=lat. *sternuto*) tot în poziţie neîntonată].

súfletu sb. «suflet»; Cav. 1163 Seele» 65/2, 83, 91 42 etc. [Derivat din **sufflĭtus,-um*, din vb. *sufflo, -are].*

suflu vb, I «suflu, Cav. 1093 blase»; *căndu suflă vîntulu* când bate vântul 165 26. [Lat. *sŭfflo, -are].*

sufră sb. «masă» 128 8. [Turc. *sufrà*. Azi se aude mai mult *sofră* şi *sufrắ].*

sufrămţeao sb. «sprinceană, Cav. 1080 Augenbraue». [Lat. **sub-fronticella,-am].*

sugl'iţare sb. «sughiţ, sughiţare, Cav. 553 Schlucken». [Lat. *sŭbglŭttio,-are*, cfr. Densuşianu, H. l. r., pag. 170].

sulă sb. «sulă, frigare, Cav. 906 Ahle». [Lat. *sub(u)la,-am].*

sum prep. «supt» 67, 91 40. [Lat. *sub+m*, desprins din cuvintele începătoare cu *m*, în construcţiuni sintactice: *su mănă = sum mănă*; cfr. *su nare = sun nare* etc.].

sumaru sb. «samar, Cav. 855 Saumsattel». Ngr. σαμάρι.

sumğugătoru sb. «bou de supt jug; sâgnar, vită de povară; greceşte sună locul acesta: τὸ ὑποζύγιον. *Se nu orixeşti casa a viţinluĭ atăŭĭ, niţe águrru alŭĭ, niţe ĭuzmik'arru alŭĭ, niţe ĭuzmik'ara alŭĭ, niţe boŭlu alŭĭ, niţe sumğugătorru alŭĭ, niţe ună pravdă de-alŭĭ.* Să nu râvneşti casa vecinului tău, nici ogorul lui, nici pe servitorul lui, nici pe servitoarea lui, nici boul lui, nici sâgnarul=vita lui de povară, nici o vită din ale lui 91 42; *tru aţeă ḑuă se nu faţi niţe un lucru, tine ş-h'il'lu atăŭ...., boŭlu atăŭ, ş-sumğugătorru, ş-toate alante* în açea zi să nu faci nici o treabă, tu şi fiul tău . . . . . , boul tău şi sâgnarul tău=vita ta de povară] 91/41. [Din *sum* (=supt)+ *ğugătoru* (=cel care trage la jug, derivat acesta din *ğugu*+suf. *-toru*].

sumsoară sb. subsoară. Cav. 51, 591 Achsel»; *sumsoare (-ă)* 173 30. [Lat. din *sum* (=sub) + *soară* (=lat. *subala,-am)*].

supţire adj. «supţire, Cav. 540, 1083, 1158 dünn» ; 169 28. [Lat. *subtilis,-e].*

surafe sb. «briciu, Cav. 679 Rasiermesser». [Ngr. ξουράφι = ξυράφι. Forma *surăfescu* dată de Weigand nu există şi-i formată de dânsul, greşit, după *supafeá*. Iar *supafeá* există şi mai puţin. Weigand cufundă la pag. 192, No. 106, substantivul *surafea* (=*supáfea*=ngr. ξουράφι) «das Rasiermesser» şi-l face verb la imperativ, schimbându-i arbitrar şi accentul: *Anapga, fpate, supafea*, trebueşte tradus: «Langsam, Bruder, mit dem Rasiermesser». Asemenea greşeli mişună, din nenorocire, în *Arom*. II. Aromâneşte se zice *sursescu* sau *xursescu* «rasiere" din aoristul neogrecescului popular ξουρίζω: ἐξούρισα].

surdu sb. adj. «surd, Cav. 482 taub». [Lat. *surdus,-a,-um].*

surpatu adj. «căzut, umilit» ; *domnul/ŭ scoală s/urpasl'i* domnul ridică pe cei căzuţi, pe cei umiliţi 95 481 [Derivat din vb. *surpu].*

surpu vb. I «usurp, prăvălesc, Cav. 491 stürze, Weigand: werfe ab». [Lat. **sur-rupo,-are*, din *rupes].*

sută num. «sută, Cav. 254 Hundert», 180 34 ; *dao sute, trei sute* etc. 180. [Sl. съто, a cărei origine de asemenea-i necunoscută].

svinturu, svintureḑu vb. I «svânt»: *se svintureḑi* să svânţi 165 26. [Lat. **ex + vĕntŭlo,-are].*

Ş

şaeḑiţi (azi *şaeḑăţi*) num. «şaizeci; Cav. 267 *şaeḑăţi* sechzig» ; 180/34. [Din şa(s)e + pl. lui *ḑaţe* ; după cum s'a mai zis, în Daniil stă *ḑiţi* foarte probabil pentru *ḑiţi*, şi acesta pentru *ḑăţi*; vezi *ḑaţe*].

şao sb. «şea, Cav. 865 Sattel». [Lat. *sĕlla,-am*].

şapte num. «şapte, Cav. 271 sieben» ; 178/33, 71/11 ; *a şaptea ḑuă* a şeaptea zi 91/41. [Lat. *sĕptem*].

şaptesprăḑaţe num. «şaptesprezece». [Din *şapte*+prep. *spră* (=supra)+*ḑaţe*].

şaptesprắving'iţ num. «douăzeci şi şapte». [Din *şapte* + prep. *spră* + ving'iţ (=viginti). In text scris : σσ ἁπτεσπραγιγγιντζ Numai la Sămărina se zice *vivinţi*. E posibil însă să fi existat şi forma *ving'inţ* la Daniil].

şapteḑiţ[1], Cav. 246 **şapteḑăţi** num. şaptezeci 180 34.

şarrá sb. «ferestrău, Cav. 819 Säge», 154/21. [Lat. *sĕrra,-am*].

şarpe sb. «şarpe,Cav. 1061 Schlange» 69 9. [Lat. *sĕrpis,-em*].

şase num. «şase, Cav. 266 sechs» 91, 178/33. [Lat. **sĕsse=sĕx*].

şasprăḑaţe num. «şaisprezece» 173 33. [Din *şase* + prep. *spră* + *ḑaţe*].

şasprắving'iţ num. «două zeci şi şase» 180. [Din *şase*+prep. *spră*+*ving'iţ*].

şă, vezi *şi*.

şădu, şedu vb. II «şed, Cav. 343 sitze»; *tine ţi şăḑi* tu care şezi 85 31 ; *şade* şede 69, 79 22, 168 28, 123 5; *nu şedu* nu şed (ei) 122/5. [Lat. *sĕdeo,-ēre*].

şăndanu sb. «sfeşnic, Cav. 559 Leuchter», 69/9. [Turc. *şăndán*].

şoărčiou vb. I «scrîşnesc din dinţi ameninţător ; Cav. 1022 (greşit *škărtsiku*=*şcărţicu*, cu *ţ*) «knirsche». [In legătură cu sl. кръчити «a se convulsionà», de unde şi *scărču* sau *sgărču*, cfr. Cihac II, pag. 41].

şol'opu adj. «schiop, Cav. 480 (transcrie prin *sl'opu* pe σλλιόπου, unde cu siguranţă greşit stă primul λ pentru κ) lahm». [Din **excloppus,-a,-um=cloppus*].

şourtu adj. «scurt, Cav. 442 kurz» [Lat. *cŭrtus,-a,-um*, cfr. Densuşianu H. l. r., pag. 169; ş- în Aromâna se datoreşte influenţei albaneze].

şoúrtiză sb. «prepeliţă, Cav. 702 Wachtel». [Alb. *škurtsəɛ*, Meyer, Alb Wtb., pag. 216].

Şi, şi, şă, ş- conj. «şi», 65, 67, 97, 116/1 şi pretut. [Lat. *sic*].

şiruescu vb. IV «taiu cu ferăstrăul» : *şara şiruaşte* ferestrăul taie 154 21. [Derivat din *şară* > **şărnescu* > devenit *şiruescu*, din infinitivul *şiruire*, prin armonie vocalică. Ar puteà fi şi împrumut direct din alb. *šarój*, care de asemenea este nou derivat din *šarɛ* după cum arată păstrarea lui *a*, nedevenit *ɛ*, în poziţie neintonată].

şk'ipoańe sb. aceră, aquilă», 124 6; *ca a şk'ipoáńel'i* ca pe ale vulturului 93 43. [Vezi *sk'ipoańe*].

şoáreou sb. «şoarece, Cav. 801 Maus» ; pl. *şoárisl'i* pe şoareci 168 27. [Lat. **sōrĭcum=sōrex,-ĭcem*].

şole sb. «ipengea» 69 3. [Din ital. *suola* direct sau prin alb. *šolə*. Din Ital. mai sunt în Arom. şi alţi termini referitori la cizmărie : *vudelă stivaletă, curdelă, lustrińe* etc.].

şpiunu sb. «spion, Cav. 916 Spion». Din alb *spiún* sau din ngr. σπιοῦνος.

ştergu vb. III «şterg» : *aşteardle-ńi toate paranomil'le ameale* şterge-mi toate fără de legile mele 83 28. [Lat. *extrĕrgo,-ĕre*].

ştire sb. «ştire, pricepere, ştiinţă, înţelepciune» ; *cu ştire mare* cu înţelepciune mare 99 54 ; 65 3 ;

ascúmtele a știrel'i cele ascunse ale înțelepciunei 83 27. [Vezi *știu*].

știrrutu sb. «așternut»: *tru știrrutu* în așternut, la pat, (=bolnav) 140|14 ; *știrrutlu atău* așternutul tău 155|22. [Derivat din vb. *șterru* (=*șternu*; *rr* din *rn*, cași în *torru* = *tornu*, *carră* = *carne* etc.), perf. *șterrui* (pe lângă *șterrai*), partic. *șterrutu* (pe lângă *șterratu* = *(a)șternatu)*, lat. *stĕrno*, *-ĕre*].

știu vb. IV «știu, Cav. 305 weiss»; *se știbă* să știe 65 3; *el'i ți nu știŭ* ei cari nu știu 65 3; *se știbă* să știe 65 2. [Lat. *scio*, *scire*].

știutu adj. «înțelept, Cav. 907 weise». [Derivat din *știu*].

șubu sb. «pumn, Cav. 188 Faustschlag» (unde pe nedrept crede că nu-i bine tradus prin *pugnus* de Mikl., și unde se întreabă, dacă nu trebue cetit *șumpu*. Este *șubu* și-i, probabil, metatezat din *bușu* pumn, lovitură din pumn); cu *șublu* cu pumnul 139 13. Greșit este transcris de Mikl. R U. 2, pag. 81 *șuplu*].

șueru vb. I «fluer, Cav. 961 pfeife». [Lat. *sibilo*,*-are*. Forma arom. regulat desvoltată este păstrată la Gopeși *șiur*].

șumiróńŭ sb. «cârtiță, moșoroiu» 69 9. [Metatezat din *măşuróńu* sau din mai uzitatul *mușuróńu*. Să fie din *massula* (kleine Masse, Klümpchen) + suf. *óńu* > + *măsuróńu* > *măşuróńŭ* ? Altfel Pușcariu, Etym. Wtb. Nr. 1098].

șupleacă sb. «palmă, Cav. 640 (greșit redat *șupl'acă*, cu *l')* Ohrfeige». [Sl. шоушль, cfr. Meyer, Alb. Wtb., pag. 419]

șuțu vb. IV «sucesc, învârtesc, întorc, Cav. 167, 424 neige, drehe, wende»; *le șuți'm* le întoarcem 67 4; *ma șuță-ți prósopa ncoleá* ci întoarce-ți fața încoace 83 28 ; *va se șuță cătră tine* o să întoarcă spre tine 83 29. [Bulg. сушa].

T

Tacu vb. II, III «tac, Cav. 632 *tacu* schweige, 873 *tățere* Schweigen». [Lat. *taceo*,*-ēre*].

talază sb. «undă, talaz» 137|12. [In arom. din turc. *taláz*].

tal'u vb. I «taiu, Cav. 448 schneide», 965 schlachte»; *se tal'e* să taie 173 30; *coarda tal'e* sabia taie 155 21; *tal'e úngl'ile* taie unghile 155|22.

tańiră sb. «farfurie»: *tańiră* (pentru *tańirră* = *tańirle)* farfuriile 159 24. [Serb. *tanjir*].

tapinósu adj. «zmerit»: *tru tapinoasa* în zmerita (=în zmerenie) 101 56 (Probabil stă pentru tapinosia. Vezi *tăpinusitu)*.

tată sb. «tată, Cav. 736 Vater»; 67 6, *tátălu* 67, 85 și pretut.; *Dumnid̦ăllu a tătăńilorŭ a nostrórŭ* Dumnezeul părinților noștri 85 32.

taxiðe sb. «călătorie, Cav. 979 Reise», ngr. ταξίδι; azi arom. *tăxiðe*.

tazee adj. «proaspăt : Cav. 662 *tazeu* frisch»; 132 10; turc. *tazé*.

tă prep. «pentru» 144 16. [Derivat din *tră*].

tăpinusit(u) adj. «zmerit» 89 ; *oásele ațeale tăpinusítele* oasele acele smerite 83 28. Partic. dela vb. *tăpinusescu*, din ngr. ταπεινώ].

tăpoară, vezi *topoarră*.

tărțe sb. pl. «tărițe» 144 16.[Serb. *trice*].

tăunu sb. țânțar, Cav. 510 Mücke» (unde-i greșit transcris *tăuńu*, greșala existentă la Cav., care scrie ταούννιου). [Lat. *tabanus*, *-um*].

tăvisescu vb. IV «dau porțiunea de mâncare la vite, nutresc, Cav. 978 füttere». [Ngr. ταγίζω].

tăxescu vb. IV «promit, Cav. 982 verspreche». Ngr. aor. ἔταξα, din τάζω.

tăxire sb. «promitere»: *cu tăxirea a bunelorŭ* cu promiterea bunătăților 87 34.

te pron. pers., vezi *tine*.

teacă sb. «teacă, Cav. 1057 Scheide». [Lat. *thĕca,-am*].

tendă sb. cort, paplomă mare de lână; Cav. 985 Zelt». [Din. ngr. τέντα cort; cfr. Meyer, Alb. Wtb. 429].

tenğere «tingir» 159. 24. [Turc. *tenğeré*].

testemele sb. «batistă» 166 27. Turc. *desteméł*, *testeméł*, vezi *distimele*.

tesu adj. «întins» : *areápitile tease* aripele întinse 124 6. [Lat. *tensus*].

tiγane sb. «tigaie, Cav. 1000 Pfanne». [Ngr. τηγάνι].

tiγnisescu vb. IV «frig la tigaie, Cav. 973 *oŭ tiγnisitu* Eierkuchen». [Din aor. ngr. τηγάνισα, din τηγανίζω].

tih'e sb. «noroc, soarte, Cav. 522, 1031 Schicksal» (redat *tihe*, cu *h*). [Ngr. τύχη].

timone sb. cârmă, Cav. 1001 Steuerruder», ngr. τιμόνι.

tine pron. pers. «tu, Cav. 278 du»; *tine ţi eşti denănte ĭńţido* tu care eşti de faţă pretutindeni, ngr. ὁ πανταχοῦ παρὸν 81|25, 69 7, 176 32; *tine* pe tine 79 24, 136 12, 150 19 ; Dativ): *Aţăea s-pripseaşţe* ţie ţi se cuvine 87 33 (*s-*, pentru *ţĭ*, din pricina următoarei labiale *p-*) ; *ţ-o efhăristisescu* îţi mulţumesc 77 ; *ţi*=îţi 85 32; *ţĭ erá doru* îţi erà dor 65 1; *se s-h'ibă* să-ţi fie (*s-*, pentru *ţ*, din pricina lui *h'* următor) 77 20; *se s-vină* (pentru *se-ţĭ vină*) să-ţi vie 77 20; *se s faţĭ* (pentru *se-ţĭ faţĭ*) să-ţi faci (cu *s-*, în loc de *ţĭ*, înainte de *v*, *f*) 91 41; *ţi s-lu da (s-lu*, pentru *ţĭ-lu)* ce ţi-l da 93 34 ; *ţi s-le l'artă* (cu *s-le*, pentru *ţĭ-le*) ce ţi le iartă 93|43; *vrea se s-dau* (pentru *vrea se s-dau*, iar aceasta pentru *vrea se-ţĭ dau*) ţi-aş fi dat 83 29. (Acusativ): *se te alavdu* să te laud 75 18; *se te ncl'ińi* să te închini. să te rogi 127 7 şi pretut.; *la tine me-acumtindĭ* la tine m'am adăpostit (către tine am scăpat) 85|32. [Lat. Formele cazului oblic de la pron. *tu*, care a dispărut, făcând loc lui *tine*].

tiniреaţă sb. «tinereţe» 93 43. [Derivat din *tinir*].

tiniru sb. adj. «tânăr» : *tiniri* tineri 177 32. [Lat. **tĕnĕrus,-a,-um*-*tener*. Face parte din sb. trisilabice cu două accente, la cari vocala scurtă *ĕ* nu înrăureşte premergătoarea consoană].

tińie sb. «cinste, Cav. 1002 Ehre» ngr. τιμή.

tińisescu vb. IV «cinstesc» : *tińiseá* cinsteşte, onorează 91 41; *se nu le tińiseşti* să nu le cinsteşti 91 40 ; *tińisitu* onorat, respectat 128 7, 152 20; *cama tińisita* prea cinstita 81 24, 71 10, 128 7. [Din ngr. ἐτίμησα, din τιμῶ].

tisagă sb. «desagi, Cav. 229 Quersack», ngr. δισάκκι. [Cuvânt de ordine culturală; în Arom. nu-i clar dacă este introdus din ngr. sau prin altă mijlocire].

toacă sb. «toacă» 143 15. Cuvânt onomatopeic, din *toc toc* ! de unde şi vb. *toc*, *tocare*, cfr. Körting[3] Nr. 9569: **tocco,-are*].

tonu sb. «ton, accent» 67 5. Ngr. τόνος.

topă sb. minge, ghiulea, Cav. 967 Kugel»; *şi aţel'i ţi au sumsoară topă şi n-sinu năpărtică urutu fac* şi acei cari au supt supţioară ghiulea şi la sân şarpe, rău fac 173 30. Turc. *top*.

topoară sb. «secure, Cav. 992 *topoarră* Axt»; *topoară* securea 154 21. [Face parte din cuv. sl., cari, caşi *sută*, sunt de origine obscură].

tora adv. «acum, Cav. 1032 jetzt» 75, 77, 132|10, 138 13 şi pretut. [Ngr. τώρα].

torcu vb. II, III «torc:» *la se toarcă* las' să toarcă 145 17. [Lat. *torqueo, -ĕre*[.

torru (pentru *tornu*; *rr*, din *rn*) vb. I «torn, întorc; Cav. 409 schenke ein»; *se tor(r)i* să torni 135 11; *toarră* toarnă 69 7; *nu se se toarră* se va întoarce 95 48; *domnulŭ veagl'e tur(r)asl'i tru piste* Domnul păzeşte pe cei întorşi de la credinţă (pe cei nemernici) 95 49. [Lat. *torno,-are*].

totu adj. «tot, Cav. 689 *totu* ganz»; *toţî noi* pe toţi noi 89 38; *la toţi* la toţi, tuturora 161|24; 143 16 şi pretut.; *toate* toate 93, 95, 77, 118 şi pretut. [Lat. *tōtus,-a,-um*].

tragu vb, II, III «trag, Cav. 962 ziehe»: *Ngărdeaḑă-nă cu ávil'i ángel'i aţâî, se nă apărăm şi se nă tradem cu oastea alórŭ.* Imprejmueşte-ne cu sfinţii îngeri ai tăi, ca să ne apărăm şi să ne retragem (ocrotiţi) de oastea lor 87 35; *me trăḑeá* mă trăgeà 157 23. [Lat. **tragere = trahere*].

trandafilu sb. «trandafir»: *Drăma a trandafilui* Ramura trandafirului 148 18. [Ngr. τραντάφυλλο].

trapu «şanţ; pârâu; Cav. 95 Graben», 157 23; *doi* (sic) *trápuri* două şanţuri 139 13. [Sl. трапъ].

tră, tra prep. «pentru» 65 1, 65 3, 127 7, 118 2, 164 25; tră (în text *tra*) 122 4; *tra se ară* ca să are, pentru ca să are 122 5; *tr-aţeá* de aceea 65 2 şi pretutindeni; *că trăţí* pentru ce, de ce? 65 2, 144 16; *tă* (din *tră*) 144 16, (după cum începe să se generalizeze pe la Aromânii din Macedonia: Bitolia, Cruşova etc.). [Din lat. *trans* > tră > *tă*. Azi se aud formele *tră, tra, tri, tîî, tă, ta, ti, tî*].

treámuru vb. I «tremur, Cav. 1018 zittere». [Lat. *trĕmulo,-are*].

trecu vb. III «trec, Cav. 752 gehe vorbei»; *tra se trecu* pentru ca să trec 137|12; *Că súfletlu trecú tru năsă.* Căci sufletul (în Psalm, locul acesta sună: vântul) trecù printr'insul 93 45. [Lat. *traicio,-ĕre*].

trei, treĭ num. «trei, Cav. 1016 drei»; 71 12, 123 5, 178 33; a trea (ceteşte: *a trë-a*) *ḑuă* a treia zi 79|22; *tru tréil'i ańi* la trei ani, după trei ani 179 29. [Lat. *trēs*].

treiḑăţi, treiḑiţi (la Daniil numai), num. «trei zeci, Cav. 1021 dreissig; 180|34. [Din *trei*+pl. lui *ḑaţe*].

treisprăḑaţe num. «treisprezece». [Din *trei*+prep. *spră* (super)+*ḑaţe*].

treisprăving'iţ num. «douăzeci şi trei» 180. [Din *trei*+prep. *spră* +*ving'iţ* (= douăzeci)].

triaδa sb. «treime» 73. [Ngr. τριάδα].

trivìru vb. I «treer»; *se trivìri* să treeri 164 26. [Lat. *trībulo,-are*].

tru prep. «întru, la» 121 4; *tru anu* pe an 123 5; *vindu tru anu* vând pe an 138 13; *tru pădure* în(tru) pădure, în pădure 117 2; *tru uboárele a cásil'i* în curţile casei 97; *tru fara anoastră* în neamul nostru 65 1; *de tru somnu* din somn 75 şi pretut. [Din lat. *intro*; Azi se aud în Arom. *tru, tu. Trăşi*, respectiv *tăşi* n'are a face cu *tru* (cum crede H. Moser, Iahresb. d. Inst. f. rum. Spr. X, pag. 436), ci-i lat. *trans- sīc*].

trubu vb. I «turboz, Cav. 558 bin vuthend». [Lat. *turbo,-are*].

trupu sb. «trup, corp, Cav. 452 Körper», 101|56; *truplu* trupul, corpul 150, 134|11; *trúpurră* (pentru *trúpurle*) *spăstreá-le* curăţă corpurile 87|34. [Sl. троупъ].

tubacu sb. «tăbac, Cav 179 Gerber». [Turc. *tubàc*].

tuk'escu vb. IV «topesc»: *tuk'itu* topit, destrus 172 29. [Cuvântul vine din sl. топити, Greşit îl redă Mikl. R. U. 2, pag. 83 prin

dukitu şi mai greşită alăturarea lui de alb. *dúkem* erscheine].

tufek'e sb. «puşcă, Cav. 1010 Gewehr». [Turc. *tüféc*].

tuh'inipsescu vb. IV: «mânec»; *se tuh'inipsescu ş-se doxolovisescu vărtutea atá* ca să mânec şi să măresc puterea ta 77|19. [Din *tah'ina* (dimineaţă)+aor. ngr. în *ps*·; *tu*-, în loc de *tă*- în poziţie neîntonată, caşi *vu*, în loc de *vă*, *va*, particularitate moscopoleană mai mult].

tundu vb. II, III «tund. Cav. 475 schere». [Lat. *tondeo,-ere*[.

tur(r)ăşte sb. stână, târlă, Cav. 582 Sennhütte» (greşit Weigand *türiştă*, loc. cit., trebuie *turîşte*, cum se pronunţă la Perivole), 168 28. [Sl. cfr. Milk. R. U. II, pag. 40, Meyer, Alb. Wtb. pag. 452].

turcu sb. «turc» : *turţi* turci 178 33.

turrólu (= *turnu*) sb. «turn ; Cav. 826 *turrolu* Thurn». [Din ital. *torre* > arom. *turó*; cu lat. **turreolus*, cum crede Meyer, *loc. cit.* n'are nimic a face].

túrtură sb. «turturea, Cav. 1025 Turteltaube. [Lat. **turtura,-am* = *turtur,-em*].

tuse sb. tuse, Cav. 121 Husten, 960 Schnupfen». [Lat. *tussis,-em*].,

tutíputá sb. «avere în vite, avuţie consistând din vite; Cav. 123 Vermögen, Reichtum». [Din ngr. τὸ τίποτα cu sensul de «ceva», adecă «nu mare lucru de avere», şi arată aceeaşi desvoltare semasiologică ca şi alb. *g'ε-ri*, care pe lângă sensul de «ceva», mai înseamnă şi «avere»].

tutu adj. «tot»; *tră tutu meslu* pentru toată luna, pentru întreaga lună 137 13; *tuţî árborl'i* toţi arborii 116 11; *tute limbile* toate limbile 65 3; *tute plăsile* toate neamurile 65|4 ; *tute deadunu* (neacord, trebuia: *tuţi deadunu*) 162 24 ; *de tute* de toate 137 13 şi pretut. [Se întrebuinţează ambele forme *tut* şi *tot* fără deosebire. *Tutu* din lat. *totus,-a,-um*, în poziţie neîntonată].

tuvlă sb. «ţiglă, Cav. 1009 Ziegel». [Din ngr. τοῦβλον < lat. *tubulum*>alb. *tulε*].

Ţ

ţalpă sb. «urdoare, Cav. 994 Augenbutter». [Despre probabila etimologie din alb. cfr. Meyer, Alb. Wtb , pag. 125. Se mai aude *salpe* pl.]

ţapu sb. ţap, Cav. 1011 Bock», *ţapă* 69 9. [Alb. *tsap*, cfr. Meyer, Alb. Wtb., pag. 387].

ţasu vb. III «ţes, Cav. 1042 webe» *la se lu ţasă* las' să-l ţească 145|17. [Meyer îndreaptă greşit pe Cav. transcriind *ţăsu*, caşi Weigand *ţăs* se zice *ţas*. Din lat. *tĕxo,-ĕre*].

ţănu vb. II, III «ţin, Cav. 488 halte», (greşit Weigand *ţin*, dar bine *ţîn*); *se le ţăńi* să le ţii 158 23 (unde nu-i sigur, dacă trebuie cetit *ţăni* sau *ţăńi*) ; *se ţăńi* să ţii 135 11; *ţăne* ţine 124 6; *se ţănimu*; să ţinem 181. [Lat. *tèneo, -ēre*].

ţeapă sb. «ceapă, Cav. 495 Zwiebel» ; 69 9· *ţeápile* cepele 134 4, [Lat. *caepa,-am*].

ţeară sb. «ceară, Cav. 407 Kerze» ; 142 15; *ţeară de ţeară* lumânare (de ceară), ngr. ἁγιοκαῖρι 138, 13. [Lat. *cera,-am*].

ţeáţire sb. «năut, Cav. 835 Erbse»; 133 10. [Lat. *cĭcĕrem*].

ţelie sb. chelie, Cav. 401 Zelle. ngr. κελλί (= Lat. cella). După cum arată sunetul *ţ*, cuvântul este vechiu în Arom., ca şi *pirţie (priţie)*.

ţerk'u sb. «cerc, Cav. 993 Kreis Ring.» [Ngr. τσέρκι = ital. cerchio cfr. Meyer, loc. cit.].

ţeriţă sb. «dudă, Cav. 954 Maulbeere». [Meyer îl derivă greşit

din lat. *cerrus* + suf. sl. *-iță*. *Țeriță* stă pentru *țerriță* = *țerniță* și acesta pentru *černičă*, *-șă*, fructul pomului *čirnișu*. *-ču*, numit altfel și *muru*. Iar *černičŭ*, *-șu*, este bulgărescul черница «mûrier».

țeru sb. «cer, Cav. 706 Himmel» 67|5, 130 9; *țerru* (pentru *țerlu*) cerul 164|25, 116|1; *făcătorru a țerruĭ* făcătorul cerului 79 21 ; *ți ești tru țerurĭ* care ești în ceruri 75 10. [Lat. *caelum*].

ți pron. «ce, care» 65|1, 79 și pretut.; *cu limba ațeá ți se feațe* cu limba aceea cu care se născù 65 2; *ațélŭ ți g'uvăsească* acel care citește 65 3; *ș-nu el'ĭ ți nu știŭ* și nu ei cari nu știu 65 3; *Ațél'ĭ ți a-u minte* Acei cari au minte 122/5 ; *ca tru amirăril'le ți bănăm* ca în împărățiile unde, în cari trăim 67 4 ; *cătrăți* de ce 65 2. [Lat. *quid*].

țicoară sb. «Cav. 830 greșit (*ți-coră*) Cichorie, Dr. cicoare, lat *cichōrĕum*].

țimbiδă sb. «furculiță, Cav. 767 *țimbiδe* Gabel»; *țimbiδle* furculițele 159 24. [Ngr. τσιμπίδα].

țină sb. «cină, Cav. 207 Abendessen» ; *tră țină* la cină 89 38, 81 25, 69 9. [Lat. *cēna*, *-am*].

țindiți Cav. 745 *țindăți* fünfzig» num. «cincizeci» 180 34. Vezi *dațe*].

țindifă sb. Cav. 997 Brustbeere»; ngr. τσίντζιφον.

ținevă pron. «cinevà, nimeni ; Cav. 368 Keiner» ; *ținivă* nimeni 65 4, 130 9. [Derivat din *ține* (=cine) + *va*].

țingu vb. III «încing. Cav. 300 umgürte». [Lat. *cĭngo*,*-ĕre*].

ținți num. «cinci, Cav. 747 fünf»; 179 33. [Lat. *quīnque*].

țiru sb. «ciur, Cav. 456 Sieb.» [Lat. *cībrum* = *cribrum*].

țisprădațe num. «cincisprezece» 179 33. [Din *ți(nți)* + prep. *spră* (= supra) + *dațe*].

țisprăving'iț num. «douăzeci și cinci» 180. [Din *ți(nți)* + prep. *spră* + *ving'iț* (= douăzeci)].

țitate sb. cetate, Cav. 387 Stadt, befestigter Ort.» [Lat. *civitātem*].

țivă pron. «cevà ; nimic ; Cav. 1004 nichts»; 65 3, 147 18. [Din *țe* (= ce) + vb. *va* (= va, voește)].

țiță sb. «țiță, Cav. 147 weibliche Brust». [Lat. *titia*,*-am*. Azi se aude *țiță*, iar în limbagiul copilăresc *ții* = hrană, nutriment].

Θ

θarru sb. «speranța, 87/36 ; Cav. 309 Hoffnung». [Cavalioti îl scrie cu doi *rr* din simplă considerație ortografică, după ngr. θάρρος, cași în alte cazuri. Nu trebuie privit deci ca art. pentru *θarlu*, cum este la pag. 87/36].

θavmă sb. «minune» : *θávmate* minuni 99 54. Ngr. θαῦμα.

θărrăsescu vb. IV «sper, Cav. 262 hoffe»; *de căcŭm θărrăsĭm* precum sperăm 85 33; *Nu θărrăsiți pre avuți*. Nu vă nădăjduiți spre avuți, boieri 95/47. [Ngr. aor. ἐθάρρησα din θαρρῶ].

θeámenu adj. «femeesc, Cav. 320 weiblich». Formă dezvoltată din *feámenu* (de asemenea existent în Arom.). [Lat. **fēmĭnus*,*-a*,*-um*].

θélimă sb. «voință, voe» 75 16, 93/43. [Ngr. θέλημα].

θemel'u sb. «temeiu, Cav. 315 Grundlage», ngr. θεμέλιον.

θimeamă (azi *θimńamă*) «tămâie Cav. 327 Weichrauch», ngr. θυμίαμα.

θimó sb. «mânie»: *θimolu* mânia 93/44. Ngr. θυμός.

U

ubórŭ sb. «curte»: *tru ubó(a)-răle a cásil'i* în curțile casei 97 50. [Serb. *obór*].

udu vb. I «ud, stropesc, Cav. 143 benetze». [Lat. *udo,-are*].

uh'el'e sb. «ţipar» : *uh'él'ile* ţiparii 116 1. [Ngr. (ο)χέλι].

uidisescu vb. IV «potrivesc, orânduesc, Cav. 986 ordne». [Turc. aor. *uidîm* + aor. ngr. în *-s*-].

ul'uleou sb. «barză»; *ul'ulesl'i* berzele 124 6. [In Epir, Avela se zice *lélic*; *ul'ulecu* vine din forma alb. *l'el'ék*, vezi Mikl. R. U. 2. pag. 74].

umflu vb. I «umflu, Cav. 820 blase auf»; *umflate* 177 32. [Lat *inflo,-are*].

umplu vb. II «umplu Cav. 162 fülle»: 69 10; *tra se le umplu* pentru ca să le umplu 131 9; *şi le umpli toate* şi pe toate le pline ti 81 25; *tra se o umplă* pentru ca să o umplă 176 32 ; *se umplem* să umplem să împlinim 67 4. [Lat. *impleo,-ēre*].

umptu, **umtu** sb. «unt, Cav. 137 Butter , 119 3. [Lat. *unctum*].

umtulemnu, **untulemnu** sb. «unt-de-lemn», 89 39, 133 10. [Derivat din cel de mai sus].

umziescu, vezi *unzescu*..

ună, vezi *unu*.

undă sb. «undă, Cav. 506 Welle». [Lat. *unda,-am*].

ungl'e sb. «unghie, Cav. 668 Nagel»; *tal'e úngl'ile* taie unghile 155 22. [Lat. *ung(u)la, -am*].

ungu vb. III «ung, Cav. 1136 salbe, 39 bestreiche»; *şi (s)-te unḑi* şi să te ungi 147/18. [Lat. *ungo,-ĕre*].

unu, fem. **ună** num. «un, una, Cav. 263, 616 einer, eine» ; *unu* 67, 132/10, 138, 178 33 şi pretut. *ună săptămână* o septămână 128 8 136 12, 138 şi pretut , *ună de alantă* una de la alta 65 4 ; *ună-ună* într'una 127 7. [Lat. *unus,-a,-um*].

unzescu, **umziescu** vb, IV «se cuvine» ; *unzeaşte ca de dealih'aluĭ* se cuvine cu adevărat 79 24 ; *umziescu* stă bine (pers. III pl) 178 33. [Din ngr. ὁμοιάζω].

uńidă sb. «omidă, Cav. 363 Raupe». [Din ὁ μίδας].

uńize sb. «chip» 91/40. [Derivat din *unzescu* cu sensul de «asamăn»].

urdă sb. «urdă» 120 3».

úrdinu vb. I «frequentez, merg» : *va se úrdină la băseárică* vrea, doreşte să frequenteze la biserică 141 15. [Lat. *ordĭno, -are*].

urḑioă sb. urzică, Cav. 999 Brennssel»; *urḑîsle* (pentru *urḑîţle*) urzicele 117/2. [Lat. **urdıca,-am=urtica*].

ureaol'e, urecl'e sb «ureche, Cav. 99 Ohr»: *urecl'e au* urechi au 99/53, 155/22. [Lat. *orĭcla,-am*].

urfănescu vb. IV «rămân orfan»: *se nu nă urfăneşti* să nu ne laşi orfani, să nu ne privezi 89 37

urnă sb. «găleată. ciutură. Cav. 953 Eimer». [Lat. *urna,-am*. Cuvântul mi-e cu totul necunoscut în Aromâna]

ursescu vb. IV «pomenesc, ordon, stăpânesc» 67 5 ; «stăpânesc» 77/19; *tată ţi urseşti toate* părinte atotţiitorul 85/31; *ţi urseaşte toate* carele pe toate stăpâneşte 77 21 ; *ursí* porunci 116 1. [Din aor. ngr. ὥρισα, din ὁρίζω].

ursire sb. «poruncire, stăpânire» ; *tră ursirea* pentru stăpânirea 99. Vezi *ursescu*.

ursitóru adj. «poruncitor, stăpânitor»: *cu duhlu aţélŭ ursitorru* cu duhul cel stăpânitor 83/29. [Derivat din *ursescu*].

ursu sb. «urs. Cav. 74 Bär» ; *úrsulu* ursul 118/1. [Lat. *ursus,-um*].

urutu adj. adv. «urât, prost, rău»; *vărtós urutu* foarte rău 140/14; *vísu urutu* vis urât 157/23; *greaĭlu urutu* cuvântul urât, prost 150 19: *urutu facu* fac prost 173 30. [Derivat din *urăscu*].

usănḑe sb. «osînză ; slănină ; 167 27. [Lat. **oxungia,-am = axungia*].

uscatu adj. «uscat, Cav. 675, 929 trocken» ; *uscate lemne* lemne uscate 153/21. [Derivat din *usúcu*].

usie sb. «fire, ființă»: *ună usie cu tatălŭ* de o ființă cu tatăl 79/21. [Ngr. οὐσία].

usmik'ărŭ sb. «servitor» 97; vezi *ĭusmik'ărŭ*.

usprădațe num. «unsprezece» 71/12, 179 32. [Din *u(n)* + prep. *spră* (=spre) + *ḑaṭe*].

usprăving'iț num. «douăzeci și unul» 180. [Din *u(n)* +prep. *spră* +*ving'iț*].

usucu vb. «usuc» ; *se usuți* să usuci 175/31 : *tra se nu se usucă* pentru ca să nu se usuce 153 21. [Lat. *exsuco,-are*].

ușă sb. «ușe. Cav. 329 Thür» : *ŭșile atale* ușele tale 147/18. [Lat. *ustia,-am* = *ustium*].

V

vacă sb. «vacă, Cav. 7 Kuh», 120 3 ; Cav. 201 *nao vacă* «junge Kuh». [Lat. *vacca,-am*].

vale sb. «vale, Cav. 515 Thal» ; *n-vale* la vale, la râu 166/27. [Lat. *vallis,-em*].

várvaru sb. «barbar, Cav. 111 Barbar, ngr. βάρβαρος.

vasu sb. «vas, Cav. 5 Gefäss» ; *vásile* vasele 158/23. [Lat. *vasum*].

vátămu vb. I «omor, ucid, Cav. 896 töte»; *vătămă* bătù 97 51 ; *vătămă* ucise 101 35 ; *șă vătămă amirărăț vărtóș* și ucise împărați tari, puternici 97 52. [Lat. *vĭctĭmo, -are*].

vără pron. «vre-o» 159 24. Vezi *vărru*.

vărrăguțu sb. «cerc, Cav. 194 Kreis». [Deminutiv din *veárigă*].

vărtos(u) adj. «tare, puternic ; foarte, prea»; 120/4 ; *mână vărtoasă* mână tare 99 55 ; *vărtoșĭ* cei tari puternici 93/46, 97 52 ; *avisite vărtoase* sfinte tare 75 15 ; *vărtoase* puternicule 75 17 ; *suntu vărtoase* sunt puternice, tari 167 27; *vărtósŭ avisita* prea sfințit (nume) 77/19 ; *ațeá vărtósŭ lumbrisita* acea prea strălucită 67 5 ; *vărtós urutu* tare rău, foarte rău 140 14 ; *vărtós dulțe* foarte dulce 169 28. [Lat. *virtuosus,-a,-um*].

vărtute sb. «putere, virtute ; Cav. 242 Kraft» ; *toate vărtusle alŭĭ* toate puterile lui 93/46;, 77 19, 75/17, 153 21. [Lat. *vĭrtus,-ŭtem*].

vărŭ, vărru pron. «vreunul» ; *vărru* (sau *verru*) vreunul 175 31 ; *văru* (sau *veru* și stă pentru *verru*) 143/16 ; *vărŭ* vreun 89 37 ; *vără* vre-o 159 24. [*Vărŭ* și *vărru* stau pentru *vărnu* > lat. **veli -unus, um*, iar *vără* stă pentru *vărră* (= *vărnă*) < lat. **veli-una,-am*].

vătălahu sb. «burduf de pus vin sau untdelemn și care se mai numește la Aromâni *utre*», Cav. 86 Schlauch». [Meyer, loc. cit., îl derivă din rus. *потроха*. Este derivat însă din ngr. βουτέλα, deminutiv al lui βούτις; sufixul *-ahu* stă, foarte probabil pentru ngr. *-aki* : βουτελάκι > vătălahu. Cuvântul se aude numai la Moscopoleni și Fărșeroți].

veara sb. «vara» 69/7, 122 5. [Din *vēra, -am*].

vearde adj. verde, Cav. 816, 1125 grünn» ; *veárdile* ăl verde 178 33; *vérḑile* cele verzi 153. [Lat. *vĭrdis,-e* = *vĭrĭdes*].

veargă sb. «vargă, Cav. 120 Gerte, Rute». [Lat. *vĭrga,-am*].

veol'u adj. «vechiu, bătrân, Cav. 718 alt». [Lat. *vĕclus,-a,-um* = *vĕt(ŭ)lus*]. –

vedu vb. II «văd, Cav. 126 sehe 1045 *me vedu* scheine, 307 *nu vedu vărtosu* blende» ; 65 4, *le veḑî* le vezi 67 4, 65 1, 171, 175; *ți se vedu* ce se văd (pers. III pl.) 79/21; *viḑui* văzui 132 10, 157 23.. [Lat. *vĭdeo,-ēre*].

véduă sb. «văduvă, Cav. 1122 Witwe», 95/49; *la védue* la văduve văduvelor 171/29. [Lat. *vĭdua,-am*].

vegl'u, **vleg'u** vb. I «păzesc, Cav. 1090 bewache»; *vegl'u* păzesc 87/36; *ţi veagl'e* ce păzesc 93 45 ; *se nă vigl'ém* să ne păstrăm, să ne păzim 85 32 ; *şi vleg'u* şi păzesc 138 13; *lu vleag'e* îl păzeşte 119 3, 168 28 ; *se vleag'e* să se păziască 134/11; *la se vleag'e vetea alór spăstriţi* las' să-şi păziască persoana lor (fiind) curaţi 163 25. [Lat. *vĭg(ĭ)lo,-are*>*vigl'are* şi prin metatezerea lui *l* a rezultat forma *vleg'u*, care se aude şi azi la Aromanii moscopoleni, precum şi la cei din Veles (= *Véliscu* în graiul Aromânilor stabiliţi acolo) şi cari îşi trag origina tot din Moscopole].

verḑu sb. «varză, Cav. 486 Kohl, 528 Grünnzeug»; *veárḑile* pl. lui *verḑu* 117/2. [Din *vĭr(ĭ)dia*. cfr. Puşcariu, Etym.. Wtb. Nr. 1863, Meyer, Cav. 486].

versu vb. I «vărs, Cav. 1140 giesse aus»; *vearsă-o ńila atá* varsă-ţi mila ta 85/32 ; *că se vearsă* căci se varsă 175 31 ; *versăĭ* vărsai 83 59. [Lat. *vĕrso.-are*].

verşă sb. viers, verset» 65/2, 65/3. Probabil din ital. sau din alb. *vjerš* < lat. *vĕrsus,-um*].

verru, **veru**, vezi *vărŭ*, *vărru*.

veştu sb. «haină, Cav. 846 *veştiu* Kleid»; *veştu* postav 177 32; *cu veşte tińisite* cu veşminte cinstite 152 20; *véştile* veşmintile 126 7. [Lat. **vestum = vestis*].

vete sb. «persoană, însu»; *vetea alór* persoana lor, ngr. τοῦ λόγου τους 164/25; *tră vetea ameá* pentru persoana mea, pentru mine însu-mi 138/13; *se nu faţi idolŭ a vete(ĭ)l'i atăĕĭ* să nu faci idolu persoanei tale 91/40. [Alb. *vete* = însu].

vină sb. «vână, Cav. 1064 Ader, 656 Sehne»; *vínile* vinele 167 27. [Lat. *vēna,-am*].

víndicu vb. I «vindec» : *vindică-ńĭ súfletlu aúéŭ* vindecă-mi sufletul meu 85 32. [Lat. *vĭndĭco,-are*.

vindu vb. III «vând, Cav. 814 verkaufe» ; *vindu* vând(ei) 138 13. [Lat. *vendo,-ĕre*].

Víniri sb. «Vineri», articulat *Vínira* (de sigur pentru *Vínirea*) 127 7. [Lat. *Vĕnĕris* (dies)].

vinit-aliciu adj. «de coloare vânătă care bate în spre roşu deschis». [Din *vinitu* +*álicu* (= turc. *alic* = roşu deschis)].

vinitu adj. «vânăt»: *vínitlu veştu* postavul vânăt 177/32. [Lat. *vĕnĕtus,-a,-um*].

vintu sb. «vânt, Cav. 59 Wind; *vintulu* vântul 165/26; *vínturle* vânturele 97/51; *de vínturi* de vânturi 137/12. [Lat. *vĕntus.-um*].

viriu sb. crivăţ, Cav. 129 Nordwind. [Din alb. *verí*].

virínŭ sb. «venin, păs, întristare, supărare» 87/35. [Lat. *venĕnum*.]

vírvĭră sb. «vergură, fecioară, Cav. 733 *víryírú* (probabil greşală la Cav.) Iungfrau» ; 87/35 ; 81 24 ; *soslu a vírvĭrelorŭ*. Tovarăşul fecioarelor 77/20. [Alb. *virg'ir* < lat. *vĭrgĭnem*].

virvĭreaţă sb. «virginătate, feciorie» 81/24. [Derivat din *vírvĭră*].

viţin(u) sb. adj. «vecin. Cav. 160 Nachbar»; *viţińl'i* vecinii 129 8 ; *mul'area a viţinluĭ* pe femeia vecinului 91/42; *pre viţinlu* 91, 42. [Lat *vicīnus,-a,-um*].

vlacu sb. «undiţă, Cav. 227 Netz» *vlaclu* undiţa 136/12. Ibidem bulg. *vlacot*.

vlasfimie sb. «blasfemie» 65, 3. [Ngr. βλασφημία].

vleg'u, vezi *vegl'u*.

vluisescu vb. IV «binecuvântez»: *vluiseá* binecuvântează! 89 36, 89/37. [Ngr. εὐλόγησα, din εὐλογῶ]

voĭ pron. pers. II pl. «voi» : *voĭ ți șădéț* voi cari ședeți 97/50 și pretut.. [Lat. *vŏs*].

voi vb. II «vreau, iubesc ; Cav. 3 ich liebe, 314 will» ; *voĭ* vreau, doresc 65/2. *Şĭ va* Şi iubeşte, ngr. ἀγαπᾷ 123/5, 160/24; *vruşĭ ndrĭptatea* ai iubit dreptatea; *va se aşteptu* o să aştept 131/9; *va se ĭrdină* doreşte să meargă, să frequenteze 141 15 ; *vu se me prrăscuteşti cu isop ş-vu se me căðărisescu* o să mă stropeşti cu isop și mă voi purifică 83/27, 83/28 ; *vu se ağungă* o să ajungă 77/18; *vu se se disvălească* se vor descoperi 77/13, 77/22; *mine vrea se z-dau* eu ți-aș fi dat 83/29; *că se-ara vreaĭ curbane* că de ai fi vroit jertfă 83/29, [trebuie despărțit: *se-ara* ?]: *Se vruri* De ai vrea 153/21; *se vruri* de ar vrea, dacă ar dori 133/10; *se vruremu* de am vrea 156/22. [Lat. *volo*, **volēre*. Caracteristică este formarea viitorului cu *vu* < din **vo* (= Dr. o) < din *va*, care nu-l găsim nicăiri, fie în scrierile aromâne de până acuma, fie în limba aromână vorbită. Celelalte forme sunt cunoscute și există și azi în deosebitele părți locuite de Aromâni].

vómeră sb. «cornul plugului, Cav. 1038 Pflugsterz, ngr. ὑννί, alb. *vjeje* [Lat. *vŏmer,-em*].

vomu vb. II, III «borăsc, vom ; Cav. 671 speie». [Lat. *vŏmo, -ĕre*].

vrăhăsescu vb. IV «răgușesc. Cav. 142 bin heiser». [Eu cunosc numai forma *(a)vrăhăisescu*. Din ngr. aor. ἐβράχ(ν)ιασα, din βραχνιάζω].

vreare sb. «vrere, Cav. 276 Liebe» ; *tru oamenĭ vreare bună* la oameni voie bună 85/30. [Lat. **v(o)lēre*].

vulă sb. «pecete, Cav. 133 Siegel» ; ngr. βοῦλα.

vulpe sb. «vulpe, Cav. 47 Fuchs» ; 118/2. [Lat. *vŭlpes,-em*].

V

ýanou sb. «Iancu» 67 7.

ýasu «salutare! ngr. γειά σου! sănătate-ți), 67/6.

ýatru sb. «doctor, medic, Cav. 331 Artzt». *Loai ýăturru* chemai pe doctorul 139 14; *văturru* sta pentru *ýăturlu*, iar acesta-i format din ngr. γιατρὸς > ar. *ýatru*, art. *ýătrulu* și *ýăturlu*, prin metatezarea lui *r* din silaba *tru*, când urmează *l*; cfr. de asemenea *măsturlu*, din *măstrulu*, *căpărle* din *căprăle*, *căpărleadă* din *căprăleadă* și acesta din *căprăreadă(ță)*, etc.].

ýazmă sb. «aiazmă» 67,7. Ngr. ἁγίασμα.

ýerăk'ină sb. «lebădă; uliu, Cav. 166 Habicht». [Derivat din ngr. γεράκι; *ýerăk'ină* este adj. «cel ca uliu].

ýermu sb. «vierme, Cav. 904 Wurm»; 69,7.

ýie sb. «la Cav. 122 prin «Gewalt» este greșit tradus, în loc de «Eile», grabă, ngr. βία.

ýing'iț num. «douăzeci, Cav. 251»; *usprăýing'iț, doisprăýing'iț* etc. douăzeci și unul, douăzeci și două etc. 179 34. [Lat. *vīginti* > *ýig'inți* (în loc de *ýidinți*, anume cu *g'*, în loc de *d*, din pricina nazalului următor n, sau din pricina unei asimilații a lui *d* cu *v*). In Sămărina, Epir, se aude numai forma *ýiýinț*, iar numerotația se face: *ýiýinț unu, ýiýinț doi* etc.].

ýinu vb. IV «vin. Cav. 275 komme, 257 *ýino* komm! mit der angehängten vokativischen Interjektion *o* ; *ýino* vino ! 81 25 ; *vinițĭ* veniți 162 24, 181, 81 26; *la(s) se ýină* las' să vie 75 16, 85|33, 139 13; *năpóĭ vu se ýină* iarăși o să vie 79|22; *ațeá ți ýine* acea care urmează 67 5; *ýină* (pers. III pl.) vin 124 6. [Lat. *vĕnio,-īre*].

ѵinu sb. «vin, Cav. 487 Wein»; 89|39, 132|10, 133|10. [Lat. *vīnum*].

ѵiṅe sb. vie, Cav. 55 Weinberg,» 130|9. [Lat. *vīnea,-am*].

ѵiptu sb. «vipt, cereale, grâu», 89, 120, 130; *ѵiptulu* viptul 174|31, 165|26. [Lat. *vīctus,-um*].

ѵisescu vb. IV «cântăresc»; *a se ѵisească* ai să cântăriască 165|26. [Din ngr. aor (ἐζύ)γιασα, din ζυγιάζω. Se aude și forma completă *ziѵisescu*, *zѵisescu*].

ѵisu sb. «vis, Cav. 692 Traum»; 157|23. [Lat. *vīsum*].

ѵitripsescu vb. IV «vindec»; *ațélŭ ți s-ѵitripseaște* acela care-ți vindecă 93|43; *se se ѵitripsească* să se vindece 133|10; *ѵitripseá-nă lăngorră anoastre* vindecă-ne boalele noastre 75|16. Ngr. aor. γιάτρεψα = ἰάτρευσα, din γιατρεύω=ἰατρεύω].

ѵițălu sb. «vițel, Cav. 628 Kalb»; *ѵițăl'i* viței 83|30. [Lat. *vĭtĕllus,-um*].

ѵiu adj. «viu»: *se ğúdică ѵĭl'i* să judece pe cei vii 79|22. [Lat. *vīvus,-a,-um*].

ѵizmu vb. I «culeg viile, Cav. 1024 halte Weinlese». [Lat. **vindemo,-are* = *vindēmio,-are*].

ѵortie sb. «sărbătoare, Cav. 269 *ѵeortie* Fest», ngr. ἑορτή (rostit: γιορτή].

ѵota sb. «jot» 67|6. Ngr. γιότα.

ѵurtusescu vb. IV «serbez»; (in transcrierea mea, greșit *ѵurtușești*, cu *șe)* serbezi 128|8. [Din ngr. aor. ἑώρτασα, din ἑωρτάζω. Rostirea cu ѵ este și în ngr].

X

xenu adj. «străin, Cav. 670 fremd», ngr. ξένος. Vezi *căsenu*.

xiѵisea sb. «tălmăcirea» 65|2. [Ngr. ἐξήγησις].

Z

zaeree sb. «zaerea, proviziune» 127|7. [Turc. *zaheré*].

záhare sb. «zahar, Cav. 290 Zucker», ngr. ζάχαρι.

zahmete sb. «greutate» 65|1. [Turc. *zahmét*].

zămane sb. vreme, timp, Cav. 346 Zeit», 65|1, 79|22, 83|27, 119|3, 131|9, 152|20; *tru zămane* la vremea lor, la timpul lor potrivit 162|25. [Turc. *zamán*].

zănate sb. meșteșug, Cav. 989 Handwerk»; 135|11, 146|17. [Turc. *zanàt*].

zărare sb. «pagubă, Cav. 294 Schaden». [Turc. *zarár*].

zboru, zborru sb. «vorbă, cuvânt»; *zborru* vorba 67|6; *zboară* vorbe 67|5, *cu zboarră* cu vorbe 65|4; *zboárrăle* vorbele 65|4. [Sl. *suborŭ=conventum* = cuvânt, cu aceeași desvoltare semasiologică cași *cuvânt* din *conventum*].

zburăscu vb. IV «vorbesc, Cav. 618 spreche»; *ațélŭ ți zburrî' cu profisl'i* acela care cu profeții a grăit 79|23; *șă nu sburăscu* și nu vorbesc 99|52. [Sl. *zboriti*].

zefcă sb. «chef, petrecere, Cav. 673 *facu zefcă* unterhalte mich, schmause». [Turc. zefk].

zgurrie sb. «zgură, Cav. 899 Schlacke», din lat. *scōrĭa* > *scură, *zgură*, cfr. Körting[3] Nr. 8511. Pentru trecerea lui *sc-* în *zg-*, cfr. *zgăriu*, *zgaĭbă*. Pentru trecerea lui *ō* în *u*, cfr. *curte*, *nume*, *cuget*, *drum*, etc.].

ziafete sb. «petrecere»: *la ziafeți* la petreceri 135|12. [Turc. *ziafét*].

ziγă sb. «cântar, Cav. 297 Wage», ngr. τὸ ζύγι.

zil'u sb «invidie, Cav. 1060 Neid», ngr. φθόνος. [Ngr. ζήλεια].

zmeană sb. «izmene, Cav. 140

Hose»; *smenle* izmenele 166|27, [serb. измена, sl. мѣна].

zmelču sb. «melc, Cav. 852 Schnecke», unde greşit îl redă Meyer prin: *zmeltsu* cu *ts* = *ţ*); *smelči* (ceteşte *zmelči)* melci 177|32. Blg. мелче.

znuescu vb. IV «reînnoiesc»; *znueá tru máţăle ameale unŭ duhŭ ndireptu* înnoeşte întru maţele mele (întru cele din lăuntru ale mele) un duh drept 83|28; *vu se znuească* va înnoì 93|43. [Derivat din *nou* cu prefixul *s-*, după anologia vorbelor începătoare cu s- şi devenit *z-* din pricina următoarei consoane *n*].

zńie sb. «pagubă» 126|7, 144|16. [Ngr. ζημία].

zńisescu vb. IV «păgubesc, Cav. 124 schade». Din ngr. aor. ἐζημίωσα, din ζημιώνω].

zurru (pentru *zurlu*) adj. «nebun, Cav. 296, 560; 1017 «*zur(r)u* «närrisch, einfältig», ngr. ζουρλός. [De origine obscură, după Meyer. Cav. 296; vine din turcescul *zorlû* = forţat, iute, pripit, rău, etc.].

zvercă sb. «ceafă, Cav. 1015 *svercă* şi *zvercă*, (ambele forme sunt cu putinţă) «Hals» (greşit tradus, trebuie «*Nacken*» = ceafă, cerbice). [Origine necunoscută. Foarte probabil în legătură cu sl. *svêrc*, cfr. Meyer, Alb. Wtb. 488].

zvintureḑu, zvínturu (v. *svintureḑu)* vb. I «zvânt, ventilez»; *svintureḑi* ventilezi 165|26. [Lat. [*ex-] vĕntŭlo, -are].

zvólarŭ sb. «bulgăre de pământ, Cav. 148 Scholle. [Din ngr. βώλαρος + σβῶλος. Azi mai mult *zvolŭ* se aude].

VOCABULAR ALBANEZ

In acest vocabular se cuprind toate cuvintele aflătoare în *Invățătura Introducătoare* a lui Daniil. Prescurtarea M. trimite la Meyer, *Etymologisches Wörterbuch der albanesischen Sprache; Cr.* la *Cristoforidès* (Χριστοφορίδου, Λεξικὸν τῆς Αλβαμικῆς γλώσσης ; cifra care urmează arată pagina. Parentesele [ ], după transcrierea mea, arată pronunțarea aceluiași cuvânt obișnuită la Corcea și sunt stabilite cu ajutorul d-lui D. Berati, institutor albanez în acest oraș, căruia i se aduc aci toate mulțumirile. Prin *text* se înțelege textul original al lui Daniil. Cele lalte prescurtări sunt cele obișnuite și la vocabularul aromân. Am păstrat, cum s'a mai spus la pag. 43, sistemul ortografic fonetic al lui G. Meyer. O particularitate caracteristică la Daniil este și întrebuințarea lui ń, la vb., unde azi se întrebuințează j, sau nici un semn grafic, absorbit fiind și acest j *(ĭ)* de vocala precedentă. Leake contimporanul lui Daniil îl întrebuințează mai mult la verbe. Eu l'am păstrat, transcriind alături forma obișnuită azi. De asemenea Daniil redă adeseori prin ι sau prin η pe alb. ε neîntonat, iar uneori și cu accent. Alte observări se fac la deosebitele cuvinte din vocabular.

Țin să accentuez că textul original cu caractere grecești al lui Daniil, am căutat să fie tipărit cât mai exact. Acei cari ar găsi deci vre un neajuns în transcrierea mea, se pot referi la nevoie la textul lui Daniil. Toate greșelile de tipar în transcrierea mea, sunt menționate și îndreptate la cuvintele respective din vocabular, și cele mai principale la *îndreptări*. Cuvintele albaneze din Cr. le-am redat cu ortografia lui G. Meyer.

A

afεr adv. aproape 168; 159; *afεr kεsóš* lângă acestea 1|5. M. 3; Cr. 12.

ag'εróń, -ój vb. postesc, ajunez ; *tε ag'εróńš* [= *ag'εróš*, în text *ag'iróš*] să ajunezi, să postești 128 8. M. 4; Cr. 2.

ai, aŭ, ajŭ (cetește *aĭŭ*) pron. el ; acel ; fem. *ajó* ea, acea ; 165, 176, 148; *nga aí* dela el, dela dânsul 181; *e ruan* îl păzește 119 3 ;

e vjeθ îl fură 166; *t a* [în text *tε*, greşit] să o (acus.) 154, *k'ε t a mbuš* să o umplă 176; *si t a piš* dacă o vei b a 170; *e kaprεtšén* [= *kapεrdzén*] o înghiţi 169; *eδé i ha* şi-i mănâncă 168; *t- i mvárnimε* să-i atârnăm 155; *t i mεsojnε* să-j învețe 160; *t i l'išóńmε* să-i lăsăm 162; *l'e t i* (greşit transcris *tε*) *mbl'on* [-*óńε*] las' să-i logodească 162; *t i mbaš* să le ţii 158; *t i keš* să le ai 158; *t i arnó(ń)š* să le împeteci 152; *k'ε t i* (greşit *tε*) ca să le 169; *t i tšańš (tšaš)* să le despici 177; *t i veš* să le pui 177; *eδé do t i ndzjer* (în text greşit *dotε*) o să le scot 140; *atá* acei 122 5. M. 5; Cr. 2.

akul sb. ghiaţă, 161; cfr. Meyer, 7; Cr. 3 art. *akulε*.

anε sb. parte, margine, mal; *šes ndε mot nga ńε anε* vând pe an câte o parte 138; *k'ε tε škoń nga ánεsε* ca să trec malul 137. Meyer, 11; Cr. 6.

apikás vb. pricep, simt, înţăleg; *si tε apikásinε* dacă simt, dacă pricep 124|6. [Meyer, 13].

ap vb. dau; *se ápεnε* căci dau (ei) 119 3; *ep fuk'i* dă putere 153; *nuku i ep* nu le dă (nu li se dă) 130 9; *tε apš* să dai 171; 128. Meyer, 13; Cr. 7.

aráp sb. negru, harap; *dü arap*[ε] doi negri, doi harapi 157. Meyer, 14.

arεnóń, -ój vb. împetec; *t i arεnóńš* (= *t i arnóš*) să le împeteci 153. Meyer, 16: *arnε*; Cr. 9: *arnóń, -ój*

arí sb. urs; *ariu* ursul 118. Meyer, 15; Cr. 8.

ar̄ε sb. nuc; *ńε ar̄ε* un nuc 138. Meyer, 17.

ar̄íń vb. ajung; *g'εr te aríń* până să ajung 137; *nuk uarinε* nu se coapseră 131 (balcanism); *g'εr t aríhenε* până să ajungă [să se coacă] 131; Meyer, 17; Cr. 9: *ar̄ij*.

as adv. nici; *nukε jet as ńε bal't* nu rămâne nici o murdărie 155; *as ńerí* nimeni 130,9. Meyer, 17; Cr. 10.

aslán sb. leu; *aslani* leul 118 2. M. 18. La Cr. rar îşi găsesc loc elementele turceşti din limba albaneză. Ele sunt omise sistematic.

aštú adv. aşa, astfel 127 7, 137, 149, 155, 165, 168, 182. M. 19. Cr. 11.

atεherε adv. atunci 165, 131. M. 4: *aherε*; Cr. 11.

atšik adj. deschis, de coloare deschisă 177; *atšik-mavia* deschis roşu (Arom. vinit-alic) 177. M. 20. [Din popularul turcesc *ačíc*].

B

bagεti sb. animal; vită de povară; *u bεnε bagεtitε* se făcură animalele 118 2 M. 22, Cr. 38.

bajame sb. migdală; *bajame* migdale (acus.) 134. M. 24, Cr. 39.

bale sb. frunte; *mεde m(p) bala* mă doare fruntea 139. M. 38. Cr. 39 art. *bal-i*.

bal'tε sb. noroiu, mocirlă; *ndε janε šumε bál'tεra* dacă sunt noroae multe 174. M. 25. Cr. 40 dă pl. *bál'tatε*.

banj, bań vb. aduc, port, ţiu; *eδé ban pεndat* şi ţine aripele 124 6 (greşit în transcriere cu ε); *eδé bεjnε* (sau *bεinε*) şi poartă 21 4; *tε bεńmε* (= *bεjmε*) să purtăm 157; *tε bεjmε* să ţinem 181, *tε mbaš* (sau te *baš*) să ţin 135; *t i mbaš* să le ţii 158 M. 35 art. 2) *bie*: Cr. 39 art. *bań*.

bar sb. iarbă, buruiană etc. *binε bárεrat*[ε] răsăriră ierburile 117,2, 162 *te θańš* (= *θaš*) *barε mirε* să usuci iarba bine 175; M. 26; Cr. 40.

barθ adj. alb; *tε barδa robe* hainele albe (acus) 178. M. 27; Cr. 40 dă *barδε*.

bark sb. pântece; *barku* pântecele 167. M. 27; Cr. 4.

barem vb. mă plimb; *ku ubarite* unde te plimbaşi, unde te-a[i]

plimbat 181. Cfr. Cr. 225 *rubarem, barem* φέρομαι, κουδαλιοῦμαι; M. 35 art. 2) *bie.*

baška împreună 162 ; 144 *baškɛ* 137; M. 39; Cr. 42 art. *bašk.*

bɛń vb. fac; *eδé bɛń* și fac (eu) 138; *s-bɛn* nu faci 166; *bɛn* face, ie bună 177; 137, 126; *bɛri* făcù, a creat 116 1 ; *bɛjnɛ* fac (ei) 126|7; 134; *k'ɛ t i bɛ(ń)š* ca să le faci 151 ; *se tɛ bɛńš* [= *bɛš*] dacă ai face 151; *bɛ́hetɛ* se face 119|3; *k'ɛ tɛ bɛ́netɛ* ca să se facă 159; *g'iθɛ ubɛ́* totul se făcú. *Pas kɛtó ubɛnɛ bagɛtitɛ.* După asta se făcură animalele 118 2; *ubɛnɛ* se făcură, se produseră 129 8. M. 23; Cr. 39, 43.

bɛrjül sb. cot; *me bɛrjült* cu cotul 141 14. M. 49 *brul', bɛrúl'* etc.; Cr. 44 *bɛr̃ül* și *bɛr̃ül', bruli.*

bɛrsi sb. drojdie; *bɛrsitɛ* (acus.) drojdiile 176. M. 34. Cr. 43.

bij, bie vb. aduc; *se bienɛ* căci aduc 120 4. Cfr. M. 35: 2) *bie.* Perfectul *pruva, prura* führe, bringe: Cr. 45.

bie, bij vb. cad. Perf. *rašɛ* căzui; *k'ɛ tɛ mos u bjer*[ɛ] ca să nu le cază 172; *tek tɛ bjer*[ɛ] oriunde să cază (= ar cădeà) 153; *mùndinɛ tɛ bienɛ ndɛ kurvɛrí* pot cădeà în curvăsărie 163 ; *se do tɛ bjerɛ si* căci are să plouă (Arom. că va se da ploae) 164; *eδé kur tɛ bjer rufea* și când cade trăznetul 165. M. 35:(1) *bie.* Cr. 45.

bie, bij vb. lovesc; *t i bieš* să o lovești (Dat.) 143 ; *bie kókɛnɛ tɛnt*[*e*] îți bați capul tău [în text : *bieš*, ceea ce presupune, că Daniil a vrut să zică: *do tɛ bieš* ai să-ți bați] 166; *t i bieš* să o lovești 143; *bie er̃ɛ mir̃ɛ* miroase frumos 148. Arom. *bate ńúrizmă mușată*=bate miros plăcut, miroase plăcut; *tɛ bieš fúelit* să cânți din fluer (vorbă cu vorbă: să bați fluerul) 140. M. 35: (1) *bie.* Cr. 46.

bije, vezi *bir.*

bi(l)bil sb. privighetoare ; *Bi(l')bil'at* privighetorile 122 5 (în text fără primul *l*, ceeace nu se aude nicăiri). M. 36.

biń vb. răsar, încolțesc; *bine* răsăriră 117 (cfr. Cr. 46 *bij.* M. 36.

bir sb. fiu ; *bir̃* (acus.) 162 stă pentru *bir̃ɛ* (cfr. Cr. 46. art. *bir)* ; fem. *bijɛ* fică ; *se bira* (= *biriu)* decât pe fiul 160; *mɛ fort dúanɛ tɛ bienɛ e türe* mai tare iubesc pe fiica lor 160 ; *bija* fete, fiice 162 (acus) cfr. M. 37; Cr. 46 art. *bijɛ* și *bir.*

bištɛ sb. coadă; *pe bištit* dela coadă 173. M. 38. Cr. 47.

bl'ej vb. cumpăr; *me sa tɛ bl'enɛ* cu ce să cumpere 130 9 ; *te bl'eθš* să cumperi (vezi : *mbl'eθš)*; *do tɛ bl'ej* o să cumpăr 132. M. 39. Cr. 42 *bl'ej.*

bl'etɛ sb. albină ; *kam eδé bl'et šumɛ* am și stupi de albine mulți 138 [cfr. pl. *bl'etɛ*, Cr. 48] M. 39.

bl'uan sb. macin; *k'ɛ tɛ bl'uan*, [= *bl'úańɛ*., *bl'úajɛ*] ca să macine 165; *l'e tɛ bl'uań*[ɛ] las să-l macine 166. M. 40.

borikɛ sb. pin : *pɛ*[*r*] *borikɛ* de pin 117 2. M. 42. Cr. 49 *borigɛ* πίτυς, ἐλάτη ; *borinkɛ* pag. 16, art. *vg'e-ni.*

bošt sb. fus, M. 42 Spindel, Achse; *me boštit* (- *im*) cu fusul 145 ; Cr. 49.

brazɛt, vezi *ɛbrazɛt.*

brekɛ sb. izmene; *brékɛrat* izmenele 166. M. 46. Cr. 50 spune că numai la pl. se uzitează ; *brékɛtɛ* τὰ ἐσώβρακα.

brɛnda, brenda adv. înnăuntru 153. M. 47; Cr. 50.

breškɛ sb. broască; *breška* broaște (acus.) 177. M. 47; Cr. 51 : pl. *breška-tɛ.*

brešɛr sb. grindine; *brešɛri* grindinea. M. 47; Cr. 51.

bres sb. brâu 156, (vezi art. *brăn*

în vocabularul aromân.). M. 46. Cr. 51.

brińɛ sb. coastă ; *briña* coasta 167. M. 48; Cr. 51.

brumɛ sb. brumă; *bruma* (articulat) 153, cfr. M. 49: Cr. 52: *brumɛ,-a*, pe când Meyer : *brümɛ, brimɛ*.

brumbul-i sb. greerele 125 6. Cr. 52.

bualitse sb. bivoliță; *pɛr bualitsɛ* de bivoliță; 120 3; M. 50 art. *bual*, Cr. 53, *bualitsɛ*,

bul'met sb. păpară, ngr. προσφάγιον; *tɛ ndŭɛrtóńš bul'mét* să prepari păpară (din unt, brânză și pâne) 120|3; cfr. Cr. 55.

buk(ɛ) sb. pâne 728 8 ; *buk*(ɛ) (acus) 171; M. 51, Cr. 54

bukur adj. frumos; *šumɛ bukur* foarte frumos 123 5, 148, 165; *se ještɛ* (=ɛštɛ) *i bucur* căci este frumos 120 3 , cfr. M. 52 *bukurɛ*, Cr. 55 *bukur*.

bul'óń, vezi *mbul'óń*.

bumbrék sb. rinichiu ; *bumbrek'it*[ɛ] rinichii 167. M. 50 art. *buburek'e* «Leber», *bubrék'* «Niere».

burɛ sb. bărbat, om; *ngre búratɛ* scoală pe bărbați 121|4. M. 55, art. *buř*, *buřɛ*, Cr. 56.

buzɛ sb. buză; țărm, mal, margine; *mbɛ buzɛt tɛ detit* pe malul mării 136, cfr. M. 57, Cr. 54.

D

dafinɛ sb. dafin; *pe (prej) dafine* de dafin 151. M. 58. Cr. 93.

dal' vb. ies, răsar, etc.; *kur del' dieli* când răsare soarele 147 ; *ndɛ ţšas k'ɛ*[*tɛ*] *dal'nɛ* îndată ce or ieși 168, 146; *kur dál'inɛ* când ies 118, 149; *dola ndɛ pazár* ieșii în târg 132; *dúalɛ* ieșiră 116|1.

darδɛ sb. păr, pară; *ńɛ darδɛ* un păr 138; *darδa* pere (acus. pl.) 134 M. 61. Cr. 92.

dasmɛ sb. nuntă ; *mbɛ dásmɛrat* la nunți 135, cfr. M. 62; Cr. 92: pl. *dásmatɛ*.

degɛ sb. ramură ; *dega* ramura 148; 151. M. 62. Cr. 93.

del'e sb. oaie; *δentɛ* oile 169, 119 Cfr. M 63. Cr. 94; pl. *δentɛ*, în loc de *dél'etɛ*.

derϑ vb. vărs; *se dérδɛtɛ* căci varsă 175, cfr. M. 64; Cr. 96.

derɛ sb. poartă, uşe; pl. *düert e tua* ușile tale (acus.) 147. M. 63 ; Cr. 96, pl. *düertɛ* și *dürtɛ*.

deř-i sb. porc; *dératɛ* porci 167. [Daniil nu-i consecinte în întrebuințarea lui *r* şi *ř*]. M. 64 *deř* ; Cr. 97 *deř*.

daš-i sb. berbece ; *deštɛ* berbecii (din *déšɛ-tɛ*, cfr. Cr. 92, art. *daš*; M. 62).

det-i sb. mare; *tɛ detit* a mării *detnɛ* (acus) marea 116; cfr. M. 64; Cr. 98.

dɛg'ój, dɛg'óń vb. ascult, aud ; *sa dɛg'ojnɛ* câți ascultă 161; *eδɛ do tɛ dɛg'ojnɛ duńaja* și dorește să fie auzită, ascultată de lume 123|5. M. 66. Cr. 93.

dɛrgóń,-ój vb. trimit. *tɛ dɛrgóńš* [= *dɛrgóš*] să trimiți 129|8. M. 65. Cr. 96.

dɛlińɛ sb. cedru, jneapăn ; *eδé pe (prej) dɛlińɛ* și de jneapăn 151 ; cfr. M. 65 art. *dɛlɛnɛ*, Cr. 99.

dɛlɛndrušɛ sb. rândunică ; în Daniil stă: *dolondrușat* = *dɛlɛndrušat* rândunelele 122|5, cfr. Cr. 91 art. *dalɛndüšɛ*, *delandüšɛ*, M. 59 art. *dalndüše*.

dɛřasɛ sb. scândură; *dɛrásat*[ɛ] scândurile (acus.) 149. Cr. 97, M. 66: *dɛřasɛ*.

diϑɛ, vezi *driϑɛ*.

diel-i sb. soare 148 ; *dilnɛ* soarele (acus.) 116, cfr. Cr. 100; M. 69.

diel'(ɛ) sb. Duminecă; *tɛ diel'*(ɛ) Dumineca 126 7 ; cfr. M. 69, Cr. 100.

dimɛř[ɛ] sb. iarnă ; *si tɛ apiká-*

sinɛ dimɛr[ɛ] = *dimɛrin dimɛrín*, (unde i greşit cules *dinɛ)* dacă simt iarna 124|6. M. 67 art. *dimɛn*, Cr. 101.

ditɛ sb. zi ; *dita* ziua, *dit pre (pɛr) dit* zi cu zi, în fiecare zi 156, (cfr. Cr. 102: *pɛr ditɛ* ; M. 68 *ditɛ*). *Düzét dit* douăzeci de zile 132 [stă pentru pl. *ditɛtɛ*]; *ditɛnɛ* ziua (acus.) 146.

djaγ[ɛ] sb. brânză 119 3 (unde în textul original stă scris *kiaγ*, cum nu se aude nicăiri şi unde de sigur este greşală de tipar la Daniil) ; *djaγ*[ɛ] 169, cfr. M. 69, Cr. 99.

djaγtɛ adj. drept; *me dorɛ tɛ diaγtɛ* cu mâna dreaptă 134 ; M. 69 *djaγtɛ*, Cr. 99 *djáγɛtɛ*.

djal'ɛ sb. copil; *eδé djemtɛ* şi copiii 130|9 ; *djemt e tü* (= *djemt e tu*) copiii tăi 145, cfr. M. 60, art. *dal'*; Cr. 99.

dolondrušɛ, vezi *dɛlɛndrušɛ*.

do-ńi, vezi *ndo-ńi* 175.

dorɛ sb. mână; *me dorɛ tɛ diaγtɛ* cu mâna dreaptă 134|11. M. 72; Cr. 103.

dreštil(ɛ), **dreštɛl**(ɛ), **dɛrštil**(ɛ) sb. dârstă, vultoare 155; cfr. M. 65; Cr. 97 art. *dɛrstil'ɛ*.

driγɛ,-tɛ sb. vipt, cereale; *driγat* (în textul original greşit *diγat*) viptul (acus.) 165 ; 120 4 (acus.) ; *mbɛ driγɛt* la vipt 13|08 ; 174.

dru sb. lemn ; *tɛ štieš brenda tɛ γata dru* să arunci înnăuntru lemne uscate 153 ; *pɛr dru* de lemn (singularul, pe când în ngr. ar. bulg. stă pl.) 117|1; cfr. M. 75 ; Cr. 109.

duàj-tɛ, vezi *duk'ɛ*.

duań, δua vb. voi. iubesc etc.; *ndɛ dášimɛ* dacă am vrea 156; *Ndɛ daš* [= *datš*] de ai vrea 153 ; *ndɛ daštɛ* de ar vrea, dacă vrea (ar. *se vruri)* 133 ; *do tɛ ńom* (greşit do *te)* o să înmoiu 131 ; do[t]ɛ *heγ* o să arunc 132; *do tɛ bl'ej* o să cumpăr 132 şi pretut.; *do tɛ pres* o să aştept 131 (greşit transcris *té*); *eδé do* şi vrea, şi ţine 123 5 : *mɛ mirɛ dúanɛ* mai bine iubesc (ei) 160 : *mɛ fort dúanɛ* mai mult, mai tare iubesc 160, cfr. M. 76 art. *duań*, *dua*; Cr. 105 art. *dua*.

duk'ɛ ? sb. snop. In M. şi Cr. nu găsesc o formă *duk'ɛ* ; poate-i greşală *k*, pentru *a*, şi trebuie cetit *duajt*[ɛ], din *duaj-tɛ* pl. = δεμάτιασιτοῦ, Cr. 105; M. 76.

duńá sb. lume ; *duńaja* lumea 123|6. M. 78, art. *düńá*.

durék (poate *dirék)* sb. stâlp ; *tɛ veš durék' tɛ šɛndošɛ* să bagi stâlpi puternici 173. M. 67 art. *dirék'*.

duróń,-ój vb. rabd, sufer; *nukɛ munt-tɛ duróń* nu pot să rabd, să sufer 140. Cr. 106; M. 77.

dušk,-u sb. stejar *pɛr dušk(u)* de capac 117 1. Cr. 106 *dušk* = gr. δρῦς. M. 75 art *dru*.

dü num. doi 178 ; *dümbɛδjet*[ɛ] doisprezece 179; *duzét* patru zeci 180; *dü vrešta* două vii 130 9. M. 78 ; Cr. 109.

dül(ɛ) sb. ceară 138. M. 78; Cr. 110.

dümóń,-ój vb. fumeg, fac fum ; *dümojnɛ* (sau *tümojnɛ*) fac fum 154. [Din turc. *dumán*. In Cr. şi M. nu-l găsesc].

düzét num. «patruzeci» 132 ; 180.

dzɛn vb. despic ; *sopata dzɛn drutɛ* securea despică lemnele 154. In M. şi Cr. nu-l găsesc.

džoka (*-ha*) sb. postavul, haina, 177; *ha džóhɛrat* (= *džóket*, *džókɛrat*) manâncă hainele 126 7 ; *me džókɛra* [*sau džóhɛra*] cu haine 152 cfr. M. 82 *džokɛ*; Cr. 112.

Δ

δal[ɛ] sb. lapte acru 120 3. Cr. 85: M. 83.

ðboń,-ój vb. alung, îndepărtez, gonesc; *kɛ́ tɛ ðbońš* (= *ðboš*) ca să alungi, să îndepărtezi 151; *ðbóhetɛ* se alungă, se îndepărtează 148, cfr. M. 79 art. *dzboń*, Cr. 93 *dɛbóńj*.

ðe sb. «pământ» ; *sipɛr mbi ðet* deasupra pe pământ 116 1 ; *ðe* (acus.) 121 4. *ðenɛ* pământul (acus.) 116/1. *ðeu* pământul 174 ; M. 83 art. *ðɜ* Cr. 86.

ðélpɛra sb. vulpea 118 2. M. 84 art. *ðél'pɛrɛ*. Cr. 87 *ðélpɛnɛ*.

ðemp vb. mă doare; *kur tɛ ðémbɛnɛ* (= *ðɛ́mbinɛ*) când te dor 141 ; *Tani mɛ ðemp* Acuma mă doare 140; *mɛ ðem[p]* mă doare 139. M. 24: *ðɛmp*, Cr. 87: *ðemp*, *ðémbɛtɛ*=μέ πονεῖ.

ðemp,-i sb. dinte ; *ndɛr ðembat* între dinţi 169, cfr. Cr. 85 ; M. 83, *ðąmp*.

ðémburɛ sb. durere ; *ngahá tɛ ðémburit* de durere, de dor 140, cfr. M. 84 *ðɛmp*.

ðɛndɛr sb. ginere ; ac. *ðɛ́ndɛrin* pe ginere 160, cfr. M. 85 ; Cr. 86-*ðąndeři*.

ðentɛ pl. oile, vezi *del'e*.

ði sb. capră; *ðitɛ* caprele 119 3. M. 85; Cr. 88.

ðjam[ɛ] sb. său 167. M. 86 art. *ðjamɛ* ; Cr. 88 *ðiamɛ*.

ðjet[ɛ] num. zece 179, şi în compuneri, *ńi mbɛ ðjet*[ɛ] etc. unsprezece, *triðjet*[ɛ] treizeci 179, 180, cfr. M. 86, Cr. 88.

Θ

θań, θaj vb usuc ; *θahem* mă usuc; *k'ɛ tɛ mos θáhetɛ* ca să nu se usuce 153. [M. 88 : *θań*; Cr. 125 : *θaj*, *θahem*] ; *tɛ θańs* (= *θaš*) să usuci 175; *tɛ θata dru* lemne uscate (acus.) 153.

θekɛr sb. secară 120,4 (acus.). M. 88: *θékɛrɛ*, geg. *θékɛn* ; Cr. 126 *θékɛnɛ* geg., *θékɛrɛ* tosc.

θémbɛrɛ sb. călcâiul ; *θémbɛra* călcâile 141. M. 89, Cr. 127 : *θembrɛ*.

θer vb. taiu, germ. schlachte, schneide, schneide ab; *kur tɛ θerinɛ kasapɛt* când să taie măcelarii 173. M. 89, Cr. 128.

θes-i sb. sac; pl. *θasɛ* sacii ; cfr. M. 89 : *θes*, Cr. 126, 128 ; *ndɛ θesɛt* (= *θase*) în saci 174 (un plural ce nu-l întâlnim nici în M., nici în Cr.).

θɛřás vb. chiem pe cineva ; *θɛrésinɛ* strigă 130 9 ; *kur θɛrét* când cântă 121|4 (neîntrebuinţat; simplă traducere a grec. φωνάζει; tot aşà aceeaşi expresie în Aromâna şi Bulgara; alb. se zice *kur kɛndón*); *tɛ θirέš* [= *θɛrétš*] să chiemi, să inviţi 129 8 ; M. 90; Cr. 128.

θɛrime sb. fărimătură ; *θɛrime* fărimături (ac. pl.) 126 7. M. 90 art. *θɛřmóń*; Cr. 128: *θɛřime*.

θɛkɛ sb. cuţit 155 ; *θikat* cuţitele 159. M. 90; Cr. 129, pl. *θikatɛ*.

θron sb. scaun; *mbɛ θrontɛ* în scaune 143. Ngr. θρόνος. Cfr. M. 111 *fron*.

θua sb. unghie; articulat : *θo·* unghia ; *θikɛ pret θoútɛ* cuţitul taie unghile 155, cfr. M. 92. Cr. art.

θüeń, θüej vb. rup, sparg; *θühetɛ* se rupe 167, cfr. M. 92 ; Cr. 130 ; *θüej* ; *θüer* frânt 136; *θüeřa* : *íšinɛ tɛ θüeřa* ierau frânte, rupte, 161 ; cfr. Cr. 130.

E

e conj. şi 130 9, M 93. Cr. 112.

eðé conj. «şi» 116 şi pretut.; la pag 165, rândul 9 stă greşit *oðé*, pentru *eðé*, iar la pag. 131 *e e*, pentru *eðé*, M. 93 ; Cr. 113.

eθe sb. friguri ; *eθea* frigurile 158; M. 93 *eθe* şi *éθetɛ* «Fieber» ; în Cr. 113 vine, ca şi în Dr., numai pl. *éθetɛ* friguri.

egrɛ, egɛr adj. sălbatec ; **egrɛsirɛ** sb. fiară sălbatică ; *egrɛsira*

fiarele 118 2, cfr. M. 94; Cr. 113.

endurɛ adj. umflat; *kur kekɛmbɛtɛ tɛ éndurit* [= *tɛ éndura*] când ai picioarele umflate 177.

enɛ sb. vas; *enɛt tɘ tua* (acus.) vasele tale 158. Cr. 115; *enɛ, anɛ*, pl. *énɛtɛ*.

éńetɛ sb. Joi; *tɛ éntenɛ* Joi 127/7, cfr. M. 95, unde pe lângă forma *éńetɛ* și altele, se dă și *enten*; Cr. 115: art. *eńɛ*.

erɛ sb. vânt; *kur frŭn era* când suflă vântul 105. *pe eraš* [corect azi la Corcea se zice: *nga erat* sau *prej ératɛ*] de vânturi 137: *bie eřɛ* miroase 148, [cfr. Cr. 116; *erɛ*: *peškut i bie era* peştele miroase M. 96; Cr. 116].

eśt,-i sb. os; *éštɛrat* oasele 141; M. 19: *ašt*, pl. *éštɛra*, pe lângă *áštɛra*; Cr. 117; *ešt-i*, 11: *aštɛ* pl. *éštɛrat*.

etsɛń, etsɛj vb. merg, umblu; *tɛ etsɛńš* (*etsɛš*) să umbli 174; *étsinɛ baška* mierg dimpreună 144. M. 97, Cr. 117.

ɛmbl'e adj. dulce; *fort ɛmbl'ɛ* foarte dulce 169. M. 10: *ámɛl'ɛ, ámbɛl'ɛ, ɛmbl'ɛ*; Cr. 4.

ɛndɛr sb. vis; *pašɛ ńi ɛndɛr* văzui un vis 157. M. 11; Cr. 5, unde, între alte forme, dă și pe *ɛndɛřɛ, ɛndɛř*.

F

fal'em vb. mă rog, mă închin, *k'ɛ tɛ fál'en*[ɛ] să se închine 143; *tɛ fal'eš* să te închini, să te rogi. M. 98; Cr. 455.

fak'e sb. faţă, chip; *ndɛ fak'et* la faţă 176. M. 98, Cr. 455.

fare sb. neam 149; *fárɛnɛ* 149. M. 100: *fařɛ, fare;* Cr. 456: *fara*.

fasúl' sb. fasole 133. M. 111. *frašul'e*, Cr. 466.

ferɛ sb. spinet etc.; *ndɛ ferat* în spinet 178. M. 101; Cr. 459: *feřɛ*.

festɛ sb. sărbătoare; *kur l'uteš festɛn* când serbezi 128 8. M. 102 *festɛ*, Cr. 460 *feštɛ*.

fɛl'éj vb. greşesc, păcătuiesc; *se fajtojnɛ* căci păcătuiesc 173. M. 98: *faj*, Cr. 458 *fɛl'éj*.

fɛleza sb. potârnichia 123/5, cfr. Cr. 458: *feláze*, 126: *ɦɛlezɛ*; M. 89.

fɛmijɛ sb. familie, copii; *ndɛ fɛmijet t ime* [= *fɛmijes t ime*) la familia mea 133, cfr. Cr. 459; M. 703.

fik sb. zmochin, zmochină; *ńɛ vare pe fik' tazé* [= *fik'š tazé*] un şir de zmochine proaspete 132; *ńɛ fik'* un zmochin 138. M. 104; Cr. 462.

fitil',-i sb. fitil; *fitil'i* fetilul 145, cfr. Cr. 463, M. 106: *fitil*.

fitóń,-ój vb. câştig; *tɛ fitojmɛ* să merităm, să câştigăm 182; *pse nukɛ fitove* pentru ce n'ai câştigat 144. M. 106, Cr. 463.

fjal'ɛ sb. vorbă, cuvânt; *fjal'a* cuvântul 150. M. 106; Cr. 461.

fk'in sb. vecin; *fk'ińt tɛ tu* pe vecinii tăi 129/8. M. 107; Cr. 458: *fɛk'ińɛ*.

fl'ɛ vb. dorm; *eδé ndɛ fl'e* şi dacă ai dormì 169. M. 107; Cr. 464.

fl'etɛ sb. frunză, foaie; *priš fl'etɛ*[*tɛ*] strică foile, frunzele 153. M. 108, Cr. 464.

fl'iturón,-ój vb. zbor; *fl'iturón* (*fl'ŭturón*) zboară 124/6. M. 109. Cr. 465.

fol'e sb. cuib; *ngaha štrofka, fol'et* din cuib 118/3. M. 110; la Cr. lipseşte.

fort adv. «tare, foarte» 120/3; *tɛndatɛ janɛ tɛ fortɛ* vinele sunt tari 167; *mɛ fort* mai mult, mai tare 160; M. 110, Cr. 466.

frikɛ sb. frică; *fríkɛnɛ* (acus.) 142. M. 111, Cr. 467.

frikɛsohem vb. mă speriu; *tɛ mos frikɛsoheš* să nu tɛ sperii 165; *ufrikɛsuaš* mă speriai, mi-a fost frică, mă înfricoşai 136, 161. M. 111. Cr. 467.

fruδ sb. pojar: *nga fruδi* 145

(poate stă pentru *frubi*, cum se zice la Corcea, și cum se atestă în Cr. 467).

früń sb. suflu; *kur früń era* când suflă vântul 165; M. 112; Cr. 466: *früj*.

fšéhura adv. într'ascunsele 166. Cr. 468 *fšéhura*, *pšehura*.

fšíń, fšij vb. șterg, curăț; *kur fšinɛ* când șterg, când curăță 172; *k'ɛ tɛ fšińɛ* să măture 143. M. 277 art. *mɛšíń*, Cr. 468 *fšij*.

ftoot, (**ftōt**) sb. frig 126 7. M. 113, Cr. 469.

ftohɛtir[ɛ] sb. frig, ger, 126/7, M. 113 art. *ftoh*; Cr. 469 aduce numai pe *ftohɛsirɛ*.

fuel,-i sb. fluer; *t i bieš fuelit* să cânți din fluer 140. Cr. 469 identic: *füel-i* unde aceeași expresie de mai sus; M. 108.

fukí sb. putere 153. M. 114, Cr. 470.

furkɛ sb. furcă 145. M. 114; Cr. 470.

fur̃[ɛ] sb. cuptor; *tɛ ndeziš fúrɛnɛ* să aprinzi cuptorul [= să-l încălzești] 153.

fușɛ sb. șes, câmp; *ndɛ fušɛ* la câmp, la șes 117/2. Cr. 471. M. 115.

fütimi, [**fitimi**] sb. câștigul 144; cfr. M. 106; Cr. 463 *fitím*.

G

gatuań,-àj vb. fac, frământ, pregătesc; *nukɛ g'an tɛ gatúańɛ* nu se cuvine să frământe 166; cfr. M. 121 art. *gat*, Cr. 60 art. *gatuaj*.

gɛršɛrɛ sb. foarfeci; *tɛ zeš... gɛršɛ́rɛnɛ* să apuci, să prinzi foarfecii 135. M. 124, Cr. 63: *gɛršanɛ*, *gɛršɛrɛtɛ*, întrebuințat, cași Dr. foarfeci, la plural.

gɛšteńɛ sb. castan, castană; *tɛ ruhet prej gɛšteńáš* să se păzească de castane 134. M. 191: *kɛšteńɛ*, Cr. 64: *gɛšteńɛ*.

gɛzóń,-ój vb. bucur pe cinevà, înveselesc pe cinevà; *na gɛzojnɛ* ne bucură 121/4; M. 120 art. *gas*: *gɛzóń*, Cr. 61.

gɛzohem vb mă bucur, mă înveselesc; *Po tɛ gɛzoheš* Ci să te bucuri 144. M. 120 *gas*, Cr. 61 *gɛzonem*, *gɛzohem*.

godís vb. lovesc, nemeresc; *se mɛ goditi* căci mă lovì 139. M. 126; Cr.: *godit* și *kodís*.

gojɛ sb. gură; *goja* gura 141. M. 126. Cr. 65.

gomár sb. «măgar»; *gomárɛtɛ* măgarii 120/4. M. 126, Cr. 66.

gostís vb. ospătez; **gostí** sb. ospăț, petrecere; *ndɛ pɛr gostirat* la petreceri, la ospătări 135. M. 127, Cr. 66.

gremis vb. dărâm; *se pikat gremisɛnɛ múra* căci picăturele dărâmă zidul 154; *nukɛ gremiset* nu se dărâmă 174; M. 129, Cr. 71.

grɛšet (= **gɛršet**) sb. cosiță 172. M. 124: *gɛršét*, Cr. 63.

griń vb. fărâm, dumic; *grin píšɛnɛ* fărâmă zada 154, cfr. M. 130. *griń*, Cr. 72 *grij*.

gropóń,- ój vb. îngrop, înmormântez 131; *ɛδé aštú t a* [*n*]*gropo*(*ń š* și astfel să-l îngropi 171. M. 131 art.: *gropɛ*, Cr. 73.

groš sb. linte 133. M. 132. Cr. 73 *grošɛ*.

grua sb. femee; *grúaja* femeia 166; *gratɛ* femeile 172, 145; *tɛ huaj(a) gra* la femeile străine 163; *ngre . . . gratɛ* școală . . . pe femei 122 4; (gen. pl.) *tɛ gravet* femeilor 156. M. 132. Cr. 73.

grumás sb. grumaz; *zbútinɛ grumaznɛ* înmoaie grumazul, gâtlejul 134. Cr. 73, M. 135.

grur sb. grâu, vipt; *grurɛ* (acus.) grâul 165; 120/4. M. 133, Cr. 73.

grušt,-i sb. pumn; *me gruštit* cu pumnul 139. M. 133, Cr. 73.

gur,-i sb. piatră ; *gur*[ɛ] pietre 121/4. M. 135, Cr. 68.

G'

g'ak sb. sânge 139 ; *m u pušoi g'aknɛ* mi-l oprí sângele 140; *g'aknɛ* (acus.) 146. M. 136; Cr. 75.

g'al'ɛ sb. țipar; *g'ál'atɛ* (acus.) țiparii 116.

g'alpɛ sb. unt ; *bɛhetɛ g'alpɛ* se face unt 119 3. M. 137. Cr. 76.

g'ań, g'aj vb. se cuvine ; *g'an* se cade, se cuvine 126 7 ; 170; *g'an tɛ ket*[ɛ] se cuvine să-i aibă 141 ; *nukɛ g'an* nu se cuvine 166; *g'anɛ* se cuvin 178. M. 137 ; Cr. 74.

g'ań vb. vânez ; *tɛ g'uan* să vânez 136 ; *tɛ g'ańš* (*g'aš*) să vânezi 178. M. 136: *g'a*. Cr.

g'apɛr sb. viperă, șarpe, năpârcă 173. [Stă pentru *g'arpɛr* sau există și o formă *g'apɛr* ?] M. 137 *g'arpɛr*, Cr. 76 art. *g'arpɛnɛ*.

g'aštɛ num șase 179 ; *g'aštɛmbɛðjet*(ɛ) șaisprezece 179 ; *g'aštɛðjet*[ɛ] șaizeci 180. M. 138 ; Cr. 77.

g'elɛ sb. mâncare 128 8 ; 129, 159 ; *ndɛ pɛrtrîp g'élɛnɛ* de ai rumegá mâncarea 169. M. 138; Cr. 78.

g'el'pɛrɛ sb. ac ; *tɛ zeš g'el'pérɛnɛ* [= *g'il'pérɛnɛ*] să prinzi acui 135; Cav. de asemenea forme *g'ilpɛrɛ*, cu *g'i-*; cfr. M. 143: *g'ülpanɛl*; Cr. 84.

g'emí sb. corabie 136. M. 138.

g'emóń,-ój vb. a bubui ; a tuná, arom. *bumbuneadă*; *g'emón k'ieli* bubuie, tună cerul 164. Cr. 79 : *g'emój*, M. 139 art. *g'ɛmɛ* :*g'ɛmón* «donnert».

g'eń, g'ej vb. aflu ; *g'eta ńɛ g'ɛmí* aflai o corabie 136 ; *g'éndenɛ* se aflà 117/3 ; *eðé t i g'eńš* [=*g'eš*] și să le afli 158 (greșit în transcriere *tɛ*). M. 140 : *g'ɛń*, *g'eń*, Cr. 78 *g'ej*.

g'er prep. până 130/9, 131 ; *g'er sipɛr* până deasupra 131; 181 : *g'ir* în text dat *g'er*.

g'ɛkafš (=**g'ikafš**,[ɛ] nimic 166 ; 150; *g'ikafš* ceva 172 ; *nukɛ pɛsón gɛkafš* nu pățești nimic 147, cfr. M. 139 art. *g'ɛ-ri* ; Cr. 74 : *g'ā*.

g'ɛcundi adv. undeva 152. M. 139: *g'ɛ-ri*, Cr. 75.

g'ɛmp,-bi sb. ghimpe, spin ; *ka g'ɛmba* are spini 148. M. 140 Cr. 79.

g'ɛrɛ adj. larg; *tɛ g'ɛrɛ robɛ* haine largi (acus.), 151 ; *tɛ gɛra* largi (acus) 151 ; *e g'ɛra kɛmiša* cămașa largă 152. M. 140, Cr. 76, art. *g'anɛ*.

g'i-ri sb. sân ; *nde g'i* în sân, la sân 173. M. 140 ; Cr. 80.

g'iϑɛ adj. tot, întreg ; *špɛtón nga tɛ g'iϑa* scapă de toate 137 ; *g'iϑɛ u bɛ* toate se făcură 118/2; 129 8 ; *mbɛ tɛ g'iϑɛ* la toate ; *g'iϑɛ drurɛt* toți arborii 116/1, (cfr. Cr. 109 diferite alte forme); 178 ; *g'iϑ k'ošet* toate colțurile 143. M. 140 ; Cr. 81.

g'ikafš[ɛ], vezi *g'ɛkafšɛ*.

g'ilpɛrɛ, vezi *g'el'pɛrɛ*.

g'išt,-i sb. deget ; *eðé me gištɛrit* și cu degetele. 140. M. 141 ; Cr. 82.

g'izɛ sb. urdă 119/3 ; M. 141 ; Cr. 80.

g'izóń, -ój vb. închieg ; *k'umɛštit tɛ g'izin* (=*gizńɛ*) *djaϑ*[ɛ] să-l închege laptele în brânză 169. Atât la M. cât și la Cr. lipsește acest verb.

g'ókɛsi (sau *g'oksi*) sb. pieptul, 141. M. 141 *g'oks* Brust ; la Cr. lipsește.

g'ol'ɛ sb. lac ; *g'ol'irat*(ɛ) (acus.) lacurile 116 1. In M. și Cr. lipsește Este turc *g'ol* «lac, baltă».

g'umɛ sb. somn; *ungritš pe g'umit* mă sculai din somn 158. M. 142; Cr. 83.

g'u-ri sb. genuchiu ; *g'unat* (= *g'uńtɛ*) genuchii 141. M. 142; Cr. 83.

g'ünά sb. păcat, greșală ; *pɛr g'ünahet* pentru păcatele 142 ; *tɛ g'ünáhavet vel* a păcatelor 182, cfr. M. 143; *g'ünah*.

H

ha vb. mănânc, *eδé i ha* și-i mănâncă 168; 126/7; *tε haš* să mănânci 170, 178; *tε mos haš* să nu mănânci 141; *tε mos haj*[ε] să nu mănânce 133; *po tε haj*[ε] ci să mănânce 134; *k'ε tε hanε* să mănânce 162; 133; M. 144; Cr. 471.

hahem vb. mă mănânc, sunt mâncat; *tsa háhenε* câteva, unele să mănâncă 118/2. M. 144; Cr. 475.

hap sb. deschid; *me sü hapεt* cu ochii deschiși 168; *tε hapεńš* [*tε hapεš, tε hapš*] să desfaci, să deschizi 147, 171; M. 144; Cr. 473.

harami sb. hoţ; *haramitε* hoţii 145. M. 145 art. *harám*.

har̃ε sb. nuc, nucă; *har̃a* (acus.) nuci 133. M. 17 *ar̃ε*, Cr. 474.

hau sb. fag; *pεr hau(n)* de fagu 117/1.

haván sb. piuă 170. M. 149 *haván* Mörser.

heϑ vb. arunc, svânt; werfe, worfle das Getreide; *tε heδεš(-iš)* să svânţi (arom. *se svintureḑi)* 165; *tε heδ vlag*[*u*] să arunc mreaja 136; *do tε h'eϑ* o să puiu, așez (= arunc) 132. M. 150. Cr. 475.

hekur sb. fier 121. M. 150. Cr. 475.

hek'ím sb. doctor, medic; *mora hek'imnε* luai, chemai pe doctorul 139. M. 151.

hek' vb. trag etc., *l'ejtε hek' pεrpara* las' să cântăriască întâi (= las s'o tragă ântâi - la cântar -) 165. M. 150. Cr. 475.

hel'móń,-ój vb. amăresc, întristez; *hel'món ńεrinε* amărește pe om 150. M. 151; Cr. 475.

hel'mohem vb. mă amăresc; *tε mos hel'moheš* (greșit tipărit *hel'moehš)* să nu te amărești, să nu te întristezi 144. Cr. 475.

herε sb. oară, dată; *pielnε šumε herε* fată de multe ori 123 5; *mε tε šumε*[*n*]*herε* de cele mai multe ori 125/6; *me ńi herε* dintr'odată 170; *prε (pεr) tjatεr herε* pentru altădată 164; *atέ herε* atunci 131. M. 151. Cr. 476.

hendέk sb. şanţ 157; *dü hendek(e)* două şanţuri 139. M. 151.

hεnε sb. lună; *tε hέnεnε* luni, lunia 127/7. M. 151. Cr. 473. art. *hanε*; *hénzea* luna 116/1, cfr. Cr. 473 *hénεzε,-a*.

hi-ri sb. *me hi* cu cenușe 148. M. 152, Cr. 477.

hiϑ sb. urzică; *h'iϑral*[ε] urzicele 117/2. M. 152.

hip vb. încalec; suiu; *hipa* mă suii 161. M. 152, Cr. 478.

holε adj. supţire, mărunt; *šumε tε hol* foarte supţire 169. Cr. 479.

huaj adj. străin; *tε huaj(a) gra* (acus.) femeile străine 163. M. 154; Cr. 480.

huδεr(ε) sb. usturoiu 141 (acus.) M. 154 *húδεrε* etc.; Cr. 480.

· **humb** vb. pierd, rătăcesc; *ku humbe* unde ai rătăcit 181. M. 154. Cr. 480.

hundε sb. nas; *pe hundet* [= *prej hundet*, prej *hundes*] din nas 139. Cr. 481; M. art. *hu-ri*.

hüń, hüj vb. intru; *l'e tε hüinε* [sau hüjnε] las' să intre 143; *do tε hüń* o să intru 136; *eδé hin* [*hün*] și intră 153; *kudó hüjne* oriunde intră 126/6; Cr. 482, M. 152 *hiń*.

hüzmik'ár sb. servitor 143. (Turcesc).

I

i conj. sau 172, cfr. M. 157.

i art. *i sεmuri* bolnavul 133 și pretut.

ihtizá sb. folos; *pre ihtizá tεnε* pentru folosul nostru 118/2. [Turc. *ihtizá*].

ikεń, ikej vb. fug, mă duc; *k'ε tε ik*[ε]*ńε* ca să ţi se ducă 147. M

158; Cr. 132; *ikɛnɛ* se duc (greşit urmează *ikimɛrnɛ*, care *mɛr* aparţine cuvântului imediat mai sus) 124/6.

im pron. al mieŭ; *ndɛ trupi im* pe corpul meu 158; 139. Cr. 132.

ipsóm[ɛ] sb. ipsom, anafora sfinţită 142. [Este ngr. ὕψωμα].

išišim adj. dulce 159.

J

jákɛni=veniţi 181, 162.

jam vb. sunt; *eδé jam* şi sunt 140; *ašu je* aşa eşti, astfel eşti 127/7; *ɛštɛ šɛndóš* este sănătos 167; *ɛštɛ mirɛ* este bine 128/8; *ɛštɛ δɛu pl'ot* este cerul plin 117/1; 125/6, 161, 174; *se ještɛ* (= *ɛštɛ*] căci este 120/3; *janɛ tɛ majmɛ* sunt grase 167; *janɛ tɛ rɛnda* sunt grele 125/6; *ndɛ janɛ* dacă sunt 174, 123 119, 117, 149, 167; *k'ɛ tɛ ješ* ca să fii 127 7, 159; *aštú tɛ jet* aşa să fie 182; *tɛ jenɛ* să fie 156 (cum se obişnueşte în alb., ci nu cum Daniil, care mai totdeauna scrie *tɛ janɛ*) 159; *tɛ mos jenɛ* să nu fie 151 (în origin. text: *janɛ*); *si kur išńa* [= *iša*] caşi când eram 157; *išinɛ* ierau 161; *ndɛ k'oft* [*sedó*] de aĭ vrea, de de ai dori 135; *ku k'e* unde fuşi 181, cfr. M. 160 *jam*, Cr. 113.

jastɛ́k sb. perină; *me jastɛ́k* cu perina 169. M. 161.

jaštɛ adv. afoară; M. 161; Cr. 133.

javɛ sb. septămână 128/8. M. 162, Cr. 133.

jes vb. rămân; *nukɛ jet* nu rămâne 155. M. 163; Cr. 133.

ješil' adj. verde; *ješil'i* verdele 178. M. 163; Cr. (lipseşte, ca mai toate vorbele de origina turcă).

jetɛ sb. lume; *svéšinɛ jétɛnɛ* despoaie lumea 146. M. 163; *jetɛ* Leben, Jahrhundert, Welt; Cr. 133.

jo adv. nu 128/8 (trebuie transcris după *eδé*, rândul trei). M. 163; Cr. 134.

jorgán sb. plapomă; *jorgana* plapoma 155 (acus.) M. 163.

jot pron. al tău; *štɛpia jote* casa ta 154. Cr. 134.

K

ka sb. bou; *ndɛ k'et* la boi 126; *k'etɛ* pe boii 125. M. 164; Cr. 135.

kadí sb. cadiu, judecător turc; *kadilarɛt* (cu pl. turcesc: *kadilár)* cadiii 146 (mai des se zice: *kadijtɛ*) M. 165.

kafáš sb. colivie; (în Coreea se zice *kafás)* 123/5. M. 165.

kaik(ɛ) sb. barcă 136. [Turcescul *caíc*].

kalog'eritsɛ sb. călugăriţă; *pɛr kalog'eritsatɛ* pentru călugăriţe 177, cfr. M. 169.

kalog'er sb. călugăr; *ɛštɛ* [*pɛr*] *kalóg'erɛt* este pentru călugări 177. M. 169.

kál'burɛ adj. putrezit; [pag. 167: *l'kaburɛ* este derivat din primul prin metatezare, sau este o greşală la Daniil], 221. cfr. M. Cr. 138; 139 art. *kal'p*.

kál'p vb. putrezesc; cfr. Cr. 139 art. *kal'p* = σαπίζω; *se kál'bɛnɛ* căci putrezesc 164. M. 229 art. *k'el'p*..

kal'-i, kal'ɛ sb. cal; *kuajl'ɛ* caii 120, (cfr. *kuajtɛ)*. M. 170. Cr. 138.

kal'i-ni sb. spic; *duk'it pe (prej) kal'ińš (-jš)* snopii de spicuri 164. cfr. Cr. 137 art. *kałi-ni;* M. 168 *kal*,

kam sb. am; *kam ndɛ kofštɛ* am în grădină 137; *k'ɛ t i kem* ca să le am 133; *kur ke* când ai 147, 176; *ka* are 148; *kuš ka bir* cine are fiu (în textele ngr. arom. 69 stă pl.) 162; *ka zɛ* are voce 123/5; *kemi* avem 130/9; *tɛ kemi* să avem 156; *k'ɛ tɛ mos kemi* ca să nu avem 157; *eδé kanɛ tɛ mirɛ sósurɛ*

și au bun sfârșit 161; *k'ɛ kanɛ* cari au 172, 173, 119, 122, 167 ; *s kanɛ* nu au 130/9 ; *l'e tɛ k'enɛ* (în text *l'e tɛ kanɛ) turp* las' să aibă rușine 163 ; *tɛ keš* să ai 151, 174 ; *tɛ keš ndɛ kujdés (-š)* să ai în grije 159: *l'e tɛ ket* las' să aibă 176. M. 171, Cr. 139.

kapɛrdzén vb. (în text original kaprɛtsén = καπρατζάν) = înghit ; *e kaprɛdzén* o înghiți 169.

kaplamɛ sb. manta, 152. [Turc. *caplamá*].

karpús sb. pepene verde ; *pe (prej) karpúzɛš* de pepeni verzi 134. M. 179.

karutɛ sb. putină; (acus.) *karútɛnɛ* 131.

karván sb. caravană ; *sk'el'inɛ karvanat* calcă, pradă caravanele 146. M. 177.

kasáp sb. măcelar; *kasapɛt* măcelarii 173. M. 180.

kaštɛ sb. paie 162 (acus.) M. 181 Cr. 145.

katɛr [*katrɛ*] num. patru 178; *katrɛmbɛδjet(ɛ)* patrusprezece 179, 14. M. 181; Cr. 146.

kats, vezi *kets*.

kek', kɛk' adj. rău ; *kek'i bɛjnɛ* fac rău 173, 134 ; *pe sɛ kɛk'e farɛ (-e)* de rău neam 149 ; *tɛ štüńš tɛ kɛk'itɛ* să împingi pe cei răi 141 ; *g'iϑɛ tɛ kɛk'ia* toate relele 151 ; M. 184, Cr. 149.

kɛl'bɛsirɛ sb. putoare, murdări; 148. M. 221 art. *k'el'p*, Cr. 138.

kɛmbɛ sb. picior; *kur kɛ kimbɛtɛ* când ai picioarele 176. M. 172, Cr. 139 : *kambɛ*.

kɛl'k'ere sau **kɛl'k'erɛ** sb. var (acus.) 121/4. M. 186; Cr. 150.

kɛmišɛ sb. cămașe; *e g'ɛra kɛmiša* cămașa largă 152. M. 187, Cr. 151.

kɛndés sb. cocoș ; *kɛndezi* cocoșul 121/4. M. 187 art. *kɛndóń*, Cr. 151.

kɛndóń,-ój vb. cânt : *kɛndén* cântă (ea) 123; *kɛndojnɛ* cântă 122/5 M. 187, Cr. 151.

kɛngɛ sb. cântec; *ndɛ kíngɛra[t]* la cântece 135. M, 187, Cr. 151.

kɛputsɛ sb. gheată; *tɛ etsɛńš (etsɛš) me kaputs(ɛ)* să mergi, să umbli cu ghete 174. M. 188 ; Cr. 152.

kɛrϑizɛ sb. buric ; *kɛrϑiza* buricul 141. M. 188; Cr. 153.

kɛrpɛ sb. cânepă; *pe kɛrpit* din, cânepă 148. M. 174 ; *kanep* ; Cr 154, 411.

kɛrkóń,-ój vb. cer ; *se kɛrkojnɛ (kɛrkońnɛ)* căci cer 130/9; *eδé kɛrkojnɛ* și caută 119/3 ; *k'ɛ tɛ kɛrkóńš* (= *kɛrkóš*) ca să le cauți 158; M. 188; 153.

kɛts, kats sb. ied ; *kétsetɛ* iezii 119/3; La Leake stă *kétsɛrit*, cfr. Meyer 185, Cr. 146.

kodžabáš sb. primar ; *kodžabášɛtɛ* primarii 146. [Turc. *coğabaș*].

kofštɛ sb. grădină ; *kam ndɛ kofštɛ* am în grădină 137. (Azi se zice : *ndɛ kopstin t im*, cum stă la pag. 138, după *ńɛ fik*, în loc a sta înnainte) ; *kofšta* grădina (acus. 139 (sau *kopšti* sb. masculin; ambele forme se aud). M. 198, Cr. 162, 165.

kohɛ sb. timp; *kɛrkojnɛ kohɛ* caută momentul (priincios) 119/3: *mbɛ kohɛt* la vreme, la vremea sa 162. 163; *koha* vremea 169. M. 194; Cr. 165.

koláj adv. ușor 125/6, 167 ; M 195. [Observ odată pentru totdeauna aci că Cr. sistematic înlătură toate elementele străine turcești introduse în albaneza. Rar vei găsi câte un cuvânt turcesc în dicționarul său].

kok'e sb. boabă, grăunte; bubă; *kók'ea* grăuntele 165; *kok'é* bube 147. M. 194 *kok'é*, Cr. 161.

korδɛ sb. sabie; *korδa* sabia 155. M. 199; Cr. 163.

koř, kuař vb. secer; *kur koř*

când seceri 175, cfr. M. 200, Cr. 163.

· **kot** sb. cot; *tε mos malε kojnε n kot* să nu blesteme în deşert 172. M. 222, Cr. 164.

krahε sb. braţ, aripă etc., *krahεt* aripele (ac. pl.) 124/6; *mbε krεharuar* în braţe 176; mbε *krahεt* pe umeri 147; M. 203; Cr. 176 *krahu*.

krastavets sb. castravete 134 [Sl.] Cr. 176.

krεhεr,-i sb. pieptene 156. M. 20. Cr. 177; *krehεr*.

kreh vb. piepten; *tε kréhinε* să pieptenăm 156. M. 204; Cr. 177.

krεmíń, (= **kεrmíń**) sb. melci *tε mbleθš krεmíń* să strângi melci 177, cfr. M. 182: *katšamil* Cr. 176 *krεṇíl*.

kremtε sb. sărbătoare; *ndε tε kremtεt* la sărbătorí 133. M. 205. Cr. 176.

krešmε sb. post, păresimi,; *pre krešmεt* pentru post 133. M. 905. Cr. 177.

krua sb. fântână; *ndε krua* la fântână 166; cfr. M. 207: *krua*, Cr. 178.

krue sb. cap; *te uńeš kruet tεn-* [= *tεndé*] să pleci capul tău 136; *kruet t anε* capul nostru 156; cfr. M. 206 art. *krie*, Cr. 179.

krundε sb. tărâţe; *pe (prej-crundeš* de tărâţe 144. Cr. 179 *krun. dε*, M. 132 art. *grundε*.

krušk sb. cuscru; *kruškn* cuscru 160. M. 207, Cr. 179.

kruškε sb. cuscră; *kruška* cuscra 160. M. 207; Cr. 179.

kudó adv. oriunde 128/7, 126, 129 8; cfr. Cr. 166; M. 217 art. *kuš*.

kujdés,-i sb. grije, samă; *tε keš kujdés* să ai grija 151; *tε keš ndε kujdés* (-š ?) să ai în grije 159. [In Corcea expresia de mai sus nu se aude. Acolo se zice: *tε keš me kujdés*]. M. 210, art. *kuitóń*, Cr. 166.

kuk' sb. cuc; *kúk'ea* cocoşul 123/5 cfr. M. 210 *kuko*, Cr. 191: *kuk'*.

kuk' adj. roşu; *džoka(-ha) e kuk'e*, haina roşie, postavul roşu 177. M. 210. *kuk'*, Cr. 168 *kuk'*.

kulós vb, pasc; *tε kulósinε* ca să pască 162. Cr. 168; M. 212.

kul'átš sb. colac; *kul'etš(e)* colaci (acus.) 171. M. 212, Cr. 169.

kupε sb. pahar de băut 135; *tε (m)baš kúpεnε* să ţii paharul 135. M. 215; *kup*, Cr. 172.

kur adv. când 118/3, 121, 173, 174, 175, etc., etc., cfr. M. 215, Cr, 172.

kurdó adv. deapururi, oricând, totdeauna 127/7; M. 215: *kur*; Cr. 172.

kursár sb. hoţ de codru, hoţ declarat; *kursárεtε* hoţii 145. M. 217: *kusár*; Cr. 173.

kuršumi sb. glontele 150. M. 200 *koršúm*.

kurvεri sb. curvăsărie 163. M. 216: *kurvε*. Cr. 172.

kuš pron. care 141, 162; *kuš do* [tε raδinε] cine vrea să frequenteze 141. M. 217, Cr. 174.

kušεri sb. văr; *tε θiréš kušεríńt tε tu* să înviţi pe verii tăi 129/8. M 218, Cr. 174.

K'

k'ań, k'aj vb. plâng; *k'ajnε* plâng (ei) 130/9; M. 220, Cr. 181.

k'εndís vb. brodez; *po tε k'endisε* dară să brodeze 166. M. 222; Cr. 185.

k'ep vb. cos; *tε k'εpεš* să coş; 127/7; *ndε tε k'epε(ń š* de ai coase 152. M. 223, Cr. 186.

k'epε sb. ceapă; *k'épεtε* cepele 134. M. 223; Cr. 186.

k'erší sb. cireş 138; M. 225, Cr. 187.

k'ertóń,-ój vb. cert; *tε k'ertojn*

ca să se certe (= de s'ar certà) 160. M. (lipsă); Cr. 187.

k'erón,-ój vb. curăţ; *jane tε k'eruárε* sunt curaţi 123/5 ; M. . . ; Cr. 186.

k'er̃ε sb. car ; *hipa mbε ńi k'er̃ε* mă suii într'un car 161 ; *se rota*[t] *tε k'ér̃esε* căci roatele carului 161. M. 180. Cr. 187.

k'ε conj. ca să, pentru ca să ; 119/3, 122 şi pretut. M 217 : *huš* ; Cr. 183.

k'ε pron. care, *k' je gεzuar* care este plăcut 176.

k'i pron. care ; 165, vezi *k'ε*, Meyer, *k'e* (gram. alb. pag. 27.).

k'iel sb. cer ; *θεrésinε g'er mbε k'ielt* strigă până la cer (= de se aude până la cer) 130 9 ; *bεri kielt* făcù cerul 116 ; 164. M. 225 ; Cr. 187.

k'ik'erε sb. năut, Ar. *ţeaţere; k'ik'era* 133, cfr. M. 226, *k'ikεrε*, Cr. 188 *k'ikεl'ε* şi *k'ik'erε*.

k'imε sb. păr; *mbe k'imet* pe per 172. M. 226 ; Cr. 188.

k'int num. sută; *ńi k'int* o sută 180 ; *dü k'int, tre k'int* etc., două sute, trei sute etc., 180, 181. M. 227 Cr. 188.

k'irε sb. muc ; *k'irat* [= *kürεt* mucii 172. [Nu-l găsesc în M. şi Cr.

k'iri sb. ceară (acus.) 142. M. 228 Cr. 188.

k'iruárε adj. curat 164; e *k'irua*] curată 149. [Din *k'irón,-ój* ; cfr. Cr. 189 : *k'irój*].

k'išε sb. biserică; *mbε k'iš*[ε] la biserică 141. M. 228; Cr. 189.

k'ü, kεjó, kεtá pron. acest, acesta ; *se g'iθε kεtó* căci toate astea 134 ; *kεjo* această 161 (greşit redat prin *k'é*). Cr. 149 *kεjo* «αὕτη»; *pas kεtó* după asta ; *nga kεtó* din acestea 118/2 ; *afεr kεsóš* lângă acestea 175 ; *nga kεtó* din acestea 119 3 ; *pa kεtó* fără de astea 121/4.

kεtε uδε deastădată 144; cfr. Meyer, gramatica alb, pag. 26-27.

k'umεštε sb. lapte ; *k'umεštit tε g'izin* [*g'iznε*] laptele să-l închiege 169 ; *k'umεšt* (acus.) lapte 119. Cr. 190 ; M. 229.

Ł

lopatε sb. lopată; *me lopatat* cu lopata 165. M. 248. Cr. 211: *l'opatε*.

lost sb. zăvor; *me lost* (azi *me los* în Corcea, cu zăvorul) 147. Cr. 193.

L'

l'aiθi sb. alună ; 133 [pl. acus.] M. 234; Cr. 196: *l'ajθí*.

l'akεr, l'akrε sb. varză ; *l'akrat*[ε[varza 117. M. 236; Cr. 196.

l'ań, l'aj vb. spăl ; *kur tε l'ańš* (= *laš)* când să speli (= să lai) 155; *tε l'ań (tε l'ańε, tε l'ajε)* să spele 166 : *tε l'ara mirε* bine spălate 158: *l'ahenε* se spală 155 ; cfr. M. 237 ; *l'ań*, Cr. 195 : *l'aj*.

l'art[ε] adj. larg, departe ; *fl'iturón l'artε* zboară departe 124/6; Cr. 199; M. 238 *l'artε*.

l'argε adj. departe ; *pe sε l'argu* de departe 120/4. M. 238; Cr. 198 : *l'ark*.

l'emε sb. arie ; *mbε l'εmε* la arie 164. M. 243 : *l'εmε*, Cr. 197 *l'amε* : *l'emε*.

l'enk sb. zamă 144. M. 244 : *l'εnk*, Cr. 204.

l'epur sb. iepure ; *l'epur* (acus.) iepuri 178. M. 241 ; Cr. 204.

l'er̃óń,-ój vb cultiv, ar ; k'ε tε *l'er̃onε* (sau *l'er̃ońnε?*) ca să are 122/5, cfr. Cr. 204: *l'eróń*, 199 *l'arój* = γεωργῶ, καλλιεργῶ. [La M. nu-l găsesc cu acest sens].

l'eš sb. păr, lână; (acus.) 119/3 ; *tε kréhimε l'éšεrat t anε* să pieptenăm perii noştrii 156 ; *l'eš*[*i*] *mε ngrienε* părul mi se ridică (= pă

rul mi se face măciucă) 158 ; *brez pe l'eš[i]* brâu de lână 156. M. 241 *l'eš*, Cr. 205.

l'ɛ vb. las, părăsesc ; *po tɛ l'eš* ci să lași 164 ; *l'e* las' (imperativ) 143 ; *l'e t i l'išo(ń)mɛ* las' să-i lăsăm 162 ; *l'e tɛ kenɛ* (în text : *l'e tɛ k'anɛ*] las' să aibă 163; *l'e tɛ ruajnɛ* las' să păziască 163; *l'e tɛ hek'* las' să cântărească 165 ; *l'e tɛ bl'üań[ɛ]* las' să-l macine 166 ; *l'e tɛ tiernɛ* las' să toarcă 145 ; *l'e tɛ béinɛ ndɛ vékait* las' să-l țeasă 145. M. 242 ; Cr. 194 art. *l'a : l'ɛ*.

l'ɛšóń,-ój vb. las; *l'e t i l'išońmɛ* = *l'ɛšojmɛ*, las' să-i lăsăm 162. Cr. 205; M. 244.

l'ɛng'ím sb. tifos; *me l'ɛng'ím* cu tifos 146. M. 244 art. *l'ɛngóń* : *l'eng'ím* Siechtum ; Cr. 203.

l'i-ri sb. in ; pe *l'i[ri]* din in 148. M. 244; Cr. 207.

l'iθ vb. leg; *tɛ l'iθɛs* [in text : *tɛ l'iθiš* stă pentru *tɛ l'iδɛš*] să legi 174; *l'iδurɛ* legat 157. M. 245 ; Cr. 208.

l'iɛ sb. vărsat ; *nga l'ia* de vărsat 145. M. 244 ; Cr. 206: *l'i-a*.

l'ik adj. rău; *fjal'a e l'igɛ* cuvantul rău 150; *šumɛ i l'ik* foarte rău 140; *pašɛ ńi ɛndɛr tɛ l'ig[ɛ]* văzui un vis urât 157 ; M. 245 ; Cr. 208.

l'igem vb. mi-e rău; *kur tɛ l'ig'eš* când ți-a fi rău 170 ; cfr. Cr. 207 *l'ig'em*; M. 245.

l'itár sb. frânghie; *me l'itarɛt* cu frânghia, 174, 157; M. 247 : *l'itár* ; Cr. 210.

l'káburɛ adj. putrezit 167 (stă probabil greșit pentru : *i kál'burɛ*, sau poate prin metatezare a devenit *l'káburɛ*). M. 221.

l'ol'ekɛ sb. barză ; *l'ol'ekɛt (=l'el'ekɛt)* berzele 124/6. M. 241; Cr.

l'opɛ sb. vacă ; *pre(j) l'ope* de vacă 120/3. M. 248; Cr. 211.

l'uań, l'uaj vb. joc; *tɛ l'uaš valɛ* să joci în horă 176 ; Cr. 211: *l'uaj* M. 248: *l'os*.

l'uaδɛ; *kur kor̄ l'üaδnɛ* când seceri livedea 175. M. 251.

l'ugɛ sb. lingură ; *l'ugɛt* lingurile 158. M. 250; Cr. 212.

l'ul'e sb. floare ; *l'ül'etɛ* florile 117/2. M. 250 ; Cr. 212.

l'umɛ sb. râu; *l'úmɛrat(ɛ)* (acus.) râurile 116/1. M. 251; Cr. 213.

l'us, l'utem vb. mă rog; mă închin; *kur l'uteš festɛn* când serbezi 128/8 ; *k'ɛ tɛ l'utet* ca să se roage, să se închine 142; *t a l'ütemi (t a l'ütim)* să-l rugăm 181. M. 251 ; Cr. 214.

l'üeń, l'üej vb. ung ; *tɛ l'üeńš* [= *l'üeš*] să ungi 147. M. 251 ; Cr. 214.

M

maθ adj. mare; *štrɛntɛtir e maδe* mare scumpete 129 8 ; *tɛ maδ(e) mjék'ɛrɛ* mare barbă (acus.) 172; *k'ɛ g'uan tɛ mɛδéń pišk* să vânez peștii cei mari 136 ; *k'ɛ kanɛ grɛšét tɛ mɛδá* căci au cusițe mari 172 ; *mɛ tɛ mɛδeńtɛ* cei mai mari 160 ; *e tɛ mɛδéń* și cei mai mari 130/8, cfr. M. 252; Cr. 217.

majm adj. gras ; *zorat janɛ tɛ majmɛ* mațele sunt grase 167; *miš tɛ majmɛ* carne grasă 173 (acus.). M. 259 *mań*, Cr. 218 *majɛ*.

majmɪs vb. îngraș ; *tɛ majmɛtɛ* ca să se îngrașe 162. M. 259 ; Cr. 218.

malɛkóń,-ój vb. blestem; *tɛ mos malɛkojnɛ* să nu blesteme 172. M. 256: 2) *mal*; Cr. 218.

mal',-i sb. munte; *ndɛ mal'et* în munți 117 2. M. 256; Cr. 219.

martɛ sb. Marți ; *tɛ martnɛ (tɛ mártɛnɛ)* Marți, Marția 127 70. M. 261; Cr. 221.

martóń,-ój vb. căsătoresc; *martohem* mă căsătoresc ; *atá k'ɛ martóhenɛ ndɛ kohɛt* acei cari se căsă-

toresc la vremea lor 163. M. 261; Cr. 221.

mař vb. ieau; *tɛ mař* să ieu 133; *meř* ʂɛ*ndetnɛ tɛnde* iei sănătatea ta (= te însănătoşezi) 170; *tɛ marʂ* să iei, să cumperi 173; *eδé tɛ mos mařɛʂ pe* (= *pɛr*) *siu* şi ca să nu te deochi, să nu-ţi fie deochiu 150 (vezi Vocabularul Arom., art. *l'au*, *ocl'u)*; *tɛ mař*[ɛ] să iea 142; *tɛ marmɛ* (*tɛ márim*) = să luăm 181; *po marnɛ* [= *márinɛ*] ci ieau (ei) 122 5; *mora* luai 139; *mɛ muar éθɛa* mă apucară frigurile 158. Cfr. M. 261: *mař*; Cr. 221.

mat, mas vb. măsor: *tɛ matʂ* să măsori 140. M. 262; Cr. 222: *mas*.

matse sb. pisică; *mátsea* pisica 168. M. 263; Cr. 224: *matse*.

mavi adj. vânăt, albastru; *e mavía džokɛ* haina de coloare vânătă 177. M. 264.

mban, 135; vezi *ban*.

mbarón,-ój vb. termin; *si tɛ mbarónʂ* (= *mbarόʂ)* şi dacă termini, şi după ce ai să termini 164; *tɛ mbaró* ń)ʂ să termini 136

mbɛ *(mbi)*; prep. pe; *mbɛ ńɛrit* (au necaz) asupra omului 119/3, 116 (în text *mbi) mbɛ* la 160, 161; *mbi (mbɛ) kɛ́mbɛtɛ* la picioare 177; 160, 161; *mbɛ tɛ sɛmúrat*(ɛ) la cei bolnavi 129/8; *mbɛ tɛ g'iθɛ viset* în toate părţile 129/8; *mbɛ driθet* la cereale, la vipt 130/8 şi pretut. M. 265; Cr. 227.

mbes vb. rămâiu; *mbet* [şi *mbetet*] rămâne 149. M. 163: art. *jes*; Cr. 228.

mbiel vb. samăn; *eδé tɛ mbíelnɛ (mbjélinɛ)* şi să semene 122 5. Cr. 229; M. 342 *pjel*.

mbi, vezi *mbɛ*.

mbl'eθ vb. adun, strâng; *tɛ mbl'eθʂ* să strângi 177; *tɛ bl'eθʂ* (*mbl'eθʂ*) să aduni, să strângi 127/7; eδe *mbl'eθ* (text *mbl'iθ*) strânge, adună 126/7; *k'ɛ tɛ mbl'íδenɛ* ca să se strângă, să se adune 143. M. 265; Cr. 227: *mbɛl'éθ*.

mbl'esohem vb mă îndulcesc; *si tɛ mbl'esóhenɛ* după ce se va îndulci 131.

mbloń,-oj vb. logodesc; *l'e t i mbl'on* (- ńɛ) las' să-i logodească 162. M 267 art. *mbul'óń*; *tɛ* [= *t - a*] *mbul'ó*[ń]ʂ se o acoperi 154; [*m*]*bul'ojnɛ miʂrat* învelesc cărnurile 166.

mbl'úarɛ adj. logodit,; *i mbl'ŭari* logoditul 163, 162; se aude şi *i vl'úari*; *mbul'uar* învelit. M. 267: **e mbl'úara** (= *e vl'úara)* logodita 163. M. 267.

mbuʂ vb. umplu; *k'ɛ t a mbuʂ*[ɛ] ca să o umplă 176; *k'ɛ tɛ mbuʂ* ca să (le) umplu 131. M. 267; Cr. 233.

me conj. cu; *me atá* cu acea 128 8, 130, 146 şi pretut. M. 268; Cr. 233.

merimagɛ sb. păianjen; art. 125/6; M. 274: *mɛrimagɛ*; Cr. 240, 246.

mes sb. mijloc; *ndɛ mes tɛ nátɛsɛ* la miezul nopţii 121/4. M. 270; Cr. 240.

meʂɛ sb. sfânta liturgie; prescure *meʂra* prescuri (ac. pl.) 142. Cr. 241: *meʂɛ*. M. 270.

mɛ adv. mai; *po mɛ mirɛ* dar mai bine 120 3; *mɛ mirɛ* mai bine 160; *mɛ fort* mai tare, mai mult 160; *mɛ tɛ mɛδeńtɛ* mai marii, cei mai mari 160; *mɛ tɛ vég'ɛl'it* cei mai mici 160; *mɛ tɛ ʂumɛ* (= *ʂumɛn) herɛ* de cele mai multe ori 125/6. M. 271; Cr. 234.

mɛl'tʂi sb. ficatul [în text: *mal'tʂít*] = *mɛl'tʂít* 167. M. 271; Cr. 235. [Ar. încă se zice *h'icát albu h'icát laĭu*, pentru desemnarea ficaţilor şi plămânilor; vezi *M.* loc. cit.].

mɛndafʂɛ sb. mătase; *mɛndafʂi* mătasea 145. M. 272. Cr. 237.

mɛndóń,-ój vb. mă gândesc;

po tɛ mɛndonéš, în text: *tɛ mindońéš*] ci să te gândeşti 149. M. 274; Cr. 237.

mɛndžim adj. înţelept, cuminte; *tɛ veš tɛ mɛndžim (= mɛntšim) ńeri* să pui înţelept bărbat 149. M. 274; mɛnt: *mendzum, mendzɛm* etc.; Cr. 237: méntšim.

mɛntšim adj. blând, înţelept, vezi *mɛndžim*.

mɛngɛrɛ adj. stâng; *eδé me tɛ mɛng'ern*, (pentru *mɛng'irt*, cum stă în text: şi cu cea stângă 135 M. 273.

mɛng'és adv. dimineaţa 164 (sau cu prep. *nɛ* ~); M. 272; Cr. 236.

mɛrkurɛ sb. miercuri; *tɛ mɛrcunɛ* [= *tɛ mɛrcúrɛnɛ*] Miercuri 127/7.

mɛnt sb. minte; *Atá k'ɛ kanɛ mɛnt* acei cari au minte 122/5. M. 274; Cr. 238.

mɛrδíh vb. răcesc; *kur tɛ mɛrδíńš (= mɛrδíš)* când să răceşti (= când ai răci) 169. cfr. Cr. 239: *mɛrdíh. mɛrδás.*

mɛsóń,-ój vb. învăţ; *eδé t i mɛsojnɛ* şi să-i înveţe 160 (greşit în transcriere *tɛ*, în loc de *t i)*; Cr. 241; M. 276.

mi sb. şoarece; *mitɛ* şoarecii (acus.), 168. M. 278; Cr. 242.

mial't[ɛ] sb. miere; *bɛń šumɛ mial't*[ɛ] fac multă miere 138. M. 281: *mjal'*; Cr. 243.

mijɛ (mi̯ɛ) num. mie; *ńi mijɛ (mi̯ɛ)* o mie 181; *dü mijɛ* etc. 181 M. 278; Cr. 244.

mik sb. amic; *me mik't (me mik'it)* cu amicii 176; *me mik'ɛ mik'ɛt (= me mik't)* cu prietenii 33. M. 278; Cr. 244.

mil'iún num. milion, 181. Cr. 245.

milonár-i sb. morarul 166. [Din ngr. *μυλωνάρης = μυλωνᾶς].

mirɛ adj., adv. bine; *janɛ mirɛ* sunt bine 119/3; *me tɛ mirɛ ɛanát* cu bun meşteşug 146; *mɛ mirɛ* mai bine 120, 160; *mɛ fort dúanɛ* mai mult iubesc 160; *t i mɛsojnɛ mbɛ tɛ mirat* să-i înveţe la bine 160; *kanɛ tɛ mirɛ sósurɛ* au bun sfârşit 161, 123, 148, 158, 175. M. 279; Cr. 245.

misɛr sb. porumb 120/4 (acus.) M. 280; Cr. 246 *misɛr*.

misk sb. muşcătae, ngr. μοσκοκάρι 170; M. 280: *misk* Moschus?

misurɛ sb. farfurie; *misurɛt* farfuriile 158. M. 280: *misúr*.

miš sb. carne; *mišrat* (acus.) cărnurile 166, 170, 173. M. 280; Cr. 246.

mizɛ sb. muscă, ἡ μεῖγα 126 6. M. 281 *mizɛ*; Cr. 244.

mizı (mezi) adv. abia 158; cfr. Cr. 234.

mjel' vb. mulg; *k'ɛ t i mjel'* ca să le mulgă 169. M. 283.

mjékɛrɛ sb. barbă 172. M. 282: *mjekrɛ*; Cr. 243 *mjékɛrɛ*.

mještɛr sb. meşter; *vura dü mještɛr* băgai, tocmii doi meşteri 138, cfr. M. 284; Cr. 244.

molɛ sb. măr; *ńɛ molɛ* un măr (ac.) 138, 134/4. M. 285. Cr. 247.

mol'itsɛ sb. molie; 126/7; M 285.

mort sb. moarte 147; M. 287; Cr. 248.

mor̃ sb. păduchiu; *mor̃a* (ac. pl.) păduchi 156; M. 287; Cr. 248.

mos adv. nu; *tɛ mos haš* să nu mănânci 141; *tɛ mos haj*[ɛ] să nu mănânce 133; *tɛ mos šk'as* să nu alunec 161; *tɛ mos pijmɛ* să nu bem 133, 140, 172 şi passim. M. 287 Cr. 249.

mot sb. an; *ndɛ mot* pe an 123/5 Cr. 249; M. 262 art. *mat*.

mreza sb mreaje 136 (ac.); M. 288 *mrežɛ*.

mpšeh vb. ascund; *ku umpšee* unde te ascunseşi 181. M. 445; Cr. 255.

muaj sb. lună; *prɛ g'iδɛ muajt*

pentru toată luna 127/7. M. 288 ; Cr. 250.

mulí sb. moară ; *ndε mulí* la moară 165 ; M. 289 : Cr. 251.

munt vb. pot ; *nukε munt* nu pot 140; *k'e (tε) mundeš* ce o să poţi, *[k'e tε munt]* ce poţi 128/8; *múndinε* (= *múndεnε*) pot (ei) 163. M. 291. Cr. 252.

mundóń,-ój vb. pedepsesc ; *na mundón* ne pedepseşte 146. cfr. Cr. 252 : *mundój* ; M. 291: *munt.*

murtajε sb. ciumă ; *me murtajε* cu ciumă 146. M. 287: *mort.* Cr. 253.

mušk sb. catâr ; *múškatε* catârii 120/4, cfr. Cr. 253 ; M. 293.

mvar sb. atârn; *tε i mvárnimε* [= *t i mvarim*] să-i atârnăm 155.

N

na pron. noi; *na* (acus. stă pentru *nε* sau *ne*) ne ; *na gεzojnε* ne bucură 121/4.

nafor[ε] sb. anaforă 142. M. 296.

natε sb. noapte; *ndε mes tε nátεsε* la miezul nopţii 121/4 ; *vjéδinε nátεnε* fură noaptea 145. M. 298 ; Cr. 258.

ndaj vb. împart ; *tε ndaš* să împarţi 171. M. 59; Cr. 268.

ndertšim adj. cinstit 127/7. M. 298: ndēr: *ndērtšεm* ehrbar ; Cr. 272.

nderum [= *nderme, nderš(u)me*] adj. cinstit; *me džókεra i nderume* cu haine cinstite 152.

ndes vb. ard, încălzesc; *tε ndeziš fúrεnε* să aprinzi cuptorul (să încălzeşti cuptorul) 153 [balcanism. In Daco-Romåna de aseemnea, cfr. Dicţ. Acad. art. *ard,* 2.]; *eδé t a ndezńe* şi să o aprinză 142. cfr. Cr. 272, 87; M. 84 *δes.*

ndε prep. în 117/2; *ndε mal'et* în munţi 117/2 ; *ndε fušε* în şes 117/2 etc. ; *ndε mot* pe an 138 ; *ndε mes tε nátεsε* ; *ndε kofštε t em* în grădina mea 137 ; *ndε potše* în oală 159 ; *ndε haván* în piuă 170; M. 299.

„ndε" dacă 152 ; *ndε daš* de ai dori 153 ; ndε *pikón* dacă ar picá [greşit transcris *nδé*] 154 ; *ndε pεrtríp* de ai amestecá 169 ; *ndε fl'e* de ai dormì 169, 174 (în text: *ndu,* transcris greşit *nde).* M. 299.

ndεr prep. între *ndεr δembat* între dinţi 169.

ndεrtóń -ój vb. fac, durez ; *kur ndεrtón* când faci 173; *kur tε ndεrtóńš* când să faci 151; *Po mε mirε tε ndεrtóńš.* Dar mai bine să pregăteşti, să faci 120/3 (la acest loc din greşală în transcriere *tε* s'a omis) ; 147 ; *tε jenε pe serma(e) tε ndεrtúara* să fie făcuţi de filegran 156. M. 66 *dεrtóń* ; Cr. 97.

ndih vb. ajut ; *tε ndihiš* (sau mai bine *tε ndiheš*) să ajuţi 128/8 ; *k'ε tε ndiéjnε* pentru ca să ierte 129/8 ; *tε marmε nga ai tε ndierat* să luăm de la el iertăciunea 182. M. 300 ; Cr. 273.

ndońε pron. vreun 143 ; *ndo-ńi* (= ńε) pren. vre o 159: *ndo ńi g'elε* vre o mâncare 159 ; *do-ńi δjal'ε* pe vre un copil 175. Cr. 274 ; M. 299.

ndzε vb. încap ; *barku ndze šumε* pântecele încape mult 167. M. 483; Cr. 118 *zε.*

ndzjeř vb. scot ; *do t i ndzjer* o să le scot 140, 148 ; *ndzúařε* scoaseră 116. M. 70 *djeř.*

ndzitóń,-ój vb. grăbesc ; *tε mos ndzitoheš* să nu te grăbeşti 175. M. 302.

nεntε num. nouă 179 ; *nεntεmbεδjetε* nouăsprezece 179 ; *nεntεδjet*[ε] nouăzeci 180. M. 304; Cr. 279.

nga prep. din, de, câte ; *nga kεtó* din acestea 120/3, 118 ; *nga ńi (ńε) degε* câte o ramură 151 ; *tε kemi nga ńi (ńε) brez* să avem câte un brâu 156. Cr. art. *ka, kah, nga.*

ngahá prep. din; *ngahá štrofka* din cuib 118/3; *ngahá tε δémburit* de dor, de durere 140. Cr. art. *ngaha, kah.*

ngarkóń, -ój vb. încarc; *tε ngarkóńš* (= *ngarkóš*) să încarci 175. M. 305; Cr. 260.

ngop vb. mă satur, mă îndop; *si tε ngópεnε* dacă s'ar îndopà, s'ar săturà bine 162. M. 306; Cr. 265: *ngop, ngos.*

ngre vb. scol; *tε ngrieš* să te scoli 164; *Po taní k'ε ungritš pe g'umit* Dar acuma ce mă sculai din somn 158; *l'eši mε ngrienε* părul mi se ridică, mi se face părul măciucă, mă îngrozesc 158; *ngre* scoală (pers. III), 121/4; Cr. 266; M. 306.

ngriń, ngrij vb. înghieţ; *kur εštε i ngrit vεndi* când pământul este îngheţat 174, cfr. M. 306, Cr. 267.

(n)gris vb. rup; *k'ε tε tšaš* [= *tšašt*] *ngrise*[*t*] curând se rupe 152; *eδé ndε ungrisnε* şi dacă s'ar rupe 152, cfr. Cr. 72 *gris* = ξεσχίζω.

ngroh, ngrof vb. învălesc; *ngrohεt*[*ε*] *g'elε* mâncare caldă 129/8. M. 307; Cr. 267; *eδé ngróhenε* (greşit transcris *ngrohinε*) şi încălzesc 134.

nguk' vb. roşesc; *eδé nguk'et* şi roşeşte 175. Cr. 265 *nguk'*; vezi ibidem art. *kuk'*.

nguštε adj. îngust, strâmt; *tε nguštε kaplamε* strâmtă manta (acus.) 152; *me krεhεr tε nguštε* cu pieptene îngust 156. M. 307; Cr. 266.

ng'al vb. îngraş; *k'ε tε ngaleš* ai să te îngraşi 169. M. 308; Cr. 262.

ng'it, ng'is vb. lipesc; *t i ng'itš* să le lipeşti 144; 150. M. 309; Cr. 264: *ng'is.*

nis vb. pornesc; *tε niseš* să porneşti 127/7. M. 310; Cr. 280.

nófulε sb. falca 167. M. 310; Cr. 280.

notóń, notój vb. înnot; *k'ε tε notój* ca să înnot (în celelalte limbi stă pluralul în acest exemplu) 137. M. 311.

nukε, nuku adv. nu; *nukε rojmε* nu trăim 121/4; *eδé nuku i ep* şi nu le da 130/9; *nukε ušk'én* nu nutreşte 125/6; *eδé nuk uarinε* şi nu se coapseră 131; *nukε gremiset* nu se dărâmă 174. M. 304; Cr. 280.

numεróń, -ój vb. număr; *eδé numεrón* şi numeri 181. M. 312; Cr. 281.

nuse sb. noră, navastă; *se núsenε* decât pe nora 150; *nuset* nevestele, miresele 145; *εštε pεr nuset* este pentru neveste 178. M. 312; Cr. 281.

nveš vb. (mă) îmbrac; *tε nvešiš* să îmbraci 178; *nvešur*[*ε*] = îmbrăcat 127/7. M. 467.

nvišem vb. mă îmbrac; *k'ε tε nvišeš* să te îmbraci 152. M. 467.

Ń

ńerí sb. om, bărbat; *korδa pret ńerinε* sabia taie pe om 155, 150; *neriu* bărbatul, omul 170; *prε ńεritε* pentru omul 118/2 (azi *pεr ńεrinε*): *kanε zemεrím mbε ńerít* au necaz asupra omului 119/3; *pašε šumε melek'ét pe ńerez* (= *ńérezεš*) văzui mult norod de oameni 132. M. 313; Cr. 285.

ńerí pron. *as ńerí* nimeni 130/9.

ńε, ńi num. «un, una, 128. (La Daniil vine forma *ńi; ndε ńε (ńi) voze* într'un botoiu 132, 138, 161, 155, 157, 178; *ńimbεδjetε* unsprezece 179. M. 313. Cr. 282.

ńizét num. douăzeci 179; *ńizét e ńi, ńizét e dü* etc., douăzeci şi unu douăzeci şi două etc., 179, 180, 171. Cr. 283. M. 313.

ńohtu, stă, probabil, pentru *tε ńóhturε* pricepere cum este la Leake, (acus.) 122/5. [Din *ńoh*=cunosc].

ńom vb. înmoiu; *do tε ńom o* să înmoiu 131.

ńome adj. verde (înmueat); *se tε ńomat* căci cele verzi, adecă: înmuete 153. M. 314: *ńom*; Cr. 287: *ńomε* = χλωρὸς.

P

pa prep. fără; *pa kstó* fără de astea 121/4; *pa puns* fără de lucru 122/5 şi pretut. M. 317; Cr. 296.

pakɛz[ɛ] adj. puţin; *pakɛz*[ɛ] *misk* puţină muscătae 170. M. 318; Cr. 297.

pandáj conj. pentru aceasta, de asta 146, cfr. M. 222: *pas*

paraδis sb. paradis; *tɛ fitojmɛ paraδísnɛ* să merităm paradisul 182. M. 322; Cr. 301.

parɛ adj. prim; *tɛ párɛnɛ verɛ* primul vin 132. Cr. 302; M. 321,

pas adv. după; *pas kɛtó* după aceasta 118/2. M. 322; Cr. 303.

pasandáj adv. apoi 143. M. 322; Cr. 303.

pastáj adv. apoi 166; 116. Cr. 303.

pašá sb. paşe; *pašalarɛt* paşii (cu pl. turc. *pašalár*) 146. M. 323.

paškɛ sb. Paşti; *prɛ paške* la Paşti 178. M. 324; Cr. 304.

pasɛndáj adv. apoi 123/5; vezi *pasandáj*.

patɛ sb. gâscă; *pátat* gâştile 124/6. Cr. 304; M. 324.

pazár sb. târg; *dola ndɛ pazár* ieşii în târg 132. [Turc. *pazár*].

pe, pɛ, pɛr prep. «de». La Daniil vine forma pe (= πε) care constat că trebue să fie o particulară rostire la el, căci nu se aude la Albaneji, iar contimporanul Leake ne o redă prin *pre*; 117 132, 120, 168 şi pretut.; *pe (prej) bištit* dela coadă, 173.

pel'ɛ sb. iapă; *pél'atɛ* iepele 120 3. Cr. 306; M. 326.

pemɛ sb. frupt 148 (acus.), 129; *priš* . . . *pemnɛ* strică . . . . pomul 153. M. 326; Cr. 307.

pe-ni sb. aţă, fir supţire; me *peńa tɛ šɛndóš*[ɛ] cu fire trainice 153; cfr. Cr. 307: *pe-ni* = κλωστή, ῥάμμα.

pendžere sb. fereastră; *pendžere* (acus.) ferestrele 143. [Turc. *penğer*).

perɛndí sb. Dumnezeul; *frikɛnɛ perɛndisɛ* frica lui Dumnezeu 142; *ndɛ perɛndit* lui Dumnezeu 142; *ndɛ perɛndit* la Dumnezeu 181, 116, 119. M. 328; Cr. 313.

perɛndóń,-ój vb. apun. scapăt; *kur tɛ perɛndón* [pentru *kur tɛ perɛndojɛ*] *dieli* când să apuie soarele 148. M. 328; Cr 313.

peronɛ sb. cuiu; *perona* (acus.) cuie 121. M 328.

pesɛ num. cinci 179; *pesɛmbɛδjet*[ɛ] cincisprezece 179; *pesɛδjet*[ɛ] cincizeci 180. M. 329; Cr. 322.

pešk sb. peşte; *pešk'it*[ɛ] peştii 116/1; la pag. 136 *pešk'* sau *pišk'*? peşti. Cr. 323. M. 329.

pɛlúmb sb. porumbel; *pɛlúmbatɛ* porumbeii 123/5. M. 331, Cr. 309.

pɛl'k'éń, pl'ik'éń,-éj vb. plac; *tek t i pl'ik'én'*(= *t u pɛlk'én*) unde le-ar plăceà 162. M. 331; Cr. 307:

pɛl'k'üerɛ adj. plăcut 161; (vezi. *pl'ek'ürɛ*).

pɛndɛ sb. aripă etc.; *pɛndat (pɛ́ndatɛ)* aripele (ac. pl.) 124 6, cfr. M. 386 *pendɛ*, Cr. 308 *pendɛ, pɛndɛ*.

pengohem vb. mă împiedec; *tɛ bɛn tɛ pɛngoeš* te face să te împiedeci 152. Cr. 307: *pengonem, -ohem*.

pɛr (vezi şi pre(j) prep. din; (în text: *pe)* 120. M. 332; Cr. 308.

pɛrδesɛ sb. furnică; 126/7. Cr 312; M. 83: δē.

pɛrg'úń,-új vb. îngenuchiez; mă umilesc; *tɛ pɛrg'únemɛ* să îngenuchiem 181, cfr. Cr. 311. *pɛrg'úń* ταπεινῶ, ταπεινοῦμαι. M. 142: *g'u-ri*.

pɛrndɛverɛ *(prend(ɛ)verɛ)* = primăvara 124/6, cfr. M. 466: *vēre; peranɛ-verɛ*.

pɛrínt sb. părinte, tată; *pɛríntɛt* [tɛ] *tu* pe părinţii tăi 129/8, cfr. M. 353: *print*; Cr. 314: *pɛrínt*.

pɛrpara adv. înnainte; nga *pra*

para de dinainte 157; *pɛrpara šeńtit* înnaintea sfântului 142; *Po pɛrpara tɛ veš*. Dar mai întâi, mai nainte să bagi 143; 117; *pɛrpara teje* dinaintea ta 159, 165. M. 321; Cr, 318.

pɛrpóš adv. dedesupt 169. Cr. 319 *pɛrpóš*. M. 349: 2) *poštɛ*.

pɛrsɛrí adv. iarăși, din nou 116 1, 161. Cr. 319.

pɛrtíp vb. amestec în gură, rumeg; *ndɛ pɛrtríp* de aș rumegá, amestecà 169. Cr. 320: *pɛrtíp*.

pɛrzé vb. gonesc; *pɛrzé* [-zé] gonește, vânează 168. Cr. 313: *perza*, M. 483 *zɛ*.

pɛsóń vb. sufer, rabd; *nukɛ pɛsón* nu pățești 147; *k'ɛ tɛ mos pɛsońš (-óš) g'ikafš*[ɛ] ca să nu pățești cevà 150. M. 335; Cr. 322.

pij vb. beau *pinɛ g'aknɛ* beau (ei) sângele 146; *si t a piš* dacă o vei bea 170. M. 336, Cr. 325.

piel vb. făt, nasc; *kur pielnɛ* când fată 121/4. 123, cfr. Cr. 324; M. 342.

pigúń sb. bărbie 168 (așa cred că trebue cetit în loc de *pirúń*, cum nu găsesc în alb.). [Ngr. πιγοῦνι].

pikɛ sb. picătură; *se pikat* căci picăturele 154. M. 337. Cr. 325.

pikóń,-ój vb. pic, a picà; *ndɛ pikón* dacă ar picà 154; cfr. M. 337; Cr. 326.

pil'in sb. absint; (acus.) 157. M. 326 *pel'in*.

pirúń sb. bărbie 168 (stă desigur greșit pentru *pigúń*). Vezi acest cuvânt.

pisk, vezi *pešk*.

pišɛ sb. zadă; ac. *píšɛnɛ* 154 M. 340; Cr. 328.

pjekur adj. fript; *tɛ haš . . . tɛ pjekur miš* să mănânci carne friptă 170: cfr. M. *pjek* backe, brate etc.; Cr. 324.

pjepɛr sb. pepene; *pe pjépɛrat* de pepeni 134. Cr. 324: *piepɛn*, M. 342 *pjepɛr*.

plevitsɛ sb. șopron 173 (acus.) M. 348 *pl'evitse*.

pl'agós vb. rănesc; *pl'agós* rănește 150. M. 344: *pl'agɛ*.

pl'ak sb. bătrân, moș; *Pl'ek'itɛ* moșnegli 172, 161; M. 344; Cr. 329.

pl'akɛ sb. babă 139. M. 344; Cr. 329.

plotšɛ placă; *plotša* plăci (acus.) 121/4. M. 343.

pl'ek'urɛ adj. plăcut; *k'ɛjo ɛšᵗɛ e pl'ek'ürɛ* aceasta este plăcută 161.

pl'ep sb plop; *pɛ[r] pl'epi* de plop 171/1. M. 345. Cr. 331.

pl'ik'éń, (vezi *pel'k'éń*) vb. plac: *tek t i pl'ik'én (t u pɛl'k'eje)* unde le-ar plăceà 162.

pl'ešt sb. purece; *pl'eštɛ* pureci 157. M. 345; Cr. 331.

pl'ot adj. plin 117/1; *janɛ pl'ot pe ruš* (corect: me ruš) 130/9. M. 345; Cr. 332: *pl'otɛ*.

po adv. numai; *po tre muaj ka ze* numai trei luni are voce (numai trei luni cântă) 123/5; *po* = dară 123/5, 146, 158, 120 și pretut. M. 346; Cr. 333.

postáf sb. copaie, albie 166 (acus.) cfr. M. 349.

pošt, poštɛ adv. în jos 136, 175. M. 349; Cr. 335.

potš sb. oală, vas; *ndɛ pošte* în oală 159. Cr. 335; M. 350.

prandaj = de asta 149. Cr. 340.

prapara, vezi *pɛrpara*.

prapɛ adv. inapoi, îndărăt; *pe sɛ prapɛ*, *prapi* de îndărăt 157. M. 351; Cr. 340.

pras sb. pras; *preštɛ* prașii 134, cfr. Cr. 341; M. 351.

praštɛ sb. ghiulea 173.

pre (= **pɛr**) prep. pentru; *pre krešmɛt* pentru post 133; *pre ihtizd tɛnɛ* pentru folosul nostru 118/2; *tɛ niseš pre (= pɛr) udɛ* să por-

nești la drum 127/7. (Vezi *prej pεr*).

pre[j] prep. din; *prej* (= în text *pe*), *l'ope* de vacă 120/3.

pres vb. taiu ; *korδa pret* sabia taie 155 ; *e vógεl'a θikε pret θońtε* cuțitul mic taie unghile 155 ; M. 352 : 1) *pres* ; Cr. 342.

pres vb. aștept; *do tε pres* o să aștept 131. M. 352: 2); Cr. 342.

premtε sb. Vineri; *tε prémtenε* Vineri 127/7.

prε (pεr) prep. pentru; *~ tjatεr herε* pentru altădată 164 ; *prε ńeritu* pentru omul 118/2 (azi *pεr ńerinε*),

prεńεrε (din *prε* + *ńε* + *herε*) adv. neașteptat, subit, dintr'odată; *me prεńεrε mort* cu moarte neașteptstă 147. [Ar. de una oară].

prεpošmεt adj. jos, de jos; *eδé mbε tε prεpošmεt prjak* și la pragul de jos 150, cfr. M. 349 : (2) *poštε*; Cr. 335 : *poštε* = *poštεm*.

prift sb. preot; *tε siel*[ε] *ndε prifti* să aducă la preot 142. M. 353 ; Cr. 344.

priš vb. distrug ; *k'ε tε prìšinε* să-l destrugă 119/3 (balcanism: ngr. νὰ τὸν χαλάσουν, arom. *se lu aspargă*, bulg. za da go rasipaat) ; 153 stric ; M. 353. Cr. 343.

prjak sb. prag; *mbε prjak* la prag. 150. M. 350 *prak* ; Cr. 340.

prokóps vb. a pricopsi, a se face trebnic ; *do tε prokóps*[*et*] se va pricopsi, se va face trebnic 176 ; *dál'inε tε prokópsurε* ies (se fac) trebnici, oameni de treabă 149. M. 354.

pse=pentru ce, fiindcă, căci; *pse nukε fitove* pentru ce, de ce n'ai câștigat 144 ; *pse g'ete* căci găsiși 144. [Din *pεr-se*].

pul'pε sb. pulpă ; *pulpat* pulpele 141. M 356; Cr. 336.

pul'ε sb. găină ; *púl'atε* găinele 121/4. M. 356 ; Cr. 336.

punε sb. lucru, treabă; *k'é tε zεlhenε nga punε* să se apuce de lucru 122/4; *nukε rinε pa punε* nu șed fără de lucru 122/4 ; *tε mbaró(ń)š púnεrat* să termini lucrurile 136. M. 357; Cr. 336.

punóń, punój vb. lucrez, *tsa punojnε* unele lucrează 118 2. M. 357; Cr. 337.

pus sb. puț ; *ndε pus* la puț 166 M. 359 ; Cr. 338.

pušóń,-ój vb. încetez ; *eδé m u pušoi* și mi-l încetă, mi-l opri 139; *pasεndáj pušón* apoi încetează 123/5. M. 359 ; Cr. 339.

puštohem vb. mă îmbrățișez; *tε puštoheš* să te îmbrățișezi 176. [In legătură cu *puθ* sărut ?].

pües vb. întreb ; *tε pües* te întreb 181. M. 360.

pül sb. pădure ; *ndε pül* în pădure 117/2. M. 360; Cr. 347.

R

raδón -ój vb. frequentez; *kuš do tε raδinε mbε k'iš*[ε] cine vrea să meargă obișnuit la biserică 141. Ngr. [ἀραδιάζω].

rak'i sb. rachiu; *me rak'i* cu rachiu 176, 135. M. 361.

rεmóń, rέmój vb. râm; sap ; *k'ε tε rεmijnε* [în textul orig. *k'i tε rmienε*] să sape 138. M. 365: *rεmóń* Cr. 349.

rεndε adj. greu ; *janε tε rεnda* sunt grele 125/6. M. 365 ; Cr. 348.

rεnε adj. băgat (căzut); *i rεnε* băgat 140. [Part. de la vb. *bie*].

rεńε sb. rădăcină ; *hin ndε rεńet* intră în rădăcină 153. M. 365.

ri adj. nou, tânăr ; *pre (pεr) tε rińt*[ε] pentru cei tineri 177; *tε riń* nouă 143; *ndε var tε ř i* în groapă nouă 171; M. 366: *ri*.

ři vb. șed, stau ; 123; *ndeń(i)* stătù 130 ; *nukε rinε* nu șed 122/5; *ri afεr* stă aproape 168 ; *ri me sü hapεt* stă cu ochii deschiși 168: *řinε*

ndɛ ujt șed în apă; *tɛ rijɛ* să șază 171; cfr. M. 374 *ri*.

rieθ vb. curg; *mɛ roθ* îmi curse 139, cfr. M. 374: *rjeθ*.

rit vb. cresc; *Se si tɛ ritɛnɛ* Căci dacă ar crește 163. M. 367: *rit*; Cr. 361: *ris*.

rizɛ sb. batistă; *tɛ k'endisɛ rizɛra* să brodeze batistele 166. M. 367 - Cr. 351.

robɛ sb. haină; *róbatɛ* hainele (acus.) 126/7; *robɛ* haine 151. (ac.) *tɛ g'ɛrɛ robɛ* (acus.) haine largi 151. M. 374 *robɛ*; Cr. 362.

rogós sb. rogojină; *mbɛ rogóz* pe rogojină 171. M. 368.

roń, rój vb. trăesc; *nukɛ rojmɛ* nu trăim 121/4; *ron* rabdă, duc 152; M. 375 *roń*, Cr. 362.

rosɛ sb. rață; *rosat* rațele 124/6; M. 368; Cr. 352.

rotɛ sb. roată; *se rotat* căci roatele 161, cfr. M. 375 *rotɛ*; Cr. 363.

rufé sb. trăznet 165. M. 376; *rufé*; Cr. 365.

ruań vb. păstrez; *eδé ruań eδé pre (pɛr) vete* și păstrez și pentru mine însumi 138; *ruan túfɛnɛ* păzește turma 168; *l'e tɛ rúajnɛ* las' să păzească 163; *po perɛndia e ruan* dar D-zeu îl păzește, îl are în pază 119/3; (reflexiv) :*tɛ ruhet* să se păzească 134; cfr. M. 369; *ruań*, Cr. 352: *ruań*. *ruhem*.

ruš sb. struguri 131. M. 371; *ruš*; Cr. 365; *ruš*.

S

s- adv. nu; *s-kanɛ* nu au 130/9; *g'ikafš[ɛ] s-bɛn* nimic nu face 166 și pretut., cfr. M. 376; Cr. 365.

sa = ce; cât; *me sa* (în text: *se) tɛ bl'enɛ* cu ce să cumpere 130/9; *sa* câți 161; *sa* câte: *sa tɛ duaš* câte poftești 181. M. 376; Cr. 365.

sahát sb. ceas, oră; *ńizét e katrɛ sahát* douăzeci și patru de ceasuri 171. M.377. In Cr. lipsește, precum mai toate cuvintele turcești

se conj. căci; *se ápɛnɛ* căci dau (ei) 119/3, 163, 173, 174, 175 etc.; *se biénɛ* căci aduc 120/4; *sɛ ještɛ* (= ɛštɛ) căci este 120/3; cfr. Cr 370: *se*.

se conj. de comp., de cât; *mɛ mirɛ dúanɛ δéndɛrin se bira* (= *birin*) mai bine (= mai mult) iubesc pe ginere decât pe fiu 160; *se músenɛ* decât pe noră 160.

selvi sb. «chipariș»; *pɛ[r] selvie* de chipariș 117/2. M. 381. - In Cr. ipsește.

sermae sb. filigran; *tɛ jenɛ pe serma[e]* să fie de filigran 156. [Element turc. Vezi vocabularul aromân].

sɛ prep.: de; *pe sɛ l'argu* de departe 120,4; *pe sɛ prapi(-ɛ)* pe dindărăt 157. [Nu-l găsesc nici în M., nici în Cr. și nici în alte izvoare albaneze].

sɛmurɛ adj. bolnav; *i sɛmuri* bolnavul 133; *mbɛ tɛ sɛmurɛt* la cei bolnavi 129/8. Cr. 371: *sɛmúń*; M. 291: *munt*.

sɛmundɛ sb. boală; *me sɛmúndɛra* cu boli 146, cfr. M. 291: *munt*; Cr. 371.

sg'eθ vb. aleg; *sg'iδet* se alege 165, cfr. M. 265 art. *mbl'eθ*; Cr, 369: *sg'eθ* = ἐκλέγω.

sg'iθ vb. desleg; *kur tɛ sg'iδiš[ɛš]* când deslegi 175. M. 245: *l'iθ*; Cr. 369: *sg'iθ*.

si conj. dacă; *eδé si tɛ apikásinɛ* și dacă pricep 124/6; *si kur* ca și când 157; 162, 163, 164, 170 etc M. 363: 1) *si*. Cr. 372.

si sb. ochiu; *sütɛ* ochii 141; *tɛ mos marɛ̃š pe [pɛr] siu* ca să nu-țɛ fie de deochiu 150 [balcanism, vine în Arom. Ngr. Blg.]. M. 383: 3) *si*; Cr. 381: *su-ni*.

siel vb. aduc, port; *tɛ siel[ɛ]* să aducă (el) 142; *tɛ sil[i]mɛ kaštɛ* să

aducem paie 162. M. 386 : *sjel*, Cr. 373 : *siel*.

siétulɛ (= *sjétulɛ* = *sietulɛ*) sb. subţioară ; *ndɛ nɛ siétula (sjetula)* supt subţioară 173. M. 403 ; Cr. 374.

sipɛr prep. adv. deasupra 116 ; *g'er sipɛr* până deasupra 131, 171 ; *sipɛr mbɛ akul* deasupra gheţei 161. M. 385 ; Cr. 373 : *sípɛrɛ*.

sipɛrm adj. de sus ; *mbɛ prjak tɛ sípɛrmɛ* la pragul de deasupra, de sus 150. M. 385 *sipɛr* ; Cr. 374.

sivjet adv. ăstan 129/8. M. art. 1) *si* ; Cr. 377: *siviét*.

skol'ít vb. deslipesc ; *k'ɛ tɛ mos skol'iten* ca să nu se deslipească (ngr. διὰ νὰ [μὴ] ξεκολλήσουν) 144.

sk'epár sb. secure mică, târnăcop ; *sk'epari grin* târnăcopul fărâmă, dumică 154. M. 388 ; Cr. 375.

sofrɛ sb. masă; *sófrɛnɛ* masa (acus.) 128/8. M. 389 ; Cr. (lipsă).

sonte adv. astă noapte 157. M. 383 art. 1) *si* 376 : *sónɛtɛ*.

sopatɛ sb. secure ; *sopata* securea 154. M. 382: *sɛpatɛ*, Cr. 372.

sor̃ɛ sb. corb ; *sor̃a* corbul 125/6; M. 390 ; *sor̃ɛ* «Krähe» ; Cr. 377 traduce de asemenea prin *cioară*, nu prin corb, cum stă la Daniil.

sósurɛ sb. sfârşit ; 161 (acus. Derivat din *sos* ; cfr. M. 390 *sos*. Cr. 377.

spastrɛ adj. curat ; *tɛ jenɛ spastre* să fie curate 159. M. 323 : *pastróń*.

sprihɛ balaur ; 118/2; M. 415 : Cr. 409 : *šprohɛ*.

stan sb. stână ; *ndɛ stan* la stână 168. M. 391 ; Cr. 379.

súmbule sb. nasture ; *súmbulat* nasturii 156. M. 92 *θump*; Cr. 377 : *súmbulɛ*.

sveš vb. despoiu, dezbrac; *svéšinɛ* despoaie 146. M. 467 : 2) *veš* ; Cr. 367 : *sveš*.

S

šarɛ sb. ferestrău ; *šara* ferestrăul 154. M. 400 : *šar̃ɛ* ; Cr. 384.

šarón,-ój vb. taiu cu ferestrăul 154; *šara šarón* ferăstrăul taie 154. M. 400 : *šarɛ* ; Cr. 384.

šaštís vb. mă uimesc, rămâiu uimit ; *ušaštís* mă uimii 132. M. 400.

šel'k sb. salcie; *pɛ[r] šel'gu* de salcie 117. M. 401; Cr. 386.

šes vb. vînd 138 ; M. 402 ; Cr. 389.

šɛndét sb. sănătate ; *mer̃ šɛn-detnɛ tɛnde* te însănătoşezi 170. M. 404 ; Cr. 387.

šɛndošɛ adj. sănătos ; *durék' tɛ šɛndošɛ* stâlpi puternici 173 ; *šɛndóš* sănătos, 167, 183 ; *me pɛńa tɛ šɛndoš[ɛ]* cu fire trainice 153 ; M. 404 ; Cr. 387.

šɛndóš vb. (mă) însănătoşesc ; *eδé aštú šɛndošeš* şi astfel te însănătoşeşti 141. Cr. 387 ; M. 404.

šɛńt adj. sfânt ; *pɛrpara šɛńtit* înnaintea sfântului 142. M. 404 ; Cr. 388.

šɛrohem vb. mă însănătoşesc; (de la *šɛróń*, *-ój* însănătoşesc) ; *ndɛ dašɛ tɛ šɛrohet[ɛ]* dacă doreşte, dacă ar vrea să se însănătoşască 133. M. 405; Cr. 389.

šɛtunɛ sb. Sâmbătă ; *tɛ šɛtunɛ* Sâmbătă 127/7. M. 405 ; Cr. 390.

ši sb. ploae ; *se do tɛ bjerɛ si* căci o să plouă (=o să dea ploaie) 164. M. 405 ; Cr. 390.

šij vb. trier ; *tɛ šiš* să trieri 164; cfr. Cr. 390 *šij*.

škel' vb. calc ; *eδé škél'inɛ* şi calcă 146. M. 407 : *škel'*; Cr. 393.

škóń, škój vb. trec ; *k'ɛ tɛ škoń (škoj)* să trec 137. M. 408 ; Cr. 397.

škr̃ep vb. a fulgerà, a scăpărà ; *(k'ieli) škrep* (cerul) fulgeră 164. M. 409 ; Cr. 400.

škurt adj. scurt ; *te mos jenɛ*

škurtε [pentru : *tε škúrtεrε*] 151/20 cfr. M. 216*: kurtséń* ; Cr. 399.

šk'as vb. alunec; *tε mos šk'as* ca să nu alunec 161. M. 411 : *šk'es*; Cr. 393 *šk'as.*

šk'erε sb. muc ; *šk'ératε* (σκέρατα) mucii 119/3.

šk'ipońε sb. vulturul; 124/6.

šoh vb. văd ; *k'ε tε (t a) šoš* săvezi 171 ; *eδé pašε* şi văzui 132, 157. M. 411 ; Cr. 403.

šok sb. soţ, tovarăş ; *g'er tε ariń šokεt tε mu* (e mi) până să ajung pe tavarăşii mei 137/12. M. 412 ; Cr. 401.

špεtón,-ój vb. scap ; *eδé tε špεtońmε* (- *ojmε*) pentru ca să scăpăm 137 ; *aštú bεn eδé špεtón* aşà face şi scapă 137 ; *eδé špεtúanε* şi scăpară 144; *špetova* (text: *špitova*) scăpai 158. M. 414 ; Cr. 408.

špie vb. aduc; trimit; *k'ε t u špie* ca să le aduc 132. Cr. 408 ; M. 35: 2) *bie.*

špoń vb. pătrund ; *trúeli špon* sfredelul pătrunde 149. M. 414 ; Cr. 409.

štatε num. şapte 179 ; *štatε mbε δjet*[ε] şaptesprezece 179; *štatε δjεt*[ε] şaptezeci 180. M. 415; Cr. 410.

štεpí sb. casa ; *pse g'ete štεpinε tεnde tεtεr̃ε* căci găsişi casa ta întreagă 144 ; *štεpia* casa 154 ; *mbε štεpí* în casă 149. M. 415; Cr. 411.

štie vb. arunc, torn ; *k'ε tε štieš* să torni 135 ; *tε štieš* să arunci 153; *tε štieš mbε dreštεl* să-[le] arunci în vultoare 155 ; *eδé tε štieš šur* şi să arunci nisip 173 ; *k'ε tε mε štienε* pentru ca să mă arunce 157. M. 416 : *ştjel* : Cr. 413.

štreh[e] sb. streaşină 143. Cr. 380 : *strehε*; M. 394.

štrúarε sb. aşternut ; *tε štrúarit tεnde* aşternutul tău (acus.) 155. [Derivat din *štroń*].

štrεngúarε adj. strîns tare, ngr. σφικτά 174. M. 418; Cr. 415.

štrεntεtír sb. scumpete ; ~ *e maδe* mare scumpete 130 8. Azi cuvântul la Corcea şi Berat nu se aude. Se zice *štrentεsirε*. In legătură cu *štreitε* scump.

striń,-štrij vb. întind ; *štrirε* întinse 124/6. M. 418; Cr. 416.

štrofkε sb. cuib; *ngaha štrofka* din cuib 118 3. M. 418.

štroń, štrój vb. aştern; *štrohem* mă aştern ;*tε štroheš* să te aşterni 135 M. 418 : *štriń*; Cr. 416 : *štroń* : *jam ndε štrúarit* sunt în aşternut 140.

štupε sb. câlţi ; *dál'inε štupa* ies câlţi 148, cfr. Cr. 414: *štupε.*

štüń vb. împing ; *tε štüńš (štüs)* să împingi 141. M. 419 ; Cr. 414 *štüj.*

štüp vb. pisez ; *tε štüps* să pisezi 170, cfr. Cr. 414 : *štüp* = κοπανίζω, καταπλακόνω; sb. *štüpεs* pisălog.

šumε adv. mult, foarte, 123, 167; *šumε h'erε* de multe ori 123/5; *šumε zaman* mult timp 152; *šumε tε hoį* foarte supţire 169. M. 419 ; Cr. 404.

šupl'akε sb. palmă; *me šupl'akε tε matš* cu palma să măsori 140. M. 419 ; Cr. 404.

šur sb. nisip 173. M. 420 ; Cr. 404.

T

talás sb. undă ; *pe talázeraš* (corect *nga talazεt* sau *prej talázeve*] de unde 137. M. 423 ; Cr. 417.

tál'erε sb. farfurie; *tál'erεt* farfuriile 159. M. 423 : *tal'úr*; Cr. 417: *tal'urε.*

taní adv. acuma 140, 158, 181. Cr. 418; M. 309 ; *ni.*

taší adv. acum 132, 138, 162. Cr. 418 : *taš.*

tazé adj. «proaspăt» 132. M. 425.

tek adv. oriunde 153, 162. M. 425: *te* ; Cr. 420.

tendɛ sb. vână: *tendɛ (= téndatɛ) janɛ tɛ fortɛ* vinele sunt tari 167. M. 429; Cr. 420.

tendžere sb. tingir; *ndɛ tendžere* în tingir 159. [Turcesc].

tetɛ num. opt. 179; *tetɛmbɛδjet(ɛ)* optsprezece 179; *tetɛδjet[ɛ]*— optzeci 180. M. 428; Cr. 423.

tɛ conj. să, ca să, pentru ca să; *do tɛ* (greşit transcris *té*) *pres* o să aştept 131; *k'ɛ tɛ zihenɛ, tɛ mbiełne* 122 5 şi pretut. cfr. Cr. 419.

tɛrɛ adj. intreg: *si ɛštɛ i tɛrɛ* dacă este întreg 171; *pse g'ete štɛpinɛ tɛnde tɛ tɛrɛ* căci ai găsit casa ta întreagă 144. M. 429: *tɛrɛ*; Cr. 422.

tɛšpitɛ sb. (acus.) mătăniile 181 *(tɛspijetɛ !)*.

ti pron. tu 176; 150; *vetem ti* tu însuţi 136; *pɛrpara teje* înnaintea ta 159; *tɛ bɛn* te face 152; *k'ɛ tɛ nvišeš* să te îmbraci 152; *kur tɛ δémbɛnɛ* când te dor 144. M. 430; *ti*. Cr. 423: *ti*, *tine*.

ti (i, e —) pron. al său, a sa; *zogat e sais (= saj)* puii săi 125; *mbe vɛnd te türe* la locul lor 158; *e türe* ale lor 172; *vetem e türe* pe persoana lor 164.

tiatɛr pron alt; *pɛr(prɛ)tjatɛr herɛ* pentru altă dată 164; *eδé tɛ tjerat bóira* şi celelalte colori 178; *eδé tɛtjera* şi alte, şi altele 117/2; *tɛtjerɛ* alte 117/2; *ndɛ tɛtjera vise* şi în alte locuri 117/12 şi pretut; *tjatɛra* altele 149. M. 162 art.: *játɛrɛ*.

tier vb. torc; *l'e tɛ tiernɛ [=tiérinɛ]* las' să toarcă 145. M. 431; Cr. 423.

tokɛ sb. toacă; *toka [=tókɛsɛ] t i bieš* toaca să o loveşti 143. M. 431: *toká*; Cr. 425.

topk sb. ghiulea; *topka* ghiuleaua 173. M. 432: *top*.

tra sb. grindă; *šara šarón tranɛ* ferestrăul taie bârna, grinda 154. M. 433; Cr. 428.

trandafil' sb. trandafir; *dega i trandafil'ɛsɛ* ramura trandafirului 148. M. 436; Cr. 429.

trazóń, -ój vb. amestec; încurc; *tɛ trazóńš (trazóš)* să o amesteci 170. M. 435; Cr. 428.

tre num. trei; *tre muaj* trei luni 123/5. M. 435 *trē*; Cr. 430.

tres vb. topesc.

tréturɛ adj. topit; 171; cfr. Cr. 431: *tres* ἀναλύω; *tréturɛ* (part.), M. 436: *tret*.

tri num. trei 178; *tri mbɛδjet(ɛ)* treisprezece 179; *triδjet[ɛ]* treizeci 180; *mbɛ tri vjet* la trei ani 171. M. 435; Cr. 432.

tru sb. măduvă, creer; *me tru* cu măduva 147. M. 438; Cr. 433.

trúeli sb. «sfredelul« 149. M. 438: *truał*, art. *trołi*; Cr. 433.

trup sb. corp, trup; *ngróhenɛ trupnɛ* încălzesc trupul 134; *pl'agós trupnɛ* răneşte corpul 150; *ndɛ trupi im* pe corpul meu 158. M. 438, Cr. 434.

tsa pron. «câteva» 118/2; *tsa zamán* câtva timp 131; *tsa* câteva, unele 149. Cfr. M. 383 art. 1) *si-*; Cr. 436.

tsimbil'ɛ sb. furculiţă; *tsimbil'atɛ* furculiţele 159. In legătură cu *tsimbiϑ* cleşte, cfr. M. 440 art. *tsimbis*.

tsópɛ sb. bucată; *tsópɛra tsópɛra* în bucăţele-bucăţele 154. M. 442; Cv. 441.

tšalistis sb. mă căznesc, îmi dau silinţa; *tɛ tšalistiséš* să te căzneşti 152. M. 443: *tšałɛstis*.

tšaš adv. curând, repede 152; *ndɛ tšás k'ɛ[tɛ]dal'nɛ* îndată, în momentul ce ar ieşi 168. Cfr. M. 445: *tšas*: *tšast*; Cr. asemenea 444.

tšek'itš sb. ciocănel; *me tšek'itšet* cu ciocănel 143. M. 445: *tšekán*.

tšizme sb. cizmă; *tɛ keš tšizma* să ai cizme 174. M. 448.

tšobán sb. cioban; *tšobani* ciobanul 168. M. 448.

tšupɛ sb. fată; *tšupat* fetele 145. M. 450.

tufɜ sb. turmă; *tšobani ruan túfɜnɜ* păstorul păzeşte turma 168. In M. 451 nu-l găsim cu sensul acesta; are însă pe cel de «mulţime, grămadă», din care s'a născut sensul de «turmă»; în Cr. 428 *tufɜ* este dat şi cu sensul de «turmă«.

tunt vb. clatin, zguduiu; *Se ndɛ tund[et] ðeu.* Căci de s'ar zgudui pământul 174, M. 452; Cr. 426.

turp sb. turc, mohametan; *pre turk'it* pentru turci 178. M. 452 Cr. 427.

turp sb. ruşine 163; (acus.) M. 453; Cr. 427.

turpɜrohem vb. mă ruşinez; *nukɛ turpɜróhenɜ* nu se ruşinează, nu se dau de ruşine 161 ; *se turpɜrohet*, că-i este ruşine 175. M. 453: *turp*; Cr. 427.

turpɜruar adj. ruşinat 128/8.

tümóń, -ój vb. fumez; *tümojnɛ* fumegă, produc fum 153 (vezi *dümój*).

U

uðɜ sb. cale, drum: 127; *kɜtɛ uðɛ* de astă dată 144 (vezi : *cale* în vocabularul aromân).

ujɜ sb. apă 139; *r̃inɜ ndɜ ujt* (= *uit*) şed în apă 125/6. M. 456 ; Cr. 291.

ujk sb. lup 118.

ul'k' sb lup; *ruan túfɜnɜ pe ul'k'iš* (= *ul'k'š*) păzeşte turma de lupi 168. M. 457; Cr. 291, 292.

uli-ni sb. măslină; *ulíń* măsline 133. M. 457; Cr. 292.

unazɜ sb. înnel ; 166 (acus.). M. 457 ; Cr. 292.

unɜ pron. eu ; 158 ; *mɛ muar éhea* mă apucară frigurile 158 ; *mɛ ðem[p]* mă doare 134; *mɛ goditi* mă lovi 139 ; *mɛ roð šumɛ g'ak* îmi curse mult sânge 139 ; *eðé m u* (= *mɛ u*) *puşoi* şi mi-l conteni 139. M. 454 : *u*; Cr. 293.

uń; huń vb. aplec, umilesc ; *Po tɛ uńeš* (sau *uńiš*) ci să te apleci 136. M. 457 ; Cr. 293.

urðerón,-ój vb. ordon ; *urðɜrój* a ordonat 116. M. 458 ; Cr. 294.

urɜtɜ adj. flămând; *se janɛ [tɛ] urɜt* căci sunt flămânzi ; bulg. *oti si gladni* 130/9. Cr. 294.

urtɛ adj. blând, cuminte; *i urti* cel blând, blândul 137; Cr. 295 ; M. 457 : *uń*.

ušk'éń vb. nutresc ; *k'ɛ tɛ ušk'et* ca să nutrească 126/7 (unde-i greşit cules *uš'kel't*. M. 459; Cr. 295.

ušk'üer sb. hrană; *se kɜrkojnɛ tɛ üšk'üer* căci cer hrană 130/9. M. 459: *ušk'éń*.

ül sb. stea ; *üjet[ɜ]* stelele (acus) 116. M. 460; Cr. 453.

üt pron. al tău; fem. *jote* ; cas. oblice masc. fem. *tɜnt. tɜnde*, 135 136, 155, 170, 144, 149 ; pl. *tɜ tu* a tăi; *kušɜrińt tɛ tu* pe verii tăi 129/8 *fk'ińt tɜ tu* pe vecinii tăi 129/8, 144; *düert e tua* uşile tale (acus.) 147 ; *punɜrat tɜ tu(a)* lucrurile tale 136; 158.

V

vadís, vadít vb. adap; *tɛ vaditet* să adape 139. M. 461 ; Cr. 485.

vaj sb. untdelemn 133. M. 462 : *val', vaj*; Cr.

vakɜt[ɜ] adj. căldicel ; *me tɛ vakɜt ujɛ* cu apă căldicică 170. M. 462: *vak* ; Cr. 14: *vak*, 33 *vokem*

valɜ sb. joc, horă, 176; *mbɛ valet* la coruri 135. M. 462; Cr. 14.

var̃ sb. groapă, mormânt ; *ndɜ var* în mormânt, în groapă 171 ; M. 37 art. *birɜ, var̃* şi *vor̃*, ca şi Cr. 16, 34.

vare sb. colan; Arom. *baer; ńɛ* (= *ńi*) *vare* un colan (acus.) 132 ; cfr·

M. 457: *vjer* şi Cr. 15: *vark* «Reih» Krauz, Kette», unde o formă sb. *vare* nu se găseşte. Forma totuşi există.

várfɛrɛ adj. orfan ; *g'aknɛ e várfɛrɛt* sângele orfanilor 146; *tɛ ndihiš tɛ várfɛrɛt* să ajuţi pe orfani, 128/8; cfr. M. 463; Cr. 16.

vdes vb. mor; *Si te vdes*[ɛ] Dacă va murì (după ce va murì) 170. M. 465; Cr. 17.

ve, vejɛ sb. văduvă; *ndɛ tɛ veat* la văduve 171. M. 465; Cr. 17.

ve sb. ou ; *ve* (pl. acus.) ouă 121/4. M. 465; Cr. 17.

veθɛ sb. cercel ; *veθɛtɛ* (= *veθkatɛ*) cerceii 155; cfr. Cr. 13 : *vaθ*; 18 *veθ*.

veg'ɛl'ɛ, vezi *vógɛl'ɛ*.

vegl'a, vezi *vekait*.

vékait (= *vegl'a*) sb. ţesere; *l'e tɛ bɛinɛ ndɛ vékait* (= *vegl'a*) să ţeasă 145, cfr. M. 182 : *kats*. In Cr. lipseşte. Azi în Corcea se zice *vegl'ɛ*, cfr. Cr. 18 *veg'ɛ* : *baj veg'ɛ* ţes.

vérbɛrɛ adj. orfan; *ndɛ tɛ vérbɛrɛt* la cei orbi, (la săraci) 128/8. M. 468 ; Cr. 21.

verɛ sb. vară ; *ndɛ verɛ* vara 122/5 ; M. 466 ; Cr. 22.

verɛ sb. vin ; *k'ɛ tɛ štieš verɛ* să torni vin 135 ; *tɛ párenɛ verɛ* primul vin (ac.) 132 ; *šume vera* = mult vin 133 ; M. 465 : *venɛ* ; Cr. 22 ; 20 : *venɛ*.

verɛ sb. gaură ; *pe vera* [text *verra*] din gaură 168. M. 37 : *birɛ*. Cr. 22 : *vɛrɛ*.

vesɛ sb. rouă ; *vesa* roua 153 M. 467; Cr. 23.

veš sb. ureche ; *pe (prej) veşit* de ureche 155. M. 467; Cr. 23.

vete vb. merg, mă duc; *eδé venɛ* şi merg, se duc 122/5 ; *Aŭ k'i vete* Acel care merge 165 ; *tɛ mos vej*[ɛ] să nu se ducă 142 ; M. 468; Cr. 25.

vetɛ pron. însumi ; *vetem e türɛ* pe persoana lor 164 ; *pɛr (pre) vete* pentru mine însumi, pentru persoana mea 138 ; *vetɛm ti* însuşi tu 136; *vetɛm* de la sine, singur 165 ; cfr. M. 468 : *vetɛ*, Cr. 25.

vɛ vb. bag, tocmesc ; *vuřa* băgai, tocmii 138 ; *tɛ veš* să bagi 173 ; *kur tɛ veš sófrɛnɛ* când să bagi masa (= când aşezi masa), 128/8, 170, 149, 143, 174; *mbɛ l'ɛmɛ tɛ mos veš* să nu bagi la arie(să nu începi să treeri) 164 ; cfr. M. 469 : Cr. 17.

vɛjéń vb. folosesc ; *vjenɛ* (de sigur: *vjejnɛ)* folosescu 120/4 ; cfr. M. 469 ; Cr. 18 *vɛl'éj*.

vɛnt sb. pământ ; *mbɛ vɛnd tɛ türe* la locul lor 158; *vɛndi* pământul 174 ; M. 469 : *vɛ* ; Cr. 20 : *vɛnt*.

vɛštróń,-òj (în text : *vuštróń*) vb. privesc; *tɛ mos vɛštrońs* (=*vɛštróš*) să nu priveşti, să nu te uiţi 149 ; *nukɛ vuštronɛ* (= *vɛštrojnɛ*) nu se uită 163 ; *tɛ vuštrojnɛ* [*vɛ*-] *mirɛ* să bage de samă bine (=să privească bine) 172 ; *kur* [*tɛ*] *vɛštróńš* (= *vɛštróš*) în text : *vuštróńš*) când vezi 175. M. 471; Cr. 25.

viń, vij vb. viu, sosesc ; *k'ɛ tɛ vińɛ* (în loc de *vjen*) *šumɛ uje* ca să vie apă multă 139; *k'ɛ tɛ viń*[ɛ] [= *vijɛ*] ca să vie 168 ; *vijnɛ* (text *vinnɛ*] vin, sosesc (pers. III pl.), 124/6. M. 473; Cr. 30.

vise sb. loc, parte; *mbɛ tɛ g'iθɛ viset* în toate părţile 129/8 ; *ndɛ tɛtjera vise* în alte locuri 117/2. M. 473 ; Cr. 31.

vjeθ vb. fur; *fšéhura e vjeθ* într'ascuns, îl fură 166; *vjéδinɛ* fură 145. M. 474 ; Cr. 28 : *vieθ*.

vjeř sb. socru; *vjeri* socrul 159. M. 475; Cr. 29: *vieheř-i*.

vjeřɛ sb. soacră ; *vjera* soacra 160; M. 475; Cr. 29 : *viéheř-i*.

vjet sb. an; anul trecut 129/8 ; *sivjét* ăstan 129/8; *mbɛ tri vjet* la trei ani 171. M. 475; Cr. 29.

vl'oń, vl'oj vb. logodesc; *l'e t i mbl'on* (?) să-i logodească (azi : l'e t i vl'ojnɛ) 162; cfr. M. 267 art. *mbul'óń*, *mbl'oń* ; *vl'üéń* verlobe ; Cr. 35: *vul'óń, vɛl'ϱń* φυλάττω, σκεπάζω; ἀρραβωνίζω.

vl'ùarɛ adj. logodit ; *i vl'úari* logoditul 163. Vezi cel de mai sus.

vógɛl'ɛ, végɛl'ɛ adj. mic, tânăr; *eδe tɛ* (= *e*) *vógɛl'a* θ*ikɛ pret* θ*ońtɛ* şi micul cuţit taie unghile 155 ; *tɛ ndaš . . . tɛ vógɛl'a kul'etše* să împarţi . . . mici colaci 171; *vrapetsat janɛ tɛ vógɛl'a* vrăbioarele sunt mici 125/6 ; *k'ajnɛ tɛ veg'ɛl' e tɛ mɛδéń* plâng mari şi mici 130/9 ; *djemtɛ tɛ veg'el'(t)* copiii cei mici 130/9 ; *mɛ tɛ vég'ɛl'it* cei mai mici 160, cfr. M. 477 ; Cr. 32 ; 18 : *veg'el'i.*

voze sb. butoiu; *ndɛ ńɛ* (= *ńi*) *voze* într'un butoiu 133 ; *eδé vozen* şi butoaele 131; M. 43 : *botš* ; Cr. 33 *vozɛ* = τό βαρέλι.

vrapéts (sau *vrabéts* ?) sb. vrăbioară; *vrapetsat* vrăbioarele 394, cfr. M. 394 : *strapats.*

vuštróń, vezi *vɛštróń.*

Z

zairé sb. proviziune 127/7 ; cfr. M. 480: *zahír.*

zahmét (şi *zāmet)* sb. silinţă ; *šumɛ bɛn zahmét* se sileşte, se căzneşte mult 126/7, cfr. M. 480.

zamán sb. timp 131, 152. M. 480.

zanát sb. meşteşug; *mbɛ zanát* (greşit tipărit *zanatat)* în meşteşugul 135, 146. M. 481.

zarár sb. pagubă 126/7, 144. M. 481.

[z]**brazɛt** adj. gol 142 ; cfr. M. 266: *mbras.*

zbres vb. descalec, mă dau jos, mă cobor; *zbrita* mă dădui jos, mă coborii 161. M. 482.

zbut vb. înmoiu ; *zbútinɛ* înmoaie 134, cfr. M. 57 : *butɛ*; Cr. 368: *sbus* = μαλακόνω.

zɛ vb. prind, apuc ; *tɛ zeš* să prinzi, să apuci 135 ; *k'ɛ tɛ mos zeȓɛ moȓa* să nu prinză păduchi 156 ; *k'ɛ tɛ zíhenɛ nga punɛ* să se apuce de lucru 122/4; *koláj zíhenɛ* uşor se prind 125/6, cfr. M. 483 : *zɛ* ; Cr. 118 : *za, ze.*

zɛ sb. voce ; 123/5, cfr. M. 483 ; 483 ; Cr. 118.

zi, fem. *zezɛ* adj. negru, nenorocit ; *soȓa ɛštɛ e zeta* corbul este negru (prob. *e zezɛ*) 125/6, cfr. M. 484 ; Cr. 121.

zemɛrím sb. supărare, necaz, ură; *kanɛ zemɛrím* au necaz 119 3. M. 483 art. *zɛ*; Cr. 120.

zɛmɛrohem (*-onem*) vb. mă supăr, mă necăjesc ; *zɛmɛróhetɛ perɛndia* se supără D-zeu 146; cfr. M. 483: *zɛ*; Cr. 120.

zg'ebe sb. râie; *zg'ebea* râia 148; M. 484 : *zg'ebe*; Cr. 369 : *sgebe.*

zjeń, zjej vb. fierb ; *eδé si tɛ ziejnɛ* şi după ce vor fierbe 131 ; *kur tɛ zieńš* (= *zješ*) când să fierbi 159; *aŭ k'ɛ zien* acela care fierbe 176.

zjer adj. fiert;*tɛ haš tɛ zjer zok* să mănânci puiu fiert 170. M. 485; Cr. 121.

zok sb. puiu ; *tɛ haš tɛ zjer zok* să mănânci puiu fript 170; *zog'i*[*tɛ*] puii 121/4 ; *nuke ušk'én zogat e sais* nu nutreşte pe puii săi 125/6, M. 486 ; Cr. 122.

zoȓɛ sb. maţe; *zorat* maţele 167. M. 486 : *zoȓɛ* ; Cr. 122.

VOCABULAR BULGĂRESC

In acest vocabular se cuprind toate cuvintele bulgăreşti din *Invăţătura Introducătoare* a lui Daniil. Prescurtările sunt cele obişnuite în orice dicţionar; verbele sunt date la Indicativ prezinte, persoana întâia; parentesele arată formele obişnuite la Bitolia, dialectul bulgăresc cunoscut de mine şi care aproape nu diferă de cel întrebuinţat de Daniil; greşelile strecurate în transcrierea mea sunt menţionate la cuvintele respective, cum s'a procedat şi cu cele aromâne şi albaneze; am privit muncă zadarnică a redà cuvintele şi în transcrierea grecească; îndoielile să se controleze la nevoie în textul original; ţiu să accentuez, că textul original s'a redat întocmai, ca şi cel aromân şi albanez, transcriindu-se cuvintele cum se găsesc în Daniil, fără a se permite nici cea mai mică schimbare.

A

a pron. ea, ac. o; *da a sluşaet* ca să o auză (ca să fie auzită) 123.

aco conj. dacă; *aco sacat* dacă vrea 133; *aco l'ubiş* dacă ai vrea 135, 152, 153, 154 şi pretut.

ačío adj. deschis; *ačíc maví* deschis vânăt, roşietec, 177 (Turc.).

amì conj. dacă; 159, 178.

Anadól sb. Anadol, Asia mică 124. [Turc.].

arap sb. harap, negru; *dve árapi* doi negri 157. [Turc.].

aresam vb. plac; *cade da aresaet* unde le-or plăceà 162. [Ngr. ἄρεσα, din ἀρέζω].

arésan adj. plăcut; *ova ìet arésano* aceasta-i plăcut 161. [Vezi *aresam*].

arhond adj. bogat, boier; *arhóndite* bogaţii, boierii 146. [Ngr. ἄρχοντας].

arno, vez *haren*.

árslan sb. leu; *árslanot* leul 118. [Turc. *arslán*].

B

bačíloto sb. stăna; *na bačíloto* la stână 168.

badem sb. migdală; *bádemi* migdale 134. [Turc.].

bahča sb. grădină; 137; *báhčeta* grădina 139. [Turc.].

baltar sb. pulpă; *báltari* pulpe(le) 141.

baram vb. caut; *i barat vreme* şi caută momentul 119; *za da i baraş* pentru ca să le cauţi(=pentru ca căutându-le) 158.

băli sb. pl. pureci 157.

bărgo adv. repede, iute; 152.

begam vb. mă duc; fug; *begaat* se duc (ei) 124.

bel adj. alb ; *beli rúbişti* haine albe 178.

beram vb. strâng; adun; *berit troşk'i* (*trok'i*) strânge fărămituri 126; *da beriş* să strângi, să aduni 127; 177; *za da se beraet* ca să se strângă 143.

bes prep. fără; *bes óvie* fără de acestea 121; *ne sedaat bes rábota* nu şed fără de lucru 122.

bibil' sb. privighetoare; *bibil'ite* privighetorile 122. [Turc.].

bieam vb. lovesc; *da bieş şupélcata* să cânţi din fluer [ad-lit. *să* loveşti din fluer; balcanism: ngr. arom.-bulg. - alb.] ; *clepáloto da go bieş* toaca să o loveşti 143.

biuliţa sb. bivoliţa; 120.

blag, *-a*, *-o* adj. dulce ; *blago* 169.

blágota sb. fel de păpară, ngr. προσφάγιον 120.

blajam vb. îndulcesc; *coga da se ubláјaet* dacă s'ar îndulcí, când s'or îndulcì 131.

blizu adv. aproape 159, 168; *blizu na óvie* aproape de acestea 175.

bočfa sb. butoiu; 132; *bóčfite* butoaiele 131.

boea *(bóĭa)* sb. coloare; *drúg'ite boi* celelalte colori 178. [Turc.[.

bogát adj. avut, bogat; *taca si sfeco*[*ga*] *bogát* aşa eşti întotdeauna bogat 127.

bóiţa sb. tifos, ngr. λοιμική, arom. ńaţă, alb. l'eng'im 146.

bolca sb. purece; *bólk'ite* purecii 157.

bolen adj. bolnav; *na bólnite* la bolnavi, la cei bolnavi 129.

bólest sb. boală; *so bólesti* cu boale 146.

bólia sb. boală: 140.

bolit vb. unipers. doare ; *me bolit* mă doare 139, 140.

bolen adj. bolnav.

bólniot sb. bolnavul 133.

bor sb. pin; *ot bor* de pin 117.

borínata sb. zada; 154.

brada sb. barbă; 172.

brádata sb. bărbia; *blizu ot* (= *do*) *brádata* aproape de bărbie 168.

brac sb. nuntă; *na brácoĭte* la nunţi 135.

bran sb. undă, *of branóite* de unde 137.

breğalot sb, greerele 125.

broeam *(broĭam)* vb. număr ;. *broiş* numeri 181.

broiníţite sb. pl. mătăniile 181

bubrec sb. rinichiu; *búbreţi* rinichii 167. [Turc.].

buc sb. fag; *ot buca* de fag 117.

C

caco adv. cum 171; parcă 157; şi pretut.

cačam vb. mă suiu; *se cačih* mă suii 161.

cade adv. oriunde 126, 153 şi pretut.; unde 162.

cafas sb. colibie ; *na cáfasot* în colibie (în text: *cáfesot*) 123. [Turc].

cal sb. noroiŭ ; *mnogo cáloi* = mult noroiu 174.

cálesam vb. chiem, invit; *da cálesaş* să chiemi, să inviţi 129. [Ngr. aor. ἐκάλεσα, din καλῶ].

cálijişt (!) sb. câlţi; *calíjişta* câlţi 148.

calóierot sb. călugărul; *za caloĭérete* pentru călugări 177. (Ngr.).

caloieriţa sb. călugăriţă; 177: *za caloĭeríţite* pentru călugăriţe. (Ngr.).

calt sb. noroiu; murdărie; 155.

cámińe sb. pietre; 121, (colectiv).

capaiţa sb. picătură; *capaíţite* picăturele 154. [Mĭ-e cunoscut numai: *capca* şi *cápk'iţa*, *cápčiţa*].

cápina sb. rug, spinet; *vo capinată* in spinet 178. [кѫпина].

capam vb. picur; *aco capit* dacă picură, dacă lasă să pice apă 154.

caram sb. cert; *da caraet po golémite* cei mai mari să certe 160.

carván sb. caravană; *carvánite* caravanele 146. [Turc].

casáp sb. măcelar; *casápite* măcelarii 173. [Turc]

cáștite sb. pl. izmenele 166.

cata pron. fiecare; *cataden* fiecare zi 156 [Ngr. κάθε-].

cazámacot sb. pojarul; *ot cazámacot* de pojar, 145. (In Bitolia: *ot cazámetot).*

cązandisam vb. câștig; *zașto ne cazándisa* de ce n'ai câștigat 144. [Turc,].

cazandiséńeto sb. câștigul 144. [Derivat din cel de mai sus].

călnam vb. blestem; *da ne călnaet* să nu blesteme (ele) 172.

cărf sb. sânge; 139; *cărfot* sângele 140; *piat cărfot* beau (ei) sângele 146.

cătnit sb. măsea. 140.

cladam, claam vb. bag; puiu; *coga cladiș* când pui 128; *cladoh* am tocmit 138 (balcanism); *da claaș* să bagi 143, 149, 170, 164; *da claiș* să bagi, să pui 173, 174, 177;

clapa sb. zăvor; *so clápata* cu zăvorul 147.

clas sb. spic; *ot clasoĭ* de spicuri 164.

clepáloto sb. toaca; 143.

cnočco adv. subțire 169.

cóbila sb. iapă; *cobilete* iepele 120.

cócoșca sb. găină; *cocóșk'ite* găinele 121.

coga adv. când 118, 119. 121, 123, etc,

coĭ pron. cine 141.

cola sb. car; 161; *cólčata na cólata* roatele carului 161.

colăi adv. ușor; 125, 167. [Turc.].

colac sb. colac; *cólați* colaci 171.

colcu adv. cât, câți 161, 181.

colța sb. roată; *cólțata* roatele 161.

colende sb. genuchiu; *colénḑite* genuchii 141. (In Bitolia: *coléńite); na cólenḑi* în genuchi 181.

comat sb. bucată; *cómati-cómati* bucățele-bucățele 154.

comíńata sb. drojdia; 176.

comșia sb. vecin; *comșiite tfoĭ* pe vecinii tăi 129.

conop sb. cânepă; *ot cónopot* de cânepă 148.

conč sb. fir, ață; *so conți zdravi* cu ață tare 153; cfr. D.-Rom. *conciu.*

coń sb. cal; *cóńite* caii 120.

copria sb. urzică; *cóprie* (in text: *cóprio !)* urzicele 117.

copam vb. arăm, sap; *za da cópaat* ca să sape (ei) 138.

coprina sb. mătase 145.

coren sb. rădăcină; *vo córenot* în rădăcină 153.

cosa sb. păr; *cósata nașa* părul nostru 156; *cosi gólemi* peri, cosițe lungi 172.

cost sb. os; *cósk'ite* oasele 141 [Poate greșală la Daniil κόσκητε, pentru κόστητε, cum ar trebui].

costen sb. castană; *ot cósteni* de castane 134.

cóșula sb. cămașa; 152.

coza sb. capră; *cózite* caprele 119.

cradam vb. fur; *go cradit* îl fură 166; *cradaet* fură (ei) 145.

craĭ sb. margine, fine; *na craiot* pe malul 136; *ot craĭot* de pe mal 137.

crástata sb. râia 148.

crastaița sb. castravete; *ot crastáiți* de castraveți 134.

crava sb. vacă; 120.

crenam vb. scol; *crenit* scoală 121.

cril'e sb. aripă; *cril'el'o* aripele 124.

cromit (sau **cromid**) sb. ceapă; *crómite* cepele 134. (Ngr.).

cruşa sb. păr 138; *cruşi* pere 134.

cucaiţa sb. cocoş 123.

cuk'a sb. casă; *tfóeata cuk'a* casa ta 144, 149. [Pag. 154, rândul 2, greşit în text φιούκιατα, care de sigur stă pentru κούκιατα].

cupam vb. cumpăr; *némaat so şto da cupaat* n'au cu ce cumpără 130; *k'e cupam* o să cumpăr, voi cumpără 132.

cùrşumot sb. glontele 150.

cúrvalâc sb. curvăsărie 163.

cus adj. scurt; *cusi* scurte 151.

cuvet sb. putere 153. [Turc.].

Č

čatam vb. fumeg, produc fum; *čataet* fac, produc fum 154.

čaşa sb. pahar; *čaşata* paharul 135.

čecam vb. aştept; *k'e čecam* o să aştept 131.

čela sb. gheată; *so čeli* în ghete 174.

čéloto sb. fruntea; 139.

čél'ada sb. familia 133.

čencan sb. ciocan; *so čencánite novi* cu ciocănelele nouă 143.

čepam vb. despic; *čepit* despică 154. [In Bitolia *ţepam*].

čéreşna sb. cereş 138.

červen adj. roşu; 177.

červenam (ţervenam) vb. roşesc; *i se čérvenit* şi roşeşte 175.

česten şi **čeşen** adj. cinstit; 128; *so sfita cesna* (din *cestna*) cu haină cinstită 152.

čeşma sb. puţ; 166.

čétfortoc sb. Joi; 127.

čétiri num. patru 178.

četirieset num. patruzeci 180.

čétirinaeset num. patru-spre. zece 179.

četirdeset num. patruzeçi 132.

činam vb. fac; ne *činiş* nu facî 166; *za da i činiş* ca să le faci 151; *te činit* te face 152, 137, 119; *činit* face, este bună 177: *loşo činaet* rău fac (ei) 173; *činaat* 126, 134.

čist adj. curat; *se čisti* sunt curaţi 123.

čist adj. curat; *čista* curată 149; *se čisti* sunt curaţi 123, 164; curate 159.

čistot sb. zidul, 154.

čoec sb. om 149; *za čóecot* pentru omul 118; *imaat lútińe na čóecot* au ură asupra omului 119, 170, 150, 155.

čuam vb. păstrez 138 (vezi şi *čuvam).*

čujd (sau *čušt*) adj. străin; *čuşti jeni (čujdi jeni)* femei străine 163.

čuma sb. ciumă; *ne mačit . . . so čuma* ne pedepseşte . . . cu ciumă 146.

čun sb. barcă; *na eden čun* într'o barcă 136.

čupa sb. fată; *čúpite* fetele 145.

čuvam vb. păzesc; *gospod go čuvat* D-zeu îl păzeşte 119; *da se čuvat* să se păziască 134.

D

da conj. ca, ca să; *za da go rasipaat* pentru ca să-l distrugă 119; *da nápraeş* să faci 120; *za da oraat* ca să are 122; *da a sluşaet* ca să o auză (ca să fie auzită) 123; greşit transcris *ta*, în ioc de *da* pag. 133; *duri da ftasaat* până să se coacă 131.

daam, vezi *davam.*

dáfina sb. dafin; *ot dáfina* de dafin 151. [Ngr.].

dáleou adv. departe; *ot dálecu* de departe 120.

dalg adj. lung; *dalga cóşula* cămaşe largă 152.

davam, daam vb. dau; da *da-*

vaș să dai 128 ; *da daaș* să dai 171 ; *davat* dă 153 ; *i ne mu davat nicoĭ* și nu le dă nimeni 130 (greșit transcris: *dava*) ; *oti davat* căci dau 119.

dărjam vb. țiŭ; *dărjit cril'eto spróstreni* ține aripele întinse 124; *da i dărjiș* să le ții 158, 135; *da dărjime* să ținem 181.

dărvo sb. lemn, arbor; *sfite dărva* toți arborii 116; *ot dărva* de lemne 117; *sui dărva* lemne uscate 153; *dărvata* lemnele 153, 154.

debel adj. gras; *meso débelo* carne grasă 173.

den sb. zi; *cata den* în fiecare zi 156; *dni* zile 132.

deńa adv. ziua, in timpul zilei 146. [денѣ].

desen adj. drept ; *so désnata raca* cu mâna dreaptă 134.

dete sb. copil 175; *i málite deța* copiii mici 129; *déțata tfoĭ* pe copiii tăi 145.

devet num. zece 179.

devet-deset num. nouăzeci 180.

devet-náeset num. nouăsprezece 179.

div adj. sălbatec ; *imáńeto divite* fiarele 118.

dińa sb. pepene ; ot *dińi* de pepeni 134 [дння].

direc sb. stâlp ; *direți zdravi* stâlpi tari 173 [Turc.].

do prep. la ; *duri do nebot* până la cer 130 și passim.

doĭdam vb. viu ; *dóĭdite* veniți 181.

dolen adj. de jos ; *na dólniot preag* la pragul de jos 150.

dolo adv. jos ; 175, 136.

dónesam vb. aduc; *oti dónesat* căci aduc (ei) 120; *da dónesit* să aducă 142; *da donésime* să aducem 162.

drobam vb. fărâm; *drobit* fărâmă 154.

drug adj. alt; *i druḑi se náĭduat* și altele se află 117; *druḑi se na planineto* alte sunt lă munți 117; *drúg'ite boi* celelalte colori 178; *óstenit drúgata čișta* rămâne alta curată 149; *za drug'i pat* pentru altă dată, pentru alte ori 164; puțin, alt; *drua zaman* puțină vreme 131. (Poate stă pentru *troa* =*trŭa)*.

drúḑina sb. ceată, tovărășie; *druḑinata* tovarășii (arom. *sufata* corespunde perfect bulg.) 137.

dupca sb, gaură; *ot dúpcata* din gaură 168.

dupam vb. găuresc, pătrund ; *dupit* pătrunde 149.

duri prep. până; *duri do nebot* până la cer 130; *duri da ftasaat* până să se coacă 131; *duri gore* până sus 131, 137, 181 și pretut.

dváeset num. douăzeci 179 ; *dváeset i edno* etc; 171, 179, 180.

dvanáeset num. douăsprezece 179.

dve num. doi 138; *dva* două 130, 178.

dvóița sb. văduvă; *na dvoíțite* la văduve 171.

E

ea. Prin *ea*, ca și în arom., exprimăm diftongul *ĭa*, (*i̯a, ea)*, transcris de unii și prin *ja*.

eáboloa sb. măr (pomul) 138; *eábolk'i* mere 134.

eadam vb. mănânc; *da ne eadiș* să nu mănânci 141, 170, 178; *i eadat* îi mânâncă 168; *se eadat* se mănâncă 118; *da ne eadit* să nu mănânce 133, 134, 126; *za da eas daet* ca să mănânce 162, 133.

eao adj. vârtos, tare; *jílite se eak'ĭ* vinele sunt tari 167.

eágneța sb. miel; *eágnețata* mieii 119.

eagul sb. țipar ; *eagúlite* tiparii 116.

eáițe sb. ou; *eáița* ouă 121.

eare sb. ied; *eartíşata* iezii 119.

eas pron. eu 158.

easio sb. plop; *ot eásica* de plop 117.

eden num. un; *edna* una; *edno* (neutru); *na eden čun* într'o barcă 136; *edna nédela* o septămână 128; *na edna bočfa* într'un botoiu 132; *edna niza* un colan, arom. *báeru* 132; *edno* un 178; *edni* unii 149; *edni* unele 118; *edni rábotat* unele lucrează 118; *za edno* împreună 162.

edenáeset num. unsprezece 179.

ednoş adv. *so ednoş* dintr'odată 170.

ézero sb. lac; *ezérata* lacurile 116.

F

fara sb. neam, familie 149; *fárata* 149.

faştam vb. apuc, prind; *za da se faştaat* ca să se apuce 122; *colăĭ se faštaat* uşor se prind 125; *za da ne faştat* ca să nu prinză 156.

fatam, vb. apuc; *da fatiş* să apuci 135.

fărlam şi **fărleam** vb. arunc; *da fărleam* să arunc 136; *k'e fărleam* o să arunc 132; *da fărliş natre* să arunci inlăuntru 153, 155, 157, 173.

felam vb. folosesc; *felaat* folosesc 120. (Ngr.).

fórtoma sb. funie, frânghie; *so fórtomi* cu frânghii 157; *so fortómata* cu frânghia 174. (Ngr. φόρτωμα).

ftasam vb. ajung; *uşte ne ftásaat* încă n'au ajuns (a se coace), încă nu s'au copt 131; *duri da ftasaat* până să se coacă 131; *duri da ftasam* până să ajung 137. [Ngr. ἔφθασα].

ftesam vb. păcătuesc; *oti ftesaet* căci păcătuesc 173. [Ngr. φταίγω, aor. ἔφταιξα].

ftoi pron. al tău; *na ftóito zanaat* în meşteşugul tău 135. Vezi *tfoĭ*.

ftórnicot sb. Marţĭ; *vo ftórnicot* Marţi 127.

furca sb. furcă; *so fúrcata* cu furca 145. (Arom. *furcă*).

furna sb. cnptor; *fúrnata* cuptorul 153. (Arom. *furnu*).

G

găltam vb. înghit; *i găltaş* şi înghiţi 169.

gávranot sb. corbul 125.

gazam vb. prădez; *gazaet* calcă, pradă (eĭ) 146.

gărlo sb. gâtlej; *omécnaet gă[r]lot* înmoaie gâtlejul 134.

gărmit vb. unipers. tună 164.

gărne sb. oală; *vo gărneto* în oală 159. [La locul citat greşit cules cu *căr-*].

găsca sb. gâscă; *gắsk'ite* [în text: *gusk'ite*, poate bine; azi la Bitolia se aude forma dată de mine] gâştile 124.

gladen adj. flămând; *oti se gladni* căci sunt flămânzi 130.

glas sb. glas, voce 123.

glaa, vezi *glava*.

glava sb. cap; *glávata naşa* capul nostru 156, 136; *glaata* capul 166. [La Daniil vin ambele forme cu -v- şi fără; de asemenea *daaş* şi *davaş*].

gledam vb. văd; *ne gledaat* nu se uită 163; *da gledaet* să bage de seamă 172. [De asemenea vine şi forma cu căderea lu *á* intervocalic]; *da ne gleaş* [ceteşte două silabe: *glëaş*] să nu te uiţi 149.

glu(f)ca sb. şoarece; *glú(f)ţite* pe şoarecii (în text fără *f*, cum se şi aude azi în Bitolia) 168.

gnilo adj. putred; foarte probabil, aşa trebue redat în loc de *g'ilo*, cum este în text 167.

go pron. acus. îl 150; *da go zápalit* să o aprinză 142; *da go*

rásipaat să-l destrugă 119 ; *go čuvat* îl păzeşte 119.

gódina sb. an ; *na gódina* pe an 123, 138; *godinaa* anul acesta, ăstan 129; *vo tri gódini* la trei ani 171.

goen adj. gras ; *se góeni* sunt grase 167.

goeam *(goĭam)* vb. îngraş; *da se góiet* ca să se îngraşe 162.

golem adj. mare ; *scápiu gólema* scumpete mare 130, 172 ; *mali i gólemi* mici şi mari 130, 136; *po golémite* cei mai mari 160.

gore adv. sus 116, 131, 171 ; deasupra 161, 177.

goren adj. sus, de sus ; *na górniot preag* la pragul de sus 150.

gospod sb. Dumnezeu 116, 119, 144, 146.

grah sb. fasole ; 133.

grad sb. grindine 153.

gradi sb. pl. piept ; *grádite* pieptul [în textul nostru greşit transcris *crátite ;* cfr. bulg. literar : гръди] ; *na grédite* în braţe 176.

greda sb. grindă ; 154.

greh sb. păcat, greşală ; za *négoĭte grehoĭ* pentru greşelile, pentru păcatele sale 142 ; *ot gréhoĭte* a păcatelor (gen.) 182.

grop sb. groapă ; *vo grop* în groapă 171 ; *da óftoriş grobot* să deschizi groapa 171.

grozĭe sb. strugure; *ot grozĭe* de struguri 131.

gulab sb. porumbel ; *gulábite* porumbeii 123.

gúmnoto sb. aria ; *na gúmnoto* în arie 164.

gusoa, vezi *găsca.*

G'

g'émia sb. corabie 136 [Turc.].

g'ilo adj. putred 164, probabil pentru : *gnilo.*

Gˇ

ğig'erot sb. ficatul 167.

H

hálişta sb. haină, straiu; *halíştata* = haina 151 ; *eadit sfítite i halíştata* mănâncă hainele sau straĭele 126.

haramia sb. hoţ ; *haramíite* hoţii 145. [Turc.].

haren adj. bun ; *so haren zanat* cu meşteşug bun 146 ; *haren rod* frumos pom, frupt 148 ; *haren sósane* bun sfârşit 161 (acus.).

harno, **arno** adv. bun, bine ; *po harno* mai bine (în text *oharno*) 120 ; *peit harno* cântă frumos 123, 131, 148, 158 ; *na hárnoto* la bine ; *po árno* mai bine 160, 128, 175.

havanot sb. piua ; *vo havanot* în piuă 170. [Turc.].

hek'imot sb. doctorul; 139 [Turc.].

hendec sb. şanţ; *vo eden hendec* într'un şanţ 157 ; *dva héndeca* două şanţuri 139. [Turc.].

hodam vb. merg, umblu ; *toĭ şto hodit* acela care se duce 165 ; *da ne hodit* să nu miargă, să nu se ducă 148 ; *hodat* merge, umblă 144; *hodaat* se duc (ei) 122 ; *da hodiş* să umbli 174, 135.

horo sb. horă ; *na hóroĭte* la hore 135. [Ngr.].

húzmik'ar sb. servitor 143 [Turc.]

h'il'ada num. mic 181 ; *dve h'il'ade* două mii 181. [Ngr.].

I

i conj. şi 116, 117, 119, 120 şi pretut.

i conj. sau ; *sfítite i halíştata* hainele sau straiele 126.

i pron. le, i (acus.); *za da i polnam* ca să le umplu 131 ; *za da i nosam* ca să le aduc 132; *da i eadaet* să le mănânce 133; etc.

idam vb. viu; *idaat* viu (pers. III pl.) 124; *sega ídite* acuma veniţi 162; *za da idit* ca să vie 139, 168;

coga za da idit sănțeto când să apuie soarele 148.

ĭemíșia sb. pom; *ĭemíșite* poamele 129. [Turc.].

ĭerebița sb. potârniche; *ĭerebițata* potârnichea 123.

ĭerš sb. secară 120.

igla sb. ac; *iglata* acul 135.

igram vb. joc; *da igraș hóroto* să joci în horă 176.

íhtiza sb. folosință, folos; 118. [Turc.].

imam vb. am; 137, 138, 133; *coga imaș* când ai 147, 159, 174; *imat* are 148, 123; *da imat* să aibă 141; *ímame* avem 130; *da ímame* să avem 156, 157; *imaet* au (ei) 161, 172; *imaat* au (ei) 122, 167; *ímat* stă pentru *imaat* sau *imaet) lútiñe* au ură 119.

imañe sb. (colectiv) dobitoace, avere; îi corespunde arom. *lutíputǎ* ca sens, iar ca formă cuvântul *avere* (ar. *aveare*, care de asemenea întrunește și sensul lui *imañe)* 118: *se stória imáñeto dívite* se făcură animalele, dobitoacele sălbatece (= fiarele).

ipsoma sb. agnet, bucățica de pâne ce se scoate din prescură și care se sfințește 142. (Ngr. ὄγωμα).

isk'invam vb. rup; *se ísk'invit* se rupe 152; *aco se isk'ínaet* dacă se rup 152.

ismiam *(izmiam)* vb. spăl; *da ísmieș* să speli 155; *izmíeni* spălate 158.

ispadnam vb. cad; *da ispadnaet* să se dedea, să cază (ei) 163.

ístălčam vb. pisez; *da ístălčiș* să pisezi 170.

ísușam vb. usuc; *da ísusiș* să usuci 175.

íșteram vb. gonesc, alung; *íșterat* alungă 168.

izbrasam vb. șterg; *izbrasaet* șterg (ei) 172.

izlegvam sb. ies; *izlégvaat cálij'ișta* ies câlți 148; *tie izlegvaet* acei es, devin 149; *izlegof* ieșii 132.

izlezam vb. ies; *tocu da izlezat* îndată ce-or ieșì 168; *coga da izlezat* când ies 118; *izlézaet* ies, apar (ei) 146.

iznicnam vb. nasc, răsar; *Pac izn̂icnaa* Iarăși răsăriră 117.

izmien adj spălat; vezi *ismiam*.

izvadam vb. scot; *k'e i ízvadam* o să le scot 140.

izvam vb. scot; *izvaat haren rod* scoate, produce frumos pom 148; *izvátoa* scoaseră 116.

izvărjam vb. desleg; *aco da go izvărjiș* când l-ai deslegà 175.

J

jélezo sb. fier, 121.

jena sb. femee; *jénata* femeia 166: *jénite* femeile (acus.) 122. 145, 163, 172, 156.

jenam (se) vb. mă însor; *tie șto se jenaet* acei cari se însoară 163.

jila sb. vână; *jilite* vinele 167.

jito sb. vipt, cereale 120; *jítoto* grâul 165, 174; *scápia gólema stoĭ vo jítoto* scumpete mare a fost la grâu, la cereale 130.

jivam vb. trăesc; *ne jívime* nu trăim 121.

jvacam vb. amestec, rumeg; *aco jvacaș* dacă amesteci 169.

K'

k'e vb. pers. III, servind la formarea viitorului; voi, o; *k'e čecam* o să aștept, voi aștepta 131; *k'e macam* o să înmoiu 131; *k'e fărleam* o să arunc 132; *k'e cupam* o să cumpăr 132; *k'e vlezam* o să intru 136, 140.

k'erca sb. fică, 160; *k'erk'i* fete 162.

k'ínisam vb. pornesc; *da k'inisaș* să pornești 127. [Ngr. aor. ἐκίνησα].

k'isnam vb. înmoiu; *k'e macam da* (în text: *na ?) k'isnam* o să înmoiu 131.

k'oș sb. colț; *sfite k'óșiha* toate colțurile 143. [Turc].

L

lacot sb. cot; *so lacot* cu cotul 141. [In Bitolia se zice *lactot* cotul].

lălița sb. lingură; *lalițite* lingurile 158. (In Bitolia: *lalța*).

lamńa sb. balaur 118. [Din ngr.; vezi *lamńa*, în vocabularul arom.].

lani adv. anul trecut 129.

lastoița sb. rândunică; *lastoițite* rândunicele 122.

lecfam vb. mă vindec; *da se lecfat* ca să se vindece 133.

legnat adj. băgat 140.

len sb. in; *ot lenot* de in 148.

lep sb. pâne; 128, 171.

lepam vb. lipesc; *da i lepiș* să le lipești 144.

léșnița sb. alună; *léșniți* alune 133.

leșta sb. linte 133.

letam vb. zbor; *órelot letat* vulturul zboară 124.

leto sb. vară; *létote* vara, în timp de vară 122 (greșit stă pentru *létoto* sau pentru *létose* vară, în timp de vară).

lev adj. stâng; *so lévata* cu stânga 135.

lise sb. frunză; *líseata* frunzele 153.

lisița sb. vulpe; *lisíțata* vulpea 118.

livádata sb. livede, 175.

loi sb. său, 167.

loeam *(lóĭam)* vb. vânez; *za da loeam* ca să vânez 136; *da loiș* să vânezi 178.

lopata sb. lopată; *so lopátata* cu lopata 165.

loș adj. adv. rău, prost ; *zboroi loșot* cuvântul rău 150; *sfite lóșite* toate relele 151; *son loșo* sfârșit rău 147; *da turcaș lóșite* să împingi pe cei răi 141; *ot loșa fara* de prost neam 149; *loșo* rău 134, 140, 173.

loze sb. vie; *dva lozea* două vii 130.

lúbenița sb. pepene verde; *lúbeniți* pl. 134.

luc sb. usturoiu, 141.

lug'i sb. lume, norod; *mnogu sfet ot lug'i* multă lume, mult norod de oameni 132.

lútińe sb. ură 119.

l'ubam vb. iubesc; *coĭ l'ubit* cine iubește 141. (După acest cuvânt urmează în text *lipsă* de un cuvânt, ca și în alb.); *aco l'ubiș* dacă ai vrea 135; *l'ubaet* iubesc (ei) 180.

l'utam vb. mă mâniu; *se l'utit gospod* se mânie D-zeu 146.

M

macam vb. înmoiu; *k'e macam* o să înmoiu 131.

mačam vb. pedepsesc; *ne mačit* ne pedepsește 146.

maččata sb. pisica 168 (greșit redat prin: *mé-*).

mačcam vb. ung; *da se maččaș* să te ungi 147.

mádriot adj. sb. înțăleptul 137.

magarińa sb. măgar; *magaríńata* măgarii 120.

maj sb. bărbat; *crenit máјite* scoală pe bărbați 121.

mal adj. mic; *mali* mici 130; *i málite deța* copii mici 130; *mal'ot (malĭot) noj* cuțitul mic 155. [Azi în Bitolia: *malkot* micul[; *po málite* pe cei mai mici 160.

malečco adj. mic; *vrapčíńata se malečk'i* vrăbiile sunt mici 125; *maléččai cólați* colaci mici 171.

manğa sb. mâncare 128, 159; *mánğata* mâncarea 169; *topla manğa* mâncare caldă 129.

mársuli sb. pl. bale 172.

mas sb. unt 119.

masca sb. catâr; *másk'ite* catârii

máslinoa sb. maslină ; *máslink'i* măsline 133.

maslo sb. untdelemn 133.

mástiniţa sb. lapte acru120.

mastor sb. meşter, zidar ; *dve mástori* doi meşteri 138. [Ngr.].

mavi adj. albastru, vânăt ; *maviata sfita* hainele de coloare vânătă 177. [Turc.].

me ac. mă, îmi ; *me bolit* mă doare 139 ; *me udri* mă lovì 139 ; *me teče* îmi curse 139 şi pretut.

mečoa sb. ursă 118. (De observat ca în Arom. se întrebuinţă pe timpul lui Daniil forma masculină: *ursul*, ca şi în Daco-Române, ci nu cum aproape în genere azi : *ursa)*.

med sb. miere 138.

mehlem sb. alifie 147 [Turc.].

melčam *(melzam)* vb. mulg ; *sa da i melči(t)* pentru ca să le mulgă 169.

mehot sb. pântecele 167.

melam vb. macin ; *sa da melit* ca să macine 165 ; *neca go melit* 166.

mene pron. mine ; *za mene* pentru mine 138.

meram vb. măsor ; *da meriş* să măsori 140.

meseţ sb. lună ; *méseţi* luni 123: *za sfiot meseţ* pentru toată luna 127.

meséţina sb. lună ; *meseţinata* luna 116.

mesam vb. amestec, frământ ; *da go mesiş* să o amesteci 170; *da mesit* să frământe 166.

meso sb. carne ; *péčino meso* carne friptă 170, 173 ; *mésata* cărnurile 166.

mesto sb. loc, parte ; *méstoto* locul 174 ; *na negóite mesta* la locurile lor 158 ; *na druḑi mesta* în alte părţi, în alte locuri 117.

metam vb. mătur ; *za da metit* pentru ca să măture 143.

miliún sb. milion 181.

mírisam vb. mirosesc ; *mírisat* miroase 148 [Ngr.].

miso sb. nucă muscătae ; 170.

mlačeo adj. căldicel ; *so mlačca voda* cu apă căldicică 170.

mlad adj. tânăr ; *za mládite* pentru tineri 177.

mleoo sb. lapte 119 ; *mlécoto* laptele 169.

mnogu adj. adv. mult ; *rodvaat mnogu pati* fată de multe ori 123; *mnogu činit zahmet* să căzneşte mult 126 ; *po mnóg'ite pati* de cele mai multe ori 125 ; *mnogo vino* vin mult 133 ; 167 ; greşit pag. 138 *nmogu*, pentru *mnogu*.

moĭ pron. meu, mea ; *čél'ada moĭ* familia mea 153 ; *druḑínata moĭ* pe tovarăşii mei 137, 158.

mojam vb. pot ; *ne mojam* nu pot 140; *so toa şto mojiş* cu aceea ce poţi 128 ; *ne mojaet* nu pot (ei) 140.

moleam, **molam** vb. închin, rog ; *da se moliş* să te rogi 127 ; *za da molit na gospod* ca să se roage la D-zeu 142; *za da se moleaet* ca să se roage, să se închine (ei) 143; *da go mólime* să-l rugăm 181.

móleţet sb. molia ; 126.

more sb. mare; *móreto* marea (acus.)116; *na craĭot ot more* pe malul mării 136.

moşne adj. adv. mult; *felaaţ moşne* folosesc mult 120 ; *moşni úbao* foarte frumos 123; *po moşne* mai mult 160, 169.

mozoo sb. măduvă; 147.

mrava sb. furnică; *mrávata* furnica 126.

mraz sb. gheaţă ; *na mrazot* pe ghiaţă 161.

mu dativ pl. lor, le; *ne mu davat nicoĭ* nu le dă nimeni 130.

mua sb. muscă ; *múata* musca 126.

múoaet sb. grije; 159. (Turc.).

N

na prep. asupra; *na čoecot* asupra omului 119; *na pol nok'ĭ* la miezul nopţii 121; *na godina* pe an 123; *na cáfasot* în colibie 123; *na próleta* în primăvară 124, 125; *na planíneto* pe munte 117; *na póleto* pe câmp 117; *na slépite* la orbĭ, orbilor 128; şi pretut. Mai serveşte la formarea num. dela 11—19: *edená eset* unsprezece, *dvanáeset* douăsprezece, etc., 179.

nábodna sb. furculiţă; *nabódnata* furculiţele 159. (Cunosc *nábodca*).

naduen adj. umflat; 177.

náfora sb. anaforă 142. (Ngr. ἀναφορά).

naĭdam vb. aflu; *da i naĭdiş* să le afli 159; *naĭdoh* aflai 136; *zaşto naĭde* căci ai găsit 144; *se náĭduát i druḍí* şi altele se află 117.

naeadam (*naĭădam*) vb. mă satur, mă îndop; *coga da se naeádaet* după ce s'ar sătură de-a binelea 162.

nápraeam vb. fac; *da nápraiş* să faci 147, 151; *coga nápraiş* când faci 173; *da nápraeş* să faci 120.

napred prep. adv. înnainte, mai nainte; 165. Vezi:

napret prep. înainte 143 (poate fi *napret* sau *napred*, ambele se aud în Macedonia).

nápraen adj. făcut; *naprâeni* făcuţi 156.

naş pron. al nostru; *za našet ihtiza* pentru folosul nostru 118, 156

natre adv. înlăuntru; 153.

ne adv. nu; *ne jivime* nu trăim 121; *ne sedaat* nu şed 122 şi pretut.

nebo sb. cer; *duri do nebot* până la cer 130; *néboto* cerul 116, 164.

neca conj. să, ca să; *neca i púştime* să le dăm drumul 162; *neca i sfărşit* să-i logodească 162; *neca imat* las' să aibă 163; *neca várdaet* las' să păzească (ei) 163; *neca vlezaet* las' să intre (ei) 143 [greşit *nega* caşi la 144, 145], 165, 166, 176 şi pretut.

necoĭ pron. vre-un 143; vezi *nicoĭ*.

nedéleata sb. Dumineca 126.

nédella sb. săptămână 128.

negde adv. undevà; 152.

negoĭ pron. ale lui; *za négoĭte grehoĭ* pentru păcatele sale 142; *négoĭte* ai săi 125; *na négoite mesta* la locul lor 158.

nemam vb. nu am; *némaat* nu au 130; vezi: *imam*.

nesam vb. oŭ (= a ouà), făt, nasc; *coga* (*nesaat* sau: *rostaat*) *edíţa* (când fată ouă) când ouă 121.

névesta sb. nevastă; *nevéstite* nevestele 145; *za nevéstite* pentru neveste, mirese 178.

néznaen adj. neaşteptat; *so neznáeno umirane* cu moarte neaşteptată 147.

ni pron. pers. ne; *ni ratvaat* ne bucură, ne înveselesc 121.

nicoa pron. niciuna; *nicoa calt* nici o murdărie 155; *nicoa manğa* vreo mâncare 159.

nicoĭ, nícoe pron. nimeni 130; *nicoe dete* vreun copil 175; *necoĭ* vreun 143.

nihna pron. a lor; *k'ércata nihna* pe fica lor 160.

níhtite pron. ale lor 172.

nişto adv. nimic 147, 150; cevà 166, 172.

niza sb. colan, şir, arom. *báeru*; *edna niza ot smocfi* un şir de smochine 132.

noga sb. picior; *nózite* picioarele (ac.) 176; *gore na nózite* deasupra pe picioare 177.

noga sb. unghie; *nóg'ite* unghile 155.

noj sb. cuţit 155; *nójite* cuţitele 159.

nójiţa sb. foarfeci; *nojiţata* foarfecii 135.

nok'i sb. noapte; *na pol nok'i* la miezul nopţii 121.

nok'e adv. noaptea, în timp de noapte; *cradaet nók'ata* fură (ei) noaptea, pe timp de noapte, 145.

nos sb. nas; *ot nosot* din nas 139.

nosam vb. port. aduc; *za da i nosam* ca să le aduc 132; *nósaat* poartă 121; *da nósime* să purtăm 157.

nov adj. nou; 143, 171.

O

obesam vb. atârn; *da i obésime* să-i atârnăm 155.

óblečam vb, îmbrac; *za da se óblečiş* să te îmbraci 152; *da óblečiş* să porţi 178.

óblečen adj. îmbrăcat; 127.

obraz sb. obraz, faţă; *na óbrazot* la faţă 176.

oco sb. ochiu; *óčite* ochii 141; *da ne zemaş ot oc* (sau *ot oco)* ca să nu-ţi fie de deochi 150. (Balcamism); *so oči otfóreni* cu ochii deschişi 168.

odózdola adv. de desupt; ot *odózdola* 169.

ófčarot sb. păstorul 168.

ofţa sb. oae; *óftite* oile 119, 169.

omecnam vb. înmoiu; *omécnaet* înmoaie 134.

opaşca sb. coadă; *ot opáşcata* de la coadă 173.

ópitvam vb. întreb 181.

oram vb. ar; *za da oraat* ca să are 122.

orea sb. nucă; *órei* nuci 133.

oref sb. nuc 138.

orel sb. vultur; *órelot* vulturul 124.

órganot sb. plapomă; 155. [Turc.].

orman sb. pădure; *vo ormanot* în pădure 117. [Turc. *ormán*].

óslabam (se) vb. mă nenorocesc; *coga da se óslabiş* când te ai nenoroci 170.

óspreti (sau poate *óspedi*) prep. înainte; *ot óspreti* de dinainte 157. (Azi la Bitolia *napred*).

ostam (= *óstavam*) vb. las, părăsesc; *da óstaaş* să laşi 164.

ostanam vb, rămâiu; *ostanit* rămâne 149, 155.

óstavam vb. stau, opresc, încetez; *posle óstavit* apoi încetează 123.

óstinam vb. răcesc; *coga da óstiniş* când să răceşti, când ai răci 169.

osum num. opt 179.

osum-deset num. optzeci 180.

osumnáeset num. optsprezece 179.

ot prep. de; *ot dărva* de lemne 117; *ot vărba* de salce 117; *ot topólica* de plop 117; *ot sadéleto* din cuib 118; *ot óvie* din acestea 119; *ot crava* de vacă 120; *ot biuliţa* de bivoliţă 120; *ot dálecu* de departe 120 şi pretut.

otberam (se) vb. a se alege; *toga[i] se ótberit* atunci se alege 165.

ótforam vb. deschid; *da ótforiş* să deschizi 171; *da ótforiş* să deschizi 147.

ótforen adj. deschis; *se oči otfóreni* cu ochii deschişi 168.

oti conj. căci; *oti davat* căci dau 119: *oti ìet* căci este 120; *oti dónesat* căci aduc 120, 130.

otk'inam vb. scap; *da otk'iname* să scăpăm 137; *ótk'inat ot sfite* scapă de toate 137; *otvá ótk'inah* abia scăpai 158; *ótk'inaa* scăpară 144.

otlepam vb. deslipesc; *da ne se ótlepat* ca să nu se deslipească 144.

otvá adv. abia 158.

ova(i) pron. ăst, astă; *ovaĭ pat* de astădată 144; *ova* acea, aceasta 161; *óvie* aceste; *po óvie* după acestea 118; *ot óvie* din acestea 118; *bes óvie* fără de acestea 121; *site óvie* toate acestea 134.

oven sb. berbece; *óvnite* berbecii 119.

ózati adv. îndărăt; *ot ózati* dindărăt 157. [Azi *ot názati*].

ózdravam vb. mă însănătoşesc; *ózdraviş* te însănătoşeşti 141.

P

pao adv. iarăşi, 116, 117, 161 şi pretut.

padnam vb. cad; *cade da padnit* oriunde ar cădeà 153; *coga padne* când cade; când ar cădeà 165; *da ne padnaet* să nu cază (pers. III pl.) 172.

págurot sb. sticla; (ac.) 176. [Ngr παγοῦρι. Ar. *păgúr*].

paĭgo sb. păianjen; *páigot* (în text: ғáĭagot: πάϊακωτ) păianjenul 125.

pambuo sb. bumbac; *pámbucot* bumbacul 145.

paniţa sb. farfurie; *paniţite* farfuriile 158.

papoo sb. buric; *pápocot* buricul 141.

paráδisot sb. paradisul; 182.

pasam vb. pasc; *da pasaet* ca să pască 162.

paşa sb. paşe; *páşaĭte* paşalele 146. [Turc.].

pat sb. dată, drum; *mnogu pati* de multe ori 123; *po mnóg'ite pati* de cele mai multe ori 125; *da k'inisaş za pat* să porneşti la drum 127; *ovaĭ pat* de astădată 144.

patca sb. raţă; *pátk'ite* raţele 124. [Romanic].

patam vb. păţesc, sufer, mi se întâmplă; *za da ne patiş nişto* ca să nu păţeşti nimic 150; 147.

pazar sb. târg; *na pázarot* la târg 132. (Turc. *pazár)*.

pazúata sb. sânul; *na pazúata* la sân, în sân 173.

părst deget; *so pă̊rstite* cu degetele 140.

părsten sb. inel; *pă̊rsteni* inele 166.

părv adj. prim, întâiu; *pă̊rvoto vino* vinul dintâiu 132.

pčenoa sb. porumb; 120.

pčéniţa sb. grâu 120.

péam *(pĕ am* două silabe*)* vb. cânt; *péaat* cântă [ei] 122; *peit harno* cântă frumos 123.

pečen adj. fript; *péčino meso* carne friptă 170.

péčalam vb. căznesc, câştig; *da péčaliş* să te căsneşti, să te sileşti 152.

peda sb. palmă 140.

pédeset num. cincizeci 180.

pelin sb. absint; arom.; *pilońu* 157.

penğer sb. fereastră; *penğérite* ferestrele 143.

pepel sb. cenuşe; *so pépelta* cu cenuşe 148.

pepon sb. pepene; *ot péponi* de pepeni 134.

peram vb. spăl; *da perit* să spele 166.

pérniţa sb. perină; so *pérniţa* cu perina 169.

pesmo sb. cântec; *vo pésmite* la cântece 135.

pesoo sb. nisip; 173.

pet num. cinci 179,

pételot sb. cocoşul; *pételot* cocoşul 121.

pétiţa sb. călcăiu; *petíţata* călcăiul 141.

pétliţa sb. nasture; *petlíţite* nasturii 156.

petnáeset num. cincisprezece 179

petoo sb. Vineri; *vo pétocot* Vineri 177.

piam vb. beau; *da go pieş* să o bei 170; *da ne pieme* ca să nu bem 133; *piat* beau (ei) 146.

pílata sb. ferestrăul 154.

pile sb. puiu 170; *pílişta* [azi pl. *pilita* şi *pil(i)ta*, şi *pil(i)ţi*, Bitolia].

piliñe sb. puişor; *pilíńeata* puişori 121.

plačam vb. plâug; *plačaet mali i gólemi* plâng mari şi mici 130.

plaşam (se) vb. (mă) speriu; *da ne se plaşiş* să nu te sperii 165.

plemna sb. şopron; 173.

plivam vb. plutesc; *za da plívame* ca să plutim 137.

pl'oča sb. placă; *ploči* plăci 121.

po adv. mai; *po harno* (în text: *po oharno)* mai bine 120; *po mnóg'ite pati* de cele mai multe ori 125.

po prep. după; *po óvie* după acestea 118.

póbegnam vb. mă duc, fug, îndepărtez; *za da ti póbegnat* pentru ca să ţi se ducă 147.

pocrivam vb. învelesc, acopăr; *cáştite pocrívaat* izmenele acoperă 166.

pócriam vb. învelesc; *da go pócrieş* să o acoperi 154.

pócrien adj. acoperit; 169.

pod prep. supt; *pod míşcata* supt subţioară 173.

poeas sb. brâu 156.

poelam vb. stăpânesc; ordon; *póelea* ordonă, a ordonat 116.

pol sb. jumătate; *na pol nok'ĭ* la miezul nopţii 121.

polen şi **poln** adj. plin; *polna* plină 117; pline 130.

polja(h) sb. mielc; *póljai* = melci (ac.) 177.

polnam vb. umplu; *za da i polnam* ca să le umplu 131; *da go polnit* ca să-l umplă 176.

poloinata sb. mijlocul; *na poloínata* prin mijloc 177.

póminam vb. trec; *za da póminam* ca să trec 137.

pómojam vb. ajut; *da pómojiş* să ajuţi 128.

ponedélnicot sb. Lunea 127.

pop sb. popă, preot; *na popot* la popa 142.

posle adv. apoi 123.

postah sb. vale; *nạ póstahot* în vale 166.

póstela sb. aşternut, pat; *na postélata* la pat 140, 155.

postelam vb. aştern; *da se pósteliş* să te aşterni 135.

postam vb. postesc; *ĭet harno da postiş* este bine să posteşti 128.

post sb. post; *za póstite* pentru post 133.

potečen adj. umflat; 177.

povetam vb. aplec; *da póvetiş* să-ţi apleci 136.

pózemam vb. încap; *pozémat* încape (în text: *só zemat)* 167.

póznańe sb. pricepere; 122.

pras sb. pras; *prásite* praşii; 134.

praznic sb. sărbătoare; *vo práznitite* la sărbători 133.

praznen adj. gol 142.

preag sb. prag; 150.

préoarpam vb. cârpesc; *da i précarpiş* să le cârpeşti 153.

pred prep. înainte 142.

predam vb. torc; *nega predaet* las' să toarcă 145.

predel adj. gras; *se prédeli* sunt grase 167.

prédelam vb. îngraş; *imaş da prédeliş* ai să te îngraşi 169. [La fel viitorul acesta în ngr. ἔχεις νὰ παχύνῃς; iar în arom. numai în acest loc viitorul cu *am: ai se te ngraşi;* alb. deosebit: *k'ɛ tɛ ng'aleš*].

presen adj. proaspăt, fraged; *presni* fragede 132.

priatel sb. prieten; *so priatélite* cu prietenii 176, 133.

prílegam vb. a se cuveni; *prílegat* se cuvine 126; *prílegat da imat* se cuvine să aibă 141; *ne prílegat* nu se cuvine 166; *prílegat* se cuvine 170, 178.

prócopsam vb. pricopsesc, devin om trebnic; *sacat da prócopsat* se va pricopsi, se va face de treabă 176.

prócopsan adj. trebnic; *procópsani* trebnici 149.

prodaam vb. vând ; 138.
próleta sb. primăvară ; *na próleta* în primăvară 124.
prosour sb. prescure ; *próscuri* prescuri 142.
prostam vb. iert ; *za da ti prostaat* ca să-ţi ierte 129.
prostáńeto sb. iertarea, 182.
pruoa sb. cuiu ; *pruk'i* cuie 121.
puştam vb. slobod, dau drumul : 162 ; *da puştiş* să trimeţi 129.

R

rábota sb. lucru ; *za da se faştaat ot rábota* ca să se apuce de lucru 122 ; *ráboti* lucruri 136.
raoa sb. mână ; 134.
radvam vb. (mă) bucur, înveselesc ; *ni radvaat* ne înveselesc 121; *da se radviş* să te bucuri 144.
rádosen adj. bucuros, înveselit, 176.
rák'ia sb. rachiu; *ot rák'ia* de rachiu 176. [Turc.].
rámoto sb. umărul ; *na rámoto* pe umăr, la umăr 147.
ránisam vb. rănesc ; *go ránisat* îl răneşte 150.
raneam vb. nutresc ; *ne ranit* nu nutreşte 125 ; *za da se ranit* pentru ca să se nutrească 126.
rano adv. dimineaţă ; 164.
ráneńe sb. hrană 130.
rásipam sb. stric, destrug, arom. *aspargu* ; *za da go rasipaat* ca să-l destrugă 119, 153.
rásk'inam vb. despic ; *da i rásk'iniş* să le despici 177.
rastam vb. cresc ; *coga da raztaet* când ar creşte 163.
rázbiram vb. pricep ; *coga rázbirat* când pricep ei 124.
rázdeleam vb. împart ; *da rázdeliş* să 'mparţi 171.
rebra sb. coastă 167.
reca vb. râu ; *rék'ite* râurile 116.
rečam vb. zic ; *reče* zise 116.
rémeńe sb. curea ; *so rémeńa* cu curele 157.
riba sb. peşte ; *gólemi ribi* peşti mari 136 ; *ribite* peştii 116.
riza sb. batistă, năframă ; *rizi* batiste 166.
rod sb. pom, fruct, 148 ; *rodot* fructul 153.
rodam vb. făt, nasc; *gulábite... rodat* porumbeii . . . fată 123.
ródnina sb. rudă ; *rodninata tfoi* pe verii tăi, pe rudele tale, pe părinţii tăi 171.
rodvam vb. făt ; *rodvaat* (=*rodat*) fată 123.
roféa sb. trăznetul 165. [Din turc. sau alb.].
rogoz sb. rogojină ; *na rogoz* pe rogojină 171.
rosa sb. rouă ; 153.
rostam vb. făt, nasc ; *coga rostaat eáiţa* când ouă, [când nasc, fată ouă) 121.
ruba sb. haină ; *rúbite* hainele 151 ; *şiroca ruba* haină largă 151 ; *beli rúbişti* haine albe 178. [Din turc.].

S

saat sb. ceas; *saati* ceasuri 171.
sábia sb. sabia 155.
sábota sb. Sâmbătă; *vo sabótata* (în transcriere greşit *sabótate*, în text : *sabotatá*) 121.
sacam vb. vreau, doresc; aco *sacaş* dacă vrei 153, 181; *sacat* doreşte 123; (serveşte la formarea viitorului) : *sacat da prócopsat*, arom. *va se prucupsească*, ng. θέλει προκόψῃ, alb. idem ; 176; *oti sacaat ráneńe* căci vroesc hrană 130 ; *aco sacat* dacă vrea, dacă doreşte 133 ; *aco sácame* dacă dorim 156.
sácaĭţi vb. unipers., Arom. *as cáperă*, fulgeră 164 (greşit transcris: *sacaiči).*
sadéloto sb. cuibul; *ot sadéloto* din cuib 118.
saea sb. anteriu 152.

saltar sb. farfurie ; *saltárite* far-, furiile 159.

sam adj., adv. *sam ti* tu însuţi, tu singur 136 ; *samo* singur, de la sine 165.

sat (sau poate mai exact: sad) sb. ; *satóite (sadóite) tfoĭ* vasele tale ; 158.

sănţe sb. soare ; *sắnţeto* soarele 147 (azi la Bitelia *sónţeto*) ; 148, 116.

soápia sb. scumpete 130.

scărşen adj. rupt, sfărâmat ; *scắrşina* sfărâmată 136 ; *scắrşina* rupte 161.

scărşam vb. rup; *se scắrşit* se rupe 167.

scoren sb. cizmă; *da imaş scorni* să ai cizme 174.

scrişno adv. într'ascuns 166.

scriam vb. ascund; *cade se scri* unde te ascunseşi 181.

se pron. mă, te, se ; *sfite se stória* toate se făcură 118; *se eadat* se mănâncă 118; *se činit* se face 119; *za da se faştaat* ca să se apuce 122; *za de se ranit* ca să se nutrească 126 ; *se zastraşih* mă speriaĭ, m'am speriat 136 ; *da se pósteliş* să te aşterni 135; *da ne se zemaş ot oc* ca să nu-ţi fie de deochiu 150 ; *da se mačcaş* să te ungi 147.

sèam vb. samăn ; *da seaet* să semene 122.

seba sb. palmă 140.

sebe sb. însu-mi; persoana mea, a ta, etc. ; *sebe se* persoaua lor 164.

sedam vb. şed ; *coga sedit* când şede 123, 168 ; *da sedit* să stea 171; *ne sedaat* nu şed (ei) 122 ; *da sédime* să şedem 181.

sedum num. şapte 179.

sedumnáeset num. şaptesprezece 179.

sedum-deset num. şaptezeci 180.

séoade adv. pretutindeni, oriunde 129, 128.

seoot sb. arom. *săsăngă*, ngr. χαρούτα, fel de putină 131.

sečam vb. taiu ; *sečit* taĭe 154, 155.

sega adv. acuma 132, 138, 140, 158 şi pretut.

sek'írata sb. securea 154.

sélvia sb. chiparis ; *ot sélvia* de chiparis 117.

seno sb. iarbă, fân; *sénoto* iarba 175, 162.

setne adv. apoi 116, 131, 143 163, 166.

sfák'ata sb. cuscra 160.

sfatba sb. nuntă ; *sfátbite* nunţi 135.

sfatot sb. cuscrul; 160.

sfărdel sb. sfredel ; *sfărdéloto* sfredelul 149.

sfărşéńata adj. logodita; 163.

sfărşeńiot sb. logoditul 163.

sfărşam vb. sfărşesc; *neca i sfărşit* să-i logodească 162.

sfecar sb. socru 159.

sféoarva sb. soacră 160.

sfeco adv. în totdeauna ; 127. (Probabil stă greşit pentru: *sfécoga* cum se audə azi).

sfeşta sb. ceară 142.

sfet sb. lume; *vidoh mnogu sfet* văzui lume multă 132; *sfetot* lumea 123, 146.

sfeto sb. floare ; *sfétata* florile 117.

sfeteţ sb. sfânt; *pred sféteţot* înaintea sfântului 142.

sfińe sb. porc; *sfińite* porcii 167.

sfita sb. haină ; *so sfita česna* cu haine cinstite 152; *čerwéneta sfita* haina roşie 177 ; *eadit sfitite* mănâncă hainele 126.

sfe [din все] pron. tot ; *za sfiot meseţ* pentru toată luna 127; *i sfite se stória* şi toate se făcură 118. 116, 137, 143; *sfite lóşite* toate relele 151; *na sfite* la toţi 161, 178; vezi şi *se*.

sg'ivam vb. putrezesc ; *oli sg'i*

vaat căci putrezesc 164. [Cunosc numai forma *gni(v)am*].

sin sb. fiu; *ot sinot* decât pe fiul 160; *sini* fii (sau cum e in text: *sínoi* = синове) 162.

sipânița sb. vărsat; *ot* ~ de vărsat 145.

siram vb. închieg; *da go sirit* ca să-l închege 169.

síreńe sb. brânză; 169.

sirińe sb. brânză 119 vezi și *síreńe*.

síromah adj. sărac; *na síromasite* la săraci, al săracilor 146, 128.

se pron. tot (vezi *sfe); na site strana* în toate părțile 129 (probabil: *strani); site óvie* toate astea 134.

sk'éparot sb. tărnăcopul 154.

slama sb. paie; 162.

slana sb. brumă 153.

slan(t)oc sb. nisip 133. [Din *slanocot*].

slatco *(=zlatco)* adv. dulce; 159.

slep sb. orb; *na slépite* la orbi 128.

slezam vb. cobor; *slegoh* mă coborii, mă dădui jos 161.

slisnam vb. alunec; *da ne se slisnam* ca să nu alunec 161.

slujam vb. serbez; *coga slujiș* când serbezi 128; *za da slujiș vino* ca să torni, ca să cinstești vin 135.

slușam vb. aŭz; *da a slușaet* ca să o auză, ca să fie auzită 123; *colcu slușaet* câți ascultă 161.

smărda sb. moarte 148.

smia sb. șarpe; 173.

smiam vb. spăl; *taca se smiaet* așa se spală 155 (vezi *ismiam*).

smocfa, smocva sb. zmochin, zmochină; *zmocfi* zmochine 132; *edna smocva* un zmochin 138.

smreca sb. jneapăn 150.

snaa sb. noră; *i ot snaata* decât pe nora lor (și de nora lor) 160.

snaga sb. corp; *snágata* corpul 134, 150.

sniam (jneam) vb. secer: *coga snieș* (= *jneeș*) când seceri 175.

snópleto sb. snopul; 164.

so prep. cu; *so toa* cu acea 128 *i nemaat so što da cupaat* și n' u cu ce cumpără 136; *so priatél'ite* cu prietenii 133, 134, 135, 141.

soc sb. zeamă; *so soc* cu zeamă 144.

son sb. vis 157.

sónasam vb. sfârșesc; *coga da se sónasiș* când să termini 164. [Turc.].

sopnam vb. împiedec; *da se sopniș* să te împiedeci 152.

sósane sb. sfârșit 161.

spane *(spańe ?)* sb. somn, dormire; *ot spáneto* din somn, din adormire 158.

spiam vb. dorm; *aco spieș* dacă dormi 169.

sprostren adj. întins; *dărjit cril'eto spróstreni* ține aripele întinse 124.

stádoto sb. turma; 168.

stanam vb. ridic, scol; *da staniș rano* să te scoli dimineața 164; *stanah* mă sculai 158; *vlacna mi stana* părul mi se ridică = mi se face părul măciucă; mă îngrozesc 158.

star adj., sb. bătrân; *stárite* bătrânii 172, 161; *stara* bătrână; 139.

stečam vb. câștig; *da stéčime* să câștigăm 182.

stísnato adv. strâns, tare; *da go vărjiș stísnato* să-l legi tare 174.

stisot sb zidul; 154.

sto num. sută 180; pl. *sta*: *dve sta, tri sta* etc., 180-181.

stoeam vb. stau; *s'oit* stă 168; *stoĭ* stătù, se produse 130; *stoĭaet vo vódata* stau (ele) în apă 125.

stól- sb. scaun; *vo stóloĭte* în scaune 143.

stopen adj. topit 172.

storam vb. fac; *i sfite se stória* și toaťe se făcură 118; *po óvie si stória imáńeto* după acestea se făcură dobitoacele 118; *ĭemîșite se*

stória poamele s'au făcut (=s'au copt) 129; *za da se storit*, ca să se facă 159; *stóri* făcù 116.

stúden sb. ger; 126.

stúdeno sb. frig; *coga ǐet stú-deno i studen* când este frig și ger ngr. ὅταν ἦναι κρυάδα καὶ ψύχραι 126.

strah sb. frică; *prílegat da imat strahot* se cuvine să aibă frică 142.

stramam vb. mă dau de rușine; *ne se strámaet* nu se rușinează, nu se dau de rușine 161; *oti se stra-mit* căci li este rușine, 175

stramen adj. rușinat, de rușine; *i ne stramen* și nu de rușine (= necinstit) 128.

strámota sb. rușine 163.

strana sb. parte 138; *na site strana* [-*i*] în toate părțile 129.

strebo (pentru *strebro*, cum se zice azi) sb. fir de argint sau aur; filigran; *ot strebot* (= *strebrot*) de filigran 156.

streda sb. Miercuri; *vo strédata* Miercuri 127.

streha sb. streașină; *vo stréhata* în streașină 143.

streșam vb. mișc; *aco se stre-șit* dacă s'ar mișcà 174.

strete sb. mijloc; *na strete* (și *streta*) la mijloc 156.

suc sb. osânză, slănină 167.

sudneț sb. judecător; *sudnițite* judecătorii 146.

su(h) adj. uscat; *sui dărva* lemne uscate 153.

sum vb. sunt 140; *si* ești 127; *ǐet* este 117, 125, 126, 128, 161; *ǐe* este 167; *se* sunt (ei); *druḑi se* alte sunt; *se (h)arni* sunt frumoși 119; *se teșk'i* sunt grele 125; *se malečk'i* sunt mici 125, 130, 123; *caco da beh* par'că eram 157: *cade beșe* unde ai fost 181; *bea* eram 161; *za da bidiș* pentru ca să fii 127, 159; *aco bidat* dacă ar fi 174; *taca da bidit* așa să fie 182; *da bidaet čisti* să fie curate 159, 156, 151.

suren adj. verde; *surénite* cele verzi 153.

súsliv sb. bale; *súslivi* bale 172.

sușam vb. usuc; *za da ne i su-șit* pentru ca să nu se usuce 153.

Ș

șédeset num. șaizeci 180.

șeș num. șase 179.

șeșástisam vb. (mă)uimesc; *șe-șástisa* am remas uimit 132.

șeșnáeset num. șaĭsprezece 127 179.

șetam vb. mă plimb; *cade șétașe* unde te plimbași 181.

șiam vb. cos; *da șieș* să coși 152; 127.

șiroc adj. larg; *șiroca* largă 151; *șirok'i* largi 151.

ștăro sb. barză; *ștărcoĭte* ber-zele 124.

știța sb. scândură; *știțite* scân-durile 149.

što pron. ce, care; *so toa što mojiș* cu acea ce poți 128, 158, 163, 165, 166; *zašto* de ce, pentru ce 144. Vezi: *zašto*.

șúpelca sb. fluer; *da bieș șupél-cata* să cânți din fluer 140.

T

taca adv. așa, astfel; *da ne căl-naet tocu taca* să nu blesteme în deșert 172, 127, 141, 137.

tărgam vb. trag; *me tărgaa* mă trăgeà 157.

tărn sb. spin; *imat tărńé* are spini 148,

tărpam vb. sufer, rabd; *da tăr-pam* să sufer 140.

tcaeam vb. țes; *nega go tcaeat* să-l țeasă 145.

te pron. pe tine, te; *te bóleaet*= e dor 141.

tečam vb. curg; *me teče* îmi curge 193.

tegnam vb. cântăresc; *neca tegnit* las' să cântărească 165.

teliosam vb. sfârşesc; *da teliosaş* să sfârşeşti. [Ngr. ἐτελήωσα, din τελειώνω].

teňĝer sb. tingir; *vo téňĝerot* în tingir 159. [Turc.].

teram vb. gonesc, alung; *za da teraş* ca să alungi 151; *se terat* se alungă 148.

tesen adj. des; *tesna saea* strâmt anteriu 152, 156 (greşit cules: *teşen*).

testot sb. socrul 159.

téstata sb. soacra 160.

teşka adj. greu; *gắsk'ite (gúsk'ite) se teşk'i* gâştile sunt grele 125.

tfoĭ pron. ale tale; *rodninata tfoĭ* pe rudele tale 129 (= pe verii tăi); *comşiite tfoĭ* pe vecinii tăi 129, 136; *tfóite ráboti* lucrurile tale 136; *tfóeata cuk'a* casa ta 144, 149, 155; *déţata tfoĭ* pe copiii tăi 145, 147, 155; *tfóata zdrávie* pag. 170, pentru *tfóeto zdrávie*.

ti pron. tu 136, 176.

ti pron. iţi, ţie; *za da ti póbegnat* ca să ţi se ducă 147.

tie pron. acei; *tie şto imaat* ace, cari au 122, 149, 163, 173.

to pron. astă; *to véčera* astănoapte 157.

toa pron. acea; *so toa şto mojiş* cu acea ce poţi 138; *za toa* pentru aceasta 146, 147.

tóaram vb. încarc; *da go tóariş* să-l incarci 175.

tocu conj. dacă, însă 119, 120, 122, 125, 129, 130 şi pretut.; adv. „numai": *tocu tri méseţi imat glas* numai trei luni au glas 123; *tocu* îndată ce 168; *tocu taca* în deşert; doar aşa 172.

toga(i) adv. atunci 165.

togaş adv. atuncea 131.

toĭ pron. acela 165.

top sb. ghiulea 173. [Turc.].

tóplivam vb. încălzesc; *tóplivat* (pentru *tóplivaat*) încălzesc ei 134.

topol adj. cald; *topla manğa* mâncare caldă 129.

topólica sb. plop; *ot topólica* de plop 117.

traeam vb. durez; *trait mnogu zaman* durează mult timp 152.

trápeza sb. masă; *trapézata* masa 128. Ngr. τράπεζα.

tresca sb. friguri; 158.

treva sb. iarbă 162; *trévata* ierburile 117.

tri num. trei 123, 178.

trieset num. treizeci 180.

trinádeset num. treisprezece 179.

triţi sb. tărîţe; *so soc ot triţite* cu zeamă de tărîţe 144.

triandafil sb. trandafir; *ot triandáfilot* de trandafir 148. [Ngr.].

troşca (troča) sb. fărâmă; *troşk'i (tročk'i)* fărimături 126 (ambele forme se uzitează şi azi).

trup sb. corp; *trupot* corpul 150; *na trupot moĭ* la corpul mieŭ 158.

trua (= *troa*) puţină 170.

tupániţa sb. pumn 139.

turam vb vărs; *oti se turit dolo* căci se varsă pe jos 175.

turc sb. turc; *za túrţite* pentru turci 178.

turcam vb. împing; *da turcaş* să impingi 141.

Ţ

ţărcfa sb. biserică; *na ţărcfata* la biserică 141.

ţărn adj. negru; *gávranot jet ţărn[o]* corbul este negru 125.

ţel adj. întreg 171; *ţela* întreagă 144.

ţepam (sau *čepam* ?) vb. despic. 155.

ţeşel sb. pieptene; 156.

ţeşlam vb. piepten; *da ţéşlime* să pieptenăm 156.

ţirévata sb. pl. maţele 167.

U

úba(v) adj. adv. frumos ; *úbavo* frumos 120 ; *moșni úbao* foarte frumos 122, 165.

ubetoa sb. cercel; *ubétk'ite* cerceii 155.

učam vb. invăț ; *da i-učaet na hárnoto* să-i învețe la bine 160.

udram vb. bat, lovesc ; *udriș* lovești, bați 166 ; *me udri* mă lovì 139.

úgolvam vb. despoiu ; *ugólvaat* despoaie 146.

úgream vb. lucesc ; *coga úgreit* când lucește, când răsare 147.

uho și **uvo** sb. ureche ; *ot úșite* de urechi 155.

ujalvam vb. amărăsc ; *da ne se ujalviș* să nu te întristezi 144 ; *újalvit* amărăște 150.

úlișta sb stupi de albine ; *imam i úlișta mnogu* am și stupi de albine mulți 138.

um sb. minte; 122 ; *v-ume (=vo ume)* în minte, în grije 151. [Azi in Bitolia forma obișnuită se aude *vo umot).*

umbram vb. mor; *Coga da umbrit* După ce va muri 170.

umen adj. înțelept, cuminte 149.

umírańe sb. moarte 147.

umam (se) vb. mă gândesc ; *da se umiș* să te gândești 149.

urča sb. urdă 120.

urivam vb. destrug ; *ne se úrivit* nu se destruge 174 ; *uriva(a)t* destrug 154.

usta sb. gura ; *ústata* gura 141.

uște adv. încă 131.

V

vadam vb. adap ; *da se vadit* ca să se adape 139.

valàița sb. vâltoare, arom. *drăștealǎ* 155.

var sb. var 121.

vardam vb. păstrez 138 ; *da se vardit* să se păzească 134 ; *vardit* păzește 168 ; *neca vardaet* (greșit redat *vartaet*, cu *t)* las'să păzească 163.

varam vb. fierb ; *coga da variș* când ai fierbe 159 ; *toĭ što varit* acel care fierbe 176; *coga da vareat* după ce ar fierbe 131.

varen adj. fiert ; *váreno pile* puiu fiert 170.

vălna sb. lână 119.

vărjam vb. leg ; *da go vărjiș* să-l legi 174.

vărnit vb. unipers. plouă ; *k'e vărnit* o să plouă 164.

vărșam vb. treer ; *da vărșiș* să treeri 164.

večera sb. sară ; *to véčera* astă sară, astă noapte 157.

veeam *(veĭam)* vb. svânt; *da veiș* să svânți 165 ; *coga veit* când suflă 165.

véligden sb. Paști 178.

verzen *(vărjen)* adj. legat; 157.

vetoa sb. ramură ; *vétcata* 148, 151.

vétroto sb. vântul 165; *ot vétroĭte* de vânturi 137.

vezam vb. brodez ; *da vezit* să brodeze 166.

víasam vb. grăbesc ; *da ne se víasaș* să nu te grăbești 175. [Ngr. aor. ἐβίασα].

vioam vb. strig ; *pételot coga vicat* cocoșul când cântă 121. [De observat că Daniil întrebuințează un grecism, traducând pe ngr. ὁ πετεινὸς φωνάζει, prin *cucotlu strigă* (în loc de *căntă)*, bulg. *vicat*, alb. *bεrét* (=*kεndon*] ; *vicaat* strigă (ei) 130.

vidam vb. văd ; da go *vidiș* să-l vezi 171, 175 ; *vidoh* văzui 132, 157.

vila sb. furculiță *vilata* furculițele 159.

vilițata sb. falca 177.

vino sb. vin 133, 135 ; *părvoto vino* vinul dintâi 132.

visoco adv. sus; 124.

vlao sb. mreaje; *vlacot* mreaja 136.

vlaono sb. păr, fr. poil, cheveu; *vlacna mi stana* părul mi se ridică (mi se face măciucă) = mă îngrozesc 158; *vo vlácnata* pe păr 172.

vlezam vb. intru; *k'e vlezam* o să intru 136; *vlezit* intră 153; *cade vlezat* ori unde intră 126; *neca vlezaet* las să intre 143.

vrápčiňa sb. vrabie; *vrapčiňata* vrăbiile 125.

vreme sb. vreme, moment 169; *i barat vreme* şi caută momentul 119; *na vrémeto* la vremea lor potrivită 162; 163.

vresto sb. sac; *vo vréstata* în saci 174.

vrata sb. uşe; *da ótforiş vrátite tfoi* să deschizi uşile tale 147.

vreten sb. fus; *so vreténeto* cu fusul 145.

vo prep. în, la; *vo ormanot* în pădure 117; *stoĭaet vo vódata* stau (ele) în apă 125; *vo nedélcata* Dumineca 126, 127, 143, 170, 171 şi pretut.; *v-ume* în gând, în minte, în grije 151.

voda sb. apă; *vo vódata* în apă 125, 139, 170.

vodeničarot sb. morarul 166.

vodéniţa sb. moară, 165.

vol sb. bou; *vóloĭte* boii (acus.) 122; *na volóite* la boi 162.

volo sb. lup; *volcot* lupul 118; *ot vólţite* de lupi 168.

volnen adj. lânos, de lână 156.

vosoc sb. ceară 138.

voşoa sb. păduchiu: *voşk'i* păduchi 156.

vozam vb. plutesc; *za da vózime* ca să plutim 137.

Z

za prep. pentru; *za čóecot* pentru omul 118; *za naşet ihtizá* pentru folosul nostru 118; *za da go rasipat* pentru ca să-l destrugă 119, 122, 126, 127 şi pretut.

zab sb. dinte; *vo zábite* în dinţi 169, 140.

zabram vb. opresc; *me zabra* îmi opri 139.

záooleam vb. taiu; *coga da zácolaet* când să taie, când ar tăia 173.

záoopam vb. îngrop: *da go zácopaş* să-l îngropi 171.

zàedno adv. dimpreună 137, 144, 162.

záere sb. proviziune 127. [Turc].

zágărnam vb. îmbrăţişez; *da se zăgărniş* să te îmbrăţişezi 176.

zág'inam vb. rătăcesc, pier; *cade zăg'ina* unde rătăcişi 181.

zahmét sb. caznă, trudă; *mnogu činit zahmét* mult se trudeşte 126; [în text, unde probabil este greşală stă: ζαγμέτ. Este turc. *zahmét*].

zaeao sb. iepure; *záiţi* iepur, 178.

zálepam sb. lipesc; *da zálepiş* să lipeşti 150.

zaman sb. vreme, 131, 152. [Turc.]

zámrazen adj. îngheţat 174.

zanat sb. meşteşug; *na ftóito zanaat* (pentru: *zanat*) în meşteşugul tău 135, 146. [Turc.].

zápaleam sb. aprind; *da go zápalit* să o aprinză 142; *da zápaliş fúrnata* să aprinzi (= să încălzeşti) cuptorul 153. [Tot aşa în Dr., Arom. Ngr.. Alb].

zarár sb. pagubă, 126; *zárarot* paguba 144. [Turc. *zarár*].

zástanam vb. încetez; *zástana*, încetează 123.

zastraşam vb. mă speriu; *se zastrăşih* m'am speriat 136.

zaşto=pentru ce 144. (Vezi *şto.*)

zavárniţa sb. zăvor 147.

zărn sb. bubă; *coga imaş zărna* când ai bube 147.

zărnoto sb. grăuntele 165.

zbor sb. cuvânt; *zborot* cuvântul 150.

zdrav adj. sănătos, tare; *grah zdravo* fasole tare 133, 153; *díreți zdravi* stâlpi tari 173.

zdrávie sb. sănătate ; 170.

zelca sb. broască țestoasă; *zelk'i* broaște țestoase 177.

zelen adj. verde; *zéleno* ăl verde, verdele 178.

zel'e sb. varză; *zel'eta* plur. varza 117.

zemam vb. ieau; *da zemam* să ieau 133; *zemiș tfoata zdrávie* iei sănătatea ta = te reînsănătoșești 170; *da zemiș* să iei 173; *da ne se zemaș ot oc* [*oco*] ca să nu-ți fie de deochiu 150; *po zemat* încape 167 (în text: *so zemat*); vezi: *pozemam; da zemit* să iea 142; *zemaat* ieau (ei) 122; *zedoh* luai, am luat 139; *me zede tréscata* mă apucară frigurile 158.

zemea sb. pămâut 121; *zémeata* pământul 116, 174.

zeto sb. ginere; *zétoto* ginerele 160.

zgórivam vb. scol; *zgórivat* scoală 121.

ziafét sb. petrecere; *vo ziafétite* la petreceri 135. [Turc. *ziafét*].

zima sb. iarna; 124.

zvesda (*zvezda*) sb. stea: *zvesdite* stelele 116.

INCHEERE

Aromân. Câtevà cuvinte despre terminul *Aromân,* întrebuințat aici și în celelalte scrieri ale mele, pentru desemnarea Românilor așezați în Peninsula-Balcanică, cari, deși strâns uniți prin una și aceeaș limbă cu celelalte trei trunchiuri de Români, cu Daco-Românii, Istro-Românii și Megleno-Românii, se disting totuși de aceștia prin micile deosebiri de limbă, deosebiri ulterioare despărțirii Românilor, neînsemnate, întru cât *toate* își găsesc explicare în limba română antedialectală, adecă în limba vorbită de toți Românii înainte de despărțirea lor.

Acest termin mi s'a părut ca cel mai nimerit din următoarele considerațiuni:

Este cel mai apropiat de cuvântul *Român,* la care punând înnainte *a*, avem pe *Aromân* și înfățișem în acelaș timp una dintre particularitățile acestui graiu, neexistentă în celelalte dialecte române, anume particularitatea de a antepune pe *a* la toate cuvintele începătoare mai ales cu lichidele *r* și *l*. Bine înteles că această particularitate nu-i generală la Aromâni, dar totuși destul de răspândită [1]).

Orice alt termin am fi preferit pentru a-i desemnà, ar fi fost și mai puțin potrivit, pentru cuvântul că Aromânul, după ramura din care face parte, se numește pe sine diferit, cu toate că numirile ce-și dă se derivă toate din *Romanus.*

Astfel Aveliații, Perivoliații, Brăjații, Băișații, Crușovenii etc. se numesc *Arumǎn* (— *ǐ'n)*, *Armǎn (-ǐ'n);* Sămăriniații și Smic-

[1]) Fenomenul acesta in Aromâna este o firească dezvoltare organică datorită greutății rostirei acestor consoane și care apoi, prin analogie, s'a întins și asupra altor consoane, fără însă a se generalizà. Acelaș fenomen îl întâmpinăm și la alte popoare romanice, anume la Catalani, Gasconi, Engandini etc. cfr. Gröber, *Grundriss*[2] § 53, pag. 866; idem pag. 757, § 31; Mayer-Lübke, *Grammaire des langues romanas,* I, § 383; I. Cornu, *Romania* XI, 75—79; R. Geheeb, *Prosthetisches a und s im Rumänischen,* Leipzig.

șații: *Rumî'n;* Moscopolenii, Fărșeroții, Muzăchiarii etc': *Rrumân*, *Rrămân*, *Rrmăn*.

Oricare din aceste denumiri am fi ales, n'ar fi cuprins pe toți Aromânii și ne-ar fi îndepărtat de: *Român*.

Singura obiecțiune serioasă, ce s'ar puteà ridicà în contra adoptării acestui termin, ar fi că-i neologism. Dar aceasta nu strică. Tot așà se petrece lucrul și cu *Român*, de care ținem să nu ne îndepărtăm, ca unul care a pătruns dela renașterea poporului nostru adânc în limbă, încât nu-i manifestare a vieței românești de care el să nu fie strâns legat.

Și mai puțin nimerită ar fi fost întrebuințarea unor termini ca *Macedo-Român, Român dela Pind, Român din Turcia europeană*, *Român din Epir* etc., denumiri bune și la locul lor numai când vroim să vorbim de Aromânii din Macedonia, dela Pind etc.

Tot așà de nepotrivită este și întrebuințarea numirii de *Român dela Sud*, pentru care pledează G. Meyer [1]), numire datorită întâiu lui H. Schuchardt, căci nu toți Românii dela Sud sunt Aromâni, ci mai sunt și Daco-Români, după cum la Nord au putut fi sau mai sunt încă colonii aromâne.

Tot acelaș lucru se poate spune și despre numirea de *Român din dreapta* sau *din stânga Dunării*.

Nu mai vorbesc despre netemeinica întrebuințare a unor termini batjocoritori ca *țânțar* și *cuțovlah*. Românii de pretutindeni au privit ca batjocoritoare și înjurie chiar numirea de *vlah*. Iar când nevoiți au fost s'o întrebuințeze, mai mult ca termin consacrat a fi desemnați de străini, au făcut-o în contra voinței. Acei însă la cari conștiința națională erà deșteaptă, nu s'au codit să adaoge pe lângă *vlah* și un alt termin, menit să-l înnobileze. Așà a procedat și Ucuta. Pe coperta lucrării sale *Noua Pedagogie*, în mândria sa de Român nu puteà suferi denumirea de *vlah*, socotită ca înjositoare. De aceea în dorința de a nu fi neînțeles, dar și în voința de a-și împăcà mândria sa de român, adaogă înaintea lui *vlahos* cuvântul *Romanos* (Român): Νέα παι-

---

1) G. Meyer, Alb. Stud. IV, pag. 8: «Der Name Aromunen, den Weigand gewählt hat, erscheint mir wenig glücklich. Ich brauche Südrumänen, als Abkürzung vl., d. i. vlachisch, das Nordrumänische kürze ich rum., d. i. rumänisch.»; Iar I. Popovici, *Romania*, vol. 32, Anul 1903, pag. 121 se rostește în vederea părerii aci admise.

δαγωγία..... τοῦ μαθεῖν τὰ νέα παιδία τὰ ῥωμανο-βλάχικα γράμματα εἰς κοινὴν χρῆσιν τῶν Ρωμανο-βλάχων.

Identic se petrece lucrul cu coloniile aromâne stabilite în Austro-Ungaria, mai ales în Budapesta şi Viena. Acestea impuneau drept numire comună pentru Greci şi Aromâni pe Ρωμαιοβλάχος, adică *Romano-vlah*, termin ce nu odată numai îl găsim pomenit fie pe cărţile didactice tipărite la Viena pentru copii greci şi români, fie pe cărţi cu alt cuprins, dar tipărite cu cheltuiala comunităţii ortodoxe greco-române.

Admiţând în limba noastră ca termin technic pe *Aromân*, ar trebuì să fim consecinţi în procedeul nostru şi când îl întrebuinţăm în limbile străine, şi, după cum scriem fr. Roumain, germ. Rumäne, serb. Romuni, sau Rumuni, ngr. Ρουμοῦνος, Ρωμοῦνος, etc., să spunem şi să scriem tot aşà fr. Aroumain, germ. Arumäne, serb. Aromune, Arumune, ngr. Ἀρουμοῦνος, Ἀρωμοῦνος etc., după cum şi face în fr. Mario Roques (cfr. Romania, XXVIII, pag. 309, An. 1898 şi ulterior) şi alţii, Români şi străini.

Weigand se serveşte în germ. de forma *Aromunen* (cfr. Aromunen I, pag. VII; II, pag. VII, VIII) şi în româneşte de *Arămăn* (cfr Enciclopedia Română, art. *Arămăn)*; consideraţia ce l'a determinat pe Weigand în alegerea cuvântului *Aromunen* o mărturiseşte singur: «Aromunen ist die deutsche Form, die am besten der nördlichen einheimischen entspricht» (Arom., II, pag. VIII[1]). S'ar fi putut servì cu toate astea tot aşà de bine de *Arumänen*, fără să fi fost nevoie de înmulţirea terminilor cu încă

1) De altfel să nu se crează că Weigand este primul căruia îi trece prin gând această nouă denumire. Deja forma *Romunen*, pentru desemnarea Românilor, a fost pusă oarecum în circulaţie cam de pe la 1848 şi se găseşte tipărită dela 1854 de Neigebaur. Weigand n'a facut decât să adauge proteticul *a-* la o formă care n'a reuşit să se încetăţenească in germana, caşi *Rumunen* a lui Miklosich, de-asemenea înaintea acestuia întrebuinţată. Pe de altă parte nu puţini sunt scriitorii cari ne trasmit numele de *Român* supt forma *Romanen* (Leake, 1814), *Romounis* sau *Romains* (Pouqueville 1820), Ρόυμοῦνος (Philippides, 1816) etc. Vezi în privinţa aceasta judiciosul şi amănunţitul studiu al Dr. Theodor Gartner, *Ueber den Volksnamen der Rumänen*, Czernowitz 1893 (Sonderabdruck aus den «Bukoviner Nachrichten»), în care se dă în modul cel mai conştiincios şi aproape complet toată literatura în care se vorbeşte despre diferitele numiri date Românului şi de unde de sigur s'a inspirat şi Weigand în alegerea denumirei de *Aromunen*.

unul în limba germană, care nu aduce nici o lămurire mai mult, terminul din urmă fiind destul de clar şi cuprinzător [1]).

Mai nenorocos a fost Weigand în alegerea numirei de *Arămăn*, care nu se aude nicăiri. Greşit susţine el, că se aude la nord. Trebuià, loc. cit., *Arămăn* pus în parenteze şi însoţit de semnul întrebării, ca nesigur, ci nu *Arumân*, cum face Weigand.

De asemenea mă ridic în contra întrebuinţării terminilor de: nord, sud, centru, de cari se serveşte mai cu samă Weigand, când vreà să arate locul unde se aud anumite particularităţi din graiul aromân; şi aceasta o fac din pricină că Aromânii, atât în trecut cât şi în timpul de faţă, au fost şi sunt amestecaţi, trăind laolaltă la nord, sud sau centru, Aromâni din diferite ramuri, din deosebite *fari*, cum se zice în graiul lor. Cele mai apte numiri în această privinţă ar fi desemnarea lor după denumirile locale, ce obişnuesc ei înseşi să şi le deà, cum dejà cu un secol înnainte făceà G. Roza (cfr. *Prefaţa*, dela *Măestria ghiuvăsirii*, Pesta 1809).

Alfabetul.—Nici o îndoeală nu încape că Aromânii s'au servit de alfabetul grecesc şi înainte de Cavalioti, Ucuta şi Daniil, în scrierea limbei lor, întrebuinţând semne deosebite pentru sunetele cari nu puteau fi redate prin caracterele greceşti sau lăsându-le cu totul neexprimate. Se procedà la fel cum se face şi azi la Aromânii din Epir şi din Albania, când se servesc de caracterele greceşti în transcrierea limbei lor, bunăoară în scrisorile lor. Şi tot acelaş procedeu urmează şi şcolarii aromâni, cari, ur-

1) G. Meyer, *Indogerm. Forch*, V. pag. 71, întâmpină cu următoarele aprecieri inovaţiunea terminologică a lui Weigand: «Auch für die Benennung «Aromunen« vermag ich nicht zu erwähnen, sie wird den wenigsten, die den Titel des Buches lesen, verständlich sein. Wir nennen jetzt allgemein die Bewohner des Königsreichs und der angrenzenden Teile Ungarns« Rumänen»; der Name «Romunen» oder «Rumunen», den Z. B. noch Miklosich brauchte, ist wohl ziemlich ganz abgekommen. Bei Weigand handelt es sich um allernächsten Verwandten dieser Rumänen; warum soll man also nicht auch im Namen diese Zusammengehörigkeit zum Ausdrucke bringen? Makedonische Rumänen ist gewiss wenig passend; aber warum nicht Südrumänen oder Balkanrumänen oder (von ihren Hauptsitzen) Pindusrumänen?» Iar I. Popovici, *Romania*, vol. 32, Anul 1903, pag. 121 zice: «M. Weigand les nomme (pe Aromâni) en allemand *Aromunen*, forme qui ne me semble pas logique; on appelle les Roumains en allemand *Rumänen*; en partant de là, si nous procédons logiquement, *Armâni* sera en allemand *Arumänen*, et non *Aromunen*. *Aromunen* ressemble beaucoup au *Rumunen* de Miklosich, nom mal fait, qui n'est que la transcription allemande de *Rumun-i*».

mând la şcoli greceşti, se văd siliţi a-şi notă în graiul lor de mamă diferitele explicări date în greceşte, pentru mai buna lor pricepere. Voi dà o singură pildă din felul cum transcriu ei pe *ă* (respectiv *î*) şi *oa*, pentru ca oricine să-şi facă o idee.

Se ştie că limba greacă este lipsită de sunetul *ă* şi *oa*, aşà că nici în alfabetul grecesc nu s'a simţit nevoea unui semn grafic atât pentru *ă* cât şi pentru *oa*.

Din pricina aceasta Aromânul s'a văzut nevoit să născocească un semn pentru fiecare din ele deşi nu întotdeauna. Astfel vedem că de cele mai multe ori pe *ă* (î) îl redă prin ᾳ sau ᾰ, adecă prin α, însoţit de un semn. Nu rare ori însă şi prin simplu α, prin αα, sau prin ȣ (ου): πȣνα (= până), cum găsesc în nenumărate scrisori.

Pe când alţii au putut întrebuinţà un semn grafic deosebit. De pildă dascălul Pepi, despre care vorbeşte C. Belimace în *Calendar Aromân* 1909, pag. 93, întrebuinţà un ε aşezat întors ɜ, ca să redea pe *ă*.

Pe *oa* (*ŭá*, *o̧á*), mai întotdeauna în scrisorile ce-mi stau la dispoziţie, îl văd redat prin simplu *o* sau ω. Bună oară όμινι (= oameni), όσπε (= oaspe) etc., aşa cum îl găsim des şi în cei trei scriitori aromâni pomeniţi.

Că mulţi vor fi scris fără nici o sistemă este foarte explicabil.

Las mai jos să urmeze, pe lângă alfabetul folosit de Daniil, Cavalioti, Codex Dimonie, Ucuta, alfabetul utilizat de G. Meyer in transcrierea lui Cavalioti, şi cel de mine în redarea fonetică a lui Ucuta, Daniil, Cavalioti şi a părţii bulgăreşti a lui Daniil. Alfabetul mieu nu-i decât cel întrebuinţat în genere în diferitele mele lucrări, când e vorba de transcrierea dialectului aromân şi meglenit.

Cu privire la alfabetul lui Daniil şi Cavalioti, vezi observaţiile făcute de Mikl., R. U. II, pag. 8—9; iar cu privire la cel din Codex Dimonie, vezi Dachselt (P. Th.): *Didahia alu ayu Antoniu,* pag. 4—7. (In «erster Iahresbericht des Instituts für rum. Sprache»).

Papahagi	Meyer	Daniil	Cavalioti	Dimonie	Ucuta
a	a	α	α	α	α
ă	ă	ᾳ, α	ᾳ	ᾳ, αα, α	ᾳ
b	b	μπ, π	μπ	μπ, π	μπ
c	k	κ	κ	κ, κγ	κ

Papahagi	Meyer	Daniil	Cavalioti	Dimonie	Ucuta
č	tš	τζ	τζ	τζ, τζζ	τζσ
d	d	τ	ντ	τ, ντ, νντ, .τ	ϑ, ντ
ḍ	dz	τζ	τζ, ντζ	τζ, τζζ	ϑζ
δ	δ	δ	δ	δ	δ
e	e	ε	ε, αι	ε	ε
f	f	φ	φ	φ, υ	φ (rar υ)
g	g	γϰ, ϰ	γϰ, ϰ	γϰ, ϰγ	γϰ
ğ	dž	τζ	τζ, ντζ	τζζ	ϑζσ
g'	g	γϰ	γϰ	γγ	γγ
γ	γ	γ	γ	γ	γ
h	h	χ	χ	χ	χ
h'	h	χ... (i)	χ (.. i)	χ (...i)	χ (...i)
i	i	η, ι, υ	ι, η	η, υ	η, υ, (ι)
j	—	ζ	—	ζζ	ζσσ
k'	k (...i)	ϰ (...i)	ϰ (. .i)	ϰ (...i)	ϰ (...i)
l	l	λ	λ, λλ	λ, λλ	λ,
l'	l'	λ, λλ	λλ, λλι	λλ, λ	λλ, λυ
ll	—	λλ	—	—	λλ
m	m	μ	μ	μ	μ
n	n	ν, νν	ν	ν	ν
ń	ń	νν, ν	νν, ννι, νι	ν, νν, ννη	μ'
o	o	ο, ω	ο	ο, ω	ο, ω
p	p	.π	π	π, μπ	π
r	r	ρ, ρρ	ρ	ρ, ρρ	ρ
rr	r̄	ρρ, ρ	ρρ	ρρ, ρ	ρρ
s	s	σ, σσ	σ	σ	σ
ș	š	σ	σσ, σσι	σσ, (στ στ ?)[1]	σσ [2]
t	t	τ	τ	τ	τ
ț	ts	τζ	τζ	τζ	τζ
θ	θ	θ	θ	θ	θ

1) Trebuie să fie o greșală de cetire sau o confuzie de litere. Neavând manuscrisul supt ochi nu ne putem totuș pronunță. Probabil este acelaș sigma, dar îndoit, cu care Ucuta transcrie pe *ș*, și pe care autorul l'a cetit greșit στστ, în loc de σσ, sau un semn deosebit pentru exprimarea lui *ș*. (Vezi pag. 63 în faximil, rândul prim, cuvântul *așteaptă*, rândul 6 *ș*, rândul 8, cuvântul *agărșî*, etc., felul cum Ucuta transcrie pe dublul σ, care pare a fi un στ).
2) Semn deosebit. Vezi nota de mai sus și observări.

Papahagi	Meyer	Daniil	Cavalioti	Dimonie	Ucuta
u, ŭ	u, u̯	ου	ου	ου, ού	ȣ (=ου), ού
v	v	β	β	β	β
v́	y	γ... (i, e)	γ, γι, γε	γ, γι, γε	γε, γι
x	—	ξ	—	ξ, κξ	ξ
z	z	ζ	—	ζ	ζ

Observări. — 1. Din aruncarea unei priviri asupra tabelei de mai sus, reese că deosebirile dintre alfabetele Daniil, Cavalioti, Dimonie, Ucuta, nu sunt prea mari ; micile deosebiri se văd mai cu seamă la literile pentru cari alfabetul grecesc nu posedă sunete. Deși multe ori acești autori nu se aseamănă între ei, totuși, toți se încearcă să întrebuințeze pentru sunetele aromâne, neexistente în grecește, litere deosebite de cele ale insuficientului alfabet grecesc. Faptul că semnele acostea de distingere sunt aproape aceleași la toți, exceptând pe Ucuta, ne face să presupunem că ele se reduc la încercări anterioare lor ; probabil la felul sistemului de scris întrebuințat p'atunci în Moscopole.

Bunăoară toți redau pe *ă (î)* prin α[1]) cu semn dedesupt, sau prin doi'*αα*, ᾳᾳ etc. (Dimonie). Firește nu în totdeauna, după cum se poate constată din Daniil și Dimonie. Aceasta însă provine fie din negligență, fie din lipsă de semne îndestulătoare, fie că nu se simțeà neapărată nevoie.

Insuși asprul Ucuta, care ne dă cel mai desăvârșit alfabet aromân din elemente grecești, mărturisește că semnele și tonurile se întrebuințează doar mai mult *„din pricina copiilor, căci putem și fără dânsele să cetim“* (vezi pag. 67 5) ; de altfel cum și face în paginele dela sfârșitul opului său, când, pe semne, îi crede pe copii destul de înnaintați în modul de a ceti și scrie și fără semne, fără accente, — dacă cumva nu s'ar datori altuia 'corectura acelor pagini.

Singurul Ucuta dintre toți inzistă în prefață și pag. urm. asupra sunetelor românești, cari lipsesc alfabetului grecesc (pag. 66—72). Face deosebire între *ă* și *î* [2]) pag. (69 7 ; deosebește pe *u* lung de *ŭ* scurt (pag. 67), și stăruește în explicările ce le face asupra diftongilor, de asemenea neexistenți în grecește, deose-

1) Vezi G.Weigand, *Vierter Irhresbericht d. Inst. für rum. Sprache*, pag. 137.

2) Probabil, *ă* se rosteà ca azi la Fărșeroți în vorba *mână*, pe când *î* ca azi în cuvintele: *dî*, *avdî'* (=auzi) la Fărșeroți, Aveliați, etc.

bind 1) ια (= ea, ĭa) 67/6; 2) ια cu valoarea lui ν́α, după cum reese din exemplele aduse, totdeauna însă în legătură cu γ: γιάνκου, γιαζμᾳ; 3) εά (= ea, ĭa). Toţi aceşti trei diftongi se reduc la unul singur *ĭá* sau *ea* [1]; 4) ιε (= ĭe); 5) ιο (= ĭo); 6) ιȣ (ιου = ĭu); 7) ωα (= oá, ŭá), unde apare şi cu accentul pe ώ: ώαμεμ'υ (oameńĭ) sau pe ά: ν'χωάρᾳ [2], dar nici vorbă că-i *oá (ŭá)* cu accentul pe á, adecă pe ultima vocală caşi la ceilalţi diftongi, pe cari însuşi Ucuta îi explică în acest sens la pag. 69: φεάτζε, nu φέατζε. Alţi diftongi despre cari Ucuta nu crede de cuviinţă a ne întreţine, dară pe cari îi întrebuinţează sunt *aĭ*, *aŭ*, *eĭ*, *eŭ*, *oĭ*, *oŭ*, *uĭ*, *uŭ*.

Nu putem trece, fireşte, printre diftongi pe ᾳ, οι, ȣ, cum îi consideră Ucuta, pag. 71, condus după felul cum sunt tratate aceste litere (afară de ᾳ) în ngr.

Unde se pune în evidenţă superioritatea alfabetului lui Ucuta însă, este aflarea şi întrebuinţarea strictă a unor semne pentru sunetele consonantice aromâne, cari nu şi-au corespunzătoare în alfabetul grecesc. Ucuta distinge aspru: pe λ (=l), de λλ (=ll) [3] şi de λλ' (=l'); pe ν (n) de μ' [=ń), întrebuinţând semn deosebit [4]). Apoi mai verbeşte de un *n*, care n'ar fi nici *n*, nici ń, ci intermediar acestora şi pe care îl redă prin ν', pag. 69/8.

Deosebeşte minunat guturala γκ (=g) de palatala γγ (=g') şi γ(=ν́). Exemplul γγιουϐᾳσεσκου, care urmează pag. 69/7, după explicarea valoarei lui γκ, este greşit adus, dar nu-i cătuşi de puţin neconsecinte cu regula, căci e scris cu γγ şi nu cu γκ.

Intrebuinţează sunete speciale pentru spiranta j (ž), redată prin ζ plus doi σσ: ζσσ, adecă prin şz, căci doi σσ în gr. se întrebuinţă mai mult pentru exprimarea sunetului sibilant ş, redat prin σσ de Ucuta, dar întrebuinţând şi aci semn deosebit, inspirat de sigur după felul scrierii de mână în greceşte a lui doi σσ [5]).

---

1) Noi îl redăm numai prin *ea* (ceteşte *ĭa*).

2) Şi în textele vechi ale limbei Daco-române se constată, că accentul stă pe vocala originală, fără ca totuşi să se presupue, că aşà se şi rosteà diftongul.

3) S'o fi pronunţând acest dublu *ll* caşi azi în cuvântul *callu*, când este articulat şi unde în adevăr se aud doi *ll*.

4) Inspiraţia aceasta i-a venit lui Ucuta probabil de la n grecesc, aşà cum se obişnueà a fi scris în manuscrise la sfârşitul cuvintelor, cu care şi samănă, afară de spiritul aspru care se datoreşte lui însuşi.

5) Vezi la pag. 63, rândul 1, în cuvântul *aşteaplă*, felul cum scrie Ucuta pe ş.

Nu cufundă pe τζ (ţ = ts) cu ϑζ (=ḑ, dz), întrebuinţând pentru exprimarea lui sunetul dental ϑ, născocit de asemenea de el şi care-i asemănător cu *d* [1]) latin de mână, plus ζ (=z), aşa cum se obişnueşte şi azi în mare parte, Ucuta fiind în această privinţă în curent cu tot felul de sisteme ortografice, după cum ne convingem din explicările date de el însuşi în prefaţa sa şi după cum am mai accentuat în introducere.

Apoi este singurul care nu confundă pe ğ şi č, transcriindu-le, pe primul prin ϑζσ (= dzs), pe al doilea prin τζσ (=tzs), pe când azi fonetiştii le redau prin dž şi tš sau prin ğ şi č, aşa cum le redau şi eu.

Toate abaterile în Ucuta trebuesc privite ca scăpări de vedere.

2. Una din particularităţile cele mai însemnate la Ucuta este şi şovăirea vocalei neîntonate *e*, redată când prin *e* : *ḑenucl'u* (azi *ḑinucl'u*), *ḑeamenŭ* (azi *ḑeaminŭ*), *oásele* (azi *oásile)* etc., şi când prin *i* : *nimalo* (Cav. *nemalo)*, *nḑiminâm, nḑiminate*, *nğumitate* etc. ; această şovăire a lui *e* se găseşte şi la Daniil, Cavalioti, deşi la primul este redată mai mult prin *i* : *ḑéḑitile* Daniil, (*ḑéḑetŭ* Ucuta), dar *nğumetát* Daniil, *máţenu* Cavalioti, *máţină* Daniil, *sănḑile* Daniil, *ndereaptă* Cavalioti, *ndireptu* Ucuta.

Tendinţa astăzi la Aromâni este ca orice *e* neîntonat, afară dacă-i la sfârşit, să devie *i* ; *nidus* ; *nifaptu* ; dar *nefănerusitu*, *neştire* la Ucuta ; azi *si* (= să), pe când la Ucuta, Daniil *se*.

3. Acelaş lucru se petrece şi cu *o* neîntonat, azi devenit regulat *u*.

Acusativul *o* dela pron. pers. *ea*, este redat numai prin *o*, la Ucuta, Daniil ; pe când azi numai prin *u* (vezi vocab. arom. pron. *ea)* ; azi orice *o* neîntonat, devine *u*.

4. Proteticul *a* lipsèşte în genere în dialectul moscopolean chiar în cuvintele începătoare cu lichidele *r* şi *l*, deşì, acì încă, în mod neconsecinte. Aşà avem *arradu, arák'ŭ*, *aravdu*, etc., *alik'escu* ;

5. Alunecarea lui *a* spre *ea* după lichidă. Vezi *preag*, *greas fleacă*, *mbreaţă, greaiu.*

6. Tot aşà de nestrictă este deosebirea ce se face între simplul *r* şi dublul *rr*, adecă între *r* alveolar şi *rr* gutural atât de la începutul cât şi înlăuntrul cuvântului. In vocabularul aromân s'a inzistat la cuvintele respective, când *rr* derivă din *rn* sau *rl*. Adaog că nici acì nu observăm o regulă ; pe lângă *ar-*

---

1) Vezi la pag. 63, rândul 3, în cuvântul *de, doru*, felul cum redă Ucuta pe *d* prin semn deosebit.

rămăsăturră (din *arrămăsăturle)* 89/38, *făcătorru* (= *făcătorlu*) etc., avem *ficorlu*, *fičorl'i*, apoi *prrăndu* etc.

7. *ḑl* > *zl*; *ţl'*, *ţl* > *sl'*, *sl*; *ţf* > *sf* : *ezl'i*, *maθitazl'i*, *hărămisl'i*, *ndriptăsle*, *profisl'i*, *bărbasl'i*; *se sfugă* (= *se-ţĭ fugă*). Toate aceste particularităţi se găsesc şi azi în suptdialectele aromâne şi. când s'a crezut de cuviinţă, s'a stăruit în vocabular la cuvintele respective.

8. In *flexiune* caracteristic mi se pare declinarea pronumelor posesive, care se face identic ca în Avela [1]), adecă se declină şi pron. posesiv caşi sb., chiar dacă urmează substantivului: *a tătăńlor anostrórŭ*, *a Dumniḑălluĭ anostrúĭ*, *a súfletluĭ áńeúĭ*, *tră lucrarea a dimăndăčunlorŭ atăórŭ* 79/23; *cu pălăcăriĭle a dádil'i atăeĭ aţil'éĭ vărtósŭ curátil'i ş-a tutulórŭ ávilorŭ atăórŭ* 79/24.

Formarea genetivului-dativ sing. în *-l'i* : *étil'i* 79, *míntel'i*, *pístil'i* 65 etc., este iarăşi cevà caracteristic dialectului moscopolean şi se aude şi azi în acest dialect.

9. Azi în Aromâna, pe cât îmi este cunoscut, pl. dela *mare*, *largu* şi *fară*, se aude *mărĭ*, *lărḑi*, *fărĭ*. In Daniil vine: (strańe), *larḑi* pag. 151/20, *mari peşti* pag. 136/12, *şi amirăráţ marĭ* pag. 101/55 [Ucuta) etc., (vezi *mare* în vocabularul aromân); *farĭ multe* pag. 97.

10. In partea lexicală găsim la Ucuta următoarele cuvinte, ce nu le întâmpinăm azi în Aromâna : *mălinare* (= înveselire; din *ma* + *alinare* ?), *sămănătórŭ* (= mângâitor) şi *sumğugătórŭ*, (=sâgnar).

Despre rest se vorbeşte la fiecare cuvânt în vocabular, dacă el prezintă vreo particularitate.

Singurul neologism latin în Ucuta este *deferenţie*.

Lămuriri şi prescurtări.— Atât textul original al lui Ucuta cât şi cel al lui Daniil sunt întocmai redate, (vezi şi pag. 64, nota 1, pag. 263, 293].

Orice cuvânt, care nu-i întonat pe penultima silabă, este prevăzut cu accent în transcrierea mea.

Cifrele dintâi arată pagina transcrierei mele atât pentru textul Ucuta cât şi pentru textul Daniil; pe când cea care urmează supt prima cifră, arată pagina din Ucuta sau Daniil. Aşà: 65/2, 65 arată pag. lucrării de faţă, iar 2 arată pag. din *Noua pedagogie* a lui Ucuta.

---

1) Cfr. o mulţime de exemple în ale mele *Basme Aromâne* glosar, (art. referitoare la pron. posesive). Azi în dialectul moscopolean nu există această particularitate.

Literile cursive din transcrierea mea, în Ucuta, arată că în textul original acelaş sunet este greşit redat de autor.

Parentesele acestea [ ] în textul Ucuta şi Daniil, arată lipsuri completate. Bunăoară pag. 98/54 [τ]οτζ, [τ] este adaos de mine, Tot aşà şi în transcriere.

Cav., care urmează de obiceiu după cuvântul capital, din vocabularul aromân, referă la G. Myer, Alb. Stud. IV, indicând No. supt care ni-i redat cuvântul aromân. Când acest cuvânt este identic cu cel dat de mine, nu se mai repetă. In totdeauna însă după No. am ţinut să dau şi traducerea germană a cuvântului făcută de Meyer. Weigand vine în discuţie numai întru cât este pomenit de G. Meyer cu prilejul lui Cavalioti.

Toate citatele însoţite de cifre pânăla pag. 101 se referă la Ucuta, iar dela 116--182 la Daniil.

Prescurtările principale sunt :

Alb. (Albanezesc).
Arom. (Aromânesc).
Bulg. (Bulgăresc).
Drom. (Daco-Român).
Ngr. (Neogrecesc).
Turc. (Turcesc).

Literatura folosită la introducere socotesc de prisos de a o mai reproduce în totalitatea sa, fiind la locul citat clar arătată. Pomenesc numai următoarele lucrări la cari mă refer, fie în introducere, fie la vocabulare, ca unele al căror titlu nu-i destul de lămurit dat. Prescurtările urmează în parentes.

Candrea-Densuşianu, Dicţionarul etimologic al limbii române, Bucureşti 1907. Litera A. — Fînaţ. (Dicţ.).

Cristoforidès, Λεξικὸν τῆς 'Αλβανικῆς γλώσσης ὑπὸ Κωνσταντίνου Χριστοφορίδου, Atena 1904 (Cr.).

Densuşianu (Ov.), Histoire de la langue roumaine, Paris 1901 (H. l. r.).

Meyer (Gustav), Albanesische Studien IV, Wien 1895;

— Etymologisches Wörterbuch der albanesischen Sprache, Strassburg 1891. (Alb. Wtb., sau simplu : M., în vocabularul albanez).

Körting (G.), Lateinisches-romanisches Vörterbuch, ediţia a treia Paderborn 1907. (Körting[3]).

Miklosich (Franz), Rumunische Untersuchungen, Wien 1881.

(Mikl., R. U. II, dacă-i vorba de Cavalioti; R. U. 2, când este vorba de Daniil).

Pușcariu (Sextil), Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache, I. Lateinisches Element, Heidelberg 1905. (Etym. Wtb.).

Σάθα (K.), Νεοελληνικὴ φιλολογία etc., Atena 1868, (Sathas, *Bibl.)*.

Παπαδοπούλου Βρέτου, *Νεοελληνικὴ φιλολογία*, 2 volume, Atena 1854 (Vretos, Νεοελλ. φιλολ. I, II).

Ζαβίρα (T. I.), Νέα Ἑλλὰς ἢ Ἑλληνικὸν Θέατρον, Atena 1872. (Νέα Ἑλλάς).

Am avut în vedere la stabilirea originii cuvintelor din vocabularul aromân în totdeauna susnumitele lucrări.

Mai toate rugăciunile grecești, după cari a tradus Ucuta, se pot găsì în cartea de rugăciuni: Σύνοψις ἱερὰ, μέρος Α', Veneția 1786.

INDREPTĂRI

Pag.

31 ultimul rând de la sfârşit, după: vol., 46, ceteşte: *Viena*.
47 rândul 23 *redeştepterea*, cet. *redeşteptarea*.
65 » 17 *súfletutu*, cet. *súfletlu*.
77 » 5 din urmă cet. *frónimelorŭ*.
81 » 6 de sus *hărseá-te* cet. *hăriseá-te*.
117 » 4 VII [1]) şterge virgula după *pɛ[r]*.
117 » 4 de jos IV *coprio* cet. *cóprie*.
119 » 5 VII trebue adaos *tɛ*.
120 » 16 II cet. κουκότλου; r. 15 V cet. *radvaat*.
124 » 18 VII în loc de *dinɛ*, cit. *dímɛrnɛ*; r. 20 VII şterge *ikimɛrnɛ*.
127 » 13 V *sabótate*, cet. *sabótata*.
128 » 3 VII după *eδé*, adaoge: *jo*; r. 8 VII cit. *tɛ ag'ɛróńš*.
130 » 5 VII driθɛt; r. 13 VII *tɛ*; r. 19 VII cet. *uškúer*, r. 23 VII, cet. *vrešta*; r. 16 V cet. *davat*.
131 » 13 IV în loc de νὰ, cet. τὰ; r. 7 VII cet. *tɛ*; r. 14 VII cet. *tɛ*; r. 16 VII cet. *eδé*.
133 » 2 V *ta*, cet. *da*.
134 » 8 II τζτη cet. τζη; r. 18 VII cet. ngróhenɛ; r. 21 VII cet. *djaθtɛ*.
138 » 10 V cet. *mnogu*.
140 » 5 VII *do tɛ*, cet. *do t i*.
141 » 9 V cet. *grădite*.
144 » 6 III cit. *dislik'ască*; r. 6 VII cet. *hel'móheš*.
154 » 5 VII cet. *ndɛ*.
155 » 5 IV νόκτη- cet. νόκκη.
159 » 4 V cet. *vo gărneto*.
160 » 16 VII tɛ, cet. t i.
161 » 1 VII cet. k'ɛ *kɛjo*; 18 VII cet. *k'ɛřesɛ*.
162 » sclamo, cet. *slama*.
168 » 4 V cet. *máčcata*.
169 » 3 VII cet. *δeńtɛ*; r. 19 V cet. *da*.
173 » 10 VII, cet. *kek'i*.
174 » 2 VII cet. *ndɛ*.
182 » 1 III adaugă: *a amărtíelor*.

---

1) Prin I—VII se arată coloana din pagina respectivă; r. (=rândul); cet. (= ceteşte); col. (= coloana).

202 col. I r. 21 cet. *dat (*nu *dar)*.
212 › II între r. 7 și 8 cet. **F.**
214 » II » 36 » 37 » **G.**
270 » r. 41 ·cet. *grumás* (nu *grnmás)*.
271 › › r. 5 cet. *g'ɛkundi* (nu *g'ɛcundi)*.
273 I, r. 12 cet. *aštú* (nu *ašu)*; col. II, r. 13 cet. Corcea.
275 » I, r. 3 cet. *kot* (nu *kct)* ; col. I r. 29 cet. *tɛnt (*nu *tɛn-)*.
276 » I, r. 11 cet. *kuš (*nu *huš)*
286 II, r. 3 cet. *šaróń*.
287 › I, r. 16 cet. *špɛtóń*.
294 II, r. 3 să se șteargă; col. II r. 4 vine după r. 4 col. I de jos.
295 » › » 5 cet. *coléndite* nu *cc'éndite)*.
297 » › 9 de jos, după *za da*, cet. *eadaet* (nu *easdaet)*.
302 » » 9 cet. *mleco* (nu *mleoo)*; r. 31 cet. *móleţot.*]
304 » › » 29 cet. *so* (nu *se)*.

CUPRINSUL